

Regeringens proposition

2004/05:85

Ny aktiebolagslag

Prop.
2004/05:85

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Harpsund den 10 mars 2005

Göran Persson

Thomas Bodström
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lämnas förslag till en ny aktiebolagslag. Förslaget innebär, i förhållande till den nuvarande aktiebolagslagen från 1975, en språklig och systematisk modernisering av den svenska aktiebolagsrätten. Förslaget syftar också till att åstadkomma större flexibilitet för företagen, t.ex. vad gäller möjligheterna att reglera frågor i bolagsordningen. De särskilda reglerna om riktade emissioner i den s.k. Leo-lagen föreslås föras över till den nya lagen.

Bland de sakliga nyheterna i förslaget kan följande nämnas.

Bestämmelserna om bildande av aktiebolag ges en ny utformning som bättre överensstämmer med hur bolagsbildning i praktiken går till. De nuvarande bestämmelserna om s.k. uppskjuten apport tas bort, såvitt gäller privata aktiebolag. Också kravet på att det för aktierna skall anges ett nominellt belopp tas bort. Bolag som inte är avstämningsbolag ges nya möjligheter att begränsa aktiernas överlåtbarhet genom s.k. samtyckes- och förköpsförbehåll.

I syfte att förbättra aktieägarnas inflytande i bolaget föreslås ett särskilt system för insamlande av fullmakter inför bolagsstämman. Förslaget innehåller också bestämmelser om utomståendes rätt att närvara på bolagsstämma. I propositionen diskuteras också frågor kring aktieägarnas möjligheter att delta i bolagsstämma på distans, t.ex. via datoruppkoppling. Det föreslås också att ändringar i styrelsens sammansättning i fortsättningen skall få verkan från den tidpunkt då anmälan om registrering kom in till Bolagsverket. Vidare föreslås att olika slag av aktiebolagsrättsliga dokument (protokoll, revisorsintyg, fullmakter m.m.) skall kunna komma till uttryck i elektroniska dokument, undertecknade med avancerad elektronisk signatur.

Reglerna om kapitalökning föreslås få en ny utformning. De föreslagna bestämmelserna innebär i den delen bl.a. att det blir möjligt att ge ut fristående teckningsoptioner och att s.k. kapitalandelslån inte längre skall vara förbjudna.

Enligt förslaget skall bestämmelserna om olika slag av värdeöverföringar från bolaget ges en mera enhetlig utformning än de hittills har haft. Liksom hittills skall enbart bolagets fria egna kapital kunna utnyttjas för värdeöverföringar. Några av de nuvarande begränsningarna för vinstutdelning, såsom den s.k. koncernspärren, tas bort. När utrymmet för värdeöverföring, t.ex. vinstutdelning, bestäms, skall i stället större hänsyn tas till förhållandena i det enskilda fallet. – Det föreslås vidare att majoritetsbeslut om vinstutdelning skall kunna fattas på extra bolagsstämma (s.k. efterutdelning).

Förslaget innehåller också förtydligande regler om inlösen av minoritetsaktier. Enligt förslaget skall lösenbeloppet vid sådan inlösen normalt utgöras av aktiens marknadsvärde.

Det föreslås också att ett det skall införas ett nytt rättsligt instrument i lagen, delning av aktiebolag. Delning innebär att ett aktiebolag delas upp på två eller flera bolag.

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2006.

DEL 1

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	9
2	Lagtext.....	10
2.1	Förslag till aktiebolagslag.....	10
2.2	Förslag till lag om införande av aktiebolagslagen (2005:000).....	177
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.	179
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (1987:464) om vissa riktade emissioner i aktiemarknadsbolag, m.m.....	181
2.5	Förslag till lag om ändring i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.....	183
2.6	Förslag till lag om ändring i årsredovisningslagen (1995:1554).....	184
2.7	Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag ...	186
2.8	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument	188
3	Ärendet och dess beredning.....	195
4	Allmänna utgångspunkter.....	196
4.1	Aktiebolagsformen; dess bakgrund och betydelse.....	196
4.2	Privata och publika aktiebolag.....	198
4.3	Förenkling m.m.	200
4.4	Missbruk av aktiebolagsformen	203
4.5	Aktieägarnas betalningsansvar.....	205
4.6	Ansvarsgenombrott i advokataktiebolag.....	208
4.7	Avstämningsbolag och kupongbolag.....	210
4.8	Aktiekapital	211
4.9	Aktier utan nominellt belopp?	213
4.10	Fritt och bundet eget kapital	217
4.11	Bolagsverksamhetens syfte	218
5	Aktiebolags bildande	220
5.1	Uppbyggandet av bolagets kapital	220
5.2	Bolagsbildning	221
5.3	Vem bör få vara stiftare?.....	222
5.4	Stiftelseurkunden	224
5.5	Bolagsordningen	227
5.6	Aktieteckning	229
5.7	Betalning	232
5.8	Öppningsbalansräkning.....	240
5.9	Färdigställande och undertecknande av stiftelse- urkunden	241
5.10	Registrering.....	242
5.11	Bolagets rättskapacitet	243
5.12	Uppskjuten apport.....	245
6	Aktierna i bolaget	247
6.1	Aktier av olika slag	247

6.2	Aktiers överlåtbarhet.....	249
6.2.1	Allmänt	249
6.2.2	Hembud.....	251
6.2.3	Förköp.....	260
6.2.4	Samtycke.....	264
6.2.5	Bolagsverkets prövning av förbehållens utformning	269
6.2.6	Majoritetskrav	270
6.2.7	Priset för aktier vid förköp m.m.	271
6.2.8	Erbjudandeplikt.....	272
6.3	Sammanläggning av aktier.....	274
6.4	Aktieboken.....	275
6.4.1	Förande av aktiebok.....	275
6.4.2	Aktiebokens form och ändamål	278
6.4.3	Aktiebokens offentlighet	280
6.5	Aktiebrev.....	288
7	Aktiebolagets organisation	289
7.1	Företagsstyrning (corporate governance)	289
7.2	Bolagsstämman	291
7.2.1	Allmänna överväganden om bolags- stämman	291
7.2.2	Rätten att delta i stämman i ett avstämningsbolag.....	292
7.2.3	Rätten för utomstående att vara med på bolagsstämman.....	294
7.2.4	Aktieägarnas möjligheter att delta utan att vara närvarande på stämman	295
7.2.5	Aktieägarnas rätt att delta i stämman på distans	300
7.2.6	Elektronisk omröstning.....	302
7.2.7	”Bolagsstämma on-line”	303
7.2.8	Övrig användning av informationsteknik, m.m.	303
7.3	Bolagets ledning.....	308
7.3.1	Allmänna överväganden	308
7.3.2	Tillträde och avgång som styrelseledamot ...	312
8	Kontrollen av aktiebolaget	318
8.1	Revision	318
8.2	Allmän och särskild granskning.....	327
9	Ökning av aktiekapitalet.....	330
9.1	Allmänt om ökning av aktiekapitalet.....	330
9.1.1	Frågor som aktualiseras vid ökning av aktiekapitalet.....	330
9.1.2	Metoder för ökning av aktiekapitalet.....	330
9.1.3	Företrädesrätt	333
9.1.4	Beslutsordning	334
9.2	Fondemission	336
9.2.1	Rätt till fondaktier.....	336
9.2.2	Förslag till beslut m.m.	337
9.2.3	Kungörelse	339

9.3	Nyemission av aktier samt emission av tecknings- optioner och konvertibler	340
9.3.1	Företrädesrätt	340
9.3.2	Särskilda frågor avseende tecknings- optioner och konvertibler	341
9.3.3	Förslag till beslut m.m.	343
9.3.4	Underrättelse till aktieägarna m.m.	344
9.3.5	Teckning	345
9.3.6	Förbud mot emission till underkurs	347
9.3.7	Tilldelning m.m.	349
9.3.8	Betalning m.m.	350
9.3.9	Registrering	353
9.3.10	Utnyttjande av optionsrätt	357
9.3.11	Konvertering av konvertibler	358
9.4	Emissionsprospekt	359
9.5	Vissa riktade emissioner m.m. i publika aktiebolag och dotterbolag till sådana bolag	360
9.5.1	Allmänt	360
9.5.2	Bolagsstämmans beslut om emission	363
9.5.3	Bolagsstämmans beslut om vissa över- låtelser av aktier m.m.	364
9.5.4	Majoritetskrav	366
10	Vinstandelslån och kapitalandelslån	367
11	Värdeöverföringar från bolaget	369
11.1	Bakgrund	369
11.2	Begreppet ”värdeöverföring”	370
11.3	Formerna för värdeöverföringar	372
11.4	Borgenärsskyddet vid värdeöverföringar	373
11.4.1	Bakgrund	373
11.4.2	Borgenärsskyddsreglernas grunddrag	376
11.4.3	Beloppsspärren	377
11.4.4	Koncernspärren	380
11.4.5	Försiktighetsregeln	381
11.4.6	Koncernbidrag	385
11.4.7	Särskilda upplysningar	387
11.4.8	Reservfonden	389
11.5	Rättsföljder vid olagliga värdeöverföringar	391
11.5.1	Ogiltighet med återbäringskyldighet	391
11.5.2	Bristtäckningsansvar	395
11.5.3	Preskription	399
11.6	Beslutsordning	400
11.6.1	Beslut om värdeöverföring vid ordinarie och extra bolagsstämma	400
11.6.2	Styrelsens vetorätt	403
12	Vinstutdelning	404
12.1	Bakgrund	404
12.2	Utdelningstidpunkten	404
12.3	Vinstutdelning på yrkande av aktieägarminoritet	405
13	Förvärv av egna aktier, teckningsoptioner och konvertibler	407

13.1	Bakgrund.....	407
13.2	Förvärv och överlåtelse av egna aktier	408
13.3	Förvärv och överlåtelse av egna teckningsoptioner och konvertibler	410
14	Minskning av aktiekapitalet	412
14.1	Bakgrund.....	412
14.2	Minskningsändamålen	413
14.2.1	I vilka fall bör aktiekapitalet få minskas?.....	413
14.2.2	Minskning av aktiekapitalet för täckning av förlust	413
14.2.3	Minskning för återbetalning till aktie- ägarna.....	418
14.2.4	Minskning för avsättning till fria fonder	419
14.2.5	Minskning av aktiekapitalet för avsättning till reservfonden	420
14.2.6	Minskning av aktiekapitalet enligt förbehåll i bolagsordningen.....	421
14.3	Metoder för minskning av aktiekapitalet	422
14.4	Beslutsordningen.....	423
15	Lån till aktieägare m.m.....	425
15.1	Bakgrund.....	425
15.2	Förbudet mot närståendelån.....	426
15.2.1	Bör förbudet mot närståendelån finnas kvar?.....	426
15.2.2	Vilka personkategorier bör omfattas av förbudet mot närståendelån?.....	428
15.2.3	Undantag från förbudet mot närståendelån...	429
15.3	Lån till förvärv av aktier	432
15.4	Dispensbestämmelser m.m.	433
15.5	Rättsföljderna vid otillåtna lån m.m.....	434
16	Inlösen av minoritetsaktier	437
16.1	Förutsättningar för inlösen	437
16.1.1	Allmänt	437
16.1.2	Majoritetskrav	440
16.1.3	Indirekt aktieinnehav	441
16.1.4	Aktielån.....	442
16.1.5	Inlösen av konvertibler och tecknings- optioner	443
16.2	Lösenbeloppet.....	446
16.2.1	Bakgrund.....	446
16.2.2	Huvudregeln.....	447
16.2.3	Särregeln	452
16.2.4	Värderingstidpunkt	453
16.2.5	Ränta och jämkning	455
16.3	Förfarandet.....	458
16.3.1	Prövning av tvist om inlösen	458
16.3.2	God man m.m.	459
16.3.3	Förhandstillträde m.m.....	462
16.3.4	Återkallelse av talan.....	465
16.3.5	Mellandom	467

16.3.6	Deldom avseende medgivet belopp	468
16.3.7	Dom avseende lösenbeloppet	470
16.3.8	Nedsättning av lösenbelopp	471
16.3.9	Äganderättsövergång m.m.	472
16.3.10	Talan mot skiljedom	474
16.3.11	Ersättning för kostnader i inlösentvister	475
17	Upplösning och omvandling av aktiebolag	478
17.1	Olika sätt att upplösa eller omvandla ett aktiebolag	478
17.2	Fusion.....	478
17.3	Delning av aktiebolag	482
17.3.1	Behovet av en civilrättslig reglering av delning av aktiebolag	482
17.3.2	Förfarandet vid delning.....	486
17.3.3	Betalningsansvaret för överlåtande bolags skulder.....	488
17.4	Likvidation	489
18	Övriga frågor	491
18.1	Registrering.....	491
18.2	Aktiebolags firma.....	491
18.3	Civilrättsliga och straffrättsliga sanktioner	492
18.3.1	Skadestånd	492
18.3.2	Straff och vite.....	493
19	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	495
20	Förslagets konsekvenser	500
20.1	Allmänt	500
20.2	Samråd med näringslivet m.fl.	502
20.3	Konsekvensanalyser avseende kommitténs förslag	502
20.4	Konsekvenser av enskilda förslag.....	503
20.5	Ekonomiska konsekvenser för det allmänna.....	507

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2004/05:85

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. aktiebolagslag,
2. lag om införande av aktiebolagslagen (2005:000),
3. lag om ändring i lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.,
4. lag om ändring i lagen (1987:464) om vissa riktade emissioner i aktiemarknadsbolag, m.m.,
4. lag om ändring i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar,
6. lag om ändring i årsredovisningslagen (1995:1554),
7. lag om ändring i lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag,
8. lag om ändring i lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument.

2 Lagtext

2.1 Förslag till aktiebolagslag

1 kap. Inledande bestämmelser

Lagens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om aktiebolag. Bestämmelserna avser

- bildande av aktiebolag (2 kap.),
- bolagsordning (3 kap.),
- aktierna (4 kap.),
- aktiebok (5 kap.),
- aktiebrev (6 kap.),
- bolagsstämma (7 kap.),
- bolagets ledning (8 kap.),
- revision (9 kap.),
- allmän och särskild granskning (10 kap.),
- ökning av aktiekapitalet, utgivande av nya aktier, upptagande av vissa penninglån, m.m. (11 kap.),
- fondemission (12 kap.),
- nyemission av aktier (13 kap.),
- emission av teckningsoptioner med åtföljande teckning av nya aktier (14 kap.),
- emission av konvertibler med åtföljande konvertering till nya aktier (15 kap.),
- vissa riktade emissioner m.m. (16 kap.),
- värdeöverföringar från bolaget (17 kap.),
- vinstutdelning (18 kap.),
- förvärv av egna aktier m.m. (19 kap.),
- minskning av aktiekapitalet och reservfonden (20 kap.),
- lån från bolaget till aktieägare m.fl. (21 kap.),
- inlösen av minoritetsaktier (22 kap.),
- fusion av aktiebolag (23 kap.),
- delning av aktiebolag (24 kap.),
- likvidation och konkurs (25 kap.),
- byte av bolagskategori (26 kap.),
- registrering (27 kap.),
- aktiebolags firma (28 kap.),
- skadestånd (29 kap.),
- straff och vite (30 kap.), samt
- överklagande (31 kap.).

Privata och publika aktiebolag

2 § Ett aktiebolag är ett privat aktiebolag eller ett offentligt aktiebolag. Lagen gäller alla aktiebolag, om inte annat föreskrivs.

3 § I ett aktiebolag har aktieägarna inte något personligt betalningsansvar för bolagets förpliktelser.

Trots vad som sägs i första stycket är en aktieägare i ett aktiebolag som bedriver advokatverksamhet solidariskt ansvarig med bolaget för sådana förpliktelser mot klienter som bolaget ådrar sig under den tid som han eller hon äger aktier i bolaget. Ansvaret omfattar dock inte förpliktelser som uppkommer i uppdrag som aktieägaren inte själv handlägger eller på annat sätt svarar för.

I 25 kap. 19 § finns bestämmelser om personligt betalningsansvar för aktieägare i samband med likvidationsskyldighet på grund av kapitalbrist.

Aktiekapital

4 § Ett aktiebolag skall ha ett aktiekapital. Aktiekapitalet skall vara bestämt i bolagets redovisningsvaluta. Av 4 kap. 6 § bokföringslagen (1999:1078) framgår att redovisningsvalutan får vara antingen svenska kronor eller euro.

5 § Om aktiekapitalet är bestämt i kronor, skall det uppgå till minst 100 000 kr.

Om aktiekapitalet är bestämt i euro och har varit bestämt i euro sedan bolaget bildades, skall det uppgå till minst det belopp i euro som enligt den av Europeiska centralbanken då fastställda växelkursen motsvarade 100 000 kr. Har aktiekapitalet tidigare varit bestämt i kronor, skall det uppgå till minst det belopp i euro som vid bytet av redovisningsvaluta motsvarade 100 000 kr.

I fråga om publika aktiebolag gäller 14 § i stället för första och andra styckena.

6 § Om aktiekapitalet är fördelat på flera aktier, representerar varje aktie en lika stor andel av aktiekapitalet. Aktiens andel i aktiekapitalet utgör aktiens kvotvärde.

Förbud mot spridning av aktier m.m. i privata aktiebolag

7 § Ett privat aktiebolag eller en aktieägare i ett sådant bolag får inte genom annonsering försöka sprida aktier eller teckningsrätter i bolaget eller skuldebrev eller teckningsoptioner som bolaget har gett ut.

Ett privat aktiebolag eller en aktieägare i ett sådant bolag får inte heller på annat sätt försöka sprida i första stycket angivna värdepapper genom att erbjuda fler än 200 personer att teckna eller förvärva värdepapperen. Detta gäller dock inte om erbjudandet riktar sig enbart till en krets som i förväg har anmält intresse av sådana erbjudanden och antalet utbudna poster inte överstiger 200.

Förbuden i första och andra styckena gäller inte erbjudanden som avser överlåtelse till högst tio förvärvare.

8 § Sådana värdepapper som anges i 7 § får, så länge bolaget är privat, Prop. 2004/05:85 inte bli föremål för handel på en svensk eller utländsk börs eller någon annan organiserad marknadsplats.

Var det finns definitioner och förklaringar

9 § Bestämmelser om betydelsen av följande begrepp, termer och uttryck finns i nedan angivna paragrafer:

absorption	23 kap. 1 §
apportegendom	2 kap. 6 §
avstämningsbolag	10 §
avstämningsförbehåll	10 §
byte av redovisningsvaluta	3 kap. 8 §
delning	24 kap. 1 §
delningsvederlag	24 kap. 2 §
dotterföretag	11 §
emissionsbeslut	11 kap. 2 §
emissionsbevis	11 kap. 4 §
fondaktie	11 kap. 4 §
fondaktierätt	11 kap. 4 §
fondaktierättsbevis	11 kap. 4 §
fondemission	12 kap. 1 §
fusion	23 kap. 1 §
fusionsvederlag	23 kap. 2 §
företrädesrätt	4 kap. 3 §
förköpsförbehåll	4 kap. 18 §
hembudsförbehåll	4 kap. 27 §
inlösenförbehåll	20 kap. 31 §
interimsbevis	6 kap. 9 §
kombination	23 kap. 1 §
koncern	11 §
konvertering	11 kap. 4 §
konvertibel	11 kap. 4 §
kvotvärde	6 §
lekmannarevisor	10 kap. 1 §
lösenbevis	22 kap. 13 §
maximikapital	3 kap. 1 §
minimikapital	3 kap. 1 §
moderbolag	11 §
omvandlingsförbehåll	4 kap. 6 §
samtyckesförbehåll	4 kap. 8 §
stiftare	2 kap. 1 §
stiftelseurkund	2 kap. 5 §
särskild delgivningsmottagare	8 kap. 40 §
särskild firmatecknare	8 kap. 37 §
särskild granskare	10 kap. 21 §
teckningsoption	11 kap. 4 §
teckningsoptionsbevis	11 kap. 4 §
teckningsrätt	11 kap. 4 §
teckningsrättsbevis	11 kap. 4 §
årsstämma	7 kap. 10 §

10 § Ett avstämningsbolag är ett aktiebolag vars bolagsordning innehåller förbehåll om att bolagets aktier skall vara registrerade i ett avstämningsregister enligt lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument (*avstämningsförbehåll*).

Begreppen moderbolag, dotterföretag och koncern

11 § Ett aktiebolag är moderbolag och en annan juridisk person är dotterföretag, om aktiebolaget

1. innehar mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar i den juridiska personen,

2. äger aktier eller andelar i den juridiska personen och på grund av avtal med andra delägare i denna förfogar över mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar,

3. äger aktier eller andelar i den juridiska personen och har rätt att utse eller avsätta mer än hälften av ledamöterna i dess styrelse eller motsvarande ledningsorgan, eller

4. äger aktier eller andelar i den juridiska personen och har rätt att ensamt utöva ett bestämmande inflytande över denna på grund av avtal med den juridiska personen eller på grund av föreskrift i dess bolagsordning, bolagsavtal eller därmed jämförbara stadgar.

Vidare är en juridisk person dotterföretag till moderbolaget, om ett annat dotterföretag till moderbolaget eller moderbolaget tillsammans med ett eller flera andra dotterföretag eller flera andra dotterföretag tillsammans

1. innehar mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar i den juridiska personen,

2. äger aktier eller andelar i den juridiska personen och på grund av avtal med andra delägare i denna förfogar över mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar, eller

3. äger aktier eller andelar i den juridiska personen och har rätt att utse eller avsätta mer än hälften av ledamöterna i dess styrelse eller motsvarande ledningsorgan.

Om ett dotterföretag äger aktier eller andelar i en juridisk person och på grund av avtal med den juridiska personen eller på grund av föreskrift i dess bolagsordning, bolagsavtal eller därmed jämförbara stadgar har rätt att ensamt utöva ett bestämmande inflytande över den juridiska personen, är även denna dotterföretag till moderbolaget.

Moderbolag och dotterföretag utgör tillsammans en koncern.

Med koncernföretag avses i denna lag företag i samma koncern.

12 § I de fall som avses i 11 § första stycket 1–3 och andra stycket skall sådana rättigheter som tillkommer någon som handlar i eget namn men för en annan fysisk eller juridisk persons räkning anses tillkomma den personen.

Vid bestämmandet av antalet röster i ett dotterföretag beaktas inte de aktier och andelar i dotterföretaget som innehas av dotterföretaget självt eller av dess dotterföretag. Detsamma gäller aktier och andelar som inne-

Undertecknande med elektronisk signatur

13 § En handling som enligt denna lag skall vara undertecknad får, om något annat inte anges, undertecknas med avancerad elektronisk signatur enligt lagen (2000:832) om kvalificerade elektroniska signaturer.

Särskilda bestämmelser för publika aktiebolag

14 § Om aktiekapitalet i ett publikt aktiebolag är bestämt i kronor, skall det uppgå till minst 500 000 kr.

Om aktiekapitalet i ett publikt aktiebolag är bestämt i euro och har varit bestämt i euro sedan bolaget bildades, skall det uppgå till minst det belopp i euro som enligt den av Europeiska centralbanken då fastställda växelkursen motsvarade 500 000 kr. Har aktiekapitalet tidigare varit bestämt i kronor, skall det uppgå till minst det belopp i euro som vid bytet av redovisningsvaluta motsvarade 500 000 kr.

2 kap. Bildande av aktiebolag

Stiftare

1 § Ett aktiebolag bildas av en eller flera stiftare. En stiftare skall vara

1. en fysisk person som är bosatt inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet,
2. en svensk juridisk person, eller
3. en juridisk person som har bildats enligt lagstiftningen i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och som har sitt säte, sitt huvudkontor eller sin huvudsakliga verksamhet inom detta område.

Handelsbolag eller motsvarande juridiska personer som har bildats enligt lagstiftningen i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får vara stiftare endast om varje obegränsat ansvarig bolagsman är bosatt inom detta område.

Bolagsverket kan för ett särskilt fall tillåta annan än den som har angetts i första och andra styckena att vara stiftare.

2 § Den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara stiftare. Att detsamma gäller den som har näringsförbud följer av 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud.

Åtgärder som skall vidtas vid bolagsbildningen

3 § Vid bolagsbildningen skall följande åtgärder vidtas:

1. Stiftarna skall upprätta ett utkast till en stiftelseurkund enligt bestämmelserna i 5–10 §§.
2. En eller flera bland stiftarna skall teckna sig för samtliga aktier i bolaget enligt bestämmelserna i 12 §.
3. Aktierna skall betalas enligt bestämmelserna i 15–19 §§.

4. Stiftarna skall färdigställa, datera och underteckna stiftelseurkunden.
5. Styrelsen skall anmäla bolaget för registrering enligt bestämmelserna i 22 och 23 §§.

När bolaget anses bildat

4 § Bolaget anses bildat när stiftelseurkunden har undertecknats av samtliga stiftare.

Av 24 och 25 §§ framgår att frågan om bolagsbildning faller om registrering inte sker inom viss tid och att bolaget får rättshandlingsförmåga först i och med registreringen av bolaget.

Stiftelseurkunden

Stiftelseurkundens innehåll

5 § I stiftelseurkunden skall stiftarna ange

1. hur mycket som skall betalas för varje aktie (teckningskursen), och
2. fullständigt namn, personnummer eller, om sådant saknas, födelse- datum samt postadress för styrelseledamot och revisor samt, i förekommande fall, styrelsesuppleant, revisorssuppleant och lekmannarevisor.

I förekommande fall skall det även anges om

1. en aktie skall kunna tecknas med rätt eller skyldighet att betala aktien med annan egendom än pengar,
2. en aktie skall kunna tecknas med rätt eller skyldighet för bolaget att överta egendom mot någon annan ersättning än aktier,
3. en aktie skall kunna tecknas med andra villkor,
4. bolaget skall ersätta kostnader för bolagets bildande, och
5. någon på något annat sätt skall få särskilda rättigheter eller förmåner av bolaget.

En sådan bestämmelse som avses i andra stycket skall återges i sin helhet i stiftelseurkunden.

Teckningskursen enligt första stycket 1 får inte understiga aktiens kvotvärde.

6 § Endast egendom som är eller kan antas bli till nytta för bolagets verksamhet kan utgöra sådan egendom som avses i 5 § andra stycket 1 och 2 (*apportegendom*). Med apportegendom får inte jämföras åtagande att utföra arbete eller tillhandahålla tjänst. Värdet på apportegendom får inte sättas högre än det verkliga värdet för bolaget.

7 § Stiftelseurkunden skall innehålla en redogörelse för de omständigheter som kan vara av betydelse för bedömningen av de bestämmelser som avses i 5 § andra stycket och för bedömningen av värdet på apportegendom. Av redogörelsen skall framgå hur värdet på apportegendomen har bestämts och vilka rättsliga och ekonomiska synpunkter som har beaktats vid värderingen. Följande uppgifter skall anges särskilt:

1. namn, person- eller organisationsnummer och hemvist beträffande den som avses med en bestämmelse,
2. det värde som apportegendomen beräknas komma att tas upp till i balansräkningen, och

3. antalet aktier i bolaget eller annan ersättning som skall lämnas för apportegendomen.

8 § Stiftelseurkunden skall innehålla uppgift om det högsta beräknade beloppet av de kostnader för bolagets bildande som enligt stiftelseurkunden skall betalas av bolaget. Om det inte uppkommer andra kostnader för bolagets bildande än allmänna avgifter och sedvanliga kostnader för upprättandet av stiftelseurkunden och liknande arbete, behöver dock uppgift om kostnaderna inte lämnas.

I fråga om publika aktiebolag gäller 28 §.

9 § Om ett skriftligt avtal har upprättats rörande en sådan bestämmelse som avses i 5 § andra stycket, skall avtalet eller en kopia av avtalet fogas till stiftelseurkunden eller i stiftelseurkunden göras en hänvisning till avtalet med uppgift om var det finns tillgängligt för aktietecknarna. Innehållet i ett muntligt avtal skall i sin helhet tas upp i stiftelseurkunden.

När en rörelse tillskjuts eller övertas, skall vad som sägs i första stycket om skriftliga avtal gälla även balans- och resultaträkningar för rörelsen under rörelsens senaste två räkenskapsår. I stiftelseurkunden skall det lämnas en upplysning om rörelsens resultat under tiden därefter. Om balans- och resultaträkningar inte har upprättats för rörelsen, skall det i stiftelseurkunden lämnas en upplysning om rörelsens resultat under de nämnda räkenskapsåren.

10 § Stiftelseurkunden skall innehålla en bolagsordning. Bestämmelser om bolagsordningens innehåll finns i 3 kap.

Verkan av att apportbestämmelser m.m. har redovisats på felaktigt sätt

11 § Om 5 § tredje stycket eller 7 eller 9 § inte har iakttagits beträffande en viss bestämmelse i stiftelseurkunden, är bestämmelsen utan verkan mot bolaget.

Aktieteckning

Hur aktier skall tecknas

12 § Aktieteckning skall ske i stiftelseurkunden. En aktieteckning som har gjorts på annat sätt kan göras gällande endast om bolaget registreras utan att aktietecknaren dessförinnan har anmält felet hos Bolagsverket.

Aktieteckningen blir bindande för aktietecknaren när stiftelseurkunden har undertecknats av samtliga stiftare.

Verkan av att aktier har tecknats med avvikande villkor

13 § Om en aktie har tecknats med villkor som inte stämmer överens med stiftelseurkunden, kan aktietecknaren inte åberopa villkoret.

14 § Efter bolagets registrering kan en aktietecknare inte som grund för att aktieteckningen är ogiltig åberopa att ett villkor i stiftelseurkunden inte har uppfyllts.

Betalning av aktierna

Vad som lägst skall betalas för en aktie

15 § Betalningen för en aktie får inte understiga aktiens kvotvärde.

Om en aktie har tecknats med villkor som strider mot första stycket, skall ett belopp som motsvarar aktiens kvotvärde ändå betalas.

Hur aktierna skall betalas

16 § Aktierna skall betalas i pengar eller, om en bestämmelse om detta finns i stiftelseurkunden, med apportegendom.

Betalning i pengar

17 § Betalning i pengar skall ske genom insättning på ett särskilt konto som stiftarna har öppnat för ändamålet hos en bank, ett kreditmarknadsföretag eller ett motsvarande utländskt kreditinstitut i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Belopp som har satts in på kontot får lyftas först när hela det belopp som skall betalas i pengar har satts in på kontot och stiftelseurkunden har undertecknats av samtliga stiftare.

Betalning med apportegendom

18 § Betalning med apportegendom skall ske genom att apportegendomen avskiljs för att ingå i bolagets egendom.

19 § Om aktierna betalas med apportegendom eller om bolaget enligt villkor i stiftelseurkunden skall fullgöra förpliktelser efter bildandet, skall en revisor lämna ett skriftligt, undertecknat yttrande över betalningen. Av yttrandet skall det framgå att

1. all apportegendom har tillförts bolaget,
2. apportegendomen är eller kan antas bli till nytta för bolagets verksamhet, och
3. apportegendomen inte i stiftelseurkunden har tagits upp till högre värde än det verkliga värdet för bolaget.

I yttrandet skall revisorn beskriva apportegendomen och ange vilken metod som har använts vid värderingen. Särskilda svårigheter att uppskatta värdet av egendomen skall anmärkas. Av yttrandet skall det också framgå att förpliktelser som bolaget enligt villkor i stiftelseurkunden skall fullgöra efter bildandet har redovisats och värderats enligt god redovisningssed.

En revisor som avses i första stycket skall vara en auktoriserad eller godkänd revisor eller ett registrerat revisionsbolag. Prop. 2004/05:85

Betalningens verkan mot aktietecknarens borgenärer

20 § Betalning som har erlagts på det sätt som anges i 17 eller 18 § blir förbehållen bolaget mot aktietecknarens borgenärer när stiftelseurkunden har undertecknats av samtliga stiftare.

Kvittning m.m.

21 § En skuld på grund av aktieteckning får inte kvittas mot en fordran hos bolaget.

Överlåts en aktie som ännu inte är fullt betald, är förvärvaren, så snart han eller hon har anmält sig för införing i aktieboken, ansvarig för betalningen tillsammans med överlåtare.

Registrering av bolaget

Registreringsanmälan

22 § Styrelsen skall inom sex månader från stiftelseurkundens undertecknande anmäla bolaget för registrering i aktiebolagsregistret.

Förutsättningar för registrering

23 § Bolaget får registreras endast om

1. summan av de belopp som enligt 5 § fjärde stycket lägst skall betalas för de tecknade aktierna (bolagets aktiekapital) motsvarar det aktiekapital som anges i bolagsordningen eller uppgår till minst minimikapitalet,

2. full och godtagbar betalning har lämnats för samtliga tecknade aktier,

3. ett intyg visas upp från ett sådant kreditinstitut som avses i 17 § angående betalning i pengar,

4. ett revisorsyttrande enligt 19 § visas upp angående sådan apportegendom och sådana förpliktelser för bolaget som anges i stiftelseurkunden, och

5. bolagsbildningen även i övrigt har skett i enlighet med denna lag och annan författning.

Verkan av att registrering inte sker

24 § Frågan om bolagsbildningen faller, om

1. någon anmälan för registrering av bolaget inte har gjorts inom föreskriven tid, eller

2. Bolagsverket genom ett beslut som har vunnit laga kraft har avskrivit ett ärende om sådan registrering eller har vägrat registrering.

Om frågan om bolagets bildande har fallit eller om aktieteckningen av annat skäl inte är bindande, skall de belopp som har betalats för tecknade aktier samt uppkommen avkastning, med avdrag för kostnader på grund av åtgärd enligt 25 § tredje meningen, genast betalas tillbaka. Detsamma gäller i fråga om apportegendom. Stiftarna och, från den tidpunkt då samtliga stiftare har undertecknat stiftelseurkunden, styrelseledamöterna svarar solidariskt för återbetalningen.

Rättshandlingar som har företagits före bolagets registrering

25 § Innan bolaget har registrerats, kan det inte förvärva rättigheter eller åta sig skyldigheter. Det kan inte heller föra talan vid domstol eller någon annan myndighet. Styrelsen kan för bolagets räkning föra talan i mål som rör bolagsbildningen och vidta andra åtgärder för att kräva in tecknade aktiebelopp eller andra utfästa tillskott.

26 § Uppkommer en förpliktelse genom någon åtgärd som vidtas i bolagets namn före registreringen, svarar de som har deltagit i åtgärden eller i beslutet om den solidariskt för förpliktelsen. När bolaget har registrerats, övergår ansvaret på bolaget, om förpliktelsen följer av stiftelseurkunden eller har kommit till efter det att bolaget bildades.

27 § Om det har slutits avtal för bolaget före registreringen gäller följande. En avtalspart som inte kände till att bolaget inte var registrerat, kan frånträda avtalet till dess att bolaget har registrerats. En avtalspart som kände till att bolaget inte var registrerat kan, om annat inte har avtalats, frånträda avtalet endast om frågan om bolagets bildande har fallit enligt 24 §.

Särskilda bestämmelser för publika aktiebolag

Uppgift i stiftelseurkunden om kostnader för bolagets bildande

28 § När ett publikt aktiebolag bildas, skall stiftelseurkunden innehålla uppgift om samtliga kostnader för bolagets bildande.

Uppskjuten apport

29 § Om ett publikt aktiebolag inom två år från registreringen i aktiebolagsregistret träffar avtal med en stiftare eller en aktieägare, som innebär att bolaget förvärvar egendom mot en ersättning som motsvarar minst en tiondel av aktiekapitalet, skall styrelsen inom sex månader underställa bolagsstämman avtalet för godkännande. Det gäller dock inte om förvärvet sker på en svensk eller utländsk börs, en auktoriserad marknadsplats eller någon annan reglerad marknad eller som ett led i bolagets löpande affärsverksamhet.

30 § Följande handlingar skall fogas till styrelsens förslag om godkännande av ett sådant avtal som avses i 29 §:

1. en redogörelse, undertecknad av styrelsen, för de omständigheter som kan vara av betydelse för en bedömning av värdet på egendomen och av avtalet i övrigt, upprättad med tillämpning av 7 och 9 §§,

2. ett yttrande, undertecknat av en auktoriserad eller godkänd revisor eller ett registrerat revisionsbolag, över redogörelsen enligt 1, med sådana uppgifter som avses i 19 §.

Avtalet skall tillsammans med styrelsens redogörelse och revisorns yttrande hållas tillgängligt hos bolaget för aktieägarna under minst en vecka före den bolagsstämma där beslutet skall fattas.

31 § Bolagsstämmans beslut att godkänna ett sådant avtal som avses i 29 § skall genast anmälas för registrering i aktiebolagsregistret.

3 kap. Bolagsordning

Bolagsordningens innehåll

Obligatoriska uppgifter

1 § Bolagsordningen skall ange

1. bolagets firma,
2. den ort i Sverige där bolagets styrelse skall ha sitt säte,
3. föremålet för bolagets verksamhet, angivet till sin art,
4. aktiekapitalet eller, om detta utan ändring av bolagsordningen skall kunna bestämmas till ett lägre eller högre belopp, minimikapitalet och maximikapitalet, varvid minimikapitalet inte får vara mindre än en fjärdedel av maximikapitalet,
5. antalet aktier eller, om det i bolagsordningen har angetts ett minimikapital och ett maximikapital, ett motsvarande lägsta och högsta antal aktier,
6. antalet eller lägsta och högsta antalet styrelseledamöter,
7. antalet eller lägsta och högsta antalet styrelsesuppleanter, om sådana skall finnas,
8. antalet eller lägsta och högsta antalet revisorer,
9. hur bolagsstämma skall sammankallas, och
10. den tid som bolagets räkenskapsår skall omfatta.

När antalet styrelseledamöter och styrelsesuppleanter anges enligt första stycket 6 och 7, skall arbetstagarrepresentanter som utses enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda inte räknas med.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 11 §.

Uppgift om redovisningsvaluta

2 § Om bolaget skall ha euro som redovisningsvaluta, skall detta anges i bolagsordningen. I så fall skall det i bolagsordningen också anges att aktiekapitalet skall vara bestämt i euro.

3 § Om bolagets verksamhet helt eller delvis skall ha ett annat syfte än att ge vinst till fördelning mellan aktieägarna, skall detta anges i bolagsordningen. I så fall skall det också anges hur bolagets vinst och behållna tillgångar vid bolagets likvidation skall användas.

Ändring av bolagsordningen

Vem som kan besluta om ändring av bolagsordningen

4 § Ändringar i bolagsordningen beslutas av bolagsstämman. Bestämmelser om bolagsstämmans beslut finns i 7 kap.

Anmälan och verkställighet av beslut om ändring av bolagsordningen

5 § Ett beslut om ändring av bolagsordningen skall genast anmälas för registrering i aktiebolagsregistret och får, utom i de fall som avses i 27 kap. 8 §, inte verkställas förrän det har registrerats.

Regeringens tillstånd till ändringar av bolagsordningen

6 § Om det i bolagsordningen på grund av lag eller annan författning eller efter regeringens medgivande har tagits in en bestämmelse enligt vilken en annan bestämmelse i bolagsordningen inte får ändras utan att regeringen har lämnat tillstånd till det, får inte heller den förstnämnda bestämmelsen ändras utan regeringens tillstånd.

Panthavares samtycke till att avstämningsförbehåll tas bort ur bolagsordningen

7 § Ett beslut om ändring av bolagsordningen som innebär att avstämningsförbehåll tas bort blir giltigt endast om de som har panträtt i bolagets aktier skriftligen har samtyckt till beslutet.

Särskilda bestämmelser vid byte av redovisningsvaluta

8 § Ett beslut om att införa eller ändra en sådan bestämmelse i bolagsordningen som avses i 2 § (beslut om *byte av redovisningsvaluta*) får verkan från och med det räkenskapsår som börjar efter det att beslutet om ändring av bolagsordningen har registrerats.

9 § Om bolaget har fattat ett beslut om byte av redovisningsvaluta, får ändring av bolagsordningens uppgifter om aktiekapitalet eller minimikapitalet och maximikapitalet anstå till den första ordinarie bolagsstämman efter det att beslutet om byte av redovisningsvaluta fick verkan.

10 § Om Bolagsverket har registrerat ett beslut om byte av redovisningsvaluta, skall verket vid ingången av närmast följande räkenskapsår räkna om det registrerade aktiekapitalet till den nya valutan. Omräkningen skall

göras enligt den växelkurs som har fastställts av Europeiska centralbanken den sista svenska bankdagen under föregående räkenskapsår. Prop. 2004/05:85

Styrelsen skall senast till den första ordinarie bolagsstämman efter det att beslutet fick verkan lägga fram förslag om nödvändiga följdändringar av bolagsordningens föreskrifter om aktiekapitalets storlek.

Särskilda bestämmelser för publika aktiebolag

Uppgift om bolagskategori

11 § I fråga om publika aktiebolag, vars firma inte innehåller ordet publikt, skall i bolagsordningen anges beteckningen (publ) efter firman.

4 kap. Aktierna

Aktieslag

Likhetsprincipen

1 § Alla aktier har lika rätt i bolaget, om inte annat följer av 2–5 §§.

Föreskrifter om olika aktieslag

2 § I bolagsordningen får det föreskrivas att aktier av olika slag skall finnas eller kunna ges ut. En sådan föreskrift skall innehålla uppgift om

1. olikheterna mellan aktieslagen, och
2. antalet eller andelen aktier av varje slag.

I en uppgift enligt första stycket 2 får anges det högsta och det lägsta antalet eller den högsta och den lägsta andelen aktier av ett visst slag.

Föreskrifter om företrädesrätt vid nyemission av aktier eller emission av teckningsoptioner eller konvertibler

3 § Om en föreskrift enligt 2 § innebär att aktierna skall ge olika rätt till bolagets tillgångar eller vinst eller att aktierna skall ha olika röstvärde, skall det i föreskriften anges vilken företrädesrätt aktieägarna skall ha vid sådan nyemission av aktier eller sådan emission av teckningsoptioner eller konvertibler som inte sker mot betalning med apportegendom.

En föreskrift om företrädesrätt enligt första stycket skall innebära

1. att aktieägarna skall ha företrädesrätt i förhållande till deras andel i bolagets kapital, eller
2. att en gammal aktie skall ge företrädesrätt till ny aktie av samma slag, att aktier som inte tecknas av de i första hand berättigade aktieägarna skall erbjudas samtliga aktieägare och att, om inte hela antalet aktier som tecknas på grund av sistnämnda erbjudande kan ges ut, aktierna skall fördelas mellan tecknarna i förhållande till det antal aktier de äger och, i den mån detta inte kan ske, genom lottnings.

En föreskrift enligt andra stycket 2 får tas in i bolagsordningen endast om skillnaderna mellan aktierna är av det slag som anges i första stycket.

4 § Om en föreskrift enligt 2 § innebär att aktierna i bolaget inte skall ge lika rätt till andel i bolagets tillgångar eller vinst, skall det i bolagsordningen också anges vilken rätt aktieägarna skall ha till nya aktier vid en ökning av aktiekapitalet genom fondemission.

Röstvärdesskillnader

5 § Ingen aktie får ha ett röstvärde som överstiger tio gånger röstvärdet för någon annan aktie.

Omvandlingsförbehåll

6 § I bolagsordningen får det tas in ett förbehåll om att en aktie av ett visst slag under vissa angivna förutsättningar och på närmare angivet sätt skall kunna omvandlas till en aktie av annat angivet slag (*omvandlingsförbehåll*).

Om en aktie omvandlas, skall detta genast anmälas för registrering i aktiebolagsregistret.

En omvandling är verkställd när den har registrerats i aktiebolagsregistret samt antecknats i aktieboken eller, om bolaget är avstämningsbolag, i avstämningsregistret.

Aktiers överlåtbarhet

7 § Aktier kan överlätas och förvärfvas fritt, om inte annat följer av ett sådant förbehåll i bolagsordningen som anges i 8, 18 eller 27 § eller annars av lag.

Finns det flera förbehåll i bolagsordningen som inskränker aktiers överlåtbarhet, skall de anges var för sig.

Samtyckesförbehåll

Innebörden av ett samtyckesförbehåll

8 § I bolagsordningen för ett bolag som inte är avstämningsbolag får det tas in ett förbehåll om att en eller flera aktier får överlätas till en ny ägare endast med bolagets samtycke (*samtyckesförbehåll*).

Innehållet i ett samtyckesförbehåll

9 § Av ett samtyckesförbehåll skall det framgå

1. om bolagsstämman eller styrelsen skall pröva en fråga om samtycke,
2. vilka slag av överlåtelser som kräver bolagets samtycke,
3. om bolaget skall kunna ge eller vägra samtycke för ett mindre antal aktier än ansökan om samtycke omfattar,
4. villkoren för en annan förvärvares övertagande enligt 12 §,
5. den tid, minst en och högst tre månader från behörig ansökan enligt 11 §, inom vilken bolaget skall meddela beslut i frågan om samtycke,

6. den tid, minst en och högst två månader från det att bolaget avsände meddelande enligt 13 §, inom vilken talan enligt 14 § skall väckas, och

7. den tid, högst en månad från den tidpunkt då priset för aktierna blev bestämt, inom vilken aktier som har övertagits av en annan förvärvare enligt 12 § skall betalas.

En föreskrift enligt första stycket 4 behöver inte innehålla någon uppgift om priset för aktierna vid övertagande enligt 12 §. Om en sådan uppgift saknas, skall priset bestämmas så att det motsvarar det pris som kan påräknas vid en försäljning under normala förhållanden.

Samtyckesförbehålls tillämplighet på utmäta aktier

10 § Ett samtyckesförbehåll hindrar inte att utmäta aktier eller aktier som ingår i ett konkursbo överläts.

Ansökan om samtycke

11 § Den som avser att överlåta en aktie som omfattas av ett samtyckesförbehåll skall före överlåtelsen ansöka om samtycke hos bolagets styrelse.

Av ansökan skall framgå vem den tilltänkte förvärvaren är. Vill överlåtaren att bolaget skall anvisa någon annan förvärvare om samtycke till överlåtelsen vägras, skall detta anges i ansökan. I så fall skall överlåtaren samtidigt ange samtliga villkor för överlåtelsen.

Bolagets beslut i en fråga om samtycke

12 § Vägrar bolaget samtycke till överlåtelsen, skall bolaget ange skälen för det. Om överlåtaren har begärt det, skall bolaget i beslutet att vägra samtycke också anvisa en annan förvärvare som är beredd att överta aktierna.

Om bolaget inte anvisar någon annan förvärvare trots att överlåtaren har begärt det, får samtycke inte vägras.

Om bolaget inte har fattat något beslut i frågan om samtycke inom den tid som har angetts i samtyckesförbehållet enligt 9 § första stycket 5, skall bolaget anses ha gett sitt samtycke till överlåtelsen.

13 § Bolagets beslut i frågan om samtycke skall skickas till överlåtaren på den adress som denne har uppgett i ärendet eller, om någon adressuppgift inte har lämnats, den adress som har antecknats i aktieboken.

Om bolagets beslut har fattats av styrelsen och innebär att samtycke lämnas, skall en kopia av beslutet också sändas till samtliga aktieägare med känd postadress.

Talan angående samtycke

14 § En aktieägare som är missnöjd med bolagets beslut att ge eller vägra samtycke eller med villkoren för övertagande enligt 12 § får väcka talan inom den tid som har angetts i samtyckesförbehållet. Detsamma gäller i fall som avses i 12 § tredje stycket.

I bolagsordningen får föreskrivas att en tvist enligt första stycket skall avgöras av en eller flera skiljemän. En sådan föreskrift har samma verkan som ett skiljeavtal.

Jämkning

15 § Om tillämpningen av en föreskrift enligt 9 § första stycket 4 om villkoren för ett övertagande av aktier skulle ge någon en otillbörlig fördel eller nackdel, kan villkoren jämkas.

Verkan av ett beslut om samtycke

16 § Bolagets samtycke till en överlåtelse gäller i sex månader från det att bolaget skickade meddelande om sitt beslut till överlåtaren eller, i fall som avses i 12 § tredje stycket, från utgången av den tid som har angetts i samtyckesförbehållet enligt 9 § första stycket 5. Om villkoren för överlåtelse har angetts i ansökan om samtycke, gäller samtycket endast om överlåtelsen sker på villkor som inte är förmånligare för förvärvaren än de villkor som har angetts i ansökan.

Överlåtelse i strid med ett samtyckesförbehåll

17 § En överlåtelse av aktier i strid med ett samtyckesförbehåll är ogiltig. Detsamma gäller en överlåtelse som strider mot 16 §.

Förköpsförbehåll

Innebörden av ett förköpsförbehåll

18 § I bolagsordningen för ett bolag som inte är avstämningsbolag får det tas in ett förbehåll om att en aktieägare eller någon annan skall erbjudas att köpa en aktie innan den överläts till en ny ägare (*förköpsförbehåll*).

Innehållet i ett förköpsförbehåll

19 § Av ett förköpsförbehåll skall det framgå

1. vilka slag av överlåtelser som omfattas av förbehållet,
2. om ett erbjudande om förköp skall kunna utnyttjas för ett mindre antal aktier än erbjudandet omfattar,
3. vilka som skall ha förköpsrätt med uppgift om den ordning i vilken de inbördes skall erbjudas förköp eller hur förköpsrätten är fördelad mellan dem,
4. villkoren för förköp,
5. den tid, minst en och högst två månader från behörig anmälan enligt 20 §, inom vilken förköpsanspråk skall framställas hos bolaget,
6. den tid, minst en och högst två månader från behörig anmälan enligt 21 §, inom vilken talan enligt 22 § skall väckas, och
7. den tid, högst en månad från den tidpunkt då priset blev bestämt, inom vilken förköpta aktier skall betalas.

En föreskrift enligt första stycket 4 behöver inte innehålla uppgift om priset för aktierna. Om en sådan uppgift saknas, skall priset bestämmas så att det motsvarar det pris som kan påräknas vid en försäljning under normala förhållanden.

Anmälan om överlåtelse av aktier som omfattas av förköpsförbehåll

20 § en som avser att överlåta en aktie som enligt bolagsordningen skall erbjudas till förköp skall före överlåtelserna anmäla detta hos bolagets styrelse. I anmälan skall aktieägaren ange de villkor som han eller hon ställer för förköp.

När en anmälan enligt första stycket har gjorts, skall detta genast antecknas i aktieboken med uppgift om dagen för anmälan.

Bolaget skall lämna en underrättelse om erbjudandet till varje förköpsberättigad med känd postadress.

Utövande av förköpsrätt m.m.

21 § Den som vill utöva förköpsrätt skall anmäla detta till bolagets styrelse. En sådan anmälan skall genast antecknas i aktieboken med uppgift om dagen för anmälan.

Talan angående förköp

22 § Kommer aktieägaren och den som har begärt förköp inte överens i frågan om förköp, får den som har begärt förköp väcka talan inom den tid som anges i förköpsförbehållet.

I bolagsordningen får det föreskrivas att en tvist enligt första stycket skall avgöras av en eller flera skiljemän. En sådan föreskrift har samma verkan som ett skiljeavtal.

Den som väcker talan enligt första stycket skall genast anmäla detta hos bolagets styrelse. En sådan anmälan skall genast antecknas i aktieboken med uppgift om dagen för anmälan.

Intyg om anteckningar i aktieboken

23 § Bolaget skall på begäran av en aktieägare utfärda intyg om sådana anteckningar enligt 20 § andra stycket, 21 § och 22 § tredje stycket som avser aktieägarens aktier.

Jämkning

24 § Om tillämpningen av en föreskrift enligt 19 § första stycket 4 om villkoren för förköp skulle ge någon en otillbörlig fördel eller nackdel, kan villkoren jämkas.

25 § Om aktier har erbjudits enligt 20 § utan att förköp har kommit till stånd, har aktieägaren rätt att utan nytt erbjudande överlåta aktierna. Denna rätt gäller dock endast under sex månader från utgången av den tid som har angetts i förköpsförbehållet enligt 19 § första stycket 5 respektive 7 eller, vid tvist om förköp, från den dag tiden för talan enligt 22 § löpte ut eller det blev slutligt fastställt att den som begärt förköp inte hade förköpsrätt. En sådan överlåtelse får inte ske på villkor som är förmånligare för förvärvaren än de villkor som aktieägaren uppgav i sin anmälan enligt 20 §.

Överlåtelse i strid med ett förköpsförbehåll

26 § En överlåtelse av aktier i strid med ett förköpsförbehåll är ogiltig. Detsamma gäller en överlåtelse som strider mot 25 §.

Hembudsförbehåll

Innebörden av ett hembudsförbehåll

27 § I bolagsordningen får det tas in ett förbehåll om att en aktieägare eller någon annan skall ha rätt att lösa en aktie som har övergått till en ny ägare (*hembudsförbehåll*).

Innehållet i ett hembudsförbehåll

28 § Av ett hembudsförbehåll skall det framgå

1. vilka slag av förvärv som omfattas av förbehållet,
2. om ett erbjudande om hembud skall kunna utnyttjas för ett mindre antal aktier än erbjudandet omfattar,
3. vilka som skall ha lösningsrätt med uppgift om den inbördes ordning i vilken de skall erbjudas att lösa aktierna eller hur lösningsrätten är fördelad mellan dem,
4. villkoren för inlösen,
5. den tid, minst en och högst två månader från behörig anmälan enligt 30 § första stycket, inom vilken lösningsanspråk skall framställas hos bolaget,
6. den tid, minst en och högst två månader från den dag lösningsanspråket framställdes hos bolaget, inom vilken en talan enligt 33 § skall väckas, och
7. den tid, högst en månad från den tidpunkt då lösenbeloppet blev bestämt, inom vilken inlösta aktier skall betalas.

En föreskrift enligt första stycket 4 behöver inte innehålla uppgift om priset för aktierna. Om en sådan uppgift saknas, skall priset bestämmas så att det motsvarar det pris som kan påräknas vid en försäljning under normala förhållanden.

29 § Avlider en aktieägare, vars aktier omfattas av ett hembudsförbehåll som är tillämpligt på äganderättsövergång genom arv, testamente eller bodelning, och övergår aktierna inte inom ett år från dödsfallet till en ny ägare, gäller förbehållet gentemot dödsboet.

Anmälan om förvärv av hembudspliktiga aktier

30 § Den som förvärvar aktier som enligt bolagsordningen skall hembjudas skall snarast efter förvärvet anmäla aktieövergången till bolagets styrelse. Anmälan skall innehålla uppgift om den ersättning som har lämnats för aktierna och de villkor förvärvaren ställer för inlösen.

Övergår en hembudspliktig aktie i ett avstämningsbolag till en ny ägare, skall den centrala värdepappersförvararen underrätta styrelsen om övergången i samband med att frågan om införande av den nye ägaren i aktieboken prövas. Bolaget skall underrätta den nye ägaren om anmälningsskyldigheten enligt första stycket.

Anmälan enligt första stycket skall också göras när hembudsplikt inträder enligt 29 §.

31 § När en anmälan enligt 30 § har gjorts, skall detta genast antecknas hos bolaget med uppgift om dagen för anmälan. I bolag som inte är avstämningsbolag skall anteckningen göras i aktieboken. I avstämningsbolag skall anteckningen i stället göras i en särskild bok. Beträffande denna bok gäller vad som föreskrivs om aktiebok i 5 kap. 2 och 3 §§.

Bolaget skall lämna en underrättelse om hembudet till varje lösningsberättigad med känd postadress.

Utövande av lösningsrätt m.m.

32 § Den som vill utöva lösningsrätt skall anmäla detta till bolagets styrelse. En sådan anmälan skall genast antecknas med uppgift om dagen för anmälan. Anteckningen skall göras på det sätt som anges i 31 § första stycket.

Talan i en fråga om hembud

33 § Kommer förvärvaren och den som har begärt att få lösa in aktierna inte överens i frågan om inlösen, får den som har begärt inlösen väcka talan inom den tid som anges i hembudsförbehållet.

I bolagsordningen får det föreskrivas att en tvist enligt första stycket skall avgöras av en eller flera skiljemän. En sådan föreskrift har samma verkan som ett skiljeavtal.

Jämkning

34 § Om tillämpningen av en föreskrift enligt 28 § första stycket 4 om villkoren för inlösen skulle ge någon en otillbörlig fördel eller nackdel, kan villkoren jämkas.

35 § Den som har förvärvat en hembudspliktig aktie får inte föras in i aktieboken förrän det står klart att lösningsrätten inte utnyttjas. Under tiden från förvärvet till dess att den definitiva ägaren är införd i aktieboken (hembudstiden) får förvärvaren ändå, i den utsträckning som följer av andra stycket, utöva en aktieägars rättigheter gentemot bolaget.

Under hembudstiden har förvärvaren rätt till vinstutdelning och företrädesrätt till teckning av nya aktier, teckningsoptioner eller konvertibler. I bolagsordningen får det föreskrivas att överlåtaren eller förvärvaren skall kunna utöva rösträtten och därmed sammanhängande rättigheter för aktier under denna tid.

Om lösningsrätten utnyttjas, övergår rättigheter och skyldigheter som har uppkommit genom teckning av nya aktier, teckningsoptioner eller konvertibler under hembudstiden till den som utnyttjar lösningsrätten.

36 § En överlåtare som med stöd av en föreskrift i bolagsordningen enligt 35 § andra stycket andra meningen utövar rösträtt för aktier ansvarar på samma sätt som en aktieägare för de beslut som han eller hon deltar i.

Utövande av rättigheter som är knutna till aktierna

Aktierättigheternas anknytning till aktieboken m.m.

37 § En aktieägare får inte utöva de rättigheter gentemot bolaget som aktierna ger förrän han eller hon är införd i aktieboken. I bolag som har utfärdat aktiebrev får dock de rättigheter som avses i 38 § utövas trots att aktieägaren inte är införd i aktieboken.

Om en aktie omfattas av en lösningsrätt enligt 27 §, gäller i fråga om rättigheternas utövande vad som föreskrivs i 35 §.

Utövande av vissa ekonomiska rättigheter i bolag som inte är avstämningsbolag

38 § I bolag som inte är avstämningsbolag skall en aktieägare eller någon annan som visar upp eller avlämnar ett aktiebrev, en kupong eller något annat särskilt bevis som har getts ut av bolaget, med den begränsning som följer av 41 § tredje meningen, antas vara behörig att

1. ta emot fondaktierettsbevis eller nya aktier vid fondemission,
2. ta emot teckningsrattsbevis eller utöva företrädesrätt vid nyemission av aktier eller emission av teckningsoptioner eller konvertibler,
3. ta emot vinstutdelning,
4. ta emot betalning i samband med minskning av aktiekapitalet för återbetalning till aktieägarna, och
5. ta emot betalning i samband med utskiftning vid bolagets likvidation.

39 § I avstämningsbolag skall en aktieägare eller förvaltare som på avstämningsdagen är införd i aktieboken och antecknad i ett avstämningsregister enligt 4 kap. lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument, med den begränsning som följer av 41 § tredje meningen, antas vara behörig att

1. ta emot nya aktier vid fondemission,
2. ta emot teckningsrätt vid nyemission av aktier eller emission av teckningsoptioner eller konvertibler,
3. ta emot vinstutdelning,
4. ta emot betalning i samband med minskning av aktiekapitalet för återbetalning till aktieägarna, och
5. ta emot betalning i samband med utskiftning vid bolagets likvidation.

40 § Den som är antecknad i ett avstämningsregister enligt 4 kap. 18 § första stycket 6–8 lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument skall i stället för aktieägaren antas vara behörig att utöva de rättigheter som avses i 39 §.

Utlämnande eller utbetalning till fel mottagare

41 § Om den som har tagit emot värdepapper eller betalning enligt 38, 39 eller 40 § inte var rätt mottagare, skall bolaget ändå anses ha fullgjort sin skyldighet. Detta gäller dock inte om bolaget eller, i fråga om avstämningsbolag, den centrala värdepappersförvararen insett eller bort inse att det var fel mottagare. Det gäller inte heller om mottagaren var omyndig eller hade en förvaltare enligt föräldrabalken med uppdrag att förvalta hans eller hennes aktier.

Om en aktie har flera ägare

42 § Om en aktie har flera ägare, kan dessa endast genom en gemensam företrädare utöva aktieägares rätt gentemot bolaget.

Testamentarisk nyttjanderätt m.m.

43 § Vad som sägs i denna lag om aktieägares rätt att företräda aktier skall gälla, förutom den som har förvärvat äganderätten till en aktie,

1. den som genom testamente har fått nyttjanderätten till en aktie tillsammans med rätten att företräda aktien, och
2. den som genom testamente har fått rätten till avkastning av en aktie som skall stå under särskild förvaltning tillsammans med rätten att företräda aktien.

44 § En aktie som innehas av bolaget självt medför inte rätt till vinstutdelning eller återbetalning i samband med minskning av aktiekapitalet eller reservfonden.

45 § En aktie som innehas av aktiebolaget självt eller av dess dotterföretag skall inte räknas med när det i denna lag eller bolagsordningen för giltigt beslut eller för utövande av befogenhet föreskrivs samtycke av ägare till en viss andel av aktierna. En sådan aktie skall inte heller räknas med vid tillämpning av bestämmelser i denna lag eller bolagsordningen som förutsätter att någon eller några innehar en viss andel av aktierna eller rösterna i bolaget.

5 kap. Aktiebok

Gemensamma bestämmelser

Skyldighet att föra aktiebok

1 § I ett aktiebolag skall det finnas en aktiebok. Aktieboken skall innehålla de uppgifter om aktier och aktieägare som föreskrivs i denna lag. Den skall ha till ändamål att

1. ligga till grund för utövandet av aktieägares rättigheter mot bolaget, och
2. ge bolaget, aktieägare och andra underlag för att bedöma ägarförhållandena i bolaget.

Aktiebokens form

2 § Aktieboken skall föras med automatiserad behandling. I bolag som inte är avstämningsbolag får aktieboken även föras i bunden bok eller i ett betryggande lösblads- eller kortsystem.

Arkivering

3 § Aktieboken skall bevaras så länge bolaget består och under minst tio år efter bolagets upplösning.

Om aktieboken förs i vanlig läsbar form, skall den bevaras i sin ursprungliga form. Övergår bolaget till att föra aktieboken med hjälp av automatiserad behandling, skall den gamla aktieboken bevaras under minst tio år efter det att uppgifter om bolagets samtliga aktier fördes in i den nya aktieboken.

Om aktieboken förs med automatiserad behandling, skall uppgifter som har tagits bort ur aktieboken bevaras i minst tio år. Uppgifterna får bevaras i vanlig läsbar form eller i annan form som kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas enbart med tekniskt hjälpmedel.

4 § I fråga om behandling av personuppgifter i aktiebok som förs med automatiserad behandling finns bestämmelser i personuppgiftslagen (1998:204). Bolaget är personuppgiftsansvarig för den behandling av

personuppgifter som förändret av aktieboken innebär. I avstämningsbolag är det, sedan ett avstämningsregister har upprättats, i stället den centrala värdepappersförvararen som är personuppgiftsansvarig.

Bestämmelserna i personuppgiftslagen om rättelse och skadestånd gäller vid behandling av personuppgifter i aktiebok och vid annan behandling av personuppgifter enligt denna lag.

Bolag som inte är avstämningsbolag

Aktiebokens innehåll

5 § I ett bolag som inte är avstämningsbolag skall aktieboken innehålla uppgift om

1. varje akties nummer,
2. aktieägarnas namn och personnummer, organisationsnummer eller annat identifieringsnummer samt postadress,
3. vilket slag varje aktie tillhör, om det finns aktier av olika slag i bolaget,
4. huruvida aktiebrev har utfärdats, och
5. i förekommande fall, att aktien omfattas av förbehåll enligt 4 kap. 6, 8, 18 eller 27 § eller 20 kap. 31 §.

Aktierna skall tas upp i nummerföljd.

6 § I de fall som avses i 4 kap. 43 § skall såväl aktieägaren som rättighetsinnehavaren föras in i aktieboken med uppgift om namn och personnummer, organisationsnummer eller annat identifieringsnummer samt postadress. Dessutom skall i aktieboken antecknas vad som gäller om rättigheten. När det styrks att rättigheten har förändrats eller upphört, skall detta antecknas.

Om en god man på grund av ett förordnande enligt 11 kap. 3 § första stycket 5 föräldrabalken förvaltar aktier för en blivande aktieägars räkning, skall den blivande ägaren på anmälan av den gode mannen föras in i aktieboken som aktieägare med anteckning om förordnandet och grunden för detta.

Ingår aktier i en investeringsfond enligt lagen (2004:46) om investeringsfonder, skall det fondbolag som förvaltar fonden föras in i aktieboken som aktieägare i stället för fondandelsägarna. Därvid skall även fondens beteckning antecknas.

Ansvar för aktieboken

7 § I bolag som inte är avstämningsbolag är styrelsen ansvarig för att aktieboken förs, bevaras och hålls tillgänglig enligt denna lag.

Upprättandet av aktieboken

8 § Aktieboken skall upprättas så snart samtliga stiftare har undertecknat stiftelseurkunden. Uppgift om tecknade aktier skall genast föras in i aktieboken.

Om ändringar i aktieboken i samband med ökning och minskning av aktiekapitalet finns bestämmelser i 12 kap. 10 §, 13 kap. 18 §, 14 kap. 36 §, 15 kap. 37 § och 20 kap. 21 §.

Ändringar i aktieboken

9 § När någon visar upp ett aktiebrev och enligt 6 kap. 8 § eller på annat sätt styrker sitt förvärv, skall styrelsen eller den som styrelsen har be-myndigat genast föra in denne som aktieägare i aktieboken. Om den sista överlåtelsen på aktiebrevet är tecknad in blanco, skall namnet på förvärvaren sättas ut på aktiebrevet innan han eller hon förs in i aktieboken. På aktiebrevet skall det antecknas att aktieägaren har förts in i aktieboken en viss angiven dag.

Om en aktieägare eller någon annan behörig person anmäler att ett förhållande som har angetts i aktieboken har ändrats på annat sätt än som avses i första stycket, skall ändringen genast antecknas.

Införingar och anteckningar i aktieboken skall dateras, om inte tidpunkten för införingen eller anteckningen framgår av annat tillgängligt material.

Bestämmelser om anteckning i aktieboken av anmälan om förköp och hembud finns i 4 kap. 20–22, 31 och 32 §§.

Aktiebokens offentlighet

10 § I bolag som inte är avstämningsbolag skall aktieboken hållas tillgänglig hos bolaget för alla som vill ta del av den. Om aktieboken förs med automatiserad behandling, skall bolaget ge var och en som begär det tillfälle att hos bolaget ta del av en aktuell utskrift eller annan aktuell framställning av aktieboken.

Avstämningsbolag

Innehållet i aktieboken

11 § I avstämningsbolag skall aktieboken innehålla uppgift om

1. aktieägarnas namn och personnummer, organisationsnummer eller annat identifieringsnummer samt postadress,
2. det antal aktier varje aktieägare innehar,
3. det antal aktier varje aktieägare innehar av olika aktieslag, om det finns aktier av olika slag i bolaget, och
4. i förekommande fall, att aktierna omfattas av förbehåll enligt 4 kap. 6 eller 27 § eller 20 kap. 31 §.

Bestämmelserna i 6 § gäller även i fråga om avstämningsbolag.

Ansvar för aktieboken m.m.

12 § Om ett avstämningsförbehåll tas in i bolagsordningen i samband med att bolaget bildas, skall 7–9 §§ tillämpas till dess att bolaget har registrerats i aktiebolagsregistret och ett avstämningsregister har upprättats. Införs ett sådant förbehåll genom ändring av bolagsordningen, skall 7–

9 §§ tillämpas till dess att förbehållet har registrerats i aktiebolagsregistret och avstämningsregister har upprättats.

När avstämningsregistret har upprättats, skall den centrala värdepappersförvararen

1. föra och bevara aktieboken,
2. pröva frågor om införande av aktieägare i aktieboken,
3. svara för utskrift av aktieboken, och
4. avstämma aktieboken.

Styrelsen ansvarar för att det träffas ett avtal med en central värdepappersförvarare.

Införing av aktieägare i aktieboken

13 § Den som har antecknats som aktieägare på ett avstämningskonto enligt lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument skall genast föras in i aktieboken, om inte annat följer av denna lag.

Införing av förvaltare i aktieboken

14 § Har en aktieägare i ett avstämningsbolag lämnat sina aktier till någon annan för förvaltning, kan denne (förvaltaren) på aktieägarens uppdrag föras in i aktieboken i stället för aktieägaren. Detta förutsätter dock att förvaltaren

1. har fått medgivande av den centrala värdepappersförvararen till registrering som förvaltare, och
2. uppfyller de villkor som gäller för införing av ägare i aktieboken.

I det fall som avses i första stycket skall det i aktieboken anmärkas att aktien innehas för någon annans räkning. Beträffande förvaltaren antecknas i aktieboken samma uppgifter som enligt 11 § skall föras in om aktieägare.

I lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument finns bestämmelser om

1. medgivande enligt första stycket,
2. förvaltares skyldigheter, och
3. skyldighet för bolaget och den centrala värdepappersförvararen att tillhandahålla en sammanställning av uppgifter från förvaltare om aktieägare med mer än 500 förvaltarregistrerade aktier.

Rösträttsregistrering

15 § Om den som äger förvaltarregistrerade aktier vill delta i en bolagsstämma, skall han eller hon på begäran av förvaltaren tillfälligt föras in i aktieboken. Efter den tidpunkt som avses i 7 kap. 28 § tredje stycket skall aktieägaren strykas från aktieboken.

Överföring av uppgifter från äldre aktiebok

16 § Har det införts ett avstämningsförbehåll genom en ändring av bolagsordningen och har ett dessförinnan utfärdat aktiebrev inte visats upp

enligt 4 kap. 6 § lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument, får uppgifter om aktien i den äldre aktieboken föras över till den aktiebok som förs av den centrala värdepappersförvararen. I samband med överföringen skall det anges att aktiebrevet inte har visats upp. Om uppgifterna inte förs över, utgör den äldre aktieboken fortfarande aktiebok i fråga om aktien.

17 § En ägare till en aktie för vilken det har utfärdats aktiebrev innan bolaget blev avstämningsbolag kan inte, i fråga om därefter beslutad utdelning eller emission, få utdelning, utöva aktieägares företrädesrätt att teckna nya aktier, teckningsoptioner eller konvertibler eller, vid fondemission, få ny aktie, förrän

1. anteckning på ett avstämningskonto har skett enligt 4 kap. 6 § lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument, och

2. aktieägaren har förts in i den aktiebok som förs av den centrala värdepappersförvararen.

18 § Om det har förflutit fem år sedan avstämningsförbehållet registrerades och ingen har förts in som ägare eller som förvaltare till en aktie som är införd i den aktiebok som förs av den centrala värdepappersförvararen, får bolaget uppmana aktiens ägare att anmäla sig till den centrala värdepappersförvararen. Uppmaningen skall innehålla en upplysning om att rätten till aktien går förlorad om någon anmälan inte görs. Uppmaningen skall ske genom kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar och i den eller de ortstidningar som styrelsen bestämmer.

Om det inte har kommit in någon anmälan inom ett år från uppmaningen, får bolaget sälja aktien genom ett värdepappersinstitut. Betalningen för aktien tillfaller bolaget men aktiens tidigare ägare har, om aktiebrevet lämnas in, rätt att av bolaget få ut samma belopp med avdrag för kostnaderna för uppmaningen och försäljningen. Det inlämnade aktiebrevet skall förstöras.

Aktiebokens offentlighet

19 § I ett avstämningsbolag skall en utskrift eller annan framställning av aktieboken hållas tillgänglig hos bolaget och hos den centrala värdepappersförvararen för alla som vill ta del av den. I en sådan utskrift eller framställning skall aktieägarna och förvaltarna tas upp i alfabetisk ordning. Utskriften eller framställningen får inte vara äldre än tre månader.

Var och en som begär det har rätt att mot ersättning för kostnaderna få en aktuell utskrift av aktieboken eller del av den.

En aktieägare skall inte tas upp i en utskrift eller framställning enligt denna paragraf, om hans eller hennes aktieinnehav uppgår till högst 500 aktier. Om en aktieägare äger samtliga aktier i bolaget, skall dock hans eller hennes aktieinnehav alltid redovisas.

Bolag som inte är avstämningsbolag

Bolagets skyldighet att utfärda aktiebrev

1 § Om en aktieägare i ett aktiebolag som inte är avstämningsbolag begär det, skall bolaget utfärda aktiebrev för hans eller hennes aktier.

Uppgifter i aktiebrev

2 § Ett aktiebrev skall ange

1. bolagets firma, organisationsnummer och bolagskategori,
2. aktieägarens namn och personnummer, organisationsnummer eller annat identifieringsnummer,
3. nummer på de aktier som avses med brevet,
4. aktiernas slag, om det enligt bolagsordningen kan finnas aktier av olika slag,
5. förbehåll enligt 4 kap. 6, 8, 18 eller 27 § eller 20 kap. 31 §, om aktierna omfattas av ett sådant förbehåll, och
6. vilken dag aktiebrevet lämnades ut.

I det fall som avses i 5 kap. 6 § tredje stycket skall aktiebrevet i stället för fondandelsägarna ange det fondbolag som förvaltar fonden liksom fondens beteckning.

En uppgift som avses i första stycket 5 kan anges i förkortad form. Förkortningsformer fastställs av regeringen.

Undertecknande av aktiebrev

3 § Ett aktiebrev skall undertecknas av styrelsen eller, enligt styrelsens bemyndigande, av ett värdepappersinstitut. Namnteckningen får återges genom tryckning eller på annat liknande sätt. Bestämmelsen i 1 kap. 13 § skall inte tillämpas.

Utlämnande av aktiebrev

4 § Ett aktiebrev får lämnas ut endast till den aktieägare som enligt 2 § första stycket 2 har antecknats på aktiebrevet. För att aktiebrevet skall få lämnas ut krävs dessutom att

1. aktieägaren är införd i aktieboken som ägare till de aktier som avses med brevet,
2. aktierna har betalats,
3. bolaget har registrerats, om aktierna har tecknats vid bolagets bildande,
4. registrering har skett enligt 12 kap. 10 § eller 13 kap. 27 §, om aktierna har kommit till genom fondemission eller nyemission av aktier, samt
5. registrering har skett enligt 14 kap. 43 § eller 15 kap. 38 §, om aktierna har kommit till genom teckning med utnyttjande av optionsrätt eller genom konvertering.

5 § På ett aktiebrev skall i förekommande fall antecknas att aktieägaren har

1. utnyttjat sin rätt till nya aktier vid en fondemission,
2. utnyttjat sin företrädesrätt att delta i en nyemission av aktier eller en emission av teckningsoptioner eller konvertibler,
3. tagit emot betalning i samband med minskning av aktiekapitalet eller inlösen av aktier som har skett i annan ordning, och
4. tagit emot betalning i samband med utskiftning vid bolagets likvidation.

Om en aktie har dragits in utan återbetalning, skall detta antecknas på aktiebrevet så snart som möjligt.

Bestämmelserna i första stycket 1–3 skall inte tillämpas om kuponger som hör till aktiebrevens skall användas som emissionsbevis eller ges in vid en anmälan för inlösen.

Att ett aktiebrev skall förses med en anteckning om att aktieägaren har förts in i aktieboken framgår av 5 kap. 9 §.

Utbyte av aktiebrev

6 § Aktiebrev får bytas ut mot ett eller flera andra aktiebrev. I så fall skall det äldre aktiebrevet och de kuponger som hör till aktiebrevet förstöras.

Ett aktiebrev, som ges ut i stället för ett annat i samband med utbyte enligt första stycket eller i samband med dödning enligt lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling, skall innehålla uppgift om att det ersätter ett tidigare aktiebrev.

Innehållande av utdelning eller emissionsbevis

7 § Bolaget får hålla inne utdelning och emissionsbevis som avser en aktie till dess att aktiebrevet lämnas in för anteckning eller för utbyte, om

1. det enligt denna lag skall göras en anteckning på aktiebrevet, eller
2. aktiebrevet skall bytas ut därför att de aktier som aktiebrevet avser skall omvandlas till aktier av ett annat slag.

Överlåtelse och pantsättning av aktiebrev m.m.

8 § Överlåts eller pantsätts ett aktiebrev, skall bestämmelserna om skuldebrev till viss man eller order i 13, 14 och 22 §§ lagen (1936:81) om skuldebrev tillämpas. Den som innehar ett aktiebrev och enligt bolagets anteckning på brevet är införd som ägare i aktieboken skall då likställas med den som enligt 13 § andra stycket nämnda lag förmodas ha rätt att göra skuldebrevet gällande.

Bestämmelser om utdelningskuponger finns i 24 och 25 §§ lagen om skuldebrev.

9 § Innan ett aktiebrev utfärdas, får bolaget utfärda ett bevis om rätt till en eller flera aktier (*interimsbevis*). Beviset skall vara ställt till en viss person. Han eller hon skall vara införd i aktieboken som ägare till de aktier som avses med beviset. Beviset skall innehålla ett förbehåll om att aktiebrev lämnas ut endast om beviset lämnas tillbaka.

Om aktieägaren begär det, skall betalningar för de aktier som avses med interimsbeviset antecknas på beviset. Även återbetalningar skall antecknas på beviset. I övrigt gäller bestämmelserna i denna lag om aktiebrev i tillämpliga delar för interimsbevis.

Avstämningsbolag

10 § Av 4 kap. 5 § lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument framgår att aktiebrev eller interimsbevis inte får utfärdas för aktier i avstämningsbolag.

7 kap. Bolagsstämma

Utövande av aktieägares beslutanderätt i bolaget

1 § Aktieägarnas rätt att besluta i bolagets angelägenheter utövas vid bolagsstämma.

Rätt att delta i bolagsstämman som aktieägare

2 § Rätt att delta i bolagsstämma har den aktieägare som på dagen för bolagsstämman är införd i aktieboken. I avstämningsbolag gäller i stället att rätten att delta i bolagsstämma tillkommer den som har tagits upp som aktieägare i en sådan utskrift eller annan framställning av aktieboken som avses i 28 § tredje stycket.

I bolagsordningen får föreskrivas att en aktieägare får delta i bolagsstämma endast om han eller hon anmäler detta till bolaget senast den dag som anges i kallelsen till bolagsstämman. Denna dag får inte vara söndag, annan allmän helgdag, lördag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton och inte infalla tidigare än femte vardagen före bolagsstämman.

I 4 kap. 35 § finns särskilda bestämmelser om rätt att rösta för aktier som omfattas av hembudsförbehåll.

Ombud vid bolagsstämman

3 § En aktieägare som inte är personligen närvarande vid bolagsstämman får utöva sin rätt vid stämman genom ett ombud med skriftlig, av aktieägaren undertecknad och daterad fullmakt.

En fullmakt gäller högst ett år från utfärdandet.

4 § Fullmakter får inte samlas in på bolagets bekostnad. I bolagsordningen får det dock föreskrivas att styrelsen får samla in fullmakter på bolagets bekostnad enligt det förfarande som anges i andra stycket.

Innehåller bolagsordningen en sådan föreskrift som anges i första stycket, får styrelsen i samband med kallelse till bolagsstämma tillhandahålla ett fullmaktsformulär åt aktieägarna. Formuläret skall kunna användas för att ge en person som anges i formuläret i uppdrag att företräda aktieägare vid bolagsstämman i de frågor som anges i formuläret. Det skall innehålla framlagda förslag till beslut samt två likvärdigt presenterade svarsalternativ med rubrikerna Ja och Nej. Av formuläret skall det framgå att aktieägaren inte kan instruera ombudet på annat sätt än genom att markera ett av de angivna svarsalternativen och att det inte är tillåtet att villkora svaren. Det skall också framgå av formuläret vilken dag fullmakten skall vara ombudet tillhanda samt hur aktieägaren skall gå till väga för att återkalla fullmakten. Ombudet får inte vara styrelseledamot eller verkställande direktör i bolaget.

Om en aktieägare som lämnar fullmakt med hjälp av ett sådant formulär som anges i andra stycket har försett formuläret med särskilda instruktioner eller villkor, är fullmakten ogiltig.

Biträde vid bolagsstämman

5 § En aktieägare eller ett ombud får ha med sig högst två biträden vid bolagsstämman. Biträden får yttra sig vid bolagsstämman.

I bolagsordningen får det föreskrivas att en aktieägare får ha med sig biträden vid bolagsstämman endast om han eller hon anmäler antalet biträden till bolaget på det sätt som anges i 2 § andra stycket.

Utomståendes närvaro vid bolagsstämman

6 § Bolagsstämman får besluta att den som inte är aktieägare skall ha rätt att närvara eller på annat sätt följa förhandlingarna vid bolagsstämman. Ett sådant beslut är giltigt endast om det biträds av samtliga aktieägare som är närvarande vid bolagsstämman.

I bolagsordningen får det föreskrivas att den som inte är aktieägare skall ha rätt att närvara eller på annat sätt följa förhandlingarna vid bolagsstämman även om något sådant beslut som anges i första stycket inte fattas.

I fråga om publika aktiebolag gäller 55 § i stället för första stycket andra meningen.

Egna aktiers ställning vid bolagsstämman

7 § En aktie som innehas av bolaget självt eller av dess dotterföretag kan inte företrädas vid bolagsstämman.

8 § En aktieägare får rösta för samtliga aktier som han eller hon äger eller företräder, om inte annat föreskrivs i bolagsordningen.

9 § Om två eller flera allmänna pensionsfonder enligt lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder (AP-fonder) och lagen (2000:193) om Sjätte AP-fonden förvaltar aktier i bolaget, får varje fond för sig utöva rösträtt för de aktier fonden förvaltar.

Ordinarie bolagsstämma

10 § Inom sex månader från utgången av varje räkenskapsår skall aktieägarna hålla en ordinarie bolagsstämma där styrelsen skall lägga fram årsredovisningen och revisionsberättelsen samt, i moderbolag som är skyldigt att upprätta koncernredovisning, koncernredovisningen och koncernrevisionsberättelsen (*årsstämma*).

11 § Vid årsstämman skall beslut fattas

1. om fastställelse av resultaträkningen och balansräkningen samt, i ett moderbolag som är skyldigt att upprätta koncernredovisning, koncernresultaträkningen och koncernbalansräkningen,

2. om dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust enligt den fastställda balansräkningen,

3. om ansvarsfrihet gentemot bolaget för styrelseledamöterna och den verkställande direktören, och

4. i annat ärende som bolagsstämman enligt denna lag eller bolagsordningen skall behandla.

12 § I bolagsordningen får det föreskrivas att aktieägarna varje år skall hålla ytterligare en eller flera ordinarie bolagsstämmor.

Extra bolagsstämma

13 § Om styrelsen anser att det finns skäl att hålla bolagsstämma före nästa ordinarie bolagsstämma, skall den kalla till extra bolagsstämma.

Styrelsen skall även kalla till extra bolagsstämma, om en revisor i bolaget eller ägare till minst en tiondel av samtliga aktier i bolaget skriftligen begär att en sådan bolagsstämma sammankallas för att behandla ett angivet ärende. Kallelsen skall i så fall utfärdas inom två veckor från det att begäran kom in till bolaget.

Fortsatt bolagsstämma

14 § Vid en bolagsstämma får det beslutas att fortsatt bolagsstämma skall hållas en senare dag.

Ett beslut i en fråga som avses i 11 § 1–3 skall anstå till fortsatt bolagsstämma, om bolagsstämman beslutar om det eller ägare till minst en tiondel av samtliga aktier i bolaget begär det. En sådan bolagsstämma skall

hållas minst fyra veckor och högst åtta veckor därefter. Ytterligare uppskov är inte tillåtet.

Om ett beslut som avses i 11 § 1 eller 2 skall anstå till fortsatt bolagsstämma, skall styrelsen anmäla detta för registrering i aktiebolagsregistret. Anmälan skall göras inom fyra veckor efter det att beslut om fortsatt bolagsstämma fattades.

Ort för bolagsstämma

15 § Bolagsstämman skall hållas på den ort där styrelsen har sitt säte. I bolagsordningen får det dock föreskrivas att stämman skall eller kan hållas på annan angiven ort i Sverige.

Om extraordinära omständigheter kräver det, får bolagsstämman hållas på annan ort än som anges i första stycket.

Aktieägars initiativrätt

16 § En aktieägare som vill få ett ärende behandlat vid en bolagsstämma skall begära detta skriftligen hos styrelsen.

Ärendet skall tas upp vid bolagsstämman, om begäran har kommit in till styrelsen

1. senast en vecka före den tidpunkt då enligt 18–20 §§ kallelse tidigast får utfärdas, eller

2. efter den tidpunkt som anges i 1 men i sådan tid att ärendet kan tas upp i kallelsen till bolagsstämman.

Samman kallande av bolagsstämma

17 § Styrelsen kallar till bolagsstämma.

Om en bolagsstämma som skall hållas enligt denna lag, bolagsordningen eller ett stämmobeslut inte sammankallas på föreskrivet sätt, skall länsstyrelsen efter anmälan genast kalla till bolagsstämma på det sätt som anges i 18–24 §§. En anmälan kan göras av en styrelseledamot, den verkställande direktören, en revisor eller en aktieägare. Bolaget skall ersätta kostnaderna för kallelsen.

Tid för kallelse

Ordinarie bolagsstämma

18 § Kallelse till ordinarie bolagsstämma skall utfärdas tidigast sex veckor och senast fyra veckor före bolagsstämman.

I bolagsordningen får det föreskrivas att kallelse till en ordinarie bolagsstämma får utfärdas senare än vad som anges i första stycket, dock senast två veckor före bolagsstämman.

Andra stycket gäller inte i fråga om publika aktiebolag.

19 § Kallelse till extra bolagsstämma där en fråga om ändring av bolagsordningen kommer att behandlas skall utfärdas tidigast sex veckor och senast fyra veckor före bolagsstämman.

I bolagsordningen får det föreskrivas att kallelse till en sådan bolagsstämma som avses i första stycket får utfärdas senare än vad som anges där, dock senast två veckor före bolagsstämman.

Andra stycket gäller inte i fråga om publika aktiebolag.

Annan extra bolagsstämma

20 § Kallelse till annan extra bolagsstämma än en sådan som avses i 19 § skall utfärdas tidigast sex veckor och senast två veckor före bolagsstämman.

Fortsatt bolagsstämma

21 § Om fortsatt bolagsstämma skall hållas fyra veckor eller senare räknat från och med bolagsstämmans första dag, skall det utfärdas en särskild kallelse till den fortsatta bolagsstämman. I så fall skall bestämmelserna i 19 och 20 §§ om tid för kallelse till extra bolagsstämma tillämpas.

Kallelse när beslut skall fattas vid två bolagsstämmor

22 § Om det enligt bolagsordningen krävs att ett bolagsstämmobeslut fattas vid två bolagsstämmor för att bli giltigt, får kallelse till den andra bolagsstämman inte utfärdas innan den första bolagsstämman har hållits. I kallelsen till den andra bolagsstämman skall styrelsen ange det beslut som den första bolagsstämman har fattat.

Kallelsesätt

23 § Aktieägarna skall kallas till bolagsstämma på det sätt som föreskrivs i bolagsordningen. Kallelse skall även skickas med post till varje aktieägare vars postadress är känd för bolaget, om

1. ordinarie bolagsstämma skall hållas på annan tid än som föreskrivs i bolagsordningen, eller

2. bolagsstämman skall

a) behandla en fråga om sådan ändring av bolagsordningen som avses i 43–45 §§,

b) ta ställning till om bolaget skall gå i likvidation,

c) granska likvidators slutredovisning, eller

d) behandla en fråga om att bolagets likvidation skall upphöra.

För publika aktiebolag gäller även 56 §.

24 § Kallelsen skall innehålla ett förslag till dagordning för bolagsstämman. I förslaget till dagordning skall styrelsen tydligt ange de ärenden som skall behandlas vid bolagsstämman. Ärendena skall vara numrerade.

Det huvudsakliga innehållet i varje framlagt förslag skall anges, om förslaget inte rör en fråga av mindre betydelse för bolaget. Avser ett ärende en ändring av bolagsordningen, skall det huvudsakliga innehållet i förslaget till ändring alltid anges.

Om aktieägarna skall kunna utöva rösträtt vid en bolagsstämma med stöd av en sådan fullmakt som avses i 4 § andra stycket, skall det framgå av kallelsen hur de skall gå till väga för att få ett fullmaktsformulär.

Särskilda bestämmelser om innehållet i en kallelse finns i

- 2 § detta kapitel (deltagande i stämman),
- 13 kap. 10, 33 och 36 §§ (nyemission av aktier),
- 14 kap. 12, 26 och 29 §§ (emission av teckningsoptioner),
- 15 kap. 12, 31 och 34 §§ (emission av konvertibler),
- 16 kap. 3–5 och 7 §§ (vissa riktade emissioner m.m.),
- 18 kap. 8 § (vinstutdelning),
- 19 kap. 26 och 35 §§ (förvärv eller överlåtelse av egna aktier),
- 20 kap. 16 § (minskning av aktiekapitalet), och
- 25 kap. 5 § (likvidation).

Tillhandahållande av handlingar inför årsstämman

25 § Styrelsen skall hålla redovisningshandlingar och revisionsberättelse eller kopior av dessa handlingar tillgängliga hos bolaget för aktieägarna under minst två veckor närmast före årsstämman. Kopior av handlingarna skall genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress.

Handlingarna skall läggas fram på stämman.

Fel i kallelse m.m.

26 § Om en bestämmelse i denna lag eller bolagsordningen som rör kallelse till bolagsstämman eller tillhandahållande av handlingar har åsidosatts i något ärende, får bolagsstämman inte besluta i ärendet utan samtycke av de aktieägare som berörs av felet. Även utan sådant samtycke får dock bolagsstämman avgöra ett ärende som inte har tagits upp i kallelsen, om ärendet enligt bolagsordningen skall tas upp vid bolagsstämman eller omedelbart föranleds av ett annat ärende som skall avgöras. Den får också besluta att en extra bolagsstämma skall sammankallas för att behandla ärendet.

Bolagsstämmans öppnande

27 § Bolagsstämman öppnas av styrelsens ordförande eller av den som styrelsen har utsett. Om det i bolagsordningen har föreskrivits vem som skall vara ordförande vid bolagsstämman, öppnas dock bolagsstämman alltid av denne.

28 § Vid bolagsstämman skall innehållet i aktieboken hållas tillgängligt för aktieägarna enligt bestämmelserna i andra eller tredje stycket.

I bolag som inte är avstämningsbolag skall hela aktieboken hållas tillgänglig. Om aktieboken förs med automatiserad behandling, skall en utskrift eller annan framställning av hela aktieboken hållas tillgänglig. Framställningen skall avse förhållandena på dagen för stämman.

I avstämningsbolag skall en utskrift eller annan framställning av hela aktieboken hållas tillgänglig. Denna framställning skall avse förhållandena fem vardagar före bolagsstämman. I bolagsordningen får det bestämmas att framställningen skall avse förhållandena vid en senare tidpunkt.

Röstlängd

29 § Vid bolagsstämman skall det upprättas en förteckning över närvarande aktieägare, ombud och biträden (röstlängd). I röstlängden skall anges hur många aktier och röster varje aktieägare och ombud företräder vid bolagsstämman. Röstlängden skall upprättas av bolagsstämmans ordförande, om denne har valts av bolagsstämman utan omröstning. I annat fall skall röstlängden upprättas av den som har öppnat bolagsstämman.

Röstlängden skall godkännas av bolagsstämman. Den gäller till dess att bolagsstämman har beslutat att ändra den.

Om bolagsstämman skjuts upp till en senare dag än närmast följande vardag, skall en ny röstlängd upprättas.

Hur bolagsstämmans ordförande utses

30 § Ordföranden vid bolagsstämman skall utses av bolagsstämman, om inte annat föreskrivs i bolagsordningen.

Dagordning

31 § Det förslag till dagordning som har bifogats kallelsen skall läggas fram för bolagsstämmans godkännande. Ärendenas numrering får inte ändras.

Styrelsens och den verkställande direktörens upplysningsplikt

Vilka upplysningar som skall lämnas

32 § Styrelsen och den verkställande direktören skall, om någon aktieägare begär det och styrelsen anser att det kan ske utan väsentlig skada för bolaget, vid bolagsstämman lämna upplysningar om

1. förhållanden som kan inverka på bedömningen av ett ärende på dagordningen, och
2. förhållanden som kan inverka på bedömningen av bolagets ekonomiska situation.

I bolag som ingår i en koncern avser upplysningsplikten även bolagets förhållande till annat koncernföretag. Om bolaget är moderbolag, avser upplysningsplikten också koncernredovisningen samt sådana förhållanden beträffande dotterföretag som avses i första stycket.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 57 §.

33 § Om en upplysning som har begärts enligt 32 § kan lämnas endast med stöd av uppgifter som inte är tillgängliga vid bolagsstämman, skall upplysningen inom två veckor därefter hållas tillgänglig i skriftlig form hos bolaget för aktieägarna samt sändas till den aktieägare som har begärt upplysningen.

Upplysningar som kan medföra väsentlig skada för bolaget

34 § Om styrelsen finner att en upplysning som har begärts enligt 32 § inte kan lämnas till aktieägarna utan väsentlig skada för bolaget, skall den aktieägare som har begärt upplysningen omedelbart underrättas om det.

Styrelsen skall lämna upplysningen till bolagets revisor, om aktieägaren begär det inom två veckor från underrättelsen enligt första stycket. Upplysningen skall lämnas till revisorn inom två veckor efter aktieägarens begäran om det.

35 § I det fall som avses i 34 § skall revisorn inom två veckor efter det att den begärda upplysningen lämnades till honom eller henne avge ett skriftligt yttrande till styrelsen. Av yttrandet skall det framgå om upplysningen enligt revisorns mening borde ha föranlett någon ändring i revisionsberättelsen eller, i förekommande fall, koncernrevisionsberättelsen eller på annat sätt ger anledning till erinran. Om så är fallet, skall ändringen eller erinran anges i yttrandet.

Styrelsen skall hålla revisorns yttrande tillgängligt för aktieägarna hos bolaget och sända en kopia av det till den aktieägare som har begärt upplysningen.

Aktieägares rätt till insyn i aktiebolag med högst tio aktieägare

36 § I ett aktiebolag med högst tio aktieägare gäller, utöver vad som följer av 32–35 §§, att varje aktieägare och ombud eller biträde som denne anlitar skall ges tillfälle att ta del av räkenskaper och andra handlingar som rör bolagets verksamhet, i den omfattning det behövs för att aktieägaren skall kunna bedöma bolagets ställning och resultat eller ett visst ärende som skall behandlas vid bolagsstämman.

Om det kan ske utan oskäliga kostnader eller besvär, skall styrelsen och den verkställande direktören dessutom på begäran hjälpa aktieägaren med den utredning som behövs för ändamålet och tillhandahålla behövliga kopior.

Första och andra styckena gäller inte, om det skulle medföra en påtaglig risk för allvarlig skada för bolaget att aktieägaren får del av uppgifter om bolagets verksamhet.

37 § Omröstning skall ske om någon av aktieägarna begär det.

38 § Omröstning som avser andra beslut än val skall ske öppet, om bolagsstämman inte beslutar om slutna omröstning.

Om det uppkommer lika röstetal och ordföranden enligt 40 § har utslagsröst, är han eller hon skyldig att tillkännage vilken mening han eller hon biträder.

39 § Vid val skall omröstning ske öppet. Omröstningen skall dock vara slutna, om någon röstberättigad begär det.

I fråga om publika aktiebolag gäller 58 § i stället för första stycket andra mening.

Majoritetskrav vid andra beslut än val

40 § I ärenden som inte avser val utgörs bolagsstämmans beslut av den mening som har fått mer än hälften av de avgivna rösterna. Vid lika röstetal har ordföranden utslagsröst.

Första stycket gäller inte, om annat följer av denna lag eller föreskrivs i bolagsordningen. I fall som avses i 42–45 §§ detta kapitel, 13 kap. 2 §, 14 kap. 2 §, 15 kap. 2 §, 16 kap. 8 §, 19 kap. 18 och 33 §§, 20 kap. 5 §, 23 kap. 17 §, 24 kap. 19 § samt 26 kap. 1 och 6 §§ får det dock i bolagsordningen endast föreskrivas längre gående villkor än som anges i nämnda bestämmelser.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 59 §.

Majoritetskrav vid val

41 § Vid val anses den vald som har fått de flesta rösterna. Vid lika röstetal avgörs valet genom lottdragning, om bolagsstämman inte före valet beslutar att en ny omröstning skall genomföras i händelse av lika röstetal.

Första stycket gäller inte om annat föreskrivs i bolagsordningen. I bolagsordningen får dock inte föreskrivas att det för giltigt val fordras fler röster än som anges i första stycket.

Majoritetskrav vid beslut om ändring av bolagsordningen

42 § Ett beslut om ändring av bolagsordningen är giltigt om det har biträtts av aktieägare med minst två tredjedelar av såväl de avgivna rösterna som de aktier som är företrädade vid bolagsstämman, om inte annat följer av 43–45 §§.

43 § I följande fall är ett beslut om ändring av bolagsordningen giltigt endast om det har biträtts av samtliga aktieägare som är närvarande vid bolagsstämman och dessa tillsammans företräder minst nio tiondelar av samtliga aktier i bolaget, nämligen om beslutet när det gäller redan utgivna aktier innebär att

1. aktieägarnas rätt till bolagets vinst eller övriga tillgångar minskas genom en föreskrift enligt 3 kap. 3 §,
2. rätten att överlåta eller förvärva aktier i bolaget inskränks genom förbehåll enligt 4 kap. 8, 18 eller 27 §, eller
3. rättsförhållandet mellan aktier rubbas.

44 § I följande fall är ett beslut om ändring av bolagsordningen giltigt endast om det har biträtts av aktieägare med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna och nio tiondelar av de aktier som är företrädade vid bolagsstämman, nämligen om beslutet innebär att

1. det antal aktier för vilka aktieägarna får rösta vid bolagsstämman begränsas,
2. av nettovinsten för räkenskapsåret, efter avdrag för vad som går åt för att täcka balanserad förlust, viss del skall avsättas till en bunden fond, eller
3. användningen av bolagets vinst eller dess behållna tillgångar vid dess upplösning begränsas på annat sätt än som avses i 43 § 1 eller punkten 2 i denna paragraf.

45 § I följande fall är ett beslut om en sådan ändring av bolagsordningen som avses i 43 och 44 §§, trots vad som sägs där, giltigt, om det har biträtts av aktieägare med minst två tredjedelar av såväl de avgivna rösterna som de aktier som är företrädade vid bolagsstämman, nämligen om

1. ändringen försämrar endast viss eller vissa aktiers rätt och samtycke till ändringen lämnas av samtliga vid bolagsstämman närvarande ägare av sådana aktier och dessa ägare tillsammans företräder minst nio tiondelar av alla aktier vars rätt försämras, eller
2. ändringen försämrar endast ett helt aktieslags rätt och ägare till hälften av alla aktier av detta slag och nio tiondelar av de vid bolagsstämman företrädade aktierna av detta slag samtycker till ändringen.

Jäv

46 § En aktieägare får inte själv eller genom ombud rösta i fråga om

1. talan mot honom eller henne,
2. hans eller hennes befrielse från skadeståndsansvar eller någon annan förpliktelse mot bolaget, eller
3. talan eller befrielse som avses i 1 och 2 och som gäller någon annan, om aktieägaren i frågan har ett väsentligt intresse som kan strida mot bolagets.

Bestämmelserna i första stycket om aktieägare tillämpas också på ombud för aktieägare.

Generell inskränkning i bolagsstämmans beslutanderätt

47 § Bolagsstämman får inte fatta ett beslut som är ägnat att ge en otillbörlig fördel åt en aktieägare eller någon annan till nackdel för bolaget eller någon annan aktieägare.

48 § Ordföranden skall se till att det förs protokoll vid bolagsstämman.

I protokollet skall det antecknas dag och ort för bolagsstämman samt vilka beslut som bolagsstämman har fattat. Om ett beslut har fattats genom omröstning, skall i protokollet antecknas vad som har yrkats och utfallet av omröstningen. Röstlängden skall tas in i eller läggas som en bilaga till protokollet.

Protokollet skall undertecknas av protokollföraren. Det skall justeras av ordföranden, om denne inte har fört protokollet, och av minst en av bolagsstämman utsedd justeringsman. Om bolagets styrelse består av en ledamot och denne äger samtliga aktier i bolaget, behövs inte någon justeringsman.

49 § Senast två veckor efter bolagsstämman skall protokollet hållas tillgängligt hos bolaget för aktieägarna. En kopia av protokollet skall sändas till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress.

Protokollen skall förvaras på ett betryggande sätt.

Talan mot bolagsstämmobeslut

50 § Om ett bolagsstämmobeslut inte har kommit till i behörig ordning eller på annat sätt strider mot denna lag, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen, får en aktieägare, styrelsen, en styrelseledamot eller den verkställande direktören föra talan mot bolaget vid allmän domstol om att beslutet skall upphävas eller ändras. Även den som styrelsen obehörigen har vägrat att föra in som aktieägare i aktieboken har rätt att föra en sådan talan.

51 § Talan enligt 50 § skall väckas inom tre månader från dagen för beslutet. Om talan inte väcks inom denna tid, är rätten att föra talan förlo-rad.

Talan får väckas senare än vad som anges i första stycket när

1. beslutet är sådant att det inte kan fattas ens med samtliga aktieägares samtycke,

2. samtycke till beslutet krävs av samtliga eller vissa aktieägare och något sådant samtycke inte har getts, eller

3. kallelse till bolagsstämman inte har skett eller de bestämmelser om kallelse som gäller för bolaget i väsentliga delar inte har följts.

Bestämmelserna i andra stycket om tiden för att väcka talan gäller inte i de fall som avses i 23 kap. 36 § första stycket och 24 kap. 30 § första stycket.

52 § Om bolagsstämmans beslut upphävs eller ändras genom dom, gäller domen även för de aktieägare som inte har fört talan.

Domstolen får ändra bolagsstämmans beslut endast om det kan fastställas vilket innehåll beslutet rätteligen borde ha haft.

53 § Om styrelsen vill väcka talan mot bolaget, skall en bolagsstämma sammankallas för val av ställföreträdare som skall föra bolagets talan i tvisten. Stämningen skall delges den valde ställföreträdaren.

Skiljeförfarande

54 § En föreskrift i bolagsordningen att en tvist mellan bolaget och styrelsen, en styrelseledamot, den verkställande direktören, en likvidator eller en aktieägare skall avgöras av en eller flera skiljemän har samma verkan som ett skiljeavtal.

Om styrelsen begär skiljeförfarande mot bolaget, tillämpas 53 §. Är det fråga om talan enligt 50 § av styrelsen mot bolagsstämmans beslut, är rätten till talan inte förlorad enligt 51 § första stycket, om styrelsen inom där angiven tid har kallat till bolagsstämma enligt 53 §.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 60 §.

Särskilda bestämmelser för publika aktiebolag

Utomståendes närvaro vid bolagsstämma

55 § I ett publikt aktiebolag skall ett beslut enligt 6 § första stycket fattas med tillämpning av 40 § första stycket.

Kallelsesätt

56 § I ett publikt aktiebolag skall kallelse till bolagsstämma, utöver vad som följer av 23 §, alltid ske genom annonsering i Post- och Inrikes Tidningar och minst en i bolagsordningen angiven rikstäckande dagstidning.

Styrelsens och den verkställande direktörens upplysningsplikt

57 § I ett publikt aktiebolag är styrelsen och den verkställande direktören skyldiga att lämna upplysningar enligt 32 § första stycket 2 endast vid en bolagsstämma där årsredovisningen eller, i förekommande fall, koncernredovisningen behandlas.

Omröstning

58 § I ett publikt aktiebolag skall omröstning som avser val vara sluten enbart om bolagsstämman beslutar om detta.

Majoritetskrav

59 § I bolagsordningen för ett publikt aktiebolag får, beträffande beslut om att entlediga en styrelseledamot som har utsetts av bolagsstämman, inte förekomma längre gående villkor än som anges i 40 § första stycket.

60 § Om bolaget är ett publikt aktiebolag, skall detta vid ett skiljeförfarande enligt 54 § svara för ersättningen till skiljemännen. Skiljemännen får dock på yrkande av bolaget besluta att bolagets motpart helt eller delvis skall ersätta bolaget för dessa kostnader, om det finns särskilda skäl för det.

8 kap. Bolagets ledning

Styrelsen

1 § Ett aktiebolag skall ha en styrelse med en eller flera ledamöter. Av 3 kap. 1 § första stycket framgår att antalet styrelseledamöter eller lägsta och högsta antalet styrelseledamöter skall anges i bolagsordningen.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 46 §.

2 § Bestämmelser om arbetstagarrepresentanter i styrelsen finns i lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda. Om inte annat följer av den lagen eller föreskrivs i denna lag, skall arbetstagarrepresentanter vid tillämpningen av denna lag jämföras med styrelseledamöter.

Styrelsesuppleanter

3 § För styrelseledamöter får utses suppleanter. Om styrelsen har färre än tre ledamöter, skall det finnas minst en suppleant. Av 3 kap. 1 § första stycket framgår att antalet suppleanter eller lägsta och högsta antalet suppleanter skall anges i bolagsordningen.

Bestämmelserna i denna lag om styrelseledamot gäller i tillämpliga delar även suppleant.

Styrelsens uppgifter

Huvuduppgifter

4 § Styrelsen svarar för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter.

Styrelsen skall fortlöpande bedöma bolagets och, om bolaget är moderbolag i en koncern, koncernens ekonomiska situation.

Styrelsen skall se till att bolagets organisation är utformad så att bokföringen, medelsförvaltningen och bolagets ekonomiska förhållanden i övrigt kontrolleras på ett betryggande sätt.

Om vissa uppgifter delegeras till en eller flera av styrelsens ledamöter eller till andra, skall styrelsen handla med omsorg och fortlöpande kontrollera om delegationen kan upprätthållas.

5 § Styrelsen skall meddela skriftliga instruktioner för när och hur sådana uppgifter som behövs för styrelsens bedömning enligt 4 § andra stycket skall samlas in och rapporteras till styrelsen. Instruktioner behöver dock inte meddelas om dessa med hänsyn till bolagets begränsade storlek och verksamhet skulle sakna betydelse för rapporteringen till styrelsen.

Arbetsordning

6 § Styrelsen skall årligen fastställa en skriftlig arbetsordning för sitt arbete. I arbetsordningen skall det anges hur arbetet i förekommande fall skall fördelas mellan styrelsens ledamöter, hur ofta styrelsen skall sammanträda och i vilken utsträckning suppleanterna skall delta i styrelsens arbete och kallas till dess sammanträden.

Första stycket gäller inte i fråga om bolag vars styrelse har endast en ledamot.

Instruktioner om arbetsfördelningen mellan bolagsorganen

7 § Styrelsen skall i skriftliga instruktioner ange arbetsfördelningen mellan å ena sidan styrelsen och å andra sidan den verkställande direktören och de andra organ som styrelsen inrättar.

Hur styrelsen utses

8 § Styrelsen skall utses av bolagsstämman. I bolagsordningen får det föreskrivas att en eller flera styrelseledamöter skall utses på annat sätt. Styrelsen eller en styrelseledamot får inte ges rätt att utse styrelseledamöter.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 47 och 48 §§.

Bosättningskrav

9 § Minst halva antalet styrelseledamöter skall vara bosatta inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, om inte Bolagsverket för ett särskilt fall tillåter annat.

Hinder mot att vara styrelseledamot

10 § En juridisk person kan inte vara styrelseledamot.

11 § Den som är underårig eller i konkurs eller som har en förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara styrelseledamot. Att det samma gäller den som har näringsförbud följer av 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud.

12 § Till styrelseledamot får inte utan godtagbara skäl utses någon som inte avser att ta del i sådan verksamhet som enligt denna lag ankommer på styrelsen.

Styrelseledamots mandattid

13 § Ett uppdrag som styrelseledamot gäller till slutet av den första årsstämma som hålls efter det år då styrelseledamoten utsågs. Ändringar i styrelsens sammansättning har dock verkan först från den tidpunkt då anmälan om ändringen kom in till Bolagsverket eller från den senare tidpunkt som anges i det beslut som anmälan grundar sig på.

I bolagsordningen får föreskrivas att uppdraget som styrelseledamot skall gälla för en längre tid än som anges i första stycket första meningen. Uppdragstiden skall dock upphöra senast vid slutet av den årsstämma som hålls under det fjärde räkenskapsåret efter det då styrelseledamoten utsågs.

Styrelseledamots förtida avgång

14 § Ett uppdrag som styrelseledamot upphör i förtid, om styrelseledamoten eller den som har utsett honom eller henne anmäler att uppdraget skall upphöra. Anmälan skall göras hos styrelsen. Om en styrelseledamot som inte är vald av bolagsstämman vill avgå, skall anmälan också göras hos den som har utsett honom eller henne.

I fråga om verkan av styrelseledamotens avgång gäller 13 § första stycket andra meningen.

15 § Om en styrelseledamots uppdrag upphör i förtid eller om bestämmelserna i 11 § hindrar honom eller henne att vara styrelseledamot och det inte finns någon suppleant som kan träda in i hans eller hennes ställe, skall övriga styrelseledamöter vidta åtgärder för att en ny styrelseledamot utses för den återstående mandattiden. Sådana åtgärder behöver dock inte vidtas, om den förutvarande styrelseledamoten var en arbetstagarrepresentant. Skall styrelseledamoten väljas av bolagsstämman, får valet anstå till nästa årsstämma, om styrelsen är beslutför med kvarstående ledamöter och suppleanter.

Domstolsbeslut om ersättare för en styrelseledamot

16 § Om en styrelseledamot som enligt bolagsordningen skall utses på ett annat sätt än genom val av bolagsstämman inte har utsetts, skall allmän domstol på ansökan utse en ersättare. Ansökan får göras av en styrelseledamot, en aktieägare, en borgenär eller någon annan vars rätt kan vara beroende av att det finns någon som kan företräda bolaget.

Styrelsens ordförande

17 § I en styrelse som har mer än en ledamot skall en av ledamöterna vara ordförande. Ordföranden skall leda styrelsens arbete och bevaka att styrelsen fullgör de uppgifter som anges i 4–7 §§.

Om annat inte föreskrivs i bolagsordningen eller har beslutats av bolagsstämman, väljer styrelsen ordförande. Vid lika röstetal avgörs valet genom lottning.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 49 §.

Styrelsens sammanträden

18 § Styrelsens ordförande skall se till att sammanträden hålls när det behövs. Styrelsen skall alltid sammankallas om en styrelseledamot eller den verkställande direktören begär det.

19 § Den verkställande direktören har rätt att närvara och yttra sig vid styrelsens sammanträden, om styrelsen inte i ett särskilt fall bestämmer något annat.

20 § Om en styrelseledamot inte kan närvara vid ett sammanträde och det finns en suppleant som skall träda in i hans eller hennes ställe, skall denne ges tillfälle till det.

En sådan suppleant för arbetstagarledamot som har utsetts enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda skall alltid få underlag och ges tillfälle att delta i behandlingen av styrelsens ärenden på samma sätt som en styrelseledamot.

Styrelsens beslutförhet

21 § Styrelsen är beslutför, om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter eller det högre antal som föreskrivs i bolagsordningen är närvarande. Vid bedömningen av om styrelsen är beslutför skall styrelseledamöter som är jäviga enligt 23 § anses som inte närvarande.

Beslut får inte fattas i ett ärende, om inte såvitt möjligt samtliga styrelseledamöter har

1. fått tillfälle att delta i ärendets behandling, och
2. fått ett tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet.

Majoritetskrav vid styrelsebeslut

22 § Som styrelsens beslut gäller, om bolagsordningen inte föreskriver särskild röstmajoritet, den mening som mer än hälften av de närvarande röstar för vid sammanträdet. Vid lika röstetal har ordföranden utslagsröst. Är styrelsen inte fulltalig, skall de som röstar för beslutet dock utgöra mer än en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter, om inte annat föreskrivs i bolagsordningen.

23 § En styrelseledamot får inte handlägga en fråga om

1. avtal mellan styrelseledamoten och bolaget,
2. avtal mellan bolaget och en tredje man, om styrelseledamoten i frågan har ett väsentligt intresse som kan strida mot bolagets, eller
3. avtal mellan bolaget och en juridisk person som styrelseledamoten ensam eller tillsammans med någon annan får företräda.

Bestämmelserna i första stycket gäller inte om styrelseledamoten, direkt eller indirekt genom en juridisk person, äger samtliga aktier i bolaget. Bestämmelsen i första stycket 3 gäller inte heller om bolagets motpart är ett företag i samma koncern eller i en företagsgrupp av motsvarande slag.

Med avtal som avses i första stycket jämställs rättegång eller annan talan.

Styrelseprotokoll

24 § Vid styrelsens sammanträden skall det föras protokoll. I protokollet skall de beslut som styrelsen har fattat antecknas.

Protokollet skall undertecknas av den som har varit protokollförare. Det skall justeras av ordföranden, om denne inte har fört protokollet. Om styrelsen har flera ledamöter, skall det justeras även av en ledamot som utses av styrelsen.

Styrelseledamöterna och den verkställande direktören har rätt att få en avvikande mening antecknad till protokollet.

25 § Om ett bolag har endast en aktieägare, skall alla avtal mellan aktieägaren och bolaget, som inte avser löpande affärstransaktioner på sedvanliga villkor, antecknas i eller läggas till styrelsens protokoll.

26 § Styrelsens protokoll skall föras i nummerföljd och förvaras på ett betryggande sätt.

Verkställande direktör

27 § Styrelsen får utse en verkställande direktör att fullgöra de uppgifter som anges i 29 §.

För publika aktiebolag gäller även 50 §.

Vice verkställande direktör

28 § Om bolaget har en verkställande direktör, får styrelsen utse en eller flera vice verkställande direktörer. Bestämmelserna i denna lag om den verkställande direktören skall i tillämpliga delar gälla även en vice verkställande direktör.

Om styrelsen har utsett flera vice verkställande direktörer, skall den meddela skriftliga instruktioner om i vilken inbördes ordning dessa skall träda in i den verkställande direktörens ställe.

29 § Den verkställande direktören skall sköta den löpande förvaltningen enligt styrelsens riktlinjer och anvisningar.

Den verkställande direktören får dessutom utan styrelsens bemyndigande vidta åtgärder som med hänsyn till omfattningen och arten av bolagets verksamhet är av ovanligt slag eller av stor betydelse, om styrelsens beslut inte kan avvaktas utan väsentlig olägenhet för bolagets verksamhet. I sådana fall skall styrelsen så snart som möjligt underrättas om åtgärden.

Den verkställande direktören skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att bolagets bokföring skall fullgöras i överensstämmelse med lag och för att medelsförvaltningen skall skötas på ett betryggande sätt.

Bosättningskrav för den verkställande direktören

30 § Den verkställande direktören skall vara bosatt inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, om inte Bolagsverket för ett särskilt fall tillåter något annat.

Hinder att vara verkställande direktör

31 § Den som är underårig eller i konkurs eller som har en förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara verkställande direktör. Att detsamma gäller den som har näringsförbud följer av 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud.

32 § Till verkställande direktör får inte utses någon som inte avser att ta del i sådan verksamhet som enligt denna lag ankommer på den verkställande direktören.

Verkställande direktörs mandattid

33 § Ett beslut att utse en verkställande direktör i bolaget samt beslut om den verkställande direktörens avgång eller entledigande har verkan från den tidpunkt då anmälan om registrering kom in till Bolagsverket eller från den senare tidpunkt som har angetts i beslutet.

Jäv för den verkställande direktören

34 § Den verkställande direktören får inte handlägga en fråga om

1. avtal mellan den verkställande direktören och bolaget,
2. avtal mellan bolaget och tredje man, om den verkställande direktören i frågan har ett väsentligt intresse som kan strida mot bolagets, eller
3. avtal mellan bolaget och en juridisk person som den verkställande direktören ensam eller tillsammans med någon annan får företräda.

Bestämmelserna i första stycket gäller inte om den verkställande direktören, direkt eller indirekt genom en juridisk person, äger samtliga aktier i bolaget. Bestämmelsen i första stycket 3 gäller inte heller om bolagets

motpart är ett företag i samma koncern eller i en företagsgrupp av motsvarande slag.

Med sådana avtal som avses i första stycket jämställs rättegång eller annan talan.

Styrelsen som bolagets ställföreträdare

35 § Styrelsen företräder bolaget och tecknar dess firma.

Handlingar som enligt denna lag skall undertecknas av styrelsen skall skrivas under av minst hälften av hela antalet styrelseledamöter.

Den verkställande direktören som bolagets ställföreträdare

36 § Den verkställande direktören får alltid företräda bolaget och teckna dess firma beträffande uppgifter som han eller hon skall sköta enligt 29 §.

Särskild firmatecknare

37 § Styrelsen får bemyndiga en styrelseledamot, den verkställande direktören eller någon annan att företräda bolaget och teckna dess firma (*särskild firmatecknare*).

Minst en av dem som bemyndigas att företräda bolaget och teckna dess firma skall vara bosatt inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, om inte Bolagsverket för ett särskilt fall tillåter något annat. I övrigt skall bestämmelserna i 31, 32 och 34 §§ tillämpas på en firmatecknare som inte är styrelseledamot eller verkställande direktör.

Styrelsen får när som helst återkalla ett bemyndigande som avses i första stycket.

I bolagsordningen får det föreskrivas att styrelsen inte får lämna ett sådant bemyndigande som avses i första stycket eller att ett sådant bemyndigande får lämnas endast på vissa villkor.

38 § Ett bemyndigande som avses i 37 § eller en återkallelse av ett sådant bemyndigande har verkan från den tidpunkt då anmälan om bemyndigandet eller återkallelsen kom in till Bolagsverket eller från den senare tidpunkt som har angetts i bemyndigandet eller beslutet om återkallelse.

Inskränkningar i firmateckningsrätt

39 § Styrelsen får föreskriva att rätten att företräda bolaget och teckna dess firma får utövas endast av två eller flera personer i förening. Någon annan inskränkning i en firmatecknares rätt att teckna bolagets firma får inte registreras.

40 § Om bolaget inte har någon behörig ställföreträdare som är bosatt i Sverige, skall styrelsen bemyndiga en person som är bosatt här att på bolagets vägnar ta emot delgivning (*särskild delgivningsmottagare*). Ett sådant bemyndigande får inte lämnas till någon som är underårig eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Generella inskränkningar i ställföreträdares kompetens

41 § Styrelsen eller någon annan ställföreträdare för bolaget får inte företa en rättshandling eller någon annan åtgärd som är ägnad att ge en otillbörlig fördel åt en aktieägare eller någon annan till nackdel för bolaget eller någon annan aktieägare.

En ställföreträdare för bolaget får inte heller följa en anvisning av bolagsstämman eller något annat bolagsorgan, om anvisningen inte gäller därför att den strider mot denna lag, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen.

Kompetensöverskridande

42 § Om styrelsen eller en särskild firmatecknare har företagit en rättshandling för bolaget och då har handlat i strid med bestämmelserna i denna lag om bolagsorganens behörighet, gäller rättshandlingen inte mot bolaget. Detsamma är fallet om en verkställande direktör när en rättshandling företogs överskred sin behörighet enligt 29 § och bolaget visar att motparten insåg eller bort inse behörighetsöverskridandet.

En rättshandling gäller inte heller mot bolaget om styrelsen, den verkställande direktören eller en särskild firmatecknare har överskridit sin befogenhet och bolaget visar att motparten insåg eller bort inse befogenhetsöverskridandet. Detta gäller dock inte när styrelsen eller den verkställande direktören har överträtt en föreskrift om föremålet för bolagets verksamhet eller andra föreskrifter som har meddelats i bolagsordningen eller av ett annat bolagsorgan.

Registrering

43 § Bolaget skall för registrering i aktiebolagsregistret anmäla

1. bolagets postadress,
2. vem som har utsetts till styrelseledamot, styrelsesuppleant, styrelsens ordförande, verkställande direktör, vice verkställande direktör och särskild delgivningsmottagare,
3. av vilka och hur bolagets firma tecknas.

Anmälan skall innehålla uppgift om postadress för de personer som anges i första stycket 2 och 3. Om postadressen avviker från personernas hemvist, skall även hemvistet anges. Anmälan skall vidare innehålla uppgift om de angivna personernas personnummer eller, om sådant saknas, födelsedatum. Om en styrelseledamot eller en styrelsesuppleant har utsetts enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda, skall detta anges.

Även den som anmälan gäller har rätt att göra anmälan enligt första stycket. Den som har utsetts till en sådan befattning som avses i första stycket 2 har även rätt att anmäla företrädarens avgång.

44 § Anmälan enligt 43 § skall göras första gången när bolaget enligt 2 kap. 22 § anmäls för registrering och därefter genast när ett förhållande som har anmälts eller skall anmälas för registrering har ändrats.

Anmälan av aktieinnehav

45 § En styrelseledamot och en verkställande direktör skall när de tillträder sitt uppdrag till bolaget anmäla sitt innehav av aktier i bolaget och i andra bolag inom samma koncern, om det inte har skett dessförinnan. Förändringar i aktieinnehavet skall anmälas inom en månad. De anmälda uppgifterna skall antecknas i aktieboken.

Första stycket gäller inte i den utsträckning styrelseledamoten eller den verkställande direktören är anmälningsskyldig enligt lagen (2000:1087) om anmälningsskyldighet för vissa innehav av finansiella instrument.

Särskilda bestämmelser för publika aktiebolag

Antalet styrelseledamöter

46 § I ett publikt aktiebolag skall styrelsen ha minst tre ledamöter.

Vem som utser styrelseledamöter

47 § I ett publikt aktiebolag skall minst hälften av styrelseledamöterna utses av bolagsstämman.

Information inför styrelseval

48 § I ett publikt aktiebolag skall bolagsstämmans ordförande, innan styrelseval förrättas, lämna uppgift till bolagsstämman om vilka uppdrag den som valet gäller innehar i andra företag.

Särskilt om styrelseordföranden

49 § I ett publikt aktiebolag får styrelsens ordförande inte vara verkställande direktör i bolaget.

Verkställande direktör

50 § I ett publikt aktiebolag skall det alltid finnas en verkställande direktör som fullgör de uppgifter som anges i 29 §.

Antalet revisorer

1 § Ett aktiebolag skall ha minst en revisor. Av 3 kap. 1 § första stycket framgår att antalet revisorer eller lägsta eller högsta antalet revisorer skall anges i bolagsordningen.

Revisorssuppleanter

2 § För en revisor får utses en eller flera suppleanter.

Bestämmelserna i denna lag om revisor gäller i tillämpliga delar även suppleant.

Revisorns uppgifter

3 § Revisorn skall granska bolagets årsredovisning och bokföring samt styrelsens och den verkställande direktörens förvaltning. Granskningen skall vara så ingående och omfattande som god revisionsredovisning kräver.

Om bolaget är moderbolag, skall revisorn även granska koncernredovisningen, om en sådan har upprättats, samt koncernföretagens inbördes förhållanden.

4 § Revisorn skall följa bolagsstämmans anvisningar, om de inte strider mot lag, bolagsordningen eller god revisionsredovisning.

5 § Revisorn skall efter varje räkenskapsår lämna en revisionsberättelse till bolagsstämman. Bestämmelser om berättelsens innehåll och den tidpunkt då den skall lämnas till bolagets styrelse finns i 28–36 §§.

Om bolaget är ett moderbolag som är skyldigt att upprätta koncernredovisning, skall revisorn även lämna en koncernrevisionsberättelse enligt bestämmelserna i 38 §.

6 § I samband med revisionen skall revisorn till styrelsen och den verkställande direktören framställa de erinringar och göra de påpekanden som följer av god revisionsredovisning. Bestämmelser om erinringar finns i 39 §.

Tillhandahållande av upplysningar m.m.

7 § Styrelsen och den verkställande direktören skall ge revisorn tillfälle att genomföra granskningen i den omfattning revisorn anser är nödvändig. De skall lämna de upplysningar och den hjälp som revisorn begär.

Samma skyldigheter har styrelsen, den verkställande direktören och revisorn i ett dotterbolag gentemot en revisor i moderbolaget.

Hur en revisor utses

8 § En revisor väljs av bolagsstämman.

Om bolaget skall ha flera revisorer, får det i bolagsordningen föreskrivas att en eller flera av dem, dock inte alla, skall utses på annat sätt än genom val på bolagsstämma.

I ett bolag som avses i 2 § 4 lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. får Riksrevisionen utse en eller flera revisorer att delta i revisionen tillsammans med övriga revisorer.

I 9, 25 och 26 §§ finns bestämmelser om att länsstyrelsen i vissa fall skall utse en revisor.

Minoritetsrevisor

9 § En aktieägare kan föreslå att en revisor som utses av länsstyrelsen skall delta i revisionen tillsammans med övriga revisorer.

Förslaget skall framställas på en bolagsstämma där revisorsval skall ske eller förslaget enligt kallelsen till bolagsstämman skall behandlas. Om förslaget biträds av ägare till minst en tiondel av samtliga aktier i bolaget eller till minst en tredjedel av de aktier som är företrädna vid stämman och om någon aktieägare begär det hos länsstyrelsen, skall länsstyrelsen utse en revisor.

Länsstyrelsen skall ge bolagets styrelse tillfälle att yttra sig, innan den utser revisor. Beslutet skall avse tiden till och med nästa årsstämma.

Obehörighetsgrunder

10 § Den som är i konkurs eller har fått näringsförbud eller har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara revisor.

Kompetenskrav

11 § En revisor skall ha den insikt i och erfarenhet av redovisning och ekonomiska förhållanden som med hänsyn till arten och omfattningen av bolagets verksamhet fordras för att fullgöra uppdraget.

12 § Endast den som är auktoriserad eller godkänd revisor kan vara revisor.

Bestämmelser om auktoriserade och godkända revisorer finns i revisorslagen (2001:883).

13 § Minst en av bolagsstämman utsedd revisor skall vara auktoriserad revisor eller godkänd revisor som har avlagt revisorsexamen, om

1. tillgångarnas nettovärde enligt fastställda balansräkningar för de två senaste räkenskapsåren överstiger ett gränobelopp som motsvarar 1 000 gånger det prisbasbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring som gällde vid utgången av respektive räkenskapsår,

2. antalet anställda hos bolaget under de två senaste räkenskapsåren i medeltal har överstigit 200, eller

3. bolagets aktier, teckningsoptioner eller skuldebrev är noterade vid en börs, en auktoriserad marknadsplats eller någon annan reglerad marknad.

14 § Bestämmelserna i 13 § gäller även för moderbolag i en koncern, om

1. nettovärdet av koncernföretagens tillgångar enligt fastställda koncernbalansräkningar för de två senaste räkenskapsåren överstiger det gränsbelopp som anges i 13 § 1,

2. antalet anställda vid koncernföretagen under de två senaste räkenskapsåren i medeltal har överstigit 200, eller

3. moderbolaget inte upprättar någon koncernredovisning och nettovärdet av koncernföretagens tillgångar, enligt fastställda balansräkningar för koncernföretagens två senaste räkenskapsår, på moderbolagets balansdag överstiger det gränsbelopp som anges i 13 § 1.

15 § För ett bolag som omfattas av bestämmelserna i 13 § 1 eller 2 eller 14 § får Bolagsverket besluta att bolaget i stället för en auktoriserad revisor eller en godkänd revisor som har avlagt revisorsexamen får utse en viss annan godkänd revisor. Ett sådant beslut gäller i högst fem år.

16 § I andra bolag än de som avses i 13 och 14 §§ skall en auktoriserad revisor eller en godkänd revisor som har avlagt revisorsexamen utses till revisor, om ägare till minst en tiondel av samtliga aktier i bolaget begär det vid den bolagsstämma där revisorsval skall ske.

Jäv

17 § Den får inte vara revisor som

1. äger aktie i bolaget eller annat bolag i samma koncern,

2. är ledamot av styrelsen eller verkställande direktör i bolaget eller dess dotterföretag eller biträder vid bolagets bokföring eller medelsförvaltning eller bolagets kontroll däröver,

3. är anställd hos eller på annat sätt har en underordnad eller beroende ställning till bolaget eller någon som avses i 2,

4. är verksam i samma företag som den som yrkesmässigt biträder bolaget vid grundbokföringen eller medelsförvaltningen eller bolagets kontroll däröver,

5. är gift eller sambo med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till en person som avses i 2,

6. är besvägrad med en person som avses i 2 i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon, eller

7. står i låneskuld till bolaget eller ett annat bolag i samma koncern eller har en förpliktelse som ett sådant bolag har ställt säkerhet för.

Den som enligt första stycket inte är behörig att vara revisor i ett moderbolag får inte heller vara revisor i dess dotterbolag.

18 § En revisor får vid revisionen inte anlita någon som enligt 17 § inte är behörig att vara revisor. Om bolaget eller dess moderbolag har anställda med uppgift att uteslutande eller huvudsakligen sköta den interna revisionen, får revisorn dock vid revisionen anlita sådana anställda i den utsträckning det är förenligt med god revisionsd.

19 § Till revisor får även ett registrerat revisionsbolag utses.

Bestämmelser om vem som får vara huvudansvarig för revisionen när ett revisionsbolag utses att vara revisor och om underrättelseskyldighet finns i 17 § revisorslagen (2001:883). Följande bestämmelser i detta kapitel skall tillämpas på den huvudansvarige:

- 17 och 18 §§ om jäv,
- 40 § om närvaro vid bolagsstämman och
- 47 och 48 §§ om registrering.

Revisor i dotterföretag

20 § Bland revisorerna i ett dotterföretag bör minst en också vara revisor i moderbolaget.

Revisorns mandattid

21 § Uppdraget som revisor gäller till slutet av den årsstämma som hålls under det fjärde räkenskapsåret efter revisorsvalet.

Om samma revisor skall utses på nytt i anslutning till att tiden enligt första stycket löper ut, får den som utser revisorn bestämma att uppdraget skall gälla till slutet av den årsstämma som hålls under det tredje räkenskapsåret efter revisorsvalet.

I de fall som avses i 24 § får en ny revisor utses för den tid som återstår av den tidigare revisorns mandattid.

Avgång i förtid

22 § Ett uppdrag som revisor upphör i förtid, om revisorn eller den som har utsett revisorn anmäler att uppdraget skall upphöra. Anmälan skall göras hos styrelsen. Om en revisor som inte är vald på bolagsstämman vill avgå, skall revisorn anmäla det också hos den som har utsett honom eller henne.

23 § En revisor vars uppdrag upphör i förtid skall genast anmäla detta för registrering i aktiebolagsregistret. Han eller hon skall lämna en kopia av anmälan till bolagets styrelse.

Revisorn skall i anmälan lämna en redogörelse för vad han eller hon har funnit vid den granskning som han eller hon har utfört under den del av löpande räkenskapsår som uppdraget har omfattat. För anmälan gäller vad som föreskrivs i 33 § andra stycket, 34 och 35 §§ om revisionsberättelse.

24 § Om en revisors uppdrag upphör i förtid eller om bestämmelserna i 10–17 §§ eller bestämmelser i bolagsordningen hindrar honom eller henne att vara revisor och det inte finns någon suppleant, skall styrelsen vidta åtgärder för att en ny revisor utses.

25 § Efter anmälan skall länsstyrelsen utse en revisor när

1. auktoriserad revisor eller godkänd revisor inte är utsedd enligt 12–15 §§,
2. revisorn är obehörig enligt 10 eller 17 § och det inte finns någon behörig revisorssuppleant, eller
3. en bestämmelse i bolagsordningen om antalet revisorer eller om revisorns behörighet inte har följts.

En anmälan enligt första stycket kan göras av var och en. Styrelsen är skyldig att göra anmälan, om det inte snarast möjligt utses en ny revisor genom den som enligt 8 § har rätt att utse revisor.

26 § Om bolagsstämman, trots en begäran enligt 16 §, inte har utsett någon auktoriserad revisor eller någon godkänd revisor som har avlagt revisorsexamen och om någon aktieägare inom en månad från bolagsstämman begär det hos länsstyrelsen, skall länsstyrelsen förordna en sådan revisor.

27 § Länsstyrelsen skall ge bolagets styrelse tillfälle att yttra sig innan den beslutar i ett ärende enligt 25 eller 26 §. Förordnandet skall avse tiden till dess en annan revisor har blivit utsedd på föreskrivet sätt.

Vid förordnande enligt 25 § första stycket 2 skall länsstyrelsen entlediga den obehörige revisorn.

Revisionsberättelsen

28 § Revisionsberättelsen skall lämnas till bolagets styrelse senast tre veckor före årsstämman.

Revisorn skall på årsredovisningen göra en hänvisning till revisionsberättelsen.

29 § Revisionsberättelsens inledning skall innehålla uppgift om

1. bolagets firma och organisationsnummer,
2. vilken räkenskapsperiod som revisionsberättelsen avser, samt
3. vilket eller vilka normsystem för redovisning som bolaget har tillämpat.

Revisionsberättelsen skall vara undertecknad av revisorn och innehålla uppgift om vilken dag revisionen avslutades.

30 § I revisionsberättelsen skall det anges vilket eller vilka normsystem för revision som revisorn har tillämpat.

I förekommande fall skall det i revisionsberättelsen även anges

1. om revisorn i en fråga som behandlas i revisionsberättelsen har en mening som avviker från styrelsens eller annan revisors,
2. om revisionens inriktning eller omfattning är begränsad, eller
3. om revisorn anser sig sakna tillräckligt underlag för att göra något uttalande enligt 31–33 §§.

31 § Revisionsberättelsen skall innehålla ett uttalande om huruvida årsredovisningen har upprättats i överensstämmelse med tillämplig lag om årsredovisning. I uttalandet skall det särskilt anges

1. om årsredovisningen ger en rättvisande bild av bolagets resultat och ställning, och
2. om förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Om det i årsredovisningen inte har lämnats sådana upplysningar som skall lämnas enligt tillämplig lag om årsredovisning, skall revisorn ange detta och, om det är möjligt, lämna behövliga upplysningar i sin berättelse.

32 § Revisionsberättelsen skall innehålla uttalanden om huruvida

1. bolagsstämman bör fastställa balansräkningen och resultaträkningen,
2. bolagsstämman bör besluta om dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust enligt förslaget i förvaltningsberättelsen, och
3. styrelsen och den verkställande direktören i förekommande fall har upprättat en förteckning enligt 21 kap. 10 § över vissa lån och säkerheter.

Om revisorn anser att balansräkningen eller resultaträkningen inte bör fastställas, skall han eller hon anteckna det på årsredovisningen.

33 § Revisionsberättelsen skall innehålla ett uttalande om huruvida styrelseledamöterna och den verkställande direktören bör beviljas ansvarsfrihet gentemot bolaget.

Om revisorn vid sin granskning har funnit att en styrelseledamot eller den verkställande direktören har företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningskyldighet, skall det anmärkas i berättelsen. Detsamma gäller om revisorn vid granskningen har funnit att en styrelseledamot eller den verkställande direktören på något annat sätt har handlat i strid med denna lag, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen.

34 § I revisionsberättelsen skall revisorn anmärka om han eller hon har funnit att bolaget inte har fullgjort sin skyldighet att

1. göra skatteavdrag enligt skattebetalningslagen (1997:483),
2. anmäla sig för registrering enligt 3 kap. 2 § skattebetalningslagen,
3. lämna skattedeklaration enligt 10 kap. 9, 9 a eller 10 § skattebetalningslagen, eller
4. i rätt tid betala skatter och avgifter som omfattas av 1 kap. 1 och 2 §§ skattebetalningslagen.

35 § Utöver vad som följer av 29–34 §§ får en revisor i revisionsberättelsen lämna sådana upplysningar som han eller hon anser att aktieägarna bör få kännedom om. Om årsredovisningen innehåller uppgifter som har betydelse för upplysningarna, skall revisorn hänvisa till uppgifterna.

36 § Om en tidigare revisor har gjort en anmälan enligt 23 §, skall en kopia av den fogas till revisionsberättelsen.

37 § Revisorn skall genast sända en kopia av revisionsberättelsen till Skatteverket, om revisionsberättelsen innehåller

1. anmärkningar enligt 33 § andra stycket, eller
2. uttalanden om att
 - årsredovisningen inte har upprättats i överensstämmelse med tillämplig lag om årsredovisning,
 - sådana upplysningar som skall lämnas enligt tillämplig lag om årsredovisning inte har lämnats,
 - styrelseledamöterna eller den verkställande direktören inte bör beviljas ansvarsfrihet gentemot bolaget, eller
 - bolaget inte har fullgjort en skyldighet som avses i 34 § 1–3.

Koncernrevisionsberättelsen

38 § I fråga om koncernrevisionsberättelsen gäller 28 § första stycket om tidpunkten för lämnande av revisionsberättelsen samt 29 § första stycket 2 och andra stycket, 30 och 31 §§, 32 § första stycket 1, 35 och 36 §§ om revisionsberättelsens innehåll.

Koncernrevisionsberättelsens inledning skall innehålla uppgift om moderbolagets firma och organisationsnummer samt om vilket eller vilka normsystem för koncernredovisning som moderbolaget har tillämpat.

På koncernredovisningen skall det göras en hänvisning till koncernrevisionsberättelsen. Om revisorn anser att koncernbalansräkningen eller koncernresultaträkningen inte bör fastställas, skall också detta antecknas på koncernredovisningen.

Erinringar

39 § Om revisorn har framställt en erinran till styrelsen eller den verkställande direktören, skall den antecknas i ett protokoll eller i en annan handling. Handlingen skall lämnas till styrelsen och bolaget skall förvara den på ett betryggande sätt.

Styrelsen skall ta upp erinran till behandling vid ett sammanträde. Sammanträdet skall hållas inom fyra veckor från det att erinran har överlämnats. Om erinran framställs senast i samband med att revisionsberättelsen avlämnas till bolaget, skall ett sammanträde alltid hållas före den bolagsstämma där revisionsberättelsen läggs fram.

Revisorns närvaro vid bolagsstämman

40 § Revisorn har rätt att närvara vid bolagsstämman. Han eller hon är skyldig att närvara, om det med hänsyn till ärendena kan anses nödvändigt.

Revisorns tystnadsplikt

41 § Revisorn får inte till en enskild aktieägare eller till någon utomstående obehörigen lämna upplysningar om sådana bolagets angelägen-

heter som revisorn får kännedom om när han eller hon fullgör sitt uppdrag, om det kan vara till skada för bolaget. Prop. 2004/05:85

Åtgärder vid misstanke om brott

42 § En revisor skall vidta de åtgärder som anges i 43 och 44 §§, om han eller hon finner att det kan misstänkas att en styrelseledamot eller den verkställande direktören inom ramen för bolagets verksamhet har gjort sig skyldig till brott enligt någon av följande bestämmelser:

1. 9 kap. 1, 3, 6 a och 9 §§, 10 kap. 1, 3, 4 och 5 §§, 11 kap. 1, 2, 4 och 5 §§, 17 kap. 7 § samt 20 kap. 2 § brottsbalken, och
2. 2, 4, 5 och 10 §§ skattebrottslagen (1971:69).

43 § En revisor som finner att det föreligger sådan brottsmisstanke som avses i 42 § skall utan oskäligt dröjsmål underrätta styrelsen om sina iakttagelser. Om revisorn finner att en misstanke om brott bör föranleda honom eller henne att lämna uppgifter enligt 9 § lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt, skall dock den i 11 § andra stycket samma lag angivna tidsfristen iakttas.

Någon underrättelse behöver dock inte lämnas, om det kan antas att styrelsen inte skulle vidta några skadeförebyggande åtgärder med anledning av underrättelsen eller en underrättelse av annat skäl framstår som meningslös eller stridande mot syftet med underrättelseskyldigheten.

44 § Senast fyra veckor efter det att styrelsen har underrättats enligt 43 § första stycket skall revisorn avgå från sitt uppdrag. När revisorn anmäler detta enligt 23 §, skall han eller hon i en särskild handling till åklagare redogöra för misstanken samt ange de omständigheter som misstanken grundar sig på.

Vad som sägs i första stycket om avgång och anmälan gäller inte om

1. den ekonomiska skadan av det misstänkta brottet har ersatts och övriga menliga verkningar av gärningen har avhjälpats,
2. det misstänkta brottet redan har anmälts till polismyndighet eller åklagare, eller
3. det misstänkta brottet är obetydligt.

I de fall som avses i 43 § andra stycket skall revisorn, om anmälan om det misstänkta brottet inte redan har lämnats till polismyndighet eller åklagare, utan oskäligt dröjsmål avgå från sitt uppdrag och lämna en sådan handling som anges i första stycket.

Revisorns upplysningsplikt gentemot bolagsstämman

45 § Revisorn är skyldig att lämna bolagsstämman de upplysningar som stämman begär, i den mån det inte skulle vara till väsentlig skada för bolaget.

Revisorns upplysningsplikt gentemot medrevisor m.fl.

46 § Revisorn är skyldig att lämna en medrevisor, en ny revisor, en lekmanrevisor, en särskild granskare och, om bolaget är försatt i konkurs,

konkursförvaltaren de upplysningar som behövs om bolagets angelägenheter.

Revisorn är dessutom skyldig att på begäran lämna upplysningar om bolagets angelägenheter till undersökningsledaren under förundersökning i brottmål.

Revisorn i ett aktiebolag som omfattas av 1 kap. 9 § sekretesslagen (1980:100) är även skyldig att på begäran lämna upplysningar om bolagets angelägenheter till de förtroendevalda revisorerna i kommunen eller landstinget.

Revisorn i ett aktiebolag i vilket staten äger samtliga aktier är skyldig att på begäran lämna upplysningar om bolagets angelägenheter till Riksrevisionen.

Registrering

47 § Bolaget skall för registrering i aktiebolagsregistret anmäla vem som har utsetts till revisor.

Anmälan skall innehålla uppgift om revisorns postadress. Om postadressen avviker från revisorns hemvist, skall även hemvistet anges. Anmälan skall vidare innehålla uppgift om revisorns personnummer eller, om sådant saknas, födelsedatum. Är revisorn ett registrerat revisionsbolag, skall anmälan även innehålla uppgift om bolagets organisationsnummer och om vem som är huvudansvarig för revisionen.

Rätt att göra anmälan har även den som anmälan gäller.

48 § Anmälan enligt 47 § skall göras första gången när bolaget enligt 2 kap. 22 § anmäls för registrering och därefter genast efter det att någon ändring har inträffat i ett förhållande som har anmälts eller skall anmälas för registrering.

10 kap. Allmän och särskild granskning

Allmän granskning

När en lekmanarevisor får utses

1 § Om inte annat föreskrivs i bolagsordningen, får det i ett aktiebolag utses en eller flera personer (*lekmanarevisorer*) att utföra sådan granskning som anges i 3 §.

Bestämmelserna i denna lag om revisorer är inte tillämpliga på lekmanarevisorer.

Suppleant för lekmanarevisor

2 § För en lekmanarevisor får utses en eller flera suppleanter. Bestämmelserna i denna lag om lekmanarevisor gäller i tillämpliga delar även suppleant.

3 § Lekmannarevisorn skall granska om bolagets verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt och om bolagets interna kontroll är tillräcklig. Granskningen skall vara så ingående och omfattande som god sed vid detta slag av granskning kräver.

4 § Lekmannarevisorn skall följa bolagsstämmans anvisningar, om de inte strider mot lag, bolagsordningen eller god sed.

5 § Lekmannarevisorn skall efter varje räkenskapsår lämna en granskningsrapport till bolagsstämman. Bestämmelser om rapportens innehåll och den tidpunkt då den skall lämnas till bolagets styrelse finns i 13 §.

6 § Lekmannarevisorn får inte underteckna en sådan revisionsberättelse som avses i 9 kap. 5 §.

Tillhandahållande av upplysningar m.m.

7 § Styrelsen och den verkställande direktören skall ge lekmannarevisorn tillfälle att genomföra granskningen i den omfattning lekmannarevisorn anser vara nödvändig. De skall lämna de upplysningar och den hjälp som lekmannarevisorn begär.

Samma skyldigheter har styrelsen, den verkställande direktören, revisorn och lekmannarevisorn i ett dotterbolag gentemot en lekmannarevisor i moderbolaget.

Hur en lekmannarevisor utses

8 § En lekmannarevisor väljs av bolagsstämman, om inte bolagsordningen innehåller bestämmelser om att lekmannarevisorn skall utses på något annat sätt.

Obehörighetsgrunder

9 § Den som är underårig eller i konkurs eller har fått näringsförbud eller har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken kan inte vara lekmannarevisor.

Jäv

10 § Den får inte vara lekmannarevisor som

1. äger aktie i bolaget eller annat bolag i samma koncern,
2. är ledamot av styrelsen eller verkställande direktör i bolaget eller dess dotterföretag eller biträder vid bolagets bokföring eller medelsförvaltning eller bolagets kontroll däröver,
3. är anställd hos eller på annat sätt har en underordnad eller beroende ställning till bolaget eller någon som avses i 2,

4. är verksam i samma företag som den som yrkesmässigt biträder bolaget vid grundbokföringen eller medelsförvaltningen eller bolagets kontroll däröver,

5. är gift eller sambo med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till en person som avses i 2,

6. är besvägrad med en person som avses i 2 i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon, eller

7. står i låneskuld till bolaget eller ett annat bolag i samma koncern eller har en förpliktelse som ett sådant bolag har ställt säkerhet för.

Den som enligt första stycket inte är behörig att vara lekmannarevisor i ett moderbolag får inte heller vara lekmannarevisor i dess dotterbolag.

11 § En lekmannarevisor får vid granskningen av bolaget inte anlita någon som enligt 10 § inte är behörig att vara lekmannarevisor. Om bolaget eller dess moderbolag har anställda med uppgift att uteslutande eller huvudsakligen sköta den interna revisionen, får lekmannarevisorn dock vid granskningen anlita sådana anställda i den utsträckning det är förenligt med god sed.

Avgång

12 § Ett uppdrag som lekmannarevisor upphör, om lekmannarevisorn eller den som har utsett lekmannarevisorn anmäler att uppdraget skall upphöra. Anmälan skall göras hos styrelsen. Om en lekmannarevisor som inte är vald på bolagsstämman vill avgå, skall lekmannarevisorn anmäla det också hos den som har utsett honom eller henne.

Granskningsrapporten

13 § Granskningsrapporten skall lämnas till bolagets styrelse senast tre veckor före årsstämman.

I rapporten skall lekmannarevisorn uttala sig om sådana förhållanden som avses i 3 § och om sådana förhållanden som han eller hon har varit skyldig att granska enligt 4 §. Om lekmannarevisorn finner anledning till anmärkning mot någon styrelseledamot eller mot den verkställande direktören, skall han eller hon upplysa om detta i rapporten och lämna uppgift om anledningen till anmärkningen.

Lekmannarevisorn får i granskningsrapporten även lämna andra upplysningar som han eller hon anser att aktieägarna bör få kännedom om.

14 § Granskningsrapporten skall hållas tillgänglig för och sändas till aktieägarna på det sätt som anges i 7 kap. 25 § samt läggas fram på årsstämman.

Om bolagets verksamhet är reglerad i lag eller annan författning eller om staten som ägare eller genom tillskott av anslagsmedel eller genom avtal eller på något annat sätt har ett bestämmande inflytande över verksamheten, skall granskningsrapporten hållas tillgänglig hos bolaget för samtliga som vill ta del av den.

15 § Lekmannarevisorn har rätt att närvara vid bolagsstämma. Han eller hon är skyldig att närvara, om det med hänsyn till ärendena kan anses nödvändigt.

Lekmannarevisorns tystnadsplikt

16 § Lekmannarevisorn får inte till en enskild aktieägare eller till någon utomstående obehörigen lämna upplysningar om sådana bolagets angelägenheter som lekmannarevisorn får kännedom om när han eller hon fullgör sitt uppdrag, om det kan vara till skada för bolaget.

Lekmannarevisorns upplysningsplikt gentemot bolagsstämman

17 § Lekmannarevisorn är skyldig att lämna bolagsstämman de upplysningar som bolagsstämman begär, i den mån det inte skulle vara till väsentlig skada för bolaget.

Lekmannarevisorns upplysningsplikt gentemot revisor m.fl.

18 § Lekmannarevisorn är skyldig att lämna bolagets revisor, en annan lekmannarevisor, en särskild granskare och, om bolaget är försatt i konkurs, konkursförvaltaren de upplysningar som behövs om bolagets angelägenheter.

Lekmannarevisorn är dessutom skyldig att på begäran lämna upplysningar om bolagets angelägenheter till undersökningsledaren under förundersökning i brottmål.

Lekmannarevisorn i ett aktiebolag som omfattas av 1 kap. 9 § sekretesslagen (1980:100) är även skyldig att på begäran lämna upplysningar om bolagets angelägenheter till de förtroendevalda revisorerna i kommunen eller landstinget.

Registrering

19 § Bolaget skall för registrering i aktiebolagsregistret anmäla vem som har utsetts till lekmannarevisor.

Anmälan skall innehålla uppgift om lekmannarevisorns postadress. Om postadressen avviker från lekmannarevisorns hemvist, skall även hemvistet anges. Anmälan skall vidare innehålla uppgift om lekmannarevisorns personnummer eller, om sådant saknas, födelsedatum.

Rätt att göra anmälan har även den som anmälan gäller.

20 § Anmälan enligt 19 § skall göras så snart lekmannarevisorn har utsetts och därefter genast efter det att någon ändring har inträffat i ett förhållande som har anmälts eller skall anmälas för registrering.

21 § En aktieägare kan väcka förslag om granskning genom en särskild granskare. En sådan granskning kan avse

1. bolagets förvaltning och räkenskaper under en viss förfluten tid, eller
2. vissa åtgärder eller förhållanden i bolaget.

22 § Ett förslag enligt 20 § skall framställas på ordinarie bolagsstämma eller på den bolagsstämma där ärendet enligt kallelsen till bolagsstämman skall behandlas. Om förslaget biträds av ägare till minst en tiondel av samtliga aktier i bolaget eller till minst en tredjedel av de aktier som är företrädda vid bolagsstämman, skall länsstyrelsen på begäran av en aktieägare utse en eller flera särskilda granskare. Länsstyrelsen skall ge bolagets styrelse tillfälle att yttra sig, innan särskild granskare utses.

Följande bestämmelser skall tillämpas på en särskild granskare:

- 7 § om tillhandahållande av upplysningar m.m.,
- 9 § om obehörighetsgrunder,
- 10 och 11 §§ om jäv,
- 15 § om närvaro vid bolagsstämma,
- 16 § om tystnadsplikt,
- 17 och 18 §§ om upplysningsplikt samt
- 9 kap. 19 § om revisionsbolag.

23 § Den särskilda granskaren skall avge ett yttrande över sin granskning. Yttrandet skall hållas tillgängligt för och sändas till aktieägarna på det sätt som anges i 7 kap. 25 § samt läggas fram på en bolagsstämma.

Samma rätt som en aktieägare har att ta del av yttrandet har den som inte längre är aktieägare men var upptagen i röstlängden för den bolagsstämma där frågan om utseende av särskild granskare behandlades.

11 kap. Ökning av aktiekapitalet, utgivande av nya aktier, upptagande av vissa penninglån, m.m.

Ökning av aktiekapitalet och utgivande av nya aktier

De olika formerna för ökning av aktiekapitalet

1 § Bolagets aktiekapital kan ökas på något av följande sätt.

1. Aktiekapitalet tillförs belopp genom fondemission. Bestämmelser om detta finns i 12 kap.
2. Nya aktier tecknas mot betalning enligt beslut om nyemission av aktier. Bestämmelser om detta finns i 13 kap.
3. Nya aktier tecknas mot betalning med utnyttjande av teckningsoptioner som bolaget har gett ut. Bestämmelser om detta finns i 14 kap.
4. Nya aktier lämnas i utbyte mot konvertibler som bolaget har gett ut. Bestämmelser om detta finns i 15 kap.

2 § Beslut om fondemission, nyemission av aktier eller emission av teckningsoptioner eller konvertibler (*emissionsbeslut*) fattas av bolagsstämman. Beslut om nyemission av aktier eller emission av teckningsoptioner eller konvertibler kan dessutom fattas av styrelsen enligt 13 kap. 31–38 §§, 14 kap. 24–31 §§ och 15 kap. 29–36 §§.

Om ett förslag till emissionsbeslut inte skulle vara förenligt med bolagsordningen, skall beslut om nödvändiga ändringar av denna fattas innan stämman beslutar i frågan om emission.

3 § Ett emissionsbeslut får inte fattas förrän bolaget har registrerats.

Definitioner

4 § I denna lag betyder

emissionsbevis: fondaktierettsbevis och teckningsrättsbevis,

fondaktie: en ny aktie som ges ut i samband med en fondemission,

fondaktierätt: aktieägares rätt enligt 12 kap. 2 § till fondaktie,

fondaktierettsbevis: ett bevis om fondaktierätt,

teckningsrätt: aktieägares företrädesrätt enligt 13 kap. 1 §, 14 kap. 1 § och 15 kap. 1 § till teckning av nya aktier, teckningsoptioner eller konvertibler,

teckningsrättsbevis: ett bevis om teckningsrätt,

konvertibel: en skuldförbindelse som har getts ut av ett aktiebolag mot vederlag och som ger innehavaren, viss man eller viss man eller order rätt eller skyldighet att helt eller delvis byta sin fordran mot aktier i bolaget,

konvertering: utbyte av konvertibel mot nya aktier,

teckningsoption: en utfästelse som har gjorts av ett aktiebolag om rätt att teckna nya aktier i bolaget mot betalning i pengar,

teckningsoptionsbevis: ett bevis som ger innehavaren, viss man eller viss man eller order rätt att teckna nya aktier i bolaget mot betalning i pengar.

Utfärdande av emissionsbevis

5 § I ett aktiebolag som inte är avstämningsbolag skall bolaget på begäran av en aktieägare med fondaktierätt eller teckningsrätt utfärda emissionsbevis för de gamla aktierna. I ett sådant bevis skall det anges hur många bevis som skall lämnas för varje ny aktie, konvertibel eller teckningsoption. Beviset skall lämnas ut till aktieägaren mot uppvisande av det aktiebrev på vilket fondaktierätten eller teckningsrätten grundas. Det skall antecknas på aktiebrevet att emissionsbevis har utfärdats.

Emissionsbevis behöver inte utfärdas om

1. emissionen innebär att varje gammal aktie berättigar till en ny aktie, konvertibel eller teckningsoption, eller

2. en kupong som hör till ett aktiebrev får användas som emissionsbevis.

Första stycket tillämpas också när en innehavare av teckningsoptioner eller konvertibler har företrädesrätt till teckning av nya aktier, teckningsoptioner eller konvertibler.

Av 4 kap. 5 § lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument framgår att emissionsbevis eller teckningsoptionsbevis inte får utfärdas för aktier eller andra finansiella instrument som har registrerats enligt den lagen.

Undertecknande av emissionsbevis m.m.

6 § Emissionsbevis, konvertibler som har getts ut i form av skuldebrev samt teckningsoptionsbevis skall undertecknas av styrelsen eller, enligt styrelsens bemyndigande, av ett värdepappersinstitut. Namnteckningen får återges genom tryckning eller på annat liknande sätt. Bestämmelsen i 1 kap. 13 § skall inte tillämpas.

Överlåtelse och pantsättning av emissionsbevis m.m.

7 § Överlåts eller pantsätts emissionsbevis eller teckningsoptionsbevis, skall bestämmelserna om skuldebrev i 13, 14 och 22 §§ lagen (1936:81) om skuldebrev tillämpas. Härvid skall beviset anses vara ett skuldebrev ställt till innehavaren, om det har ställts till innehavaren, och i övrigt anses vara ett skuldebrev ställt till viss man eller order.

Registrering av fondaktierätter och teckningsrätter i avstämningsbolag

8 § I ett avstämningsbolag skall fondaktierätter och teckningsrätter registreras enligt lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument.

Om bolaget har tillförsäkrat innehavare av teckningsoptioner eller konvertibler företrädesrätt till teckning av nya aktier, teckningsoptioner eller konvertibler och teckningsoptionerna eller konvertiblerna har registrerats enligt lagen om kontoföring av finansiella instrument, skall också företrädesrätten registreras enligt samma lag.

Försäljning av överskjutande fondaktierätter och teckningsrätter

9 § I ett emissionsbeslut får det bestämmas att överskjutande fondaktierätter och teckningsrätter skall säljas genom bolagets försorg. Vid fondemission skall försäljningen avse varje aktieägares fondaktierätt som inte motsvarar en hel fondaktie. Vid nyemission av aktier, emission av teckningsoptioner och emission av konvertibler skall försäljningen avse varje aktieägares teckningsrätt som inte motsvarar en hel ny aktie, teckningsoption eller konvertibel.

Försäljningen skall verkställas av ett värdepappersinstitut. Betalningen för sålda fondaktierätter och teckningsrätter skall, efter avdrag för försäljningskostnaderna, fördelas mellan dem som enligt 12 kap. 2 §, 13 kap. 1 §, 14 kap. 1 § eller 15 kap. 1 § skulle ha varit berättigade att få

Rätt till utdelning på nya aktier

10 § Nya aktier medför rätt till utdelning enligt vad som har bestämts i emissionsbeslutet. Beslutet får dock inte innebära att rätten till utdelning inträder senare än för räkenskapsåret efter det år då ökningen av aktiekapitalet har registrerats.

Utdelning på nya aktier får inte betalas ut förrän ökningen av aktiekapitalet har registrerats.

Vinstandelslån och kapitalandelslån

11 § Ett beslut om att bolaget skall ta upp ett lån där räntan eller det belopp med vilket återbetalning skall ske helt eller delvis är beroende av utdelningen till aktieägarna, kursutvecklingen på bolagets aktier, bolagets resultat eller bolagets finansiella ställning skall fattas av bolagsstämman eller, efter bolagsstämmans bemyndigande, av styrelsen.

Ett bemyndigande enligt första stycket får inte sträcka sig längre än till nästa årsstämma.

Särskilda bestämmelser för publika aktiebolag

Emissionsprospekt

12 § När ett offentligt aktiebolag eller en aktieägare i ett sådant bolag offentliggör eller på annat sätt riktar en inbjudan till en vidare krets om förvärv av aktier, teckningsoptioner, konvertibler eller teckningsrätter i bolaget, skall styrelsen upprätta en särskild redogörelse för bolagets förhållanden (emissionsprospekt) enligt 13–20 §§, om summan av de belopp som till följd av inbjudan kan komma att betalas uppgår till minst 300 000 kr.

13 § En aktieägare som avser att sälja aktier, teckningsoptioner, konvertibler eller teckningsrätter under sådana former att emissionsprospekt skall upprättas skall underrätta styrelsen om detta senast sex veckor före den dag då inköp tidigast avses kunna ske.

14 § Emissionsprospekt skall innehålla balans- och resultaträkningar för de tre senaste räkenskapsår för vilka årsredovisning och revisionsberättelse har lämnats samt ett sammandrag av de uppgifter som bolaget har varit skyldigt att ta in i förvaltningsberättelserna för de tre räkenskapsåren. Om handlingarna inte innehåller någon finansieringsanalys som avses i 2 kap. 1 § andra stycket årsredovisningslagen (1995:1554), skall de kompletteras med en sådan analys. Om bolaget är skyldigt att upprätta en kapitaltäckningsanalys enligt 2 kap. 1 § andra stycket lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag, skall handlingarna också innehålla en sådan.

Bestämmelserna i 3 kap. 5 § andra stycket och tredje stycket första meningen årsredovisningslagen skall tillämpas på emissionsprospekt.

Om bolaget är moderbolag, skall bolaget i emissionsprospektet ta in koncernresultaträkningar och koncernbalansräkningar för de tre senaste räkenskapsåren. När redovisningshandlingar och andra uppgifter för koncernen tas in i prospektet får motsvarande uppgifter för bolaget utelämnas i den mån de kan anses sakna väsentlig betydelse för bedömningen av bolagets aktier. Bolagets resultaträkning och balansräkning för det senaste räkenskapsåret enligt första stycket får dock inte utelämnas.

15 § I emissionsprospektet skall upplysning lämnas om sådana för bedömningen av bolagets verksamhetsresultat och ställning viktiga förhållanden och händelser i övrigt av väsentlig betydelse för bolaget vilka hänför sig till tiden efter den period som omfattas av de i 14 § angivna handlingarna.

Om emissionsprospektet läggs fram senare än åtta månader efter utgången av det senaste räkenskapsår, för vilket årsredovisning och revisionsberättelse har lämnats, skall emissionsprospektet innehålla uppgifter motsvarande delårsrapport enligt 9 kap. 3 och 4 §§ årsredovisningslagen (1995:1554). I fråga om bolag som omfattas av lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag skall uppgift också lämnas om utvecklingen av bolagets inlåning och utlåning. Uppgifterna skall avse tiden från utgången av nämnda räkenskapsår till en dag som infaller tidigast tre månader innan emissionsprospektet läggs fram.

16 § I emissionsprospektet skall det anges

1. en kortfattad historik över bolaget och dess verksamhet,
2. en redogörelse för bolagets och, om bolaget har dotterföretag, koncernens verksamhet, råvarutillgångar, produkter och driftställen samt för dess ställning inom branschen,
3. uppgift om bolagets styrelseledamöter, revisorer och ledande befattningshavare,
4. en redogörelse för ägar- och rösträttsförhållanden i fråga om bolagets aktier.

Uppgifter enligt första stycket 1 får utelämnas av aktiebolag, vars aktier är noterade vid en börs eller auktoriserad marknadsplats.

17 § Ett bolag, som när emissionsprospektet läggs fram inte bedriver någon verksamhet och inte heller har några dotterföretag som bedriver någon verksamhet, behöver i emissionsprospektet endast ta med den senast fastställda balansräkningen, upplysningar enligt 16 § första stycket 1, 3 och 4 samt redogörelse för den verksamhet bolaget avser att bedriva. Om bolaget har fastställt en koncernbalansräkning, skall också denna tas med.

18 § De uppgifter i emissionsprospektet som avses i 14 §, 15 § första stycket samt 16 § skall granskas av bolagets revisor. Revisorns yttrande över granskningen skall tas in i emissionsprospektet.

19 § Emissionsprospektet skall tillhandahållas på de platser där teckning eller inköpsanmälan tas emot senast tre dagar, sön- och helgdagar samt

lördagar, midsommarafton, julafton och nyårsafton oräknade, före den dag då teckning eller inköp tidigast kan ske. Prop. 2004/05:85

20 § Om emissionsprospektet utarbetas med anledning av ett erbjudande från en aktieägare, har bolaget rätt till ersättning från aktieägaren för sina kostnader för emissionsprospektet och för revisionskostnaden. Uppträder flera aktieägare som säljare, skall kostnaderna fördelas mellan dem i förhållande till det antal aktier eller teckningsrätter som var och en har bjudit ut till försäljning.

12 kap. Fondemission

Innebörden av fondemission

1 § Vid fondemission ökas aktiekapitalet genom att

1. belopp överförs från reservfonden, uppskrivningsfonden eller fritt eget kapital enligt den senast fastställda balansräkningen, eller
2. värdet av en anläggningstillgång skrivs upp.

Vid beräkning av utrymmet för fondemission enligt första stycket 1 skall ändringar i det bundna egna kapitalet och värdeöverföringar som har skett efter balansdagen beaktas.

En fondemission kan ske med eller utan utgivande av nya aktier.

Rätt till fondaktier

2 § Vid fondemission där nya aktier ges ut har aktieägarna rätt till dessa i förhållande till det antal aktier de förut äger, om inte annat följer av andra eller tredje stycket.

Om bolaget har aktier av olika slag som skiljer sig åt i fråga om rätt till andel i bolagets tillgångar eller vinst, har aktieägarna rätt till nya aktier i enlighet med vad som anges i bolagsordningen enligt 4 kap. 4 §.

Om bolaget har aktier av olika slag utan sådan åtskillnad mellan aktieslagen som anges i andra stycket och de nya aktierna skall vara av samma slag som de befintliga aktierna, skall nya aktier ges ut i förhållande till det antal aktier av samma slag som finns sedan tidigare. Därvid skall de gamla aktierna ge rätt till nya aktier av samma slag i förhållande till sin andel i aktiekapitalet.

Hur en fondemission beslutas

Förslaget till beslut

3 § Om bolagsstämman skall pröva en fråga om fondemission, skall styrelsen eller, om förslaget väcks av någon annan, förslagsställaren uppätta ett förslag till beslut enligt bestämmelserna i 4–7 §§.

4 § I förslaget till beslut om fondemission skall följande anges:

1. det belopp som aktiekapitalet skall ökas med,
2. om nya aktier skall ges ut i samband med ökningen av aktiekapitalet, och

3. i vilken utsträckning det belopp som aktiekapitalet skall ökas med skall tillföras aktiekapitalet
- från fritt eget kapital,
 - från reservfonden,
 - från uppskrivningsfonden, eller
 - genom uppskrivning av värdet på en anläggningstillgång.

5 § Om nya aktier skall ges ut i samband med fondemissionen, skall förslaget till beslut om fondemission också innehålla uppgifter om

- hur många nya aktier som varje gammal aktie skall ge rätt till,
- från vilken tidpunkt de nya aktierna skall ge rätt till utdelning, och
- de nya aktiernas aktieslag, om det i bolaget finns eller kan ges ut aktier av olika slag.

6 § I förekommande fall skall förslaget till beslut om fondemission också innehålla uppgift om

- huruvida förbehåll enligt 4 kap. 6, 8, 18 eller 27 § eller 20 kap. 31 § som gäller för gamla aktier i bolaget skall gälla även beträffande de nya aktierna,
- att kuponger som hör till aktiebrevens skall användas som fondaktierättsbevis,
- att överskjutande fondaktierätter skall säljas enligt 11 kap. 9 §, och
- avstämningsdagen, om bolaget är avstämningsbolag.

Avstämningsdagen får inte bestämmas så att den infaller innan beslutet om fondemission har registrerats.

Om emissionsbeslutet förutsätter ändring av bolagsordningen, skall också detta anges i förslaget.

Kompletterande information

7 § Om årsredovisningen inte skall behandlas på bolagsstämman, skall följande handlingar fogas till förslaget enligt 3 §:

- en kopia av den årsredovisning som innehåller de senast fastställda balans- och resultaträkningarna, försedd med en anteckning om bolagsstämmans beslut om bolagets vinst eller förlust,
- en kopia av revisionsberättelsen för det år årsredovisningen avser,
- en redogörelse, undertecknad av styrelsen, för händelser av väsentlig betydelse för bolagets ställning vilka har inträffat efter det att årsredovisningen lämnades, samt
- ett yttrande över den redogörelse som avses i 3, undertecknat av bolagets revisor.

Tillhandahållande av förslag till beslut m.m.

8 § Styrelsen skall hålla förslaget till beslut om fondemission, i förekommande fall tillsammans med handlingar som anges i 7 §, tillgängligt för aktieägarna under minst två veckor närmast före den bolagsstämma som skall pröva förslaget. Kopior av handlingarna skall genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress.

Bolagsstämmans beslut

9 § Ett beslut om fondemission skall innehålla de uppgifter som framgår av 4 §, 5 § och 6 § första stycket.

Registrering av emissionsbeslutet

10 § Beslutet om fondemission skall genast anmälas för registrering i aktiebolagsregistret. Aktiekapitalet är ökat när beslutet har registrerats.

Efter registreringen skall nya aktier genast föras in i aktieboken.

I avstämningsbolag skall anmälan genast göras till den centrala värdepappersförvararen om att emissionen har registrerats.

Försäljning av fondaktie

11 § Om något behörigt anspråk på en fondaktie inte har framställts inom fem år från registreringen av emissionsbeslutet, får styrelsen sälja aktien enligt bestämmelserna i 12 och 13 §§.

12 § Styrelsen skall uppmana den som har rätt till en fondaktie att ta ut den inom ett år. Den berättigade skall underrättas om att han eller hon annars förlorar aktien. Uppmaningen får inte göras förrän den tid som anges i 11 § har löpt ut.

Styrelsen skall anses ha uppfyllt sin skyldighet enligt första stycket om uppmaningen har skickats till den berättigades postadress med rekommenderat brev. Om den berättigades postadress inte är känd för bolaget, skall bolaget anses ha uppfyllt sin skyldighet, om uppmaningen har kunnat göras i

1. Post- och Inrikes Tidningar, och
2. den eller de ortstidningar – eller, i publika aktiebolag, den rikstäckande dagstidning – som styrelsen bestämmer.

13 § Om det inte har kommit in någon anmälan inom ett år från uppmaningen enligt 12 §, får aktien säljas genom ett värdepappersinstitut. Den som visar upp ett aktiebrev eller lämnar ett fondaktierättsbevis eller på något annat sätt styrker sin rätt, skall få ut sin andel av försäljningssumman efter avdrag för kostnaderna för uppmaningen och försäljningen. Belopp som inte har lyfts inom fyra år från försäljningen tillfaller bolaget.

13 kap. Nyemission av aktier

Företrädesrätt

1 § Vid emission enligt detta kapitel har aktieägarna företrädesrätt till de nya aktierna i förhållande till det antal aktier de äger.

Första stycket gäller inte, om

1. aktierna skall betalas med apportegendom, eller
2. företrädesrätten skall regleras på annat sätt till följd av
 - a. sådana föreskrifter i bolagsordningen som avses i 4 kap. 3 §,
 - b. villkor som har meddelats vid en tidigare emission av teckningsoptioner eller vid en tidigare emission av konvertibler, eller
 - c. bestämmelser i emissionsbeslutet.

Aktier som bolaget självt eller dess dotterföretag innehar ger inte någon företrädesrätt.

2 § Ett beslut av bolagsstämman enligt 1 § andra stycket 2 c om att avvika från aktieägarnas företrädesrätt är giltigt endast om det har biträtts av aktieägare med minst två tredjedelar av såväl de avgivna rösterna som de aktier som är företrädade vid stämman.

Hur en nyemission beslutas

Upprättande av förslag

3 § Om bolagsstämman skall pröva en fråga om nyemission av aktier, skall styrelsen eller, om förslaget väcks av någon annan, förslagsställaren upprätta ett förslag till beslut enligt bestämmelserna i 4–8 §§.

Förslagets innehåll

4 § I förslaget enligt 3 § skall följande anges:

1. det belopp eller högsta belopp, som bolagets aktiekapital skall ökas med, eller det lägsta och högsta beloppet för ökningen,
2. det antal aktier, högsta antal aktier eller lägsta och högsta antal aktier som skall ges ut,
3. det belopp som skall betalas för varje ny aktie (teckningskursen),
4. den företrädesrätt att teckna aktier som aktieägarna eller någon annan skall ha eller vem som annars skall få teckna aktier,
5. den tid inom vilken aktieteckning skall ske,
6. den fördelningsgrund som styrelsen skall tillämpa för aktier som inte tecknas med företrädesrätt,
7. den tid inom vilken aktierna skall betalas eller, i förekommande fall, att teckning skall ske genom betalning enligt 13 § tredje stycket, samt
8. från vilken tidpunkt de nya aktierna skall ge rätt till utdelning.

Uppgifter som avses i första stycket 1 och 3 behöver inte anges i förslaget, om det föreslås att stämman skall besluta om ett sådant bemyndigande som avses i 5 § första stycket 8.

Teckningskursen enligt första stycket 3 får inte sättas lägre än de tidigare aktiernas kvotvärde. I bolag vars aktier är noterade vid en svensk eller utländsk börs, en auktoriserad marknadsplats eller någon annan reglerad marknad får dock teckningskursen vara lägre, om ett belopp som motsvarar skillnaden mellan teckningskursen och aktiernas kvotvärde tillförs aktiekapitalet genom överföring från bolagets eget kapital i övrigt eller genom uppskrivning av värdet av anläggningstillgångar. En sådan överföring eller uppskrivning skall ske innan beslutet om nyemission registreras.

Innebär förslaget enligt första stycket 4 en avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt, skall skälen till avvikelserna samt grunderna för teckningskursen anges i förslaget eller i en bifogad handling.

Teckningstiden enligt första stycket 5 får inte understiga två veckor, om aktieägarna skall ha företrädesrätt till de nya aktierna. I bolag som inte är avstämningsbolag räknas denna tid från det att underrättelse enligt 12 § har skett eller, om samtliga aktieägare har varit företrädade på den stämma som har beslutat om emissionen, från beslutet. I avstämningsbolag räknas tiden från avstämningsdagen.

5 § I förekommande fall skall förslaget enligt 3 § innehålla uppgift om

1. de nya aktiernas aktieslag, om det i bolaget finns eller kan ges ut aktier av olika slag,

2. huruvida förbehåll enligt 4 kap. 6, 8, 18 eller 27 § eller 20 kap. 31 § som gäller för gamla aktier i bolaget skall gälla för de nya aktierna,

3. att kuponger som hör till aktiebrevens skall användas som emissionsbevis,

4. att överskjutande teckningsrätter skall säljas enligt 11 kap. 9 §,

5. avstämningsdagen, om bolaget är avstämningsbolag och aktieägare skall ha företrädesrätt att delta i emissionen,

6. att nya aktier skall betalas med apportegendom eller i annat fall på villkor som avses i 2 kap. 5 § andra stycket 1–3 och 5 eller att en aktie skall tecknas med kvittningsrätt,

7. övriga särskilda villkor för aktieteckning, och

8. bemyndigande för styrelsen eller den som styrelsen utser inom sig att innan teckningstiden börjar löpa besluta om vilket belopp som bolagets aktiekapital skall ökas med och vilket belopp som skall betalas för varje ny aktie.

Om emissionsbeslutet förutsätter ändring av bolagsordningen, skall också detta anges.

Avstämningsdagen får inte sättas tidigare än en vecka från dagen för beslutet.

I fråga om apportegendom gäller bestämmelserna i 2 kap. 6 §.

Ett bemyndigande som avses i första stycket 8 får lämnas endast om aktierna skall noteras vid en svensk eller utländsk börs, en auktoriserad marknadsplats eller någon annan reglerad marknad. Om bolaget är avstämningsbolag och aktieägare skall ha företrädesrätt att delta i emissionen, skall bemyndigandet utformas så att villkoren beslutas senast den dag som infaller tre dagar före avstämningsdagen.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 39 §.

Kompletterande information

6 § Om årsredovisningen inte skall behandlas på bolagsstämman, skall följande handlingar fogas till förslaget enligt 3 §:

1. en kopia av den årsredovisning som innehåller de senast fastställda balans- och resultaträkningarna, försedd med en anteckning om bolagsstämmans beslut om bolagets vinst eller förlust,

2. en kopia av revisionsberättelsen för det år årsredovisningen avser,

3. en redogörelse, undertecknad av styrelsen, för händelser av väsentlig betydelse för bolagets ställning, vilka har inträffat efter det att årsredovisningen lämnades, och

4. ett yttrande över den redogörelse som avses i 3, undertecknat av bolagets revisor.

Uppgifter om apportegendom och kvittning

7 § Förslaget enligt 3 § skall kompletteras med en redogörelse för de omständigheter som kan vara av betydelse för bedömningen av

1. värdet på apportegendom,
2. emissionsvillkor som avses i 2 kap. 5 § andra stycket 1–3 och 5,
eller

3. emissionsvillkor om kvittningsrätt.

Redogörelsen skall ha det innehåll som anges i 2 kap. 7 och 9 §§.

Innebär förslaget att en aktie skall kunna tecknas av någon som har en fordran på bolaget med rätt för denne att betala för vad han eller hon tecknar genom kvittning mot fordringen, skall det av redogörelsen framgå vem som är fordringsägare, fordringens belopp samt hur stort belopp av fordringen som får kvittas.

Revisorsgranskning

8 § Redogörelsen enligt 7 § skall granskas av en eller flera revisorer. Ett yttrande över granskningen, undertecknat av revisorn eller revisorerna, skall fogas till förslaget enligt 3 §. Yttrandet skall, såvitt gäller värdet på egendom och emissionsvillkor som avses i 2 kap. 5 § andra stycket 1–3 och 5, ha det innehåll som anges i 2 kap. 19 § första stycket 2 och 3 samt andra stycket. I förekommande fall skall revisorn lämna motsvarande upplysningar om emissionsvillkor om kvittning.

En revisor som avses i första stycket skall vara en auktoriserad eller godkänd revisor eller ett registrerat revisionsbolag. Om inte annat framgår av bolagsordningen, skall revisorn utses av bolagsstämman. Om någon särskild revisor inte är utsedd, skall granskningen i stället utföras av bolagets revisor.

För en revisor som har utsetts att utföra granskning enligt första stycket gäller bestämmelserna i 9 kap. 7, 40, 45 och 46 §§.

Tillhandahållande av förslag till beslut m.m.

9 § Styrelsen skall hålla förslaget enligt 3 §, i förekommande fall tillsammans med handlingar som anges i 6–8 §§, tillgängligt för aktieägarna under minst två veckor närmast före den bolagsstämma där frågan om emission skall prövas. Kopior av handlingarna skall genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress.

Handlingarna skall läggas fram på stämman.

10 § Kallelsen till den bolagsstämma som skall pröva förslaget enligt 3 § skall innehålla uppgift om den företrädesrätt att teckna aktier som aktieägarna eller annan skall ha eller vem som annars skall få delta i emissionen. Om aktieägarna inte skall ha företrädesrätt i förhållande till det antal aktier de äger eller enligt vad som föreskrivs i bolagsordningen, skall förslagets huvudsakliga innehåll anges.

Bolagsstämmans beslut

11 § Bolagsstämmans beslut om nyemission av aktier skall innehålla de uppgifter som framgår av 4 § första och andra styckena samt 5 § första stycket.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 39 §.

Underrättelse

12 § I bolag som inte är avstämningsbolag skall ett beslut enligt 11 § genast sändas till aktieägare, vars postadress är känd för bolaget, om aktieägaren skall ha företrädesrätt att delta i emissionen. Detsamma gäller beslut som med stöd av stämmans bemyndigande har fattats av styrelsen eller den som styrelsen inom sig har utsett.

Underrättelse enligt första stycket behövs inte, om samtliga aktieägare har varit företrädade vid den bolagsstämma som har beslutat om emissionen.

Aktieteckning*Hur nya aktier skall tecknas*

13 § Teckning av nya aktier med anledning av ett beslut om nyemission av aktier skall ske på en teckningslista som innehåller emissionsbeslutet. En kopia av bolagsordningen och, i förekommande fall, kopior av de handlingar som anges i 6–8 §§ skall vara fogade till teckningslistan eller hållas tillgängliga för aktietecknare på en plats som anges i listan.

Teckning får i stället ske i stämmans protokoll, om alla aktierna tecknas av dem som är berättigade till det vid den stämma där emissionsbeslutet fattas.

I avstämningsbolag får det bestämmas i emissionsbeslutet att teckning i fråga om hela eller en viss del av emissionen i stället skall ske genom betalning. I så fall skall beslutet samt en kopia av bolagsordningen och, i förekommande fall, kopior av de handlingar som anges i 6–8 §§ hållas tillgängliga för tecknarna hos bolaget.

Verkan av att teckning inte sker på rätt sätt

14 § En aktieteckning som har gjorts på annat sätt än som anges i 13 § kan göras gällande endast om emissionsbeslutet registreras utan att aktietecknaren dessförinnan har anmält felet hos Bolagsverket.

15 § Om en aktie har tecknats med villkor som inte stämmer överens med emissionsbeslutet, är teckningen ogiltig. Har ogiltigheten inte anmälts hos Bolagsverket innan emissionsbeslutet har registrerats, är dock aktietecknaren bunden av teckningen men kan inte åberopa villkoret.

Verkan av att villkor för aktieteckning inte har uppfyllts

16 § Efter registreringen av emissionsbeslutet kan en aktietecknare inte som grund för att aktieteckningen är ogiltig åberopa att ett villkor i beslutet inte har uppfyllts.

Otillräcklig teckning m.m.

17 § Om det i emissionsbeslutet har bestämts ett visst belopp eller ett visst lägsta belopp som bolagets aktiekapital skall ökas med, upphör beslutet att gälla, om beloppet inte tecknas inom teckningstiden.

Om ett emissionsbeslut upphör att gälla enligt första stycket, gäller detta också beslut om en sådan ändring av bolagsordningen som förutsätter att aktiekapitalet ökas.

Upphör emissionsbeslutet att gälla, skall belopp som har betalats för tecknade aktier genast betalas tillbaka jämte ränta enligt 2 § andra stycket och 5 § räntelagen (1975:635). Detsamma gäller om en aktieteckning av annat skäl inte är bindande.

Tilldelning av aktier

18 § När teckningen enligt 13 § har avslutats, skall styrelsen besluta om tilldelning till aktietecknarna. Anser styrelsen att någon teckning är ogiltig, skall tecknaren genast underrättas om detta.

Tilldelade aktier skall genast föras in i aktieboken.

I avstämningsbolag skall anmälan genast göras till den centrala värdepappersförvararen om att styrelsen har fattat beslut om tilldelning.

Betalning av aktierna

Vad som lägst skall betalas för tecknade aktier

19 § Betalningen för en aktie får inte understiga de tidigare aktiernas kvotvärde, om inte annat följer av 4 § tredje stycket.

Om en aktie har tecknats med villkor som strider mot första stycket, skall ett belopp som motsvarar aktiens kvotvärde ändå betalas.

Hur aktierna skall betalas

20 § Tecknade aktier skall betalas i pengar eller, om det finns en bestämmelse om detta i emissionsbeslutet, med apportegendom. I sådana fall som avses i 24 § får de även betalas genom kvittning.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 41 §.

21 § Betalning i pengar skall ske genom insättning på ett särskilt konto som bolaget har öppnat för ändamålet hos en bank, ett kreditmarknadsföretag eller ett motsvarande utländskt kreditinstitut i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 40 §.

Betalning med apportegendom

22 § Betalning med apportegendom skall ske genom att egendomen avskiljs för att ingå i bolagets egendom.

23 § Om aktierna skall betalas med apportegendom, skall en revisor avge ett skriftligt, undertecknat yttrande över betalningen. I fråga om yttrandets innehåll och revisorns kvalifikationer gäller 2 kap. 19 §.

Kvittning m.m.

24 § En skuld på grund av en aktieteckning enligt 13 § får kvittas mot en fordran hos bolaget endast om det finns en bestämmelse om detta i emissionsbeslutet.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 41 §.

25 § Överlåts en aktie som ännu inte är till fullo betald, är förvärvaren, så snart han eller hon har anmält sig för införing i aktieboken, ansvarig för betalningen tillsammans med överlåtaren.

Förverkande av rätt till aktie

26 § Om en aktie inte betalas i rätt tid, får styrelsen förklara rätten till aktien förverkad för den betalningsskyldige.

Innan rätten till aktien förklaras förverkad, skall styrelsen uppmana den betalningsskyldige att betala och underrätta denne om att rätten till aktien annars kan förklaras förverkad. Styrelsen skall anses ha uppfyllt denna skyldighet om en skriftlig uppmaning har lämnats på det sätt som anges i 12 kap. 12 § andra stycket.

Så länge en aktie som avses i första stycket inte har blivit ogiltig enligt 29 § andra stycket kan styrelsen låta någon annan överta aktien och betalningsansvaret för det tecknade beloppet.

Registrering av emissionsbeslutet

Registreringsanmälan

27 § Styrelsen skall inom sex månader från beslutet om nyemission av aktier anmäla beslutet för registrering i aktiebolagsregistret, såvida beslutet inte har upphört att gälla enligt 17 §.

28 § Ett beslut om nyemission av aktier får registreras endast om

1. summan av de belopp som enligt 4 § tredje stycket första meningen lägst skall betalas för tecknade och tilldelade aktier uppgår till det belopp eller lägsta belopp som bolagets aktiekapital skall ökas med genom emissionen,

2. full och godtagbar betalning har erlagts för samtliga tecknade och tilldelade aktier,

3. ett intyg visas upp från ett sådant kreditinstitut som avses i 21 § första stycket angående betalning i pengar, och

4. ett yttrande enligt 23 § visas upp angående apportegendom som anges i emissionsbeslutet.

En del av en emission får registreras, om bestämmelserna i första stycket 1 och 2 inte hindrar det.

I fråga om publika aktiebolag gäller 42 § i stället för första stycket 3 och 4.

Verkan av registrering

29 § Genom registreringen av emissionsbeslutet fastställs ökningen av aktiekapitalet till summan av de belopp som enligt 4 § tredje stycket första meningen lägst skall betalas för tecknade och tilldelade aktier med avdrag för aktier till vilka rätten har förklarats förverkad och som inte har övertagits av någon annan.

Om rätten till en aktie har förverkats för den betalningsskyldige och aktien inte har övertagits av någon annan blir aktien ogiltig när emissionsbeslutet har registrerats.

Verkan av utebliven registrering

30 § Om någon anmälan för registrering enligt 27 § inte har gjorts inom föreskriven tid eller om Bolagsverket genom ett beslut som har vunnit laga kraft har avskrivit ett ärende om sådan registrering eller vägrat registrering, skall 17 § tillämpas.

Styrelsebeslut om emission under förutsättning av bolagsstämmans godkännande

31 § Styrelsen får besluta om nyemission av aktier under förutsättning av bolagsstämmans efterföljande godkännande och samtidigt med stöd av 1 § andra stycket 2 c bestämma att emissionen skall ske med avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt.

Innan styrelsen fattar ett beslut enligt första stycket, skall den ta fram eller upprätta sådana handlingar som avses i 3–7 §§ samt se till att revisorsgranskning enligt 8 § sker. I fråga om innehållet i styrelsens beslut skall 11 § tillämpas.

32 § I bolag som inte är avstämningsbolag skall aktieägare med företrädesrätt underrättas om styrelsens beslut enligt 31 § med tillämpning av 12 § första stycket.

När styrelsen har fattat ett beslut enligt 31 § och, i förekommande fall, aktieägarna har underrättats enligt första stycket, får teckning, tilldelning och betalning av aktier äga rum enligt vad som i övrigt gäller enligt detta kapitel. Nya aktier får dock inte föras in i aktieboken förrän bolagsstämman har godkänt emissionsbeslutet.

33 § När bolagsstämman skall pröva en fråga om godkännande av ett beslut enligt 31 §, skall beslutet och handlingar som avses i 6–8 §§ tillhandahållas aktieägarna enligt 9 §. Kallelsen till bolagsstämman skall innehålla de uppgifter om beslutet som anges i 10 §.

34 § Styrelsens beslut enligt 31 § skall anmälas för registrering i aktiebolagsregistret inom ett år från beslutet, om det inte har upphört att gälla enligt 17 §. Beslutet får inte registreras om det inte har godkänts av bolagsstämman. I övrigt skall 28–30 §§ tillämpas i fråga om registrering och verkan av registrering eller utebliven registrering.

Styrelsebeslut om emission enligt bolagsstämmans bemyndigande

35 § Bolagsstämman får bemyndiga styrelsen att besluta om nyemission av aktier i den mån emissionen kan ske utan ändring av bolagsordningen. I ett sådant bemyndigande kan styrelsen ges rätt att med stöd av 1 § andra stycket 2 c bestämma att emissionen skall ske med avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt.

36 § Om bolagsstämman skall pröva en fråga om bemyndigande enligt 35 §, skall styrelsen upprätta ett förslag till beslut. I förslaget skall det särskilt anges om styrelsen skall kunna besluta om emission med en sådan bestämmelse som avses i 5 § första stycket 6 eller med avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt. I förslaget skall vidare anges den tid, före nästa årsstämma, inom vilken bemyndigandet får utnyttjas.

Förslaget skall före den bolagsstämma som skall pröva frågan om bemyndigande tillhandahållas aktieägarna på det sätt som anges i 9 §. Kallelsen till bolagsstämman skall innehålla de uppgifter om det föreslagna bemyndigandet som anges i 10 §.

37 § Bolagsstämmans beslut om bemyndigande enligt 35 § skall genast anmälas för registrering i aktiebolagsregistret. Innan beslutet har registrerats, får styrelsen inte besluta om emission.

38 § Innan styrelsen beslutar om emission med stöd av ett bemyndigande enligt 35 §, skall den ta fram eller upprätta sådana handlingar som avses i 3–7 §§ samt se till att revisorsgranskning enligt 8 § sker. För styrelsens beslut gäller 11 § om beslutets innehåll samt 12 § första stycket om underrättelse.

När beslutet har fattats och, i förekommande fall, aktieägarna har underrättats, får teckning, tilldelning och betalning av nya aktier äga rum

enligt vad som i övrigt gäller enligt detta kapitel. I fråga om registrering och verkan av registrering eller utebliven registrering tillämpas 27–30 §§. Prop. 2004/05:85

Särskilda bestämmelser för publika aktiebolag

Uppgifter om kvittning i emissionsbeslut m.m.

39 § I ett publikt aktiebolag skall ett förslag enligt 3 § och ett beslut enligt 11 § i förekommande fall innehålla uppgift om de begränsningar som skall gälla i styrelsens rätt enligt 41 § att tillåta kvittning.

Betalning i pengar

40 § I ett publikt aktiebolag får, förutom på sätt som anges i 21 §, sådan betalning för tecknade aktier som skall lämnas i pengar ske direkt till bolaget.

Kvittning

41 § I ett publikt aktiebolag får, trots vad som sägs i 24 §, aktierna betalas genom kvittning, om

1. det inte strider mot emissionsbeslutet,
2. styrelsen finner det lämpligt, och
3. kvittning kan ske utan skada för bolaget eller dess borgenärer.

Revisorsyttrande

42 § I fråga om publika aktiebolag gäller, i stället för bestämmelserna i 28 § andra stycket 3 och 4, att ett beslut om nyemission av aktier får registreras endast om det visas upp ett yttrande, undertecknat av en auktoriserad eller godkänd revisor eller ett registrerat revisionsbolag. Av yttrandet skall framgå att full och godtagbar betalning har lämnats för samtliga tecknade och tilldelade aktier. Såvitt gäller apportegendom skall intyget ha det innehåll som anges i 2 kap. 19 §.

14 kap. Emission av teckningsoptioner med åtföljande teckning av nya aktier

Företrädesrätt

1 § Vid emission enligt detta kapitel har aktieägarna företrädesrätt till teckningsoptionerna i förhållande till det antal aktier de äger.

Första stycket gäller inte, om

1. teckningsoptionerna skall betalas med apportegendom, eller
2. företrädesrätten skall regleras på annat sätt till följd av
 - a. sådana föreskrifter i bolagsordningen som avses i 4 kap. 3 §,
 - b. villkor som har meddelats vid en tidigare emission av teckningsoptioner eller vid en tidigare emission av konvertibler, eller
 - c. bestämmelser i emissionsbeslutet.

I de fall som avses i andra stycket 2 a har aktieägarna företrädesrätt till teckningsoptioner som om emissionen gällde de aktier som kan komma att nytecknas på grund av optionsrätten.

Aktier som bolaget självt eller dess dotterföretag innehar ger inte någon företrädesrätt.

2 § Ett beslut av bolagsstämman enligt 1 § andra stycket 2 c om att avvika från aktieägarnas företrädesrätt är giltigt endast om det har biträtts av aktieägare med minst två tredjedelar av såväl de avgivna rösterna som de aktier som är företrädade vid stämman.

Hur en emission av teckningsoptioner beslutas

Upprättande av förslag

3 § Om bolagsstämman skall pröva en fråga om emission av teckningsoptioner, skall styrelsen eller, om förslaget väcks av någon annan, förslagsställaren upprätta ett förslag till beslut enligt bestämmelserna i 4–10 §§.

Förslagets innehåll

4 § I förslaget enligt 3 § skall följande anges om emissionsvillkoren:

1. det antal teckningsoptioner eller högsta antal teckningsoptioner eller lägsta och högsta antal teckningsoptioner som skall ges ut,
2. den företrädesrätt att teckna teckningsoptioner som aktieägarna eller någon annan skall ha eller vem som annars skall få teckna teckningsoptioner,
3. den tid inom vilken teckning av teckningsoptioner skall ske,
4. den fördelningsgrund som styrelsen skall tillämpa för teckningsoptioner som inte tecknas med företrädesrätt, samt
5. uppgift om huruvida teckningsoptionerna skall ges ut mot betalning.

Uppgifter som avses i första stycket 1 behöver inte anges i förslaget, om det föreslås att stämman skall besluta om ett sådant bemyndigande som avses i 5 § första stycket 8.

Innebär förslaget enligt första stycket 2 en avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt, skall skälen till avvikelsen samt, om teckningsoptionerna ges ut mot betalning, grunderna för teckningskursen anges i förslaget eller i en bifogad handling.

Teckningstiden enligt första stycket 3 får inte understiga två veckor, om aktieägarna skall ha företrädesrätt till teckningsoptionerna. I bolag som inte är avstämningsbolag räknas denna tid från det att en underrättelse enligt 14 § har skett eller, om samtliga aktieägare har varit företrädade på den stämma som har beslutat om emissionen, från beslutet. I avstämningsbolag räknas tiden från avstämningsdagen.

5 § I förekommande fall skall förslaget enligt 3 § innehålla uppgift om

1. att kuponger som hör till aktiebrevens skall användas som emissionsbevis,
2. att överskjutande teckningsrätter skall säljas enligt 11 kap. 9 §,

3. avstämningsdagen, om bolaget är avstämningsbolag och aktieägare skall ha företrädesrätt att delta i emissionen,

4. det belopp som skall betalas för varje teckningsoption,

5. den tid inom vilken teckningsoptionerna skall betalas eller att teckning skall ske genom betalning enligt 15 § tredje stycket,

6. att teckningsoptionerna skall betalas med apportegendom eller i annat fall på villkor som avses i 2 kap. 5 § andra stycket 1–3 och 5 eller att teckningsoptioner skall tecknas med kvittningsrätt,

7. övriga särskilda villkor för tecknande av teckningsoptioner, och

8. bemyndigande för styrelsen eller den styrelsen utser inom sig att innan teckningstiden börjar löpa besluta om det antal teckningsoptioner som skall ges ut, vilket belopp som skall betalas för varje teckningsoption, teckningskursen samt sådana villkor som avses i 7.

Avstämningsdagen får inte sättas tidigare än en vecka från dagen för beslutet.

Ett bemyndigande som avses i första stycket 8 får lämnas endast om teckningsoptionerna skall noteras vid en svensk eller utländsk börs, en auktoriserad marknadsplats eller någon annan reglerad marknad. Om bolaget är avstämningsbolag och aktieägare skall ha företrädesrätt att delta i emissionen, skall bemyndigandet utformas så att villkoren beslutas senast den dag som infaller tre dagar före avstämningsdagen.

6 § I förslaget enligt 3 § skall följande anges i fråga om utnyttjande av optionsrätten:

1. det belopp som bolagets aktiekapital skall kunna ökas med,

2. det belopp som skall betalas för varje ny aktie (teckningskursen),

3. den tid inom vilken optionsrätten får utnyttjas, och

4. från vilken tidpunkt de nya aktierna skall ge rätt till utdelning.

Uppgift om teckningskursen behöver inte anges i förslaget, om det föreslås att stämman skall besluta om ett sådant bemyndigande som avses i 5 § första stycket 8.

Teckningskursen enligt första stycket 2 får inte vara lägre än de tidigare aktiernas kvotvärde.

7 § I förekommande fall skall förslaget enligt 3 § i fråga om utnyttjande av optionsrätten även innehålla uppgift om

1. de nya aktiernas aktieslag, om det i bolaget finns eller kan ges ut aktier av olika slag,

2. huruvida förbehåll enligt 4 kap. 6, 8, 18 eller 27 § eller 20 kap. 31 § som gäller för gamla aktier i bolaget skall gälla även för de nya aktierna, och

3. övriga särskilda villkor för utnyttjande av optionsrätten.

Om emissionsbeslutet förutsätter ändring av bolagsordningen, skall också detta anges.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 46 §.

Kompletterande information

8 § Om årsredovisningen inte skall behandlas på bolagsstämman, skall följande handlingar fogas till förslaget enligt 3 §:

1. en kopia av den årsredovisning som innehåller de senast fastställda balans- och resultaträkningarna, försedd med en anteckning om bolagsstämmans beslut om bolagets vinst eller förlust,
2. en kopia av revisionsberättelsen för det år årsredovisningen avser,
3. en redogörelse, undertecknad av styrelsen, för händelser av väsentlig betydelse för bolagets ställning vilka har inträffat efter det att årsredovisningen lämnades, och
4. ett yttrande över den redogörelse som avses i 3, undertecknat av bolagets revisor.

Uppgifter om apportegendom och kvittning

9 § Förslaget enligt 3 § skall kompletteras med en redogörelse för de omständigheter som kan vara av betydelse för bedömningen av

1. värdet på apportegendom,
2. emissionsvillkor som avses i 2 kap. 5 § andra stycket 1–3 och 5, eller
3. emissionsvillkor om kvittningsrätt.

Redogörelsen skall ha det innehåll som anges i 2 kap. 7 och 9 §§.

Innebär förslaget att teckningsoptionen skall kunna tecknas av någon som har en fordran på bolaget med rätt för denne att betala för vad han eller hon tecknar genom kvittning mot fordringen, skall det av redogörelsen framgå vem som är fordringsägare, fordringens belopp samt hur stort belopp av fordringen som får kvittas.

Revisorsgranskning

10 § Redogörelsen enligt 9 § skall granskas av en eller flera revisorer. Ett yttrande över granskningen, undertecknat av revisorn eller revisorerna, skall fogas till förslaget enligt 3 §. Yttrandet skall, såvitt gäller värdet på apportegendom och emissionsvillkor som avses i 2 kap. 5 § andra stycket 1–3 och 5, ha det innehåll som framgår av bestämmelserna i 2 kap. 19 § första stycket 2 och 3 samt andra stycket. I förekommande fall skall revisorn lämna motsvarande upplysningar om emissionsvillkor om kvittning.

En revisor som avses i första stycket skall vara en auktoriserad eller godkänd revisor eller ett registrerat revisionsbolag. Om inte annat framgår av bolagsordningen, skall revisorn utses av bolagsstämman. Om någon särskild revisor inte är utsedd, skall granskningen i stället utföras av bolagets revisor.

För en revisor som har utsetts att utföra granskning enligt första stycket gäller bestämmelserna i 9 kap. 7, 40, 45 och 46 §§.

Tillhandahållande av förslag till beslut m.m.

11 § Styrelsen skall hålla förslaget enligt 3 §, i förekommande fall tillsammans med handlingar som anges i 8–10 §§, tillgängligt för aktieägarna under minst två veckor närmast före den bolagsstämma där frågan om emission av teckningsoptioner skall prövas. Kopior av handlingarna

skall genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress. Prop. 2004/05:85

Handlingarna skall läggas fram på stämman.

Kallelsens innehåll

12 § Kallelsen till den bolagsstämma som skall pröva förslaget enligt 3 § skall innehålla uppgift om den företrädesrätt att teckna teckningsoptioner som aktieägarna eller annan skall ha eller vem som annars skall få delta i emissionen. Om aktieägarna inte skall ha företrädesrätt i förhållande till det antal aktier de äger eller enligt vad som föreskrivs i bolagsordningen, skall förslagets huvudsakliga innehåll anges.

Bolagsstämmans beslut

13 § Bolagsstämmans beslut om emission av teckningsoptioner skall innehålla de uppgifter som framgår av 4 § första och andra styckena, 5 § första stycket, 6 § första och andra styckena samt 7 § första stycket.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 46 §.

Underrättelse

14 § I bolag som inte är avstämningsbolag skall ett beslut enligt 13 § genast sändas till aktieägare, vars postadress är känd för bolaget, om aktieägaren skall ha företrädesrätt att delta i emissionen. Detsamma gäller beslut som med stöd av stämmans bemyndigande har fattats av styrelsen eller den som styrelsen inom sig har utsett.

Underrättelse enligt första stycket behövs inte, om samtliga aktieägare har varit företrädare vid den bolagsstämma som har beslutat om emissionen.

Teckning av teckningsoptioner

Hur teckningsoptioner skall tecknas

15 § Teckning av teckningsoptioner skall ske på en teckningslista som innehåller emissionsbeslutet. En kopia av bolagsordningen och, i förekommande fall, kopior av de handlingar som anges i 8–10 §§ skall vara fogade till teckningslistan eller hållas tillgängliga för tecknarna på en plats som anges i listan.

Teckning får i stället ske i stämmans protokoll, om alla teckningsoptionerna tecknas av dem som är berättigade till det vid den stämma där emissionsbeslutet fattas.

I avstämningsbolag får det bestämmas i emissionsbeslutet att teckning i fråga om hela eller en viss del av emissionen i stället skall ske genom betalning. I så fall skall beslutet samt en kopia av bolagsordningen och, i förekommande fall, kopior av de handlingar som anges i 8–10 §§ hållas tillgängliga för tecknarna hos bolaget.

16 § En teckning av teckningsoptioner som har gjorts på annat sätt än som anges i 15 § kan göras gällande endast om emissionsbeslutet registreras utan att tecknaren dessförinnan har anmält felet hos Bolagsverket.

Verkan av att teckningsoptioner har tecknats med avvikande villkor

17 § Om en teckningsoption har tecknats med villkor som inte stämmer överens med emissionsbeslutet, är teckningen ogiltig. Har ogiltigheten inte anmälts hos Bolagsverket innan emissionsbeslutet har registrerats, är dock tecknaren bunden av teckningen men kan inte åberopa villkoret.

Verkan av att villkor för teckning av teckningsoptioner inte har uppfyllts

18 § Efter registreringen av emissionsbeslutet kan den som har tecknat en teckningsoption inte som grund för att teckningen är ogiltig åberopa att ett villkor i beslutet om emission inte har uppfyllts.

Otillräcklig teckning m.m.

19 § Om det i emissionsbeslutet har bestämts att ett visst antal teckningsoptioner skall ges ut, upphör beslutet att gälla, om det antalet inte tecknas inom teckningstiden.

Om ett emissionsbeslut upphör att gälla enligt första stycket, gäller detta också beslut om en sådan ändring av bolagsordningen som förutsätter att aktiekapitalet ökas.

Upphör emissionsbeslutet att gälla, skall belopp som har betalats för tecknade teckningsoptioner genast betalas tillbaka jämte ränta enligt 2 § andra stycket och 5 § räntelagen (1975:635). Detsamma gäller om en teckning av teckningsoptioner av annat skäl inte är bindande.

Tilldelning av teckningsoptioner

20 § När teckningen enligt 15 § har avslutats, skall styrelsen besluta om tilldelning till tecknarna. Anser styrelsen att någon teckning är ogiltig, skall tecknaren genast underrättas om detta.

Registrering av emissionsbeslutet

Registreringsanmälan

21 § Styrelsen skall inom sex månader från beslutet om emission av teckningsoptioner anmäla beslutet för registrering i aktiebolagsregistret, såvida beslutet inte har upphört att gälla enligt 19 §.

22 § Om det i emissionsbeslutet har bestämts att ett visst antal teckningsoptioner skall ges ut, får beslutet registreras endast om det sammanlagda antalet teckningsoptioner som har tecknats och tilldelats uppgår till det antal som har angetts i beslutet.

En del av en emission får registreras, om bestämmelsen i första stycket inte hindrar det.

Verkan av utebliven registrering

23 § Om någon anmälan för registrering enligt 21 § inte har gjorts inom föreskriven tid eller om Bolagsverket genom ett beslut som har vunnit laga kraft har avskrivit ett ärende om sådan registrering eller vägrat registrering, skall 19 § tillämpas.

Styrelsebeslut om emission under förutsättning av bolagsstämmans godkännande

24 § Styrelsen får besluta om emission av teckningsoptioner under förutsättning av bolagsstämmans efterföljande godkännande och samtidigt med stöd av 1 § andra stycket 2 c bestämma att emissionen skall ske med avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt.

Innan styrelsen fattar ett beslut enligt första stycket, skall den ta fram eller upprätta sådana handlingar som avses i 3–9 §§ samt se till att revisorsgranskning enligt 10 § sker. I fråga om innehållet i styrelsens beslut skall 13 § tillämpas.

25 § I bolag som inte är avstämningsbolag skall aktieägare med företrädesrätt underrättas om styrelsens beslut enligt 24 § med tillämpning av 14 § första stycket.

När styrelsen har fattat ett beslut enligt 24 § och, i förekommande fall, aktieägarna har underrättats enligt första stycket, får teckning och tilldelning av teckningsoptioner äga rum enligt vad som i övrigt gäller enligt detta kapitel.

26 § När bolagsstämman skall pröva en fråga om godkännande av ett beslut enligt 24 §, skall beslutet och handlingar som avses i 8–10 §§ tillhandahållas aktieägarna enligt 11 §. Kallelsen till bolagsstämman skall innehålla de uppgifter om beslutet som anges i 12 §.

27 § Styrelsens beslut enligt 24 § skall anmälas för registrering i aktiebolagsregistret inom ett år från beslutet, om det inte har upphört att gälla enligt 19 §. Beslutet får inte registreras om det inte har godkänts av bolagsstämman. I övrigt skall 22 och 23 §§ tillämpas i fråga om registrering och verkan av utebliven registrering.

28 § Bolagsstämman får bemyndiga styrelsen att besluta om emission av teckningsoptioner i den mån emissionen kan ske utan ändring av bolagsordningen. I ett sådant bemyndigande kan styrelsen ges rätt att med stöd av 1 § andra stycket 2 c bestämma att emissionen skall ske med avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt.

29 § Om bolagsstämman skall pröva en fråga om bemyndigande enligt 28 §, skall styrelsen upprätta ett förslag till beslut. I förslaget skall det särskilt anges om styrelsen skall kunna besluta om emission med en sådan bestämmelse som avses i 5 § första stycket 6 eller med avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt. I förslaget skall vidare anges den tid, före nästa årsstämma, inom vilken bemyndigandet får utnyttjas.

Förslaget skall före den bolagsstämma som skall pröva frågan om bemyndigande tillhandahållas aktieägarna på det sätt som anges i 11 §. Kallelsen till bolagsstämman skall innehålla de uppgifter om det föreslagna bemyndigandet som anges i 12 §.

30 § Bolagsstämman beslut om bemyndigande enligt 28 § skall genast anmälas för registrering i aktiebolagsregistret. Innan beslutet har registrerats, får styrelsen inte besluta om emission.

31 § Innan styrelsen beslutar om emission med stöd av ett bemyndigande enligt 28 §, skall den ta fram eller upprätta sådana handlingar som avses i 3–9 §§ samt se till att revisorsgranskning enligt 10 § sker. För styrelsens beslut gäller 13 § om beslutets innehåll samt 14 § första stycket om underrättelse.

När beslutet har fattats och, i förekommande fall, aktieägarna har underrättats enligt första stycket, får teckning och tilldelning av teckningsoptioner äga rum enligt vad som i övrigt gäller enligt detta kapitel. I fråga om registrering och verkan av utebliven registrering tillämpas 21–23 §§.

Aktieteckning med utnyttjande av optionsrätt

Hur aktier skall tecknas

32 § Teckning av nya aktier med utnyttjande av optionsrätt skall ske på en teckningslista som innehåller emissionsbeslutet. Följande handlingar skall vara fogade till teckningslistan eller hållas tillgängliga för aktietecknare på en plats som anges i listan:

1. en kopia av bolagsordningen,
2. en kopia av den årsredovisning som innehåller de senast fastställda balans- och resultaträkningarna, försedd med anteckning om bolagsstämman beslut om bolagets vinst eller förlust,
3. en kopia av revisionsberättelsen för det år årsredovisningen avser,
4. en redogörelse, undertecknad av styrelsen, för händelser av väsentlig betydelse för bolagets ställning, vilka har inträffat efter det att årsredovisningen lämnades, och

5. ett yttrande över den redogörelse som avses i 4, undertecknat av bolagets revisor.

I avstämningsbolag får det bestämmas i emissionsbeslutet att teckning i fråga om hela eller en viss del av emissionen i stället skall ske genom betalning. I så fall skall de handlingar som anges i första stycket hållas tillgängliga för tecknarna hos bolaget.

Verkan av att teckning inte sker på rätt sätt

33 § En aktieteckning som har gjorts på annat sätt än som anges i 32 § kan göras gällande endast om aktieteckningen registreras enligt 43 § utan att aktietecknaren dessförinnan har anmält felet hos Bolagsverket.

Verkan av att aktier har tecknats med avvikande villkor

34 § Om en aktie har tecknats med villkor som inte stämmer överens med emissionsbeslutet, är teckningen ogiltig. Har ogiltigheten inte anmälts hos Bolagsverket före registreringen enligt 43 §, är dock aktietecknaren bunden av teckningen men kan inte åberopa villkoret.

Verkan av att villkor för aktieteckningen inte har uppfyllts

35 § Efter registreringen enligt 43 § kan en aktietecknare inte som grund för att aktieteckningen är ogiltig åberopa att ett villkor i emissionsbeslutet inte har uppfyllts.

Tilldelning av aktier

36 § När aktieteckningen enligt 32 § har avslutats, skall styrelsen besluta om tilldelning av aktier till aktietecknarna. Anser styrelsen att någon teckning är ogiltig, skall aktietecknaren genast underrättas om detta.

Tilldelade aktier skall genast föras in i aktieboken.

I avstämningsbolag skall anmälan genast göras till den centrala värdepappersförvararen om att styrelsen har fattat beslut om tilldelning.

Om teckningsoptionsbevis har utfärdats, skall de förses med en anteckning om att optionsrätten har utnyttjats.

Betalning av aktier

Vad som lägst skall betalas för tecknade aktier

37 § Betalning för en aktie som har tecknats enligt 32 § får inte understiga de tidigare aktiernas kvotvärde.

Om en aktie har tecknats med villkor som strider mot första stycket, skall ett belopp som motsvarar aktiens kvotvärde ändå betalas.

Hur aktierna skall betalas

38 § Aktier som har tecknats enligt 32 § skall betalas i pengar.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 48 §.

Prop. 2004/05:85

39 § Betalning för aktier som har tecknats enligt 32 § skall ske genom insättning på ett särskilt konto som bolaget har öppnat för ändamålet hos en bank, ett kreditmarknadsföretag eller ett motsvarande utländskt kreditinstitut i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 47 §.

Kvittning m.m.

40 § En skuld på grund av en aktieteckning enligt 32 § får inte kvittas mot en fordran hos bolaget.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 48 §.

41 § Överlåts en aktie som ännu inte är till fullo betald, är förvärvaren, så snart han eller hon har anmält sig för införeling i aktieboken, ansvarig för betalningen tillsammans med överlåtare.

Förverkande av rätt till aktie

42 § Om en aktie som har tecknats enligt 32 § inte betalas i rätt tid, skall 13 kap. 26 § om förverkande av rätt till aktie tillämpas.

Registrering av aktieteckningen

Registreringsanmälan

43 § Senast tre månader efter det att tiden för att utnyttja teckningsoptionen har gått ut skall styrelsen för registrering i aktiebolagsregistret anmäla hur många aktier som har tecknats och betalats till fullo. Om teckningstiden är längre än ett år, skall anmälan göras senast tre månader efter utgången av varje räkenskapsår under vilket teckning har skett.

Förutsättningar för registrering

44 § En aktieteckning som har skett med utnyttjande av optionsrätt får registreras endast om

1. full och godtagbar betalning har erlagts för de nya aktierna, och
2. ett intyg visas upp från ett sådant kreditinstitut som avses i 39 § första stycket.

I fråga om publika aktiebolag gäller 49 § i stället för första stycket 2.

Verkan av registrering

45 § Genom registreringen fastställs ökningen av aktiekapitalet till summan av de belopp som enligt 37 § lägst skall betalas för tecknade och tilldelade aktier med avdrag för aktier som har förklarats förverkade och inte har övertagits av någon annan.

Om rätten till en aktie har förverkats för den betalningsskyldige och aktien inte har övertagits av någon annan blir aktien ogiltig när aktieteckningen har registrerats.

Särskilda bestämmelser för publika aktiebolag

Uppgifter om kvittning i emissionsbeslut m.m.

46 § I ett publikt aktiebolag skall ett förslag enligt 3 § och ett beslut enligt 13 § i förekommande fall innehålla uppgift om de begränsningar som skall gälla i styrelsens rätt enligt 48 § att tillåta kvittning.

Betalning i pengar

47 § I ett publikt aktiebolag får, förutom på sätt som anges i 39 §, sådan betalning för tecknade aktier som skall lämnas i pengar ske direkt till bolaget.

Kvittning

48 § I ett publikt aktiebolag får, trots vad som sägs i 40 §, aktierna betalas genom kvittning, om

1. det inte strider mot emissionsbeslutet,
2. styrelsen finner det lämpligt, och
3. kvittning kan ske utan skada för bolaget eller dess borgenärer.

Revisorsyttrande

49 § I fråga om publika aktiebolag gäller, i stället för bestämmelsen i 44 § första stycket 2, att aktieteckningen får registreras endast om det visas upp ett yttrande, undertecknat av en auktoriserad eller godkänd revisor eller ett registrerat revisionsbolag. Av yttrandet skall framgå att full och godtagbar betalning har lämnats för samtliga tecknade och tilldelade aktier.

15 kap. Emission av konvertibler med åtföljande konvertering till nya aktier

Företrädesrätt

1 § Vid emission enligt detta kapitel har aktieägarna företrädesrätt till konvertiblerna i förhållande till det antal aktier de äger.

Första stycket gäller inte, om

1. konvertiblerna skall betalas med apportegendom, eller
2. företrädesrätten skall regleras på annat sätt till följd av
 - a. sådana föreskrifter i bolagsordningen som avses i 4 kap. 3 §,
 - b. villkor som har meddelats vid en tidigare emission av teckningsoptioner eller vid en tidigare emission av konvertibler, eller
 - c. bestämmelser i emissionsbeslutet.

I de fall som avses i andra stycket 2 a har aktieägarna företrädesrätt till konvertibler som om emissionen gällde de aktier som konvertiblerna kan komma att bytas ut mot.

Aktier som bolaget självt eller dess dotterföretag innehar ger inte någon företrädesrätt.

2 § Ett beslut av bolagsstämman enligt 1 § andra stycket 2 c om att avvika från aktieägarnas företrädesrätt är giltigt endast om det har biträttits av aktieägare med minst två tredjedelar av såväl de avgivna rösterna som de aktier som är företrädade vid stämman.

Hur en emission av konvertibler beslutas

Upprättande av förslag

3 § Om bolagsstämman skall pröva en fråga om emission av konvertibler, skall styrelsen eller, om förslaget väcks av någon annan, förslagsställaren upprätta ett förslag till beslut enligt bestämmelserna i 4–10 §§.

Förslagets innehåll

4 § I förslaget enligt 3 § skall följande anges om det lån som bolaget tar genom emissionen:

1. det belopp eller högsta belopp som bolaget skall låna eller det lägsta och högsta lånebeloppet,
2. konvertiblernas nominella belopp,
3. det belopp som skall betalas för varje konvertibel (teckningskursen) och räntefot,
4. den företrädesrätt att teckna konvertibler som aktieägarna eller någon annan skall ha eller vem som annars skall få delta i emissionen,
5. den tid inom vilken teckning av konvertibler skall ske,
6. den fördelningsgrund som styrelsen skall tillämpa för konvertibler som inte tecknas med företrädesrätt, och
7. den tid inom vilken konvertiblerna skall betalas eller, i förekommande fall, att teckning skall ske genom betalning enligt 15 § tredje stycket.

Uppgift som avses i första stycket 1 och 3 behöver inte anges i förslaget, om det föreslås att stämman skall besluta om ett sådant bemyndigande som avses i 5 § första stycket 6.

Innebär förslaget enligt första stycket 4 en avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt, skall skälen till avvikelsen samt grunderna för teckningskursen anges i förslaget eller i en bifogad handling.

Teckningstiden enligt första stycket 5 får inte understiga två veckor, om aktieägarna skall ha företrädesrätt till konvertiblerna. I bolag som inte är avstämningsbolag räknas denna tid från det att underrättelse enligt 14 § har skett eller, om samtliga aktieägare har varit företrädade på den stämma som har beslutat om emissionen, från beslutet. I avstämningsbolag räknas tiden från avstämningsdagen.

5 § I förekommande fall skall förslaget enligt 3 § innehålla uppgift om

1. att kuponger som hör till aktiebrevens skall användas som emissionsbevis,

2. att överskjutande teckningsrätter skall säljas enligt 11 kap. 9 §,
3. avstämningsdagen, om bolaget är avstämningsbolag och att aktieägare skall ha företrädesrätt att delta i emissionen,
4. att konvertiblerna skall betalas med apportegendom eller i annat fall på villkor som avses i 2 kap. 5 § andra stycket 1–3 och 5 eller att en konvertibel skall tecknas med kvittningsrätt,
5. övriga särskilda villkor för det lån som bolaget tar genom emissionen, och
6. bemyndigande för styrelsen eller den som styrelsen utser inom sig att innan teckningstiden börjar löpa besluta om lånebelopp, det belopp som skall betalas för varje konvertibel, räntefot, konverteringskursen samt sådana villkor som avses i 5.

Avstämningsdagen får inte sättas tidigare än en vecka från tidpunkten för beslutet.

I fråga om apportegendom gäller bestämmelserna i 2 kap. 6 §.

Ett bemyndigande som avses i första stycket 6 får lämnas endast om konvertiblerna skall noteras vid en svensk eller utländsk börs, en auktoriserad marknadsplats eller någon annan reglerad marknad. Om bolaget är avstämningsbolag och aktieägare skall ha företrädesrätt att delta i emissionen, skall bemyndigandet utformas så att villkoren beslutas senast den dag som infaller tre dagar före avstämningsdagen.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 41 §.

6 § I förslaget enligt 3 § skall följande anges i fråga om konvertering:

1. det belopp som bolagets aktiekapital skall kunna ökas med,
2. utbytesförhållandet mellan konvertiblerna och de nya aktierna (konverteringskursen),
3. den tid inom vilken konvertering får begäras, och
4. från vilken tidpunkt de nya aktierna skall ge rätt till utdelning.

Uppgift om konverteringskursen behöver inte anges i förslaget, om det föreslås att stämman skall besluta om sådant bemyndigande som avses i 5 § första stycket 6.

Konverteringskursen enligt första stycket 2 får inte vara lägre än att bolaget efter konvertering har tillförts ett vederlag som för varje aktie som lämnas i utbyte minst motsvarar tidigare aktiers kvotvärde. En lägre konverteringskurs får tillämpas om mellanskillnaden skall täckas genom betalning med pengar vid konverteringen.

7 § I förekommande fall skall förslaget enligt 3 § även innehålla följande uppgifter om konverteringen:

1. de nya aktiernas aktieslag, om det i bolaget finns eller kan ges ut aktier av olika slag,
2. huruvida förbehåll enligt 4 kap. 6, 8, 18 eller 27 § eller 20 kap. 31 § som gäller för gamla aktier i bolaget skall gälla även för de nya aktierna, och
3. övriga särskilda villkor för konvertering.

Om emissionsbeslutet förutsätter ändring av bolagsordningen, skall också detta anges.

8 § Om årsredovisningen inte skall behandlas på bolagsstämman, skall följande handlingar fogas till förslaget enligt 3 §:

1. en kopia av den årsredovisning som innehåller de senast fastställda balans- och resultaträkningarna, försedd med en anteckning om bolagsstämmans beslut om bolagets vinst eller förlust,
2. en kopia av revisionsberättelsen för det år årsredovisningen avser,
3. en redogörelse, undertecknad av styrelsen, för händelser av väsentlig betydelse för bolagets ställning, vilka har inträffat efter det att årsredovisningen lämnades, och
4. ett yttrande över den redogörelse som avses i 3, undertecknat av bolagets revisor.

Uppgifter om apportegendom och kvittning

9 § Förslaget enligt 3 § skall kompletteras med en redogörelse för de omständigheter som kan vara av betydelse för bedömningen av

1. värdet på apportegendom,
2. emissionsvillkor som avses i 2 kap. 5 § andra stycket 1–3 och 5, eller
3. emissionsvillkor om kvittningsrätt.

Redogörelsen skall ha det innehåll som anges i 2 kap. 7 och 9 §§.

Innebär förslaget att en konvertibel skall kunna tecknas av någon som har en fordran på bolaget med rätt för denne att betala för vad han eller hon tecknar genom kvittning mot fordringen, skall det av redogörelsen framgå vem som är fordringsägare, fordringens belopp samt hur stort belopp av fordringen som får kvittas.

Revisorsgranskning

10 § Redogörelsen enligt 9 § skall granskas av en eller flera revisorer. Ett yttrande över granskningen, undertecknat av revisorn eller revisorerna, skall fogas till förslaget enligt 3 §. Yttrandet skall, såvitt gäller värdet på apportegendom och emissionsvillkor som avses i 2 kap. 5 § andra stycket 1–3 och 5, ha det innehåll som framgår av bestämmelserna i 2 kap. 19 § första stycket 2 och 3 samt andra stycket. I förekommande fall skall revisorn lämna motsvarande upplysningar om emissionsvillkor om kvittningsrätt.

En revisor som avses i första stycket skall vara en auktoriserad eller godkänd revisor eller ett registrerat revisionsbolag. Om inte annat framgår av bolagsordningen, skall revisorn utses av bolagsstämman. Om någon särskild revisor inte är utsedd, skall granskningen i stället utföras av bolagets revisor.

För en revisor som har utsetts att utföra granskning enligt första stycket gäller bestämmelserna i 9 kap. 7, 40, 45 och 46 §§.

11 § Styrelsen skall hålla förslaget enligt 3 §, i förekommande fall tillsammans med handlingar som anges i 8–10 §§, tillgängligt för aktieägarna under minst två veckor närmast före den bolagsstämma där frågan om emission av konvertibler skall prövas. Kopior av handlingarna skall genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress.

Handlingarna skall läggas fram på stämman.

Kallelsens innehåll

12 § Kallelsen till den bolagsstämma som skall pröva förslaget enligt 3 § skall innehålla uppgift om den företrädesrätt att teckna konvertibler som aktieägarna eller annan skall ha eller vem som annars skall få delta i emissionen. Om aktieägarna inte skall ha företrädesrätt i förhållande till det antal aktier de äger eller enligt vad som föreskrivs i bolagsordningen, skall det huvudsakliga innehållet i förslaget alltid anges.

Bolagsstämmans beslut

13 § Bolagsstämmans beslut om emission av konvertibler skall innehålla de uppgifter som framgår av 4 § första och andra styckena, 5 § första stycket, 6 § första och andra styckena samt 7 § första stycket.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 41 §.

Underrättelse

14 § I bolag som inte är avstämningsbolag skall ett beslut enligt 13 § genast sändas till aktieägare, vars postadress är känd för bolaget, om aktieägaren skall ha företrädesrätt att delta i emissionen. Detsamma gäller beslut som med stöd av stämmans bemyndigande har fattats av styrelsen eller den som styrelsen inom sig har utsett.

Underrättelse enligt första stycket behövs inte, om samtliga aktieägare har varit företrädare vid den bolagsstämma som har beslutat om emissionen.

Teckning av konvertibler

Hur konvertibler skall tecknas

15 § Teckning av konvertibler skall ske på en teckningslista som innehåller emissionsbeslutet. En kopia av bolagsordningen och, i förekommande fall, kopior av de handlingar som anges i 8–10 §§ skall vara fogade till teckningslistan eller hållas tillgängliga för tecknarna på en plats som anges i listan.

Teckning får i stället ske i stämmans protokoll, om alla konvertiblerna tecknas av dem som är berättigade till det vid den stämma där emissionsbeslutet fattas.

I avstämningsbolag får det bestämmas i emissionsbeslutet att teckning i fråga om hela eller en viss del av emissionen i stället skall ske genom betalning. I så fall skall beslutet samt en kopia av bolagsordningen och, i förekommande fall, kopior av de handlingar som anges i 8–10 §§, hållas tillgängliga för tecknarna hos bolaget.

Verkan av att teckning inte sker på rätt sätt

16 § En teckning av konvertibler som har gjorts på annat sätt än som anges i 15 § kan göras gällande endast om emissionsbeslutet registreras utan att tecknaren dessförinnan har anmält felet hos Bolagsverket.

Verkan av att konvertibler har tecknats med avvikande villkor

17 § Om en konvertibel har tecknats med villkor som inte stämmer överens med emissionsbeslutet, är teckningen ogiltig. Har ogiltigheten inte anmälts hos Bolagsverket innan emissionsbeslutet har registrerats, är dock tecknaren bunden av teckningen men kan inte åberopa villkoret.

Verkan av att villkor för teckning av konvertibler inte har uppfyllts

18 § Efter registreringen av emissionsbeslutet kan en tecknare inte som grund för att teckningen är ogiltig åberopa att ett villkor i beslutet inte har uppfyllts.

Otillräcklig teckning m.m.

19 § Om det i emissionsbeslutet har bestämts ett visst belopp eller ett visst lägsta belopp som bolaget skall låna, upphör beslutet att gälla, om det beloppet inte tecknas inom teckningstiden.

Om ett beslut upphör att gälla enligt första stycket, gäller detta också beslut om en sådan ändring av bolagsordningen som förutsätter att aktiekapitalet ökas.

Upphör emissionsbeslutet att gälla, skall belopp som har betalats för tecknade konvertibler genast betalas tillbaka jämte ränta enligt 2 § andra stycket och 5 § räntelagen (1975:635). Detsamma gäller om en teckning av konvertibler av annat skäl inte är bindande.

Tilldelning av konvertibler

20 § När teckningen enligt 15 § har avslutats, skall styrelsen besluta om tilldelning till tecknarna. Anser styrelsen att någon teckning är ogiltig, skall tecknaren genast underrättas om detta.

Hur konvertiblerna skall betalas

21 § De tecknade konvertiblerna skall betalas i pengar eller, om det finns en bestämmelse om detta i emissionsbeslutet, med apportegendom. I sådana fall som avses i 25 § får de även betalas genom kvittning.

Betalning i pengar

22 § Betalning i pengar skall ske genom insättning på ett särskilt konto som bolaget har öppnat för ändamålet hos en bank, ett kreditmarknadsföretag eller ett motsvarande utländskt kreditinstitut i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 42 §.

Betalning med apportegendom

23 § Betalning med apportegendom skall ske genom att egendomen avskiljs för att ingå i bolagets egendom.

24 § Om konvertiblerna skall betalas med apportegendom, skall en revisor avge ett skriftligt yttrande över betalningen. I fråga om yttrandets innehåll och revisorns kvalifikationer gäller 2 kap. 19 §.

Kvittning

25 § En skuld på grund av en teckning av en konvertibel får kvittas mot en fordran hos bolaget endast om det finns en bestämmelse om detta i emissionsbeslutet.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 43 §.

Registrering av emissionsbeslutet*Registreringsanmälan*

26 § Styrelsen skall inom sex månader från beslutet om emission av konvertibler anmäla beslutet för registrering i aktiebolagsregistret, såvida beslutet inte har upphört att gälla enligt 19 §.

Förutsättningar för registrering

27 § Ett beslut om emission av konvertibler får registreras endast om

1. det sammanlagda beloppet som skall betalas för tecknade och tilldelade konvertibler uppgår till minst det belopp som har bestämts för emissionen,

2. full och godtagbar betalning har lämnats för samtliga tecknade och tilldelade konvertibler,

3. ett intyg visas upp från ett sådant kreditinstitut som avses i 22 § första stycket angående betalning i pengar, och

4. ett yttrande enligt 24 § visas upp angående apportegendom som anges i beslutet.

En del av en emission får registreras, om bestämmelserna i första stycket 1 och 2 inte hindrar det.

I fråga om publika aktiebolag gäller 44 § i stället för första stycket 3 och 4.

Verkan av utebliven registrering

28 § Om någon anmälan för registrering enligt 26 § inte har gjorts inom föreskriven tid eller om Bolagsverket genom ett beslut som har vunnit laga kraft har avskrivit ett ärende om sådan registrering eller vägrat registrering, skall 19 § tillämpas.

Styrelsebeslut om emission under förutsättning av bolagsstämmans godkännande

29 § Styrelsen får besluta om emission av konvertibler under förutsättning av bolagsstämmans efterföljande godkännande och samtidigt med stöd av 1 § andra stycket 2 c bestämma att emissionen skall ske med avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt.

Innan styrelsen fattar ett beslut enligt första stycket, skall den ta fram eller upprätta sådana handlingar som avses i 3–9 §§ samt se till att revisorsgranskning enligt 10 § sker. I fråga om innehållet i styrelsens beslut skall 13 § tillämpas.

30 § I bolag som inte är avstämningsbolag skall aktieägare med företrädesrätt underrättas om styrelsens beslut enligt 29 § med tillämpning av 14 § första stycket.

När styrelsen har fattat ett beslut enligt 29 § och, i förekommande fall, aktieägarna har underrättats enligt första stycket, får teckning, tilldelning och betalning av konvertibler äga rum enligt vad som i övrigt gäller enligt detta kapitel.

31 § När bolagsstämman skall pröva en fråga om godkännande av ett beslut enligt 29 §, skall beslutet och handlingar som avses i 8–10 §§ tillhandahållas aktieägarna enligt 11 §. Kallelsen till bolagsstämman skall innehålla de uppgifter om beslutet som anges i 12 §.

32 § Styrelsens beslut enligt 29 § skall anmälas för registrering i aktiebolagsregistret inom ett år från beslutet, om det inte har upphört att gälla enligt 19 §. Beslutet får inte registreras, om det inte har godkänts av bolagsstämman. I övrigt skall 27 och 28 §§ tillämpas i fråga om registrering och verkan av utebliven registrering.

Styrelsebeslut om emission enligt bolagsstämmans bemyndigande

33 § Bolagsstämman får bemyndiga styrelsen att besluta om emission av konvertibler i den mån emissionen kan ske utan ändring av bolagsordningen. I ett sådant bemyndigande kan styrelsen ges rätt att med stöd av

1 § andra stycket 2 c bestämma att emissionen skall ske med avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt.

34 § Om bolagsstämman skall pröva en fråga om bemyndigande enligt 33 §, skall styrelsen upprätta ett förslag till beslut. I förslaget skall det särskilt anges om styrelsen skall kunna besluta om emission med en sådan bestämmelse som avses i 5 § första stycket 4 eller med avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt. I förslaget skall vidare anges den tid, före nästa årsstämma, inom vilken bemyndigandet får utnyttjas.

Förslaget skall före den bolagsstämma som skall pröva frågan om bemyndigande tillhandahållas aktieägarna på det sätt som anges i 11 §. Kallelsen till bolagsstämman skall innehålla de uppgifter om det föreslagna bemyndigandet som anges i 12 §.

35 § Bolagsstämmans beslut om bemyndigande enligt 33 § skall genast anmälas för registrering i aktiebolagsregistret. Innan beslutet har registrerats, får styrelsen inte besluta om emission.

36 § Innan styrelsen beslutar om emission med stöd av ett bemyndigande enligt 33 §, skall den ta fram eller upprätta sådana handlingar som avses i 3–9 §§ samt se till att revisorsgranskning enligt 10 § sker. För styrelsens beslut gäller 13 § om beslutets innehåll samt 14 § första stycket om underrättelse.

När beslutet har fattats och, i förekommande fall, aktieägarna har underrättats enligt första stycket, får teckning, tilldelning och betalning av konvertibler äga rum enligt vad som i övrigt gäller enligt detta kapitel. I fråga om registrering och verkan av utebliven registrering tillämpas 26–28 §§.

Konvertering till aktier

Anteckning i aktiebok m.m.

37 § Vid konvertering skall de nya aktierna genast föras in i aktieboken.

I avstämningsbolag skall anmälan genast göras till den centrala värdepappersförvararen om att konvertering har skett.

Om konvertiblerna har getts ut i pappersform, skall de förses med en anteckning om konverteringen.

Registreringsanmälan

38 § Senast tre månader efter det att tiden för att utnyttja konverteringsrätt har gått ut skall styrelsen för registrering i aktiebolagsregistret anmäla hur många aktier som har tillkommit genom konvertering. Om konverteringstiden är längre än ett år, skall anmälan göras senast tre månader efter utgången av varje räkenskapsår under vilket konvertering har skett.

39 § Konverteringen får registreras endast om det visas upp ett yttrande, undertecknat av en auktoriserad eller godkänd revisor eller ett registrerat revisionsbolag. Av yttrandet skall det framgå att bolaget för varje aktie som har lämnats i utbyte har tillförts ett vederlag som minst motsvarar kvotvärdet av tidigare aktier.

Verkan av registrering

40 § Genom registreringen fastställs ökningen av aktiekapitalet till summan av de vederlag som bolaget enligt 39 § minst skall ha tillförts efter konverteringen för de aktier som lämnas i utbyte.

Särskilda bestämmelser för publika aktiebolag

Uppgift om kvittning i emissionsbeslut m.m.

41 § I ett publikt aktiebolag skall ett förslag enligt 3 § och ett beslut enligt 13 § i förekommande fall innehålla uppgift om de begränsningar som skall gälla i styrelsens rätt enligt 43 § att tillåta kvittning.

Betalning i pengar

42 § I ett publikt aktiebolag får, förutom på sätt som anges i 22 §, sådan betalning för konvertibler som skall lämnas i pengar ske direkt till bolaget.

Kvittning

43 § I ett publikt aktiebolag får, trots vad som sägs i 25 §, konvertibler betalas genom kvittning, om

1. det inte strider mot emissionsbeslutet,
2. styrelsen finner det lämpligt, och
3. kvittning kan ske utan skada för bolaget eller dess borgenärer.

Revisorsyttrande

44 § I fråga om publika aktiebolag gäller, i stället för bestämmelserna i 27 § första stycket 3 och 4, att registrering får ske endast om det visas upp ett yttrande, undertecknat av en auktoriserad eller godkänd revisor eller ett registrerat revisionsbolag. Av yttrandet skall framgå att full och godtagbar betalning har lämnats för samtliga tecknade och tilldelade konvertibler. Såvitt gäller apportegendom skall intyget ha det innehåll som anges i 2 kap. 19 §.

Tillämpningsområde

1 § Bestämmelserna i detta kapitel tillämpas när publika aktiebolag och dotterbolag till sådana bolag beslutar om

1. nyemission av aktier eller emission av teckningsoptioner eller konvertibler,
2. överlåtelse av aktier, teckningsoptioner eller konvertibler som har getts ut av ett bolag inom samma koncern, eller
3. lån där räntan eller det belopp med vilket återbetalning skall ske helt eller delvis är beroende av utdelningen till aktieägarna, kursutvecklingen på bolagets aktier, bolagets resultat eller bolagets finansiella ställning.

Nyemission av aktier m.m.

2 § Ett beslut om nyemission av aktier eller emission av teckningsoptioner eller konvertibler skall alltid fattas eller godkännas av bolagsstämman i det emitterande bolaget om

1. aktieägarna i bolaget inte skall ha företrädesrätt till teckning i förhållande till det antal aktier de äger eller enligt vad som föreskrivs i bolagsordningen, och
2. de som i stället skall ha rätt att teckna aktier, teckningsoptioner eller konvertibler tillhör någon eller några av följande kategorier:
 - a. styrelseledamöter i det emitterande bolaget eller ett annat företag inom samma koncern,
 - b. den verkställande direktören i det emitterande bolaget eller ett annat företag inom samma koncern,
 - c. andra anställda hos det emitterande bolaget eller ett annat företag inom samma koncern,
 - d. en make eller en sambo till någon som avses i a–c,
 - e. den som står under vårdnad av någon som avses i a–c, eller
 - f. en juridisk person över vilken någon som avses i a–e, ensam eller tillsammans med någon annan som avses där, har ett bestämmande inflytande.

Vid beslut om emission enligt första stycket får bemyndigande enligt 13 kap. 5 § första stycket 8, 14 kap. 5 § första stycket 8 eller 15 kap. 5 § första stycket 6 inte lämnas.

3 § Om ett bolag som är dotterbolag till ett publikt aktiebolag beslutar om en sådan emission som avses i 2 §, skall beslutet godkännas även på bolagsstämman i moderbolaget.

I fråga om moderbolagets godkännande gäller bestämmelserna i 13 kap. 9 och 10 §§, 14 kap. 11 och 12 §§ eller 15 kap. 11 och 12 §§ om tillhandahållande av förslag till beslut m.m. samt om innehållet i kallelsen till bolagsstämma.

Överlåtelse av aktier, teckningsoptioner eller konvertibler

4 § Om ett aktiebolag som är dotterbolag till ett publikt aktiebolag har gett ut aktier, teckningsoptioner eller konvertibler med rätt till teckning

för ett annat aktiebolag inom samma koncern, får det senare bolaget inte överlåta aktierna, teckningsoptionerna eller konvertiblerna till någon som avses i 2 § första stycket 2 utan att beslut om detta har fattats av bolagsstämman i det bolaget.

Ett beslut om överlåtelse från ett dotterbolag enligt första stycket skall dessutom godkännas av bolagsstämman i det publika aktiebolag som är moderbolag i koncernen.

I kallelsen till den bolagsstämma som skall pröva ett förslag till beslut som avses i denna paragraf skall förslaget huvudsakliga innehåll anges.

5 § Ett publikt aktiebolag eller ett dotterbolag till ett sådant bolag får inte heller i andra fall än som avses i 4 § överlåta aktier i ett dotterbolag till det publika aktiebolaget eller teckningsoptioner eller konvertibler som har utfärdats av ett sådant bolag till någon som avses i 2 § första stycket 2 utan att överlåtelsen har godkänts av bolagsstämman i det publika bolaget.

Om det publika bolaget är dotterbolag till ett publikt aktiebolag, fordras för att överlåtelsen skall bli giltig dessutom att överlåtelsen godkänns av bolagsstämman i moderbolaget.

I kallelsen till den bolagsstämma som skall pröva ett förslag till beslut som avses i denna paragraf skall förslaget huvudsakliga innehåll anges.

6 § Överlåtelser som sker i strid med 4 och 5 §§ är ogiltiga.

Vinstandelslån och kapitalandelslån

7 § Beslut om att ta upp ett sådant lån som avses i 11 kap. 11 § skall alltid fattas av bolagsstämman om någon som avses i 2 § första stycket 2 skall ha rätt att teckna sig för lånet med förtur eller med särskilda villkor. Om lånet har tagits upp av ett bolag som är dotterbolag till ett publikt aktiebolag, skall beslutet dessutom godkännas av bolagsstämman i moderbolaget.

I kallelsen till den bolagsstämma som skall pröva ett förslag till beslut som avses i denna paragraf skall förslaget huvudsakliga innehåll anges.

Majoritetskrav

8 § Ett beslut som enligt 2–5 eller 7 § skall fattas eller godkännas av bolagsstämma är giltigt endast om det har biträtts av aktieägare med minst nio tiondelar av såväl de avgivna rösterna som de aktier som är företrädade vid bolagsstämman.

9 § Om ett beslut enligt 2–5 eller 7 § skall godkännas av bolagsstämman i ett moderbolag och det finns flera moderbolag som är publika aktiebolag, skall godkännandet lämnas av bolagsstämman i det bolag bland dessa som är moderbolag i den största koncernen.

10 § Ett aktiebolag som har genomfört en emission som avses i 2 §, skall i förvaltningsberättelsen lämna uppgift om emissionsbeslutets innehåll och om den tilldelning av nya aktier, teckningsoptioner eller konvertibler som har skett på grundval av beslutet. Har ett aktiebolag genomfört en sådan överlåtelse som avses i 4 eller 5 § eller tagit upp ett sådant lån som avses i 7 §, skall uppgift om överlåtelsen eller lånet lämnas i förvaltningsberättelsen.

Ingår ett aktiebolag som har beslutat om en emission, en överlåtelse eller ett lån av nu angivet slag i en koncern, skall uppgift om detta lämnas även i förvaltningsberättelsen för det publika aktiebolag som är moderbolag i koncernen. Finns det flera moderbolag som är publika aktiebolag, skall uppgiften lämnas i förvaltningsberättelsen för det bolag bland dessa som är moderbolag i den största koncernen.

17 kap. Värdeöverföringar från bolaget

Begreppet värdeöverföring

1 § Med värdeöverföring avses i denna lag

1. vinstutdelning,
2. förvärv av egna aktier, dock inte förvärv enligt 19 kap. 5 §,
3. minskning av aktiekapitalet eller reservfonden för återbetalning till aktieägarna, och
4. annan affärshändelse som medför att bolagets förmögenhet minskar och inte har rent affärsmässig karaktär för bolaget.

Om överföring av tillgångar i samband med fusion eller delning av aktiebolag och om utskiftning vid likvidation finns särskilda bestämmelser i 23–25 kap.

Tillåtna former för värdeöverföring

2 § Värdeöverföringar från bolaget får ske endast enligt bestämmelserna i denna lag om

1. vinstutdelning,
2. förvärv av egna aktier,
3. minskning av aktiekapitalet eller reservfonden för återbetalning till aktieägarna, och
4. gåva som avses i 5 §.

Skyddet för bolagets bundna egna kapital och försiktighetsregeln

3 § En värdeöverföring får inte äga rum om det inte efter överföringen finns full täckning för bolagets bundna egna kapital. Beräkningen skall grunda sig på den senast fastställda balansräkningen med beaktande av ändringar i det bundna egna kapitalet som har skett efter balansdagen.

Även om det inte finns något hinder enligt första stycket får bolaget genomföra en värdeöverföring till aktieägare eller annan endast om den framstår som försvarlig med hänsyn till

1. de krav som verksamhetens art, omfattning och risker ställer på storleken av det egna kapitalet, och

2. bolagets konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt.

Om bolaget är ett moderbolag, skall hänsyn tas även till de krav som koncernverksamhetens art, omfattning och risker ställer på koncernens egna kapital samt till koncernens konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt.

Värdeöverföringar under löpande räkenskapsår

4 § Under tiden från och med den årsstämma där resultaträkningen och balansräkningen för ett räkenskapsår har fastställts fram till nästa årsstämma får värdeöverföringar ske med ett sammanlagt belopp som uppgår till högst det belopp som vid den första årsstämman var tillgängligt för värdeöverföring enligt 3 § första stycket. Vid beräkningen av utrymmet för värdeöverföring skall ändringar i det bundna egna kapitalet som har skett efter den senaste årsstämman beaktas.

Gåva till allmännyttigt ändamål

5 § Bolagsstämman eller, om saken med hänsyn till bolagets ställning är av ringa betydelse, styrelsen, får besluta om gåva till allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål, om det med hänsyn till ändamålets art, bolagets ställning och omständigheterna i övrigt får anses skäligt och gåvan inte strider mot 3 §.

Återbäringskyldighet vid olaglig värdeöverföring

6 § Om en värdeöverföring som avses i 1 § 1 eller 3 eller 5 § har skett i strid med bestämmelserna i detta kapitel eller i 18 eller 20 kap., skall mottagaren återbära vad han eller hon har uppburit, om bolaget visar att han eller hon insåg eller bort inse att värdeöverföringen stod i strid med denna lag. Har en värdeöverföring enligt 1 § 4, som inte avser gåva enligt 5 §, skett i strid med detta kapitel, är mottagaren återbäringskyldig om bolaget visar att han eller hon insåg eller bort inse att transaktionen innefattade en värdeöverföring från bolaget.

På värdet av den egendom som skall återbäras skall mottagaren betala ränta enligt 5 § räntelagen (1975:635) från det att värdeöverföringen ägde rum till dess att ränta skall betalas enligt 6 § räntelagen till följd av 3 eller 4 § samma lag.

Bestämmelser om rättsföljderna vid olagliga förvärv av egna aktier finns i 19 kap.

Bristtäckningsansvar vid olaglig värdeöverföring

7 § Om det uppkommer någon brist vid återbäring enligt 6 §, är de personer som har medverkat till beslutet om värdeöverföringen ansvariga för denna. Detsamma gäller de som har medverkat till verkställandet av

beslutet eller till upprättandet eller fastställandet av en oriktig balansräkning som har legat till grund för beslutet om värdeöverföring.

För ansvar enligt första stycket förutsätts i fråga om styrelseledamot, verkställande direktör, revisor, lekmannarevisor och särskild granskare, uppsåt eller oaktsamhet, och, i fråga om aktieägare och annan, uppsåt eller grov oaktsamhet.

För brist som uppkommer vid återbäringen ansvarar även den som har tagit emot egendom från en person som avses i 6 § första stycket med vetskap om att den härrör från en olaglig värdeöverföring.

Vid tillämpningen av bestämmelserna i första–tredje styckena gäller 29 kap. 5 och 6 §§.

18 kap. Vinstutdelning

Beslutsordning

1 § Beslut om vinstutdelning fattas av bolagsstämman.

Stämman får besluta om utdelning av större belopp än vad styrelsen har föreslagit eller godkänt endast om

1. det finns en sådan skyldighet enligt bolagsordningen, eller
2. utdelningen beslutas på yrkande av en minoritet enligt 11 §.

Förslag till beslut om vinstutdelning

Upprättande av förslag

2 § Om bolagsstämman skall pröva en fråga om vinstutdelning, skall styrelsen, eller om förslaget väcks av någon annan, förslagsställaren upprätta ett förslag till beslut enligt bestämmelserna i 3–6 §§. En fråga om vinstutdelning enligt 11 § får prövas även om något sådant förslag inte har upprättats.

Förslagets innehåll

3 § I förslaget om vinstutdelning skall följande anges:

1. beloppet av den utdelning som skall belöpa på varje aktie,
2. avstämningsdagen, om bolaget är ett avstämningsbolag, eller, i förekommande fall, bemyndigande för styrelsen att fastställa avstämningsdagen,
3. den tidpunkt då utdelningen skall betalas, om bolaget inte är ett avstämningsbolag, eller, i förekommande fall, bemyndigande för styrelsen att fastställa betalningsdag, och
4. om utdelningen skall avse annat än pengar, uppgift om arten av den egendom som skall delas ut.

Avstämningsdagen enligt första stycket 2 eller betalningsdagen enligt första stycket 3 får inte infalla senare än dagen före nästa årsstämma.

4 § Till förslaget om vinstutdelning skall fogas ett motiverat yttrande från styrelsen om huruvida den föreslagna vinstutdelningen är försvarlig med hänsyn till vad som anges i 17 kap. 3 § andra och tredje styckena. Om tillgångar eller skulder har värderats till verkligt värde enligt 4 kap. 14 a § årsredovisningslagen (1995:1554), skall det i yttrandet också anges hur stor del av det egna kapitalet som beror på att en sådan värdering har tillämpats.

Kompletterande information

5 § Om årsredovisningen inte skall behandlas på den bolagsstämma som skall pröva förslaget om vinstutdelning, skall det i förslaget anges hur stor del av det enligt 17 kap. 3 § första stycket disponibla beloppet som finns kvar efter det senast fattade beslutet om värdeöverföring.

6 § I det fall som avses i 5 § skall följande handlingar fogas till förslaget:

1. en kopia av den årsredovisning som innehåller de senast fastställda balans- och resultaträkningarna,
2. en kopia av revisionsberättelsen för det år årsredovisningen avser,
3. en redogörelse, undertecknad av styrelsen, för händelser av väsentlig betydelse för bolagets ställning, vilka har inträffat efter det att årsredovisningen lämnades med uppgift om värdeöverföringar som har beslutats under samma tid och om förändringar i bolagets bundna egna kapital som har skett efter balansdagen, och
4. ett yttrande över den redogörelse som avses i 3, undertecknat av bolagets revisor, med uttalande om huruvida bolagsstämman bör besluta i enlighet med förslaget.

Tillhandahållande av förslag till beslut m.m.

7 § Styrelsen skall hålla förslaget enligt 2 §, tillsammans med handlingar som avses i 4 § och, i förekommande fall, 6 §, tillgängligt för aktieägarna under minst två veckor närmast före den bolagsstämma där frågan om vinstutdelning skall prövas. Kopior av handlingarna skall genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress.

Handlingarna skall läggas fram på bolagsstämman.

Kallelsens innehåll

8 § Kallelsen till den bolagsstämma som skall pröva förslaget enligt 2 § skall ange förslagets huvudsakliga innehåll.

Bolagsstämmans beslut

9 § Beslutet om vinstutdelning skall innehålla de uppgifter som framgår av 3 § första stycket.

10 § Om ett beslut om vinstutdelning har fattats av en annan bolagsstämma än årsstämman, skall beslutet genast anmälas för registrering i aktiebolagsregistret.

Vinstutdelning på begäran av en aktieägarminoritet

11 § På begäran av ägare till minst en tiondel av samtliga aktier skall årsstämman besluta om utdelning av hälften av vad som återstår av årets vinst enligt den fastställda balansräkningen sedan avdrag har gjorts för

1. balanserad förlust som överstiger fria fonder,
2. belopp som enligt lag eller bolagsordning skall avsättas till bundet eget kapital, och
3. belopp som enligt bolagsordningen skall användas för något annat ändamål än utdelning till aktieägarna.

I bolagsordningen får det föreskrivas att vinstutdelning får begäras av aktieägare med en mindre andel av bolagets aktier än vad som sägs i första stycket. Där får även föreskrivas att rätten till vinstutdelning skall avse ett högre belopp än vad som sägs i första stycket.

En begäran enligt första stycket skall framställas, innan bolagsstämman fattar beslut om disposition av vinsten.

Bolagsstämman är inte skyldig att besluta om högre utdelning än fem procent av bolagets egna kapital. Utdelningen får inte strida mot bestämmelserna i 17 kap. 3 §.

12 § I avstämningsbolag skall, vid en sådan vinstutdelning som avses i 11 §, avstämningsdagen infalla inom en månad från beslutet.

Betalningsdag för beslutad utdelning

13 § I bolag som inte är avstämningsbolag skall den beslutade utdelningen betalas vid den tidpunkt som bolagsstämman eller, efter stämmans bemyndigande, styrelsen beslutar. I sådana fall som avses i 11 § skall utdelningen dock betalas genast.

I avstämningsbolag skall utdelningen utbetalas genast efter avstämningsdagen.

19 kap. Förvärv av egna aktier m.m.**Teckning av egna aktier**

1 § Ett aktiebolag får inte teckna egna aktier.

Om ett aktiebolag trots bestämmelsen i första stycket har tecknat egna aktier, skall styrelsen och den verkställande direktören anses ha tecknat aktierna för egen räkning med solidariskt ansvar för betalningen. Det gäller dock inte en styrelseledamot eller en verkställande direktör som visar att han eller hon inte kände till eller bort känna till aktieteckningen.

Om aktier i ett bolag har tecknats av någon i eget namn men för bolagets räkning, skall aktietecknaren anses ha tecknat aktierna för egen räkning.

Dotterföretags teckning av aktier i moderbolag

2 § Bestämmelserna i 1 § gäller även i fråga om dotterföretags teckning av aktier i moderbolag.

Egna aktier som pant

3 § Ett aktiebolag får inte ta emot egna aktier som pant. Dotterföretag får inte heller ta emot aktier i moderbolag som pant.

Ett avtal i strid med första stycket är ogiltigt.

Förvärv av egna aktier

I vilka fall ett aktiebolag får förvärva egna aktier

4 § Ett aktiebolag får inte förvärva egna aktier utom i de fall som anges i 5 §. Ett avtal som strider mot detta är ogiltigt.

Bestämmelserna i första stycket samt i 5 och 6 §§ om förvärv av egna aktier gäller även förvärv som görs av någon annan som handlar i eget namn men för bolagets räkning.

I fråga om vissa publika aktiebolag gäller även 13–30 §§.

5 § Ett aktiebolag får

1. förvärva egna aktier för vilka ersättning inte skall betalas,
2. förvärva egna aktier som ingår i en affärsrörelse som bolaget övertar, om aktierna representerar en mindre andel av bolagets aktiekapital,
3. lösa in egna aktier enligt 25 kap. 22 §, och
4. på auktion ropa in egna aktier som har utmätts för bolagets fordran.

Avyttringsskyldighet efter förvärv enligt 5 §

6 § Aktier som har förvärvats enligt 5 § och som inte har dragits in genom minskning av aktiekapitalet skall avyttras så snart det kan ske utan förlust, dock senast tre år efter förvärvet. Aktier som inte har avyttrats inom denna tid skall av bolaget förklaras ogiltiga. Bolaget skall i så fall minska aktiekapitalet med aktiernas andel av aktiekapitalet. Ett förslag till beslut om minskning skall läggas fram på den första bolagsstämma som hålls sedan aktierna blev ogiltiga. Minskningens belopp skall föras över till reservfonden.

I fråga om vissa publika aktiebolag gäller även 30 §.

Dotterföretags förvärv och innehav av aktier i moderbolag

7 § Ett dotterföretag får inte förvärva aktier i moderbolag. Ett avtal som strider mot detta förbud är ogiltigt.

Trots bestämmelserna i första stycket får ett dotterföretag förvärva aktier i moderbolag i de fall som avses i 5 § 1, 2 och 4.

8 § Om ett dotterföretag har förvärvat aktier i moderbolaget med stöd av 7 § andra stycket, gäller bestämmelserna i 6 §.

9 § Om ett aktiebolag har blivit moderbolag och dess dotterföretag innehar aktier i moderbolaget, skall aktierna avyttras så snart det kan ske utan förlust, dock senast tre år efter det att koncernförhållandet uppstod. I övrigt gäller bestämmelserna i 6 §.

Förvärv och överlåtelse av egna teckningsoptioner och konvertibler

10 § Vid ett aktiebolags förvärv av egna teckningsoptioner eller konvertibler får det belopp som avser options- eller konverteringsrätten inte överstiga vad som är disponibelt enligt 17 kap. 3 och 4 §§.

11 § Om ett aktiebolag har förvärvat en egen konvertibel, upphör konvertibeln att gälla.

12 § Senast tre månader efter det att bolaget har förvärvat egna konvertibler skall styrelsen för registrering i aktiebolagsregistret anmäla hur många konvertibler som har upphört att gälla enligt 11 §. Om förvärv har skett på grund av ett erbjudande som gäller för längre tid än ett år, skall anmälan göras senast tre månader efter utgången av det räkenskapsår under vilket förvärvet har skett.

Särskilda bestämmelser om vissa publika aktiebolags förvärv av egna aktier

13 § Ett publikt aktiebolag vars aktier är noterade vid en svensk eller utländsk börs, en auktoriserad marknadsplats eller någon annan reglerad marknad får, utöver vad som följer av 5 §, förvärva egna aktier enligt bestämmelserna i 14 och 15 §§. Beslut om förvärv skall i så fall fattas med tillämpning av 18–29 §§. Om bolaget har förvärvat aktier i strid med 14 eller 15 § eller i strid med 17 kap. 3 eller 4 §, gäller bestämmelserna i 16 §.

Tillåtna förvärvsmetoder

14 § Förvärv som avses i 13 § får ske endast

1. på en börs, en auktoriserad marknadsplats eller någon annan reglerad marknad inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet,
2. på en börs eller någon annan reglerad marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet efter tillstånd av Finansinspektionen, eller
3. i enlighet med ett förvärvserbjudande som har riktats till samtliga aktieägare eller samtliga ägare till aktier av ett visst slag.

Ett tillstånd enligt första stycket 2 skall ange på vilken börs eller marknad egna aktier får förvärvas samt under vilken tid tillståndet får utnyttjas. Tillstånd skall lämnas, om

1. det för verksamheten vid börserna eller marknaden finns regler som motsvarar vad som enligt lagen (1992:543) om börs- och clearingverksamhet gäller för verksamhet vid en börs eller en auktoriserad marknadsplats i Sverige, och
2. börserna eller marknaden står under tillsyn av en myndighet eller något annat behörigt organ.

Hur stor andel egna aktier som får förvärfvas

15 § Ett publikt aktiebolag som avses i 13 § får inte förvärva egna aktier i den mån bolagets innehav av egna aktier efter förvärvet kommer att uppgå till mer än en tiondel av samtliga aktier i bolaget. Aktier i bolaget som innehas av dess dotterföretag skall vid beräkningen anses som bolagets.

Otillåtna förvärv

16 § Om ett förvärv som avses i 13 § har skett i strid med 17 kap. 3 eller 4 § eller någon av bestämmelserna i 14 och 15 §§, skall de förvärvade aktierna avyttras inom sex månader från förvärvet. Aktier som inte har avyttrats inom denna tid skall av bolaget förklaras ogiltiga. Bolaget skall i så fall minska aktiekapitalet med aktiernas andel av aktiekapitalet. Ett förslag till beslut om minskning skall läggas fram på den första bolagsstämma som hålls sedan ogiltighet har inträtt. Minskningens belopp skall föras över till reservfonden.

Beslutsordning

17 § Ett beslut om förvärv av egna aktier i sådana fall som avses i 13 § skall fattas av bolagsstämman. Bolagsstämman kan bemyndiga styrelsen att fatta ett sådant beslut.

Majoritetskrav

18 § Ett beslut av bolagsstämman om förvärv av egna aktier enligt 13 § eller om bemyndigande för styrelsen att fatta ett sådant beslut är giltigt endast om det har biträts av aktieägare med minst två tredjedelar av såväl de avgivna rösterna som de aktier som är företrädde vid stämman.

Upprättande av förslag till beslut

19 § Om bolagsstämman skall pröva en fråga om förvärv av egna aktier enligt 13 §, skall styrelsen eller, om förslaget väcks av någon annan, förslagsställaren upprätta ett förslag till beslut enligt bestämmelserna i 20–24 §§.

20 § I förslaget enligt 19 § skall det anges på vilket sätt aktierna skall förvärfvas.

Om aktierna skall förvärfvas i enlighet med ett erbjudande som riktas till samtliga aktieägare eller till samtliga ägare till aktier av ett visst slag, skall det i förslaget vidare anges

1. den tid, före nästa årsstämma, inom vilken bolagsstämmans beslut skall verkställas,
2. det antal aktier, i förekommande fall fördelat på aktieslag, som erbjudandet skall avse,
3. den ersättning som skall lämnas för aktierna,
4. egendomens art och mängd, om ersättningen skall bestå av annan egendom än pengar, samt
5. övriga villkor för förvärfvet.

21 § Om aktierna skall förvärfvas på annat sätt än som avses 20 §, skall det i förslaget enligt 19 § anges

1. den tid, före nästa årsstämma, inom vilken bolagsstämmans beslut skall verkställas,
2. det högsta antal aktier, i förekommande fall fördelat på aktieslag, som får förvärfvas,
3. det lägsta och högsta pris som får betalas för aktierna, samt
4. övriga villkor för förvärfvet.

Yttrande från styrelsen

22 § Till förslaget enligt 19 § skall fogas ett motiverat yttrande från styrelsen om huruvida det föreslagna förvärfvet är försvarligt med hänsyn till vad som anges i 17 kap. 3 § andra och tredje styckena. Om tillgångar eller skulder har värderats till verkligt värde enligt 4 kap. 14 a § årsredovisningslagen (1995:1554), skall det i yttrandet också anges hur stor del av det egna kapitalet som beror på att en sådan värdering har tillämpats.

Kompletterande information

23 § Om årsredovisningen inte skall behandlas på den bolagsstämma som skall pröva förslaget enligt 19 §, skall det i förslaget även anges hur stor del av det enligt 17 kap. 3 § första stycket disponibla beloppet som finns kvar efter det senast fattade beslutet om värdeöverföring.

24 § I sådana fall som avses i 23 § skall följande handlingar fogas till förslaget enligt 19 §:

1. en kopia av den årsredovisning som innehåller de senast fastställda balans- och resultaträkningarna,
2. en kopia av revisionsberättelsen för det år årsredovisningen avser,
3. en redogörelse, undertecknad av styrelsen, för händelser av väsentlig betydelse för bolagets ställning, vilka har inträffat efter det att årsredovisningen lämnades, med uppgift om värdeöverföringar som har beslutats under samma tid och om förändringar i bolagets bundna egna kapital som har skett efter balansdagen, och

4. ett yttrande över den redogörelse som avses i 3, undertecknat av bolagets revisor, med uttalande om huruvida bolagsstämman bör besluta i enlighet med förslaget.

Tillhandahållande av förslag till beslut, m.m.

25 § Styrelsen skall hålla förslaget enligt 19 §, i förekommande fall tillsammans med handlingar som avses i 24 §, tillgängligt för aktieägarna under minst två veckor närmast före den bolagsstämma där frågan om förvärv av egna aktier skall prövas. Kopior av handlingarna skall genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress.

Handlingarna skall läggas fram på bolagsstämman.

Kallelsens innehåll

26 § Kallelsen till den bolagsstämma som skall pröva förslaget enligt 19 § skall ange förslagets huvudsakliga innehåll samt syftet med förvärvet.

Bolagsstämmans beslut

27 § Bolagsstämmans beslut om förvärv av egna aktier skall innehålla de uppgifter som anges i 20 och 21 §§.

Bemyndigande för styrelsen

28 § Om bolagsstämman skall pröva en fråga om bemyndigande för styrelsen att fatta beslut om förvärv av egna aktier med stöd av 13 §, skall styrelsen upprätta ett förslag till beslut.

I förslaget skall det anges

1. det sätt som aktier får förvärvas på,
2. den tid, före nästa årsstämma, inom vilken bemyndigandet får utnyttjas,
3. det högsta antal aktier, i förekommande fall fördelat på aktieslag, som får förvärvas,
4. det lägsta och högsta pris som får betalas för aktierna,
5. egendomens art och mängd, om ersättningen skall bestå av annan egendom än pengar, och
6. övriga villkor för förvärvet.

Bestämmelserna i 22–26 §§ skall tillämpas på förslaget.

Bolagsstämmans beslut skall innehålla de uppgifter som anges i första stycket.

29 § Innan styrelsen beslutar att utnyttja ett sådant bemyndigande som avses i 28 §, skall den ta fram handlingar av det slag som anges i 22–24 §§.

30 § Ett publikt aktiebolag som avses i 13 § behöver inte avyttra aktier enligt 6 §, om det skulle ha varit tillåtet att inneha dem vid en tillämpning av 15 §.

Särskilda bestämmelser om publika aktiebolags överlåtelse av egna aktier

31 § När ett publikt aktiebolag överlåter egna aktier, skall det ske med tillämpning av 32–34 §§ eller 35–37 §§.

Första stycket gäller inte vid avyttring som avses i 6 och 16 §§.

Överlåtelse av egna aktier på en börs, en auktoriserad marknadsplats eller en annan reglerad marknad

32 § Ett publikt aktiebolag får överlåta egna aktier

1. på en börs, en auktoriserad marknadsplats eller någon annan reglerad marknad inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, eller

2. på en börs eller någon annan reglerad marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet efter tillstånd av Finansinspektionen.

Ett tillstånd enligt första stycket 2 skall ange på vilken börs eller marknad egna aktier får överlåtas samt under vilken tid tillståndet får utnyttjas. Tillstånd skall lämnas, om

1. det för verksamheten vid börsen eller marknaden finns regler som motsvarar vad som enligt lagen (1992:543) om börs- och clearingverksamhet gäller för verksamhet vid en börs eller en auktoriserad marknadsplats i Sverige, och

2. börsen eller marknaden står under tillsyn av en myndighet eller något annat behörigt organ.

33 § Ett beslut om överlåtelse av egna aktier enligt 32 § skall fattas av bolagsstämman. Bolagsstämman kan även bemyndiga styrelsen att fatta ett sådant beslut.

Ett beslut av bolagsstämman enligt första stycket är giltigt endast om det har biträttats av aktieägare med minst två tredjedelar av såväl de avgivna rösterna som de aktier som är företrädda vid stämman.

34 § Om bolagsstämman skall pröva en fråga om överlåtelse av egna aktier enligt 32 § eller om bemyndigande för styrelsen att fatta ett sådant beslut skall styrelsen eller, om förslaget väcks av någon annan, förslagsställaren upprätta ett förslag till beslut.

Förslaget skall innehålla uppgifter om

1. den tid, före nästa årsstämma, inom vilken bolagsstämmans beslut om överlåtelse skall verkställas eller styrelsens bemyndigande får utnyttjas,

2. det högsta antal aktier, i förekommande fall fördelat på aktieslag, som får överlåtas,

3. det lägsta pris som aktierna får överlåtas för, och

4. övriga villkor för överlåtelsen.

Bestämmelserna i 13 kap. 9 och 10 §§ skall tillämpas i fråga om förslaget till beslut enligt första stycket.

Bolagsstämmans beslut skall innehålla de uppgifter som anges i andra stycket.

Överlåtelse av egna aktier som inte sker på en börs, en auktoriserad marknadsplats eller en annan reglerad marknad

35 § Vid ett publikt aktiebolags överlåtelse av egna aktier på annat sätt än som anges i 32 § tillämpas

1. vad som gäller vid nyemission av aktier enligt:

11 kap. 2 § första stycket om beslutanderätt,

11 kap. 5 § om emissionsbevis m.m.,

11 kap. 8 § om registrering av teckningsrätter m.m. i avstämningsbolag,

11 kap. 12 och 14–20 §§ om emissionsprospekt,

13 kap. 1 § första och andra styckena om företrädesrätt,

13 kap. 2 § om beslut att avvika från aktieägarnas företrädesrätt,

13 kap. 3 § om upprättande av förslag till beslut,

13 kap. 6 § om kompletterande information,

13 kap. 7 § om apportegendom och kvittning,

13 kap. 8 § om revisorsgranskning,

13 kap. 9 § om tillhandahållande av förslag till beslut m.m.,

13 kap. 10 § om kallelsens innehåll,

13 kap. 12 § om underrättelse,

13 kap. 13 § om hur teckning skall ske,

13 kap. 18 § om tilldelning av aktier,

13 kap. 31 § första stycket om styrelsebeslut under förutsättning av bolagsstämmans godkännande,

13 kap. 35 § om styrelsebeslut enligt bolagsstämmans bemyndigande, och

2. vad som gäller vid nyemission eller överlåtelse av aktier enligt 16 kap.

I fråga om styrelsebeslut under förutsättning av bolagsstämmans godkännande gäller 13 kap. 31 § andra stycket, 32 och 33 §§ i tillämpliga delar. I fråga om styrelsebeslut enligt bemyndigande av bolagsstämman gäller 13 kap. 36 och 38 §§ i tillämpliga delar.

36 § I sådana fall som anges i 35 § skall i förslaget till beslut följande anges:

1. det högsta antal aktier, i förekommande fall fördelat på aktieslag, som skall överlåtas,

2. den företrädesrätt att förvärva aktier som tillkommer aktieägarna eller någon annan eller vem som annars får förvärva aktier,

3. den tid inom vilken aktieägare eller annan kan utnyttja sin företrädesrätt,

4. den tid inom vilken aktierna skall betalas eller, i förekommande fall, att teckning skall ske genom betalning,

5. den fördelningsgrund som styrelsen skall tillämpa beträffande aktier som inte tecknas med företrädesrätt,

6. avstämningsdagen, om bolaget är avstämningsbolag och aktieägare skall ha företrädesrätt vid överlåtelsen,

7. det belopp som skall betalas för varje aktie,

8. villkor om apport eller att aktie skall tecknas med kvittningsrätt, och

9. övriga särskilda villkor för överlåtelsen.

Tiden som anges i första stycket 3 får inte understiga två veckor. I bolag som inte är avstämningsbolag räknas denna tid från det att under rättelse enligt 13 kap. 12 § har skett, eller, om samtliga aktieägare har varit företrädare på den stämma som har beslutat om överlåtelsen, från beslutet. I avstämningsbolag räknas tiden från avstämningsdagen.

Avstämningsdagen får inte sättas tidigare än en vecka från dagen för beslutet.

I stället för en sådan föreskrift som anges i första stycket 7 får det anges att styrelsen eller den som styrelsen utser inom sig skall bemyndigas att innan den tid som avses i första stycket 3 börjar löpa besluta vilket belopp som skall betalas för varje aktie. Ett sådant bemyndigande får lämnas endast om aktierna skall noteras på en svensk eller utländsk börs, en auktoriserad marknadsplats eller någon annan reglerad marknad. Om bolaget är avstämningsbolag och aktieägare skall ha företrädesrätt att förvärva aktier, skall bemyndigandet utformas så att beloppet bestäms senast den dag som infaller tre dagar före avstämningsdagen.

37 § Beslut om överlåtelse enligt 35 § skall innehålla de uppgifter som anges i 36 §.

I förekommande fall skall beslutet innehålla

1. ett förordnande som avses i 11 kap. 9 §,

2. ett förordnande om att kuponger som hör till aktiebrevens skall användas som teckningsrättsbevis,

3. upplysningar om att redogörelse och yttrande som avses i 13 kap. 7 och 8 §§ har lämnats.

20 kap. Minskning av aktiekapitalet och reservfonden

Minskingsändamål

1 § Minskning av aktiekapitalet får ske för

1. täckning av förlust, om det inte finns fritt eget kapital som motsvarar förlusten,

2. avsättning till fond att användas enligt beslut av bolagsstämman, och

3. återbetalning till aktieägarna.

Minskning av aktiekapitalet får även ske enligt förbehåll i bolagsordningen. I så fall gäller 31–34 §§ i stället för 5–30 §§.

Av bestämmelserna i detta kapitel tillämpas endast 19–22 §§ vid sådan minskning av aktiekapitalet som avses i 19 kap. 6 § första stycket tredje meningen och 16 §.

Metoder för minskning av aktiekapitalet

2 § Minskning av aktiekapitalet kan genomföras med eller utan indragning av aktier.

3 § Beslut om minskning av aktiekapitalet fattas av bolagsstämman, om inte, i sådana fall som avses i 31 §, annat föreskrivs i bolagsordningen.

Vid minskning för sådant ändamål som avses i 1 § första stycket 2 eller 3 får stämman inte besluta om minskning av aktiekapitalet med större belopp än vad styrelsen har föreslagit eller godkänt. Stämman får dock alltid besluta om sådan minskning som är föreskriven i bolagsordningen.

4 § Om ett förslag till beslut om minskning av aktiekapitalet inte skulle vara förenligt med bolagsordningen, skall beslut om nödvändiga ändringar av denna fattas innan bolagsstämman beslutar om minskningen.

Ett beslut om minskning av aktiekapitalet får inte fattas förrän bolaget har registrerats.

Minskning av aktiekapitalet genom beslut av bolagsstämman

Majoritetskrav

5 § Ett beslut av bolagsstämman om minskning av aktiekapitalet är giltigt endast om det har biträttats av aktieägare med minst två tredjedelar av såväl de avgivna rösterna som de aktier som är företrädde vid stämman.

Om det finns flera aktieslag i bolaget, skall vad som föreskrivs i första stycket även tillämpas inom varje aktieslag som är företrätt vid stämman och för vilket aktiernas rätt försämras genom beslutet.

Upprättande av förslag

6 § Om bolagsstämman skall pröva en fråga om minskning av aktiekapitalet, skall styrelsen eller, om förslaget väcks av någon annan, förslagsställaren upprätta ett förslag enligt bestämmelserna i 7–14 §§.

Förslagets innehåll

7 § I förslaget om minskning av aktiekapitalet skall följande uppgifter anges:

1. minskningsändamålet,
2. det belopp eller högsta belopp, som aktiekapitalet skall minskas med, eller det lägsta och högsta beloppet för minskningen,
3. om minskningen skall genomföras med eller utan indragning av aktier, och
4. i förekommande fall, vilka aktier som skall dras in.

Om minskningsbeslutet förutsätter ändring av bolagsordningen, skall också detta anges.

Uppgifter som avses i första stycket 2 behöver inte anges i förslaget, om det föreslås att stämman skall besluta om ett sådant bemyndigande som avses i 10 § första stycket 5.

8 § Innebär förslaget att aktiekapitalet skall minskas för återbetalning till aktieägarna, skall det till förslaget fogas ett motiverat yttrande från styrelsen om huruvida den föreslagna återbetalningen är försvarlig med hänsyn till vad som anges i 17 kap. 3 § andra och tredje styckena. Om tillgångar eller skulder har värderats till verkligt värde enligt 4 kap. 14 a § årsredovisningslagen (1995:1554), skall det i yttrandet också anges hur stor del av det egna kapitalet som beror på att en sådan värdering har tillämpats.

9 § Innebär förslaget att aktiekapitalet skall minskas för återbetalning till aktieägarna genom att aktier dras in (inlösen) skall, utöver vad som följer av 7 och 8 §§, följande uppgifter anges i förslaget:

1. den rätt att få aktier inlösta som aktieägarna har,
2. den tid inom vilken anmälan för inlösen skall göras,
3. det belopp som skall betalas för varje aktie som löses in, i förekommande fall med uppgift om hur stor del av beloppet som överstiger aktiens kvotvärde,
4. den tid inom vilken de inlösta aktierna skall betalas eller, i förekommande fall, att betalning skall ske vid anmälan för inlösen mot ingivande av aktiebrevet.

Om det föreslås att stämman skall besluta om ett sådant bemyndigande som avses i 10 § första stycket 5, får, i stället för uppgifter som avses i första stycket 3, anges det högsta belopp som får betalas för de aktier som löses in.

Anmälningstiden enligt första stycket 2 får inte understiga två veckor, om inte alla aktieägare som så önskar kan få sina aktier inlösta. I bolag som inte är avstämningsbolag skall anmälningstiden räknas från det att underrättelse enligt 18 § skett, eller om samtliga aktieägare är företrädna på den bolagsstämma som beslutat om minskningen, från beslutet. I avstämningsbolag skall tiden räknas från avstämningsdagen.

10 § I förekommande fall skall, i fråga om sådan inlösen som avses i 9 §, förslaget om minskning av aktiekapitalet också innehålla uppgift om

1. att anmälan för inlösen skall ske genom att kuponger som hör till aktiebrev ges in,
2. att inlösta aktier skall betalas med annan egendom än pengar eller i övrigt på villkor som avses i 2 kap. 5 § andra stycket 1–3 och 5 eller att inlösen skall ske genom kvittning av en fordran som bolaget har mot aktieägaren,
3. avstämningsdagen eller bemyndigande för styrelsen att fastställa avstämningsdagen, om bolaget är avstämningsbolag,
4. övriga särskilda villkor för inlösen, och
5. bemyndigande för styrelsen eller den som styrelsen utser inom sig att innan inlösen påbörjas bestämma det belopp som aktiekapitalet skall minskas med och det belopp som skall betalas för varje aktie som löses in.

Ett bemyndigande som avses i första stycket 3 eller 5 får lämnas bara om aktierna är noterade vid en svensk eller utländsk börs, en auktoriserad marknadsplats eller någon annan reglerad marknad. I avstämningsbolag skall ett bemyndigande enligt första stycket 5 utformas så att minsk-

ningsbeloppet och det belopp som skall betalas för varje aktie som löses in bestäms senast den dag som infaller tre dagar före avstämningsdagen. Prop. 2004/05:85

Kompletterande information

11 § Om årsredovisningen inte skall behandlas på den bolagsstämma där förslaget om minskning av aktiekapitalet skall prövas, skall det i förslaget anges hur stor del av det enligt 17 kap. 3 § första stycket disponibla beloppet som finns kvar efter det senast fattade beslutet om värdeöverföring.

12 § I de fall som avses i 11 § skall följande handlingar fogas till förslaget:

1. en kopia av den årsredovisning som innehåller de senast fastställda balans- och resultaträkningarna,
2. en kopia av revisionsberättelsen för det år årsredovisningen avser,
3. en redogörelse, undertecknad av styrelsen, för händelser av väsentlig betydelse för bolagets ställning, vilka har inträffat efter det att årsredovisningen lämnades med uppgift om värdeöverföringar som har beslutats under samma tid och om förändringar i bolagets bundna egna kapital som har skett efter balansdagen, och
4. ett yttrande över den redogörelse som avses i 3, undertecknat av bolagets revisor, med uttalande om huruvida bolagsstämman bör besluta i enlighet med förslaget.

Uppgifter om särskilda inlösenvillkor m.m.

13 § Förslaget om minskning av aktiekapitalet skall i förekommande fall innehålla en redogörelse för de omständigheter som kan vara av betydelse vid bedömningen av

1. värdet på sådan egendom som avses i 10 § första stycket 2,
2. inlösenvillkor av det slag som avses i 2 kap. 5 § andra stycket 1–3 och 5, eller
3. inlösenvillkor om kvittning.

Redogörelsen skall ha det innehåll som anges i 2 kap. 7 och 9 §§.

Innebär förslaget att inte alla aktieägare kan få aktier inlösta, skall skälen för detta anges.

I de fall som avses i 23 § andra meningen skall redogörelsen innehålla uppgift om de övriga åtgärder som föreslås för att bolagets bundna egna kapital och dess aktiekapital inte skall minska. I redogörelsen skall anges vilka effekter den föreslagna minskningen respektive övriga åtgärder var för sig har på bolagets bundna egna kapital och aktiekapital.

Revisorsgranskning

14 § Redogörelsen enligt 13 § skall granskas av en eller flera revisorer. Ett yttrande över granskningen, undertecknat av revisorn eller revisorerna, skall fogas till förslaget enligt 6 §. Yttrandet skall, såvitt gäller sådana förhållanden som avses i 13 § första stycket, ha det innehåll som anges i 2 kap. 19 § första stycket 2 och 3 och andra stycket. Därutöver skall

revisorn eller revisorerna i förekommande fall yttra sig över ändamålsenligheten i de åtgärder som har föreslagits enligt 13 § fjärde stycket och riktigheten i de bedömningar som har gjorts om effekterna av dessa åtgärder.

En revisor som avses i första stycket skall vara en auktoriserad eller godkänd revisor eller ett registrerat revisionsbolag. Om inte annat framgår av bolagsordningen, skall revisorn utses av bolagsstämman. Om någon särskild revisor inte är utsedd, skall granskningen i stället utföras av bolagets revisor.

För en revisor som har utsetts att utföra granskning enligt första stycket gäller bestämmelserna i 9 kap. 7, 40, 45 och 46 §§.

Tillhandahållande av förslag till beslut m.m.

15 § Styrelsen skall hålla förslaget om minskning av aktiekapitalet, i förekommande fall tillsammans med handlingar som avses i 12 och 14 §§, tillgängligt för aktieägarna under minst två veckor närmast före den bolagsstämma där frågan om minskning av aktiekapitalet skall prövas. Kopior av handlingarna skall genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress.

Handlingarna skall läggas fram på stämman.

Kallelsens innehåll

16 § Kallelsen till den bolagsstämma som skall pröva förslaget om minskning av aktiekapitalet skall ange förslagets huvudsakliga innehåll.

Bolagsstämmans beslut

17 § Bolagsstämmans beslut om minskning av aktiekapitalet skall innehålla de uppgifter som framgår av 7 § samt, i förekommande fall, 9 § första och andra styckena och 10 § första stycket.

Underrättelse

18 § I bolag som inte är avstämningsbolag skall ett beslut om minskning av aktiekapitalet genast sändas till aktieägare vars postadress är känd för bolaget, om aktieägarens aktier kan eller skall dras in.

Underrättelse enligt första stycket behövs inte, om samtliga aktieägare har varit företrädade vid den bolagsstämma som har beslutat om minskningen av aktiekapitalet.

Registrering m.m.

19 § Styrelsen skall inom fyra månader från beslutet om minskning av aktiekapitalet anmäla beslutet för registrering i aktiebolagsregistret.

20 § Genom registreringen av minskningsbeslutet fastställs minskningen av aktiekapitalet till det belopp som har angetts i beslutet eller, om ett

visst belopp inte har angetts, till summan av de indragna aktiernas kvotvärden.

Aktiekapitalet är minskat när minskningsbeslutet har registrerats eller, i sådana fall som avses i 23 §, när ett beslut enligt 27 eller 28 § har registrerats.

21 § Om minskningen av aktiekapitalet har genomförts med indragning av aktier, skall de indragna aktierna genast strykas ur aktieboken. I avstämningsbolag skall styrelsen genast anmäla till den centrala värdepappersförvararen att minskningen har registrerats.

Minskingsbeslutet faller

22 § Frågan om minskning av aktiekapitalet faller, om

1. någon anmälan enligt 19 § om registrering inte har gjorts inom föreskriven tid,

2. Bolagsverket genom ett beslut som har vunnit laga kraft har avskrivit ett ärende om registrering enligt 19 § eller har vägrat registrering, eller

3. någon ansökan enligt 25 § om tillstånd att verkställa minskningsbeslutet inte har gjorts inom föreskriven tid eller har avslagits genom beslut som har vunnit laga kraft.

Om ett minskningsbeslut upphör att gälla enligt första stycket, gäller detta också beslut om sådan ändring av bolagsordningen som förutsätter att aktiekapitalet minskas.

Tillstånd från Bolagsverket eller allmän domstol

Tillstånd att verkställa beslut om minskning av aktiekapitalet för återbetalning till aktieägarna m.m.

23 § Skall minskningsbeloppet helt eller delvis användas för ändamål som avses i 1 § första stycket 2 eller 3, får bolaget inte verkställa minskningsbeslutet utan tillstånd av Bolagsverket eller, i tvistiga fall, allmän domstol. Tillstånd behövs dock inte om bolaget samtidigt vidtar åtgärder som medför att varken bolagets bundna egna kapital eller dess aktiekapital minskar.

Underrättelse till bolagets kända borgenärer

24 § Om tillstånd krävs enligt 23 §, skall bolaget skriftligen underrätta sina kända borgenärer om minskningsbeslutet. Underrättelserna skall innehålla uppgift om att bolaget avser att ansöka om tillstånd att verkställa minskningsbeslutet samt uppgift om borgenärernas rätt enligt 27 § att motsätta sig att beslutet verkställs.

Borgenärerna behöver inte underrättas om revisorerna i yttrande enligt 14 § uttalar att de inte har funnit att minskningen medför någon fara för borgenärerna. Inte heller behöver underrättelse sändas till borgenärer, vilkas anspråk avser en fordran på lön, pension eller annan ersättning som omfattas av lönegaranti enligt lönegarantilagen (1992:497).

25 § Bolaget skall, i sådana fall som avses i 23 §, ansöka om tillstånd att verkställa minskningsbeslutet. Ansökan skall göras hos Bolagsverket. Den skall ges in inom två månader efter det att minskningsbeslutet registrerades.

Till ansökan skall fogas ett intyg från bolagets styrelse eller verkställande direktör om att bolagets kända borgenärer har underrättats enligt 24 § första stycket. Om revisorerna i yttrande enligt 14 § har uttalat att de inte har funnit att minskningen medför någon fara för borgenärerna, skall i stället yttrandet fogas till ansökan. Om bolaget inte har bifogat vare sig ett sådant intyg eller ett sådant yttrande, skall Bolagsverket förelägga bolaget att avhjälpa bristen. Om bolaget inte gör detta, skall ansökan avvisas.

Kallelse på bolagets borgenärer

26 § Om Bolagsverket finner att det inte finns något hinder mot ansökan enligt 25 §, skall verket kalla bolagets borgenärer. Verket skall dock inte kalla borgenärer, vilkas anspråk avser en fordran på lön eller annan ersättning som omfattas av lönegaranti enligt lönegarantilagen (1992:497).

Kallelsen skall innehålla föreläggande för den som vill motsätta sig ansökan att senast viss dag skriftligen anmäla detta. Föreläggandet skall innehålla en upplysning om att han eller hon annars anses ha medgett ansökan.

Bolagsverket skall skyndsamt kungöra kallelsen i Post- och Inrikes Tidningar. Verket skall vidare skicka en särskild underrättelse om kallelsen till kronofogdemyndigheten i den region där bolagets styrelse har sitt säte.

När Bolagsverket skall lämna tillstånd till minskning av aktiekapitalet

27 § Om inte någon av de borgenärer som har blivit kallade enligt 26 § motsätter sig ansökan inom förelagd tid, skall Bolagsverket ge bolaget tillstånd att verkställa minskningsbeslutet. Motsätter sig någon borgenär ansökan, skall verket överlämna ärendet till tingsrätten i den ort där bolagets styrelse har sitt säte.

När allmän domstol skall lämna tillstånd till minskning av aktiekapitalet

28 § Om ett ärende om tillstånd att få verkställa minskningsbeslut har överlämnats till domstol, skall tillstånd lämnas om det visas att de borgenärer som har motsatt sig ansökan har fått full betalning eller har betryggande säkerhet för sina fordringar. I annat fall skall ansökan avslås.

Registrering

29 § Ett beslut att lämna tillstånd enligt 27 eller 28 § skall registreras i aktiebolagsregistret när det har vunnit laga kraft.

30 § Under tre år efter registreringen av ett beslut om minskning av aktiekapitalet för förlusttäckning får vinstutdelning inte beslutas utan tillstånd från Bolagsverket eller, i tvistiga fall, allmän domstol. Tillstånd behövs dock inte om aktiekapitalet efter eller i samband med minskningsbeslutet har ökat med minst minskningsbeloppet. I fråga om Bolagsverkets eller domstolens tillstånd gäller 25–29 §§ i tillämpliga delar.

Minskning av aktiekapitalet enligt förbehåll i bolagsordningen

Inlösenförbehåll

31 § I aktiebolag där aktiekapitalet kan bestämmas till ett lägre eller högre belopp utan ändring av bolagsordningen, kan det tas in förbehåll i bolagsordningen om att aktiekapitalet kan minskas genom inlösen av aktier (*inlösenförbehåll*). Förbehållet får inte utformas så att aktiekapitalet kan minskas under minimikapitalet.

Ett inlösenförbehåll skall ange dels ordningen för inlösen, dels inlösenbeloppet eller grunderna för dess beräkning.

Om förbehållet införs genom ändring av bolagsordningen, får det endast avse aktier som tecknas eller ges ut efter det att ändringen har registrerats.

Majoritetskrav

32 § Vid bolagsstämmans beslut om minskning av aktiekapitalet enligt inlösenförbehåll gäller 7 kap. 40 §.

Tillstånd till minskning av aktiekapitalet

33 § Bestämmelserna i 23–29 §§ skall tillämpas också vid sådan minskning av aktiekapitalet som sker med stöd av inlösenförbehåll.

Tillstånd till minskning behövs dock inte, om

1. minskningen genomförs genom inlösen med ett sammanlagt belopp som inte överstiger vad som är disponibelt enligt 17 kap. 3 § första stycket, och
2. ett belopp som motsvarar minskningsbeloppet avsätts till reservfonden.

Registrering m.m.

34 § Vid beslut om minskning enligt förbehåll i bolagsordningen skall 19–22 §§ tillämpas. I de fall som avses i 33 § andra stycket skall styrelsen dock, när beslut har fattats om inlösen av aktier och avsättning till reservfonden, genast anmäla detta för registrering i aktiebolagsregistret.

*Minskningsändamål***35 §** Minskning av reservfonden får ske för

1. täckning av förlust, om det inte finns fritt eget kapital som motsvarar förlusten,
2. ökning av aktiekapitalet genom fondemission eller nyemission av aktier, och
3. återbetalning till aktieägarna eller annat ändamål, om Bolagsverket eller, i tvistiga fall, allmän domstol med tillämpning av 23–29 §§ ger tillstånd till minskningen.

*Beslutsordning***36 §** Beslut om minskning av reservfonden fattas av bolagsstämman.

Vid bolagsstämmans beslut gäller 7 kap. 40 §.

21 kap. Lån från bolaget till aktieägare m.fl.**Lån m.m. till närstående***Lån till aktieägare m.fl.***1 §** Om inte annat följer av 2 §, får ett aktiebolag inte lämna penninglån till

1. den som äger aktier i bolaget eller i annat bolag i samma koncern,
2. den som är styrelseledamot eller verkställande direktör i bolaget eller i annat bolag i samma koncern,
3. den som är gift eller sambo med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till den som avses i 1 eller 2,
4. den som är besvägrad med den som avses i 1 eller 2 i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon, eller
5. en juridisk person över vilken en person som avses i 1–4, ensam eller tillsammans med någon annan som avses där, har ett bestämmande inflytande.

2 § Bestämmelserna i 1 § gäller inte om

1. gäldenären är en kommun, ett landsting eller ett kommunalförbund,
2. gäldenären är ett företag i en koncern i vilken det långivande bolaget ingår,
3. lånet är avsett uteslutande för gäldenärens rörelse och bolaget lånar lånet av rent affärsmässiga skäl, eller
4. lånet har tagits upp av Riksgäldskontoret enligt lagen (1988:1387) om statens upplåning och skuldförvaltning.

Med koncern som avses i första stycket 2 likställs annan företagsgrupp av motsvarande slag i vilken moderorganisationen är

1. en svensk juridisk person som är bokföringsskyldig enligt bokföringslagen (1999:1078),
2. en motsvarande utländsk juridisk person med hemvist inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, eller

3. kommun, landsting eller kommunalförbund.

Bestämmelserna i 1 § gäller inte heller lån till en aktieägare eller dennes närstående, om låntagarens och dennes närståendes sammanlagda aktieinnehav i bolaget inte uppgår till en procent av aktiekapitalet.

Ställande av säkerhet

3 § Bestämmelserna i 1 och 2 §§ om penninglån tillämpas även i fråga om att ställa säkerhet för penninglån.

Innehav i investeringsfond

4 § Den som innehar en andel i en investeringsfond anses vid tillämpningen av 1 och 2 §§ inte som aktieägare.

Lån till förvärv av aktier

Lån till förvärv av aktier i bolaget eller överordnat bolag i samma koncern

5 § Ett aktiebolag får inte ge förskott, lämna lån eller ställa säkerhet för lån i syfte att gäldenären eller honom närstående fysisk eller juridisk person som avses i 1 § skall förvärva aktier i bolaget eller överordnat bolag i samma koncern.

6 § Är gäldenären anställd i bolaget eller i ett annat bolag i samma koncern gäller inte förbudet mot förskott, lån eller säkerhet enligt 5 §, om

1. värdet av det erbjudna förskottet, lånebeloppet eller säkerheten, tillsammans med tidigare förskott, lån och säkerheter enligt denna paragraf från bolaget eller annat bolag i samma koncern inte överstiger två prisbasbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, och

2. erbjudandet riktar sig till minst hälften av de anställda i bolaget samt, i fråga om förskott eller lån, innebär att det erbjudna beloppet skall återbetalas inom fem år genom regelbundna amorteringar.

Förskott, lån eller säkerhet enligt första stycket får inte lämnas, om det inte därefter finns full täckning för det bundna egna kapitalet. Vid beräkningen av om det finns full täckning för det bundna egna kapitalet skall förskott och lån enligt första stycket behandlas som fordringar utan värde samt säkerheter enligt första stycket behandlas som bolagets skuld.

Även om det inte finns något hinder enligt andra stycket får förskott, lån eller säkerhet lämnas endast i den mån det framstår som försvarligt med hänsyn till

1. de krav som verksamhetens art, omfattning och risker ställer på storleken av det egna kapitalet, och

2. bolagets konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt.

Innehav i investeringsfond

7 § Den som förvärvar eller innehar en andel i en investeringsfond anses vid tillämpningen av 5 § inte som förvärvare av aktier.

Dispens

8 § Skatteverket får medge undantag från förbuden i 1, 3 och 5 §§. Undantag från 3 § får medges endast om det finns synnerliga skäl. Undantag från 5 § får medges endast om det behövs på grund av särskilda omständigheter.

För aktiebolag som står under Finansinspektionens tillsyn prövas frågor om undantag enligt första stycket av inspektionen.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 12 §.

9 § Bolagets kända borgenärer skall höras över en ansökan om undantag enligt 8 §. Om en borgenär begär det, skall hans eller hennes fordran betalas eller betryggande säkerhet ställas för den innan ansökan får bifallas.

Första stycket gäller inte, om borgenärernas ställning uppenbarligen inte påverkas av att undantag medges.

Förteckning över lån m.m.

10 § Styrelsen och den verkställande direktören skall varje räkenskapsår upprätta en särskild förteckning över

1. förskott, lån och säkerheter som har lämnats med stöd av undantag som har medgetts enligt 8 §, samt

2. lån och säkerheter som har lämnats med stöd av bestämmelsen i 2 § första stycket 3.

Förteckningen skall avse förskott, lån och säkerheter som har lämnats under räkenskapsåret eller som finns kvar från tidigare räkenskapsår. I förteckningen skall anges namnen på de personer till vilka förskott eller lån har lämnats eller för vilka säkerhet har ställts.

Den myndighet som avses i 8 § får besluta att förskott, lån eller säkerhet som avses i första stycket inte behöver tas upp i förteckningen.

Förteckningen skall bevaras under minst tio år efter utgången av det räkenskapsår som förteckningen avser.

Rättsföljderna vid olagligt lämnande av lån eller ställande av säkerhet

11 § Om ett aktiebolag har gett förskott eller lämnat lån i strid med bestämmelserna i detta kapitel, skall mottagaren återbära vad han eller hon har uppburit. Har säkerhet ställts i strid med bestämmelserna i detta kapitel, gäller rättshandlingen inte mot bolaget, om bolaget visar att mottagaren av säkerheten insåg eller bort inse att den var olaglig.

Särskilda bestämmelser om publika aktiebolag

12 § I fråga om publika aktiebolag får undantag enligt 8 § inte medges för förvärv av aktier i det bolag som lämnar förskott eller lån eller ställer säkerhet.

Förutsättningar för inlösen*22 kap. 1 §*

1 § En aktieägare som innehar mer än nio tiondelar av aktierna i ett aktiebolag (majoritetsaktieägaren) har rätt att av de övriga aktieägarna i bolaget lösa in återstående aktier. Den vars aktier kan lösas in har rätt att få sina aktier inlösta av majoritetsaktieägaren.

Bestämmelserna i första stycket och i övrigt i detta kapitel om majoritetsaktieägare i ett aktiebolag gäller även den som tillsammans med ett eller flera dotterföretag innehar mer än nio tiondelar av aktierna i bolaget och den vars dotterföretag innehar mer än nio tiondelar av aktierna i bolaget. Finns det flera som uppfyller dessa förutsättningar, skall bestämmelserna i detta kapitel tillämpas enbart på den som är närmast överordnad bolaget.

Med dotterföretag som avses i andra stycket likställs juridisk person över vilken en majoritetsaktieägare som inte är ett svenskt aktiebolag utövar inflytande på det sätt som anges i 1 kap. 11 §.

Lösenbeloppet*Lösenbeloppets storlek*

2 § Om frågan om lösenbeloppet för en aktie som skall lösas in enligt detta kapitel är tvistig, skall lösenbeloppet bestämmas med tillämpning av andra–fjärde styckena.

Lösenbeloppet för en aktie skall bestämmas så att det motsvarar det pris för aktien som kan påräknas vid en försäljning under normala förhållanden. För en aktie som är föremål för handel vid en svensk eller utländsk börs, en auktoriserad marknadsplats eller någon annan reglerad marknad skall lösenbeloppet motsvara det noterade värdet, om inte särskilda skäl motiverar något annat.

Lösenbeloppet skall bestämmas med hänsyn till förhållandena vid den tidpunkt då begäran om prövning av skiljemän enligt 5 § gjordes. Om det finns skäl för det, får beloppet i stället bestämmas med hänsyn till förhållandena vid en tidpunkt som infaller tidigare.

Har ett yrkande om inlösen av aktie enligt detta kapitel föregåtts av ett offentligt erbjudande att förvärva samtliga aktier som budgivaren inte redan innehar och har detta erbjudande antagits av ägare till mer än nio tiondelar av de aktier som erbjudandet avser, skall lösenbeloppet motsvara det erbjudna vederlaget, om inte särskilda skäl motiverar något annat.

Ränta på lösenbeloppet

3 § En aktieägare har rätt till ränta enligt 5 § räntelagen (1975:635) på lösenbeloppet från den dag någon av parterna begärde att tvisten skulle prövas av skiljemän till dess att den dom, där lösenbeloppet har fastställts, har vunnit laga kraft. För tiden därefter fram till dess att lösenbeloppet betalas har aktieägaren rätt till ränta enligt 6 § samma lag. I

fråga om bolag som inte är avstämningsbolag skall dock sådan ränta inte betalas för tiden innan aktiebrev med anteckning om överlåtelse eller lösenbevis har överlämnats till majoritetsaktieägaren.

Rätten till lösenbeloppet

4 § Rätten till lösenbeloppet skall antas tillkomma den som till majoritetsaktieägaren överlämnar ett aktiebrev med anteckning om överlåtelse eller ett lösenbevis enligt 13 § andra stycket. I avstämningsbolag skall rätten antas tillkomma den som enligt lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument är

1. registrerad som ägare till aktierna, eller
2. antecknad på konto i avstämningsregister som berättigad till lösenbeloppet.

Talan i inlösentvist

5 § En tvist om huruvida det finns en rätt eller skyldighet till inlösen eller om lösenbeloppets storlek skall prövas av tre skiljemän. Om inte något annat följer av bestämmelserna i detta kapitel, gäller i fråga om skiljemännen och förfarandet inför dem i tillämpliga delar vad som föreskrivs i lagen (1999:116) om skiljeförfarande.

Talan i en inlösentvist får tas upp till prövning om den avser

1. fastställelse av rätt eller skyldighet till inlösen,
2. fastställelse av lösenbeloppets storlek, eller
3. förpliktelse för majoritetsaktieägaren att betala fastställt lösenbelopp till aktieägare vars aktier löses in.

Bestämmelser om talan mot skiljedomen finns i 24 §.

Bestämmelserna i denna paragraf hindrar inte att talan mot en utländsk majoritetsaktieägare väcks vid en utländsk domstol.

Särskilda bestämmelser när majoritetsaktieägaren har begärt prövning av skiljemän

Begäran om prövning av skiljemän

6 § Om en majoritetsaktieägare vill lösa in aktier i ett bolag enligt 1 § och det inte kan träffas en överenskommelse om detta, skall han eller hon hos bolagets styrelse skriftligen begära att tvisten avgörs av skiljemän och uppge sin skiljeman.

Bolagets underrättelse till minoritetsaktieägarna

7 § Styrelsen skall genast efter det att den har mottagit en begäran enligt 6 § genom kungörelse underrätta de aktieägare, som lösningsanspråket riktas mot, om att inlösen har begärts. I underrättelsen skall aktieägarna ges tillfälle att senast två veckor från kungörelsen skriftligen uppge sin skiljeman till bolaget.

Underrättelsen skall kungöras i Post- och Inrikes Tidningar samt den eller de ortstidningar som styrelsen bestämmer. Underrättelsen skall även

sändas med brev till varje aktieägare som lösningsanspråket riktas mot och vars postadress är känd för bolaget. Prop. 2004/05:85

I fråga om publika aktiebolag gäller 28 § i stället för andra stycket första meningen.

Ansökan om god man

8 § Om inte samtliga i aktieboken införda aktieägare, som lösningsanspråket riktas mot, inom den tid som anges i underrättelsen enligt 7 § har uppgett en gemensam skiljeman, skall styrelsen hos Stockholms tingsrätt ansöka om att en god man utses.

En sådan ansökan skall prövas skyndsamt.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till hovrätten.

Vem som kan utses till god man

9 § Den som utses till god man skall vara lämplig för uppdraget.

Den gode mannens uppgifter

10 § Den gode mannen skall

1. utse en gemensam skiljeman för minoritetsaktieägarna, och
2. i tvisten bevaka frånvarande aktieägares rätt.

Den gode mannen skall snarast underrätta bolagets styrelse om valet av skiljeman.

Utöver vad som anges i denna lag, gäller om den gode mannens behörighet vad som föreskrivs i 12 kap. 14 § första stycket 2–6 rättegångsbalken. Den gode mannen är vidare behörig att framställa yrkande om fullgörelse enligt 5 § första stycket 3.

11 § Sedan skiljemännen har utsetts, skall de uppmana de aktieägare som själva önskar föra sin talan att inom två veckor anmäla detta till skiljenämndens ordförande. I fråga om denna uppmaning skall 7 § andra stycket tillämpas.

I fråga om publika aktiebolag gäller 28 § i stället för 7 § andra stycket första meningen.

Förhandstillträde

12 § Innan frågan om lösenbeloppet slutligt har prövats, får skiljemännen eller, sedan talan har väckts vid domstol enligt 24 §, domstolen på yrkande av majoritetsaktieägaren i en särskild dom besluta om förhandstillträde för majoritetsaktieägaren.

Ett avgörande enligt första stycket får meddelas endast om

1. parterna är ense om att det finns lösningsrätt eller lösningskyldighet eller det annars står klart att en sådan rätt eller skyldighet finns, och
2. majoritetsaktieägaren har ställt säkerhet för kommande lösenbelopp och ränta och säkerheten har godkänts av skiljemännen eller domstolen.

Om beslut om förhandstillträde har meddelats, får majoritetsaktieägaren utöva de rättigheter som aktierna ger från och med den tidpunkt då domen om förhandstillträde vinner laga kraft. Vid denna tidpunkt inträder också de rättsverkningar som anges i 13 och 14 §§.

13 § Om det har beslutats om förhandstillträde till aktier i ett bolag som inte är avstämningsbolag, är ägarna till de aktier som skall lösas in skyldiga att till majoritetsaktieägaren överlämna sina aktiebrev med anteckning om överlåtelse. Aktiebrev, som ännu inte har överlämnats till majoritetsaktieägaren ger inte annan rätt för innehavaren än att mot överlämnandet av aktiebrevet få ut lösenbeloppet och ränta.

När en aktieägare överlämnar aktiebrev till majoritetsaktieägaren enligt första stycket är denne skyldig att till aktieägaren lämna ett skriftligt bevis om aktieägarens rätt till kommande lösenbelopp och ränta (*lösenbevis*). Av lösenbeviset skall framgå

1. att det har utställts av majoritetsaktieägaren, och
2. det antal aktier, i förekommande fall med uppgift om aktieslag, för vilka aktieägaren är berättigad till lösenbelopp.

I fråga om överlåtelse och pantsättning av lösenbevis skall bestämmelserna om emissionsbevis och teckningsoptionsbevis i 11 kap. 7 § tillämpas.

14 § Om det har beslutats om förhandstillträde till aktier i ett avstämningsbolag, skall aktierna, på begäran av majoritetsaktieägaren, registreras med denne som ägare enligt lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument. Samtidigt skall aktieägares rätt till kommande lösenbelopp och ränta registreras enligt samma lag.

Särskild dom i inlösentvist

15 § Är frågan om majoritetsaktieägarens rätt eller skyldighet till inlösen tvistig, får skiljemännen på yrkande av part eller den gode mannen avgöra frågan genom en särskild skiljedom.

Om ett avgörande om förhandstillträde enligt 12 § har vunnit laga kraft, får skiljemännen på yrkande av part eller den gode mannen meddela en särskild skiljedom över belopp som har medgetts av majoritetsaktieägaren.

Återkallelse av talan m.m.

Majoritetsaktieägarens skyldighet att fullfölja talan

16 § Om majoritetsaktieägaren återkallar sin talan om inlösen, är majoritetsaktieägaren ändå, om det finns förutsättningar för inlösen enligt 1 §, skyldig att på yrkande av minoritetsaktieägare eller den gode mannen lösa in minoritetsaktieägares aktier.

17 § Om majoritetsaktieägarens lösningsrätt enligt 1 § har bortfallit på grund av majoritetsaktieägarens eller dennes dotterföretags överlåtelser av aktier, är majoritetsaktieägaren ändå på yrkande skyldig att lösa in

motpartens aktier. Yrkande om inlösen får dock i så fall framställas endast beträffande aktie som ägdes av någon annan än majoritetsaktieägaren eller dotterföretag till denne den dag majoritetsaktieägaren begärde att tvisten skulle avgöras av skiljemän. Med dotterföretag likställs en sådan juridisk person som avses i 1 § tredje stycket.

18 § Om det har beslutats om förhandstillträde enligt 12 §, får majoritetsaktieägaren inte därefter återkalla sin talan.

Skylldighet för annan än majoritetsaktieägaren att fullfölja talan

19 § Har någon annan än majoritetsaktieägaren lämnat tvisten för avgörande av skiljemän och återkallar han eller hon sin talan, skall tvisten ändå prövas om majoritetsaktieägaren yrkar det.

Verkningar av en skiljedom avseende lösenbeloppet

20 § När en dom avseende lösenbeloppet har vunnit laga kraft gäller följande. I ett bolag som inte är avstämningsbolag skall ägarna till de aktier som skall lösas in till majoritetsaktieägaren överlämna sina aktiebrev med anteckning om överlåtelse. I ett avstämningsbolag skall, utom i fall som avses i 21 §, aktierna på begäran av majoritetsaktieägaren registreras med denne som ägare enligt lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument.

Nedsättning av fastställt lösenbelopp

21 § Har aktiebrev eller lösenbevis inte överlämnats till majoritetsaktieägaren inom en månad från den dag dom avseende lösenbeloppet vann laga kraft eller är, i fråga om avstämningsbolag, aktieägare i ett sådant bolag okänd, skall majoritetsaktieägaren utan dröjsmål låta nedsätta lösenbeloppet för en sådan aktie eller för aktie som avses med sådant lösenbevis enligt lagen (1927:56) om nedsättning av pengar hos myndighet. Något förbehåll om rätt att återta det nedsatta beloppet får inte göras.

Om nedsättning har skett enligt denna paragraf, får majoritetsaktieägaren utöva de rättigheter som aktierna ger från och med den tidpunkt då beloppet sätts ned hos länsstyrelsen.

Ett aktiebrev, som ännu inte har överlämnats till länsstyrelsen, ger inte annan rätt för innehavaren än att mot överlämnandet av aktiebrevet få ut lösenbeloppet och ränta. I avstämningsbolag skall, om nedsättning har skett, aktierna på begäran av majoritetsaktieägaren registreras med denne som ägare enligt lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument.

Utfärdande av nytt aktiebrev

22 § Har ett aktiebrev inte överlämnats inom en månad från det att majoritetsaktieägaren blev ägare till aktien, skall bolagets styrelse på majo-

ritetsaktieägarens begäran utfärda ett nytt aktiebrev. Det nya aktiebrevet skall innehålla uppgift om att det ersätter ett tidigare aktiebrev. Om det tidigare aktiebrevet därefter överlämnas till majoritetsaktieägaren, skall denne överlämna det till bolaget för makulering.

Kostnaderna för skiljeförfarandet

23 § Majoritetsaktieägaren skall svara för ersättningen till skiljemännen och gode mannen samt för andra aktieägares kostnad. Om det finns särskilda skäl, får skiljemännen ålägga annan aktieägare att helt eller delvis svara för dessa kostnader. Beträffande aktieägares och den gode mannens kostnader gäller 18 kap. 8 § rättegångsbalken.

Talan mot skiljedom

24 § Part eller god man som är missnöjd med en skiljedom i en inlösen-tvist har rätt att väcka talan vid Stockholms tingsrätt inom sextio dagar från det att han eller hon fick del av skiljedomen i original eller bestyrkt kopia.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till hovrätten.

Rättegångskostnader i allmän domstol

25 § I allmän domstol svarar majoritetsaktieägaren för sina egna kostnader och för kostnader som har uppkommit för motpart eller god man genom att majoritetsaktieägaren har fullföljt talan, om inte annat följer av 18 kap. 6 eller 8 § rättegångsbalken. I övrigt gäller vad som sägs i 18 kap. rättegångsbalken om skyldigheten att svara för kostnader i högre rätt.

Om minoritetsaktieägarna helt eller delvis skall svara för rättegångskostnader, skall dessa fördelas efter det antal aktier som var och en innehar. Om det finns särskilda skäl, får domstolen besluta om en annan fördelning. Bestämmelserna i 18 kap. 9 § rättegångsbalken skall inte tillämpas.

Inlösen av teckningsoptioner och konvertibler

26 § En majoritetsaktieägare som utnyttjar sin rätt enligt 1 § att lösa in återstående aktier i bolaget har rätt att också lösa in teckningsoptioner och konvertibler som bolaget har gett ut. En innehavare av en sådan teckningsoption eller konvertibel har rätt att få denna inlöst av majoritetsaktieägaren, även om denne inte utnyttjar sin rätt till inlösen av aktier.

Har majoritetsaktieägaren enligt 6 § begärt att en tvist om inlösen skall avgöras av skiljemän, får teckningsoptionerna eller konvertiblerna inte utnyttjas för teckning eller konvertering förrän inlösentvisten har avgjorts genom en dom eller ett beslut som har vunnit laga kraft. Om den tid inom vilken optionsrätten får utnyttjas eller konvertering får ske löper ut dessförinnan, har innehavaren av teckningsoptionen eller konvertibeln ändå

rätt att utnyttja optionen eller konvertibelns under tre månader efter det att avgörandet vann laga kraft.

Bestämmelserna i första och andra styckena skall inte tillämpas, om något annat har föreskrivits i villkoren för emissionen av teckningsoptionerna eller konvertiblerna.

27 § Har majoritetsaktieägaren begärt att såväl en tvist om inlösen av aktier som en tvist om inlösen av teckningsoptioner eller konvertibler skall avgöras av skiljemän, skall tvisterna handläggas i samma skiljeförfarande.

I en tvist om inlösen av teckningsoptioner eller konvertibler skall 1–11 §§ och 15–25 §§ tillämpas.

Om en tvist om inlösen avser såväl aktier som teckningsoptioner eller konvertibler och god man enligt 7 § har utsetts, är denne också behörig att företräda frånvarande innehavare av teckningsoptioner eller konvertibler.

Särskilda bestämmelser för publika aktiebolag

28 § I fråga om publika aktiebolag skall en underrättelse enligt 7 § och en uppmaning enligt 11 § kungöras i Post- och Inrikes Tidningar och i den rikstäckande dagstidning som har angetts i bolagsordningen i enlighet med 7 kap. 56 §.

23 kap. Fusion av aktiebolag

Gemensamma bestämmelser

Vad en fusion innebär

1 § Två eller flera aktiebolag kan gå samman genom att samtliga tillgångar och skulder i ett eller flera av bolagen övertas av ett annat aktiebolag mot vederlag till aktieägarna i det eller de överlåtande bolagen (*fusion*). Vid fusionen upplöses det eller de överlåtande bolagen utan likvidation.

Fusion kan ske

1. mellan det övertagande bolaget på ena sidan och ett eller flera överlåtande bolag på den andra (*absorption*), eller

2. mellan två eller flera överlåtande bolag genom att de bildar ett nytt, övertagande bolag (*kombination*).

Vid fusion genom absorption av helägt dotterbolag gäller 28–35 §§ i stället för 6–27 §§.

Fusionsvederlag

2 § Vederlaget till aktieägarna i det eller de överlåtande bolagen (*fusionensvederlaget*) skall bestå av aktier i det övertagande bolaget eller av pengar.

3 § Fusion får ske endast om överlåtande och övertagande bolag har samma redovisningsvaluta.

Fusion när överlåtande bolag har gått i likvidation

4 § Fusion får ske även om överlåtande bolag har gått i likvidation, under förutsättning att skifte av bolagets tillgångar inte har påbörjats.

Om överlåtande bolag har gått i likvidation, skall likvidatorerna, när en fusionsplan har upprättats enligt 6 eller 28 §, lämna slutredovisning över sin förvaltning. När fusionsplanen har blivit gällande i bolaget, skall slutredovisningen läggas fram på en bolagsstämma. För slutredovisningen och dess granskning gäller i övrigt vad som föreskrivs i 25 kap. 40 §.

Likvidationen skall anses avslutad när anmälan om fusionen enligt 25 § har registrerats eller tillstånd att verkställa en fusionsplan har registrerats enligt 34 §.

Särskilda rättighetshavares ställning

5 § Innehavare av teckningsoptioner, konvertibler eller andra värdepapper med särskilda rättigheter i överlåtande bolag skall i det övertagande bolaget ha minst motsvarande rättigheter som i det överlåtande bolaget. Detta gäller dock inte om innehavarna enligt fusionsplanen har rätt att få sina värdepapper inlösta av det övertagande bolaget.

Fusion enligt 1 § andra stycket

Upprättande av fusionsplan

6 § Styrelserna för överlåtande och, vid absorption, övertagande bolag skall upprätta en gemensam, daterad fusionsplan enligt bestämmelserna i 7–13 §§. Planen skall undertecknas av styrelsen i vart och ett av bolagen.

Vid kombination utgör fusionsplanen stiftelseurkund för det övertagande bolaget.

Fusionsplanens innehåll

7 § I fusionsplanen skall det för varje bolag anges

1. firma, bolagskategori, organisationsnummer och den ort där styrelsen skall ha sitt säte,
2. hur många aktier i det övertagande bolaget som skall lämnas för ett angivet antal aktier i överlåtande bolag och vilken kontant ersättning som skall lämnas som fusionsvederlag,
3. den tidpunkt och de övriga villkor som skall gälla för utlämnandet av fusionsvederlaget,
4. från vilken tidpunkt och på vilka villkor de aktier som lämnas som fusionsvederlag medför rätt till utdelning i det övertagande bolaget,
5. den planerade tidpunkten för överlåtande bolags upplösning,

6. vilka rättigheter i det övertagande bolaget som skall tillkomma innehavare av aktier, teckningsoptioner, konvertibler och andra värdepapper med särskilda rättigheter i överlåtande bolag eller vilka åtgärder som i övrigt skall vidtas till förmån för de nämnda innehavarna, och

7. arvode och annan särskild förmån som med anledning av fusionen skall lämnas till en styrelseledamot eller en verkställande direktör i överlåtande eller övertagande bolag eller till en revisor som utför granskning enligt 11 §.

8 § Vid kombination skall fusionsplanen även innehålla

1. en bolagsordning för det övertagande bolaget, och
2. fullständigt namn, personnummer eller, om sådant saknas, födelsedatum samt postadress för styrelseledamot och revisor och, i förekommande fall, styrelsesuppleant, revisorssuppleant och lekmannarevisor.

9 § I fusionsplanen skall det lämnas en redogörelse för de omständigheter som kan vara av vikt vid bedömningen av fusionens lämplighet för bolagen. Av redogörelsen skall framgå hur fusionsvederlaget har bestämts och vilka rättsliga och ekonomiska synpunkter som har beaktats. Särskilda svårigheter att uppskatta värdet av egendomen skall anmärkas.

Kompletterande information

10 § Följande handlingar skall fogas till fusionsplanen:

1. en kopia av bolagens årsredovisningar för de senaste tre räkenskapsåren och
2. uppgifter motsvarande delårsrapport enligt 9 kap. 3 § första stycket och 4 § årsredovisningslagen (1995:1554), om fusionsplanen har upprättats senare än sex månader efter utgången av det senaste räkenskapsår för vilket årsredovisning och revisionsberättelse har lämnats. I fråga om bolag som omfattas av lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag skall uppgift också lämnas om utvecklingen av bolagets inlåning och utlåning. Uppgifterna skall avse tiden från utgången av nämnda räkenskapsår till en dag som infaller tidigast tre månader innan fusionsplanen upprättas.

Revisorsgranskning av fusionsplanen

11 § För vart och ett av de överlåtande bolagen och, vid absorption, det övertagande bolaget skall fusionsplanen granskas av en eller flera revisorer. Granskningen skall vara så omfattande och ingående som god revisionsred kräver. För varje bolag skall revisorn eller revisorerna upprätta ett yttrande över granskningen. Av yttrandena skall framgå huruvida fusionsvederlaget och grunderna för dess fördelning har bestämts på ett sakligt och korrekt sätt. Därvid skall anges vilken eller vilka metoder som har använts vid värderingen av bolagens tillgångar och skulder, resultatet av de tillämpade värderingsmetoderna samt deras lämplighet och vilken vikt som har tillmätts dem vid den samlade bedömningen av värdet på vart och ett av bolagen. Särskilda svårigheter att uppskatta värdet av egendomen skall anmärkas.

I yttrandena skall det särskilt anges,

1. vid absorption, om revisorerna vid sin granskning har funnit att fusionen medför fara för att borgenärerna i det övertagande bolaget inte skall få sina fordringar betalda, och

2. vid kombination, om de överlåtande bolagens sammanlagda verkliga värde för det övertagande bolaget uppgår till minst aktiekapitalet i detta.

Revisorernas yttranden skall fogas till fusionsplanen.

12 § En revisor som avses i 11 § skall vara en auktoriserad eller godkänd revisor eller ett registrerat revisionsbolag. Om inte annat framgår av bolagsordningen, skall revisorn utses av bolagsstämman i respektive bolag. Om någon särskild revisor inte är utsedd, skall granskningen i stället utföras av bolagens revisorer.

För en revisor som har utsetts att utföra granskning enligt 11 § gäller bestämmelserna i 9 kap. 40, 45 och 46 §§.

13 § Styrelsen, den verkställande direktören och revisorn i ett bolag som skall delta i fusionen skall ge varje revisor som utför granskning enligt 11 § tillfälle att verkställa granskningen i den omfattning som denne anser vara nödvändig. De skall också lämna de upplysningar och den hjälp som begärs. Samma skyldighet har en revisor som utför granskning enligt 11 § mot övriga sådana revisorer.

Registrering av fusionsplanen

14 § Inom en månad från upprättandet av fusionsplanen skall det övertagande bolaget eller, vid kombination, det äldsta av de överlåtande bolagen ge in planen med bifogade handlingar till Bolagsverket för registrering i aktiebolagsregistret. Uppgift om registreringen skall enligt 27 kap. 3 § kungöras. Om planen inte kungörs i sin helhet, skall det i kungörelsen lämnas uppgift om var den hålls tillgänglig.

Första stycket gäller inte vid fusion, där samtliga deltagande bolag är privata aktiebolag och alla aktieägare i bolagen har undertecknat fusionsplanen.

När fusionsplanen skall underställas bolagsstämman

15 § Fusionsplanen skall underställas bolagsstämman i samtliga överlåtande bolag.

Om ägare till minst fem procent av samtliga aktier i det övertagande bolaget begär det, skall fusionsplanen även underställas bolagsstämman i det bolaget. En sådan begäran skall göras inom två veckor från det att uppgift om att fusionsplanen har registrerats har kungjorts enligt 27 kap. 3 §.

Stämman får hållas tidigast en månad eller, om samtliga bolag som deltar i fusionen är privata aktiebolag, tidigast två veckor efter det att uppgift om fusionsplanens registrering har kungjorts.

Första–tredje styckena gäller inte vid fusion där samtliga deltagande bolag är privata aktiebolag och alla aktieägare i bolagen har undertecknat fusionsplanen.

16 § Om en fråga om godkännande av fusionsplan enligt 15 § skall underställas bolagsstämman, gäller följande.

Styrelsen skall hålla planen med bifogade handlingar tillgänglig för aktieägarna under minst en månad eller, om samtliga bolag som deltar i fusionen är privata aktiebolag, minst två veckor före den bolagsstämma där frågan skall behandlas. Handlingarna skall hållas tillgängliga hos bolaget på den ort där styrelsen har sitt säte. Kopior av handlingarna skall genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress.

Majoritetskrav m.m.

17 § Ett bolagsstämmobeslut om godkännande av fusionsplanen är giltigt endast om det har biträtts av aktieägare med minst två tredjedelar av såväl de avgivna rösterna som de aktier som är företrädade vid stämman.

Om det finns flera aktieslag i bolaget, skall vad som föreskrivs i första stycket även tillämpas inom varje aktieslag som är företrätt vid stämman.

Om något av de överlåtande bolagen är ett publikt aktiebolag och det övertagande bolaget är ett privat aktiebolag, är det publika aktiebolagets beslut om godkännande av fusionsplanen giltigt endast om det har biträtts av samtliga aktieägare som är närvarande vid bolagsstämman och dessa tillsammans företräder minst nio tiondelar av samtliga aktier i bolaget.

18 § Om någon av de bolagsstämmor som skall godkänna fusionsplanen inte godkänner planen i dess helhet, faller frågan om fusion.

Underrättelse till bolagets kända borgenärer

19 § När fusionsplanen har blivit gällande i samtliga bolag som deltar i fusionen, skall vart och ett av dem skriftligen underrätta sina kända borgenärer om beslutet. Underrättelserna skall innehålla uppgift om att bolaget avser att ansöka om tillstånd att verkställa fusionsplanen samt uppgift om borgenärernas rätt att motsätta sig att fusionsplanen verkställs.

Borgenärerna i det övertagande bolaget behöver inte underrättas, om revisorerna i yttrande över fusionsplanen har uttalat att de inte har funnit att fusionen medför någon fara för dessa borgenärer. Inte heller behöver underrättelse sändas till borgenärer, vilkas anspråk avser en fordran på lön, pension eller annan ersättning som omfattas av lönegaranti enligt lönegarantilagen (1992:497).

Ansökan om tillstånd att verkställa fusionsplanen

20 § Det övertagande bolaget eller, vid kombination, det äldsta av de överlåtande bolagen skall ansöka om tillstånd att verkställa fusionsplanen. Ansökan skall göras hos Bolagsverket. Den skall ges in inom en månad efter det att fusionsplanen har blivit gällande i samtliga bolag och,

om fusionsplanen har registrerats enligt 14 § första stycket, senast två år efter det att uppgift om att planen har registrerats har kungjorts.

Följande handlingar skall fogas till ansökan:

1. en kopia av fusionsplanen,
2. intyg från bolagens styrelser eller verkställande direktörer om att bolagens kända borgenärer har underrättats enligt 19 § och, i sådana fall som avses i 14 § andra stycket, att samtliga aktieägare har undertecknat fusionsplanen, och
3. i förekommande fall, en kopia av protokollet från en bolagsstämma som avses i 15 §.

Om sökanden inte har bifogat de handlingar som anges i andra stycket, skall Bolagsverket förelägga denne att avhjälpa bristen. Om sökanden inte gör detta, skall ansökan avvisas.

21 § Bolagsverket skall avslå en ansökan enligt 20 § om

1. fusionsplanen inte har godkänts i behörig ordning eller till sitt innehåll strider mot lag eller annan författning eller mot bolagsordningen,
2. fusionen har förbjudits enligt konkurrenslagen (1993:20) eller enligt rådets förordning (EG) nr 139/2004 av den 20 januari 2004 om kontroll av företagskoncentrationer eller om prövning av fusionen pågår enligt konkurrenslagen eller den nämnda förordningen, eller
3. vid kombination, revisorsyttrandena enligt 11 § inte utvisar att de överlåtande bolagens sammanlagda verkliga värde för det övertagande bolaget uppgår till minst aktiekapitalet i detta.

Om ansökan inte kan beviljas på grund av att prövning pågår enligt konkurrenslagen eller enligt rådets förordning (EG) nr 139/2004 och prövningen kan antas bli avslutad inom kort tid, får Bolagsverket förklara tillståndsfrågan vilande under högst sex månader.

Kallelse på bolagens borgenärer

22 § Om Bolagsverket finner att det inte finns något hinder mot en ansökan enligt 20 §, skall verket kalla bolagens borgenärer. Verket skall dock inte kalla

1. borgenärerna i det övertagande bolaget, om revisorerna i yttrande över fusionsplanen enligt 11 § har uttalat att de inte har funnit att fusionen medför någon fara för dessa borgenärer,
2. borgenärer, vilkas anspråk avser en fordran på lön, pension eller annan ersättning som omfattas av lönegaranti enligt lönegarantilagen (1992:497).

Kallelsen skall innehålla ett föreläggande för den som vill motsätta sig ansökan att senast viss dag skriftligen anmäla detta. Föreläggandet skall innehålla en upplysning om att han eller hon annars anses ha medgett ansökan.

Bolagsverket skall skyndsamt kungöra kallelsen i Post- och Inrikes Tidningar. Verket skall vidare skicka en särskild underrättelse om kallelsen till kronofogdemyndigheten i den eller de regioner där bolagens styrelser har sitt säte.

23 § Om inte någon av de borgenärer som har blivit kallade enligt 22 § motsätter sig ansökan inom förelagd tid, skall Bolagsverket ge bolagen tillstånd att verkställa fusionsplanen. Motsätter sig någon borgenär ansökan, skall verket överlämna ärendet till tingsrätten i den ort där styrelsen i det övertagande bolaget skall ha sitt säte.

När allmän domstol skall lämna tillstånd till verkställande av fusionsplanen

24 § Om ett ärende om tillstånd till verkställande av fusionsplan har överlämnats till domstol enligt 23 §, skall tillstånd lämnas om det visas att de borgenärer som har motsatt sig ansökan har fått full betalning eller har betryggande säkerhet för sina fordringar. I annat fall skall ansökan avslås.

Registrering av fusionen

25 § Styrelsen för det övertagande bolaget skall anmäla fusionen för registrering i aktiebolagsregistret. Styrelsen skall även för registrering anmäla, vid absorption, aktiekapitalets ökning och, vid kombination, vilka som har utsetts till styrelseledamöter och revisorer och, i förekommande fall, lekmannarevisorer i bolaget.

Anmälan ersätter teckningen av aktierna och skall göras senast två månader från Bolagsverkets tillstånd till verkställighet av fusionsplanen eller, när tillstånd lämnas av allmän domstol, från det att domstolens beslut har vunnit laga kraft. Till anmälan skall fogas ett intyg från en auktoriserad eller godkänd revisor om att överlåtande bolags tillgångar har överlämnats till det övertagande bolaget.

Fusionens rättsverkningar

26 § När en anmälan om fusion enligt 25 § registreras, inträder följande rättsverkningar.

1. Överlåtande bolags tillgångar och skulder med undantag för skadeståndsanspråk enligt 29 kap. 1–3 §§ som har samband med fusionen övergår till det övertagande bolaget.

2. Om aktier ingår i fusionsvederlaget, blir aktieägare i överlåtande bolag aktieägare i det övertagande bolaget.

3. Överlåtande bolag upplöses.

4. Vid kombination: det övertagande bolaget anses bildat.

Trots bestämmelserna i första stycket kan ägare till minst en tiondel av samtliga aktier i ett överlåtande bolag hos styrelsen begära att det hålls bolagsstämma för behandling av fråga om talan enligt 29 kap. 7 §. I så fall skall 7 kap. 17 § andra stycket tillämpas. Om en sådan talan väcks, gäller 25 kap. 44 § i tillämpliga delar.

Frågan om fusion faller

27 § Bolagsverket skall förklara att frågan om fusion har fallit, om

1. ansökan enligt 20 § om tillstånd att verkställa fusionsplanen inte har gjorts inom föreskriven tid eller sådan ansökan har avslagits genom beslut som har vunnit laga kraft,
2. anmälan enligt 25 § inte har gjorts inom föreskriven tid, eller
3. Bolagsverket genom beslut som har vunnit laga kraft har avskrivit ett ärende om registrering enligt 25 § eller har vägrat registrering.

Absorption av helägt dotterbolag

Fusionsplan

28 § Om ett moderbolag äger samtliga aktier i ett dotterbolag, kan bolagens styrelser fatta beslut om att dotterbolaget skall gå upp i moderbolaget. De skall därvid upprätta en fusionsplan. Planen skall för vart och ett av bolagen ange

1. firma, bolagskategori, organisationsnummer och den ort där styrelsen skall ha sitt säte,
2. den planerade tidpunkten för dotterbolagets upplösning,
3. vilka rättigheter i moderbolaget som skall tillkomma innehavare av teckningsoptioner, konvertibler och andra värdepapper med särskilda rättigheter i dotterbolaget eller vilka åtgärder som i övrigt skall vidtas till förmån för de nämnda innehavarna,
4. arvode och annan särskild förmån som med anledning av fusionen skall lämnas till en styrelseledamot eller en verkställande direktör eller till en revisor som utför granskning enligt 29 §.

I fusionsplanen skall det lämnas en redogörelse för de omständigheter som kan vara av vikt vid bedömningen av fusionens lämplighet för bolagen.

Revisorsgranskning av fusionsplanen

29 § Fusionsplanen skall granskas av en eller flera revisorer. Granskningen skall vara så omfattande och ingående som god revisionsred kräver. Vid granskningen gäller bestämmelserna i 13 §.

För varje bolag skall revisorn eller revisorerna upprätta ett yttrande över granskningen. I yttrandena skall revisorerna särskilt ange om de vid sin granskning har funnit att fusionen medför någon fara för att borgevärdena i moderbolaget inte skall få sina fordringar betalda.

Revisorernas yttranden skall fogas till fusionsplanen.

För en revisor som utför granskning enligt första stycket gäller bestämmelserna i 12 §.

Registrering av fusionsplanen

30 § Inom en månad från upprättandet av fusionsplanen skall moderbolaget ge in planen med bifogade yttranden för registrering i aktiebolagsregistret. Uppgift om registreringen skall enligt 27 kap. 3 § kungöras. Om planen inte kungörs i sin helhet, skall det i kungörelsen lämnas uppgift om var den hålls tillgänglig.

Första stycket gäller inte vid fusion, där samtliga deltagande bolag är privata aktiebolag och alla aktieägare i moderbolaget har undertecknat fusionsplanen.

Bolagsstämmans godkännande av fusionsplanen

31 § Om ägare till minst fem procent av samtliga aktier i moderbolaget begär det, skall fusionsplanen underställas bolagsstämman i detta bolag. En sådan begäran skall framställas inom två veckor från det att uppgift om fusionsplanens registrering har kungjorts enligt 27 kap. 3 §.

Stämman får hållas tidigast en månad eller, om samtliga bolag som deltar i fusionen är privata aktiebolag, tidigast två veckor efter det att uppgift om fusionsplanens registrering har kungjorts.

Första och andra styckena gäller inte vid fusion, där samtliga deltagande bolag är privata aktiebolag och alla aktieägare i moderbolaget har undertecknat fusionsplanen.

Om en fråga om godkännande av fusionsplan enligt första stycket skall underställas bolagsstämman, skall bestämmelserna i 16 §, 17 § första stycket och 18 § tillämpas.

Underrättelse till bolagets kända borgenärer

32 § Om fusionsplanen inte skall underställas bolagsstämman i moderbolaget enligt 31 § eller om planen godkänts av bolagsstämman, skall vart och ett av bolagen skriftligen underrätta sina kända borgenärer om att planen har blivit gällande. I så fall skall bestämmelserna i 19 § tillämpas.

Ansökan om tillstånd att verkställa fusionsplanen

33 § Moderbolaget skall ansöka om tillstånd att verkställa fusionsplanen. Ansökan skall göras hos Bolagsverket. Den skall ges in tidigast en och senast två månader efter det att den har blivit gällande hos moderbolaget.

Följande handlingar skall fogas till ansökan:

1. en kopia av fusionsplanen,
2. intyg från bolagens styrelser eller verkställande direktörer om att bolagens kända borgenärer har underrättats enligt 32 § och, i sådana fall som avses i 30 § andra stycket, att samtliga aktieägare i moderbolaget har undertecknat fusionsplanen, och
3. i förekommande fall, en kopia av protokollet från bolagsstämma som avses i 31 §.

Vid handläggningen av tillståndsärendet gäller bestämmelserna i 20 § tredje stycket samt 21 § första stycket 1 och 22–24 §§. Därvid skall vad som sägs om överlåtande bolag avse dotterbolag och vad som sägs om övertagande bolag avse moderbolag.

34 § Tillstånd att verkställa en fusionsplan skall registreras i aktiebolagsregistret.

När Bolagsverket registrerar beslutet om tillstånd att verkställa fusionsplanen, inträder följande rättsverkningar.

1. Dotterbolagets tillgångar och skulder övergår till moderbolaget.
2. Dotterbolaget upplöses.

Frågan om fusion faller

35 § Bolagsverket skall förklara att frågan om fusion har fallit, om

1. ansökan enligt 33 § om tillstånd att verkställa fusionsplanen inte har gjorts inom föreskriven tid, eller
2. en sådan ansökan har avslagits genom beslut som har vunnit laga kraft.

Ogiltighet

36 § Talan om upphävande av ett bolagsstämmobeslut om godkännande av fusionsplan skall i de fall som avses i 7 kap. 51 § andra stycket väckas inom sex månader från beslutet. Väcks inte talan inom denna tid, är rätten att föra talan förlorad.

Om en allmän domstol genom dom eller beslut som har vunnit laga kraft har bifallit en talan om upphävande av ett stämmobeslut om att godkänna en fusionsplan, skall fusionen gå åter även om överlåtande bolag har upplösts. För förpliktelser som har uppkommit genom någon åtgärd på det övertagande bolagets vägnar efter det att överlåtande bolag har upplösts men innan domstolens avgörande har kungjorts i Post- och Inrikes Tidningar, svarar de överlåtande bolagen, eller vid absorption, det eller de överlåtande bolagen och det övertagande bolaget solidariskt.

24 kap. Delning av aktiebolag

Vad en delning innebär

1 § Ett aktiebolag kan delas genom att bolagets tillgångar och skulder övertas av ett eller flera andra aktiebolag mot vederlag till aktieägarna i det överlåtande bolaget (*delning*).

Delning kan ske genom att

1. det överlåtande bolagets samtliga tillgångar och skulder övertas av två eller flera andra bolag, varvid det överlåtande bolaget upplöses utan likvidation,

2. en del av det överlåtande bolagets tillgångar och skulder övertas av ett eller flera andra bolag utan att det överlåtande bolaget upplöses.

Övertagande bolag kan vara redan bildade aktiebolag eller aktiebolag som bildas genom delningen.

2 § Vederlaget till aktieägarna i det överlåtande bolaget (*delningsvederlaget*) skall bestå av aktier i det eller de övertagande bolagen eller av pengar.

De deltagande bolagens redovisningsvaluta

3 § Delning får ske endast om överlåtande och övertagande bolag har samma redovisningsvaluta.

Delning när det överlåtande bolaget har gått i likvidation

4 § Delning får ske även om det överlåtande bolaget har gått i likvidation, under förutsättning att skifte av bolagets tillgångar inte har påbörjats.

Vid delning enligt 1 § andra stycket 1 skall likvidatorerna, när en delningsplan har upprättats enligt 7 §, lämna slutredovisning över sin förvaltning. När delningsplanen har blivit gällande i bolaget skall slutredovisningen läggas fram på en bolagsstämma. För slutredovisningen och dess granskning gäller i övrigt vad som föreskrivs i 25 kap. 40 §.

Likvidationen skall, i sådana fall som avses i andra stycket, anses avslutad när anmälan om delningen enligt 27 § har registrerats.

Övertagande bolags betalningsansvar

5 § Om enligt delningsplanen en skuld som åvilar det överlåtande bolaget genom delningen skall överföras till ett övertagande bolag, svarar det senare bolaget efter delningen för skulden utan någon begränsning. Förmår det övertagande bolaget inte betala skulden, svarar de övriga övertagande bolagen solidariskt för skulden, dock högst med ett belopp som för varje bolag motsvarar det verkliga värdet av den nettobehållning som har tilldelats bolaget vid delningen. Vid delning enligt 1 § andra stycket 2 svarar dessutom det överlåtande bolaget, dock högst med ett belopp som motsvarar det verkliga värdet av vad som har behållits av bolaget vid delningen.

Om en skuld som åvilar det överlåtande bolaget inte behandlas i delningsplanen, svarar de övertagande bolagen eller, vid delning enligt 1 § andra stycket 2, det eller de övertagande bolagen och det överlåtande bolaget för skulden solidariskt och utan begränsning.

Särskilda rättighetshavares ställning

6 § Innehavare av teckningsoptioner, konvertibler eller andra värdepapper med särskilda rättigheter i det överlåtande bolaget skall i övertagande bolag ha minst motsvarande rättigheter som i det överlåtande bolaget. Detta gäller dock inte om de enligt delningsplanen har rätt att få sina värdepapper inlösta av övertagande bolag.

7 § Styrelserna för det överlåtande och det eller de övertagande bolagen skall upprätta en gemensam, daterad delningsplan enligt bestämmelserna i 8–15 §§. Planen skall undertecknas av styrelsen i vart och ett av bolagen.

Om de övertagande bolagen eller något av dem skall bildas i samband med delningen, utgör delningsplanen stiftelseurkund.

Delningsplanens innehåll

8 § I delningsplanen skall det för varje bolag anges

1. firma, bolagskategori, organisationsnummer och den ort där styrelsen skall ha sitt säte,

2. en noggrann beskrivning av de tillgångar och skulder som skall överföras till vart och ett av de övertagande bolagen eller, vid delning enligt 1 § andra stycket 2, behållas av det överlåtande bolaget med uppgift om tillgångarnas och skuldernas verkliga värde,

3. hur många aktier i övertagande bolag som skall lämnas för ett angivet antal aktier i det överlåtande bolaget och vilken kontant ersättning som skall lämnas som delningsvederlag,

4. den tidpunkt och de övriga villkor som skall gälla för utlämnandet av delningsvederlaget,

5. från vilken tidpunkt och på vilka villkor de aktier som lämnas som delningsvederlag medför rätt till utdelning i övertagande bolag,

6. den planerade tidpunkten för upplösningen av det överlåtande bolaget, om detta skall upplösas,

7. vilka rättigheter i övertagande bolag som skall tillkomma innehavare av aktier, teckningsoptioner, konvertibler och andra värdepapper med särskilda rättigheter i det överlåtande bolaget eller vilka åtgärder som i övrigt skall vidtas till förmån för de nämnda innehavarna,

8. arvode och annan särskild förmån som med anledning av delningen skall lämnas till en styrelseledamot eller en verkställande direktör i överlåtande eller övertagande bolag eller till en revisor som utför granskning enligt 13 §,

9. om någon på något annat sätt skall få särskilda rättigheter eller förmåner av övertagande bolag som bildas i samband med delningen, och

10. kostnaderna för delningen och hur dessa skall fördelas på deltagande bolag.

9 § Om ett skriftligt avtal har upprättats rörande en sådan bestämmelse som avses i 8 § 9 eller 10, skall avtalet eller en kopia av avtalet fogas till delningsplanen eller i delningsplanen göras en hänvisning till avtalet med uppgift om den plats där det hålls tillgängligt för aktieägarna. Innehållet i ett muntligt avtal skall i sin helhet tas upp i delningsplanen.

10 § Om ett övertagande bolag skall bildas i samband med delningen, skall delningsplanen innehålla

1. en bolagsordning för det övertagande bolaget, och

2. fullständigt namn, personnummer eller, om sådant saknas, födelse-datum samt postadress för styrelseledamot och revisor och, i förekommande fall, styrelsesuppleant, revisorssuppleant och lekmannarevisor.

11 § I delningsplanen skall det lämnas en redogörelse för de omständigheter som kan vara av vikt vid bedömningen av delningens lämplighet för bolagen. Av redogörelsen skall det framgå hur delningsvederlaget har bestämts och vilka rättsliga och ekonomiska synpunkter som har beaktats. Särskilda svårigheter att uppskatta värdet av egendomen skall anmärkas.

Styrelsen i det överlåtande bolaget skall underrätta styrelsen i övertagande bolag, som inte har hållit bolagsstämma enligt 17 §, om väsentliga förändringar i det överlåtande bolagets tillgångar och skulder som har inträffat efter det att delningsplanen upprättades.

Kompletterande information

12 § Följande handlingar skall fogas till delningsplanen:

1. en kopia av bolagens årsredovisningar för de senaste tre räkenskapsåren, samt
2. uppgifter motsvarande delårsrapport enligt 9 kap. 3 § första stycket och 4 § årsredovisningslagen (1995:1554), om delningsplanen har upprättats senare än sex månader efter utgången av det senaste räkenskapsår för vilket årsredovisning och revisionsberättelse har lämnats. I fråga om bolag som omfattas av lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag skall uppgift också lämnas om utvecklingen av bolagets inlåning och utlåning. Uppgifterna skall avse tiden från utgången av nämnda räkenskapsår till en dag som infaller tidigast tre månader innan delningsplanen upprättas.

Revisorsgranskning av delningsplanen

13 § För vart och ett av de deltagande bolagen skall delningsplanen granskas av en eller flera revisorer. Granskningen skall vara så omfattande och ingående som god revisionsred kräver. För varje bolag skall revisorn eller revisorerna upprätta ett yttrande över granskningen. Av yttrandena skall det framgå huruvida delningsvederlaget och grunderna för dess fördelning har bestämts på ett sakligt och korrekt sätt. Det skall också anges vilken eller vilka metoder som har använts vid värderingen av bolagens tillgångar och skulder, resultatet av de tillämpade värderingsmetoderna samt deras lämplighet och vilken vikt som har tillmätts dem vid den samlade bedömningen av värdet på vart och ett av bolagen. Särskilda svårigheter att uppskatta värdet av egendomen skall anmärkas.

I yttrandena skall det särskilt anges,

1. *vid samtliga slag av delning*: om revisorerna vid sin granskning har funnit att delningen medför fara för att borgenärerna i ett övertagande bolag inte skall få sina fordringar betalda,
2. *vid delning som innebär att ett övertagande bolag nybildas*: om den del av det överlåtande bolaget som skall övertas av det nybildade bolaget

har ett verkligt värde för detta bolag som motsvarar minst dess aktiekapital, och

3. *vid delning enligt 1 § andra stycket 2*: om det efter delningen fortfarande finns full täckning för det bundna egna kapitalet i det överlåtande bolaget.

Revisorernas yttranden skall fogas till delningsplanen.

14 § För en revisor som utför granskning enligt 13 § gäller bestämmelserna i 23 kap. 12 §.

15 § Styrelsen, den verkställande direktören och revisorn i ett bolag som skall delta i delningen skall ge varje revisor som utför granskning enligt 13 § tillfälle att verkställa granskningen i den omfattning som denne anser vara nödvändig. De skall också lämna de upplysningar och den hjälp som begärs. Samma skyldighet har en revisor som utför granskning enligt 13 § mot övriga sådana revisorer.

Registrering av delningsplanen

16 § Inom en månad från upprättandet av delningsplanen skall det överlåtande bolaget ge in planen med bifogade handlingar till Bolagsverket för registrering i aktiebolagsregistret. Uppgift om registreringen skall enligt 27 kap. 3 § kungöras. Om planen inte kungörs i sin helhet, skall det i kungörelsen lämnas uppgift om var den hålls tillgänglig.

Första stycket gäller inte vid delning, där samtliga deltagande bolag är privata aktiebolag och alla aktieägare i bolagen har undertecknat delningsplanen.

När delningsplanen skall underställas bolagsstämman

17 § Delningsplanen skall underställas bolagsstämman i det överlåtande bolaget.

Om ägare till minst fem procent av samtliga aktier i ett övertagande bolag begär det, skall delningsplanen underställas även bolagsstämman i det övertagande bolaget. En sådan begäran skall göras inom två veckor från det att uppgift att delningsplanen har registrerats har kungjorts enligt 27 kap. 3 §.

Stämman får hållas tidigast en månad eller, om samtliga bolag som deltar i delningen är privata aktiebolag, tidigast två veckor efter det att uppgift om planens registrering har kungjorts.

Första–tredje styckena gäller inte vid delning, där samtliga deltagande bolag är privata aktiebolag och alla aktieägare i bolagen har undertecknat delningsplanen.

Tillhandahållande av delningsplanen m.m.

18 § Om en fråga om godkännande av delningsplan enligt 17 § skall underställas bolagsstämman, gäller följande.

Styrelsen skall hålla planen med bifogade handlingar tillgänglig för aktieägarna under minst en månad eller, om samtliga bolag som deltar i

delningen är privata aktiebolag, minst två veckor före den bolagsstämma som skall behandla frågan. Handlingarna skall hållas tillgängliga hos bolaget på den ort där styrelsen har sitt säte. Kopior av handlingarna skall genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress.

Om det har inträffat väsentliga förändringar i det överlåtande bolagets tillgångar och skulder efter det att delningsplanen upprättades, skall styrelsen lämna upplysningar om detta på bolagsstämman innan frågan om godkännande av delningsplanen avgörs.

Majoritetskrav m.m.

19 § Ett bolagsstämmobeslut om godkännande av delningsplanen är giltigt endast om det har biträtts av aktieägare med minst två tredjedelar av såväl de avgivna rösterna som de aktier som är företrädade vid stämman.

Om det finns flera aktieslag i bolaget, skall vad som föreskrivs i första stycket även tillämpas inom varje aktieslag som är företrätt vid stämman.

Om det överlåtande bolaget är ett publikt aktiebolag och något av de övertagande bolagen är ett privat aktiebolag, är det publika aktiebolagets beslut om godkännande av delningsplanen giltigt endast om det har biträtts av samtliga aktieägare som är närvarande vid bolagsstämman och dessa tillsammans företräder minst nio tiondelar av samtliga aktier i bolaget.

20 § Om någon av de bolagsstämmor som skall godkänna delningsplanen inte godkänner planen i dess helhet, faller frågan om delning.

Underrättelse till bolagets kända borgenärer

21 § När delningsplanen har blivit gällande i samtliga bolag som deltar i delningen, skall vart och ett av dem skriftligen underrätta sina kända borgenärer om beslutet. Underrättelserna skall innehålla uppgift om att bolaget avser att ansöka om tillstånd att verkställa delningsplanen samt uppgift om borgenärernas rätt att motsätta sig att planen verkställs.

Borgenärerna i det övertagande bolaget behöver inte underrättas, om revisorerna i yttrande över delningsplanen har uttalat att de inte har funnit att delningen medför någon fara för dessa borgenärer. Inte heller behöver underrättelse sändas till borgenärer, vilkas anspråk avser en fordran på lön, pension eller annan ersättning som omfattas av lönegaranti enligt lönegarantilagen (1992:497).

Ansökan om tillstånd att verkställa delningsplanen

22 § Det överlåtande bolaget skall ansöka om tillstånd att verkställa delningsplanen. Ansökan skall göras hos Bolagsverket. Den skall ges in inom en månad efter det att delningsplanen har blivit gällande i samtliga bolag och, om delningsplanen har registrerats enligt 16 §, senast två år efter det att uppgift om att planen har registrerats har kungjorts.

Följande handlingar skall fogas till ansökan:

1. en kopia av delningsplanen,

2. intyg från bolagens styrelser eller verkställande direktörer om att bolagens kända borgenärer har underrättats enligt 21 § och, i sådana fall som avses i 16 § andra stycket, att samtliga aktieägare har undertecknat delningsplanen, och

3. i förekommande fall, en kopia av protokollet från bolagsstämman som avses i 17 §.

Om sökanden inte har bifogat de handlingar som anges i andra stycket, skall Bolagsverket förelägga denne att avhjälpa bristen. Om sökanden inte gör detta, skall ansökan avvisas.

23 § Bolagsverket skall avslå en ansökan enligt 22 §,

1. *vid samtliga slag av delning*: om delningsplanen inte har godkänts i behörig ordning eller till sitt innehåll strider mot lag eller annan författning eller mot bolagsordningen,

2. *vid samtliga slag av delning*: om delningen har förbjudits enligt konkurrenslagen (1993:20) eller enligt rådets förordning (EG) nr 139/2004 av den 20 januari 2004 om kontroll av företagskoncentrationer eller om prövning av delningen pågår enligt konkurrenslagen eller den nämnda förordningen,

3. *vid delning som innebär att ett övertagande bolag nybildas*: om revisorsyttrandena enligt 13 § inte utvisar att den del av det överlåtande bolaget som skall övertas av det nybildade bolaget har ett verkligt värde för detta bolag som uppgår till minst dess aktiekapital,

4. *vid delning enligt 1 § andra stycket 2*: om revisorsyttrandena enligt 13 § inte utvisar att det överlåtande bolaget har full täckning för det bundna egna kapitalet.

Om ansökan inte kan bifallas på grund av att prövning pågår enligt konkurrenslagen eller enligt rådets förordning (EG) nr 139/2004 och prövningen kan antas bli avslutad inom kort tid, får Bolagsverket förklara tillståndsfrågan vilande under högst sex månader.

Kallelse på bolagens borgenärer

24 § Om Bolagsverket finner att det inte finns något hinder mot en ansökan enligt 22 §, skall verket kalla bolagens borgenärer. Verket skall dock inte kalla

1. borgenärerna i övertagande bolag, om revisorerna i yttrande över delningsplanen enligt 13 § har uttalat att de inte har funnit att delningen medför någon fara för dessa borgenärer,

2. borgenärer, vilkas anspråk avser en fordran på lön, pension eller annan ersättning som omfattas av lönegaranti enligt lönegarantilagen (1992:497).

Kallelsen skall innehålla föreläggande för den som vill motsätta sig ansökan att senast viss dag skriftligen anmäla detta. Föreläggandet skall innehålla en upplysning om att han eller hon annars anses ha medgett ansökan.

Bolagsverket skall skyndsamt kungöra kallelsen i Post- och Inrikes Tidningar. Verket skall vidare skicka en särskild underrättelse om kallelsen till kronofogdemyndigheten i den eller de regioner där bolagens styrelser har sitt säte.

25 § Om inte någon av de borgenärer som har blivit kallade enligt 24 § motsätter sig ansökan inom förelagd tid, skall Bolagsverket ge bolagen tillstånd att verkställa delningsplanen. Motsätter sig någon borgenär ansökan, skall verket överlämna ärendet till tingsrätten i den ort där styrelsen i det överlåtande bolaget skall ha sitt säte.

När allmän domstol skall lämna tillstånd till verkställande av delningsplanen

26 § Om ett ärende om tillstånd till verkställande av delningsplan har överlämnats till allmän domstol enligt 25 §, skall tillstånd lämnas, om det visas att de borgenärer som har motsatt sig ansökan har fått full betalning eller har betryggande säkerhet för sina fordringar. I annat fall skall ansökan avslås.

Registrering av delningen

27 § Styrelserna för de övertagande bolagen skall gemensamt anmäla delningen för registrering i aktiebolagsregistret. För bolag som tidigare är införda i aktiebolagsregistret, skall anmälan även innehålla uppgift om aktiekapitalets ökning. Om bolaget skall nybildas i samband med delningen, skall i anmälan även anges vilka som har utsetts till styrelseledamöter, revisorer och, i förekommande fall, lekmannarevisorer i bolaget.

Anmälan ersätter teckningen av aktierna och skall göras senast två månader från Bolagsverkets tillstånd till verkställighet av delningsplanen eller, när tillstånd har lämnats av allmän domstol, från det att domstolens beslut har vunnit laga kraft. Till anmälan skall fogas ett intyg från en auktoriserad eller godkänd revisor om att det överlåtande bolagets tillgångar har överlämnats till övertagande bolag i enlighet med vad som har angetts i delningsplanen.

Delningens rättsverkningar

28 § När en anmälan om delning enligt 27 § registreras, inträder följande rättsverkningar.

1. Det överlåtande bolagets tillgångar och skulder med undantag för skadeståndsanspråk enligt 29 kap. 1–3 §§ som har samband med fusionen övergår till det eller de övertagande bolagen i enlighet med vad som har angetts i delningsplanen.

2. Om aktier ingår i delningsvederlaget, blir aktieägare i det överlåtande bolaget aktieägare i övertagande bolag.

3. Överlåtande bolag, som skall upplösas genom delningen, är upplöst.

4. Övertagande bolag, som skall bildas genom delningen, anses bildade.

Trots bestämmelserna i första stycket kan ägare till minst en tiondel av samtliga aktier i överlåtande bolag som har upplösts genom delningen begära hos styrelsen att det hålls bolagsstämma för behandling av fråga

om talan enligt 29 kap. 7 §. I så fall skall 7 kap. 17 § andra stycket tillämpas. Om sådan talan väcks, gäller 25 kap. 44 § i tillämpliga delar. Prop. 2004/05:85

Frågan om delning faller

29 § Bolagsverket skall förklara att frågan om delning har fallit, om

1. ansökan enligt 22 § om tillstånd att verkställa delningsplanen inte har gjorts inom föreskriven tid eller en sådan ansökan har avslagits genom beslut som har vunnit laga kraft,
2. anmälan enligt 27 § inte har gjorts inom föreskriven tid, eller
3. Bolagsverket genom beslut som har vunnit laga kraft har avskrivit ett ärende om registrering enligt 27 § eller har vägrat registrering.

Ogiltighet

30 § Talan om upphävande av ett bolagsstämmobeslut om godkännande av delningsplan skall i de fall som avses i 7 kap. 51 § andra stycket väckas inom sex månader från beslutet. Väcks inte talan inom denna tid, är rätten att föra talan förlorad.

Om allmän domstol genom dom eller beslut som har vunnit laga kraft har bifallit en talan om upphävande av ett stämmobeslut om att godkänna en delningsplan, skall delningen gå åter även om det överlåtande bolaget har upplösts. För förpliktelser som har uppkommit genom någon åtgärd på övertagande bolags vägnar efter det att det överlåtande bolaget har upplösts men innan domstolens avgörande har kungjorts i Post- och Inrikes Tidningar, svarar det överlåtande bolaget och de övertagande bolagen solidariskt.

25 kap. Likvidation och konkurs

Frivillig likvidation

Bolagsstämmans beslut om likvidation

1 § Bolagsstämman kan besluta att bolaget skall gå i likvidation.

Majoritetskrav

2 § Ett beslut av bolagsstämman om likvidation är giltigt, om det har biträtts av aktieägare med mer än hälften av de avgivna rösterna. Vid lika röstetal har ordföranden utslagsröst.

Första stycket gäller inte, om annat föreskrivs i bolagsordningen. Även om det i bolagsordningen föreskrivs kvalificerad majoritet för beslut om likvidation, fattas dock ett sådant beslut med sådan majoritet som anges i första stycket, när det finns grund för tvångslikvidation enligt 11, 12 eller 17 §.

3 § Om bolagsstämman skall pröva en fråga om likvidation, skall styrelsen eller, om förslaget väcks av någon annan, förslagsställaren upprätta ett förslag till beslut.

I förslaget till beslut skall följande uppgifter anges:

1. skälen för att bolaget skall gå i likvidation och vilka alternativ till likvidation som finns,
2. från vilken dag beslutet om likvidation föreslås gälla,
3. den beräknade tidpunkten för skifte,
4. skifteslikvidens beräknade storlek, samt
5. i förekommande fall, vem som föreslås till likvidator.

4 § Om frågan om likvidation inte skall behandlas på årsstämman, skall följande handlingar fogas till förslaget enligt 3 §:

1. en kopia av den årsredovisning som innehåller de senast fastställda balans- och resultaträkningarna, försedd med en anteckning om bolagsstämmans beslut om bolagets vinst eller förlust,
2. en kopia av revisionsberättelsen för det år årsredovisningen avser,
3. en redogörelse, undertecknad av styrelsen, för händelser av väsentlig betydelse för bolagets ställning som har inträffat efter det att årsredovisningen lämnades, samt
4. ett yttrande över den redogörelse som avses i 3, undertecknat av bolagets revisor.

Kallelsens innehåll

5 § Kallelsen till bolagsstämman skall ange det huvudsakliga innehållet i förslaget till beslut om likvidation.

Tillhandahållande av förslaget till beslut

6 § Styrelsen skall hålla förslaget till beslut om likvidation, i förekommande fall tillsammans med handlingar som avses i 4 §, tillgängligt för aktieägarna under minst två veckor närmast före den bolagsstämma där frågan om likvidation skall prövas. Kopior av handlingarna skall genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress.

Handlingarna skall läggas fram på stämman.

Innehållet i bolagsstämmans beslut

7 § Bolagsstämmans beslut om likvidation skall innehålla de uppgifter som framgår av 3 § andra stycket 2 och, i förekommande fall, 5.

Registrering

8 § Bolagsstämman skall vidta åtgärder för att beslutet om likvidation genast anmäls för registrering i aktiebolagsregistret.

9 § Bolagsstämman beslut om likvidation gäller omedelbart eller från och med den senare dag bolagsstämman bestämmer. Om inte bolagsordningen föreskriver en senare dag, får dagen inte sättas senare än det närmast följande räkenskapsårets första dag. När det finns grund för tvångslikvidation enligt 11, 12 eller 17 §, gäller beslutet alltid omedelbart.

Allmänt om tvångslikvidation

10 § I 11 § finns bestämmelser om att Bolagsverket i vissa fall skall besluta om likvidation. I 12, 17, 21, 50 och 51 §§ finns bestämmelser om att allmän domstol i vissa fall skall besluta om likvidation.

Bolagsverkets och domstolens beslut skall registreras i aktiebolagsregistret.

Tvångslikvidation på grund av Bolagsverkets beslut

11 § Bolagsverket skall besluta att bolaget skall gå i likvidation, om

1. bolaget inte på föreskrivet sätt har kommit in med anmälan till Bolagsverket om sådan behörig styrelse, verkställande direktör, särskild delgivningsmottagare eller revisor som skall finnas enligt denna lag,

2. bolaget inte till Bolagsverket har kommit in med årsredovisning och revisionsberättelse enligt 8 kap. 3 § första stycket årsredovisningslagen (1995:1554) eller, i förekommande fall, koncernredovisning och koncernrevisionsberättelse enligt 8 kap. 16 § samma lag inom elva månader från räkenskapsårets utgång,

3. bolaget efter beslut om att aktiekapitalet skall vara bestämt i kronor i stället för i euro har ett registrerat aktiekapital eller minimikapital som inte står i överensstämmelse med 1 kap. 5 § eller, i fråga om publika aktiebolag, 14 § och bolaget inte inom sex månader från det att beslutet fick verkan har anmält nödvändiga beslut om ändring i bolagsordningen och om ökning av aktiekapitalet för registrering, eller

4. bolaget på grund av bestämmelserna i 19 kap. 6 eller 16 § är skyldigt att minska aktiekapitalet till ett belopp som understiger lägsta tillåtna aktiekapital enligt 1 kap. 5 § eller, ifråga om publika aktiebolag, 14 §.

Beslut om likvidation skall dock inte meddelas, om likvidationsgrunden har upphört under ärendets handläggning hos Bolagsverket och avgift som har påförts enligt 26 § har betalats.

En fråga om likvidation enligt första stycket prövas av Bolagsverket självmant eller på ansökan av styrelsen, en styrelseledamot, den verkställande direktören, en aktieägare, en borgenär eller, i sådana fall som avses i första stycket 1, någon annan vars rätt är beroende av att det finns någon som kan företräda bolaget.

Beslutet om likvidation gäller omedelbart.

12 § Allmän domstol skall besluta att bolaget skall gå i likvidation, om bolaget enligt bolagsordningen är skyldigt att gå i likvidation.

En fråga om likvidation enligt första stycket tas upp av tingsrätten på anmälan av Bolagsverket eller på ansökan av styrelsen, en styrelseledamot, den verkställande direktören eller en aktieägare.

Beslutet om likvidation gäller omedelbart.

Tvångslikvidation på grund av kapitalbrist, m.m.*Skyldighet att upprätta kontrollbalansräkning*

13 § Styrelsen skall genast upprätta och låta bolagets revisor granska en kontrollbalansräkning

1. när det finns skäl att anta att bolagets eget kapital, beräknat enligt 14 §, understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet, eller

2. när det vid verkställighet enligt 4 kap. utsökningsbalken har visat sig att bolaget saknar utmätningsbara tillgångar.

Kontrollbalansräkningens innehåll

14 § En kontrollbalansräkning skall upprättas enligt tillämplig lag om årsredovisning. Vid beräkningen av det egna kapitalets storlek får följande justeringar göras.

1. Tillgångar får tas upp till ett högre värde och avsättningar och skulder tas upp till ett lägre värde än i den ordinarie redovisningen, om de värderingsprinciper som används vid upprättande av kontrollbalansräkningen är förenliga med god redovisningssed. Pensionsåtaganden som enligt 8 a § lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m. har redovisats under en delpost under rubriken Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser får dock inte tas upp till lägre belopp än vad som är tillåtet enligt 7 § samma lag.

2. Tillgångar får redovisas till nettoförsäljningsvärdet.

3. Skulder på grund av statligt stöd för vilket återbetalningsskyldigheten är beroende av bolagets ekonomiska ställning behöver inte redovisas, om stödet, i händelse av konkurs eller likvidation, skall betalas tillbaka först sedan övriga skulder har betalats.

Obeskattade reserver skall delas upp på eget kapital och uppskjuten skatteskuld.

Justeringar enligt första och andra styckena skall redovisas särskilt.

Kontrollbalansräkningen skall undertecknas av styrelsen.

Första kontrollstämman

15 § Om kontrollbalansräkningen utvisar att bolagets eget kapital understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet, skall styrelsen snarast möjligt utfärda kallelse till en bolagsstämma som skall pröva om bolaget skall gå i likvidation (första kontrollstämman). I fråga om beslutsunderlag och kallelse skall bestämmelserna i 3–6 §§ tillämpas.

Kontrollbalansräkningen och ett yttrande av revisorn över denna skall läggas fram på stämman. Prop. 2004/05:85

Andra kontrollstämman

16 § Om den kontrollbalansräkning som har lagts fram vid den första kontrollstämman inte utvisar att det egna kapitalet, beräknat enligt 14 §, vid tiden för stämman uppgick till minst det registrerade aktiekapitalet och stämman inte har beslutat att bolaget skall gå i likvidation, skall bolagsstämman inom åtta månader från den första kontrollstämman på nytt pröva frågan om bolaget skall gå i likvidation (andra kontrollstämman). I fråga om beslutsunderlag och kallelse skall bestämmelserna i 3–6 §§ tillämpas.

Styrelsen skall inför den andra kontrollstämman upprätta en ny kontrollbalansräkning enligt 14 § och låta bolagets revisor granska den. Den nya kontrollbalansräkningen och ett yttrande av bolagets revisor över denna skall läggas fram på stämman.

Beslut om tvångslikvidation

17 § Allmän domstol skall besluta att bolaget skall gå i likvidation, om

1. någon andra kontrollstämma inte hålls inom den tid som anges i 16 § första stycket, eller

2. den kontrollbalansräkning som har lagts fram vid den andra kontrollstämman inte har granskats av bolagets revisor eller inte utvisar att det egna kapitalet, beräknat enligt 14 §, vid tiden för stämman uppgick till minst det registrerade aktiekapitalet och stämman inte har beslutat att bolaget skall gå i likvidation.

I sådana fall som avses i första stycket skall styrelsen ansöka hos tingsrätten om beslut om likvidation. Ansökan skall göras inom två veckor från den andra kontrollstämman eller, om en sådan inte har hållits, från den tidpunkt då den senast skulle ha hållits. Frågan om likvidation kan även prövas på ansökan av en styrelseledamot, den verkställande direktören, en revisor i bolaget eller en aktieägare.

Beslut om likvidation skall inte meddelas, om det under ärendets handläggning vid tingsrätten visas att en kontrollbalansräkning som utvisar att bolagets eget kapital, beräknat enligt 14 §, uppgår till minst det registrerade aktiekapitalet har granskats av bolagets revisor och lagts fram på en bolagsstämma.

Beslutet om likvidation gäller omedelbart.

Personligt betalningsansvar för bolagets företrädare

18 § Om styrelsen har underlåtit att

1. i enlighet med 13 § upprätta och låta bolagets revisor granska en kontrollbalansräkning enligt 14 §,

2. i enlighet med 15 § sammankalla en första kontrollstämma, eller

3. i enlighet med 17 § ansöka hos tingsrätten om att bolaget skall gå i likvidation,

svarar styrelsens ledamöter solidariskt för de förpliktelser som uppkommer för bolaget under den tid som underlåtenheten består.

Den som med vetskap om styrelsens underlåtenhet handlar på bolagets vägnar svarar solidariskt med styrelsens ledamöter för de förpliktelser som därigenom uppkommer för bolaget.

Ansvar enligt första och andra styckena gäller inte för den som visar att han eller hon inte har varit försumlig.

I sådana fall som avses i 13 § 1 gäller ansvaret enligt första stycket 1 endast om bolagets eget kapital, beräknat enligt 14 §, understeg hälften av bolagets registrerade aktiekapital vid den tidpunkt då styrelsens skyldighet att upprätta kontrollbalansräkning uppkom. Ansvaret gäller inte om bolagets eget kapital hade stigit över denna gräns efter den angivna tidpunkten men innan kontrollbalansräkningen senast skulle vara upprättad.

Personligt betalningsansvar för aktieägare

19 § En aktieägare som med vetskap om att bolaget är skyldigt att gå i likvidation enligt 17 § första stycket deltar i ett beslut att fortsätta bolagets verksamhet ansvarar solidariskt med dem som svarar enligt 18 § för de förpliktelser som uppkommer för bolaget efter den tidpunkt som anges i 17 § andra stycket.

Ansvarsperiodens slut

20 § Ansvaret enligt 18 och 19 §§ omfattar inte förpliktelser som uppkommer sedan

1. en ansökan enligt 17 § andra stycket har gjorts,
2. en kontrollbalansräkning som utvisar att bolagets eget kapital, beräknat enligt 14 §, uppgår till det registrerade aktiekapitalet har granskats av bolagets revisor och lagts fram på bolagsstämman, eller
3. bolagsstämman, Bolagsverket eller domstol har beslutat om likvidation.

Tvångslikvidation och inlösen på grund av majoritetsmissbruk

Likvidation

21 § Om en aktieägare genom att missbruka sitt inflytande i bolaget uppsåtligen har medverkat till en överträdelse av denna lag, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen, kan allmän domstol på talan av ägare till en tiondel av samtliga aktier besluta att bolaget skall gå i likvidation, om det finns särskilda skäl till det på grund av missbrukets långvarighet eller någon annan anledning.

Om en aktieägare, sedan en talan enligt första stycket har väckts, för sin del återkallar talan, kan övriga aktieägare som har väckt talan fullfölja denna.

22 § I det fall som avses i 21 § kan domstolen på yrkande av bolaget i stället för att besluta om likvidation ålägga bolaget att inom viss tid lösa in kärandens aktier. Om bolaget inte löser in aktierna inom den tid som domstolen har fastställt, skall domstolen på talan av den vars aktier skulle ha lösts in besluta att bolaget skall gå i likvidation.

När domstolen prövar bolagets yrkande skall den ta särskild hänsyn till de anställdas och borgenärernas intressen. Inlösen får inte ske om bolagets eget kapital, beräknat enligt 14 §, efter inlösen skulle understiga hälften av det registrerade aktiekapitalet.

Syssloman

23 § Om talan har väckts enligt 21 § och det finns en påtaglig risk att fortsatt missbruk väsentligt skadar kärandens rätt, får domstolen utse en eller flera sysslomän att i styrelsens och den verkställande direktörens ställe förvalta bolaget till dess att domstolens beslut i frågan om likvidation har vunnit laga kraft. Beslutet att utse en syssloman gäller omedelbart. Beslutet skall registreras i aktiebolagsregistret.

Handläggningen av frågor om likvidation

Handläggning hos Bolagsverket

24 § I ett ärende enligt 11 § skall Bolagsverket förelägga bolaget samt aktieägare och borgenärer som vill yttra sig i ärendet att komma in med ett skriftligt yttrande eller efterfrågade handlingar till verket inom en viss tid. Föreläggandet skall delges bolaget, om det kan ske på annat sätt än enligt 15–17 §§ delgivningslagen (1970:428). Bolagsverket skall kungöra föreläggandet i Post- och Inrikes Tidningar minst en månad före utgången av den utsatta tiden.

Handläggning hos allmän domstol

25 § I ett ärende enligt 12 eller 17 § skall domstolen förelägga bolaget samt aktieägare och borgenärer som vill yttra sig i ärendet att komma in med ett skriftligt yttrande till domstolen inom en viss tid. Föreläggandet skall delges bolaget, om det kan ske på annat sätt än enligt 15–17 §§ delgivningslagen (1970:428). Domstolen skall kungöra föreläggandet i Post- och Inrikes Tidningar minst en månad före utgången av den utsatta tiden.

Avgift

26 § Om Bolagsverket självantaget meddelar bolaget ett likvidationsföreläggande som grundar sig på 11 § första stycket 1, skall bolaget förpliktas att betala en särskild avgift för kostnaderna i likvidationsärendet.

Bolaget får förpliktas att betala en avgift enligt första stycket endast om Bolagsverket senast sex veckor innan föreläggandet meddelades har skickat en påminnelse till bolaget på dess senast anmälda postadress om

den brist som föreläggandet avser. Påminnelsen skall innehålla en upplysning om att bolaget kan bli skyldigt att betala en avgift om bristen inte avhjälps.

Om det kommer fram i likvidationsärendet att det inte fanns grund för tvångslikvidation när föreläggandet meddelades, skall avgiftsbeslutet upphävas.

Regeringen får meddela föreskrifter om avgiftens storlek.

27 § Bolaget skall befrias från avgiften enligt 26 § om den underlåtenhet som har föranlett avgiften framstår som ursäktlig med hänsyn till omständigheter som bolaget inte har kunnat råda över. Bolaget skall också befrias från avgiften om det framstår som uppenbart oskäligt att ta ut den.

Bestämmelserna om befrielse från avgift skall beaktas även om något yrkande om detta inte har framställts, om det föranleds av vad som har förekommit i ärendet.

Om en avgift inte har betalats efter betalningsuppmaning, skall avgiften lämnas för indrivning. Regeringen får föreskriva att indrivning inte behöver begäras för ringa belopp.

Bestämmelser om indrivning finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. Vid indrivning får verkställighet enligt utsökningsbalken ske.

Beslut om att utse eller entlediga en likvidator

Beslut att utse en likvidator

28 § En domstol skall utse en eller flera likvidatorer när den beslutar om likvidation.

Bolagsverket skall utse en eller flera likvidatorer när

1. verket beslutar om likvidation,
2. verket har registrerat ett beslut om likvidation enligt 8 §, och
3. ett bolag i likvidation i annat fall saknar en till registret anmäld behörig likvidator.

Ett beslut att utse en likvidator skall registreras.

Den som utses till likvidator skall vara lämplig för uppdraget. Den som har ingått i bolagets ledning eller som genom aktieinnehav har utövat ett bestämmande inflytande över bolaget får utses till likvidator endast om det finns särskilda skäl.

Beslut att entlediga en likvidator

29 § Om en likvidator begär att få avgå och visar skäl till det, skall likvidatorn entledigas. En likvidator skall också entledigas om han eller hon inte är lämplig eller av någon annan orsak bör skiljas från uppdraget.

En likvidator entledigas av domstol eller, om likvidatorn har utsetts av Bolagsverket och själv begär att bli entledigad, av Bolagsverket.

En ansökan om att domstol skall besluta om entledigande kan göras av Bolagsverket, likvidatorn, en aktieägare eller någon annan vars rätt är beroende av likvidationen.

Den som entledigar en likvidator skall genast utse en ny. Detta gäller dock inte om det finns någon annan likvidator och det inte kan anses nödvändigt att utse en ny likvidator i den entledigades ställe.

Genomförandet av likvidationen

Likvidatorns ställning

30 § En likvidator träder i styrelsens och den verkställande direktörens ställe och har i uppdrag att genomföra likvidationen. Bestämmelserna om styrelse och styrelseledamöter i denna lag och tillämplig lag om årsredovisning gäller även i fråga om likvidatorn, om inte annat följer av detta kapitel.

Om bolagsstämman har beslutat att bolaget skall gå i likvidation, företräds bolaget av styrelsen och, i förekommande fall, den verkställande direktören till dess att en likvidator har utsetts.

Revision och annan granskning under likvidationen

31 § Uppdrag att vara revisor, lekmannarevisor eller särskild granskare upphör inte genom att bolaget går i likvidation. Bestämmelserna i 9 och 10 kap. skall tillämpas under likvidationen.

Revisorn skall i revisionsberättelsen uttala sig om huruvida likvidationen fördröjs i onödan.

Bolagsstämmans ställning under likvidationen

32 § Bestämmelserna i denna lag om bolagsstämma gäller även under likvidationen, om inte annat följer av bestämmelserna i detta kapitel eller av ändamålet med likvidationen.

Redovisning för tiden innan likvidator utsågs

33 § När bolaget har gått i likvidation och en likvidator har utsetts, skall styrelsen och den verkställande direktören genast redovisa sin förvaltning av bolagets angelägenheter under den tid för vilken redovisningshandlingar inte förut har lagts fram på bolagsstämma. Redovisningen skall upprättas enligt tillämplig lag om årsredovisning och granskas enligt bestämmelserna om revision i 9 kap. denna lag. Redovisningen och revisionsberättelsen skall läggas fram på bolagsstämma så snart det kan ske. Bestämmelserna i 7 kap. 11 § 3 och 25 § om stämmans behandling av frågan om ansvarsfrihet och om tillhandahållande av handlingar inför stämman skall tillämpas.

Om den tid som redovisningen skall avse omfattar även föregående räkenskapsår, skall det upprättas en särskild redovisning för det året och, om bolaget är ett moderbolag som är skyldigt att upprätta koncernredovisning, en särskild koncernredovisning.

34 § Likvidatorn skall snarast efter det att han eller hon har tillträtt ansöka om kallelse på bolagets okända borgenärer enligt lagen (1981:131) om kallelse på okända borgenärer.

Avvecklingen av rörelsen

35 § Så snart det kan ske skall likvidatorn genom försäljning på offentlig auktion eller på annat lämpligt sätt förvandla bolagets egendom till pengar, i den utsträckning det behövs för likvidationen, samt betala bolagets skulder. Bolagets rörelse får fortsättas, om det behövs för en ändamålsenlig avveckling eller för att de anställda skall få skälig tid att skaffa sig ny anställning.

Obestånd

36 § Om bolaget är på obestånd, skall likvidatorn ansöka om att bolaget försätts i konkurs.

Redovisning under likvidationen

37 § Likvidatorn skall för varje räkenskapsår upprätta en årsredovisning, som skall läggas fram på årsstämman. I fråga om stämman och redovisningen skall följande bestämmelser inte tillämpas:

7 kap. 11 § 2 denna lag,

2 kap. 1 § andra stycket, 5 kap. 18–25 §§, 6 kap. 2 och 5 §§ årsredovisningslagen (1995:1554), samt

5 kap. 2 § 3 och 6 kap. 3 § lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag.

I balansräkningen får det egna kapitalet tas upp i en post. Balansräkningen skall innehålla uppgift om aktiekapitalet, i förekommande fall fördelat på olika aktieslag.

En tillgång får inte tas upp till högre värde än den beräknas inbringa efter avdrag för försäljningskostnaderna. Om en tillgång kan beräknas inbringa ett väsentligt högre belopp än det värde som tas upp i balansräkningen, skall det beräknade beloppet anges särskilt vid tillgångsposten. Om en skuld eller likvidationskostnad kan beräknas kräva ett belopp som väsentligt avviker från vad som har redovisats som skuld, skall det beräknade beloppet anges vid skuldposten.

Bestämmelserna om koncernredovisning och om delårsrapport i tillämplig lag om årsredovisning skall inte tillämpas på bolag i likvidation.

Skifte

38 § När den anmälningstid som har satts ut i kallelsen på okända borgenärer har löpt ut och alla kända skulder har betalats, skall likvidatorn skifta bolagets återstående tillgångar. Om det råder tvist om en skuld eller om en skuld inte har förfallit till betalning eller av annan orsak inte

kan betalas, skall pengar sättas av till betalning av skulden och återstoden skiftas. Prop. 2004/05:85

Talan mot skifte

39 § En aktieägare som är missnöjd med skiftet får väcka talan mot bolaget senast tre månader efter det att slutredovisning enligt 40 § lades fram på bolagsstämma.

Om skiftet ändras till följd av en talan enligt första stycket, skall den som har uppburit för mycket återbära överskjutande del. På värdet av den egendom som skall återbäras skall mottagaren betala ränta enligt 5 § räntelagen (1975:635) från det att egendomen lämnades ut till dess att ränta skall betalas enligt 6 § räntelagen till följd av 3 eller 4 § samma lag. Om det uppkommer brist vid återbäringen, är de personer som har medverkat till skiftet ansvariga för denna enligt bestämmelserna i 17 kap. 7 §.

Slutredovisning

40 § När uppdraget som likvidator har fullgjorts, skall likvidatorn så snart som möjligt lämna slutredovisning för förvaltningen genom en förvaltningsberättelse som avser likvidationen i dess helhet. Berättelsen skall även innehålla en redogörelse för skiftet. Tillsammans med berättelsen skall lämnas redovisningshandlingar för hela likvidationstiden.

Berättelsen och redovisningshandlingarna skall lämnas till bolagets revisor. Revisorn skall inom en månad därefter lämna en revisionsberättelse över slutredovisningen och förvaltningen under likvidationen.

När revisionsberättelsen har lämnats till likvidatorn, skall han eller hon genast kalla aktieägarna till en bolagsstämma för granskning av slutredovisningen. Förvaltningsberättelsen med bifogade redovisningshandlingar och revisionsberättelsen skall hållas tillgängliga hos bolaget för aktieägarna. Kopior av handlingarna skall genast och utan kostnad för mottagaren sändas till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress. Handlingarna skall läggas fram på stämman.

Bolagsstämman skall fatta beslut angående ansvarsfrihet för likvidatorn. I fråga om beslutet gäller bestämmelserna i 7 kap. 14 § andra stycket.

Bolagets upplösning

41 § När likvidatorn har lagt fram slutredovisningen, är bolaget upplöst. Likvidatorn skall genast anmäla detta för registrering i aktiebolagsregistret. Kopior av de handlingar som anges i 40 § tredje stycket skall bifogas anmälan.

Preskription av rätt till andel i tillgångarna

42 § En aktieägare som inte inom fem år efter det att slutredovisningen lades fram på bolagsstämma anmäler sig för att lyfta vad han eller hon har fått vid skiftet förlorar sin rätt till andel i de skiftade tillgångarna.

Med tillämpning av 44 § skall kvarvarande tillgångar då skiftas mellan bolagets övriga aktieägare. Om tillgångarna är av obetydligt värde, kan allmän domstol på anmälan av likvidatorn besluta att tillgångarna skall tillfalla Allmänna arvsfonden.

Skadeståndstalan

43 § Trots bestämmelserna i 41 § kan ägare till en tiondel av samtliga aktier hos likvidatorn begära bolagsstämma för behandling av en fråga om talan om skadestånd till bolaget enligt 29 kap. 1–3 §§. I så fall skall bestämmelsen i 7 kap. 17 § andra stycket tillämpas.

Fortsatt likvidation

44 § Om en tillgång framkommer för bolaget efter dess upplösning enligt 41 § eller om talan väcks mot bolaget eller det av annat skäl uppkommer behov av en likvidationsåtgärd, skall likvidationen fortsätta.

Likvidatorn skall genast anmäla den fortsatta likvidationen för registrering i aktiebolagsregistret. Kallelse till den första bolagsstämman efter återupptagandet skall ske enligt bolagsordningen. Dessutom skall skriftlig kallelse sändas till varje aktieägare vars postadress är införd i aktieboken eller på annat sätt känd för bolaget.

Om den tillgång som avses i första stycket är av obetydligt värde, kan allmän domstol på anmälan av likvidatorn besluta att tillgången i stället skall tillfalla Allmänna arvsfonden.

Upphörande av likvidation

45 § Om bolaget har gått i likvidation på grund av bolagsstämmans beslut eller, i de fall som avses i 17 § och 51 § första stycket, på grund av domstols beslut, kan stämman sedan bolagets revisor har yttrat sig besluta att likvidationen skall upphöra och bolagets verksamhet återupptas. Ett sådant beslut får dock inte fattas, om

1. det finns grund för tvångslikvidation enligt 11 eller 12 §,
2. bolagets eget kapital, beräknat enligt 14 §, enligt revisorns yttrande inte uppgår till det registrerade aktiekapitalet, eller
3. utskiftning har ägt rum.

När bolagsstämman beslutar att likvidationen skall upphöra, skall den samtidigt välja styrelse.

Likvidatorn skall se till att beslutet om att likvidationen skall upphöra och valet av styrelse genast anmäls för registrering i aktiebolagsregistret. Beslutet får inte verkställas förrän det har registrerats.

46 § Om ett likvidationsbeslut som har gått i verkställighet har blivit upphävt genom en domstols dom eller beslut som har vunnit laga kraft, skall likvidatorn genast anmäla detta för registrering i aktiebolagsregistret samt, om det upphävda likvidationsbeslutet är sådant som avses 11, 12, 17 eller 21 §, kalla till bolagsstämma för val av styrelse.

47 § När en likvidation har upphört enligt 45 eller 46 §, skall 40 § tillämpas. Kopior av de handlingar som anges i 40 § tredje stycket skall ges in till Bolagsverket. Prop. 2004/05:85

Konkurs

Registrering

48 § Beslut om konkurs och beslut om företagsrekonstruktion skall registreras i aktiebolagsregistret.

Företrädare för bolaget i dess egenskap av konkursgäldenär

49 § Under konkursen företräds bolaget som konkursgäldenär av den styrelse och verkställande direktör eller de likvidatorer som fanns vid konkursens början. Bestämmelserna i denna lag om rätt att avgå, om entledigande och om nytillsättning gäller dock även under konkursen.

Bolagets upplösning efter konkurs

50 § Om bolaget är försatt i konkurs och denna avslutas utan överskott, är bolaget upplöst när konkursen avslutas. Finns det efter konkursens avslutande tillgångar som inte omfattas av konkursen eller väcks talan mot bolaget eller uppkommer det av annat skäl behov av en likvidationsåtgärd, skall allmän domstol på ansökan av den som berörs besluta om likvidation. Ett sådant beslut gäller omedelbart. Kallelse till den första bolagsstämman efter beslutet skall ske enligt 44 § andra stycket.

Likvidation efter överskottskonkurs m.m.

51 § Om en konkurs avslutas med överskott eller läggs ned efter frivillig uppgörelse eller om egendomen i konkursboet återställs till bolaget till följd av att ackord har fastställts, skall allmän domstol i samband med att konkursen avslutas besluta att bolaget skall gå i likvidation. Ett sådant beslut gäller omedelbart.

Var bolaget i likvidation när det försattes i konkurs, skall likvidationen fortsätta enligt 44 §, om konkursen avslutas på det sätt som anges i första stycket.

26 kap. Byte av bolagskategori

Byte från privat till publikt aktiebolag

1 § Ett beslut om att ett privat aktiebolag skall bli publikt fattas av bolagsstämman enligt bestämmelserna i 7 kap. om ändring av bolagsordningen.

2 § Om den bolagsstämma som skall besluta om byte enligt 1 § hålls senare än sex månader efter utgången av det senaste räkenskapsår för

vilket årsredovisning och revisionsberättelse har lämnats, skall det på bolagsstämman läggas fram uppgifter motsvarande delårsrapport enligt 9 kap. 3 § första stycket och 4 § årsredovisningslagen (1995:1554). I fråga om bolag som omfattas av lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag skall uppgift också lämnas om utvecklingen av bolagets inlåning och utlåning. Uppgifterna skall avse tiden från utgången av nämnda räkenskapsår till en dag som infaller tidigast tre månader före dagen för bolagsstämman.

3 § Ett beslut enligt 1 § skall anmälas för registrering i aktiebolagsregistret.

Beslutet får registreras endast om

1. bolagets registrerade aktiekapital uppgår till minst det belopp som anges i 1 kap. 14 §,
2. ett yttrande visas upp, undertecknat av en auktoriserad eller godkänd revisor eller ett registrerat revisionsbolag, av vilket det framgår att det finns täckning för det registrerade aktiekapitalet, och
3. bolagets firma inte strider mot föreskrifterna i 28 kap. 1 och 7 §§ om ett publikt aktiebolags firma.

4 § Ett privat aktiebolag skall anses ha blivit publikt när beslutet om att bolaget skall vara publikt har registrerats.

5 § Bestämmelserna i 2 kap. 29–31 §§ tillämpas också när ett aktiebolag som har blivit publikt enligt 4 § inom två år från registreringen av beslutet träffar avtal som avses i 2 kap. 29 §.

Byte från publikt till privat aktiebolag

6 § Ett beslut om att ett publikt aktiebolag skall bli privat fattas av bolagsstämman enligt bestämmelserna i 7 kap. om ändring av bolagsordningen. Beslutet är dock giltigt endast om det har biträtts av samtliga aktieägare som är närvarande vid bolagsstämman och dessa tillsammans företräder minst nio tiondelar av samtliga aktier i bolaget.

7 § Ett beslut enligt 6 § skall anmälas för registrering i aktiebolagsregistret.

Beslutet får registreras endast om bolagets firma inte strider mot föreskrifterna i 28 kap. 1 och 2 §§ om ett privat aktiebolags firma.

8 § Ett publikt aktiebolag skall anses ha blivit privat när beslutet om byte till privat aktiebolag har registrerats.

27 kap. Registrering

Aktiebolagsregistret

1 § Bolagsverket skall föra ett aktiebolagsregister för registrering enligt denna lag eller annan författning.

Av 13 kap. 1 § första stycket lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse framgår att bankaktiebolag skall registreras i bankregistret. När det i denna lag hänvisas till aktiebolagsregistret, skall hänvisningen beträffande bankaktiebolag avse bankregistret.

Handläggning av registreringsärenden

2 § Om den som har gjort en registreringsanmälan inte har följt vad som gäller om anmälan, skall Bolagsverket förelägga honom eller henne att yttra sig i frågan eller vidta rättelse inom viss tid. Detsamma gäller, om verket finner att det beslut som anmäls för registrering eller en handling som bifogas anmälan

1. inte har tillkommit i behörig ordning,
2. till sitt innehåll strider mot lag eller annan författning eller mot bolagsordningen, eller
3. i något viktigare hänseende är otydligt eller vilseledande formulerat.

Om den som har gjort anmälan inte följer ett föreläggande enligt första stycket, skall anmälan skrivas av. En upplysning om detta skall tas in i föreläggandet.

Om det även sedan anmälaren har yttrat sig finns hinder för registrering som anmälaren har haft tillfälle att yttra sig över, skall Bolagsverket vägra registrering. Om det finns skäl för det, får dock verket ge den som har gjort anmälan tillfälle att yttra sig på nytt innan beslut fattas i ärendet.

Trots bestämmelserna i första–tredje styckena får ett bolagsstämmobeslut registreras, om det enligt 7 kap. 51 § första stycket inte längre är möjligt att föra talan mot beslutet.

Kungörande i Post- och Inrikes Tidningar

3 § Bolagsverket skall genast kungöra i Post- och Inrikes Tidningar vad som har registrerats i aktiebolagsregistret. Beslut om konkurs eller företagsrekonstruktion skall dock inte kungöras enligt denna lag.

En kungörelse som avser en ändring i ett förhållande som tidigare har förts in i registret skall endast ange ändringens art.

Verkan av registrering och kungörande

4 § Det som enligt denna lag eller särskilda bestämmelser har förts in i aktiebolagsregistret skall anses ha kommit till tredje mans kännedom, om det enligt 3 § har kungjorts i Post- och Inrikes Tidningar. Detta gäller dock inte beträffande rättshandlingar eller andra åtgärder som har vidtagits före den sextonde dagen efter kungörandet, om tredje man visar att det var omöjligt för honom eller henne att känna till det som har kungjorts.

I fråga om rättshandlingar och andra åtgärder som har vidtagits innan sådant kungörande som avses i första stycket har skett, kan bolaget inte åberopa det förhållande som blivit eller bort bli infört i registret mot någon annan än den som bolaget visar har känt till förhållandet.

Om det som har kungjorts i Post- och Inrikes Tidningar inte överensstämmer med vad som har införts i aktiebolagsregistret, kan bolaget inte

åberopa kungörelsens innehåll mot tredje man. Tredje man kan dock åberopa kungörelsens innehåll mot bolaget, om bolaget inte visar att han eller hon kände till vad som har förts in i aktiebolagsregistret.

5 § Om en anmälan om vem som har utsetts till styrelseledamot eller verkställande direktör har förts in i aktiebolagsregistret och kungjorts i Post- och Inrikes Tidningar enligt 3 §, kan bolaget inte mot tredje man åberopa fel eller brister vid beslutet att utse den registrerade personen. Detta gäller dock inte, om bolaget visar att tredje man kände till felet eller bristen.

Avregistrering av obehöriga företrädare

6 § Om en styrelseledamot, verkställande direktör, särskild firmatecknare, annan ställföreträdare för bolaget, revisor eller lekmannarevisor har försatts i konkurs, fått förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken eller fått näringsförbud, skall Bolagsverket stryka ställföreträdaren, revisorn eller lekmannarevisorn ur aktiebolagsregistret. Detsamma gäller om godkännandet eller auktorisationen för en revisor upphör att gälla.

Avregistreringen skall ske omedelbart

1. vid beslut om konkurs,
2. vid beslut om tillfälligt näringsförbud, eller
3. om det i samband med ett beslut att avslå ansökan om fortsatt godkännande eller auktorisation av revisor eller ett beslut att upphäva godkännande eller auktorisation av revisor har bestämts att beslutet skall gälla omedelbart.

I övrigt skall avregistrering ske när beslutet har vunnit laga kraft.

Avregistrering av firma

7 § I firmalagen (1974:156) finns bestämmelser om avregistrering av firma ur aktiebolagsregistret sedan en dom om hävande av firmaregistring har vunnit laga kraft.

Ändring av aktiekapitalet m.m.

8 § Beslut om ändring av bolagsordningens bestämmelser om aktiekapitalet, maximikapitalet eller minimikapitalet eller om antalet aktier skall registreras samtidigt med beslut om ökning eller minskning av aktiekapitalet, om ändringen av bolagsordningen eller ökningen eller minskningen av aktiekapitalet är nödvändig för att aktiekapitalets storlek skall bli förenlig med bolagsordningen.

Bemyndiganden

9 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avgifter i ärenden om registrering enligt denna lag.

Firma

1 § Ett aktiebolags firma skall innehålla ordet aktiebolag eller förkortningen AB.

Firman skall tydligt skilja sig från annan firma som tidigare har registrerats i aktiebolagsregistret eller filialregistret och ännu är bestående.

Om bolagets firma skall registreras på två eller flera språk, skall varje lydelse anges i bolagsordningen.

2 § Ett privat aktiebolags firma får inte innehålla ordet publikt.

I fråga om publika aktiebolags firma finns bestämmelser i 7 §.

Bifirma

3 § Bolagets styrelse kan anta bifirma. Bestämmelserna i 1 § om firma gäller även bifirma. Orden aktiebolag, privat eller publikt eller förkortningen AB får dock inte tas in i en bifirma.

Övriga bestämmelser om firma

4 § För registrering av aktiebolags firma gäller, utöver vad som framgår av 1–3 §§, vad som föreskrivs i firmalagen (1974:156). I den lagen finns också bestämmelser om förbud mot användning av firma och om hävande av firmaregistrering.

Uppgifter om firma m.m. i brev, fakturor och orderblanketter

5 § Ett aktiebolags brev, fakturor och orderblanketter skall ange bolagets firma, den ort där styrelsen har sitt säte samt bolagets organisationsnummer enligt lagen (1974:174) om identitetsbeteckning för juridiska personer m.fl. Om bolaget har gått i likvidation, skall också detta anges.

Underskrifter

6 § Skriftliga handlingar som utfärdas för ett aktiebolag skall undertecknas med bolagets firma, om firman inte framgår på något annat sätt.

Om styrelsen eller någon annan ställföreträdare för bolaget har utfärdat en handling utan firmateckning, är de som har undertecknat handlingen solidariskt ansvariga för förpliktelser enligt handlingen som för egen skuld. Detta gäller dock inte, om det av handlingens innehåll framgår att den har utfärdats på bolagets vägnar. Det gäller inte heller, om

1. det av omständigheterna vid handlingens tillkomst framgick att den utfärdades för bolaget, och

2. mottagaren av handlingen får ett behörigen undertecknat godkännande av handlingen så snart som möjligt efter det att han eller hon har begärt det eller gjort personlig ansvarighet gällande mot undertecknarna av handlingen.

7 § Ett publikt aktiebolags firma skall följas av beteckningen (publ), om det inte av bolagets firma framgår att bolaget är publikt. Firman får inte innehålla ordet privat.

29 kap. Skadestånd

Stiftares, styrelseledamots och verkställande direktörs skadeståndsansvar

1 § En stiftare, styrelseledamot eller verkställande direktör som när han eller hon fullgör sitt uppdrag uppsåtligen eller av oaktsamhet skadar bolaget skall ersätta skadan. Detsamma gäller när skadan tillfogas en aktieägare eller någon annan genom överträdelse av denna lag, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen.

Revisors, lekmannarevisors och särskild granskares skadeståndsansvar

2 § En revisor, lekmannarevisor eller särskild granskare är ersättningskyldig enligt de grunder som anges i 1 §. Han eller hon skall även ersätta skada som uppsåtligen eller av oaktsamhet vållas av hans eller hennes medhjälpare. I de fall som avses i 9 kap. 44 § denna lag och 9 § lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt svarar dock revisorn endast för skada på grund av oriktiga uppgifter som revisorn eller revisorns medhjälpare har haft skäligen anledning att anta var oriktiga.

Om ett registrerat revisionsbolag är revisor eller särskild granskare, är det detta bolag och den som är huvudansvarig för revisionen eller granskningen som är ersättningsskyldiga.

Aktieägars skadeståndsansvar

3 § En aktieägare skall ersätta skada som han eller hon uppsåtligen eller av grov oaktsamhet tillfogar bolaget, en aktieägare eller någon annan genom att medverka till överträdelse av denna lag, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen.

Aktieägars inlösenskyldighet vid missbruk

4 § Om det är motiverat med hänsyn till faran för fortsatt missbruk och förhållandena i övrigt, är en aktieägare som avses i 3 § också skyldig att lösa in skadelidande aktieägars aktier. Lösenbeloppet skall bestämmas till ett belopp som är skäligt med hänsyn till bolagets ställning och övriga omständigheter.

Jämkning av skadestånd

5 § Om någon är ersättningsskyldig enligt 1–3 §§, kan skadeståndet jämkas efter vad som är skäligt med hänsyn till handlingens art, skadans storlek och omständigheterna i övrigt.

6 § Om flera skall ersätta samma skada, svarar de solidariskt för skadeståndet i den mån inte skadeståndsskyldigheten har jämkats för någon av dem enligt 5 §. Vad någon av dem har betalat i skadestånd får återkrävas av de andra efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna.

Talan om skadestånd till bolaget

7 § Talan om skadestånd till bolaget enligt 1–3 §§ får väckas, om majoriteten eller en minoritet bestående av ägare till minst en tiondel av samtliga aktier i bolaget, vid bolagsstämma har biträtt ett förslag om att väcka en skadeståndstalan eller, när det gäller en styrelseledamot eller den verkställande direktören, har röstat mot ett förslag om ansvarsfrihet.

8 § En uppgörelse i fråga om skadeståndsskyldighet till bolaget enligt 1–3 §§ får träffas endast av bolagsstämman och endast under förutsättning att inte ägare till minst en tiondel av samtliga aktier i bolaget röstar mot förslaget om uppgörelse.

Om en aktieägare för skadeståndstalan för bolagets räkning, får en uppgörelse inte träffas utan hans eller hennes samtycke.

9 § Ägare till minst en tiondel av samtliga aktier i bolaget får i eget namn föra talan om skadestånd till bolaget enligt 1–3 §§. Om en aktieägare sedan talan har väckts avstår från talan, kan de övriga ändå fullfölja denna.

Den som har väckt talan svarar för rättegångskostnaderna men har rätt till ersättning av bolaget för kostnader som täcks av vad som har kommit bolaget till godo genom rättegången.

Tiden för att väcka talan

10 § Talan för bolagets räkning mot en styrelseledamot eller den verkställande direktören om skadestånd på grund av beslut eller åtgärd under ett räkenskapsår skall väckas senast ett år från det att årsredovisningen och revisionsberättelsen för räkenskapsåret lades fram på bolagsstämman.

11 § Har bolagsstämman beslutat att bevilja ansvarsfrihet eller att inte föra en skadeståndstalan utan att aktieägare till sådant antal som anges i 7 § har röstat emot det eller har tiden för att väcka talan gått ut enligt 10 §, får talan enligt 7 eller 9 § ändå väckas, om det i årsredovisningen eller i revisionsberättelsen eller på annat sätt inte har lämnats i väsentliga hänseenden riktiga och fullständiga uppgifter till bolagsstämman om det beslut eller den åtgärd som talan grundas på.

Att tiden för att väcka talan kan vara begränsad även i sådana fall som avses i första stycket framgår av 13 §.

12 § Trots bestämmelserna i 7–11 §§ får styrelsen föra en skadeståndstalan som grundas på brott.

13 § Talan för bolagets räkning enligt 1–3 §§ som inte grundas på brott får inte väckas mot

1. en stiftare sedan fem år har förflutit från bolagets bildande,
2. en styrelseledamot eller den verkställande direktören sedan fem år har förflutit från utgången av det räkenskapsår då beslut eller åtgärder som talan grundas på fattades eller vidtogs,
3. en revisor sedan fem år har förflutit från utgången av det räkenskapsår som revisionsberättelsen avser,
4. en lekmannarevisor sedan fem år har förflutit från utgången av det räkenskapsår som granskningsrapporten avser,
5. en särskild granskare sedan fem år har förflutit från den dag när yttrandet över den särskilda granskningen lades fram på bolagsstämman,
6. en aktieägare sedan två år har förflutit från beslut eller åtgärder som talan grundas på.

Konkursbos rätt att föra talan

14 § Om bolaget har försatts i konkurs efter en ansökan som har gjorts innan den tid som anges i 13 § har gått ut, får konkursboet föra talan enligt 1–3 §§ trots att frihet från skadeståndsansvar har inträtt enligt 7, 8 eller 10 §. Efter utgången av den tid som anges i 13 § får en sådan talan dock inte väckas senare än sex månader från edgångssammanträde.

30 kap. Straff och vite

Straff

1 § Till böter eller fängelse i högst ett år döms den som

1. uppsåtligen bryter mot 1 kap. 7 eller 8 §,
2. uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att enligt denna lag föra aktiebok eller hålla aktiebok tillgänglig,
3. uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 8 kap. 18 § andra meningen, 20 § första stycket eller 21 § andra stycket, eller
4. uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot 21 kap. 1, 3, 5 eller 10 §.

En central värdepappersförvarares underlåtenhet att fullgöra de uppgifter som anges i 5 kap. 12 § andra stycket skall inte medföra ansvar enligt första stycket 2.

Till straff som anges i första stycket döms också den som uppsåtligen medverkar till ett beslut att utse en styrelseledamot, styrelsesuppleant, verkställande direktör eller vice verkställande direktör i strid med 8 kap. 12 eller 32 §, om åtgärden är ägnad att dölja vem eller vilka som utövar eller har utövat den faktiska ledningen av bolaget. Detsamma gäller den som uppsåtligen åtar sig ett sådant uppdrag i strid med 8 kap. 12 eller 32 §.

Trots vad som sägs i 35 kap. 1 § brottsbalken får påföljd för brott enligt första stycket 4 mot 21 kap. 1, 3 eller 5 § dömas ut, om den misstänkte har häktats eller fått del av åtal för brottet inom fem år från brottet.

I de fall som avses i 9 kap. 41 § och 10 kap. 16 § skall det inte följa ansvar enligt 20 kap. 3 § brottsbalken.

2 § Bolagsverket kan vid vite förelägga den verkställande direktören eller en styrelseledamot att fullgöra skyldighet enligt denna lag eller annan författning att

1. hos verket göra en behörig anmälan för registrering i aktiebolagsregistret,

2. på bolagets brev, fakturor och orderblanketter lämna sådana uppgifter som anges i 28 kap. 5 §.

Föreläggande enligt första stycket 1 får inte meddelas, om underlåtenheten att göra anmälan medför att den fråga som bolagsstämman eller styrelsen har beslutat om faller eller att bolaget blir skyldigt att gå i likvidation.

Frågor om utdömande av vite prövas av Bolagsverket.

31 kap. Överklagande

Överklagande av Bolagsverkets beslut

1 § Bolagsverkets beslut i tillståndsärenden enligt 2 kap. 1 § tredje stycket, 8 kap. 9 §, 30 § eller 37 § andra stycket samt 9 kap. 15 § får överklagas hos regeringen.

2 § Följande beslut av Bolagsverket överklagas hos allmän förvaltningsdomstol:

1. beslut i tillståndsärenden enligt 20 kap. 23 §, 23 kap. 20 eller 33 § samt 24 kap. 22 §,

2. beslut enligt 23 kap. 27 eller 35 § eller 24 kap. 29 § att förklara att frågan om fusion eller delning har fallit,

3. beslut enligt 27 kap. 2 § att skriva av en anmälan om registrering eller vägra registrering,

4. beslut att avregistrera företrädare enligt 27 kap. 6 §,

5. beslut att förelägga eller döma ut vite enligt 30 kap. 2 §.

Skrivelsen med överklagandet skall ges in till Bolagsverket inom två månader från dagen för beslutet.

3 § Bolagsverkets beslut i ärenden enligt 25 kap. 11, 28 eller 29 § överklagas hos tingsrätten i den ort där bolagets styrelse har sitt säte.

Skrivelsen med överklagandet skall ges in till Bolagsverket inom tre veckor från dagen för beslutet.

Vid ett överklagande enligt första stycket gäller lagen (1996:242) om domstolsärenden.

Överklagande av länsstyrelsens beslut

4 § Länsstyrelsens beslut i ärenden enligt 7 kap. 17 §, 9 kap. 9, 25, 26 eller 27 § samt 10 kap. 22 § överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Överklagande av Skatteverkets beslut

Prop. 2004/05:85

5 § Skatteverkets beslut i ärenden enligt 21 kap. 8 § eller 10 § tredje stycket överklagas hos regeringen.

Överklagande av Finansinspektionens beslut

6 § Finansinspektionens beslut i ärenden enligt 19 kap. 14 § första stycket 2 och 32 § första stycket 2 överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

7 § Finansinspektionens beslut i ärenden enligt 21 kap. 8 § eller 10 § tredje stycket överklagas hos regeringen.

Prövningstillstånd

8 § Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten i mål som avses i 2, 4 eller 6 §.

2.2 Förslag till lag om införande av aktiebolagslagen (2005:000)

Prop. 2004/05:85

1 § Aktiebolagslagen (2005:000) träder i kraft den 1 januari 2006. Detsamma gäller denna lag utom 17 §, som träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

2 § Genom denna lag upphävs

1. aktiebolagslagen (1975:1385), och
2. lagen (1975:1386) om införande av aktiebolagslagen (1975:1385).

3 § Om det i lag eller någon annan författning förekommer hänvisning till en föreskrift som har ersatts genom en bestämmelse i aktiebolagslagen (2005:000) eller denna lag, tillämpas i stället den nya bestämmelsen.

4 § För bolag som har bildats före den 1 januari 2006 gäller aktiebolagslagen (2005:000) med nedan angivna undantag.

5 § I fråga om registrering av aktiebolag som har bildats innan aktiebolagslagen (2005:000) har trätt i kraft gäller äldre bestämmelser.

6 § Föreskrifter i bolagsordningen om aktiers nominella belopp skall tas bort senast i samband med att bolaget första gången efter den 1 januari 2006 beslutar om annan ändring i bolagsordningen. När en sådan föreskrift tas bort, skall samtidigt uppgift om antalet aktier i bolaget tas in i bolagsordningen.

7 § Innehåller bolagsordningen vid utgången av år 2005 förbehåll som avses i 3 kap. 3 § aktiebolagslagen (1975:1385), gäller förbehållet även om det avviker från 4 kap. 28 § aktiebolagslagen (2005:000).

8 § Om det i bolaget finns aktier, vilkas röstvärde överstiger tio gånger röstvärdet för aktier av annat slag, får bolaget ge ut nya aktier med de röstvärden som redan utgivna aktier har.

9 § Vad som sägs i 5 kap. 5 § första stycket 2 aktiebolagslagen (2005:000) om angivande av aktieägares person- eller organisationsnummer gäller inte om aktieägaren har förts in i aktieboken före utgången av år 2005.

I fråga om aktiebolag som har bildats före utgången av år 2005 behöver uppgift enligt 5 kap. 5 § första stycket 4 aktiebolagslagen om huruvida aktiebrev har utfärdats lämnas endast om aktiebrev har utfärdats efter lagens ikraftträdande.

10 § Bestämmelserna i 6 kap. 2 § aktiebolagslagen (2005:000) om angivande av bolagets organisationsnummer och bolagskategori och om aktieägarens personnummer, organisationsnummer eller annat identifieringsnummer gäller inte aktiebrev som har lämnats ut före utgången av år 2005.

11 § Bestämmelserna i lagen (1944:705) om aktiebolag om verkan av att aktiebrev ställts till innehavaren gäller fortfarande i fråga om aktiebrev utfärdade för aktier som har getts ut före utgången av år 1976.

Den som innehar ett aktiebrev och enligt bolagets anteckning på brevet är införd som ägare i aktieboken skall, även om införingen har skett före utgången av år 1976, likställas med den som enligt 13 § andra stycket lagen (1936:81) om skuldebrev förmodas ha rätt att göra skuldebrevet gällande, om ett förvärv från honom eller henne sker efter den nämnda tidpunkten.

12 § Vid registrering och verkställande av ett bolagsstämmobeslut som har fattats före ikraftträdandet av aktiebolagslagen (2005:000) samt vid talan mot ett sådant beslut gäller äldre bestämmelser eller, såvitt gäller sådana beslut som avses i 16 kap. aktiebolagslagen, bestämmelserna i lagen (1987:464) om vissa riktade emissioner i aktiemarknadsbolag, m.m.

13 § Om styrelsen före utgången av år 2005 har fattat beslut om nyemission enligt 4 kap. 14 eller 15 §, emission av skuldebrev enligt 5 kap. 8 eller 9 § eller nedsättning av aktiekapitalet enligt 6 kap. 8 § aktiebolagslagen (1975:1385), gäller äldre bestämmelser vid registrering och verkställande av beslutet.

14 § Äldre bestämmelser gäller i fråga om värdeöverföring från bolaget, om beräkningen skall grunda sig på en årsredovisning som har upprättats före utgången av år 2005.

15 § Har inlösen av aktier enligt 14 kap. 31 § aktiebolagslagen (1975:1385) påkallats före utgången av år 2005, gäller äldre bestämmelser om förutsättningarna för inlösen, om bestämmande av lösenbelopp och om förfarandet.

16 § Om en bolagsordning efter utgången av år 2005 strider mot en bestämmelse i aktiebolagslagen (2005:000), skall styrelsen, om inte annat följer av 6 eller 7 §, till den första ordinarie bolagsstämman därefter lägga fram förslag till ändring av bolagsordningen i överensstämmelse med bestämmelsen.

17 § Bolagsstämman får redan före utgången av år 2005 besluta om ändring i bolagsordningen till överensstämmelse med aktiebolagslagen (2005:000). I beslutet skall anges att ändringen gäller från och med den 1 januari 2006.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1967:531) om tryggnade av pensionsutfästelse m.m.

Prop. 2004/05:85

Härigenom föreskrivs att 11, 20 och 23 §§ lagen (1967:531) om tryggnade av pensionsutfästelse m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §¹

En pensionsstiftelse får inte ta emot en fordran mot arbetsgivaren. Avtal som strider mot detta är ogiltigt. Stiftelsen får dock låna ut medel till arbetsgivaren, om det ställs betryggande säkerhet för lånet eller tillsynsmyndigheten medger det.

En stiftelse får inte ta emot egendom från arbetsgivaren på villkor, som väsentligt begränsar stiftelsens rätt att förfoga över egendomen. Inte heller får en stiftelse som har grundats av aktiebolag, utan att tillsynsmyndigheten godkänner det, äga aktier i bolaget eller i bolag vilket står i sådant förhållande till detta som avses i 1 kap. 5 § aktiebolagslagen (1975:1385).

Om en pensionsstiftelse har till ändamål att trygga utfästelse om pension till arbetstagare eller arbetstagares efterlevande i aktiebolag som är fåmansföretag enligt 56 kap. 2 och 3 §§ inkomstskattelagen (1999:1229) skall, i fråga om stiftelsens rätt att lämna lån och ställa säkerhet, bestämmelserna i 12 kap. 7 och 8 §§ samt 19 kap. 1 § aktiebolagslagen tillämpas.

En stiftelse får inte ta emot egendom från arbetsgivaren på villkor, som väsentligt begränsar stiftelsens rätt att förfoga över egendomen. Inte heller får en stiftelse som har grundats av aktiebolag, utan att tillsynsmyndigheten godkänner det, äga aktier i bolaget eller i bolag vilket står i sådant förhållande till detta som avses i 1 kap. 11 § aktiebolagslagen (2005:000).

Om en pensionsstiftelse har till ändamål att trygga utfästelse om pension till arbetstagare eller arbetstagares efterlevande i aktiebolag som är fåmansföretag enligt 56 kap. 2 och 3 §§ inkomstskattelagen (1999:1229) skall, i fråga om stiftelsens rätt att lämna lån och ställa säkerhet, bestämmelserna i 21 kap. 1–9 och 11 §§ samt 30 kap. 1 § aktiebolagslagen tillämpas.

20 §²

Likvidation ombesörjes av pensionsstiftelsens styrelse, som därvid framlägger förslag till fördelning av stiftelsens medel. Förslaget skall hållas tillgängligt på arbetsplatsen och omedelbart tillställas förening som avses i 17 § första stycket.

Den som har fordran på pension eller annan rätt till ersättning ur stiftelsen äger hos tillsynsmyndigheten

Den som har fordran på pension eller annan rätt till ersättning ur stiftelsen äger hos tillsynsmyndigheten

¹ Senaste lydelse 1999:1239.

² Senaste lydelse 1998:766.

digheten anmäla klander mot förslaget till fördelning inom en månad från den dag då förslaget blev tillgängligt på arbetsplatsen. För skada, som tillfogas fordringsägare, ansvarar styrelsens ledamöter efter de grunder som anges i 15 kap. 1, 5 och 6 §§ aktiebolagslagen (1975:1385).

digheten anmäla klander mot förslaget till fördelning inom en månad från den dag då förslaget blev tillgängligt på arbetsplatsen. För skada, som tillfogas fordringsägare, ansvarar styrelsens ledamöter efter de grunder som anges i 29 kap. 1, 5 och 6 §§ aktiebolagslagen (2005:000).

23 §³

Övergår näringsverksamhet från en arbetsgivare till en annan och avtalas därvid att ansvaret för pensionsutfästelse skall överflyttas på efterträdaren, skall samtycke till överflyttningen inhämtas från innehavaren av pensionsfordringen. Tillsynsmyndigheten äger medge att samtycke icke behöver inhämtas, om efterträdaren kan anses god för pensionsutfästelsen. Något samtycke behövs inte vid ombildning enligt 8 kap. sparbankslagen (1987:619).

Har det i författning meddelats särskilda bestämmelser om tillvaratagande av fordringsägares rätt vid fusion, gäller dessa i stället för reglerna i första stycket. Innehavare av pensionsfordran behöver dock inte underrättas eller kallas enligt 14 kap. 13, 16 och 26 §§ aktiebolagslagen (1975:1385) eller förtecknas och kallas i ärende om fusion enligt 12 kap. 6 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar, om tillsynsmyndigheten medger det. Detsamma gäller i ärende om vinstutdelning enligt 6 kap. 5 § andra meningen, nedsättning av aktiekapitalet enligt 6 kap. 6 § och nedsättning av reservfonden enligt 12 kap. 4 § tredje stycket 3 aktiebolagslagen.

Har det i författning meddelats särskilda bestämmelser om tillvaratagande av fordringsägares rätt vid fusion, gäller dessa i stället för reglerna i första stycket. Innehavare av pensionsfordran behöver dock inte underrättas eller kallas enligt 23 kap. 19, 22 och 32 §§ samt 24 kap. 21 och 24 §§ aktiebolagslagen (2005:000) eller förtecknas och kallas i ärende om fusion enligt 12 kap. 6 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar, om tillsynsmyndigheten medger det. Detsamma gäller i ärende om vinstutdelning enligt 20 kap. 30 §, minskning av aktiekapitalet enligt 20 kap. 23 § och minskning av reservfonden enligt 20 kap. 35 § 3 aktiebolagslagen.

Har ansvaret för pensionsutfästelse sålunda överflyttats, anses utfästelsen ha samma rättsverkningar som om arbetstagaren varit anställd hos efterträdaren från dagen för anställningen hos företrädaren. Efter överflyttningen är företrädaren fri från ansvar för utfästelsen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

³ Senaste lydelse 1995:1580.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1987:464) om vissa riktade emissioner i aktiemarknadsbolag, m.m.

Prop. 2004/05:85

Härigenom föreskrivs att 1, 2 och 5 §§ lagen (1987:464) om vissa riktade emissioner i aktiemarknadsbolag, m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag gäller då *aktiebolag*, som enligt lagen (2000:1087) om anmälningsskyldighet för vissa innehav av finansiella instrument utgör aktiemarknadsbolag, eller dotterbolag till sådana bolag fattar beslut om

1. nyemission av aktier eller emission av konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning, eller

2. överlåtelse av aktier eller skuldebrev av detta slag som har utfärdats av ett bolag inom samma koncern.

Denna lag gäller då *försäkringsaktiebolag*, som enligt lagen (2000:1087) om anmälningsskyldighet för vissa innehav av finansiella instrument utgör aktiemarknadsbolag, eller dotterbolag till sådana bolag fattar beslut om

1. nyemission av aktier eller emission av konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning, eller

2. överlåtelse av aktier eller skuldebrev av detta slag som har utfärdats av ett bolag inom samma koncern.

2 §²

Med koncern förstås juridiska personer som enligt 1 kap. 5 § *aktiebolagslagen* (1975:1385) eller 1 kap. 9 § försäkringsrörelselagen (1982:713) är moderföretag och dotterföretag i förhållande till varandra.

Med koncern förstås juridiska personer som enligt 1 kap. 9 § försäkringsrörelselagen (1982:713) är moderföretag och dotterföretag i förhållande till varandra.

5 §³

För att ett beslut om emission i ett dotterbolag, som inte är aktiemarknadsbolag, skall bli giltigt fordras dessutom att emissionen godkänns genom beslut på bolagsstämma i det aktiemarknadsbolag som är moderbolag i koncernen.

I fråga om sådan bolagsstämma i moderbolag som avses i första stycket gäller föreskrifterna i 4 kap. 4 § *aktiebolagslagen* (1975:1385) och 4 kap. 7 § försäkringsrörelselagen (1982:713) om tillhanda-

I fråga om sådan bolagsstämma i moderbolag som avses i första stycket gäller föreskrifterna i 4 kap. 7 § försäkringsrörelselagen (1982:713) om tillhandahållande av förslag till beslut och upplys-

¹ Senaste lydelse 2000:1090.

² Senaste lydelse 1998:1507.

³ Senaste lydelse 1998:1507.

hållande av förslag till beslut och upplysning om skälen till avvikel- sen från aktieägarnas företrädesrätt samt om innehållet i kallelsen till bolagsstämman. ning om skälen till avvikelsen från aktieägarnas företrädesrätt samt om innehållet i kallelsen till bolagsstämman. Prop. 2004/05:85

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar

Prop. 2004/05:85

Härigenom föreskrivs att 12 kap. 9–13 §§ lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar skall upphöra att gälla vid utgången av år 2005.

Har inlösen av aktier enligt 12 kap. 9 § påkallats före utgången av år 2005, gäller äldre bestämmelser om förutsättningar för inlösen, om bestämmande av lösenbelopp och om förfarandet.

2.6 Förslag till lag om ändring i årsredovisningslagen (1995:1554)

Prop. 2004/05:85

Härigenom föreskrivs i fråga om årsredovisningslagen (1995:1554) dels att 5 kap. 14 § skall ha följande lydelse, dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 3 kap. 5 a §, och närmast före 3 kap. 5 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

Överkursfonden

5 a §

I ett aktiebolag skall den del av betalningen för en aktie som överstiger aktiens kvotvärde tas upp under överkursfonden.

5 kap.

14 §¹

Ett aktiebolags eget kapital skall delas upp i bundet eget kapital och fritt eget kapital eller ansamlad förlust. Under bundet eget kapital skall tas upp aktiekapital, överkursfond, uppskrivningsfond, reservfond och kapitalandelsfond. Under fritt eget kapital eller ansamlad förlust skall tas upp fria fonder, var för sig, balanserad vinst eller förlust samt vinst eller förlust för räkenskapsåret. Balanserad förlust och förlust för räkenskapsåret tas därvid upp som avdragsposter.

Förändringar i eget kapital jämfört med föregående års balansräkning skall specificeras. Vid förvärv av egna aktier skall fritt eget kapital minskas med utgiften för förvärvet. Vid överlåtelse av egna aktier skall fritt eget kapital ökas med inkomsten från överlåtelsen.

Vid aktiekapitalet skall antalet aktier anges. Består aktiekapitalet av aktier av olika slag, skall motsvarande uppgift lämnas för varje aktieslag.

Ett aktiebolags eget kapital skall delas upp i bundet eget kapital och fritt eget kapital eller ansamlad förlust. Under bundet eget kapital skall tas upp aktiekapital, uppskrivningsfond, reservfond och kapitalandelsfond. Under fritt eget kapital eller ansamlad förlust skall tas upp fria fonder, var för sig, balanserad vinst eller förlust samt vinst eller förlust för räkenskapsåret. Balanserad förlust och förlust för räkenskapsåret tas därvid upp som avdragsposter.

¹ Senaste lydelse 2004:1173.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006 och tillämpas första gången för det räkenskapsår som inleds närmast efter den 31 december 2005. Prop. 2004/05:85

2. Medel som har tillförts överkursfonden före den 1 januari 2006 utgör även därefter bundet eget kapital. I den första årsredovisning som upprättas efter den 1 januari 2006 skall de tas upp under reservfonden.

2.7 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag

Prop. 2004/05:85

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 2 § och 5 kap. 4§ lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

2 §¹

Med beaktande av vad som föreskrivs i 3 § skall följande bestämmelser om balansräkningen och resultaträkningen i 3 kap. årsredovisningslagen (1995:1554) tillämpas:

1 § om balansräkningens innehåll

1 § om balansräkningens innehåll,

2 § om resultaträkningens innehåll,

4 § första, tredje och fjärde styckena om uppställning och sammanslagning av poster m.m.,

5 § om jämförelsetal,

5 a § om överkursfonden,

8 § första stycket om specificering av större periodiseringsposter,

9 § om avsättningar,

10 § första stycket om specificering av vissa större avsättningar, samt

13 § första och andra styckena om extraordinära intäkter och kostnader.

5 kap.

4 §²

Utöver vad som följer av 1 § skall följande uppgifter lämnas om skulder och eget kapital:

1. För varje efterställd skuld som uppgår till mer än tio procent av samtliga efterställda skulder, skall uppgift lämnas om lånebelopp, lånevaluta, räntesats, förfallodag, omständigheter som kan medföra förtida återbetalning, efterställningsvillkoren samt förutsättningar och villkor för betalning på förfallodagen eller för konvertering. Vidare skall sammanfattande upplysningar lämnas om vilka regler som gäller för övriga efterställda skulder.

2. Större belopp i posten Övriga skulder (post 4) skall specificeras till sin storlek och art.

3. I bankaktiebolag och andra aktiebolag som omfattas av denna lag skall eget kapital delas upp i bundet eget kapital och fritt eget kapital eller ansamlad förlust.

3. I bankaktiebolag och andra aktiebolag som omfattas av denna lag skall eget kapital delas upp i bundet eget kapital och fritt eget kapital eller ansamlad förlust.

¹ Senaste lydelse 1999:1113.

² Senaste lydelse 2004:1175.

Under bundet eget kapital skall tas upp Aktiekapital, *Överkursfond*, Uppskrivningsfond, Reservfond och Kapitalandelsfond. Under fritt eget kapital skall tas upp fria fonder, var för sig, balanserad vinst eller förlust samt vinst eller förlust för räkenskapsåret. Balanserad förlust och förlust för räkenskapsåret tas därvid upp som avdragsposter.

Under bundet eget kapital skall tas upp Aktiekapital, Uppskrivningsfond, Reservfond och Kapitalandelsfond. Under fritt eget kapital skall tas upp fria fonder, var för sig, balanserad vinst eller förlust samt vinst eller förlust för räkenskapsåret. Balanserad förlust och förlust för räkenskapsåret tas därvid upp som avdragsposter .

4. I sparbank skall eget kapital delas upp i fonder och vinst eller förlust för räkenskapsåret. Med fonder avses Grundfond, Uppskrivningsfond, Reservfond, Kapitalandelsfond, Fond för verkligt värde samt Garantifond. Benämningen fond får inte användas för annat belopp i balansräkningen. Förlust för räkenskapsåret tas upp som avdragspost.

5. I medlemsbank, kreditmarknadsförening och i institut för elektroniska pengar som är en ekonomisk förening skall eget kapital delas upp i bundet eget kapital och fritt eget kapital eller ansamlad förlust. Under bundet eget kapital skall tas upp Insatskapital, Uppskrivningsfond, Reservfond och Kapitalandelsfond. Medlemsinsatser och förlagsinsatser skall redovisas var för sig. Under fritt eget kapital skall tas upp fria fonder, var för sig, balanserad vinst eller förlust samt vinst eller förlust för räkenskapsåret. Balanserad förlust och förlust för räkenskapsåret tas därvid upp som avdragsposter.

6. Aktiebolag, medlemsbanker och ekonomiska föreningar som omfattas av denna lag skall lämna närmare upplysningar om det belopp av fritt eget kapital som inte kan anses utdelningsbart med hänsyn till tillämpliga bestämmelser om kapitalskydd enligt rörelselagarna för kreditinstitut och värdepappersbolag, samt om de förhållanden som motiverar bedömningen.

7. Om en sparbank har bidrag till garantifonden i annan valuta än i redovisningsvalutan, skall dessa räknas om enligt växelkursen på balansdagen. Skillnaden mellan det omräknade beloppet och motsvarande belopp vid räkenskapsårets ingång, skall föras mot Andra fonder.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006 och tillämpas första gången för det räkenskapsår som inleds närmast efter den 31 december 2005.

2. Medel som har tillförts överkursfonden före den 1 januari 2006 utgör även därefter bundet eget kapital. I den första årsredovisning som upprättas efter den 1 januari 2006 skall de tas upp under reservfonden.

2.8 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument

Prop. 2004/05:85

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 3 §, 3 kap. 12 och 13 §§, 4 kap. 2, 5, 6, 9, 17–19 §§ samt 9 kap. 3 § lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

3 §

I denna lag betyder:

central värdepappersförvarare: företag som har auktorisation enligt 2 kap. att kontoföra finansiella instrument i avstämningsregister,

avstämningsbolag: sådant avstämningsbolag som avses i *aktiebolagslagen (1975:1385)* eller försäkringsrörelselagen (1982:713),

emittent: i fråga om aktier aktiebolaget och i fråga om annat finansiellt instrument utgivaren eller utfärdaren av instrumentet,

kontoförande institut: den som av en central värdepappersförvarare medgetts rätt att vidta registreringsåtgärder i avstämningsregister,

finansiellt instrument: detsamma som i 1 kap. 1 § lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument,

skuldförbindelse: ensidig skuldförbindelse avsedd för allmän omsättning,

värdepappersinstitut: detsamma som i 1 kap. 2 § lagen (1991:981) om värdepappersrörelse,

kvalificerat innehav: ett direkt eller indirekt ägande i ett företag, om innehavet representerar 10 procent eller mer av kapitalet eller av samtliga röster eller annars möjliggör ett väsentligt inflytande över ledningen av företaget,

koncern: detsamma som i 1 kap. 5 och 6 §§ *aktiebolagslagen*, varvid vad som sägs om moderbolag skall tillämpas även på andra juridiska personer än aktiebolag.

koncern: detsamma som i 1 kap. 11 och 12 §§ *aktiebolagslagen*, varvid vad som sägs om moderbolag skall tillämpas även på andra juridiska personer än aktiebolag.

3 kap.

12 §

På begäran av den centrala värdepappersförvararen skall en förvaltare lämna uppgifter till värdepappersförvararen om de aktieägare vars aktier han förvaltar. Uppgifterna skall avse aktieägarnas namn, personnummer eller

På begäran av den centrala värdepappersförvararen skall en förvaltare lämna uppgifter till värdepappersförvararen om de aktieägare vars aktier han förvaltar. Uppgifterna skall avse aktieägarnas namn *och* personnummer,

annat identifieringsnummer samt postadress. Förvaltaren skall dessutom ange det antal aktier av olika slag som varje aktieägare äger. Uppgifterna skall avse förhållandena vid den tidpunkt som den centrala värdepappersförvararen bestämmer.

Den centrala värdepappersförvararen skall på begäran av ett avstämningsbolag kräva in sådana uppgifter om bolagets aktieägare som avses i första stycket.

Avstämningsbolag har rätt att hos den centrala värdepappersförvararen få tillgång till de uppgifter som har lämnats om bolagets aktieägare.

Om det finns särskilda skäl, får Finansinspektionen medge förvaltare undantag från den uppgiftsskyldighet som följer av första och andra styckena.

organisationsnummer eller annat identifieringsnummer samt postadress. Förvaltaren skall dessutom ange det antal aktier av olika slag som varje aktieägare äger. Uppgifterna skall avse förhållandena vid den tidpunkt som den centrala värdepappersförvararen bestämmer.

13 §

Hos den centrala värdepappersförvararen skall det för varje avstämningsbolag finnas en sammanställning över aktieägare med mer än femhundra förvaltarregistrerade aktier i bolaget. Sammanställningen skall innehålla de uppgifter som anges i 12 § första stycket. En utskrift av sammanställningen skall hållas tillgänglig för var och en *på bolagets huvudkontor* och hos den centrala värdepappersförvararen. Utskriften får inte vara äldre än sex månader. Var och en har rätt att mot ersättning för kostnaderna få en utskrift av sammanställningen från den centrala värdepappersförvararen.

Hos den centrala värdepappersförvararen skall det för varje avstämningsbolag finnas en sammanställning över aktieägare med mer än femhundra förvaltarregistrerade aktier i bolaget. Sammanställningen skall innehålla de uppgifter som anges i 12 § första stycket. En utskrift av sammanställningen skall hållas tillgänglig för var och en *hos bolaget* och hos den centrala värdepappersförvararen. Utskriften får inte vara äldre än *tre* månader. Var och en *som begär det* har *vid var tid* rätt att mot ersättning för kostnaderna få en *aktuell* utskrift av sammanställningen från den centrala värdepappersförvararen.

4 kap.

2 §

Aktier i ett avstämningsbolag skall vara registrerade i ett avstämningsregister för bolaget. Aktier i svenska bolag som inte är avstämningsbolag får inte registreras i avstämningsregister.

Bestämmelserna i denna lag om aktier i avstämningsbolag tillämpas också på följande rättigheter i sådana bolag, nämligen

1. företrädesrätt att delta i emission som avses i 4 kap. aktiebolagslagen (1975:1385) och 4 kap.

Bestämmelserna i denna lag om aktier i avstämningsbolag tillämpas också på följande rättigheter i sådana bolag, nämligen

1. *fondaktierätt och teckningsrätt som avses i 11 kap. 4 § aktiebolagslagen (2005:000) samt före-*

försäkringsrörelselagen
(1982:713),

2. rätt på grund av teckning av aktier vid nyemission enligt 4 kap. aktiebolagslagen och 4 kap. försäkringsrörelselagen, samt

3. rätt på grund av nyteckning av aktier enligt 5 kap. aktiebolagslagen.

För finansiella instrument som registreras enligt denna lag får inte utfärdas aktiebrev, emissionsbevis, interimsbevis eller optionsbevis som avses i aktiebolagslagen eller försäkringsrörelselagen eller skuldebrev eller motsvarande handling. Har en sådan handling utfärdats, gäller den inte som förbindelse. Bestämmelserna i aktiebolagslagen gäller inte heller för handlingen.

Första stycket tillämpas inte i fråga om finansiella instrument utfärdade i ett annat land än Sverige.

Om aktiebrev, skuldebrev eller annan motsvarande handling har utfärdats för ett sådant instrument som avses i andra stycket skall handlingen vara inlämnad för förvaring hos den centrala värdepappersförvararen eller för detta företags räkning innan registrering i avstämningsregister får ske, om det inte på annat sätt är säkerställt att handlingen inte kommer i omlopp. Handlingen skall vara kvar i sådant förvar så länge instrumentet är registrerat i avstämningsregister.

I fråga om aktiebolag som övergår till att bli avstämningsbolag gäller följande. Behörighet att första gången antecknas som aktieägare eller förvaltare på ett avstämningskonto tillkommer den som visar upp ett aktiebrev och enligt 3 kap. 6 § aktiebolagslagen eller på annat sätt styrker sitt förvärv. Aktiebrevet skall makuleras på betryggande sätt av den centrala värdepappersförvararen.

trädesrätt att delta i emission som avses i 11 kap. 8 § andra stycket aktiebolagslagen och 4 kap. försäkringsrörelselagen (1982:713),

2. rätt på grund av teckning av aktier vid nyemission av aktier enligt 13 kap. aktiebolagslagen och 4 kap. försäkringsrörelselagen, samt

3. rätt på grund av teckning av aktier med utnyttjande av optionsrätt enligt 14 kap. aktiebolagslagen.

5 §

För finansiella instrument som registreras enligt denna lag får inte utfärdas aktiebrev, emissionsbevis, interimsbevis, teckningsoptionsbevis eller optionsbevis som avses i aktiebolagslagen (2005:000) eller försäkringsrörelselagen (1982:713) eller skuldebrev eller motsvarande handling. Har en sådan handling utfärdats, gäller den inte som förbindelse. Bestämmelserna i aktiebolagslagen gäller inte heller för handlingen.

6 §

I fråga om aktiebolag som övergår till att bli avstämningsbolag gäller följande. Behörighet att första gången antecknas som aktieägare eller förvaltare på ett avstämningskonto tillkommer den som visar upp ett aktiebrev och enligt 6 kap. 8 § aktiebolagslagen (2005:000) eller på annat sätt styrker sitt förvärv. Aktiebrevet skall makuleras på betryggande sätt av den centrala värdepappers-

Vad som nu har sagts tillämpas på motsvarande sätt i fråga om interimsbevis och emissionsbevis som utfärdats av ett aktiebolag innan denna lag blev tillämplig på bolaget.

förvararen. Vad som nu har sagts tillämpas på motsvarande sätt i fråga om interimsbevis och emissionsbevis som utfärdats av ett aktiebolag innan denna lag blev tillämplig på bolaget.

9 §

Om ett emissionsbevis eller *optionsbevis* har utfärdats för en rättighet som avses i 5 kap. aktiebolagslagen innan denna lag blev tillämplig på rättigheten gäller följande. Behörighet att första gången antecknas som ägare eller förvaltare av rättigheten på ett konto för skuldförbindelser tillkommer den som visar upp beviset och enligt 3 kap. 6 § aktiebolagslagen eller på annat sätt styrker sitt förvärv. Beviset skall makuleras på betryggande sätt av den centrala värdepappersförvararen.

Om ett emissionsbevis eller *teckningsoptionsbevis* har utfärdats för en rättighet som avses i 11 kap. aktiebolagslagen (2005:000) innan denna lag blev tillämplig på rättigheten gäller följande. Behörighet att första gången antecknas som ägare eller förvaltare av rättigheten på ett konto för skuldförbindelser tillkommer den som visar upp beviset och enligt 6 kap. 8 § aktiebolagslagen eller på annat sätt styrker sitt förvärv. Beviset skall makuleras på betryggande sätt av den centrala värdepappersförvararen.

17 §¹

På ett avstämningskonto skall anges

1. kontohavarens namn, personnummer eller annat identifieringsnummer samt postadress,

2. panthavares namn, personnummer eller annat identifieringsnummer samt postadress,

3. det antal finansiella instrument som kontot omfattar,

4. i förekommande fall att kontohavaren har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken med uppdrag som omfattar förvaltning av aktierna eller att aktierna företräds av en förvaltare som förordnats enligt 14 kap. 9 § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse, 6 kap. 3 g § lagen (1991:981) om värdepappersrörelse, 11 kap. 2 h § lagen (1992:543) om börs- och clearingverksamhet eller 3 kap. 2 e § försäkringsrörelselagen (1982:713),

5. pantsättning och förekomst av annan särskild rätt som gäller ett finansiellt instrument,

6. konkurs avseende kontohavaren samt utmätning, kvarstad eller betalningssäkring avseende ett finansiellt instrument eller avseende panträtt i detta,

1. kontohavarens namn *och* personnummer, *organisationsnummer* eller annat identifieringsnummer samt postadress,

2. panthavares namn *och* personnummer, *organisationsnummer* eller annat identifieringsnummer samt postadress,

¹ Senaste lydelse 2004:323.

18 §

Utöver vad som följer av 17 § skall på ett avstämningskonto beträffande aktier anges

1. *aktiernas nominella belopp och* för varje aktie om full betalning har erlagts för aktien till avstämningsbolaget,

2. till vilket slag varje aktie hör, om aktier av olika slag kan finnas enligt bolagsordningen,

3. om en aktie av visst slag kan omvandlas till en aktie av annat slag,

4. förbehåll att aktieägare eller annan skall vara berättigad att lösa aktie som övergår till ny ägare,

5. utbetalning som görs vid inlösen av en aktie eller minskning av aktiens *nominella belopp* eller vid skifte av bolagets tillgångar,

6. *inskränkning i rätten att fritt förfoga över en aktie som avses i 3 kap. 12 och 15 §§ aktiebolagslagen (1975:1385) eller 3 kap. 12 och 15 §§ försäkringsrörelselagen samt namn, personnummer eller annat identifieringsnummer och postadress för den som har en rättighet på grund av en sådan inskränkning.*

1. för varje aktie om full betalning har erlagts för aktien till avstämningsbolaget,

5. utbetalning som görs vid inlösen av en aktie eller minskning av aktiens *kvotvärde* eller vid skifte av bolagets tillgångar,

6. *namn, personnummer och postadress för förmyndare eller god man för aktieägare och för konkursförvaltare i aktieägares konkurs,*

7. *uppgift om kronofogdemyndighet som verkställer utmätning, kvarstad eller betalningssäkring avseende kontohavarens aktier, samt*

8. *namn, personnummer, organisationsnummer eller annat identifieringsnummer samt postadress för den som på grund av pantsättning, uppdrag eller villkor i testamente eller gåvobrev har rätt att i stället för den i aktieboken införde aktieägaren lyfta utdelning och vid fondemission ta emot ny aktie samt utöva företrädesrätt att delta i emission.*

Har utan återbetalning en aktie dragits in eller det nominella beloppet ändrats, skall detta anges på kontot så snart som möjligt.

I förekommande fall skall även anges aktiernas nominella belopp och utbetalning som görs vid minskning av det nominella beloppet. Har utan återbetalning en aktie dragits in eller det nominella

beloppet ändrats, skall även detta anges på kontot så snart som möjligt.

19 §

Utöver vad som följer av 17 § skall på ett avstämningskonto beträffande skuldförbindelser anges

1. skuldbelopp, valuta och skuldförbindelsernas nominella belopp,
 2. verkställd utbetalning av kapitalbelopp eller ränta,
 3. om *utbyte skett av konvertibel fordran enligt 5 kap. aktiebolagslagen,*
 4. om *utnyttjande skett av optionsrätt vid nyteckning på grund av fordran som är förenad med optionsrätt vid nyteckning enligt 5 kap. aktiebolagslagen,*
 5. andra inskränkningar för borgenären att ta emot betalning eller att i övrigt göra betalningsutfästelsen gällande samt namn, personnummer eller annat identifieringsnummer och postadress för den som har en rättighet på grund av en sådan inskränkning.
3. om *en konvertibel har konverterats till aktie enligt 15 kap. aktiebolagslagen (2005:000),*
 4. om *en till skuldebrevet kopplad teckningsoption har utnyttjats för aktieteckning enligt 14 kap. aktiebolagslagen,*
 5. andra inskränkningar för borgenären att ta emot betalning eller att i övrigt göra betalningsutfästelsen gällande samt namn och personnummer, organisationsnummer eller annat identifieringsnummer och postadress för den som har en rättighet på grund av en sådan inskränkning.

9 kap.

3 §²

Auktorisation som central värdepappersförvarare skall återkallas av Finansinspektionen, om

1. värdepappersförvararen genom att överträda denna lag eller någon föreskrift som har meddelats med stöd av lagen eller på annat sätt visat sig olämplig att utöva verksamheten,
2. värdepappersförvararen inte bedriver sådan verksamhet som auktorisationen avser,
3. såvitt gäller ett svenskt aktiebolag, bolagets egna kapital understiger två tredjedelar av det registrerade aktiekapitalet och bristen inte har täckts inom tre månader från det att den blev känd för bolaget, eller
4. någon som ingår i värdepappersförvararens styrelse eller är verkställande direktör eller dennes ställföreträdare inte uppfyller de krav som anges i 2 kap. 2 § första stycket 4.

Om det är tillräckligt får Finansinspektionen i fall som avses i första stycket 1 meddela varning i stället för att återkalla auktorisationen.

Vid tillämpning av första stycket 3 skall det egna kapitalet beräknas enligt 13 kap. 13 § *aktiebolagslagen (1975:1385).*

Vid tillämpning av första stycket 3 skall det egna kapitalet beräknas enligt 25 kap. 14 § *aktiebolagslagen (2005:000).*

² Senaste lydelse 2001:967.

I fall som avses i första stycket 4 får auktorisationen återkallas bara om Finansinspektionen först invänt mot att personen ingår i styrelsen eller är verkställande direktör eller dennes ställföreträdare och om han, efter en av inspektionen bestämd tid av högst tre månader, fortfarande finns kvar i styrelsen eller är verkställande direktör eller dennes ställföreträdare.

Vid återkallelse av auktorisation får Finansinspektionen besluta om hur verksamheten skall avvecklas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2006.

Regeringen bemyndigade i juni 1990 chefen för Justitiedepartementet att tillkalla en kommitté (Ju 1990:08) med uppdrag att göra en översyn av aktiebolagslagen (dir. 1990:46). Till ordförande i kommittén utsågs justitierådet Bo Svensson. Kommittén antog namnet Aktiebolagskommittén.

Kommittén har avgett delbetänkandena *Bundna aktier* (SOU 1992:13), *Aktiebolagslagen och EG* (SOU 1992:83), *Aktiebolagets organisation* (SOU 1995:44), *Aktiebolagets kapital* (SOU 1997:22), *Vinstutdelning i aktiebolag* (SOU 1997:168) och *Likvidation av aktiebolag* (SOU 1999:36) samt slutbetänkandet *Ny aktiebolagslag* (SOU 2001:1). De förslag som kommittén har lämnat har redan delvis lett till lagstiftning, bl.a. så att 7–11 och 13–15 kap. aktiebolagslagen har fått ny lydelse.¹

I det följande kommer vi att ta upp det förslag till en helt ny aktiebolagslag som kommittén har lagt fram i slutbetänkandet. Kommitténs förslag grundar sig till stora delar på de överväganden och de förslag som den har lämnat i de tidigare delbetänkandena. Det blir därför nödvändigt att i detta lagstiftningsärende även behandla en rad frågor som kommittén har tagit upp i delbetänkandena *Aktiebolagets kapital* och *Vinstutdelning i aktiebolag* och som riksdagen inte tidigare har tagit ställning till. Sammanfattningar av dessa båda delbetänkanden och av slutbetänkandet finns i *bilagorna 1–3*. Lagförslagen i betänkandena finns i *bilagorna 4–6*.

De aktuella betänkandena har remissbehandlats. I *bilagorna 7–9* finns förteckningar över remissinstanserna. Sammanställningar över remissvaren finns tillgängliga i lagstiftningsärendet (dnr Ju1997/855/L1, Ju1997/6799/L1 och Ju2001/220/L1). Regeringen har vidare gett NUTEK i uppdrag att göra en analys av de konsekvenser förslagen i slutbetänkandet kan få för mindre företag. NUTEK:s rapport finns i *bilaga 10*. På Justitiedepartementets uppdrag har professorn Per Thorell upprättat en promemoria angående vissa frågor om vinstutdelning i aktiebolag och professorn Lars Vinell gjort en konsekvensanalys avseende de föreslagna reglerna om värdeöverföring. Sammanfattningar av Thorells och Vinells rapporter finns i *bilagorna 11 och 12*.

I denna lagrådsremiss behandlas också ett förslag från departementspromemorian *Åtgärder mot missbruk inom associationsrätten* (Ds 2003:24) angående tillträde och avgång som styrelseledamot i aktiebolag. Här behandlas också ett par förslag från den inom Justitiedepartementet upprättade promemorian *Några frågor om revision* (dnr Ju2001/220/L1, Ju2003/629/L1 och Ju2003/3072/L1). Promemoriorna, vars lagförslag i nu aktuella delar finns i *bilagorna 13 och 14*, har remissbehandlats. Förteckningar över remissinstanserna finns i *bilagorna 15 och 16*. Sammanställningar av remissvaren finns tillgängliga i lagstiftningsärendet.²

¹ Se prop. 1992/93:68, bet. 1992/93:LU14, rskr. 1992/93:62, SFS 1992:1238, prop. 1993/94:196, bet. 1993/94:LU32, rskr. 1993/94:422, SFS 1994:802, prop. 1997/98:99, bet. 1997/98:LU26, rskr. 1997/98:257, SFS 1998:760, prop. 1999/2000:34, bet. 1999/2000:LU9, rskr. 1999/2000: 135, SFS 2000:66 samt prop. 2000/01:150, bet. 2001/02:LU5, rskr. 2001/02:150 och SFS 2001:932.

² Dnr Ju2003/4349/L1 respektive Ju2001/220/L1, Ju2003/629/L1 och Ju2003/3072/L1.

I februari 2004 skickade Justitiedepartementet ut ett utkast till lagrådsremiss. Utkastet behandlades vid ett remissmöte den 8 mars 2004. Minnesanteckningar från mötet och de skriftliga synpunkter som gavs in efter mötet finns tillgängliga i lagstiftningsärendet (Ju2001/220/L1).

Propositionen bygger på en överenskommelse mellan den socialdemokratiska regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet de Gröna.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 6 maj 2004 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 17*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 18*. Lagrådets synpunkter och de ändringar som med anledning av dessa har gjorts i förslaget behandlas i avsnitten 4.6, 5.6, 5.7, 6.2.1, 6.2.2, 7.3.1, 7.3.2, 8.1, 9.2.1, 9.2.2, 9.3.8, 9.3.9, 9.5.1, 11.2, 11.5.1, 11.5.2, 15.2.1, 15.2.3, 15.5, 16.1.5, 16.2.2, 16.2.4, 16.2.5, 16.3.1, 16.3.2, 16.3.3, 16.3.5, 16.3.6, 16.3.9, 16.3.10 och 17.2 samt i författningskommentaren. Vi har i de flesta fall följt Lagrådets förslag. I vissa avseenden har vi dock gjort andra bedömningar eller valt andra lagtekniska lösningar, se bl.a. avsnitten 5.7, 7.3.1, 7.3.2, 11.5.2, 15.2.1 och 16.3.1. I andra avseenden har vi ansett att Lagrådets förslag inte kan genomföras utan ytterligare beredning; i dessa delar har Lagrådets förslag inte föranlett några ändringar i förhållande till lagrådsremissens förslag.

I förhållande till lagrådsremissen har även gjorts ytterligare en del mindre ändringar i lagtexten, flertalet av redaktionell natur.

4 Allmänna utgångspunkter

4.1 Aktiebolagsformen; dess bakgrund och betydelse

Aktiebolaget kännetecknas av att de som deltar i bolaget, aktieägarna, inte ansvarar personligen för bolagets förpliktelser. Denna frihet från personligt ansvar balanseras av ett flertal regler som syftar till att ge bolagets borgenärer ett visst skydd, framför allt regler om att det i bolaget skall finnas en viss marginal mellan tillgångar och skulder, ett aktiekapital. Aktiebolagsformen ger aktieägarna möjlighet att driva verksamhet utan att riskera mera än det ursprungligen satsade och tillskjutna kapitalet. De borgenärsskyddsregler som aktiebolagsformen är kringgärdad av bidrar samtidigt till att minska riskerna för den som rättshandlar med bolaget. Karakteristiskt för aktiebolaget är också att andelarna i bolaget, aktierna, normalt är fritt överlåtbara och kan spridas på ett stort antal händer. Det bidrar till att underlätta bolagets finansiering; betydande kapital kan ackumuleras genom små bidrag från ett stort antal investerare som vet att de kan dra sig ur aktiebolaget när de vill använda sina resurser för andra ändamål. Dessa bolagsformens karakteristika gör den särskilt väl ägnad att användas i samband med satsningar på ny och mera omfattande ekonomisk verksamhet. I dag torde aktiebolagsformen förekomma i nästan alla länder i världen.

Bolagsformen har rötter tillbaka till medeltiden men det var först under 1600- och 1700-talen som den fick någon utbredning av betydelse. Också

i Sverige tillkom då aktiebolagsliknande företag, s.k. kompanier, som grundades på privilegier från kronan. Lagstiftning om aktiebolag tillkom emellertid mera allmänt först under 1800-talet.

Den första svenska aktiebolagslagen tillkom år 1848. Enligt denna fick verksamhet drivas i aktiebolagsform enbart efter oktroj från staten. 1848 års aktiebolagslag följdes sedermera av nya aktiebolagslagar 1895 och 1910. Dessa byggde – liksom följande aktiebolagslagar – på ett s.k. normativsystem, dvs. för att bilda ett bolag krävs inte något särskilt tillstånd från staten men bolaget måste uppfylla vissa i lagen angivna förutsättningar för att kunna registreras. Efter Kreugerkraschen på 1930-talet inleddes ett nytt lagstiftningsarbete på bolagsrättens område, inriktat på att avhjälpa de brister i lagstiftningen som kraschen ansågs vara ett tecken på. Arbetet ledde fram till att det år 1944 antogs en ny aktiebolagslag. År 1975 antogs åter en ny aktiebolagslag. Denna gäller fortfarande.

Utvecklingen efter år 1975 har föranlett den svenska lagstiftaren att i olika sammanhang vidta en rad ändringar i aktiebolagslagen. Det är svårt att genomföra ett så stort antal ändringar som det här har varit fråga om utan att lagen så småningom förlorar en del av sin struktur, sin överskådlighet och sin begriplighet. Redan detta motiverar en samlad översyn av det aktiebolagsrättsliga regelverket.

Härtill kommer viktiga förändringar i svenskt näringsliv under de senaste decennierna liksom den ökade internationaliseringen, faktorer som ger anledning att överväga ytterligare förändringar.

Bland förändringarna i svenskt näringsliv märks inte minst den ändrade ägarstrukturen i de börsnoterade svenska aktiebolagen. Särskilt under senare hälften av 1990-talet har det utländska ägandet ökat väsentligt. Många av de största svenska aktiebolagen ägs i dag till mer än hälften av utländska rättssubjekt. De utländska ägarna är ofta pensionsfonder och liknande institutioner som placerar sina tillgångar i aktier men sällan ingriper i bolagens skötsel. Även bland de svenska ägarna märks i allt större utsträckning fonder, försäkringsbolag och andra institutioner. Gruppen fysiska personer, vilken för några decennier sedan ägde merparten av aktierna i de svenska börsnoterade bolagen, har numera fått sitt inflytande betydligt reducerat. I denna situation framstår det som angeläget att se över den aktiebolagsrättsliga regleringen så att den ger såväl de svenska som de utländska institutionerna effektiva möjligheter att delta i de svenska aktiebolagens förvaltning.

Den ökade internationaliseringen kommer bl.a. till uttryck i det svenska medlemskapet i Europeiska unionen. Det blir därmed allt viktigare att den svenska aktiebolagslagen framstår som konkurrenskraftig jämfört med de regelverk som gäller i andra EU-stater liksom givetvis att lagen står i överensstämmelse med EG-rätten. Det blir också allt viktigare för svenska företag att kunna skaffa kapital på den internationella kapitalmarknaden. Av betydelse för aktiebolagens möjligheter att göra detta är givetvis att den svenska aktiebolagsformen åtnjuter förståelse och förtroende i omvärlden. Den svenska aktiebolagslagen måste därför ligga i linje med den internationella utvecklingen på det aktiebolagsrättsliga området.

Det har mot denna bakgrund funnits fog att göra en fullständig översyn av den svenska aktiebolagslagen. Liksom kommittén anser vi att denna översyn bör utmynna i en helt omarbetad lagstiftning på området.

4.2 Privata och publika aktiebolag

Regeringens förslag: Det skall även i fortsättningen finnas en gemensam lag för alla slag av aktiebolag. Indelningen i privata och publika aktiebolag skall bestå.

Den viktigaste skillnaden mellan de båda bolagskategorierna skall liksom tidigare vara att publika aktiebolag, men inte privata aktiebolag, skall ha rätt att inbjuda allmänheten att teckna och förvärva aktier och andra värdepapper som bolaget ger ut. För publika aktiebolag skall dessutom gälla strängare krav på aktiekapitalets storlek än för privata aktiebolag.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 2001:1 s. 293 f.).

Remissinstanserna: Det stora flertalet remissinstanser har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* har dock ansett att förutsättningarna för en uppdelning av regleringen på två skilda lagar bör undersökas vidare.

Bakgrund: Aktiebolagsformen är sedan länge den dominerande företagsformen i Sverige. Det finns omkring 300 000 aktiebolag registrerade i det aktiebolagsregister som Bolagsverket (före den 1 juli 2004 Patent- och registreringsverket) för. Bland dessa aktiebolag finns allt från stora börsnoterade bolag med världsomspännande verksamhet till små familjeföretag utan anställda. I dag finns de grundläggande reglerna för alla aktiebolag, oavsett storlek och karaktär, i en och samma lag, nämligen 1975 års aktiebolagslag (1975:1385). Denna ordning har från tid till annan ifrågasatts. Det har hävdats att förutsättningarna och behoven skiljer sig i så hög grad mellan företag av olika storlek att det är motiverat med två skilda lagar, en för mindre aktiebolag och en för större aktiebolag. Det nu gällande regelverket för aktiebolag är, har det sagts, inte avpassat för mindre företag som drivs av ett fåtal personer som själva är engagerade i verksamheten såväl genom personliga insatser som eget kapital (se t.ex. bet. 1999/2000:LU10 s. 3 f.). Det har också påtalats att det i många andra länder, däribland Danmark och Norge, finns särskilda lagar för mindre aktiebolag.

EG:s bolagsrätt utgår från att det kan finnas två kategorier av aktiebolag. Den ena kategorin omfattar typiskt sett större bolag med stor spridning på aktierna medan den andra kategorin företrädesvis omfattar små eller medelstora företag med ett mindre antal ägare. Flera av EG:s direktiv på bolagsrättens område gäller endast den ena eller den andra bolagskategorin och är särskilt inriktade på de krav som bör ställas på den typen av bolag. När EG-rätten genom Sveriges undertecknande av EES-avtalet införlivades i svensk rätt ansågs det därför motiverat att införa en motsvarande indelning i två bolagskategorier i den svenska aktiebolagslagen. I det sammanhanget gjordes bedömningen att skillnaderna mellan de båda bolagskategorierna inte skulle bli så betydande att det var motiverat

med två skilda lagar (se prop. 1993/94:196 s. 73 f.). I stället infördes i aktiebolagslagen indelningen i privata och publika aktiebolag (se 1 kap. 2 §). Riksdagen har därefter vid flera tillfällen avstyrkt motioner om att införa en särskild aktiebolagsform för mindre företag (se senast bet. 2002/03:LU8 s. 4 f.).

Skälen för regeringens förslag: Enligt vår uppfattning är det, bl.a. med hänsyn till EG:s bolagsrätt, naturligt att den svenska lagstiftningen även fortsättningsvis tillhandahåller två olika kategorier av aktiebolag. En sådan indelning i två kategorier av aktiebolag finns numera också i samtliga EU:s medlemsländer.

I gällande rätt utgör privata och publika aktiebolag två olika varianter inom ramen för en och samma bolagsform, aktiebolaget, och de regleras i en gemensam lag, aktiebolagslagen. Ett alternativ till denna ordning är att skapa en helt ny bolagsform. I så fall är det naturligt att denna regleras i en särskild lag vid sidan av aktiebolagslagen.

Vår uppfattning är emellertid att övervägande skäl talar för att behålla den ordning som gäller i dag. Vid en uppdelning på två olika lagar skulle större delen av det regelverk som i dag finns i aktiebolagslagen ändå behöva tas med i båda lagarna. Vi skulle – såsom erfarenheterna från andra länder visar – få två omfattande lagar med till stor del samma innehåll. Som exempel kan nämnas de norska lagarna för aksjeselskaper respektive allmennaksjeselskaper, två omfattande lagar som till stora delar är identiska med varandra. En sådan ordning bör enligt vår uppfattning undvikas. En gemensam lag – av det slag vi i dag har i Sverige och som också finns i Finland – ger också bättre förutsättningar för en enhetlig reglering av grundläggande aktiebolagsrättsliga frågor.

Det finns också vissa praktiska fördelar med den ordning som i dag gäller i Sverige. För ett bolag som växer från litet till stort är det betydligt enklare om regelverket för små och stora bolag i grunden är detsamma. Med den nuvarande ordningen är det möjligt för ett privat aktiebolag att genom ett förhållandevis enkelt förfarande omvandlas till ett publikt aktiebolag (och vice versa); bolaget behöver inte byta vare sig bolagsform (aktiebolaget) eller tillämplig lag. I länder med två olika slag av aktiebolag, reglerade i två olika lagar är en motsvarande omvandling mera omständlig. Ett exempel på detta är det tyska systemet där omvandling från *Gesellschaft mit beschränkter Haftung* till *Aktiengesellschaft* regleras i en särskild och tämligen omfattande omvandlingslag.

För företagets del torde det dessutom inte vara avgörande om reglerna för de mindre bolagen finns i en särskild lag eller om de ingår i aktiebolagslagen. Det väsentliga är att lagstiftaren tillhandahåller så enkla och flexibla lösningar som möjligt för dessa bolag samt att reglerna utformas på ett tydligt och överskådligt sätt. Vi återkommer i nästa avsnitt till dessa frågor.

Vi föreslår alltså att den nuvarande uppdelningen i privata och publika aktiebolag skall bestå. Det är naturligt att det, liksom i dag, bör vara aktieägarna själva som gemensamt avgör om ett aktiebolag skall vara privat eller publikt.

Vilka karakteristika bör då respektive bolagskategori ha?

Den avgörande skillnaden mellan publika och privata aktiebolag ligger enligt hittills gällande regler i möjligheten att vända sig till allmänheten för kapitalanskaffning. Den möjligheten står öppen endast för publika

aktiebolag (jfr 1 kap. 4 § aktiebolagslagen). Motsvarande gäller i de flesta andra EU-länder. Sålunda kan i Storbritannien och Irland ett *public limited company* men inte ett *private limited company* vända sig till allmänheten för kapitalanskaffning. Motsvarande gäller i Tyskland för ett *Aktiengesellschaft* respektive ett *Gesellschaft mit beschränkter Haftung*. Det faller sig naturligt att gränsdragningen mellan svenska privata och publika aktiebolag görs på samma sätt. Gränsdragningen kommer i dag till uttryck genom *dels* ett förbud för privata aktiebolag att söka sprida aktier, teckningsrätter eller liknande värdepapper i bolaget till allmänheten, *dels* ett förbud mot att på börs eller annan organiserad marknadsplats bedriva handel med sådana värdepapper. Vi föreslår att motsvarande förbud tas in i den nya lagen. Vi återkommer i författningskommentaren till förbudens närmare utformning.

Såsom kommer att beröras i avsnitt 4.8 bör det också ställas strängare krav på publika aktiebolag än på privata aktiebolag när det gäller aktiekapitalets storlek. Vi återkommer i senare avsnitt till vilka ytterligare skillnader som bör finnas mellan bolagskategorierna.

4.3 Förenkling m.m.

Regeringens bedömning: Den nya aktiebolagslagen bör präglas av överskådlighet, begriplighet och flexibilitet.

Kommitténs bedömning: Kommittén har haft samma inriktning på sitt arbete.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna har inte haft några invändningar mot den allmänna inriktningen på kommitténs arbete eller på de föreslagna reglernas systematik och allmänna utformning. *Svea hovrätt* har ansett att kommitténs förslag i allt för hög utsträckning utgår från de stora börsbolagens behov. *NUTEK* har ansett att ett antal bestämmelser i den nya lagen inte bör gälla för bolag där samtliga aktieägare är styrelseledamöter. *Företagarna* har framhållit vikten av att lagen görs särskilt lättillgänglig för de privata aktiebolagen.

Skälen för regeringens bedömning: En fråga som regeringen prioriterar högt är att det skall bli enklare att starta och driva företag. Dessa förenklingssträvanden bör givetvis präglade den nya aktiebolagslagen. På bolagsrättens område har också under senare år flera förändringar vidtagits för att underlätta för i synnerhet små och medelstora företag (jfr regeringens skrivelse 2002/03:8). De små och medelstora företagens villkor har stått i blickpunkten också under arbetet med den nya aktiebolagslagen. Bland annat gav regeringen våren 2001 Verket för näringsutveckling, NUTEK, i uppdrag att utreda vilka konsekvenser kommitténs förslag kan få för små företags villkor. Vi kommer att återkomma till NUTEK:s synpunkter när vi behandlar de förslag som NUTEK har berört i sin rapport.

En viktig del i förenklingsarbetet är att förbättra överskådligheten och begripligheten i de lagtexter som företagen har att tillämpa. Detta har varit en av ledstjärnorna för kommitténs arbete. Kommittén har således föreslagit ett antal systematiska och terminologiska reformer i syfte att göra den nya lagen mer användarvänlig. I förslaget har paragrafernas

omfång begränsats och antalet hänvisningar mellan olika paragrafer minskats. Lagtexten har gjorts mera överskådlig genom infogandet av paragrafrubriker. Språket har, så långt ämnet tillåter, förenklats. Vi anser att kommittén har lyckats väl i dessa avseenden. Enligt vår uppfattning innebär den nya systematik och språkdräkt som kommittén har föreslagit väsentliga förbättringar och förenklingar.

I februari 2004 remitterade Justitiedepartementet ett utkast till lagrådsremiss med ett förslag till nya aktiebolagslag. I det förslaget hade ytterligare redaktionella ändringar gjorts i syfte att öka lagens överskådlighet. Som exempel kan nämnas att den föreslagna lagen inleds med en innehållsförteckning och att den, efter förebild i 2 kap. 1 § inkomstskattelagen (1999:1229), innehåller en bestämmelse som anger var i lagen olika begrepp definieras och förklaras. En remissinstans, *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet*, har framfört kritiska synpunkter på överskådligheten i det förslaget. För vår del anser vi dock att de föreslagna förändringarna ökar lagens användarvänlighet. Förslaget i denna proposition överensstämmer därför väsentligen med förslaget i utkastet. Det innehåller emellertid ytterligare förenklingar. Bland annat har vi, i syfte att göra lagen särskilt lättillgänglig för små och medelstora bolag, placerat de särbestämmelser som avser publika aktiebolag i slutet av varje kapitel. Detta är en lagstiftningsteknik som har förordats av *Företagarna*.

En annan aspekt som med rätta ofta lyfts fram som ett angeläget område för näringspolitiska reformer är omfattningen av regelverket. Riksdagen har i ett tillkännagivande uttalat att det under innevarande mandatperiod skall göras en genomgång av hela det regelverk som berör företaget, så att onödiga och krångliga regler kan tas bort (se bet. 2002/03:NU1 s. 97 f. och riksdagens skrivelse 2002/03:74). I samma tillkännagivande uttalas att det bör sättas upp ett kvantitativt mål för regelförenklingsarbetet, i syfte att redan under innevarande mandatperiod påtagligt minska företagens kostnader för administration av regelverket.

Mot den bakgrunden är det särskilt angeläget att onödiga regler undviks i den nya aktiebolagslagen. Det bör på punkt efter punkt noga övervägas om de nuvarande reglerna verkligen är nödvändiga även i fortsättningen. Samtidigt bör man enligt vår mening iakta viss försiktighet när det gäller avreglering på det civilrättsliga området. Den civilrättsliga lagstiftningen, däribland aktiebolagslagen, tjänar som hjälpmedel för näringsidkare. I den mån det saknas regler om aktieägarnas mellanhanden, bolagets förvaltning eller dylikt tvingas bolaget och aktieägarna – inte sällan med betydande kostnader som följd – till en omfattande reglering av motsvarande frågor i bolagsordningen eller i särskilda avtal. I värsta fall kan avsaknaden av lagregler leda till kostsamma tvister och domstolsprocesser. En annan fara med en långtgående avreglering på det bolagsrättsliga området är att den kan beröva företagen värdefulla rättsliga och finansiella instrument. Som exempel kan nämnas reglerna om fusion och delning av aktiebolag, om samtyckesklausuler och om konvertibla skuldebrev. Om dessa regler togs bort, skulle regelmassan minska betydligt men företagens handlingsförmåga skulle minska. Samtidigt utgör regler av detta slag inte någon belastning för företagen; de företag som inte ser något behov av att använda de rättsliga instrument som reglerna tillhandahåller, kan bortse från reglerna.

På det aktiebolagsrättsliga området framstår därför avreglering inte som det viktigaste sättet att åstadkomma förenklingar och förbättringar. En väl så viktig aspekt är reglernas flexibilitet. Här finns det anledning att lyfta fram en viktig princip i svensk aktiebolagsrätt. Det finns en mängd regler i aktiebolagslagen som är uppställda enbart i aktieägarnas intresse. Redan enligt gällande rätt är det möjligt att avvika från dessa regler, under förutsättning att alla aktieägare går med på det. Vi anser att denna princip bör gälla även i fortsättningen. Det medför att åtskilliga av de krav som lagen ställer på exempelvis bolagets förvaltning inte blir särskilt betungande i små bolag med endast en eller ett par aktieägare. Styrelse- och stämmobeslut måste visserligen dokumenteras men besluten kan, om aktieägarna är ense, fattas på ett mycket formlöst sätt.

Ett annat sätt att åstadkomma flexibilitet är att ge bolagen möjlighet att avvika från lagens regler genom föreskrifter i bolagsordningen. I den utsträckning lagens regler syftar enbart till att erbjuda aktieägarna ett sätt att reglera sina mellanhavanden är det logiskt att aktieägarna, om de så vill, får reglera dessa på annat sätt än vad som anges i lagen. Vårt lagförslag innebär, i likhet med kommitténs, att aktieägarnas möjligheter att reglera frågor i bolagsordningen utökas i förhållande till vad som gäller i dag.

Vi föreslår också på åtskilliga punkter en annan reglering för privata aktiebolag än för publika aktiebolag. Eftersom privata aktiebolag typiskt sett har färre aktieägare och dessa ofta också deltar i bolagets skötsel, är det rimligt att det i sådana bolag finns ett särskilt stort utrymme för aktieägarna att komma överens om särskilda former för förvaltning av bolaget.

NUTEK har ansett att det är motiverat med särskilt långtgående förenklingar för bolag där samtliga aktieägare är styrelsemedlemmar. *NUTEK*:s förslag innebär att sådana bolag skall undantas från vissa av lagens bestämmelser, bl.a. de som gäller aktieägares initiativrätt inför bolagsstämma (jfr 9 kap. 11 § aktiebolagslagen), kallelse till stämma (jfr 9 kap. 13 och 14 §§) och tillhandahållande av beslutsunderlag inför stämman (jfr 9 kap. 15 och 16 §§). Enligt *NUTEK* bör det göras ytterligare undantag för bolag med en enda aktieägare, som tillika är styrelseledamot.

Vi är inte beredda att förorda *NUTEK*:s förslag. Det finns starka principiella skäl för att även i fortsättningen upprätthålla skillnaden mellan bolagets lednings- och ägarfunktioner. Den av *NUTEK* föreslagna ordningen skulle dessutom innebära att den rättsliga regleringen av bolaget blev beroende av faktorer som kan förändras från en dag till en annan. Därtill kommer att många av de bestämmelser som *NUTEK* har pekat på är sådana som, i enlighet med vad vi har uttalat ovan, kan åsidosättas om samtliga aktieägare är överens om det.

Det bör tilläggas att åtskilliga aktiebolagsrättsliga frågor över huvud taget inte bör överlämnas till aktieägarna att avgöra utan fordrar en tvingande lagreglering. Regler som är uppställda i tredje mans intresse, såsom de regler som tryggar att bolaget tillförs medel motsvarande bolagets bundna egna kapital, bör givetvis inte få åsidosättas av aktieägarna. Det måste också – som vi återkommer till i avsnitt 4.4 – finnas regler som ger ett rimligt skydd mot ekonomisk brottslighet och regler som gör det möjligt att utkräva ansvar av dem som missbrukar aktiebolagsformen. Det är därför angeläget att den nya lagen, liksom den nuvarande, inne-

håller tvingande regler i vissa avseenden, t.ex. om revision, om offentliggörande och om dokumentation av viktiga beslut som har fattats inom bolaget.

I detta sammanhang bör det slutligen nämnas att vi räknar med att övergången till den nya lagen skall underlättas genom olika informationsinsatser i anslutning till att lagen träder i kraft. Bolagsverket kommer att bidra med information om de nya reglernas innebörd. Bl.a. kommer de nya reglerna att återspeglas i det informationsmaterial som verket tillhandahåller. Även Justitiedepartementet planerar att utarbeta och tillhandahålla skriftligt informationsmaterial om den nya lagen.

4.4 Missbruk av aktiebolagsformen

Regeringens bedömning: Aktiebolagslagens regler bör utformas så att risken för missbruk av aktiebolagsformen minimeras. Samtidigt bör det undvikas att lagen belastas med regler som innebär att aktiebolagsformen minskar i användbarhet för seriösa företagare och att svenska företag drabbas av konkurrensnackdelar i förhållande till utländska företag.

Kommitténs bedömning: Kommittén har inte tagit upp frågan till särskild diskussion.

Remissinstanserna: Några remissinstanser, däribland *Ekobrottsmyndigheten* och *Riksåklagaren*, har ansett att kommitténs förslag i alltför liten utsträckning beaktar intresset av att förhindra ekonomisk brottslighet.

Bakgrund: År 1995 beslutade regeringen om en strategi för samhällets samlade åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten (se skr. 1994/95:217, bet. 1994/95:JuU25, rskr. 1994/95:412). Det övergripande målet för strategin har varit att den ekonomiska brottsligheten skall minska påtagligt genom åtgärder som kraftigt förstärker samhällets insatser mot sådan kriminalitet. Med ledning av strategin har åtgärder vidtagits i syfte att åstadkomma en effektivisering när det gäller att förebygga, upptäcka, utreda och lagföra ekonomisk brottslighet.

Inom ramen för arbetet med strategin har det även vidtagits ett antal lagstiftningsåtgärder på aktiebolagsrättens område. Det har införts skyldigheter för revisorer att agera vid misstanke om brott från styrelseledamots eller verkställande direktörens sida (se 10 kap. 38–40 §§ aktiebolagslagen, jfr prop. 1997/98:99 s. 152 f.). För att motverka användningen av s.k. målvakter har det belagts med straff att otillbörligen medverka till att sådana utses (se 8 kap. 9 och 27 §§, även prop. 2000/01:150 s. 74 f.). Vidare har aktiebolagslagens likvidationsbestämmelser ändrats så att ett bolag som saknar behörig styrelse kan försättas i likvidation efter kortare tid än tidigare (se 13 kap. 23 §, jfr prop. 2000/01:150 s. 65 f.). Det har också införts regler som tydliggör styrelsens ansvar för bolagets organisation och förvaltning (se 8 kap. 3 § fjärde stycket, jfr prop. 2000/01:150 s. 74 f.).

Skälen för regeringens bedömning: Vi anser det vara naturligt att ekobrottsaspekten och risken för missbruk av aktiebolagsformen vägs in vid utformningen av den nya aktiebolagslagen. Så bör t.ex. de bestäm-

melser som under senare år har förts in i aktiebolagslagen i syfte att komma till rätta med olika typer av missbruk (se ovan) föras över till den nya lagen utan några ändringar i sak. Det bör också övervägas om ytterligare förändringar kan vidtas för att komma till rätta med de oegentligheter som förekommer i dag. En sådan fråga gäller rättsverkningarna av registrering som styrelseledamot i ett aktiebolag. I avsnitt 7.3.2 föreslår vi på denna punkt lagändringar som syftar till att komma till rätta med de svårigheter som förekommer i utredningar om ekonomisk brottslighet när det gäller att styrka vem som har varit ansvarig företrädare för bolaget vid en viss tidpunkt. Vårt förslag innebär att rättsverkningarna av ändringar i styrelsens sammansättning inträder tidigast när ändringen anmäls till registreringsmyndigheten. Ett annat exempel är reglerna om värdeöverföring från bolaget, där vi föreslår flera förändringar för att motverka missbruk av reglerna.

När man överväger ändringar i den aktiebolagsrättsliga lagstiftningen i syfte att förebygga missbruk måste man emellertid också beakta vilka konsekvenser sådana förändringar kan få för det seriösa företagandet. En aktiebolagsrättslig reglering som i alltför hög utsträckning utformas utifrån intresset av att förhindra missbruk kan leda till olägenheter och kostnader för den överväldigande majoritet av aktiebolagen som bedriver helt seriös verksamhet. Så kan vara fallet t.ex. när det gäller krav på upprättande av olika dokument och regler om särskild revisorsgranskning av särskilda transaktioner inom bolaget. I detta sammanhang bör också beaktas att den svenska aktiebolagslagen vid en internationell jämförelse redan i dag framstår som förhållandevis sträng mot bolagen i dessa avseenden. Som exempel kan nämnas de svenska reglerna om revision som är mer långtgående än motsvarande regler i de flesta andra europeiska länder.

Enligt vår uppfattning bör det aktiebolagsrättsliga regelverket alltså vila på en lämplig avvägning mellan behovet av att förebygga missbruk av aktiebolagsformen och intresset av att tillhandahålla de seriösa företagen ett flexibelt och konkurrenskraftigt regelverk. Vi har strävat efter en sådan balans i det lagförslag som vi nu lägger fram. Vi återkommer längre fram till olika konkreta frågor där avvägningar av detta slag aktualiseras.

I detta sammanhang får naturligtvis den pågående diskussionen om förtroendet för näringslivet betydelse. Ett antal s.k. företagsskandaler under senare år i Sverige och utomlands har väckt frågor om vad som kan göras för att säkerställa ett seriöst och ansvarsfullt agerande inom näringslivet. Vi ser allvarligt på den uppkomna situationen. Det rubbade förtroende för näringslivet är skadligt inte bara för företagen själva utan för samhället i stort. I förlängningen riskerar den uppkomna förtroendekrisen att påverka förutsättningarna för tillväxten. Ytterst är det företagets ägare och styrelser som måste garantera att verksamheten utövas i enlighet med gällande rättsliga och etiska normer. Även regeringen och riksdagen har ett ansvar, främst när det gäller att se till att regelverket är utformat på ett sätt som så långt som möjligt förebygger missbruk och oegentligheter. Vi har redan vidtagit en rad åtgärder av det aktuella slaget. Som exempel kan nämnas den proposition med förslag till skärpta regler för livbolagen som beslutades i mars 2004 och som sedermera har

antagit av riksdagen (se prop. 2003/04:109, bet. 2003/04:FiU26 och rskr. 2003/04:262). Prop. 2004/05:85

Inom Regeringskansliet pågår överväganden om ytterligare förändringar i det gällande regelverket. En sådan fråga gäller formerna för beslut om ersättning till ledande befattningshavare. Vår uppfattning är att bolagsstämmans inflytande över beslut om arvoden och förmåner till företagsledningen skall stärkas, bl.a. så att bolagets beslut i dessa frågor i högre grad än i dag bör fattas på bolagsstämman och att kraven på redovisning av sådana arvoden och förmåner skall skärpas. Ett förslag till lagregler med den inriktningen har nyligen remitterats. Målsättningen är att dessa regler skall kunna beslutas under våren 2005.

Av intresse i sammanhanget är också det betänkande som Förtroendekommissionen överlämnade i april 2004, Näringslivet och förtroendet (SOU 2004:47). Betänkandet innehåller analyser och förslag som kan utgöra en god grund för det fortsatta arbetet på detta område. Här vill vi särskilt peka på det förslag till företagsstyrningskod som har tagits fram av en till kommissionen knuten arbetsgrupp (SOU 2004:46). Förslaget innehöll normer för hur beslutsfattandet skall gå till inom ett företag. Vår bedömning är att en kod av detta slag kan bidra till att säkerställa en väl fungerande ordning för företagsstyrning i Sverige (se vidare beträffande dessa frågor avsnitt 7.1) och därmed minska risken för händelser av det slag som vi på senare år har bevittnat här och i vår omvärld. Förslaget har remitterats och därefter omarbetats med hänsyn till remissinstansernas synpunkter (se SOU 2004:130). Innehållet i den omarbetade koden är därmed väl förankrat. Det kan förväntas att den kommer att börja tillämpas under år 2005. Vi avser att noga följa hur den tillämpas och vilka effekter den får. Koden kommer att förvaltas av ett organ där även staten kommer att vara representerad.

Inom Regeringskansliet pågår ytterligare överväganden med anledning av förslagen i Förtroendekommissionens huvudbetänkande. Vi avser att längre fram under år 2005 redovisa de slutsatser som dessa överväganden föranleder.

4.5 Aktieägarnas betalningsansvar

Regeringens förslag: Liksom hittills skall aktieägarna som regel inte ha något personligt betalningsansvar för bolagets förpliktelser.

Regeringens bedömning: Det bör inte nu införas några generella regler om ansvarsgenombrott.

Kommitténs förslag och bedömning: Överensstämmer med regeringens förslag och bedömning (SOU 2001:1 s. 279 f.).

Remissinstanserna: Det stora flertalet remissinstanser har tillstyrkt kommitténs förslag och bedömning eller inte haft några invändningar mot dem. *Stockholms tingsrätt* har emellertid ansett att inskränkningar i principen om aktieägarnas frihet från personligt betalningsansvar – om sådana alls skall förekomma – bör komma till uttryck i den nya aktiebolagslagen. Bl.a. *Ekobrottsmyndigheten* och *Riksåklagaren* har ansett att kommitténs överväganden i frågan om ansvarsgenombrott inte kan utgöra underlag för regeringens ställningstagande utan att frågan bör bli

föremål för förnyade överväganden i särskild ordning. Även några skattemyndigheter har framfört invändningar mot kommitténs bedömningar i denna del. – *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* har kritiserat den motsvarande bedömningen i Justitiedepartementets utkast till lagrådsremiss 2004-02-09.

Bakgrund: Ett av aktiebolagets främsta kännetecken är att delägarna inte är personligt ansvariga för bolagets skulder. Detta skiljer aktiebolagsformen från andra bolagsformer, t.ex. handelsbolaget. Ett aktiebolags borgenärer är alltså som regel hänvisade till att söka få betalning för sina fordringar ur bolagets tillgångar. Principen, som kommer till uttryck i 1 kap. 1 § aktiebolagslagen, är emellertid inte undantagslös. I aktiebolagslagen finns det sålunda flera bestämmelser om personligt betalningsansvar för bolagets förpliktelser. Som exempel kan nämnas att personligt betalningsansvar kan komma i fråga för en styrelseledamot som inte vidtar de åtgärder som lagen föreskriver vid kapitalbrist i bolaget (se 13 kap. 17 §). I den situationen kan även bolagets aktieägare under vissa förutsättningar drabbas av personligt betalningsansvar (se 13 kap. 18 §). I sammanhanget bör även reglerna i 15 kap. om skadeståndsansvar för styrelseledamöter, aktieägare m.fl. nämnas.

Av de nämnda bestämmelserna är det endast den om aktieägarnas personliga betalningsansvar vid kapitalbrist som kan sägas vara ett direkt undantag från regeln i 1 kap. 1 §. Frågan om i vilken mån ytterligare undantag är motiverade har genom åren varit omdiskuterad. I rättspraxis har det förekommit att aktieägarna utan uttryckligt lagstöd har ålagts ett generellt ansvar för bolagets förpliktelser när principen om aktieägarnas ansvarsfrihet ansetts leda till ett icke godtagbart resultat (se främst NJA 1947 s. 647). Det har i olika sammanhang diskuterats huruvida en regel om sådant s.k. ansvarsgenombrott borde lagfästas.

Kommitténs slutbetänkande innehåller en redogörelse av frågans tidigare behandling (s. 281 f.). Som framgår av redogörelsen lade Betalningsansvarighetskommittén år 1987 fram ett förslag till en regel om ansvarsgenombrott (SOU 1987:59). Regeringen föreslog i en lagrådsremiss som överlämnades våren 1991 en regel som nära anslöt till Betalningsansvarighetskommitténs förslag. Lagrådets yttrande över förslaget var dock mycket kritiskt (se prop. 1990/91:198 s. 42 f.). Lagrådet ifrågasatte behovet av en lagstiftning om ansvarsgenombrott, bl.a. med hänvisning till att ansvarsfriheten för länge sedan hade brutits igenom i rättspraxis. Lagrådet ansåg också att en lagfäst regel på området skulle riskera att medföra en ökad osäkerhet för dem som bedriver näringsverksamhet i form av aktiebolag. Den samlade bedömningen från Lagrådets sida var att det remitterade förslaget inte borde genomföras. Lagrådet menade också att det var osäkert om någon från rättssäkerhets synpunkt tillfredsställande lösning över huvud taget gick att åstadkomma. Efter att ha tagit del av Lagrådets synpunkter beslutade regeringen att inte gå vidare med förslaget utan att i stället låta frågan utredas vidare.

Mot den angivna bakgrunden har också kommittén övervägt frågan om ansvarsgenombrott. Även kommitténs slutsats är att det inte bör införas någon generell regel om ansvarsgenombrott. Enligt kommitténs bedömning är behovet av att lagfästa institutet mindre i dag än vid mitten av 1980-talet, när Betalningsansvarighetskommitténs förslag utformades.

Kommittén pekar här på den skärpning av lagstiftningen och den utveckling i rättstillämpningen som har skett på olika områden. Bland annat nämns skärpta regler om tvångslikvidation av aktiebolag, nya regler om revisorers anmälningsskyldighet vid brott och en ny lag om näringsförbud. Det är enligt kommitténs uppfattning svårt att mot den bakgrunden motivera en generell regel som skulle ge möjlighet till ansvarsgenombrott i alla aktiebolag. Kommittén noterar vidare att en sådan regel med nödvändighet måste bli mycket allmänt hållen och uppbyggd med rekvisit av typen ”otillbörlig”, i ”förhållande till omständigheterna” etc., vilka på goda grunder kan komma att kritiseras från rättssäkerhetssynpunkt.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Som har framgått av det föregående är aktieägarnas frihet från betalningsansvar ett av aktiebolagets främsta kännetecken. Enligt vår uppfattning är principen av så grundläggande betydelse att det är givet att den skall gälla även fortsättningsvis. Vi föreslår därför att det även i den nya lagen tas in en bestämmelse om att delägarna i ett aktiebolag som huvudregel inte svarar för bolagets förpliktelser.

I den nu gällande aktiebolagslagen finns det en rad bestämmelser som är avsedda att säkerställa att aktieägarnas frihet från personligt betalningsansvar inte drabbar bolagets borgenärer. Av särskild betydelse har här ansetts vara kravet på att bolaget skall ha ett aktiekapital av en viss storlek som säkerhet för ingångna förbindelser. Vi återkommer i senare avsnitt till hur reglerna bör utformas så att det kan säkerställas att ett belopp motsvarande aktiekapitalet kommer bolaget till godo i samband med dess bildande och att det sedan bibehålls. Det har emellertid visat sig att regler av detta slag inte alltid ger borgenärerna ett tillfredsställande skydd. Det har därför ansetts att det bör finnas möjligheter att i vissa situationer göra undantag från principen om aktieägarnas frihet från betalningsansvar. Som tidigare har nämnts har det i rättspraxis också slagits fast att sådana undantag kan göras under vissa förutsättningar. Vi anser att detta bör vara möjligt även i fortsättningen när principen om aktieägarnas frihet från personligt betalningsansvar leder till stötande konsekvenser. Från principiella utgångspunkter finns det därför anledning att i och för sig se positivt på en lagregel om ansvarsgenombrott.

Mot det sagda skall dock vägas de problem och olägenheter som en särskild lagreglering av detta kan medföra. Av särskild betydelse är här intresset av att inte äventyra aktiebolagsformens användbarhet och attraktivitet. Som redan har framgått utgör aktieägarnas frihet från personligt betalningsansvar en av aktiebolagsrättens grundpelare. Det torde också vara just denna aspekt som har gjort att aktiebolagsformen har kommit att bli den dominerande associationsformen för näringsverksamhet av större omfattning. Genom att den som tillskjuter kapital till bolaget inte riskerar att förlora mer än vad han eller hon har tillskjutit är det möjligt att attrahera kapital till även mer riskfyllda företagsinitiativ. Detta utgör en viktig förutsättning för näringslivets utvecklingsmöjligheter. Det finns alltså anledning att iaktta försiktighet när det gäller att göra inskränkningar i principen om aktieägarnas frihet från personligt betalningsansvar.

Till det sagda kommer att det är förenat med betydande svårigheter att konstruera en generell lagregel om ansvarsgenombrott. Lagrådet menade i det tidigare lagstiftningsärendet att det är osäkert om någon från rätts-

säkerhetssynpunkt tillfredsställande lösning över huvud taget går att åstadkomma. Kommittén har varit inne på samma linje. I sammanhanget bör det också beaktas att generella lagregler om ansvarsgenombrott är mycket ovanliga internationellt. I sådana länder som Sverige brukar jämföras med i rättsliga avseenden förekommer de inte. Inte heller i förordningen (EG/2157/00) om EG:s särskilda aktiebolagsform, s.k. europabolag, finns det några sådana bestämmelser. Sålunda innehåller denna förordning en undantagslös bestämmelse (artikel 1.2) om att varje aktieägare i ett europabolag svarar endast för den del av aktiekapitalet som han eller hon har tecknat.

Mot denna bakgrund gör vi bedömningen att övervägande skäl talar mot att nu införa en generell lagregel om ansvarsgenombrott.

Vårt ställningstagande i denna fråga innebär givetvis inget hinder för domstolarna att tillämpa – och vidareutveckla – de principer som har vuxit fram i rättspraxis när det gäller ansvarsgenombrott.

Behovet av att kunna ställa ägare till svars för skador som deras bolag har vållat är enligt vår mening särskilt starkt på miljöområdet. En särskild regel om ansvarsgenombrott på detta område skulle därför kunna tjäna ett angeläget syfte. Kommitténs slutbetänkande innehåller ett förslag till en sådan regel. Förslaget har anknytning till frågor som behandlas i EG:s direktiv (2004/35/EG) om miljöansvar för att förebygga och avhjälpa miljöskador ("miljöskadedirektivet"). Direktivet kommer att föranleda en revidering av bestämmelserna om förorenade områden i 10 kap. miljöbalken (1998:808). Det är därför lämpligt att kommitténs förslag – som avser ändringar i samma regelverk – behandlas i samband med genomförandet av direktivet. Direktivet skall vara genomfört den 30 april 2007. Vi har initierat ett utredningsarbete med inriktning att förslag skall kunna remitteras under år 2006 och att en proposition, där också kommitténs förslag behandlas, skall kunna lämnas till riksdagen senast under år 2007.

4.6 Ansvarsgenombrott i advokataktiebolag

Regeringens förslag: Aktieägare i advokataktiebolag skall liksom i dag i viss utsträckning svara solidariskt med bolaget för förpliktelser mot klienter. Ansvaret skall omfatta endast sådana förpliktelser som bolaget ådrar sig i advokatuppdrag som aktieägaren svarar för.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 2001:1 s. 293.).

Remissinstanserna: Det stora flertalet remissinstanser har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag. *Konsumentverket* har emellertid motsatt sig ett med kommitténs förslag likalydande förslag om ansvarsgenombrott i advokatverksamhet som Advokatkommittén lämnade i betänkandet (SOU 1999:31) Tillsyn över advokater m.m. *Sveriges advokatsamfund* och *Sveriges Redovisningskonsulters Förbund SRF* har ansett att det inte är påkallat med en särskild regel om ansvarsgenombrott i advokataktiebolag.

Skälen för regeringens förslag: En särskild fråga är i vilken utsträckning principen om aktieägarnas frihet från personligt betalningsansvar

bör gälla i advokataktiebolag. Tidigare rådde ett generellt förbud mot att driva advokatrörelse i aktiebolagsform. År 1977 blev det möjligt för Sveriges advokatsamfund att meddela dispens från detta förbud. Det ansågs dock att advokatuppdragets särskilda karaktär, med ett personligt ansvar gentemot varje klient, motiverade att de advokatfirmor som fick sådan dispens skulle omfattas av en särskild regel om ansvarsgenombrott. Sålunda infördes en regel om att delägare i advokataktiebolag skall svara solidariskt med bolaget för sådana förpliktelser som bolaget ådrar sig medan han eller hon är delägare. Denna regel behölls när förbudet mot advokatverksamhet i aktiebolagsform upphävdes år 1994. Regeln gäller fortfarande (se 1 kap. 1 § andra stycket aktiebolagslagen).

Ett par remissinstanser, däribland *Sveriges advokatsamfund*, har ansett att den nya lagen inte bör innehålla några regler om ansvarsgenombrott i advokataktiebolag. Samfundet har därvid pekat på bl.a. att några motsvarande regler inte förekommer för andra yrkesutövare, vars uppdrag också typiskt sett kan sägas vara personliga till sin karaktär. Vidare har samfundet menat att klienternas skyddsbehov är tillräckligt tillgodosett genom det försäkringsskydd som advokatbyråer är skyldiga att hålla sig med. Samfundet har också hänvisat till att det i flera andra länder är möjligt att bedriva advokatverksamhet utan personligt ansvar. Även *Lagrådet* har förordat att särregleringen för advokataktiebolag utmönstras.

I lagrådsremissen uttalade vi att advokataktiebolag även fortsättningsvis borde särbehandlas när det gäller frågan om ansvarsgenombrott. Enligt vår mening kan det anföras flera argument för detta. En klient som anlitar advokathjälp vill ofta att just den advokat som han eller hon har anlitat skall utföra uppdraget. Valet av advokat bygger alltså ofta på att klienten har ett särskilt förtroende just för den utvalda advokaten. Advokatuppdraget kan således sägas till sin karaktär vara mer personligt än flertalet andra slag av kommersiella uppdrag. Mot detta kan emellertid invändas – såsom Lagrådet också har gjort – att det finns andra uppdrag som har liknande personlig karaktär.

Enligt vår mening måste ytterligare beredningsunderlag inhämtas innan man slutligt kan ta ställning till Advokatsamfundets och Lagrådets förslag att ta bort advokaternas personliga betalningsansvar i advokataktiebolag. Vi är därför inte beredda att i detta lagstiftningsärende föreslå ett avskaffande av advokaternas personliga betalningsansvar. Vi avser emellertid att inleda en översyn av frågan.

I avvaktan på en sådan översyn finns det ändå anledning att i detta lagstiftningsärende överväga utformningen av den befintliga regeln om ansvarsgenombrott för advokater.

Den bestämmelse som kommittén har föreslagit motsvarar det förslag som Advokatkommittén lämnade i betänkandet (SOU 1999:31) Tillsyn över advokater m.m. (s. 178 f.). Förslaget innebär en viss lättnad i förhållande till det ansvar som en delägare i ett advokataktiebolag enligt gällande regler har för bolagets förpliktelser. Enligt Advokatkommitténs uppfattning täcker bestämmelsen i sin nuvarande omfattning mer än den behöver täcka. Från klientens synpunkt bör det, enligt Advokatkommittén, vara tillräckligt att den eller de delägare som ansvarar för uppdraget har ett personligt betalningsansvar. Advokatkommittén föreslog därför att delägaren endast skall svara för sådana förpliktelser som uppkommer i de ärenden som han eller hon ansvarar för. Endast en

remissinstans, *Konsumentverket*, invände mot Advokatkommitténs förslag i denna del. Verket menade bl.a. att det delade ekonomiska ansvaret medför att advokaterna håller ett "vakande öga" på varandra inom bolaget, vilket är positivt för klienterna.

Vi delar Advokatkommitténs uppfattning att bestämmelsen i sin nuvarande omfattning täcker mer än den behöver täcka. Det är rimligt att delägarens ekonomiska ansvar kopplas till de uppdrag som delägaren har åtagit sig att svara för. Inte minst på större advokatbyråer framstår ett generellt ansvar som omfattar alla byråns uppdrag som väl långtgående. Vi anser inte heller att den nu föreslagna begränsningen i delägarnas ansvar skulle innebära några betydande risker för konsumenterna. Som Advokatkommittén har påpekat torde den ersättningsmöjlighet som tillhandahålls av advokatsamfundet och som liknar en form av ansvarsförsäkring i de allra flesta fall täcka de ersättningskrav som kan bli aktuella för den grupp av klienter som är att betrakta som konsumenter. Vi föreslår därför att regeln utformas med en sådan begränsning som såväl kommittén som Advokatkommittén har föreslagit. Detta överensstämmer i allt väsentligt med vad som redan i dag gäller i övriga nordiska länder.

4.7 Avstämningsbolag och kupongbolag

Regeringens förslag: Bolag vars aktier är registrerade i ett avstämningsregister enligt lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument skall i den nya lagen ges benämningen avstämningsbolag.

Regeringens bedömning: Lagen bör inte innehålla någon särskild beteckning för de bolag som inte är avstämningsbolag ("kupongbolagen").

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag, såvitt gäller avstämningsbolag. Kommittén har föreslagit att övriga bolag i lagen skall benämnas "kupongbolag" (SOU 2001:1 s. 294 f.). – Kommittén har i en särskild bilaga till slutbetänkandet lämnat ett förslag om ett centralt aktieägarregister. Det förslaget behandlas inte i denna proposition.

Remissinstanserna: De allra flesta remissinstanser har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag i denna del. *Svenska Revisorsamfundet SRS* har dock ifrågasatt behovet av en uppdelning i avstämningsbolag och kupongbolag. *FAR* har avstyrkt beteckningen "kupongbolag". Även *Företagarna* har ifrågasatt den beteckningen.

Bakgrund: Vid sidan av indelningen i publika och privata aktiebolag har indelningen i s.k. avstämningsbolag och s.k. kupongbolag stor betydelse. I kupongbolagen är aktierätten delvis knuten till innehavet av en särskild handling, ett aktiebrev. Syftet med aktiebrevet är bl.a. att underlätta överlåtelse av aktierna. För att en överlåtelse av en aktie i ett kupongbolag skall anses fullbordad krävs att aktiebrevet överlämnas till förvärvaren respektive panthavaren. Även andra rättigheter är knutna till aktiebrevet eller till andra särskilda handlingar, såsom t.ex. emissionsbevis, teckningsrättsbevis och utdelningskuponger. Utmärkande för kupongbolagen är vidare att den särskilda förteckning som skall föras över bolagets aktier och aktieägare, aktieboken, förs av styrelsen.

I avstämningsbolagen förekommer inte aktiebrev, emissionsbevis eller liknande handlingar. I stället tillämpar dessa bolag ett kontobaserat aktiesystem, där aktier och andra finansiella instrument i bolaget registreras hos en av Finansinspektionen auktoriserad central värdepappersförvarare. Regler om sådan registrering finns i lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument (kontoföringslagen). Värdepappersförvararen ansvarar bl.a. för förandet av aktieboken och för utdelningar till aktieägarna.

Skälen för regeringens förslag: Enligt vår uppfattning står det klart att en kontobaserad aktiehantering numera är helt nödvändig för bolag som har en någorlunda regelbunden omsättning av sina aktier. Även den nya lagen bör alltså innehålla en möjlighet till kontobaserad aktiehantering. Bolag som använder sig av denna möjlighet och registrerar sina aktier i ett avstämningsregister bör, i enlighet med etablerad terminologi, benämnas avstämningsbolag.

Kommittén har i en särskild bilaga till sitt slutbetänkande föreslagit genomgripande förändringar när det gäller hanteringen av aktier i de bolag som inte tillämpar kontoföringslagen och således inte utgör avstämningsbolag. Förslagen innebär att aktiebrev och aktieboken avskaffas och ersätts av ett särskilt centralt aktieägarregister. Vi avser att behandla de förslag som kommittén har lämnat i dessa delar i ett senare sammanhang. I avvaktan på det bör bolag som inte utgör avstämningsbolag även fortsättningsvis tillämpa ett system med en av bolaget förd aktiebok och med aktiebrev som bärare av aktierätten (beträffande aktiebrev och aktiebok, se vidare avsnitten 6.4 och 6.5).

En särskild fråga är om det i den nya lagen bör införas en särskild benämning på de bolag som inte är avstämningsbolag. En sådan särskild benämning skulle ha vissa fördelar, bl.a. av lagtekniskt slag. Det förutsätter emellertid att det går att finna en adekvat benämning. Kommittén har föreslagit benämningen ”kupongbolag”. Den termen används i dag inte i lagstiftningen men är vanlig i den juridiska litteraturen som benämning på de bolag som inte är avstämningsbolag. Några remissinstanser, däribland *Svenska Revisorsamfundet SRS* och *Företagarna*, har ansett att termen är mindre lämplig. *FAR* har särskilt uttalat att termen avspeglar äldre tids förhållanden. Vi har förståelse för dessa synpunkter. Aktiekuponger är i dag relativt ovanliga och därmed inte något särskilt typiskt kännetecken för de bolag som inte är avstämningsbolag. Vi har övervägt att i stället införa beteckningen aktiebrevsbolag. Vi har emellertid funnit att det kan riktas invändningar även mot denna benämning, bl.a. därför att det i många ”kupongbolag” aldrig utfärdas några aktiebrev. Det har alltså inte visat sig möjligt att finna en lämplig benämning. Vi avstår därför från att introducera någon sådan i lagtexten.

Vi återkommer senare till vilka särskilda regler som skall gälla för respektive bolagstyp.

4.8 Aktiekapital

<p>Regeringens förslag: Liksom hittills skall ett aktiebolag ha ett aktiekapital bestämt antingen i svenska kronor eller i euro. Minimi-</p>

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 2001:1 s. 293 f. och SOU 1997:22 s. 303).

Remissinstanserna: Det stora flertalet remissinstanser har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag. *Sveriges advokatsamfund* har emellertid, med hänvisning till kommitténs förslag att avskaffa aktiernas nominella belopp (jfr avsnitt 4.9), ifrågasatt om det inte vore av pedagogiskt värde att begagna ett annat begrepp än aktiekapital, exempelvis grundkapital eller bundet kapital. Samfundet har även ifrågasatt om kravet på ett lägsta aktiekapital för privata bolag är sakligt motiverat.

Skälen för regeringens förslag: Som tidigare har framgått är aktieägarnas frihet från personligt betalningsansvar för bolagets förpliktelser ett av aktiebolagets mest karakteristiska drag. Det har ansetts att det, för att balansera denna avsaknad av personligt betalningsansvar, måste finnas regler som garanterar att bolaget alltid har tillgångar som minst svarar mot bolaget förpliktelser. Av grundläggande betydelse i det sammanhanget är kravet på att ett aktiebolag skall ha ett visst aktiekapital (jfr 1 kap. 3 § aktiebolagslagen). Aktiekapitalet är formellt sett endast en kontrollpost på skuldsidan i bolagets balansräkning. Denna post utgör emellertid ett centralt moment i det kapitalskydd som kringgärdar aktiebolagsformen och som kommer till uttryck bl.a. i reglerna om kapitaltillskott vid aktiebolags bildande. Enligt dessa regler måste det vid bolagets bildande tillskjutas tillgångar som minst motsvarar storleken på aktiekapitalet. Andra regler i lagen försöker trygga att denna bolagsförmögenhet i fortsättningen förblir intakt eller att den i vart fall, så länge bolaget består, inte förbrukas av aktieägarna själva. Av särskild betydelse är att aktiekapitalet utgör bundet kapital, dvs. mot aktiekapitalet svarande tillgångar får inte användas för utdelning till aktieägarna eller andra (se vidare avsnitt 4.10).

När det gäller de publika aktiebolagen innehåller EG-rätten bestämmelser som innebär att nationell lagstiftning måste ställa upp ett krav på ett visst aktiekapital. I den nuvarande aktiebolagslagen gäller ett sådant krav även för de privata aktiebolagen. *Sveriges advokatsamfund* har ifrågasatt om det senare kravet är sakligt motiverat. Enligt vår uppfattning är det emellertid angeläget att aktieägarnas frihet från personligt betalningsansvar även i privata aktiebolag balanseras av ett aktiekapital av viss storlek. Det har tidigare ansetts att en företagare som inte är beredd eller i stånd att göra en betydande kapitalinsats bör vara hänvisad till någon annan företagsform där han eller hon personligen ansvarar för företagets förbindelser (se prop. 1975:93 s. 86 och prop. 1993/94:196 s. 81). Vi har samma uppfattning och föreslår alltså att det för såväl privata som publika aktiebolag ställs upp krav på ett visst minimikapital. Enligt vår uppfattning är det naturligt att den vedertagna benämningen ”aktiekapital” används även i den nya lagen.

I fråga om aktiekapitalets storlek gör vi följande överväganden. När det gäller de publika aktiebolagen kräver EG-rätten att minimikapitalet uppgår till minst 25 000 euro. Det har i Sverige ansetts att det för denna kategori av bolag är motiverat med ett högre belopp än vad EG-rätten kräver (se prop. 1993/94:196 s. 79 f.). Aktier i dessa bolag skall kunna

vara föremål för allmän handel, vilket i allmänhet förutsätter att bolagen har ett förhållandevis högt aktiekapital. Mot denna bakgrund framstår enligt vår uppfattning det nuvarande minimikravet på 500 000 kr som väl avvägt. I de privata bolagen, vars aktier inte är föremål för handel bland allmänheten, bör aktiekapitalet kunna vara lägre. Samtidigt bör det, som vi redan har konstaterat, krävas att den som vill bedriva verksamhet i ett sådant bolag är beredd och i stånd att göra en kapitalinsats av någon betydelse. År 1973 – alltså före indelningen i publika och privata aktiebolag – fastställdes minimibeloppet till 50 000 kr. När regeringen behandlade frågan om lägsta tillåtna aktiekapital i samband med att indelningen i publika och privata aktiebolag infördes, konstaterades att det belopp som hade lagts fast år 1973 i 1994 års penningvärde motsvarade mer än 200 000 kr (se prop. 1993/94:196 s. 82). Regeringen ansåg emellertid att en så kraftig höjning av minimikapitalet inte var lämplig, bl.a. med hänsyn till att den skulle försvåra etableringen av nya företag (a.a. s. 83). I stället föreslogs en höjning till den i dag alltför gällande nivån, 100 000 kr. Riksdagen hade inte någon annan uppfattning (se bet. 1993/94:LU32 och rskr. 1993/94:422). Enligt vår uppfattning utgör ett minimibelopp på 100 000 kr även i dag en lämplig avvägning mellan de olika intressen som har berörts i det föregående (jfr 2001/02:LU11 s. 14). Vi anser inte att det, såsom *NUTEK* har föreslagit, finns anledning att tillämpa ett lägre krav för nybildade bolag.

Sedan några år är det möjligt för svenska aktiebolag att bestämma sitt aktiekapital i euro i stället för i svenska kronor. Skälen för en sådan ordning framstår, med hänsyn till eurons ökade betydelse för svenska företag, som än starkare i dag än när reglerna om detta infördes (se vidare prop. 1999/2000:23 s. 97 f.). Vi föreslår därför att motsvarande regler tas med i den nya lagen. Inom Regeringskansliet pågår även överväganden om det bör öppnas en möjlighet att bestämma aktiekapitalet i vissa andra valutor, t.ex. dollar och pund. Vi avser att i ett senare sammanhang återkomma till den frågan.

4.9 Aktier utan nominellt belopp?

Regeringens förslag: Aktier skall i fortsättningen inte ha nominella värden utan i stället representera en viss andel i bolaget. Aktier skall inte, vare sig vid bolagsbildning eller vid senare emissioner, få ges ut till lägre belopp än aktiernas kvotvärde. Detta värde skall beräknas genom att bolagets aktiekapital divideras med antalet aktier.

Kommitténs förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Kommittén har emellertid föreslagit att den nya lagen inte skall innehålla något underkursförbud (SOU 2001:1 s. 208 f.).

Remissinstanserna: Det stora flertalet remissinstanser har tillstyrkt kommitténs förslag eller lämnat det utan invändningar. *Konkursförvaltarkollegiernas förening* har emellertid ifrågasatt värdet av ett kvotaktiesystem för privata aktiebolag. *Sveriges Aktiesparares Riksförbund* har ansett att frågan om ett avskaffande av aktiers nominella belopp bör utredas närmare på såväl nationell som internationell nivå. *Sveriges advokatsamfund*, som har ansett att kvotaktiesystemet inte genomförs

fullt ut i kommitténs förslag, har förordat att ytterligare erforderliga ändringar och förbättringar i systematiken med kvotaktier övervägs.

Bakgrund: Enligt 1 kap. 3 § första stycket aktiebolagslagen skall ett aktiebolag ha ett aktiekapital. Om aktiekapitalet är fördelat på flera aktier, skall dessa lyda på lika belopp (det nominella beloppet). Bolagets aktiekapital utgörs av summan av de nominella beloppen av tecknade och tilldelade aktier. En akties nominella belopp skall anges i bolagsordningen och vara bestämt i samma valuta som aktiekapitalet. Det finns inte några gränser för hur lågt det nominella beloppet får vara.

Det nominella beloppet har betydelse bl.a. vid bolagsbildning, nyemission och fondemission samt vid nedsättning av aktiekapitalet. Vid bolagsbildningen får en aktie inte ges ut till lägre belopp än sitt nominella belopp ("underkursförbudet"). Emission till överkurs – dvs. utgivande av aktier till en kurs som överstiger det nominella beloppet – är däremot tillåten. Överskjutande belopp tillförs i sådana fall överkursfonden, som, liksom aktiekapitalet, utgör bundet kapital i bolaget. Förbudet mot underkurs gäller även när bolaget efter bildandet ger ut nya aktier (nyemission). Vid fondemission (överföring av annat eget kapital till aktiekapitalet) får det belopp som överförs till aktiekapitalet inte understiga summan av de nya aktiernas nominella belopp eller den sammanlagda höjningen av aktiernas nominella belopp.

Systemet med nominella belopp har en lång tradition inom aktiebolagsrätten, såväl i Sverige som i många andra länder. I Sverige infördes kravet på nominellt belopp genom 1895 års aktiebolagslag. På senare år har systemet ifrågasatts. Ett av argumenten mot systemet är att det innebär problem för de bolag som vill övergå från en redovisningsvaluta till en annan. Som har framgått av avsnitt 4.8 är det tillåtet för svenska aktiebolag att ha antingen svenska kronor eller euro som redovisningsvaluta. Vid byte från den ena valutan till den andra görs en omräkning av Bolagsverket, varvid den växelkurs som Europeiska centralbanken har fastställt för den sista bankdagen under det föregående räkenskapsåret tillämpas. En sådan omräkning kan av naturliga skäl leda till mycket udda nominella värden. Bland annat på grund härav ansåg Utredningen om aktiekapital och redovisning i euro och annan utländsk valuta att ett avskaffande av kravet på att alla aktier skall ha ett nominellt belopp var ett nästan ofrånkomligt element i en lagstiftning som tillåter redovisning i utländsk valuta (SOU 1997:181 s. 123 f.). Även vid en övergång till euro i samband med ett eventuellt framtida inträde i EMU skulle systemet, enligt utredningen, leda till betydande problem. Utredningen föreslog mot den bakgrunden att systemet med nominella belopp skulle ersättas med ett kvotaktiesystem. Frågan överlämnades sedermera (dir. 1998:90) till kommittén som alltså har föreslagit detsamma. Enligt kommitténs uppfattning kan ett kvotaktiesystem inte bara underlätta för bolag som önskar övergå till att ha sin redovisning i euro utan också öppna möjligheter till förenklingar av lagen.

Huvuddragen i det system som kommittén har föreslagit kan beskrivas enligt följande. Vid *bolagsbildningen* skall det inte fastställas något nominellt belopp för aktierna. I stället skall det i stiftelseurkunden anges hur många aktier som skall ges ut, hur mycket som skall betalas för varje aktie och hur stor del av betalningen som skall tillföras aktiekapitalet. Det i dag gällande underkursförbudet tas bort. De belopp som inte tillförs

aktiekapitalet blir fritt eget kapital, om det inte av stiftelseurkunden framgår att beloppet skall tillföras en bunden fond. Stiftelseurkunden måste utformas så att det sammanlagda belopp som skall tillföras aktiekapitalet inte understiger det i bolagsordningen angivna (minimi)kapitalet. Vid *nyemission* skall det vara tillåtet att bestämma att endast en del av betalningen, eller ingenting alls, skall tillföras aktiekapitalet eller annat eget bundet kapital. På motsvarande sätt som i dag skall det emellertid i registreringsärendet kontrolleras att bolaget har tillförts värden som motsvarar det belopp varmed bolagets eget kapital skall öka. Vid *fondemission* skall bolaget få välja om ökningen av aktiekapitalet förenas med utgivande av nya aktier eller inte. I det senare fallet blir effekten att kvotvärdet på befintliga aktier höjs.

Skälen för regeringens förslag: Som har framgått ovan kan kravet på att aktier skall ha ett nominellt belopp ge upphov till diverse olägenheter i de fall då ett bolag önskar byta redovisningsvaluta från kronor till euro eller vice versa. En sådan olägenhet består i att ett sådant byte, till följd av omräkningskursen, kan leda till mycket udda nominella belopp. I kupongbolagen innebär dessutom ett sådant byte att det på aktiebrevens angivna nominella beloppet inte stämmer överens med det verkliga nominella beloppet. Olägenheter av angivna slag skulle bli än mer påtagliga om det i framtiden – vilket är tänkbart – blir möjligt att använda även andra valutor än svenska kronor och euro som redovisningsvaluta. Såsom kommittén har påpekat har också flera andra länder inom EU tagit bort kravet på att aktier skall ha nominella belopp. Vi anser att tiden är mogen för att ta detta steg även i Sverige och föreslår, liksom kommittén, att aktier i fortsättningen inte skall ha nominella belopp utan i stället representera en viss andel i bolaget.

En remissinstans har ifrågasatt värdet av en sådan reform för mindre aktiebolag. Vi vill för vår del inte bestrida att det finns bolag för vilka det nuvarande systemet inte innebär några egentliga problem och för vilka det skulle innebära en viss omgång att gå över till ett nytt system. Det kan synas tala för att bolagen bör ges möjlighet att själva välja om de vill stanna kvar i det gamla systemet eller övergå till ett system med aktier utan nominella belopp. En sådan ordning skulle emellertid i längden vara ägnad att leda till förvirring och komplikationer. Olika regler skulle gälla i fråga om bolagsordningens innehåll, nyemission av aktier och minskning av aktiekapitalet. Detta skulle vara otillfredsställande. Vi föreslår därför att systemet med nominella belopp avskaffas för samtliga aktiebolag. För att underlätta övergången till det nya systemet bör bolagen få avvakta med att göra de ändringar i bolagsordningen som reformen föranleder till dess att bolagsordningen ändras för första gången efter den nya lagens ikraftträdande. Till detta återkommer vi i avsnitt 19.

Aktiernas nominella belopp har i dag, som vi redan har varit inne på, särskild betydelse för aktiebolagslagens underkursförbud. Som ovan framgått har kommittén ansett att detta förbud bör utmönstras ur lagen. Kommitténs argumentation kan sammanfattas enligt följande. För aktieägarna innebär en emission av aktier till underkurs inte något problem. De skyddas i stället genom de regler som ger dem företrädesrätt att teckna de nya aktier som bolaget ger ut (jfr 3 kap. 1 § och 4 kap. 2 § aktiebolagslagen). Om det beslutas om avvikelser från företrädesrätten, skall teckningskursen bestämmas på ett sätt som är rättvist. Vad som är

av intresse för aktieägarna i en sådan situation är hur priset på aktierna förhåller sig till marknadsvärdet. Aktiernas nominella belopp saknar däremot betydelse. När det gäller borgenärerna är deras primära intresse att tillgångar som svarar mot det registrerade aktiekapitalet faktiskt har tillförts bolaget. För att garantera borgenärerna detta krävs inte ett system med nominella belopp. Ett sådant skydd kan lika väl uppställas inom ramen för ett kvotaktiesystem. Från borgenärssynpunkt är en nyemission alltid välkommen så länge den ger ett tillskott till bolaget som överstiger emissionskostnaderna. Vad som är viktigt är att aktiebolaget inte står antecknat i aktiebolagsregistret med ett aktiekapital som aldrig har tillförts bolaget. En ordning som tillåter att endast en del av betalningen för emitterade aktier, eller inget alls, tillförs det bundna kapitalet är således inte till nackdel för borgenärerna.

Vi delar i princip kommitténs uppfattning att de skyddsintressen som underkursförbudet är avsett att tillgodose kan tillgodoses på andra sätt. Den modell som kommittén har förordat som ett alternativ till den nuvarande ordningen framstår enligt vår uppfattning också som ändamålsenlig. Goda sakliga skäl kan alltså anföras för att utmönstra underkursförbudet ur lagen. Remissinstanserna har också överlag ställt sig positiva till en sådan förändring. En komplikation är emellertid de krav som EG-rätten ställer upp. I artikel 8 i EG:s andra bolagsrättsliga direktiv föreskrivs att aktier inte får ges ut mot vederlag som understiger det nominella beloppet eller, om ett sådant saknas, det bokförda parivärdet. Kommittén har ansett att denna bestämmelse inte utgör något hinder mot ett sådant system som kommittén har föreslagit. Enligt kommitténs uppfattning är bestämmelsens syfte endast att garantera att bolaget vid dess bildande tillförs tillgångar som minst motsvarar det registrerade aktiekapitalet. Sådana garantier ges, enligt kommittén, inom det föreslagna kvotaktiesystemet.

Enligt vår uppfattning finns det mycket som talar för att den aktuella artikeln måste tolkas så att medlemsstaterna är skyldiga att ha något slags underkursförbud i sin nationella lagstiftning. Detta synes också vara den uppfattning som det stora flertalet andra medlemsstater har kommit till. Inom EU förs för närvarande också en diskussion om artikelns innebörd och ändamålsenlighet (se t.ex. ”Report of the High Level Group of Company Law Experts on a Modern Regulatory Framework for Company Law in Europe”, den 4 november 2002, s. 82 f.), en diskussion som synes utgå från att artikeln innefattar ett underkursförbud. I avvaktan på resultatet av denna diskussion anser vi att övervägande skäl talar för att aktiebolagslagen bör innehålla ett underkursförbud. Vid denna bedömning har vi också vägt in att det är möjligt att uppnå en del av de fördelar som kommittén har eftersträvat även med ett bibehållande av underkursförbudet, nämligen om man låter överkursfonden utgöra fritt eget kapital i bolaget. Vi återkommer till den frågan i avsnitt 4.10.

Vi föreslår alltså att även den nya lagen skall innehålla ett förbud mot utgivning av aktier till underkurs. Eftersom vi föreslår att systemet med nominella belopp skall avskaffas, bör förbudet, i enlighet med vad som föreskrivs i det andra bolagsrättsliga direktivet, i fortsättningen knytas till aktiernas kvotvärde (eller med direktivets terminologi ”aktiernas bokförda parivärde”), dvs. aktiekapitalet dividerat med antalet aktier. Vi föreslår således ett förbud mot att ge ut aktier till belopp som understiger

aktiernas kvotvärde. Förbudet bör, liksom det i dag gällande underkursförbudet, gälla såväl vid bildandet av bolaget som vid senare emissioner.

Förslaget att avskaffa kravet på att aktierna skall ha ett nominellt belopp påverkar en rad andra regler i aktiebolagslagen än de som har berörts i det föregående. Vi återkommer till sådana frågor i det följande.

4.10 Fritt och bundet eget kapital

Regeringens förslag: Ett aktiebolags eget kapital skall liksom hittills delas upp i bundet kapital och fritt kapital. Överkursfonden skall i fortsättningen utgöra fritt eget kapital. I övrigt skall reglerna om vad som utgör fritt respektive bundet eget kapital vara oförändrade.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Kommitténs har emellertid föreslagit att överkursfonden avskaffas (SOU 2001:1 s. 210 f. och 357 f.).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte berört denna fråga särskilt. *Riksskatteverket* har dock förordat att allt kapital som bolaget tillförs vid bolagets bildande eller vid senare ökning av aktiekapitalet skall utgöra bundet eget kapital.

Skälen för regeringens förslag: Som vi tidigare har konstaterat bör ett aktiebolag ha ett aktiekapital. Aktiekapitalet utgör bundet kapital, vilket bl.a. innebär att det inte får delas ut till aktieägarna eller andra. Kravet på att aktiekapitalet skall vara bundet i bolaget är uppställt främst till bolagets borgenärers skydd. Tanken är att det i bolaget alltid skall finnas en viss marginal mellan bolagets tillgångar och skulder som inte står till aktieägarnas disposition. Denna marginal utgör sålunda ett slags säkerhet för borgenärernas fordringar mot bolaget.

I gällande rätt hänförs även vissa andra poster i bolagets balansräkning än aktiekapitalet till det bundna egna kapitalet. Sålunda föreskrivs i 5 kap. 14 § årsredovisningslagen (1995:1554) att under bundet eget kapital skall tas upp aktiekapital, överkursfond, uppskrivningsfond och reservfond. Under fritt eget kapital skall, enligt samma paragraf, tas upp fria fonder, balanserad vinst eller förlust samt vinst eller förlust för räkenskapsåret.

Vad som skall utgöra fritt respektive bundet eget kapital i bolaget har betydelse i flera olika avseenden. Av särskild betydelse är reglerna i 12 kap. aktiebolagslagen om gränserna för bolagets vinstutdelning. Vi återkommer senare till dessa regler och till andra frågor där indelningen i fritt och bundet eget kapital har betydelse. Redan här kan det emellertid konstateras att indelningen är av grundläggande betydelse för de regler som brukar hänföras till kapitalskyddet i aktiebolag. EG:s bolagsrätt förutsätter också att regler av detta slag finns i medlemsstaternas nationella lagstiftning (se t.ex. artikel 15.1 a i det andra bolagsrättsliga direktivet). Mot denna bakgrund är det naturligt att också den nya lagen bygger på en indelning i fritt och bundet eget kapital.

Även när det gäller frågan om vad som skall utgöra fritt respektive bundet eget kapital framstår den nuvarande ordningen i huvudsak som lämplig. Vi har redan konstaterat att aktiekapitalet bör vara bundet. Uppskrivningsfonden utgörs av ickerealiserade värdeökningar på uppskrivna

tillgångar (se 4 kap. 6 och 7 §§ årsredovisningslagen, 1995:1554). Det följer av EG:s fjärde bolagsrättsliga direktiv att uppskrivningsfonden inte får tas i anspråk för utdelning till aktieägarna. Det är därför naturligt att också uppskrivningsfonden utgör bundet eget kapital.

Riksskatteverket har förordat att allt kapital som bolaget tillförs vid bolagets bildande eller vid senare ökning av aktiekapitalet skall utgöra bundet eget kapital. Enligt verket bör alltså inte bara aktiekapitalet utan även överkursfonden vara bundet eget kapital.

Kravet på att det skall finnas en särskild överkursfond infördes i svensk rätt som ett led i anpassningen till EG:s bolagsrätt (se artikel 8 i det fjärde bolagsrättsliga direktivet). Tidigare skulle eventuell överkurs avsättas till reservfonden och kom därmed att utgöra bundet eget kapital. Mot den bakgrunden gjordes bedömningen att överkursfonden, liksom reservfonden, borde utgöra bundet eget kapital i bolaget (se prop. 1995/96:10 Del 2, s. 289). Tidigare krav på att överkursen skulle avsättas till reservfonden byggde i sin tur på uppfattningen att överkursen naturligen var en kapitalinsättning som inte borde kunna återbetalas till aktieägarna (se prop 1975:103 s. 483). Det kan emellertid ifrågasättas om denna ordning är sakligt motiverad. Till att börja med kan konstateras att det nyssnämnda direktivet inte uppställer något krav på att överkursfonden skall vara bunden. Det kan också konstateras att den nuvarande ordningen lätt kan kringgås genom att betalningen för tecknade aktier bestäms till aktiernas nominella värde (eller, med den av oss föreslagna ordningen, aktiernas kvotvärde) och att det ytterligare kapital som bolaget behöver tillskjuts genom separata kapitaltillskott från aktieägarna. För bolaget skulle det leda till en ökad flexibilitet om överkursfondens medel kunde disponeras på samma sätt som andra fria fonder. En sådan ordning skulle, enligt vår bedömning, inte heller innebära några särskilda risker eller andra olägenheter för bolagets borgenärer. Borgenärernas primära intresse är att tillgångar som faktiskt svarar mot det registrerade aktiekapitalet har tillförts bolaget och att det finns ändamålsenliga begränsningar när det gäller värdeöverföringar från bolaget. Överkursfondens karaktär av bundet eller fritt eget kapital är inte av avgörande betydelse för någon av dessa frågor.

Mot denna bakgrund föreslår vi att överkursfonden i fortsättningen skall utgöra fritt eget kapital i bolaget. I övrigt föreslår vi inte några ändringar när det gäller vad som skall utgöra fritt respektive bundet eget kapital i bolaget.

4.11 Bolagsverksamhetens syfte

Regeringens förslag: Den nya lagens regler skall utgå från att ett aktiebolag drivs i syfte att ge vinst till fördelning bland aktieägarna. Men det skall vara möjligt att i bolagsordningen föreskriva att bolaget skall ha annat syfte.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i sak med regeringens förslag (SOU 2001:1 s. 113 och 360).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag.

Förslaget i Justitiedepartementets utkast till lagrådsremiss 2004-02-09: Överensstämmer i sak med regeringens förslag. Huvudprincipen om att ett aktiebolag drivs i syfte att ge vinst till delägarna lyftes dock i utkastet fram i lagens inledande kapitel.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har godtagit förslaget i utkastet. *Företagarna* har dock invänt mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Den nuvarande aktiebolagslagen utgår från att ett aktiebolags verksamhet drivs i syfte att bereda aktieägarna vinst. Detta framgår indirekt av bestämmelsen i 12 kap. 1 § tredje stycket enligt vilken avvikelser från vinstsyftet skall framgå av bolagsordningen.

Enligt vår mening ligger det ett värde i att också den nya lagen ger uttryck för att aktiebolag normalt bedrivs i vinstsyfte. En uttrycklig regel om detta är också ägnad att skydda aktieägarna mot att företagsledningen använder bolagets resurser till verksamhet som inte är till gagn för aktieägarna. Liksom hittills bör det dock givetvis vara möjligt att genom bestämmelser i bolagsordningen bestämma att ett bolag inte skall drivas i vinstsyfte.

Kommittén har föreslagit att huvudprincipen om att aktiebolag drivs i vinstsyfte skall tydliggöras genom en särskild bestämmelse i kapitlet om vinstutdelning. I syfte att ytterligare tydliggöra principen – och den möjlighet att göra undantag från principen som lagen ger – föreslogs det i Justitiedepartementets utkast till lagrådsremiss 2004-02-09 att frågan skulle regleras i lagens inledande kapitel. *Företagarna* har invänt mot det förslaget och har framhållit bl.a. att vinstsyftet i många fall inte är avgörande för varför ett företag startas. Vi har förståelse för den synpunkten och förordar därför att huvudprincipen om aktiebolagets vinstsyfte får komma till uttryck enbart på samma indirekta sätt som i dag. Vi föreslår alltså att det bland bestämmelserna om bolagsordningen tas in en bestämmelse om att aktieägarna i bolagsordningen kan föreskriva att bolagets verksamhet helt eller delvis skall ha ett annat syfte än att ge vinst till fördelning bland aktieägarna.

Här kan tilläggas att regeringen år 2002 beslutade att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att utreda frågor om ett nytt slag av aktiebolag, vars kännetecken skall vara att det har ett annat syfte än att bereda aktieägarna vinst. Uppdraget redovisades i november 2003 i betänkandet Aktiebolag med begränsad vinstutdelning (SOU 2003:98). I betänkandet lämnas förslag till två modeller av aktiebolag med vinstutdelningsbegränsning. Den ena modellen avser aktiebolag utan vinstutdelning ("icke vinstutdelande aktiebolag") och den andra modellen aktiebolag med viss begränsad vinstutdelning ("aktiebolag med begränsad vinstutdelning"). Förslagen innebär att särskilda regler tas in i aktiebolagslagen för dessa nya slag av aktiebolag. Betänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

I sammanhanget finns det också anledning att nämna den diskussion som pågår kring företagens sociala ansvar (Corporate Social Responsibility, CSR). Den ökade internationaliseringen av näringslivet ställer nya krav på ansvarstagande från företagets sida på olika områden. Det handlar bl.a. om att ta ansvar för de anställdas situation och för verksamhetens miljömässiga effekter. Även frågor om det etiska ansvarstagandet i samband med investeringar i utvecklingsländer och jämställdhetsfrågor kommer in i denna diskussion. *LO* har menat att frågor av detta slag

borde belysas närmare. Vi vill understryka att vi tillmäter dessa frågor största vikt och att Sverige är djupt engagerat i de olika internationella fora där dessa frågor behandlas (se om detta t.ex. prop. 2002/03:122 s. 58 f.). De regeländringar som kan aktualiseras av detta arbete ligger emellertid enligt vår bedömning utanför det rent aktiebolagsrättsliga området. I denna proposition lämnas därför inte några förslag med omedelbar koppling till frågor kring företagens sociala ansvar.

5 Aktiebolags bildande

5.1 Uppbyggandet av bolagets kapital

Regeringens bedömning: Bestämmelserna om bildande av aktiebolag bör säkerställa att bolaget i samband med bildandet tillförs en förmögenhet som minst svarar mot det belopp som skall utgöra bolagets aktiekapital.

Kommitténs bedömning: Kommittén har inte tagit upp denna fråga särskilt.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna har inte yttrat sig särskilt i denna fråga. *Statsåklagaren för speciella mål* har framhållit vikten av att lagstiftningen säkerställer att aktiekapitalet kommer bolaget till godo.

Skälen för regeringens bedömning: Såsom tidigare har framgått är en av de avgörande skillnaderna mellan aktiebolagsformen och andra bolagsformer att verksamheten i ett aktiebolag bedrivs utan att bolagets delägare är personligt ansvariga för bolagets skulder. Eftersom bolagets borgenärer alltså inte kan kräva in sina fordringar från bolagets ägare, är de beroende av att det finns tillgångar i bolaget som svarar mot bolagets skulder. Bolagets förmögenhet kan således sägas utgöra ett slags säkerhet för borgenärernas fordringar mot bolaget. Förekomsten av en sådan säkerhet ligger inte bara i borgenärernas intresse. I förlängningen kommer den även bolagets aktieägare till godo. Ju starkare skydd som ställs upp kring bolagets förmögenhet desto lättare blir det för bolaget att anskaffa kapital på kreditmarknaden.

En utgångspunkt för den aktiebolagsrättsliga lagstiftningen bör därför vara att den säkerställer att bolaget tillförs en tillräcklig förmögenhet vid bolagsbildningen och att denna förmögenhet sedan bibehålls under bolagets verksamhet (jfr avsnitt 4.8). Denna utgångspunkt har också sedan länge präglat såväl det svenska regelverket som motsvarande lagar i andra länder. Även EG:s bolagsrättsliga regler bygger på ett sådant synsätt. Sålunda innehåller EG:s andra bolagsrättsliga direktiv, det s.k. kapitaldirektivet, bestämmelser om bl.a. tillskottskapitalets minsta storlek och inbetalningen av detta kapital.

Det är mot den angivna bakgrunden naturligt att bestämmelser om kapitalskydd utgör ett väsentligt inslag även i den nya aktiebolagslagen. Bestämmelserna bör bl.a. innefatta garantier för att bolaget tillförs tillgångar av viss omfattning när det bildas. Såsom vi har berört i avsnitt 4.8 bör sålunda varje bolag ha ett aktiekapital. Det bör liksom hittills krävas

att de som bildar bolaget bestämmer det belopp som skall utgöra bolagets aktiekapital och att bolaget sedan tillförs tillgångar till ett värde som minst svarar mot detta belopp. Vi återkommer i det följande till hur bestämmelserna bör utformas för att säkerställa att kravet på ett tillräckligt tillskottskapital uppfylls. Längre fram kommer vi att diskutera frågor om hur man säkerställer att det uppbyggda kapitalet bibehålls (se avsnitt 11).

5.2 Bolagsbildning

Regeringens förslag: Det skall i fortsättningen finnas endast ett förfarande för bildande av aktiebolag. Förfarandet skall bygga på det nuvarande förfarandet för s.k. simultanbildning och innefatta följande moment:

- stiftarna upprättar en stiftelseurkund som innehåller en bolagsordning,
- en eller flera bland stiftarna tecknar sig för samtliga aktier i stiftelseurkunden och betalar för dessa,
- stiftelseurkunden färdigställs och undertecknas,
- stiftarna anmäler bolaget för registrering i aktiebolagsregistret.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag (SOU 1997:22 s. 201 f.).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har tillstyrkt eller godtagit huvuddragen i kommitténs förslag.

Bakgrund: I dag kan ett aktiebolag bildas antingen genom s.k. successivbildning eller genom s.k. simultanbildning.

Vid successivbildning sker bolagsbildningen i etapper. Förfarandet utgår från att en liten krets av stiftare träffar en överenskommelse om att bilda ett aktiebolag. Stiftarna upprättar en stiftelseurkund och ett förslag till bolagsordning. Stiftelsehandlingarna hålls sedan tillgängliga för potentiella aktietecknare under en viss tid. Under denna tid tecknas aktierna i bolaget. När teckningstiden har löpt ut, hålls en konstituerande stämma vid vilken det definitiva beslutet om att bilda bolaget fattas.

Simultanbildning innebär att alla åtgärder för bolagsbildningen vidtas på en gång. Stiftarna upprättar en stiftelseurkund, en bolagsordning och ett protokoll från en konstituerande stämma. Aktieteckningen sker direkt i stiftelseurkunden, varvid aktierna vanligen tecknas av stiftarna själva. I dessa fall löper alltså inte någon särskild teckningstid och det uppställs inte heller något krav på att handlingarna skall hållas tillgängliga viss tid före den konstituerande stämman.

I äldre aktiebolagslagar utgjorde successivbildning det enda sättet att bilda ett aktiebolag. Bestämmelserna utgick från att ett aktiebolag bildades genom att några initiativtagare vände sig till allmänheten eller en större krets personer med erbjudande om att delta i den planerade bolagsbildningen och att tillskjuta kapital. Med tiden kom emellertid detta förfaringssätt i praktiken att bli alltmera ovanligt. Det normala blev i stället att bolag bildades av en eller ett fåtal personer och att anskaffning av riskkapital skedde med andra metoder än de som lagstiftaren hade förutsatt. Redan i samband med tillkomsten av 1975 års aktiebolagslag övervägdes därför att utmönstra bestämmelserna om successivbildning ur

lagen (se prop. 1975:103 s. 202). Så skedde emellertid inte, eftersom det inte ansågs kunna uteslutas att dessa bestämmelser undantagsvis skulle komma till användning. I stället infördes bestämmelser om simultanbildning som ett alternativ till successivförfarandet.

Skälen för regeringens förslag: Av det sagda har framgått att det förfarande som i den nuvarande aktiebolagslagen utgör huvudregeln för bolagsbildning sedan länge är en mycket sällsynt företeelse i praktiken. Kommittén har inte kunnat hitta mer än något enstaka exempel på successivbildning i modern tid. I Tyskland, vars regler en gång utgjorde förebild för de svenska reglerna, avskaffades möjligheten till successivbildning redan på 1960-talet. Till detta kommer att det redan i dag är möjligt att bilda ett aktiebolag i flera steg utan att tillämpa reglerna om successivbildning. Sålunda kan bolagsbildarna i omedelbar anslutning till ett simultanförfarande erbjuda en bredare krets att teckna aktier i bolaget inom ramen för en nyemission.

Mot denna bakgrund anser vi, liksom kommittén, att tiden nu är mogen för att utmönstra bestämmelserna om successivbildning ur aktiebolagslagen. Det bör fortsättningsvis finnas endast ett förfarande för bildande av aktiebolag. Bestämmelserna om detta bör utformas med utgångspunkt i hur bolag normalt bildas, nämligen genom simultanbildning. Förfarandet bör vara så enkelt som möjligt samtidigt som det bör ge garantier för att nybildade bolag uppfyller de grundläggande krav som bör ställas på ett aktiebolag. Till dessa krav hör i första hand kravet på att bolaget tillförs ett kapital av viss storlek (jfr avsnitt 4.8 ovan). Vi återkommer i det följande till hur bestämmelserna om bolagsbildningen närmare bör utformas. Det kan emellertid redan här sägas att vi anser att det förfarande som kommittén har föreslagit i stora drag utgör en lämplig ordning. Vi föreslår sålunda att förfarandet för bolagsbildning skall innehålla följande moment:

- stiftarna upprättar en stiftelseurkund (se vidare avsnitt 5.4) och en bolagsordning (avsnitt 5.5),
- en eller flera bland stiftarna tecknar sig för samtliga aktier på stiftelseurkunden (avsnitt 5.6) och erlägger betalning för dessa (avsnitt 5.7),
- stiftelseurkunden färdigställs, dagtecknas och undertecknas (avsnitt 5.9),
- bolaget anmäls för registrering (avsnitt 5.10).

5.3 Vem bör få vara stiftare?

Regeringens förslag: Liksom i dag skall en stiftare ha sitt hemvist inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), om inte Bolagsverket för ett särskilt fall tillåter annat. Den som är underårig eller i konkurs, är underkastad näringsförbud eller har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken skall inte kunna vara stiftare.

Kommitténs förslag: Kommittén har föreslagit att det inte uppställs några hemvistkrav på stiftare och att det inte uppställs några särskilda behörighetskrav på stiftare i aktiebolagslagen (SOU 1997:22 s. 204).

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna har tillstyrkt kommitténs förslag eller inte haft några invändningar mot dem. *Stats-*

åklagaren för speciella mål, Riksskatteverket och Skattemyndigheten i Stockholms län har dock motsatt sig att kravet på att stiftare skall ha hemvist inom EES tas bort. Flera remissinstanser, bl.a. Patent- och registreringsverket, har förordat att de allmänna behörighetskraven på stiftare även fortsättningsvis anges i lagtexten.

Skälen för regeringens förslag

Hemvist

Enligt gällande regler krävs att en stiftare, antingen det är fråga om en fysisk eller en juridisk person, har sitt hemvist inom EES (se 2 kap. 1 § aktiebolagslagen). Patent- och registreringsverket kan meddela dispens från detta krav. Tidigare krävdes att stiftarna hade hemvist i Sverige men i samband med att Sverige år 1992 undertecknade EES-avtalet ersattes detta hemvistkrav med ett krav på bosättning inom EES. Kommittén har ansett att det med en så vid bestämning av hemvistkravet inte längre finns praktiska skäl att upprätthålla kravet.

Ett hemvistkrav för stiftare har funnits länge i den svenska aktiebolagsrätten. Motsvarande krav ställs sedan länge också på vissa bolagsfunktionärer. Sålunda föreskrivs i 8 kap. 8 och 26 §§ aktiebolagslagen att den verkställande direktören och minst halva antalet styrelseledamöter skall vara bosatta inom EES. Tanken med aktiebolagslagens hemvistkrav är att det skall vara möjligt för borgenärer, myndigheter, domstolar och andra intressenter att vid behov nå bolagets företrädare för t.ex. utkrävande av skadeståndsansvar eller personligt betalningsansvar för bolagets förpliktelser (jfr prop. 1992/93:68 s. 61). I tidigare lagstiftningsärenden har inte gjorts någon skillnad i detta avseende mellan bolagets stiftare och dess funktionärer (se t.ex. prop. 1975:103 s. 292 och prop. 1992/93:68 s. 59 f.).

Enligt vår uppfattning gör sig de skäl som ligger bakom hemvistkravet som regel gällande med mindre styrka med avseende på bolagets stiftare än med avseende på dess funktionärer. Det behov som bolagets borgenärer m.fl. har av tillgänglighet avser normalt i första hand bolagets styrelseledamöter och dess verkställande direktör. Såsom *Statsåklagaren för speciella mål* har påpekat kan det emellertid förekomma att bolagets intressenter behöver nå även stiftarna för delgivning e.d. (jfr Hemström, *Bolagets rättsliga ställning*, 5 uppl., 2002, s. 71). I samband med utredningar av ekonomiska brott kan det också finnas ett behov av få tag på bolagets stiftare. Om bolagets stiftare finns utanför EES, försämrar detta uppenbarligen möjligheterna att få kontakt med dem. Det kan inte uteslutas att en sådan ordning skulle kunna missbrukas.

Vi anser därför att övervägande skäl talar för att även fortsättningsvis uppställa ett hemvistkrav på stiftare. Detta krav bör vara detsamma som för de bolagsfunktionärer som är underkastade motsvarande krav. Vi föreslår alltså att det skall krävas att stiftare har hemvist inom EES. Liksom i dag bör Bolagsverket kunna meddela dispens från kravet.

I dag föreskrivs vidare att den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken inte kan vara stiftare. Detsamma gäller den som är underkastad näringsförbud. Kommittén har föreslagit att dessa allmänna behörighetskrav för stiftare utmönstras ur lagtexten. Enligt kommitténs uppfattning bör i stället allmänna regler om begränsningar i rättshandlingsförmågan tillämpas.

Flera remissinstanser har invänt mot kommitténs förslag och påtalat att det finns ett pedagogiskt värde i att tydliggöra behörighetskraven i lagtexten. Vi delar den uppfattningen. Såsom *Patent- och registreringsverket* har påpekat skulle ett borttagande av bestämmelserna om behörighet kunna leda till att stiftare inte blir medvetna om brister i sin behörighet förrän bolaget anmäls för registrering. Enligt vår uppfattning är det dessutom tveksamt om – såsom kommittén synes ha förutsatt – en tillämpning av allmänna regler om begränsningar i rättshandlingsförmågan alltid skulle leda till samma resultat som en tillämpning av de bestämmelser som i dag finns i aktiebolagslagen. Utan sådana bestämmelser torde det t.ex. inte finnas något hinder mot att en underårig person deltar i bildandet av ett aktiebolag, i vart fall inte om de ekonomiska förpliktelser som han eller hon åtar sig i samband med detta motsvaras av inkomster som har förvärvats genom eget arbete efter det att han eller hon fyllt sexton år (se 9 kap. 3 § första stycket föräldrabalken).

Vi föreslår därför att det också i den nya aktiebolagslagen tas in särskilda behörighetskrav för stiftare.

5.4 Stiftelseurkunden

Regeringens förslag: Den som vill bilda ett bolag skall liksom i dag upprätta en stiftelseurkund. Stiftelseurkunden skall innehålla i huvudsak detsamma som hittills. Den skall alltså innehålla bl.a. uppgift om teckningskursen, villkoren för betalning och omständigheter av betydelse vid värdering av apportegendom. Vidare skall den innehålla uppgifter om styrelseledamöter, styrelsesuppleanter, revisorer, revisorssuppleanter och, i förekommande fall, lekmannarevisor.

Stiftelseurkunden skall även innehålla uppgift om kostnader för bolagets bildande. I fråga om privata aktiebolag skall det dock inte vara nödvändigt att ange normalt förekommande kostnader för bolagsbildning, såsom allmänna avgifter samt kostnader för upprättande av stiftelseurkund och liknande arbete.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Kommittén har emellertid föreslagit att även uppgifter om verkställande direktör, vice verkställande direktör, firmatecknare och särskild delgivningsmottagare samt om hur bolagets firma tecknas skall ingå i stiftelseurkunden. Enligt kommitténs förslag skall även privata aktiebolag vara skyldiga att ange samtliga kostnader för bolagets bildande i stiftelseurkunden (SOU 1997:22 s. 203 och 306 f.).

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag. I sin analys av konsekvenserna för

små företag har *NUTEK* föreslagit att stiftelseurkunden i vissa fall skall kunna ersättas med en anmälan av vissa uppgifter. Vidare har *NUTEK* föreslagit att kravet på att kostnaderna för bolagsbildningen anges i stiftelseurkunden tas bort.

Skälen för regeringens förslag: Båda de förfaranden för bolagsbildning som finns i dag utgår från att stiftarna upprättar en särskild avtalshandling. I denna s.k. stiftelseurkund anges de grundläggande villkoren för bolagets bildande. Vi anser att det är lämpligt att förfarandet för bolagsbildning även i fortsättningen tar sin utgångspunkt i upprättandet av en sådan handling. Enligt *NUTEK* bör, om bolagsbildningen inte är förenad med apportvillkor eller andra särskilda villkor, stiftelseurkunden kunna ersättas med en anmälan av vissa uppgifter. Vi kan dock inte se att en sådan ordning skulle innebära någon egentlig förenkling för stiftarna. I de fall då bolagsbildningen inte är förenad med några särskild villkor kan stiftelseurkunden som regel ändå göras tämligen kortfattad. Huruvida de uppgifter som skall dokumenteras i ett sådant fall tas upp i en stiftelseurkund eller i en särskild anmälningshandling torde i allmänhet vara av mindre betydelse för stiftarna. Mot den bakgrunden föreslår vi att det även fortsättningsvis alltid skall upprättas en stiftelseurkund inför bolagets bildande.

När det gäller stiftelseurkundens innehåll, gör vi följande överväganden.

I samband med bildandet av ett aktiebolag står självfallet aktieteckningen och betalningen för aktierna i centrum. Stiftelseurkunden bör därför innehålla uppgift om vad som skall betalas för tecknade aktier och uppgift om betalningsvillkoren. När det gäller betalningsvillkoren är det av särskilt intresse om betalningen för aktierna skall erläggas kontant eller med s.k. apportegendom, dvs. annan egendom än pengar. Det bör därför i stiftelseurkunden anges vad som skall gälla i detta avseende. Som vi tidigare har varit inne på är det viktigt att bolaget i samband med bildandet tillförs tillgångar som minst svarar mot bolagets aktiekapital. I den mån betalning skall ske med apportegendom är det därför avgörande att denna egendom värderas på ett korrekt sätt (se vidare avsnitt 5.7). Liksom i dag bör därför stiftelseurkunden innehålla en redogörelse för sådana omständigheter som kan vara av betydelse för att bedöma värdet på apportegendom.

Det förekommer att det i samband med bolagsbildningen uppställs andra villkor än apportbestämmelser. Även sådana villkor är naturligtvis av stort intresse för dem som avser att teckna aktier i bolaget. Samtliga villkor för aktieteckningen bör därför framgå av stiftelseurkunden. I den mån villkoren har dokumenterats i skriftliga avtal bör liksom i dag avtalen fogas till stiftelseurkunden eller hållas tillgängliga för aktieteckarna. Muntliga avtal bör återges i sin helhet.

Bland sådana villkor som kan förekomma i samband med en bolagsbildningen märks villkor om att bolaget skall överta egendom mot annat vederlag än aktier. Det är givetvis angeläget att de värden som förs in i bolaget genom betalningen av aktierna inte samtidigt går förlorade för bolaget genom att vederlaget för egendom som bolaget samtidigt övertar sätts högre än egendomens värde. Det är därför naturligt att värdet av egendom av detta slag beskrivs och granskas på samma sätt som värdet

av sådan apportegendom som en aktietecknare tillskjuter som betalning för aktier. Vi föreslår att en bestämmelse om detta tas in i den nya lagen.

I den nuvarande lagen uppställs särskilda krav på underlag i de fall då apportegendomen utgörs av en rörelse, vare sig denna övertas genom förvärv av den juridiska person som bedriver rörelsen eller genom s.k. inkråmsöverlåtelse. I så fall skall balans- och resultaträkningar för rörelsen avseende de två senaste räkenskapsåren bifogas. Om balans- och resultaträkningar ”inte upprättas” för rörelsen, dvs. om rörelsen för de aktuella åren inte har omfattats av någon skyldighet att upprätta årsredovisning eller årsbokslut, skall i stället lämnas information om rörelsens resultat under den aktuella tiden. Kommittén har föreslagit att regler av motsvarande innebörd tas in i den nya lagen. NUTEK har invänt mot detta och har föreslagit att kravet på ingivande av tidigare upprättade resultaträkningar och balansräkningar ersätts med ett krav på ett bokslut som inte är äldre än en månad. Enligt vår mening skulle emellertid en sådan förändring som NUTEK har förordat inte innebära någon förenkling för företagen utan tvärtom i många fall leda till merarbete. Vi är därför inte beredda att förorda NUTEK:s förslag utan föreslår att den nuvarande ordningen skall bestå.

I dag gäller att stiftelseurkunden skall innehålla uppgift om sådana kostnader för bolagets bildande som enligt överenskommelse vid bildandet skall belasta bolaget. NUTEK har föreslagit att detta krav tas bort och har härvid hänvisat till svårigheterna att i förhand uppskatta sådana kostnader. Vi kan konstatera en sådan förändring som NUTEK har föreslagit inte möjlig när det gäller de publika aktiebolagen. Av artikel 3 j i EG:s andra bolagsrättsliga direktiv följer nämligen att regler av detta slag skall finnas för dessa bolag (jfr prop. 1993/94:196 s. 146). Beträffande de privata bolagen finns inte några EG-rättsliga hinder mot en förändring i den riktning som NUTEK har förordat. Enligt vår mening bör man dock inte heller för dessa bolag helt släppa kravet på redovisning av kostnader för bolagsbildningen. Det är rimligt att det framgår av stiftelseurkunden om bolaget åläggs ett ansvar för andra kostnader än sådana som normalt uppkommer i samband med bolagsbildning. Däremot finns det inte anledning att kräva att bolaget redovisar kostnader av de slag som regelmässigt förekommer vid bolagsbildning, såsom allmänna avgifter och kostnader för upprättande av stiftelseurkund. Vi föreslår att reglerna för de privata aktiebolagen utformas på detta sätt, vilket överensstämmer med vad som gällde för alla aktiebolag innan aktiebolagslagen anpassades till EG:s bolagsrätt.

Kommittén har föreslagit att ett bolag inte längre skall bildas på en konstituerande stämma. Vi delar kommitténs uppfattning. Detta innebär att vissa uppgifter som tidigare har tagits med i protokollet från en sådan stämma i stället bör tas med i stiftelseurkunden. Detta gäller bl.a. uppgifter om styrelsens sammansättning. Vi föreslår således att det föreskrivs att dessa uppgifter i fortsättningen skall tas med i stiftelseurkunden. Det bör framhållas att detta inte innebär någon begränsning i principen att det är aktieägarna som utser bolagets företrädare. Som senare kommer att framgå föreslår vi nämligen att det skall krävas att stiftarna tecknar sig för samtliga aktier i bolaget (se avsnitt 5.6).

Kommittén har föreslagit att också uppgifter om verkställande direktör, vice verkställande direktör, firmatecknare och särskild delgivningsmot-

tagare skall ingå i stiftelseurkunden. Enligt vår uppfattning ligger det emellertid i bättre linje med allmänna principer om kompetensfördelningen inom ett aktiebolag att dessa funktionärer utses av styrelsen när denna har tillträtt. Av samma skäl bör det inte heller krävas att uppgift om hur bolagets firma tecknas tas med i stiftelseurkunden.

Vi återkommer i avsnitt 5.9 till frågan om färdigställande och under-tecknande av stiftelseurkunden.

5.5 Bolagsordningen

Regeringens förslag: Liksom i dag skall det till stiftelseurkunden fogas en bolagsordning. Kraven på bolagsordningens innehåll skall i huvudsak vara desamma som i dag. Den skall alltså innehålla uppgift om bl.a. bolagets firma, aktiekapitalets storlek eller minimi- och maximumkapital samt föremålet för bolagets verksamhet, angivet till sin art. Vidare skall den innehålla uppgift om det antal aktier som skall finnas i bolaget samt sätten för sammankallande av bolagsstämma.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 1997:22 s. 309). Kommittén har även föreslagit att bolagsordningen alltid skall innehålla uppgift om styrelseledamöternas mandattid samt om vilka ärenden som skall förekomma på ordinarie bolagsstämma.

Remissinstanserna: Det stora flertalet remissinstanser har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag. *Patent- och registreringsverket* har dock förordat ett strängare krav på precisering av bolagets verksamhet i bolagsordningen. *NUTEK* har föreslagit att några av kraven på bolagsordningens innehåll tas bort.

Skälen för regeringens förslag: Enligt nuvarande bestämmelser skall ett förslag till bolagsordning fogas till stiftelseurkunden. Medan stiftelseurkunden innehåller villkoren för bolagets *bildande* är bolagsordningens funktion att ställa upp villkoren och ramarna för bolagets *verksamhet*. En bolagsordning skall sålunda innehålla uppgifter om bl.a. bolagets verksamhetsföremål, firma, säte, antalet styrelseledamöter och aktiernas nominella belopp.

De nuvarande bestämmelserna om bolagsordningens innehåll tycks ha fungerat väl. Flertalet av de uppgifter som enligt aktiebolagslagen skall anges i bolagsordningen ingår dessutom bland de uppgifter som enligt EG:s andra bolagsrättsliga direktiv skall finnas antingen i bolagsordningen, stiftelseurkunden eller någon annan särskild handling som skall offentliggöras (artikel 3). Vi föreslår därför att flertalet av de nuvarande kraven behålls. I avsnitt 4.9 har vi emellertid föreslagit att systemet med aktier med nominella belopp avskaffas. I konsekvens med det bör kravet på att aktiernas nominella belopp skall anges i bolagsordningen tas bort. I stället bör bolagsordningen innehålla uppgift om det antal aktier som skall finnas i bolaget. Denna uppgift är av betydelse bl.a. för beräkningen av aktiernas kvotvärde.

Patent- och registreringsverket har särskilt tagit upp frågan om hur föremålet för bolagets verksamhet skall anges i bolagsordningen. I dag föreskrivs att verksamheten skall anges ”till sin art” (se 2 kap. 4 § första stycket 3 aktiebolagslagen). Verket har uttalat att bestämmelsens nu-

varande utformning ger bolagen en möjlighet att ange vidare verksamhetsbeskrivningar än vad som motiveras av bolagets intresse av att skydda sin firma (jfr 6 § firmalagen [1974:156]). Detta leder enligt verket i sin tur till att andra bolag i onödan nekas att registrera den firma de önskar.

Enligt vår uppfattning bör firmarättsliga hänsyn inte vara avgörande för vilka krav som ställs på bolagsordningen i detta avseende. Av större betydelse är att beskrivningen av bolagets verksamhet utformas så att bolagets aktieägare, borgenärer och andra intressenter inte behöver hysa någon tvekan om vad bolaget får ägna sig åt. Det är därför framför allt angeläget att beskrivningen är tydlig. Samtidigt finns det skäl som talar mot att ställa alltför stränga krav på preciseringen av verksamheten. Avgränsningen i bolagsordningen skall inte behöva vara så snäv att den ligger i vägen för smärre omläggningar av bolagets rörelse. Det har därför inte tidigare ansetts vara möjligt att ställa upp strängare krav än att verksamheten skall anges "till sin art" (jfr SOU 1941:9 s. 63). Vi gör samma bedömning i dag och föreslår således att samma krav skall gälla enligt den nya lagen. Den närmare avgränsningen får överlämnas till rättstillämpningen.

Kommittén har föreslagit att bolagsordningen alltid skall innehålla uppgift om tiden för en styrelseledamots uppdrag och sättet för sammankallande av bolagsstämma. Detta överensstämmer med gällande rätt. NUTEK har ifrågasatt kommitténs förslag i dessa delar.

Vi delar NUTEK:s uppfattning att det inte bör vara obligatoriskt att ange styrelseledamöternas mandattid i bolagsordningen. En för bolagen enklare ordning torde vara att lagen tillhandahåller en standardbestämmelse om styrelseledamöternas mandattid, lämpligen ett år. Med en sådan bestämmelse kommer det inte att vara nödvändigt att reglera mandattiden i bolagsordningen annat än om aktieägarna vill bestämma tiden på något annat sätt än vad lagen föreskriver.

Däremot bör, enligt vår uppfattning, sättet för kallelse till stämma även i fortsättningen anges i bolagsordningen. Alternativet är att i lagen ange ett visst kallelsesätt och samtidigt ge bolagen möjlighet att ta in föreskrifter om avvikande kallelsesätt i bolagsordningen. Vi är dock tveksamma till att i lagen lyfta fram ett visst kallelsesätt framför ett annat. Förutsättningarna för att kalla till bolagsstämma på det ena eller andra sättet torde skifta mycket från bolag till bolag och den tekniska utvecklingen kan dessutom förväntas bereda vägen för nya kallelsesätt.

Kommittén har också föreslagit en bestämmelse om att bolagsordningen skall ange vilka ärenden som skall förekomma på den ordinarie bolagsstämman. Också detta överensstämmer med gällande rätt. Enligt NUTEK bör bestämmelsen inte omfatta ärenden som enligt lag måste tas upp på stämman. Vi delar NUTEK:s uppfattning. Det finns inte anledning att belasta bolagsordningen med uppgifter om sådant som följer av lag. Härtill kommer att aktieägarna är oförhindrade att i bolagsordningen ta in alla föreskrifter som de önskar, så länge dessa inte strider mot lag eller mot andra föreskrifter i bolagsordningen. Om de vill ta in föreskrifter om att vissa slag av ärenden alltid skall förekomma på ordinarie bolagsstämma, kan de alltså göra detta. Någon särskild bestämmelse om vilka ärenden som skall tas upp på ordinarie bolagsstämma behövs därför inte.

Regeringens förslag: Som ett led i bolagsbildningen skall en eller flera bland stiftarna teckna sig för samtliga aktier i bolaget. Aktieteckningen skall ske i stiftelseurkunden. Aktieteckning som sker på annat sätt skall som huvudregel inte vara bindande.

Om en aktie har tecknats med villkor som inte stämmer överens med stiftelseurkunden eller om bestämmelserna om hur ett villkor skall redovisas inte har följts beträffande ett visst villkor, skall villkoret inte gälla mot bolaget. Aktieteckningen som sådan skall dock anses giltig.

Aktieteckningar skall vara bindande från den tidpunkt då stiftelseurkunden har undertecknats av samtliga stiftare.

Kommitténs förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Kommitténs förslag innebär dock att samtliga stiftare måste delta i aktieteckningen. Kommittén har inte föreslagit någon reglering av verkningarna att bestämmelserna om hur ett villkor skall redovisas i stiftelseurkunden har åsidosatts beträffande ett visst villkor. Enligt kommitténs förslag skall en aktieteckning vara bindande först när stiftelseurkunden har undertecknats av samtliga stiftare och full betalning har erlagts för samtliga aktier (SOU 1997:22 s. 203 f., 304 och 307 f.).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser har tillstyrkt kommitténs förslag eller inte haft några invändningar mot det. *Svenska Revisorsamfundet SRS* har dock förordat att det även fortsättningsvis skall vara möjligt att vara stiftare utan att teckna aktier. *Finansbolagens förening* har förordat att, om aktieteckning har skett med villkor som inte stämmer överens med stiftelseurkunden, aktieteckningen skall vara ogiltig. *Sveriges advokatsamfund* har ställt sig tveksamt till att aktieteckningar inte omedelbart skall vara bindande.

Skälen för regeringens förslag

Hur skall aktieteckningen ske?

Aktieteckning sker i dag antingen direkt i stiftelseurkunden eller på en särskild teckningslista. Med det enklare förfarande för bolagsbildning som vi nu föreslår finns det inte något praktiskt behov av att använda särskilda teckningslistor. Vi föreslår därför liksom kommittén att aktieteckningar i fortsättningen alltid skall göras direkt i stiftelseurkunden. Vi återkommer senare i detta avsnitt till frågan om från vilken tidpunkt aktieteckningen bör vara bindande.

I gällande rätt är aktieteckning som sker på annat sätt än vad lagen förskriver ogiltig till dess att bolaget har registrerats. Därefter kan bolaget göra aktieteckningen gällande, såvida inte aktietecknaren före registreringen har anmält felet till Bolagsverket (se 2 kap. 5 § första stycket aktiebolagslagen). I lagrådsremissen gjordes bedömningen att det med en ordning där endast stiftarna själva tecknar aktier i bolaget inte fanns något påtagligt behov av regler av detta slag. Det föreslogs därför att det inte skulle tas in några motsvarande regler i den nya lagen. *Lagrådet* har invänt mot den bedömningen. Lagrådet har påpekat att den föreslagna regleringen innebär att en aktietecknare i efterhand kan kräva tillbaka

vad han eller hon har betalat för aktierna och att bolagets borgenärer därmed får ett mindre underlag för sina fordringar.

Enligt vår uppfattning bör utgångspunkten vara att en aktieteckning som inte sker i stiftelseurkunden saknar verkan. Med hänsyn till de konsekvenser och risker för bolagets borgenärer som en generell regel av detta slag kan ge upphov till bör regeln inte vara utan undantag. Vi föreslår därför att också en aktieteckning, som inte har skett i stiftelseurkunden får verkan om bolaget registreras och aktietecknaren då ännu inte har anmält bristen till Bolagsverket.

Vem skall teckna aktier?

I dag krävs det inte att stiftarna själva tecknar aktier i bolaget. Man kan alltså vara stiftare utan att vara aktietecknare. Även det omvända – att teckna aktier utan att vara stiftare – är möjligt. Kommittén har föreslagit att beteckningen stiftare i fortsättningen förbehålls dem som deltar i bolagets bildande genom att teckna aktier i bolaget. Stiftarna skall alltså vara skyldiga att teckna aktier i bolaget och andra än stiftare skall inte få göra det.

Enligt vår uppfattning är frågan om det måste råda identitet mellan stiftarna och aktietecknarna främst systematisk och lagteknisk. Från systematisk synpunkt har kommitténs förslag klara fördelar; aktieteckningen framstår enbart som ett led i bolagets bildande. Det öppnar dessutom möjligheter för andra förenklingar i regelsystemet, som t.ex. en utmönstring av kravet på en konstituerande stämma. Om samtliga aktieägare finns representerade bland stiftarna, bör dessa ju kunna sjösätta bolaget utan en sådan stämma (se vidare avsnitt 5.9). Även när det gäller frågor om aktietilldelning och aktieteckningars ogiltighet kan betydande förenklingar uppnås (se vidare nedan). De nämnda skälen har emellertid främst bäring på frågan om huruvida andra än stiftare bör få teckna aktier i bolaget eller inte. Däremot finns det enligt vår uppfattning inte några tungt vägande skäl för att kräva att samtliga stiftare tecknar aktier. Såsom *Svenska Revisorsamfundet SRS* har varit inne på skulle ett sådant krav i vissa fall tvärtom kunna leda till praktiska olägenheter.

Mot denna bakgrund föreslår vi att det skall åligga stiftarna att teckna samtliga aktier i bolaget men att det inte skall krävas att samtliga stiftare tecknar aktier.

Utebliven eller felaktig redovisning av villkor för aktieteckning, m.m.

Enligt 2 kap. 5 § andra stycket aktiebolagslagen är en aktieteckning ogiltig om aktien har tecknats med villkor som inte överensstämmer med stiftelseurkunden. Aktieteckningen blir dock gällande mot tecknaren om felaktigheten inte har anmälts till Bolagsverket före bolagets registrering. Aktietecknaren kan alltså fram till registreringen komma ifrån teckningen genom en anmälan till Bolagsverket. Med den ordning som vi föreslår – där endast stiftarna själva tecknar aktier i bolaget – framstår denna reglering inte som helt ändamålsenlig. En stiftare som inte försäkras sig om att lagens krav är uppfyllda beträffande de villkor på vilka han eller hon tecknar aktier i bolaget bör enligt vår uppfattning själv stå

riskan för detta. Vi föreslår därför, liksom kommittén, att aktieteckningen i ett sådant fall redan från början skall anses giltig men att de särskilda villkoren inte skall kunna åberopas mot bolaget. Möjligheten att i en sådan situation få aktieteckningen ogiltigförklarad genom att vända sig till Patent- och registreringsverket bör alltså tas bort.

Den nyss föreslagna ordningen överensstämmer nära med vad som redan i dag gäller när lagens bestämmelser om hur ett villkor för aktieteckning skall redovisas i stiftelseurkunden har åsidosatts beträffande en viss bestämmelse i stiftelseurkunden (se 2 kap. 3 § femte stycket aktiebolagslagen). Bestämmelsen i stiftelseurkunden är då utan verkan mot bolaget men gjorda aktieteckningar är likväl giltiga. Kommittén har inte tagit med någon motsvarande bestämmelse i sitt förslag utan ansett att frågan i stället kan hanteras inom ramen för det nya förfarande för revisorsgranskning som kommittén har föreslagit. Som senare kommer att framgå anser vi inte att kommitténs förslag i den delen bör genomföras (se avsnitt 5.8). Vid en sådan bedömning finns det fortfarande behov av en sådan regel som i dag finns i 2 kap. 3 § femte stycket aktiebolagslagen. Vi föreslår därför att en motsvarande regel tas in i den nya aktiebolagslagen.

Ytterligare en fråga är vad som skall gälla om ett villkor i stiftelseurkunden inte uppfylls. Enligt gällande regler (se 2 kap. 5 § tredje stycket aktiebolagslagen) kan en aktietecknare inte efter bolagets registrering åberopa detta förhållande som grund för aktieteckningens ogiltighet. Syftet med bestämmelsen är att förhindra att aktiekapitalet efter bolagets registrering minskas genom att aktieteckning blir ogiltig på grund av att bolaget underlåter att uppfylla villkoret (se prop. 1975:103 s. 299). Även denna reglering framstår som motiverad och bör bestå.

När skall en aktieteckning bli bindande?

I dag förutsätts att stiftelseurkunden undertecknas och dagtecknas i samband med dess upprättande (se 2 kap. 3 § första stycket aktiebolagslagen). Aktieteckningar som görs i urkunden blir omedelbart bindande. Kommittén har föreslagit att en upprättad stiftelseurkund till en början skall utgöra endast ett utkast och att den skall undertecknas och dagtecknas först när övriga moment i bolagsbildningen har fullgjorts (se vidare avsnitt 5.9). Det skall sålunda enligt kommitténs förslag stå en stiftare fritt att dra sig ur bolagsbildningen även efter det att stiftelseurkunden har upprättats. Kommitténs förslag innebär vidare att aktieteckningar som har skett i stiftelseurkunden inte skall vara bindande förrän betalning har erlagts för samtliga tecknade aktier och stiftelseurkunden har undertecknats av samtliga stiftare.

Sveriges advokatsamfund har ställt sig tveksamt till den ordning som kommittén har föreslagit. Samfundet har menat att den skulle kunna leda till att fler bolagsbildningar spricker och att parterna på ett mer omständligt sätt måste bevaka att betalningar de facto sker. Enligt vår uppfattning är det inte alltid negativt att en planerad bolagsbildning går om intet. Om stiftarna inte är eniga om att fullfölja bolagsbildningen är, som kommittén har påpekat, bolagets utsikter till framgång ändå i allmänhet begränsade. I sådana situationer kan det därför ofta vara lika bra om bolagsbildningen avbryts eller görs om. Vi föreslår därför att en stiftare

skall kunna dra sig ur bolagsbildningen även sedan han eller hon har tecknat aktier.

Såsom kommittén har konstaterat bör möjligheten att dra sig ur bolagsbildningen inte stå öppen hur länge som helst. Kommittén har föreslagit att gränsen skall dras då samtliga stiftare har undertecknat stiftelseurkunden och full betalning har erlagts för samtliga aktier. Enligt vår uppfattning är tidpunkten för stiftelseurkundens undertecknande en lämplig gräns i detta avseende. Däremot anser vi det vara betänkligt att därutöver uppställa ett krav på att samtliga aktier skall vara till fullo betalda för att bundenhet skall inträda. Såsom vi senare återkommer till anser vi, i likhet med kommittén, att bolaget bör anses bildat vid den tidpunkt då stiftelseurkunden har undertecknats av samtliga stiftare (se avsnitt 5.11). Om reglerna ges den innebörden, är det inte lämpligt att en stiftare i ett senare skede skall kunna återkalla gjorda aktieteckningar – och kanske också återkräva gjorda betalningar – och därmed minska bolagets behållna tillgångar. En sådan ordning skulle inbjuda till missbruk och innebära olägenheter såväl för övriga stiftare som för dem som rättshandlar med bolaget. Vi anser därför att aktieteckning skall vara bindande från tidpunkten för stiftelseurkundens undertecknande, oavsett om betalning för samtliga aktier har erlagts före denna tidpunkt eller inte. Vi återkommer senare till vilka konsekvenser detta förslag får för förfarandets utformning i övrigt

Aktietilldelning

I den nu gällande lagen finns särskilda bestämmelser om hur tilldelningen av aktier skall gå till (se 2 kap. 6 § aktiebolagslagen). I likhet med kommittén anser vi inte att några sådana bestämmelser behövs med det enklare förfarande för bolagsbildning som föreslås gälla i fortsättningen. Förfarandet förutsätter att aktierna fördelas inom kretsen av stiftare samt att teckning och tilldelning av aktier sker i ett sammanhang. Därmed förlorar dagens regler – som främst avser stiftarnas rättigheter och skyldigheter gentemot övriga aktietecknare – sin betydelse. När det gäller stiftarnas inbördes förhållande finns det inte heller i dag några särskilda bestämmelser. Det har dock ansetts att stiftarna måste vara eniga om aktietilldelningen och att bolagsbildningen annars förfaller (se prop. 1975:103 s. 299). Med den ordning som vi föreslår kommer det inte att vara möjligt att slutföra bolagsbildningen om det råder oenighet om aktietilldelningen. Stiftelseurkunden skall enligt förslaget undertecknas först efter aktieteckningen. Om aktierna inte kan fördelas i enlighet med teckningarna, kan stiftarna/aktietecknarna därför dra sig ur bolagsbildningen genom att underlåta att underteckna urkunden. Några särskilda bestämmelser om att bolagsbildningen förfaller om stiftarna är oense om aktietilldelningen behövs därför inte i den nya lagen.

5.7 Betalning

<p>Regeringens förslag: Betalning skall liksom i dag kunna erläggas i pengar eller genom tillskjutande av apportegendom. Liksom i dag skall endast sådan egendom som är eller kan antas vara till nytta för</p>
--

bolaget kunna utgöra apportegendom. Värdet på egendomen skall inte få sättas högre än det verkliga värdet för bolaget.

Betalning i pengar skall ske till ett för ändamålet särskilt öppnat konto hos en bank, ett kreditmarknadsföretag eller ett motsvarande utländskt kreditinstitut i en stat inom EES. Pengar som har satts in på konto som betalning för tecknade aktier skall inte få lyftas förrän hela det belopp som skall betalas i pengar har satts in på kontot. Apportegendom skall avskiljas på lämpligt sätt.

Betalningen skall inte få understiga aktiernas kvotvärde. Om aktier tecknas med villkor som strider mot detta, skall kvotvärdet ändå betalas

En skuld på grund av aktieteckning skall inte få kvittas mot en fordran på bolaget. Överlåts en aktie för vilken full betalning inte har erlagts, skall förvärvarn, sedan han eller hon har anmält sig för införing i aktieboken, ansvara för betalningen tillsammans med överlåtaren.

Om bolagsbildningen förfaller efter det att betalning har erlagts, skall betalningen återbäras. Stiftarna eller, om bolaget har bildats, styrelseledamöterna skall svara solidariskt för sådan återbäring.

Kommitténs förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Kommittén har emellertid föreslagit att bestämmelserna om att endast sådan egendom som är eller kan antas vara till nytta för bolaget skall kunna utgöra apportegendom och att värdet på egendomen inte skall få sättas högre än det verkliga värdet för bolaget utmönstras ur lagtexten. Vidare har kommittén föreslagit att det skall krävas att tillskott i pengar sätts in på en bank i Sverige samt att endast stiftarna skall svara för eventuell återbetalning av inbetalda medel. Kommittén har inte föreslagit något underkursförbud eller några regler om kvittning. Kommittén har inte heller föreslagit någon regel om när pengar som har satts in på konto som betalning för tecknade aktier får lyftas (SOU 1997:22 s. 204 och 307 f.).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna har tillstyrkt kommitténs förslag eller inte haft några invändningar mot det. *Svenska Revisorsamfundet SRS* har dock förordat att det även fortsättningsvis skall föreskrivas att endast sådan egendom som är eller kan antas bli till nytta för bolaget får utgöra apportegendom. Vidare har samfundet väckt frågan om möjligheten att använda finansiella instrument som apportegendom bör begränsas. *Kammarrätten i Göteborg* har ansett att det för tydlighetens skull bör uttalas klart att värdet på apportegendom inte får sättas högre än det verkliga värdet för bolaget. Bl.a. *Svenska Arbetsgivareföreningen* och *Sveriges Industriförbund* har ansett att det behöver klargöras till vem betalningen skall göras. *Finansbolagens förening* och *Försäkringsförbundet* har menat att kravet på inbetalning till bank i Sverige är för inskränkt. Finansbolagens förening har vidare ansett att insättning hos kreditmarknadsföretag bör likställas med insättning hos bank.

Betalningsmedel

Betalning för aktier kan i dag ske med pengar eller med s.k. apportegendom. Vi föreslår, liksom kommittén, att detta skall gälla även fortsättningsvis. Enligt vår mening bör det inte, såsom *Svenska Revisorsamfundet SRS* har varit inne på, införas några särskilda begränsningar när det gäller användandet av finansiella instrument som apportegendom. Det kan finnas fullt legitima skäl för att använda sådan egendom vid bolagsbildning. I den utsträckning det finns en fungerande marknad för värdering av instrumenten torde egendom av detta slag rentav utgöra sådan apportegendom som ur ett kontrollperspektiv är att föredra framför annan typ av apportegendom. I dessa fall, liksom i övriga fall av apporttillskott, är det emellertid givetvis av största vikt att det görs en korrekt bedömning och värdering av apportegendomen. I annat fall riskerar man att bolaget i samband med bolagsbildningen tillförs en förmögenhet som understiger aktiekapitalet. Frågan är också viktig för de aktietecknare som betalar kontant för sina aktier. En övervärdering av apportegendomen skulle innebära att de som betalar med pengar missgynnas. Mot denna bakgrund anges i dag uttryckligen i lagtexten att endast sådan egendom som är eller kan antas vara till nytta för bolaget kan utgöra apportegendom och att värdet på egendomen inte får sättas högre än det verkliga värdet för bolaget.

Kommittén har ansett att dessa krav följer redan av allmänna principer och har därför föreslagit att det inte tas med några motsvarande bestämmelser i den nya lagen. Några remissinstanser har invänt mot detta och förordat att principerna för tydlighetens skull även fortsättningsvis anges i lagtexten. *Svenska Revisorsamfundet SRS* har därvid framfört att det, i motsats till vad kommittén har utgått från, inte kan förutsättas att endast egendom som är till nytta för bolaget kan tillmätas ett värde i den mening som avses i redovisningslagstiftningen.

Vi delar uppfattningen att förbudet mot övervärdering av apportegendom är så principiellt betydelsefullt att det bör komma till uttryck i lagtexten (jfr prop. 1975:103 s. 292). För tydlighetens skull bör det också, liksom i dag, särskilt anges att endast sådan egendom som är eller kan antas bli till nytta för bolaget får godtas som apportegendom.

Betalningsförfarandet

Enligt gällande rätt skall betalning i pengar sättas in på ett konto som stiftarna har öppnat särskilt för mottagande av betalning för aktier i det bolag som håller på att bildas (se 2 kap. 12 § aktiebolagslagen). Det har ansetts att medel som har satts in på ett sådant konto som betalning för tecknade aktier inte kan tas i anspråk av inbetalarnas fordringsägare (se NJA 1984 s. 595). Bolagets rätt till medlen är alltså sakrättsligt tryggad. När det gäller apportegendom finns det i dag inte några särskilda bestämmelser om hur betalningen skall ske. Det har dock ansetts att det normalt skall krävas att aktietecknaren vidtar sådana åtgärder som i allmänhet fordras för att äganderättsövergången skall vara gällande mot

tredje man. Är det fråga om lösöre, skall detta alltså ha förts över i stiftarnas eller styrelsens besittning (se prop. 1975:103 s. 309).

Kommittén har föreslagit att motsvarande skall gälla enligt den nya lagen. Flera remissinstanser har efterlyst klarlägganden om vad detta innebär. De har bl.a. hänvisat till att betalningen för tecknade aktier enligt kommitténs förslag skall erläggas redan innan bolaget har bildats samt att en stiftare – till skillnad från vad som gäller i dag – under vissa förutsättningar skall kunna dra sig ur bolagsbildningen sedan aktierna har tecknats och betalats.

Det är naturligtvis angeläget att vad som tillförs bolaget i samband med bolagsbildningen inte därefter kan tas i anspråk för aktietecknarnas skuld. Tillskjutna medel bör alltså åtnjuta sakrättsligt skydd. Vi delar uppfattningen att det föreslagna förfarandet för bolagsbildning förändrar förutsättningarna för det sakrättsliga skyddet. Av allmänna sakrättsliga principer torde följa att pengar som har inbetalats eller egendom som har överförts som vederlag för tecknade aktier inte är skyddade från anspråk från aktietecknarens borgenärer förrän aktietecknaren slutligt har förlorat rådigheten över pengarna eller egendomen. Med det föreslagna förfarandet sker detta inte nödvändigtvis i och med betalningen. Om betalningen erläggs före stiftelseurkundens undertecknande – vilket förutsätts vara den normala gången – behåller aktietecknaren rådigheten över det som har tillskjutits till dess att han eller hon i ett senare skede undertecknar stiftelseurkunden (se avsnitt 5.6 och 5.9). Det är först vid den tidpunkten som aktietecknarens åtagande blir bindande. Enligt vår uppfattning finns det emellertid inte heller något påtagligt behov av att skydda egendomen före denna tidpunkt. Bolaget är inte bildat förrän stiftelseurkunden har undertecknats (se avsnitt 5.9) och kan inte heller före denna tidpunkt ådra sig några förpliktelser för vilka det måste finnas täckning i tillfört kapital. Det förhållandet att betalningarna – om dessa erläggs före tidpunkten för stiftelseurkundens undertecknande – inte från början är sakrättsligt skyddade är således inte ägnat att skada vare sig bolaget eller dess borgenärer. Det väsentliga är att pengar och egendom som har överförts som betalning för tecknade aktier inte är åtkomliga för tecknarnas borgenärer från den tidpunkt då stiftelseurkunden väl har undertecknats av samtliga stiftare.

Vi föreslår att det sakrättsliga skyddet för tillskjutna medel säkerställs genom att man, liksom i dag, uppställer vissa krav på hur betalningen skall ske. Det sakrättsliga skyddet kommer därmed, som regel att uppkomma i två steg. I det första steget överförs pengar och egendom som utgör betalning för tecknade aktier på ett sådant sätt som i allmänhet fordras för att äganderättsövergången skall vara gällande mot tredje man. Det sakrättsliga skyddet fullbordas sedan normalt genom att stiftaren/aktietecknaren i ett senare skede, genom undertecknandet av stiftelseurkunden, slutligt avskär sig från rådigheten över betalningen. Om betalningen för tecknade aktier erläggs först efter tidpunkten för stiftelseurkundens undertecknande, uppkommer det sakrättsliga skyddet redan i och med betalningen, under förutsättning att betalningen görs på ett sådant sätt som lagen kräver.

Mot denna bakgrund föreslår vi att det liksom i dag skall krävas att pengar sätts in på ett för ändamålet särskilt öppnat bankkonto och att

apportegendom avskiljs på annat lämpligt sätt för bolagets räkning. Regler om detta bör tas in i den nya lagen.

Lagrådet har påpekat att den angivna ordningen inte alltid är tillräcklig, eftersom aktietecknaren vid betalningen inte alltid kommer att avskära sig rådigheten över den erlagda betalningen på ett sådant sätt som normalt utgör en förutsättning för att en betalning skall få sakrättslig verkan. I bolag, t.ex. enmansaktiebolag, där stiftaren också är ensam firmatecknare, har stiftaren en faktiskt obegränsad möjlighet att återta det inbetalade kapitalet eller den apportionerade egendomen för egna ändamål. Enligt vanliga regler skulle medel eller annan egendom som överförs till bolaget i ett enmansaktiebolag därför, enligt *Lagrådets* mening, knappast vara skyddade mot stiftarens/firmatecknarens borgenärer.

Vi delar *Lagrådets* bedömning. De ovan angivna reglerna om sättet för betalning bör därför kompletteras med en uttrycklig bestämmelse om att den överlämnade egendomen blir förbehållen aktiebolaget mot aktietecknarens borgenärer i och med att de i lagen föreskrivna åtgärderna har vidtagits.

När det gäller tillskott i pengar krävs det enligt gällande rätt att dessa skall sättas in på en *svensk* bank. Såsom ett par remissinstanser har påtalat är det tveksamt om detta krav står i överensstämmelse med EG-rättens diskrimineringsförbud. Det bör därför fortsättningsvis i stället krävas att kontant betalning skall ske genom insättning på ett för ändamålet särskilt öppnat konto hos en bank i en stat inom EES. Med bank bör i detta avseende, såsom *Finansbolagens förening* har varit inne på, jämföras svenska kreditmarknadsföretag samt motsvarande utländska kreditinstitut inom EES (jfr prop. 2002/03:139 s. 271).

Bestämmelser av detta slag måste kompletteras med bestämmelser som säkerställer en kontroll av att insättning på konto respektive avskiljande av apportegendom verkligen kommer till stånd. Vi återkommer till den frågan i avsnitt 5.10.

Underkursförbudet

Den nuvarande aktiebolagslagen innehåller, som tidigare har framgått, ett s.k. underkursförbud. Förbudet innebär att aktier inte får ges ut till lägre kurs än det nominella beloppet. I avsnitt 4.9 har vi föreslagit att även den nya lagen skall innehålla ett underkursförbud men att förbudet i fortsättningen skall knytas till aktiernas kvotvärde (aktiekapitalet dividerat med antalet aktier) i stället för till det nominella beloppet.

Om en aktie tecknas till en kurs som understiger det nominella beloppet skall, enligt den nuvarande aktiebolagslagen, ett belopp som motsvarar det nominella beloppet ändå betalas (se 2 kap. 2 §). Kommittén har som en följd av förslaget att avskaffa underkursförbudet inte föreslagit någon motsvarande lagregel. En sådan regel föreslogs däremot i lagrådsremissen. I konsekvens med hur underkursförbudet hade utformats i remissen kopplades dock regeln till aktiernas kvotvärde i stället för till det nominella beloppet.

Lagrådet har efterlyst en närmare belysning av detta förslag. *Lagrådet* har ifrågasatt om inte en undantagslös regel av det föreslagna slaget blir alltför onyanserad och sträng mot aktietecknaren i vissa fall, såsom när betalning har skett med apportegendom som sedermera visar sig vara

oriktigt värderad men där aktietecknaren varken insett eller bort inse att en underkurssituation förelåg. Med anledning av Lagrådets synpunkter vill vi framhålla att en regel av detta slag enligt vår mening är en naturlig följd av att underkursförbudet behålls. För att underkursförbudet skall kunna upprätthållas effektivt är det nödvändigt med en tydlig och kraftfull sanktion vid överträdelser. Den något annorlunda konstruktionen av underkursförbudet i vårt förslag jämfört med gällande rätt påverkar inte förutsättningarna för regleringen. Vi anser alltså att en regel av det slag som föreslogs i lagrådsremissen är ändamålsenlig. Enligt vår mening är det inte lämpligt att, som Lagrådet har varit inne på, förena regeln med någon form av "ventil". En sådan skulle kunna leda till tillämpningssvårigheter och riskera att urholka det borgenärsskydd som regeln syftar till att säkerställa. Vid den bedömningen har vi också beaktat att även en sådan regel som vi föreslår medger en viss flexibilitet vid tillämpningen. Regeln kommer, enligt vår uppfattning, inte att bli tillämplig vid varje i efterhand konstaterad missbedömning av värdet på tillskjuten apportegendom. Smärre oavsiktliga avvikelser i förhållande till en värdering gjord "med facit i hand" kommer knappast att kunna läggas till grund för krav på ytterligare betalning från aktietecknaren.

Kvittning m.m.

I 2 kap. 10 § aktiebolagslagen finns *dels* ett förbud mot kvittning av skuld på grund av aktieteckning mot fordran hos bolaget, *dels* ett förbud mot att bolaget överlåter eller pantsätter fordringar på grund av aktieteckning. Paragrafen innehåller vidare en bestämmelse om att den som förvärvar en aktie för vilken full betalning ännu inte har erlagts ansvarar för betalningen tillsammans med förvärvaren från den tidpunkt då förvärvet anmäls för införing i aktieboken. Med det förfarande för bolagsbildning som kommittén har föreslagit finns det, enligt kommitténs bedömning, inte längre något behov av dessa regler. Eftersom samtliga aktier enligt kommitténs förslag skall vara till fullo betalda innan bolagsbildningen blir definitiv, skall det inte kunna uppkomma skulder och fordringar av det slag som regleras i den ifrågavarande paragrafen. Kommittén har därför inte föreslagit några motsvarande bestämmelser i den nya lagen. Enligt vårt förslag kan emellertid, såsom tidigare har framgått, stiftarna bli bundna vid aktieteckningar innan betalning har skett. Med en sådan ordning finns det anledning att överväga om regler av det slag som finns i 2 kap. 10 § aktiebolagslagen bör tas in även i den nya lagen.

Förbudet mot kvittning har sin grund i uppfattningen att aktiekapitalet, till den del det består av fordringar mot aktietecknare, bör komma alla borgenärer till godo i händelse av att bolaget visar sig vara insolvent (se prop. 1975:103 s. 304). I en insolvenssituation skall en borgenär som har tecknat aktier inte gynnas framför andra borgenärer, vilket skulle bli fallet om han eller hon kunde kvitta sin fordran på bolaget mot sin skuld på grund av aktieteckningen. I förarbetena har vidare uttalats att en kvittningsrätt skulle vara oförenlig med reglerna om att hela det penningbelopp som skall betalas för tecknade aktier skall finnas på bankräkning när bolaget registreras (a. st.)

Kvittningsförbudets ändamålsenlighet och effektivitet har ifrågasatts i doktrinen (se Nerep, Aktiebolagsrättslig analys, 2003 s. 135 f.). Det har påtalats att en möjlighet till kvittning inte alltid behöver vara förenad med några risker för borgenärerna. Detta kan synas tala för att reglerna borde utformas så att skilda kvittningssituationer behandlas olika och kvittning accepteras i vissa fall. Enligt vår mening finns det emellertid goda skäl mot en sådan reglering. Det skulle bli svårare såväl att tillämpa reglerna som att kontrollera att de efterlevs. Risken för missbruk skulle öka. Även den nya lagen bör därför innehålla ett generellt förbud mot kvittning av skulder på grund av aktieteckning. Vid den bedömningen har vi också beaktat att det – särskilt med den nya ordning som vi föreslår – knappast finns något beaktansvärt behov av en möjlighet till kvittning av detta slag.

I förarbetena till den nuvarande aktiebolagslagen anfördes att samma skäl som talar mot att ge en aktietecknare rätt till kvittning kan åberopas för att en förbindelse till bolaget inte får överlätas eller pantsättas och därigenom löpa risken att bli föremål för utmätning för fordran hos bolaget (se prop. 1975:103 s. 304 f.). Den nuvarande lagen innehåller därför ett förbud mot överlåtelse eller pantsättning av fordringar på grund av aktieteckning. Även detta förbud har ifrågasatts i doktrinen (se Nerep, a.a. s. 100 f.). I lagrådsremissen föreslog vi att förbudet skulle föras över till den nya lagen. *Lagrådet* har ansett att förbudet bör övervägas ytterligare. *Lagrådet* har ifrågasatt om det har någon betydelse i fall det som utmäts är inbetalat aktiekapital eller en fordran på aktiekapital. *Lagrådet* har också ställt frågan varför bolaget inte skall kunna sälja (eller pantsätta) en fordran till nominellt belopp, om åtgärden löser ett likviditetsproblem.

Vi har tagit intryck av de kritiska synpunkter som *Lagrådet* har lämnat i denna del och föreslår därför att det inte tas in något förbud av det aktuella slaget i den nya lagen.

Bolagets ianspråktagande av inbetalda medel

Enligt den nuvarande aktiebolagslagen (se 2 kap. 12 § andra stycket första meningen) får pengar som har betalats in som likvid för tecknade aktier inte lyftas förrän hela det belopp som skall betalas in i pengar har kommit bolaget till handa på föreskrivet sätt och styrelse har valts. Även dessa regler förlorar sin betydelse med det förfarande för bolagsbildning som kommittén har föreslagit. I lagrådsremissen föreslogs emellertid en regel av innebörd att pengar inte får lyftas förrän hela betalningen för de tecknade aktierna har kommit bolaget till handa och stiftelseurkunden har undertecknats av samtliga stiftare. Förslaget syftade bl.a. till att förebygga att samma belopp återanvänds för successiva delbetalningar för aktiekapitalet. *Lagrådet* har ifrågasatt förslaget och påtalat att det även med en regel av detta slag blir möjligt för den som bildar flera bolag att successivt använda samma belopp som aktiekapital för en mängd bolag. Enligt *Lagrådet* framstår det som tillräckligt att rätten till uttag inträder först när styrelse har utsetts och kan företräda bolaget.

Vi vill inte hävda att den i lagrådsremissen föreslagna regeln – eller den nuvarande – utesluter alla risker för kringgåenden och missbruk. Det förhållandet utgör emellertid enligt vår mening inte skäl för att ytterligare

mjuka upp regleringen och öppna för nya typer av oseriösa förfaranden. Vi vidhåller därför förslaget att betalning inte får lyftas innan hela betalningen för de tecknade aktierna har kommit bolaget till handa.

Återbetalning

En särskild fråga är vad som skall gälla om bolagsbildningen avbryts efter det att betalning har erlagts. Så kan bli fallet t.ex. om bolaget inte i tid anmäls för registrering eller om Bolagsverket vägrar att registrera bolaget. Det kan också förekomma att pengar har betalats in i enlighet med en ogiltig eller inte bindande aktieteckning. Enligt gällande regler skall i sådana fall såväl inbetalda pengar som överförd apportegendom återbäras (se 2 kap. 9 § fjärde stycket och 12 § andra stycket aktiebolagslagen). I lagrådsremissen föreslogs att denna ordning skulle bestå. *Lagrådet* har invänt mot detta och ansett att återbäringsskyldigheten inte bör vara undantagslös. Om bolaget har inlett sin verksamhet före registreringen och behörig företrädare har ingått en förbindelse för bolagets räkning, är det, enligt Lagrådets mening, inte givet att återstående kapital skall gå till aktieägarna till skada för motparten i avtalet.

Enligt vår mening är risken för att återbäringsregeln leder till oönskade resultat liten. Lagrådsremissens förslag innebär, liksom den nuvarande lagen, att de som har rättshandlat på bolagets vägnar före registreringen svarar solidariskt för förpliktelsen. Sådana rättsförluster som Lagrådet har pekat på kan följaktligen – vilket Lagrådet också har noterat – i princip uppkomma endast om den som har rättshandlat på bolagets vägnar är insolvent. Frågan är då om detta skall drabba aktietecknarna eller den som har rättshandlat med den insolvente företrädaren. Enligt vår mening ligger det närmast till hands att den som väljer att ingå förbindelser med ett oregistrerat aktiebolag får stå de risker som detta innebär. Vi föreslår därför att den nuvarande regleringen överförs till den nya lagen.

Enligt gällande rätt är det, om en styrelse har utsetts, denna som ansvarar för återbetalningen. I annat fall anses aktietecknaren ha rätt att själv återkräva betalningen från betalningsmottagaren (jfr prop. 1975:103 s. 309). Kommittén har föreslagit att det i fortsättningen skall vara stiftarna som svarar för återbetalningen. Vi delar uppfattningen att detta bör vara fallet om frågan om återbetalning blir aktuell innan bolaget har bildats. När denna tidpunkt har passerats framstår det emellertid enligt vår uppfattning som lämpligt att ansvaret ligger hos styrelsen. Vi föreslår således att stiftarna skall vara ansvariga för återbetalning fram till dess att bolaget har bildats och att ansvaret därefter skall åvila styrelsen.

Enligt den nuvarande lagen får styrelsen göra avdrag för vissa indrivningskostnader vid en eventuell återbetalning (se 2 kap. 9 § fjärde stycket i den nuvarande aktiebolagslagen). Någon motsvarande regel fanns inte med i lagrådsremissens förslag. Detta har påtalats av *Lagrådet*. Vi delar Lagrådets uppfattning att en sådan regel bör tas in i den nya lagen. Lagrådet har också föreslagit att styrelsen skall få göra avdrag för verksamhetskostnader och skäligt arvode om det har uppkommit överskott i verksamheten. Lagrådet har i den delen hänvisat till ett uttalande i doktrinen som i sin tur går tillbaka på äldre rätt. Vi har förståelse för Lagrådets synpunkt men menar att en generell regel av detta slag skulle föra för långt. Utgångspunkten för regleringen bör vara att bolaget

registreras innan det börjar driva någon verksamhet. Frågan om hur man skall förfara med verksamhetskostnader som har uppkommit innan bolaget blivit registrerat bör i stället, liksom i dag, överlämnas till rättstillsämpningen.

Lagrådet har även tagit upp frågan om fördelningen av återbetalningsskyldigheten flera betalningsskyldiga emellan. Vi återkommer till den frågan i författningskommentaren.

5.8 Öppningsbalansräkning

Regeringens bedömning: Det bör inte införas något krav på att stiftarna upprättar en särskild öppningsbalansräkning.

Kommitténs förslag: Kommittén har föreslagit att stiftarna skall upprätta en särskild öppningsbalansräkning som skall granskas av en godkänd eller auktoriserad revisor (SOU 1997:22 s. 305).

Remissinstanserna: *Sveriges Redovisningskonsulters Förbund SRF* har motsatt sig förslaget om en revisorsgranskad öppningsbalansräkning och ansett att kravet på en sådan balansräkning i vart fall inte bör gälla för privata aktiebolag. *Svenska Revisorsamfundet SRS* har föreslagit att öppningsbalansräkningen skall utgöra en del av stiftelseurkunden och att revisorspåteckningen bör ske på denna. Flera remissinstanser, bl.a. *Bokföringsnämnden* och *Riksskatteverket*, har påtalat att de föreslagna ändringarna leder till oklarheter i fråga om när bokföringsskyldighet inträder vid nybildning.

Skälen för regeringens bedömning: Vi har tidigare flera gånger framhållit vikten av att bolaget i samband med bolagsbildningen tillförs ett kapital av viss storlek. De tillgångar som tillförs bolaget måste minst motsvara det lägsta tillåtna aktiekapitalet enligt bolagsordningen. I den mån aktietecknarna har åtagit sig att betala mer än så för aktierna i bolaget måste det säkerställas att även dessa överskjutande belopp kommer bolaget till del. I dag sker kontrollen av att bolaget har tillförts betalningen för aktierna genom bankintyg beträffande kontanta inbetalningar och genom revisorsyttrande beträffande apportegendom.

Kommittén har föreslagit att de nämnda handlingarna skall ersättas av en revisorsgranskad öppningsbalansräkning. För att säkerställa att kontrollnivån bibehålls har kommittén föreslagit att det ställs upp vissa krav på granskningen av öppningsbalansräkningen. Sålunda föreslås att granskningen skall utföras av en auktoriserad eller godkänd revisor och att den skall innefatta en kontroll av att betalning för tecknade aktier har kommit bolaget till handa på föreskrivet sätt samt att eventuell apportegendom inte har övervärderats. Revisorns slutsatser skall enligt kommitténs förslag redovisas i ett skriftligt yttrande.

Flera remissinstanser har framfört synpunkter på förslaget om en öppningsbalansräkning. *Sveriges Redovisningskonsulters Förbund SRF* har menat att ett krav på en öppningsbalansräkning skulle stå i strid med de förenklingssträvanden som är vägledande för arbetet med den nya aktiebolagslagen. Andra remissinstanser har ansett att kravet på att en öppningsbalansräkning skall upprättas redan under bolagsbildningen

leder till oklarheter i fråga om vid vilken tidpunkt bolagets bokförings-skyldighet inträder.

I denna del vill vi först anmärka att en skyldighet att upprätta en öppningsbalansräkning finns redan enligt gällande regler. Enligt 4 kap. 3 § bokföringslagen (1999:1078) skall bolaget upprätta en sådan balansräkning när bolagets bokförings-skyldighet inträder. Det anses den göra när bolaget förvärvar rättkapacitet, dvs. vid tidpunkten för bolagets registrering (jfr prop. 1998/99:130 s. 387). Med de av kommittén föreslagna reglerna skulle det alltså krävas att ytterligare en öppningsbalansräkning upprättas. Det kan ifrågasättas om det är lämpligt och rimligt att kräva att två balansräkningar upprättas inom en så kort tidsrymd som det här normalt skulle vara fråga om. Vi är inte heller övertygade om att ett krav på att stiftarna upprättar en öppningsbalansräkning är det bästa sättet att säkerställa att bolaget tillförs ett tillräckligt tillskottskapital. Av större betydelse är att det finns ändamålsenliga regler och rutiner för kontrollen av de betalningar som erlaggs för tecknade aktier.

Mot denna bakgrund anser vi att det inte bör införas något sådant krav på öppningsbalansräkning som kommittén har föreslagit. Det medför att kontrollen av att tillskottskapitalet har kommit bolaget till del måste ske på annat sätt än genom ett sådant revisorsyttrande över öppningsbalansräkningen som kommittén har föreslagit. Vi återkommer till den frågan i avsnitt 5.10.

5.9 Färdigställande och undertecknande av stiftelseurkunden

Regeringens förslag: När samtliga aktier i bolaget har tecknats och betalats, skall stiftelseurkunden färdigställas, dagtecknas och undertecknas av stiftarna. Bolaget skall anses bildat när stiftelseurkunden har undertecknats av samtliga stiftare.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 1997:22 s. 203 f. och 304 f.)

Remissinstanserna: Remissinstanserna har tillstyrkt kommitténs förslag eller inte haft några invändningar mot det.

Skälen för regeringens förslag: Som vi tidigare har konstaterat bör aktieteckningar som görs i stiftelseurkunden inte vara omedelbart bindande (se avsnitt 5.6). Utgångspunkten bör alltså vara att stiftelseurkunden till en början utgör endast ett utkast och att de aktieteckningar som görs i denna är preliminära. Det bör följaktligen vara möjligt att under förfarandet göra nödvändiga ändringar i stiftelseurkunden. När alla de moment som vi tidigare har redogjort för är avklarade, bör det emellertid finnas förutsättningar för stiftarna att slutligt ta ställning till om de vill fullfölja bolagsbildningen. Vi föreslår därför att stiftarna som ett avslutande led i bolagsbildningen skall färdigställa, dagteckna och underteckna stiftelseurkunden. Efter den tidpunkten bör det inte längre vara möjligt för stiftarna att dra sig ur bolagsbildningen. Detta bör, såsom vi tidigare har konstaterat (se avsnitt 5.6), gälla oberoende av om full betalning för aktierna har erlagts före denna tidpunkt eller inte.

I dag anses bolaget bildat vid den tidpunkt då beslut om detta fattas vid en konstituerande stämma. Med den ordning som vi nu föreslår finns det

inte längre något behov av en sådan stämma. Det finns inte några andra aktieägare än stiftarna och dessa bör följaktligen på egen hand kunna sätta bolaget. I avsaknad av ett särskilt stämmobeslut om bolagets bildande faller det sig naturligt att anse att bolaget bildas vid den tidpunkt då stiftelseurkunden har undertecknats av samtliga stiftare. Vi föreslår att detta kommer till uttryck i lagtexten. Liksom hittills bör dock bolaget få full rättshandlingsförmåga först när Bolagsverket registrerar bolaget (se vidare avsnitt 5.11).

5.10 Registrering

Regeringens förslag: Senast sex månader efter stiftelseurkundens undertecknande skall styrelsen hos Bolagsverket anmäla bolaget för registrering i aktiebolagsregistret. Verket skall pröva om bolagsbildningen har skett författningsenligt.

Till registreringsanmälan skall fogas intyg som har utfärdats av en bank eller liknande kreditinstitut samt ett revisorsyttrande. Av revisorsyttrandet skall framgå att apportegendomen inte har värderats för högt i stiftelseurkunden och att egendomen har tillförts bolaget på föreskrivet sätt. Av intyget från banken eller kreditinstitutet skall det framgå att betalning i pengar har satts in på ett sådant konto som lagen föreskriver.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Kommittén har dock föreslagit att bankintygen och revisorsyttrandena skall ersättas av ett särskilt revisorsyttrande över en av stiftarna upprättad öppningsbalansräkning (SOU 1997:22 s. 204 och 311 f.).

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanserna har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag. Några remissinstanser, bl.a. *Riksåklagaren* och *Patent- och registreringsverket*, har dock, utan att motsätta sig huvuddragen i förslaget, förordat att det nuvarande kravet på ingivande av bankintyg behålls (se vidare avsnitt 5.8).

Skälen för regeringens förslag: I dag gäller att bolaget skall anmälas för registrering senast sex månader efter stiftelseurkundens undertecknande. Vi anser att detta är en lämplig ordning och föreslår att motsvarande regler tas in i den nya lagen.

En förutsättning för att registrering skall beviljas är naturligtvis att bolagsbildningen har skett på ett författningsenligt sätt. Det bör ankomma på Bolagsverket att i registreringsärendet pröva att så är fallet. Vi föreslår att detta kommer till klart uttryck i lagtexten.

En särskilt viktig del av Bolagsverkets prövning är kontrollen av att bolaget har tillförts ett kapital som motsvarar aktiekapitalet samt, i förekommande fall, vad som enligt stiftelseurkunden därutöver skall betalas för aktierna. Vi har i avsnitt 5.8 gjort bedömningen att det förfarande med en revisorsgranskad öppningsbalansräkning som kommittén har föreslagit inte bör införas. Kontrollen av tillskottskapitalet bör alltså ske på annat sätt. Som vi tidigare har nämnt sker i dag denna kontroll genom bankintyg beträffande inbetalningar i pengar och genom revisorsyttrandena beträffande apportegendom. Denna ordning synes ha fungerat väl. Flera remissinstanser har framhållit bankintygens betydelse för att före-

bygga oseriösa förfaranden i samband med bolagsbildning. *Patent- och registreringsverket* har också pekat på att det finns väl uppbyggda och fungerande rutiner för hantering och granskning av dessa intyg. Vi delar uppfattningen att kravet på sådana bankintyg är ändamålsenligt. Det kan visserligen synas att frågan kommer i något annat läge om man, såsom vi har föreslagit i avsnitt 5.7, tillåter att kontant betalning sätts in inte enbart på konto i svenska bankinstitut utan också på konto i andra kreditinstitut inom EES. Inom EES finns emellertid en harmoniserad reglering om auktorisation och tillsyn över kreditinstitut (se Europaparlamentets och Rådets direktiv 2000/12/EG av den 20 mars 2000 om rätten att starta och driva verksamhet i kreditinstitut). Även intyg från sådana kreditinstitut får därför anses utgöra tillfredsställande bevisning om kontanta inbetalningar och bör därför kunna ligga till grund för Bolagsverkets prövning i registreringsärenden. Också systemet med revisorsintyg avseende tillskjuten apportegendom synes i allt väsentligt ha fungerat väl och bör därför behållas. Vi föreslår alltså att det även i fortsättningen skall krävas att bolaget i registreringsärendet ger in särskilda intyg från bank eller kreditinstitut samt revisorsyttranden.

Av revisorsyttrandena – som liksom hittills alltid bör härröra från auktoriserade eller godkända revisorer – bör det liksom i dag framgå att apportegendomen inte har värderats för högt i stiftelseurkunden, att den är eller kan antas bli till nytta för bolagets verksamhet och att den har tillförts bolaget på föreskrivet sätt. I förekommande fall bör revisorsintyget därutöver behandla sådana förpliktelser som bolaget i stiftelseurkunden har ålagts att fullgöra efter bolagets bildande. Av intyget från banken eller kreditinstitutet bör det framgå att den betalning som skall ske i pengar har satts in på ett sådant konto som lagen föreskriver (se avsnitt 5.7).

Om Bolagsverket vägrar registrering, bör liksom i dag frågan om bolagets bildande anses förfallen. Som vi tidigare har berört bör aktietecknarna i en sådan situation ha rätt till återbetalning av pengar och apportegendom som har tillförts bolaget som vederlag för tecknade aktier (se avsnitt 5.7).

5.11 Bolagets rättskapacitet

Regeringens förslag: Innan bolaget har registrerats, skall det inte kunna förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter eller kunna föra talan vid domstol eller myndighet. Styrelsen skall dock redan före registreringen kunna föra talan i mål som rör bolagsbildningen och företa andra åtgärder för att driva in betalningen för tecknade aktier.

Om förpliktelser har uppkommit före registreringen genom rättshandlande för bolagets räkning, skall de som har deltagit i åtgärden svara solidariskt för förpliktelserna. Om förpliktelserna har angetts i stiftelseurkunden eller tillkommit sedan samtliga stiftare har undertecknat denna, skall dock förpliktelserna övergå på bolaget i och med registreringen.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Kommittén har emellertid föreslagit att nuvarande regler om

styrelsens rätt att föra talan före bolagets registrering inte skall tas med i den nya lagen (SOU 1997:22 s. 312).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag.

Skälen för regeringens förslag: Vi har tidigare nämnt att ett aktiebolag i dag inte förvärvar full rättskapacitet förrän det har registrerats. Enligt den nuvarande lagens huvudregel kan bolaget före registreringen inte förvärva rättigheter eller ta på sig skyldigheter eller föra talan vid domstol eller myndighet (se 2 kap. 13 § aktiebolagslagen). Detta bör gälla även i fortsättningen. Vi föreslår att det anges i lagtexten. Bestämmelsens utformning kommer att diskuteras närmare i författningskommentaren.

I gällande rätt finns ett par undantag från den nämnda huvudregeln, nämligen då styrelsen önskar föra talan beträffande bolagsbildningen eller annars kräva in betalning för tecknade aktier (se 2 kap. 13 § första stycket andra meningen aktiebolagslagen). Det får vidare anses följa av allmänna principer att en styrelse som har sökt men vägrats registrering av bolaget får överklaga det beslutet.

Som vi tidigare har redogjort för (se avsnitten 5.6 och 5.9) bör stiftarna ha rätt att återta gjorda aktieteckningar fram till dess att stiftelseurkunden har undertecknats av samtliga stiftare. Om reglerna ges den innebörden, saknas det anledning att tillåta styrelsen att föra talan om bolagsbildningen eller vidta indrivningsåtgärder före nämnda tidpunkt. Däremot kommer det även med en sådan ordning att kunna uppkomma tvister om bolagsbildningen eller om uteblivna betalningar mellan denna tidpunkt och den tidpunkt då bolaget registreras. Det är angeläget att sådana tvister kan lösas så snabbt som möjligt. Vi föreslår därför att styrelsen, liksom hittills, skall ha möjlighet att redan före registreringen föra talan om bolagsbildningen och på annat sätt vidta åtgärder för att erhålla tecknat aktiebelopp eller annat utfäst tillskott.

I dag kan styrelsen, som ett alternativ till att driva in utestående betalningar för aktierna, förklara aktierna förverkade. Med det förfarande som vi föreslår finns det inte något påtagligt behov av en sådan möjlighet. Samma resultat kan uppnås genom att bolagsbildningen avbryts och görs om med nya aktieteckningar. Eftersom det i fortsättningen inte skall finnas andra aktietecknare än stiftarna bör ett sådant tillvägagångssätt som regel vara betydligt enklare än ett förverkandeförfarande. Till saken hör också att det redan i dag torde vara mycket ovanligt att reglerna om förverkande tillämpas. Mot denna bakgrund föreslår vi, i likhet med kommittén, att det inte tas in några motsvarande regler i den nya lagen.

En särskild fråga är vad som skall gälla om stiftarna har ingått avtal och vidtagit andra rättshandlingar för bolagets räkning före bolagets registrering. I dag gäller att de som har deltagit i en sådan åtgärd svarar solidariskt för de förpliktelser som har uppkommit till följd av åtgärden men att förpliktelserna övergår på bolaget i och med dess registrering, om förpliktelsen följer av stiftelseurkunden eller har tillkommit efter det att bolaget bildades (se 2 kap. 13 § andra stycket aktiebolagslagen). Vi anser att detta bör gälla även fortsättningsvis. Av vad vi tidigare har sagt följer att ett bolag i fortsättningen kommer att bildas vid tidpunkten för stiftelseurkundens undertecknande och att det därför är denna tidpunkt

5.12 Uppskjuten apport

Regeringens förslag: I publika aktiebolag skall sådana avtal om förvärv av egendom som bolaget träffar med stiftare eller aktieägare inom två år från registreringen (s.k. uppskjuten apport) under vissa förutsättningar underställas bolagsstämman för godkännande. Den hittills gällande bestämmelsen om att ett avtal som inte godkänns av stämman inom viss tid är ogiltigt tas inte med i den nya lagen.

Reglerna om uppskjuten apport skall i fortsättningen inte omfatta privata aktiebolag.

Kommitténs förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Kommittén har emellertid föreslagit att ett avtal som inte godkänns av stämman inom viss tid skall vara ogiltigt. Vidare har kommittén föreslagit att reglerna om uppskjuten apport skall omfatta såväl publika aktiebolag som privata aktiebolag (SOU 1997:22 s. 312 f.).

Remissinstanserna: Det stora flertalet remissinstanser har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag. *Sveriges Redovisningskon-sulters Förbund SRF* har emellertid avstyrkt förslaget. *Svenska Revisor-samfundet SRS* och *Sveriges advokatsamfund* har avstyrkt förslaget om att avtalet skall vara utan verkan om det inte godkänns av stämman. *Sveriges Aktiesparares Riksförbund* har förordat att bolaget skall ha rätt att göra gällande avtalet, även om avtalet inte har godkänts av stämman. *NUTEK* har i sin analys av konsekvenser för små företags villkor föreslagit att reglerna om uppskjuten apport tas bort.

Skälen för regeringens förslag: För att förhindra att reglerna om tillskott och övertagande av egendom i samband med bolagsbildning kringgås föreskrivs i dag att avtal som bolaget efter registreringen träffar med stiftare eller aktieägare om förvärv av egendom under vissa förutsättningar skall underställas bolagsstämman för godkännande (se 2 kap. 9 a § aktiebolagslagen). Det gäller, med vissa undantag, avtal som träffas inom två år från registreringen och som innebär att bolaget förvärvar egendom mot en ersättning som motsvarar minst en tiondel av aktiekapitalet. Det har ansetts – såvitt gäller publika aktiebolag – att EG-rätten kräver att bestämmelser av dessa slag finns i den svenska rättsordningen (se prop. 1993/94:196 s. 106 f., jfr artikel 11 i EG:s andra bolagsrättsliga direktiv) Vi gör inte någon annan bedömning i dag och föreslår således att sådana bestämmelser tas med även i den nya lagen, såvitt gäller publika aktiebolag.

EG-rätten kräver inte att reglerna om uppskjuten apport omfattar de privata aktiebolagslagen. Frågan är om det ändå finns skäl att låta reglerna gälla även för denna kategori av bolag.

Det kan därvid finnas anledning att notera följande om bakgrunden till den nuvarande regleringen. I 1944 års aktiebolagslag fanns bestämmelser om revisorsgranskning och registrering vid visst slag av uppskjuten apport. Bestämmelserna omfattade alla aktiebolag. Vid tillkomsten av 1975 års aktiebolagslag ansågs att bestämmelserna i praktiken hade visat

sig vara ineffektiva. De togs därför inte med i den nya lagen. När reglerna om uppskjuten apport i EG:s andra bolagsrättsliga direktiv införlivades i svensk rätt, diskuterades behovet av reglerna inte närmare (jfr prop. 1993/94:196 s. 106).

Enligt vår mening kan det ifrågasättas om bestämmelserna om uppskjuten apport har någon påtaglig effekt när det gäller att motverka missbruk i privata aktiebolag. Om det är fråga om ett avtal om uppskjuten apport som ingås på marknadsmässiga villkor, är avtalet inte förenat med några särskilda risker för vare sig aktieägarna eller borgenärerna. Några särskilda regler behövs följaktligen inte för de fallen. Om det å andra sidan är fråga om ett avtal som ingås på för bolaget icke affärsmässiga villkor, träffas transaktionen av andra bestämmelser i aktiebolagslagen. Av särskild betydelse är här reglerna om likabehandling av aktieägarna och reglerna om värdeöverföring. Överträdelser av dessa regler kan föranleda skadeståndsskyldighet för den som har medverkat till avtalets tillkomst eller skyldighet för motparten i avtalet att återbära de värden som genom avtalet olagligt har överförts från bolaget. Enligt vår mening utgör dessa bestämmelser ett mera effektivt skydd för borgenärer och aktieägare än bestämmelserna om uppskjuten apport. Till bilden hör att det har visat sig vara förhållandevis enkelt att kringgå reglerna om uppskjuten apport. Ett exempel på detta är försäljningen av s.k. tvåårsbolag, dvs. lagerbolag som har varit registrerade i över två år när de säljs och som därmed inte kommer att beröras av bestämmelserna om uppskjuten apport.

Mot denna bakgrund och med beaktande av de olägenheter som bestämmelserna kan föranleda för seriösa företag föreslår vi att bestämmelserna om uppskjuten apport i fortsättningen skall omfatta endast de publika aktiebolagen.

Reglerna om uppskjuten apport innebär i dag bl.a. att om bolagsstämman inte godkänner ett sådant avtal som omfattas av bestämmelserna, så är avtalet utan verkan. Det kan alltså inte åberopas av någon av avtalets parter. Två remissinstanser har avstyrkt att denna regel överförs till den nya lagen. Regeln har också ifrågasatts i doktrinen. Det har anförts att ogiltighetssanktionen är alltför långtgående och att det borde vara tillräckligt med det allmänna skadeståndsansvar som enligt 15 kap. aktiebolagslagen kan drabba styrelseledamöterna om de försummar att underställa avtalet bolagsstämmans godkännande (se Svernlöv i Juridisk tidskrift 2001-02 s. 356 f.). Vi delar denna uppfattning. Inte minst för tredje man kan det leda till otillfredsställande konsekvenser om prestationerna enligt ett avtal som bolaget har ingått går åter till följd av en i efterhand konstaterad ogiltighet. EG-rätten uppställer inte heller något krav på att rättsföljden skall vara ogiltighet. Mot denna bakgrund föreslår vi att ogiltighetssanktionen utmönstras. Om de nu aktuella reglerna om bolagsstämmans godkännande inte följs, bör detta i stället kunna sanktioneras genom de aktiebolagsrättsliga skadestandsreglerna. Det bör också framhållas att, om ett avtal av det aktuella slaget innebär en faktisk värdeöverföring från bolaget till stiftaren eller aktietecknaren, de särskilda reglerna om olovlig värdeöverföring kan komma att aktualiseras (se avsnitt 11) med därav följande återbäringsplikt för mottagaren.

6.1 Aktier av olika slag

Regeringens förslag: Alla aktier skall som huvudregel ha lika rätt i bolaget. Genom bestämmelser i bolagsordningen skall avsteg kunna göras från denna huvudregel. Sådana bestämmelser skall ange olikheterna mellan aktieslagen samt antalet eller andelen aktier av varje slag.

Det skall även i fortsättningen vara möjligt att ha aktier med olika röstvärden. Ingen aktie skall få ha ett röstvärde som överstiger tio gånger röstvärdet för en annan aktie.

Om skillnaderna mellan aktieslagen består i röstvärdesskillnader eller skillnader i rätt till andel i bolagets vinst eller tillgångar, skall det i bolagsordningen anges vilken företrädesrätt aktierna skall ha vid nyemission och, om skillnaderna är av det senare slaget, vilken rätt till nya aktier de skall medföra vid fondemission.

I bolagsordningen skall det kunna tas in föreskrifter om att aktier av ett visst slag skall kunna omvandlas till aktie av annat slag.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 2001:1 s. 299 f. och SOU 1997:22 s. 313 f.).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser har inte kommenterat dessa frågor särskilt. *SACO* har dock ansett att det finns anledning att närmare granska konsekvenserna av systemet med aktier med olika röstvärden.

Skälen för regeringens förslag

Allmänt

Sedan länge har den svenska aktiebolagslagen byggt på principen att alla aktier har lika rätt i bolaget. Denna s.k. likhetsprincip gäller såväl de ekonomiska rättigheter som aktierna ger som de rättigheter av förvaltningskaraktär som är förenade med innehavet av en aktie. Likhetsprincipen kommer i dag till uttryck i 3 kap. 1 § aktiebolagslagen. Vi anser att det är naturligt att denna princip skall gälla även fortsättningsvis.

Huvudregeln bör alltså vara alla aktier har lika rätt. I dag råder emellertid i princip avtalsfrihet när det gäller aktieägarnas möjligheter att besluta om avsteg från denna huvudregel. I praktiken har denna möjlighet framför allt kommit att användas för att föreskriva skillnader i fråga om röstvärde och rätten till andel i bolagets tillgångar eller vinst. Även andra skillnader kan förekomma. Det kan t.ex. gälla rätten att ta del i styrelseval.

Aktier med olika rätt finns i dag i många svenska aktiebolag. Möjligheten att besluta att aktier skall ha olika rätt anses vara av stor betydelse för att bolagen skall kunna få till stånd en ändamålsenlig finansiering av verksamheten. Det finns inte något som tyder på att möjligheten har lett till några särskilda olägenheter eller problem. Vi föreslår därför att denna möjlighet skall stå öppen även i den nya lagen. Liksom i dag bör det därvid krävas att eventuella avsteg från likhetsprincipen kommer till uttryck i bolagsordningen. Enligt gällande rätt skall sådana föreskrifter i bolags-

ordningen ange olikheterna mellan aktieslagen samt antalet aktier av varje slag (se 3 kap. 1 § andra stycket aktiebolagslagen). Detta står också i överensstämmelse med de krav som EG:s andra bolagsrättsliga direktiv ställer upp i detta avseende (artikel 3). Vi föreslår att detsamma skall gälla enligt den nya lagen. I enlighet med den praxis som har utvecklats bör det tillåtas att bolagsordningen i stället för att ange ett antal aktier som skall vara av visst slag anger en viss andel av det sammanlagda antalet aktier i bolaget.

Röstvärdesskillnader

Aktieägarnas möjligheter att avtala om att aktier skall ha olika röstvärde är begränsade. Ingen aktie får ha ett röstvärde som överstiger tio gånger röstvärdet för en annan aktie (se 3 kap. 1 § femte stycket aktiebolagslagen). I aktiebolag som bildades före ikraftträdandet av 1944 års aktiebolagslag kan det, till följd av särskilda övergångsbestämmelser, fortfarande förekomma större röstvärdesskillnader än så.

Bruket av aktier med olika röstvärden har en lång tradition i svensk rätt och förekommer i många svenska aktiebolag, däribland omkring hälften av börsbolagen. Internationellt är röstvärdesskillnader inte lika vanligt förekommande. Det har bl.a. mot den bakgrunden ibland ifrågasatts om inte rätten att ge ut aktier med olika röstvärden i svenska bolag borde inskränkas. *SACO* har varit inne på den linjen.

Frågan om röstvärdesskillnader har vid flera tillfällen uppmärksamats i lagstiftningssammanhang. Regeringen behandlade frågan senast i propositionen Aktiebolagets organisation (se prop. 1997/98:99 s. 119 f.). Regeringen gjorde där bedömningen att rätten att emittera aktier med olika röstvärden inte borde inskränkas ytterligare. I propositionen framhölls bl.a. att aktier med olika röstvärden möjliggör en stark och stabil ägarfunktion även i mycket stora företag samt att det inte fanns något som tydde på att bruket av olika röstvärden hade medfört några beaktansvärda negativa konsekvenser. Riksdagen gjorde inte någon annan bedömning. Vi har samma uppfattning i dag och föreslår således att det även fortsättningsvis skall vara tillåtet med röstvärdesskillnader. Liksom hittills bör dock den begränsningen gälla att ingen aktie får ha ett röstvärde som överstiger tio gånger röstvärdet för en annan aktie.

Olika företrädesrätt vid nyemission och olika rätt till aktier vid fondemission

Som vi senare återkommer till bör befintliga aktieägare ha företrädesrätt till nya aktier som ges ut vid nyemission, dvs. de skall ha rätt att teckna de nya aktierna innan aktierna erbjuds till utomstående (se avsnitt 9.3.1). Vidare bör gälla att aktier som ges ut i samband med fondemission skall fördelas bland befintliga aktieägare (se avsnitt 9.2.1).

En särskild fråga är vad som skall gälla beträffande företrädesrätt vid nyemission och rätt till nya aktier vid fondemission när det förekommer olika aktieslag i bolaget. Frågan är av stor praktisk betydelse. Så kan exempelvis fördelningen av nytutgivna röststarka aktier påverka maktfördelningen inom ett bolag. Vi återkommer till dessa frågor i avsnitten

9.1.3. Redan här vill vi framföra att det i viss utsträckning bör råda avtalsfrihet på denna punkt men att den lösning som det enskilda bolaget väljer bör komma till uttryck i bolagsordningen. Vi föreslår att frågan om företrädesrätt till nya aktier vid nyemission skall regleras i bolagsordningen, om aktierna skall medföra olika rätt till bolagets tillgångar eller vinst eller aktierna skall ha olika röstvärde. Om aktierna skiljer sig åt i fråga om rätten till bolagets tillgångar eller vinst, bör också frågan om hur nya aktier skall fördelas vid fondemission regleras i bolagsordningen.

Omvandlingsbara aktier

En särskild möjlighet som står bolagen till buds enligt den nuvarande aktiebolagslagen är att ge ut omvandlingsbara aktier (även kallade konvertibla aktier). Med omvandlingsbara aktier avses sådana aktier som kan omvandlas från ett aktieslag till ett annat enligt en bestämmelse i bolagsordningen (se 3 kap. 1 § sjätte stycket aktiebolagslagen). Sådana aktier kan fylla en funktion i samband med bl.a. rekonstruktioner av företag. Vi föreslår att det även i den nya lagen tas in bestämmelser som ger möjlighet att ge ut omvandlingsbara aktier.

6.2 Aktiers överlåtbarhet

6.2.1 Allmänt

Regeringens förslag: Aktier skall i princip kunna överlåtas och förvärvas fritt. Föreskrifter i bolagsordningen som begränsar aktiernas överlåtbarhet skall vara giltiga endast om de har uttryckligt lagstöd.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag (SOU 2001:1 s. 300 och SOU 1997:22 s. 205 f.).

Skälen för regeringens förslag

Den fria överlåtbarhetens princip

En grundläggande aktiebolagsrättslig princip är att aktier är överlåtbara. Aktierätten är således inte – till skillnad från exempelvis medlemskapet i en förening – oupplösligt knuten till en viss person. Principen om aktiers överlåtbarhet fyller flera viktiga funktioner. Överlåtbarheten medför att ägarkretsen i bolaget kan genomgå förändringar utan att bolagets löpande verksamhet eller kapitalbestånd behöver påverkas. Den aktieägare som drar sig ur bolaget ersätts med en ny och det kapital som tidigare har tillskjutits bolaget för aktierna förblir bundet i bolaget. På så sätt kan aktiernas överlåtbarhet sägas utgöra en viktig förutsättning för bolagets möjligheter till kontinuitet i verksamheten.

Överlåtbarheten är, som huvudregel, fri, dvs. rätten att överlåta eller förvärva en aktie är normalt inte beroende av exempelvis bolagets eller övriga aktieägares samtycke. Denna aktiernas fria överlåtbarhet är av

grundläggande betydelse för att aktiemarknaden skall fungera och därmed också för många bolags finansieringsmöjligheter. Möjligheten att attrahera riskkapital till bolaget förutsätter ju att den som tillskjuter kapital mot aktier i bolaget enkelt kan omsätta aktierna och tillgodogöra sig eventuella värdestegringar. Den fria omsättningen av aktierna leder också till att aktierna kommer att innehas av den som värderar aktierna högst och som därmed också typiskt sett kan väntas driva verksamheten mest effektivt. Aktiernas fria överlåtbarhet bidrar därmed till en för näringslivet nödvändig förnyelse.

Den fria överlåtbarhetens princip brukar även anses utgöra en del av aktiebolagslagens minoritetsskydd. Rätten att fritt överlåta aktier gör det möjligt för en minoritetsaktieägare att lämna bolaget, om han eller hon är missnöjd med hur majoriteten utövar sin makt i bolaget.

Mot denna bakgrund är det enligt vår uppfattning naturligt att den fria överlåtbarhetens princip präglar även den nya aktiebolagslagen. I dag kommer principen till uttryck genom en bestämmelse i 3 kap. 2 § aktiebolagslagen. Vi föreslår att en motsvarande bestämmelse tas in i den nya lagen.

Undantag från den fria överlåtbarheten

Även om principen om den fria överlåtbarheten är av grundläggande betydelse för det aktiebolagsrättsliga systemet kan det ibland vara motiverat att tillåta undantag från principen. Särskilt när det gäller små och medelstora aktiebolag kan ett strikt upprätthållande av principen leda till oönskade konsekvenser. Dessa bolag utgörs ofta av fåmansföretag i vilka ägarna har familjeband eller andra personliga kopplingar till varandra. Ägarnas engagemang i bolaget är i sådana fall ofta avhängigt av att ägarkretsen inte förändras. I likhet med bolagsmännen i ett handelsbolag är därför ägarna i ett fåmansägt aktiebolag ofta angelägna om att kunna kontrollera växlingar i ägarkretsen. En sådan möjlighet är också, såsom kommittén har påtalat, viktig för företagets möjligheter att förhindra konkurrenter från att bereda sig affärsmässiga fördelar genom att gå in som ägare i företaget.

Många bolag har alltså fullt berättigade behov av att kunna förhindra oönskade aktieöverlåtelser. Den nuvarande aktiebolagslagen ger också en viss möjlighet att tillgodose sådana behov. Sålunda tillåts föreskrifter i bolagsordningen om att aktieägare eller annan skall vara berättigad att lösa aktie, som övergår till ny ägare, s.k. hembudsskyldighet. I gällande svensk rätt utgör sådana hembudsförbehåll den enda tillåtna inskränkningen i aktiernas fria överlåtbarhet. Internationellt är det dock vanligt med andra typer av inskränkningar. Särskilt när det gäller sådana bolag som motsvarar de svenska privata aktiebolagen finns det i länder som är jämförbara med Sverige ofta betydande möjligheter att i bolagsordningen begränsa aktiernas överlåtbarhet. På vissa håll är det t.o.m. tillåtet att helt förbjuda att aktierna i sådana bolag överlåts. En internationell jämförelse ger alltså vid handen att Sverige på denna punkt intar en restriktivare inställning till inskränkningar i aktiers överlåtbarhet än många jämförbara länder.

Mot denna bakgrund anser vi att det även fortsättningsvis bör vara tillåtet för aktieägarna att i viss utsträckning begränsa aktiernas överlåt-

barhet genom föreskrifter i bolagsordningen. Det är också önskvärt att ge svenska aktiebolag tillgång till mer flexibla rättsliga instrument för att åstadkomma de överlåtelsebegränsningar som i det enskilda fallet framstår som önskvärda. För att principen om fri överlåtbarhet inte skall urholkas är det emellertid viktigt att det finns tydliga gränser för vilka begränsningar som aktieägarna får besluta om. Liksom kommittén anser vi därför att den principiella utgångspunkten bör vara att endast sådana inskränkningar som uttryckligen anges i lagen skall vara tillåtna. Uppräkningen i lagen bör med andra ord vara uttömmande. I de följande avsnitten kommer vi att diskutera vilka undantag som lagen bör medge.

Överlåtelsebegränsningar till följd av aktieägaravtal

Vi har hittills diskuterat enbart överlåtelsebegränsningar genom föreskrifter i bolagsordningen. Aktieägarna är emellertid oförhindrade att träffa avtal sinsemellan om att aktier inte får överlätas eller att aktier får överlätas enbart på visst sätt. Avtal av detta slag har dock ingen verkan mot bolaget. Om en aktie överläts i strid med ett sådant avtal, kan avtalsbrottet visserligen utlösa olika slag av sanktioner parterna emellan men den till vilken överlåtelsen har skett blir ändå normalt att betrakta som ny aktieägare.

I lagrådsremissen behandlade vi inte överlåtelsebegränsningar av detta slag. Detta har *Lagrådet* anmärkt på. Lagrådet har ifrågasatt om inte den nya lagen borde tas in en bestämmelse om att överlåtelsebegränsningar av detta slag saknar verkan mot bolaget. Frågor om möjligheterna till och verkan av avtal mellan aktieägarna är emellertid, enligt vår mening, i grund och botten av avtalsrättslig, inte aktiebolagsrättslig natur och bör därför inte – lika lite som i dag – regleras i aktiebolagslagen. Att införa en sådan bestämmelse just när det gäller avtal om överlåtelsebegränsningar skulle för övrigt innebära en risk för oönskade motsatsslut i andra delar av lagen. Vi är därför inte beredda att förorda en sådan bestämmelse som Lagrådet har efterlyst.

6.2.2 Hembud

Regeringens förslag: I bolagsordningen skall det kunna tas in förbehåll om att en aktieägare eller någon annan skall ha rätt att lösa en aktie som har övergått till ny ägare (hembudsförbehåll). Denna möjlighet skall stå öppen för både privata och publika aktiebolag.

I ett kupongbolag skall den som har förvärvat en hembudspliktig aktie vara skyldig att anmäla förvärvet till styrelsen. Anmälan skall antecknas i aktieboken eller i en särskild bok. Därefter skall de lösningsberättigade underrättas om hembudet.

Ett hembudsförbehåll skall innehålla uppgift om bl.a. vilka fång som omfattas av förbehållet, vilka som skall ha lösningsrätt, hur villkoren för inlösen skall bestämmas samt inom vilken tid en tvist om inlösen skall prövas. I förbehållet skall det också kunna anges vem av överlåtaren och förvärvaren som under hembudstiden skall kunna rösta för en hembudspliktig aktie.

Tvister om inlösen skall prövas i allmän domstol men det skall vara möjligt att i bolagsordningen föreskriva att en sådan tvist skall avgöras genom skiljeförfarande.

Förvärvaren skall under hembudstiden inte få utöva annan rätt som aktien ger än rätt till vinstutdelning och företrädesrätt vid nyemission av aktier eller emission av teckningsoptioner eller konvertibler. I bolagsordningen skall det kunna föreskrivas att antingen förvärvaren eller överlåtaren har rösträtt och därtill knutna rättigheter under hembudstiden. Den som med stöd av en sådan föreskrift utövar rösträtt utan att vara aktieägare skall ansvara för de beslut som han eller hon deltar i på samma sätt som en aktieägare.

Om en ägare av hembudspliktiga aktier avlider och aktierna inte inom ett år från dödsfallet övergår till ny ägare, skall hembudsförbehållet tillämpas gentemot dödsboet.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Kommittén har emellertid föreslagit att hembudsförbehåll alltid skall reglera frågan om rösträtt under hembudstiden och frågan om hur tvister om hembud skall prövas. Kommittén har inte föreslagit någon särskild reglering av ansvaret för den som har utövat rösträtt under hembudstiden utan att vara aktieägare. Också förslaget om anteckning av anmälan om lösningsanspråk saknar motsvarighet i kommitténs förslag. Vidare har kommittén föreslagit delvis andra tidsfrister för hembuds-förfarandet. Slutligen har kommittén föreslagit att rätten att göra ett hembudsförbehåll gällande gentemot ett dödsbo skall inträda redan sex månader efter aktieägarens bortgång (SOU 2001:1 s. 302 f. samt SOU 1997:22 s. 207 f. och 326 f.).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag. *Svenska Revisorsamfundet SRS* har emellertid ansett att hembudsförbehåll inte bör få förekomma i publika aktiebolag. *Företagarna* har ansett att hembudstvister bör prövas i allmän domstol, om inte annat föreskrivs i bolagsordningen.

Flera remissinstanser har framfört synpunkter i frågan om rösträtt under hembudstiden. *Sveriges advokatsamfund* har avstyrkt förslaget i denna del. *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* har ansett att möjligheten att rösta för hembudspliktiga aktier bör begränsas till överlåtaren. För det fall det skulle införas en möjlighet för förvärvaren av hembudspliktiga aktier att rösta för dessa bör, enligt fakultetsnämnden, förvärvaren i ansvarshänseende anses som aktieägare under hembudsperioden, oavsett om hembudsrätten utövas eller inte. *Grossistförbundet svensk handel* har ansett att det bör vara tillåtet att bestämma att röst-rätten under hembuds-förfarandet skall utövas av någon annan än förvärvaren eller överlåtaren.

Flera remissinstanser har efterfrågat klarlägganden när det gäller rösträtten för aktier som omfattas av äldre hembudsklausuler. *Patent- och registreringsverket* har därvid föreslagit att det föreskrivs att rösträtten skall tillkomma säljaren medan *Svenska arbetsgivareföreningen* och *Sveriges industriförbud* samt *Svenska Revisorsamfundet SRS* har föreslagit en presumptionsregel av innebörd att säljaren skall ha rätt att rösta för aktierna såvida inte aktieägarna har kommit överens om annat.

Stockholms tingsrätt har påtalat att kommitténs lagförslag saknar anvisningar om hur en lösenberättigad skall tillvarata sin lösenrätt om aktieövergången inte anmäls på föreskrivet sätt.

Skälen för regeringens förslag

Allmänt

Som redan har nämnts tillåter den nuvarande aktiebolagslagen att aktiers överlåtbarhet inskränks genom att förbehåll om hembud tas in i bolagsordningen. Ett hembudsförbehåll innebär att en aktieägare eller någon annan har rätt att lösa en aktie som övergår till ny ägare. Lösningrätten gäller vid alla typer av fång såvida inte annat har angetts i förbehållet. Av förbehållet skall framgå den tid inom vilken lösningrätten skall påkallas. Denna tid får inte överstiga två månader. Uppstår det en tvist om lösningrätt eller om lösenbeloppets storlek, skall denna prövas av tre skiljemän enligt lagen (1999:116) om skiljeförfarande, om inte annat har bestämts i bolagsordningen.

Hembudsförbehåll förekommer i närmare 90 procent av de svenska aktiebolagen. Förbehållen syftar till att göra det möjligt för aktieägarna att förhindra oönskade förändringar i ägarkretsen. Såsom vi har berört i föregående avsnitt är en sådan möjlighet ofta av stor praktisk betydelse för små och medelstora privata bolag. Vi anser därför att dessa bolag även fortsättningsvis bör ha denna möjlighet.

Svenska Revisorsamfundet SRS har ifrågasatt om hembudsklausuler bör få förekomma i publika aktiebolag. Vi har förståelse för samfundets tveksamhet. Publika aktiebolag är i allmänhet bolag med en vidare krets av aktieägare. I sådana bolag är uppenbarligen behovet av hembudsklausuler mindre än i privata aktiebolag. Typiskt för publika aktiebolag är också att deras aktier kan vara föremål för handel på marknaden, något som förutsätter att det inte finns några inskränkningar i aktiernas överlåtbarhet. I sammanhanget kan nämnas att det i Finansinspektionens föreskrifter (FFFS 1995:43) om registrering av fondpapper m.m. uppställs ett krav på fri överlåtbarhet. Mot detta bör emellertid vägas att det, såsom kommittén har påpekat, förekommer publika aktiebolag som faktiskt inte har spritt sina aktier till allmänheten eller har spritt endast ett visst slag av aktier. Även bland de publika aktiebolagen kan det alltså förekomma företag som har samma slag av ägarförhållanden som privata aktiebolag och därmed också samma behov av att kunna begränsa aktiernas överlåtbarhet. Det bör också understrykas att den nuvarande ordningen – där hembudsförbehåll kan förekomma både i publika och privata aktiebolag – såvitt känt inte har inneburit några särskilda problem eller olägenheter. Mot den bakgrunden föreslår vi att det även fortsättningsvis skall vara tillåtet med hembudsförbehåll i publika aktiebolag.

Hembudsförfarandet

Enligt den nuvarande aktiebolagslagen går hembudsförfarandet till på följande sätt. Den som har förvärvat en hembudspliktig aktie skall anmäla detta till styrelsen. I avstämningsbolag är det i stället värdepappers-

förvararen som anmäler förvärvet. När anmälan har gjorts, underrättar styrelsen de lösningsberättigade om hembudet. Dessa har sedan en viss tid på sig att framställa eventuella lösningsanspråk. Denna tid fastställs i bolagsordningen och får inte överstiga två månader från tidpunkten för anmälan hos styrelsen om aktiens övergång. Om ett lösningsanspråk framställs, bestäms en lösensumma. Betalning skall erläggas inom den tid – högst en månad från att priset blev bestämt – som anges i hembuds-förbehållet. Om tillämpningen av villkoren för hembud skulle ge någon en otillbörlig fördel eller nackdel, kan jämkning ske. Tvister om lösen-villkor prövas av skiljemän, om inte bolagsordningen föreskriver annat.

Kommittén har föreslagit ett förfarande som till stora delar överens-stämmer med vad som har beskrivits ovan.

I likhet med kommittén anser vi att det nuvarande förfarandet i sina huvuddrag är ändamålsenligt och att förfarandet i den nya lagen bör vara likartat. Det finns emellertid, såsom kommittén har påtalat, anledning att överväga vissa förändringar och tillägg. Detta gäller bl.a. frågan om hur anmälningar om hembud skall dokumenteras av bolaget. Kommittén har föreslagit en regel om att det så snart en aktieövergång har anmälts skall göras en anteckning om detta i aktieboken eller, när det gäller avstäm-ningsbolagen, i en särskild bok. Vi delar kommitténs uppfattning att ett sådant krav är ändamålsenligt. På så sätt ges berörda parter möjlighet att på ett enkelt sätt kontrollera när den frist inom vilken lösningsanspråk skall framställas har börjat löpa. En regel av denna innebörd bör således tas med i den nya lagen. I konsekvens härmed bör det även krävas att motsvarande anteckning görs angående anmälningar från lösenberätt-igade om att de önskar utöva lösningsrätten.

Kommittén har föreslagit att anmälningar om hembud skall göras skriftligen och att de skall vara undertecknade av förvärvaren. *NUTEK* har i sin analys av konsekvenser för små företag invänt mot detta och ut-talat att även ansökningar med e-post bör godtas. Vi delar uppfattningen att ett formkrav av det slag som kommittén har föreslagit inte är nöd-vändigt i detta sammanhang och föreslår att lagtexten utformas så att kommunikation med exempelvis e-post godtas.

En annan särskild fråga är hur tvister om hembud skall prövas. Som har framgått ovan anvisar den nuvarande lagen i första hand en prövning enligt lagen om skiljeförfarande. Aktieägarna kan emellertid ta in före-skrifter i bolagsordningen om att frågan i stället skall prövas i allmän domstol. Kommittén har ansett att lagen i fortsättningen skall förhålla sig neutral i förhållande till dessa alternativ och att det i stället skall vara obligatoriskt att reglera frågan i bolagsordningen. *Företagarna* har för-ordnat att det, i motsats till vad som i dag är fallet, bör gälla en presumtion för domstolsprövning.

Vi delar kommitténs uppfattning att tvister om hembud bör kunna prövas såväl i ett skiljeförfarande som i allmän domstol. Enligt vår me-ning finns det dock inte anledning att tvinga bolagen att reglera frågan i bolagsordningen. När det gäller vad som bör gälla om frågan inte regle-ras i bolagsordningen, anser vi att övervägande skäl talar för en prövning i allmän domstol. Såsom *Företagarna* har påpekat kan ett skiljeförfar-ande vara förenat med vissa nackdelar för mindre företag. Det är mot den bakgrunden lämpligt att regleringen bygger på en presumtion för prövning i allmän domstol. Vi föreslår således att hembudstvister skall

prövas i allmän domstol, om inte bolagsordningen innehåller föreskrifter om en prövning i någon form av skiljeförfarande.

Såsom har framgått ovan kräver den nuvarande lagen att vissa tidsfrister för hembudsförfarandet anges i hembudsförbehåll. Det gäller tiden för när lösningsanspråket senast skall framställas och när betalning senast skall erläggas. Kommittén har inte föreslagit några ändringar i dessa avseenden men har ansett att ytterligare en tidsfrist bör anges i förbehållet, nämligen den tid inom vilken en talan om lösen senast skall väckas. Enligt kommitténs förslag skall denna frist inte få överstiga två månader från att lösningsanspråket framställdes hos bolaget. Vi delar kommitténs uppfattning att en sådan frist är ändamålsenlig och anser att den föreslagna övre gränsen för fristen är väl avvägd. Enligt vår uppfattning bör det emellertid även finnas en nedre gräns för denna frist. Om fristen tillåts vara hur kort som helst, kommer det nämligen i praktiken innebära att rätten till prövning av villkoren i vissa fall över huvud taget inte kan göras gällande. Vi föreslår därför att fristen inte skall få vara kortare än en månad från det att lösningsanspråket framställdes. Det förda resonemanget har bäring även på fristen för när ett lösningsanspråk senast skall framställas. Även i det avseendet bör det finnas en nedre gräns. Vi föreslår att gränsen sätts vid en månad från tidpunkten för anmälan hos styrelsen om aktiens övergång.

Stockholms tingsrätt har tagit upp frågan om vad som skall gälla om aktieövergången inte anmäls på föreskrivet sätt. Tingsrätten har påtalat att det varken av gällande lagstiftning eller kommitténs förslag framgår hur en lösenberättigad aktieägare skall tillvarata sin lösenrätt i en sådan situation. I den delen gör vi följande överväganden. Eftersom den nya aktieägaren kommer i åtnjutande av de flesta rättigheter som är förenade med aktieinnehavet först sedan han eller hon har förts in i aktieboken, kan det antas att aktieägaren som regel kommer att vara motiverad att frivilligt anmäla sitt förvärv. Något behov av att tvinga fram ett hembud torde därför mera sällan föreligga i praktiken. Om ett sådant behov ändå skulle uppkomma, torde det vara möjligt att med stöd av vanliga tvistemålsregler väcka talan i allmän domstol med yrkande om att aktierna skall hembjudas (jfr Andersson, Johansson & Skog, Aktiebolagslagen En kommentar Del I, 2003 3:14). Några särskilda regler om detta behövs därför inte enligt vår uppfattning.

Ett särskilt problem kan uppkomma om en ägare av hembudspliktiga aktier avlider. Aktierna anses då inte ha övergått till en ny aktieägare så länge dödsboet är oskiftat (se NJA 1954 s. 445). Det kan medföra att hembudsfrågan i vissa fall kan komma att dra ut mycket länge på tiden. Inte minst med hänsyn till att rösträtten under denna tid kan utövas av företrädare för dödsboet anser vi, liksom kommittén, att bolaget i dessa situationer bör ha möjlighet att påskynda förfarandet. För att tillskapa en sådan möjlighet har kommittén föreslagit en regel om att hembudsförbehållet skall kunna göras gällande mot dödsboet om aktierna inte har skiftats ut eller avyttrats inom viss tid från dödsfallet. Vi anser att detta är en lämplig lösning och föreslår således att en sådan regel tas in i den nya lagen. Enligt vår uppfattning är emellertid den tid om sex månader som kommittén har föreslagit väl kort. Vi föreslår att fristen i stället bestäms till ett år från dödsfallet.

Ett hembudsförbehåll skall i dag innehålla uppgift om bl.a.:

- vilka som skall ha lösningsrätt och, i förekommande fall, vilka slags fång som skall vara undantagna från hembudsplikt,
- den inbördes ordning i vilken de lösningsberättigade skall erbjudas att lösa hembjudna aktier,
- den tid inom vilken lösningsanspråk skall framställas hos bolaget, samt
- den tid inom vilken lösen skall erläggas (se 3 kap. 3 § första stycket).

Kommittén har ansett att dessa uppgifter även fortsättningsvis bör ingå i hembudsförbehållen. Vi delar den uppfattningen.

Kommittén har föreslagit att ytterligare några uppgifter skall ingå i förbehållen. Bland annat föreslås förbehållen innehålla uppgift om hur villkoren för inlösen skall bestämmas. Sådana föreskrifter torde i praktiken vara vanliga redan i dag. Lagstiftaren tycks också ha utgått från att i vart fall prisfrågan normalt regleras i bolagsordningen (se 3 kap. 3 § andra stycket aktiebolagslagen och prop. 1975:103 s. 317). Något uttryckligt krav att bolagsordningen reglerar frågan finns emellertid inte. Enligt vår uppfattning är det otillfredsställande att en så central fråga som lösenvillkoren kan lämnas oreglerad. Liksom kommittén anser vi därför att det i fortsättningen bör framgå av lagen att hembudsförbehållet skall innehålla uppgifter om dessa. Vi återkommer i avsnitt 6.2.7 till vad som närmare bör gälla i fråga om priset. – Som vi redan har konstaterat bör det också i bolagsordningen föreskrivas hur en tvist om inlösen skall prövas och inom vilken tid en sådan talan skall väckas.

En annan fråga som enligt kommitténs förslag skall regleras i hembudsförbehållet är s.k. partiell inlösen. Med partiell inlösen avses att lösningsrätten utövas beträffande ett mindre antal aktier än erbjudandet avser. I gällande rätt är huvudregeln att inlösen av aktier måste omfatta alla de hembjudna aktierna. Det är emellertid möjligt att i hembudsförbehållet göra undantag från denna regel och tillåta partiell inlösen. Kommittén har föreslagit att aktieägarna även fortsättningsvis skall få bestämma vad som skall gälla i detta avseende. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* har invänt mot detta och förordat ett förbud mot partiell inlösen vid hembud. Enligt fakultetsnämnden är det sannolikt att värdet av en aktiepost i vissa fall minskar – eller att aktierna blir omöjliga att omsätta – om man begränsar postens storlek. Vi vill inte utesluta att partiell inlösen ibland kan leda till sådana effekter som fakultetsnämnden har pekat på. Mot detta skall dock vägas att även ett krav på att alla de hembjudna aktierna måste inlösas kan vara förenat med vissa nackdelar. Det har i doktrinen talats om att en sådan ordning gynnar aktieägare med stora innehav som kan sälja majoritetsposter och därmed tilltvinga sig en ”maktpremie” (se Svensson, B. & Danelius, J., *Aktiebolagslagen*, 15 uppl., 2001 s. 52). Enligt vår uppfattning bör man därför inte tvinga på bolagen den ena eller andra lösningen. Det bör i stället överlåtas till aktieägarna att välja den lösning som de anser passa bäst för sitt bolag. Liksom kommittén föreslår vi alltså att det i hembudsförbehållet skall anges om partiell inlösen skall vara tillåten eller inte.

Kommittén har föreslagit att ytterligare en uppgift skall ingå i hembudsförbehållet, nämligen uppgift om vem som skall kunna utöva röst-

rätten för en hembudspliktig aktie under hembudstiden. Kommitténs förslag i denna del har att göra med problemen med den s.k. passiveringen av rösträtten. Den frågan kommer vi att ta upp särskilt i det följande.

Bl.a. *Sveriges arbetsgivareförening* och *Sveriges industriförbund* har tagit upp frågan om vad som bör gälla för äldre hembudsförbehåll. De förändringar som har föreslagits i det föregående innebär att förbehåll som har beslutats och registrerats före den nya lagens ikraftträdande kan komma att avvika från de regler som kommer att gälla fortsättningsvis. Enligt vår uppfattning bör det inte krävas att alla äldre hembudsförbehåll ändras omedelbart. Ett sådant krav skulle vara alltför betungande, inte minst för de mindre och medelstora företagen (jfr avsnitt 19).

Rösträtt m.m.

Som vi har nämnt i det föregående kan hembudsförfarandet leda till särskilda problem när det gäller rösträtten under hembudstiden. Rösträtten tillkommer enligt den nuvarande aktiebolagslagen den som vid tidpunkten för stämman eller, i avstämningsbolag, på dagen för utskrift av aktieboken är aktieägare och införd i aktieboken. När en fråga om hembud blir aktuell, är överlåtaren inte längre ägare till aktierna och kan därför inte längre rösta för aktierna. Förvärvaren å sin sida kan inte föras in i aktieboken förrän det står klart att hembudsrätten inte har utnyttjats. Det finns alltså inte någon som har rätt att rösta för dessa aktier så länge som lösningsfrågan inte är avgjord. Man brukar tala om att rösträtten är passiverad under hembudstiden.

Att det inte finns någon som är berättigad att rösta för aktierna innebär att majoritetsförhållandena i bolaget förskjuts under hembudsperioden. Bolagets öde kan under en tid hamna i händerna på en aktieägarminoritet. Om det är en stor andel av aktierna i bolaget som är under inlösning, kan beslutsprocessen i bolaget helt lamslås. Detta tillstånd riskerar att bli långvarigt i de fall då hembudsfrågan har blivit föremål för skiljeförfarande eller domstolsprocess. Av rättsfallet NJA 1978 s. 214 framgår att överlåtarens rösträtt inte heller kan återupplivas genom att överlåtaren och förvärvaren avtalar om återgång av förvärvet.

Kommittén har ansett att de olägenheter som är förenade med passiveringen av rösträtten under hembudstiden är så betydande att reglerna måste ändras. Vi gör samma bedömning. När det gäller hur man skall komma till rätta med olägenheterna har kommittén diskuterat två alternativ. Enligt det ena alternativet slås det fast i lagen vem som har rösträtt för aktierna under hembudstiden. Det andra alternativet innebär att rösträttsfrågan regleras i bolagsordningen. Mot den förra lösningen talar det förhållandet att det är långt ifrån självklart vem som i en sådan lagreglering bör tilläggas rösträtten. Att föreskriva att rösträtten skall tillkomma överlåtaren – vilket *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* har förordat – skulle innebära ett avsteg från principen att rösträtten tillkommer den som är aktuell ägare av aktien. Om man i stället föreskriver att rösträtten skall tillkomma förvärvaren, kan syftet med hembudsinstitutet komma att förfelas. Det är ju just aktieägarnas behov av att kunna förhindra utomstående förvärvare från att få inflytande över bolaget som ligger bakom institutet.

Mot denna bakgrund anser vi att det inte är lämpligt att i lagen ange vem som skall kunna utöva rösträtten till dess frågan om lösningsrätten är avgjord. Det bör i stället ankomma på aktieägarna att reglera rösträttsfrågan i bolagsordningen. Enligt vår uppfattning skulle det föra för långt att därvid, såsom *Grossistförbundet svensk handel* har föreslagit, tillåta att rösträtten ges till någon annan aktieägare eller till någon helt utomstående. Såsom vi har konstaterat ovan kan principiella invändningar riktas redan mot att överlåtaren tillåts rösta för aktier som han eller hon inte längre äger. Ytterligare avsteg från principen att rösträtten är knuten till aktieinnehavet bör undvikas. Vi föreslår därför att hembudsförbehållet skall få peka ut antingen överlåtaren eller förvärvaren som berättigad att rösta under hembudstiden. Till skillnad från kommittén anser vi dock inte att det bör vara obligatoriskt att reglera rösträttsfrågan i bolagsordningen. Om aktieägarna anser att varken överlåtaren eller förvärvaren skall få utöva rösträtt under hembudstiden, bör de kunna avstå från att reglera frågan. På så sätt undgår man också de problem som flera remissinstanser har tagit upp beträffande äldre hembudsklausuler, som saknar föreskrifter om rösträtt. Dessa kommer då att kunna behandlas på samma sätt som nya klausuler i vilka aktieägarna har valt att inte reglera rösträttsfrågan.

Såsom *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* har varit inne på bör det klarläggas att den som genom en föreskrift i bolagsordningen har fått rätt att rösta för hembudspliktiga aktier har samma rättigheter som vanliga aktieägare i anslutning till röstningen. Reglerna om rätt att delta på stämman samt att ställa frågor vid denna bör alltså göras tillämpliga även på denna kategori av röstberättigade.

Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet har vidare tagit upp frågan om skadeståndsansvaret för den som genom en föreskrift i bolagsordningen har fått rösträtt under hembudstiden. Enligt fakultetsnämnden måste en förvärvare som tillåts rösta för hembudspliktiga aktier i ansvarshänseende anses som aktieägare under hembudstiden, oavsett om hembudsrätten utövas eller inte. Vi delar den uppfattningen. Eftersom det i hembudsfallen rör sig om fullbordade förvärv, kommer förvärvaren att i sin egenskap av aktieägare bära ett skadeståndsansvar för de beslut som han eller hon deltar i under hembudstiden. Några särskilda regler om förvärvarens ansvar under denna tid behövs därför inte. Däremot är sådana regler enligt vår uppfattning motiverade för de fall då rösträtten skall tillkomma överlåtaren. Denne är ju efter överlåtelsen inte längre ägare av aktierna och kan därför inte göras ansvarig enligt de bestämmelser som reglerar aktieägares ansvar. Vi föreslår därför en särskild bestämmelse om att den som i enlighet med en hembuds föreskrift utövar rösträtt utan att vara aktieägare ansvarar på samma sätt som en aktieägare för de beslut som han eller hon deltar i.

Andra rättigheter och skyldigheter

I den nuvarande aktiebolagslagen föreskrivs att förvärvaren under hembudstiden inte får utöva annan rätt som aktien ger än rätt till vinstutdelning och företrädesrätt vid nyemission av aktier eller vissa skuldebrev.

När det först gäller rätten till vinstutdelning har det ansetts rimligt att den som har förvärvat aktierna har rätt att lyfta utdelning även om han eller hon inte i formell mening är aktieägare. Detta var också innebörden av lagrådsremissens förslag.

Lagrådet har ansett att regleringen bör kompletteras med en bestämmelse om att den som sedermera utövar lösenrätten har rätt att antingen dra av vinstutdelningen från priset på aktierna eller ha rätt till ersättning för utdelningen från förvärvaren. Vi delar inte den uppfattningen. Syftet med ett hembudsförbehåll är, som tidigare har framgått, att förhindra utomstående från att få inflytande i bolaget. Något intresse av att utestänga en temporär aktieägare från det ekonomiska utbytet av aktierna under hembudstiden kan däremot inte härledas ur hembudsinstitutets syfte. Enligt vår mening finns det inte heller några andra tungt vägande skäl för att just i denna situation göra avsteg från den allmänna principen att den som har förvärvat aktier, med de risker som detta innebär, har rätt till den avkastning som aktierna ger till dess att aktierna övergår till en annan ägare. En annan sak är att – såsom *Lagrådet* också har varit inne på – det i vissa fall kan vara rimligt att uppbyren utdelning påverkar lösenpriset. Det finns inte något som hindrar att hembudsförbehållens bestämmelser om priset utformas på ett sådant sätt. Även i avsaknad av sådana bestämmelser kan man i särskilda fall tänka sig att under hembudstiden beslutad vinstutdelning beaktas inom ramen för en jämkning av lösenbeloppet (jfr avsnitt 6.2.7).

Vår uppfattning är således att den nuvarande lagens reglering av rätten till vinstutdelning under hembudstiden är rimlig och att reglerna i den nya lagen bör ha samma innehåll.

Även när det gäller rätten att delta i nyemissioner av aktier eller emissioner av teckningsoptioner eller konvertibler (om sådana emissioner, se avsnitt 9.3) under hembudstiden anser vi att den nuvarande ordningen bör bestå. Om förvärvaren inte tillåts att delta i eventuella emissioner av dessa slag under hembudstiden, riskerar man att den teckningsrätt som är förenad med de hembudspflichtiga aktierna helt går förlustig. Detta skulle vara till nackdel för den slutliga förvärvaren av aktierna. Samtidigt kan det givetvis inte godtas att den som har deltagit i en nyemission under hembudstiden i egenskap av temporär aktieinnehavare tillåts behålla de nyemitterade värdepapperen om lösningsrätten sedermera utnyttjas. Tanken med hembudsinstitutet är ju just att aktieägarna skall kunna förhindra utomstående från att ta sig in i bolagets ägarkrets. Därför föreskrivs i den nuvarande aktiebolagslagen att rättigheter och skyldigheter på grund av sådan teckning övergår till den som utnyttjar lösningsrätten. Vi anser att detta är en lämplig ordning och föreslår att motsvarande skall gälla enligt den nya lagen.

Utöver de nu berörda rättigheterna och, i förekommande fall, rösträtt bör förvärvaren av aktierna inte få utöva någon rätt som aktien ger förrän lösningsfrågan är avgjord. Det innebär exempelvis att förvärvaren bör ha rätt till sådana aktier som bolaget ger ut genom fondemission först sedan lösningsfrågan har avgjorts.

Regeringens förslag: I bolagsordningen för ett kpongbolag skall det kunna tas in förbehåll om att en aktieägare eller någon annan skall ha rätt till förköp av aktier som skall överlåtas (förköpsförbehåll).

Den som avser att överlåta en förköpspliktig aktie skall anmäla detta till styrelsen. Styrelsen skall därefter underrätta de förköpsberättigade om anmälan.

Ett förköpsförbehåll skall innehålla uppgift om bl.a. vilka överlåtelser som omfattas av förbehållet, vilka som skall ha förköpsrätt samt hur villkoren för förköp skall bestämmas. I förköpsförbehållet skall också anges den tid inom vilken förköpsanspråk skall framställas samt den tid inom vilken en talan om förköpsvillkoren skall väckas. I förbehållet skall också anges hur en tvist om villkoren för förköp skall prövas.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Kommittén har emellertid föreslagit att även avstämningsbolag skall få använda sig av förköpsförbehåll. Vidare har kommittén föreslagit att det skall vara obligatoriskt att i bolagsordningen reglera frågan om hur en tvist om villkoren för förköp skall prövas (SOU 2001:1 s. 302 samt SOU 1997:22 s. 210 f. och 323 f.).

Remissinstanserna: Det stora flertalet remissinstanser har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag. *Svenska Revisorsamfundet SRS* har avstyrkt förslaget att reglerna om förköpsförbehåll skall göras tillämpliga endast på överlåtelser. Vidare har samfundet förordat särskilda regler som begränsar säljarens ansvar för kostnaderna vid en prövning av villkoren för förköp. *VPC AB* har invänt mot förslaget att en överlåtelse i strid med ett förköpsförbehåll skall vara ogiltig.

Skälen för regeringens förslag

Allmänt

En typ av inskränkning i aktiers fria överlåtbarhet som internationellt är betydligt vanligare än hembudsförbehållen är förbehåll om att den som avser att överlåta en aktie först måste erbjuda aktien för förköp till den eller dem som i bolagsordningen är angivna som förköpsberättigade. Ett sådant s.k. förköpsförbehåll fyller i huvudsak samma funktion som ett hembudsförbehåll. Något förenklat kan man säga att skillnaden mellan förbehållstyperna ligger i att rätten att i samband med aktieöverlåtelse överta aktier i förköpsfallet inträder före överlåtelsen medan den i hembudsfallet inträder efter överlåtelsen. En fördel med förköpsförbehållen är att de inte ger upphov till några sådana rösträttsproblem som förekommer i hembudsfallen (jfr avsnitt 6.2.2).

Liksom kommittén anser vi att förköpsförbehåll i många bolag kan utgöra ett lämpligt alternativ till hembudsförbehåll. Vi föreslår därför att det i fortsättningen skall vara tillåtet att ta in även förköpsförbehåll i bolagsordningen. Kommittén har ansett att denna möjlighet bör stå öppen för alla typer av aktiebolag. Enligt vår uppfattning är det emellertid tydligt att det är främst i mindre bolag som förköpsförbehållen kan komma till användning. De bestämmelser som gäller beträffande värdepappers-

handel innebär att förbehåll av detta slag över huvud taget inte kan komma i fråga för bolag som har spritt sina aktier för handel (jfr Finansinspektionens föreskrifter, 1995:43, om inregistrering av fondpapper m.m.).

Behovet av förköpsförbehåll gör sig således inte gällande bland aktie marknadsbolagen. Det finns också skäl som talar för en ytterligare begränsning av möjligheten att föra in förköpsförbehåll i bolagsordningen. Enligt vårt förslag, som i den delen överensstämmer med kommitténs förslag, skall en överlåtelse som sker i strid med ett förköpsförbehåll vara ogiltig (se vidare nedan). *VPC AB* har ansett att en sådan sanktion är mindre väl förenlig med reglerna om förfoganderätt i lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument. Enligt denna lag anses den som är antecknad som aktieägare på avstämningskonto ha rätt att förfoga över aktien (se 6 kap. 1 §). Den som förvärvar en aktie blir i och med registreringen av anmälan om överlåtelsen skyddad mot anspråk från överlåtarens borgenärer (se 6 kap. 2 §). Reglerna om godtrosförvärv i kontoföringslagen innebär, enligt *VPC*, att en central värdepappersförvarare knappast kommer att kunna åta sig att föra avstämningsregister för bolag som har infört förköpsförbehåll.

Mot bakgrund av vad *VPC* har anfört anser vi att det inger betänkligheter att tillåta förköpsförbehåll i avstämningsbolag. Som vi redan har konstaterat torde också behovet av sådana förbehåll främst göra sig gällande bland mindre bolag. Dessa är normalt kupongbolag. Övervägande skäl talar alltså för att förköpsförbehåll skall få användas endast i kupongbolag.

Förköpsförfarandet

Vi har i avsnitt 6.2.2 redogjort för hur hembuds förfarandet bör vara utformat. Likheterna mellan hembud och förköp är sådana att det faller sig naturligt att utforma förköpsförfarandet på liknande sätt. Kommittén har föreslagit följande. En aktieägare som önskar överlåta förköpspliktiga aktier skall anmäla detta till bolagets styrelse, som i sin tur genast skall underrätta de förköpsberättigade om erbjudandet. Styrelsen skall även anteckna erbjudandet i aktieboken. På motsvarande sätt skall styrelsen anteckna om någon förköpsberättigad har meddelat styrelsen att han eller hon vill utnyttja sin förköpsrätt. Ett sådant meddelande skall lämnas inom den tid som anges i förköpsförebekhållet. Denna tid skall inte få understiga en månad från tidpunkten för anmälan om erbjudandet och inte få överstiga två månader räknat från samma tidpunkt. Därefter skall köpesumman bestämmas och aktierna betalas. Betalning skall erläggas inom den tid som anges i förköpsförbehållet, dock längst en månad räknat från den tidpunkt då köpesumman blev bestämd. Om någon av parterna vill väcka talan om rätten till förköp eller om något villkor för förköpet, skall detta göras inom den tidsfrist som har bestämts i förköpsförbehållet. Denna tidsfrist skall uppgå till minst en månad och högst två månader från den dag då förköpsanspråket framställdes. Om tillämpningen av en föreskrift i bolagsordningen om villkoren för förköp skulle ge någon en otillbörlig fördel eller nackdel, skall jämkning kunna ske.

Vi anser att det beskrivna förfarandet är ändamålsenligt och föreslår således att det kommer till uttryck i den nya lagen.

I några avseenden är det med hänsyn till förköpssituationens speciella karaktär nödvändigt med särskilda regler. Så behövs det exempelvis regler som klargör konsekvenserna av att rätten att förköpa aktier inte utnyttjas. Om lösningsrätten enligt ett hembudsförbehåll inte utnyttjas, får det till följd att den genomförda överlåtelsen förblir gällande. När det gäller förköp förhåller det sig annorlunda. Den överlåtelse som anmälan till bolaget avser har ju inte ägt rum när bolaget lämnar sitt besked. Vid reglernas utformning är det av särskild betydelse att säkerställa att överlåtaren i sådana fall inte säljer aktierna till lägre pris eller på annat sätt förmånligare villkor än vad han eller hon angav i sitt erbjudande om förköp. Den förköpsberättigades beslut att inte utöva förköpsrätten kan nämligen ha berott just på att han eller hon ansåg att villkoren inte var tillräckligt förmånliga. Vi föreslår därför, liksom kommittén, att aktier som har erbjudits till förköp men som inte har blivit förköpta efter förköpsförfarandet inte skall få överlåtas till villkor som är förmånligare för förvärvaren än de som angavs i ansökan till bolaget. Vidare bör rätten att överlåta aktier som har varit erbjudna till förköp tidsbegränsas. Den tidsfrist som kommittén har föreslagit, sex månader från den dag då förköpsrätten senast skulle ha utövats, är enligt vår mening väl avvägd.

En annan särskild fråga är vad som skall gälla om aktier överlåts i strid med ett förköpsförbehåll. Regelverket förutsätter att förköpsfrågan tas upp före överlåtelsen men det kan förstås inte uteslutas att överlåtaren likväl underlåter att erbjuda aktien till förköp. Detta kommer som regel att uppdagas senast då den nye ägaren ansöker om att bli införd i aktieboken. Kommittén har ansett att överlåtelsen i en sådan situation skall anses ogiltig. Vi delar den uppfattningen. För att respekten för förköpsförbehållen skall kunna upprätthållas är det angeläget att det inte skall vara möjligt att genomföra överlåtelser av aktier utan att beakta förbehållen.

Villkoren för förköp bör, på motsvarande sätt som villkor för hembud, kunna bli föremål för rättslig prövning. Vi föreslår, liksom i fråga om hembudsförbehåll, att denna prövning som huvudregel skall ske i allmän domstol men att det skall vara möjligt att i bolagsordningen ta in föreskrifter om prövning genom skiljemän. *Svenska Revisorsamfundet SRS* har ansett att det i ett sådant förfarande bör gälla särskilda regler som begränsar säljarens ansvar för kostnaderna. Samfundet har jämfört med de kostnadsregler som gäller vid en tvist om tvångsinlösen (se 14 kap. 31 § andra stycket aktiebolagslagen). Enligt vår uppfattning bör den typen av regler emellertid inte gälla vid tvister om förköpsvillkor. Visserligen är det, såsom samfundet har påtalat, angeläget att reglerna utformas så att den aktieägare som vill lämna bolaget skyddas mot risken att förköpsförbehållet missbrukas av aktieägarmajoriteten. Att för detta ändamål begränsa eller ta bort aktieöverlåtarens kostnadsansvar vid tvister om villkoren skulle emellertid föra för långt. Risken finns att överlåtaren i så fall skulle missbruka sin talerätt eller i vart fall inte i önskvärd utsträckning överväga utsikterna till framgång innan han eller hon väcker talan. Vi är därför inte beredda att föreslå några regler av det slag som samfundet har förordat. Kostnadsfrågorna bör i stället hanteras enligt allmänna processrättsliga regler.

Såsom tidigare har framgått anser vi att anmälningar om erbjudande till förköp skall antecknas hos bolaget och att detsamma skall gälla

meddelanden om att någon förköpsberättigad önskar utövar sin förköpsrätt. Därutöver kan det finnas ett behov av dokumentation av huruvida en talan har väckts om rätten till förköp eller villkoren för förköp. Detta kan vara av betydelse i de fall då innehavaren av aktierna vill styrka att han eller hon har rätt att överlåta aktierna. Vi föreslår därför att den som har väckt en sådan talan skall anmäla detta till bolaget och att uppgiften om att talan har väckts skall antecknas på motsvarande sätt som erbjudanden om förköp och önskemål om att utöva förköpsrätt.

Förköpsförbehållens innehåll

Det föreslagna förfarandet för förköp ligger mycket nära det förfarande som vi har föreslagit för hembud. Det faller sig då naturligt att kraven på förbehållens innehåll till stora delar också bör vara desamma. I ett par avseenden finns det emellertid anledning att göra skillnad mellan de olika förbehållstyperna. En sådan fråga har vi redan berört, nämligen frågan om rösträtt. Eftersom det i förköpssituationen inte uppkommer någon sådan passivering av rösträtten som förekommer i hembudssituationer, krävs det inte någon särskild reglering av rösträtten i förköpsförbehållen.

En annan fråga där det kan finnas anledning att göra skillnad mellan förbehållstyperna är frågan om vilka slag av förvärv som skall omfattas av förbehållen. När det gäller hembudsförbehållen har vi, liksom kommittén, föreslagit att dessa skall kunna göras tillämpliga på alla slag av förvärv. Kommittén har föreslagit ett mer begränsat tillämpningsområde för förköpsförbehållen. Enligt kommittén skall förköpsförbehåll kunna göras tillämpliga endast på ”överlåtelser”, varmed åsyftas frivilligt åstadkomna växlingar i äganderätten, såsom försäljning, byte och gåva. *Svenska Revisorsamfundet SRS* har invänt mot detta och menat att en sådan begränsning skulle innebära en reell begränsning när det gäller att använda förköpsklausuler i stället för hembudsklausuler. Enligt vår uppfattning framstår emellertid den av kommittén föreslagna begränsningen som ändamålsenlig. I de fall då det inte är fråga om någon överlåtelse – t.ex. vid arv, bodelning, bolagsskifte eller fusion – skulle ett förköpsförfarande kunna ge upphov till avsevärda tillämpningsproblem. Ett förköpsförfarande skulle t.ex. över huvud taget inte kunna fungera när det gäller äganderättsövergång genom arv eller testamente. Liksom kommittén föreslår vi därför att förköpsförbehållen skall kunna göras tillämpliga endast på ”överlåtelser”.

I övriga avseenden bör enligt vår uppfattning förköpsförbehållen ha samma innehåll som hembudsförbehållen. De bör således innehålla uppgift om huruvida partiellt förköp godtas, vilka som skall ha förköpsrätt, hur villkoren för förköp skall bestämmas samt de olika tidsfrister som skall gälla under förköpsförfarandet. När det gäller hembud har vi gjort bedömningen att det inte bör vara obligatoriskt för bolagen att reglera frågan om hur tvister skall prövas i bolagsordningen och att tvister, när en sådan reglering saknas, bör prövas i allmän domstol (se avsnitt 6.2.2). Vi gör samma bedömning när det gäller förköp.

Regeringens förslag: I bolagsordningen för ett kupongbolag skall det kunna tas in förbehåll om att aktier får överlåtas till en ny ägare endast om bolaget samtycker till det (samtyckesförbehåll).

Ett samtyckesförbehåll skall inte utgöra hinder mot överlåtelser av utmäta aktier eller aktier som ingår i konkursbo.

Den som avser att överlåta en aktie som omfattas av ett samtyckesförbehåll skall anmäla detta till styrelsen. Därefter skall styrelsen eller bolagsstämman inom en i bolagsordningen angiven tid meddela om samtycke medges eller inte. Om samtycke inte ges, skall bolaget på begäran av den som vill överlåta aktien anvisa en annan förvärvare. Om en annan förvärvare anvisas, skall i fråga om villkoren för övertagande m.m. tillämpas samma bestämmelser som vid förköp.

Ett samtyckesförbehåll skall innehålla uppgift om bl.a. vem av bolagsstämman och styrelsen som skall pröva en fråga om samtycke och inom vilken tid beslut i frågan senast skall meddelas. Vidare skall förbehållet ange vilka överlåtelser som omfattas av förbehållet, huruvida partiellt samtycke skall kunna lämnas och vilka villkor som skall gälla om aktien övertas av en av bolaget anvisad köpare. I förbehållet skall också kunna anges hur en tvist om samtycke eller om villkoren för övertagande av aktien skall prövas.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Enligt kommitténs förslag skulle tillämpningsområdet för samtyckesförbehållen vara begränsat till privata aktiebolag. Kommittén har även föreslagit att samtyckesförbehållen skall ange vilka som skall anvisas som förvärvare om samtycke vägras och ägaren inte vill behålla aktierna. Vidare har kommittén föreslagit att bolagsordningen alltid skall reglera frågan om hur tvister om samtycke skall prövas (SOU 2001:1 s. 301 f. samt SOU 1997:22 s. 212 och 314 ff.).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag. *Föreningen Auktoriserade Revisorer FAR*, *Svenska Revisorsamfundet SRS* och *Grossistförbundet svensk handel* har emellertid ifrågasatt behovet av samtyckesförbehåll.

Finansbolagens förening har förordat att samtyckesförbehåll skall få gälla även vid överlåtelse av utmäta aktier eller aktier som ingår i ett konkursbo.

Skälen för regeringens förslag

Allmänt

Det förekommer att det i ett fristående avtal mellan aktieägarna (konsortialavtal) föreskrivs att aktier får överlåtas till en ny ägare endast om bolaget samtycker till det (s.k. samtyckesförbehåll). Från aktieägarnas perspektiv skulle det ofta vara en enklare och mer effektiv lösning att ta in ett samtyckesförbehåll direkt i bolagsordningen. Den nuvarande aktiebolagslagen medger emellertid inte detta. I det förslag som låg till grund för lagen hade aktiebolagsutredningen föreslagit att samtyckesförbehåll skulle tillåtas. Regeringen avvisade emellertid detta förslag med hänvisning bl.a. till risken för maktmissbruk (se prop. 1975:103 s. 229 f.).

Kommittén har nu övervägt frågan och kommit till slutsatsen att samtyckesförbehåll bör tillåtas. Enligt kommitténs uppfattning är det möjligt att utforma reglerna så att de risker som är förknippade med förbehållstypen minimeras.

Vi delar kommitténs uppfattning att det finns goda skäl för att tillåta samtyckesförbehåll. Jämfört med andra förbehållstyper erbjuder samtyckesförbehållen den fördelen att aktieägarna inte i förväg behöver peka ut vem eller vilka som skall ta över aktier om någon av aktieägarna i framtiden vill lämna bolaget. Ett sådant utpekande kan av naturliga skäl ofta vara svårt att göra. En annan fördel med samtyckesförbehållen är att de, liksom förköpsförbehållen, inte är förenade med sådana olägenheter som kan uppstå vid ett lösningsförfarande som initieras först efter en fullbordad överlåtelse. Jämfört med förköpsförbehållen medger samtyckesförbehållen en större flexibilitet i och med att bolaget ges möjlighet att i det enskilda fallet pröva om en viss tilltänkt förvärvare skall godtas eller inte.

Samtyckesförbehållen kan alltså i många fall vara ett attraktivt alternativ till de slag av förbehåll som vi tidigare har behandlat. Vi anser följaktligen att det finns ett behov av denna förbehållstyp. Enligt vår uppfattning är det också möjligt att utforma reglerna om förbehållen på ett sätt som ger aktieägarminoriteten ett ändamålsenligt skydd mot de missbruksrisker som berördes vid tillkomsten av den nuvarande aktiebolagslagen. Vi kommer i det följande att närmare gå in på hur en sådan reglering kan utformas. Redan här kan det dock nämnas att ett viktigt inslag i regelverket bör vara regler som ålägger bolaget att anvisa en alternativ köpare om samtycke vägras.

Vi anser alltså att den nya lagen bör tillåta att det tas in samtyckesförbehåll i bolagsordningen. Enligt vår uppfattning bör dock reglerna om samtyckesförbehåll omfatta endast kupongbolagen. Beträffande skälen för detta hänvisar vi till vad som har uttalats beträffande förköpsförbehållen i avsnitt 6.2.3.

Samtyckesförfarandet

Som redan har framgått har samtyckesförbehållen väsentligen samma syfte som förköps- och hembudsförbehållen. Likheterna med förköpsförbehåll är särskilt tydliga. Det samtyckesförfarande som kommittén har föreslagit ligger följaktligen i sina huvuddrag mycket nära förköpsförfarandet. Kommittén har föreslagit följande. Den som vill överlåta aktier som är förenade med ett samtyckesförbehåll skall anmäla detta till bolagets styrelse. Bolaget skall inom en viss i bolagsordningen angiven tid meddela sitt beslut i samtyckesfrågan. Om det uppkommer en tvist i frågan, skall talan kunna väckas på det sätt och inom den tid som anges i bolagsordningen. Ett beslut om att bevilja samtycke skall omfatta överlåtelser som sker inom sex månader från underrättelsen. Samtycket skall dock bara avse överlåtelse som sker till den förvärvare som angetts i beslutet och på villkor som inte är förmånligare för förvärvaren än de som har uppgetts i ansökan om samtycke. En överlåtelse av aktier som sker i strid med ett samtyckesförbehåll skall vara ogiltig.

Den beskrivna ordningen utgör enligt vår uppfattning en ändamålsenlig ram för samtyckesförfarandet. När det gäller frågan om vem som

skall pröva frågan om samtycke, har kommittén föreslagit att prövningen skall kunna göras antingen av styrelsen eller av bolagsstämman. Enligt kommittén bör det ankomma på aktieägarna att i bolagsordningen ange vilket av dessa organ som skall anförtros denna uppgift. Vi ansluter oss till kommitténs bedömning även i denna fråga.

Såsom tidigare har nämnts är det viktigt att regleringen ger den som vill överlåta sina aktier ett tillfredsställande skydd. Vid den nuvarande aktiebolagslagens tillkomst ansåg det föredragande statsrådet att en brist i aktiebolagsutredningens tidigare nämnda förslag var att det saknade regler om att överlåtaren vid vägrat samtycke skulle ha rätt att få sina aktier inlösta av majoriteten e.d. Detta ansågs leda till att minoritetsaktieägaren i hög grad blev utlämnad åt majoritetens godtycke, vilket i sin tur ansågs kunna leda till att värdet på minoritetsposter av aktier förenade med samtyckesförbehåll minskades (se prop. 1975:103 s. 229).

För att komma till rätta med det problemet har kommittén föreslagit att bolaget, om samtycke inte lämnas, på begäran av den som vill överlåta sina aktier skall anvisa en annan köpare. Samtycke skall, enligt förslaget, få vägras endast om bolaget inom den tid som anges i bolagsordningen lämnar en sådan anvisning. Förslaget innehåller också ett krav på att samtyckesförbehållet anger vilka som i händelse av vägrat samtycke skall erbjudas att överta aktierna och i vilken ordning erbjudandet skall lämnas. För de fall då en ny köpare anvisas har kommittén föreslagit regler om fastställande och jämkning av villkor samt om tvistlösning som i allt väsentligt motsvarar vad som gäller i förköps- och hembudsfallen.

Enligt vår uppfattning är den av kommittén föreslagna ordningen i huvudsak väl avvägd och ägnad att ge ett tillfredsställande skydd åt den som vill lämna bolaget. I ett avseende anser vi emellertid att förslaget inger betänkligheter. Som vi tidigare har nämnt är ett av de huvudsakliga skälen för att använda sig av samtyckesförbehåll att man därigenom slipper att i förväg peka ut vilka som skall vara lösningsberättigade. Enligt kommitténs förslag skulle det bli nödvändigt att peka ut en alternativ förvärvare. Visserligen skulle det vara möjligt att avgränsa kretsen av dessa utan att peka ut vissa personer, t.ex. genom att ange att de aktuella aktierna i första hand skall övertas av övriga personer som är införda i aktieboken vid det ifrågavarande tillfället. En sådan avgränsning är emellertid möjlig även i förköpsfallen. För att samtyckesförbehållens fördelar inte skall gå förlorade bör man enligt vår uppfattning inte kräva att de alternativa förvärvarna pekas ut i förväg. Att den frågan lämnas öppen i bolagsordningen torde inte leda till några beaktansvärda problem för inblandade parter. Det angelägna för den som vill överlåta sina aktier är att han eller hon i händelse av vägrat samtycke har rätt att få en annan köpare anvisad. Frågan om *vem* som i en sådan situation skall träda in som alternativ förvärvare är mindre betydelsefull. För den styrelse eller bolagsstämman som skall anvisa en ny köpare torde det närmast vara en fördel att inte vara bunden vid ett utpekande i bolagsordningen som ofta kan ha gjorts för flera år sedan och utifrån andra förutsättningar än de som föreligger vid den tidpunkt då samtyckesfrågan aktualiseras.

Vi föreslår därför att det inte uppställs något krav på att den alternativa förvärvaren anges i samtyckesförbehållet. Det bör i stället stå bolaget fritt att välja vilken alternativ förvärvare som skall anvisas, när detta blir

aktuellt. I övrigt föreslår vi att förfarandet i berörda avseenden utformas i enlighet med kommitténs förslag. Den av oss föreslagna ordningen utesluter inte att aktieägarna, om de så önskar, frivilligt tar in en föreskrift i bolagsordningen om vem som skall anvisas som förvärvare i händelse av vägrat samtycke.

För att ytterligare förhindra att samtyckesförbehållen missbrukas av en aktieägarmajoritet har kommittén föreslagit en bestämmelse att beslut i frågor om samtycke alltid skall motiveras. Ett sådant krav skulle enligt kommittén kunna bidra till att förhindra en chikanös tillämpning av ett samtyckesförbehåll. Vi delar den uppfattningen och föreslår därför en bestämmelse om att bolagets beslut i samtyckesfrågan skall motiveras.

Kommittén har övervägt att föreslå en bestämmelse om att det i bolagsordningen skall anges vilka skäl som bolaget får åberopa för att ge eller vägra samtycke men stannat för att inte göra det. Enligt kommitténs bedömning skulle det vara svårt att utforma en sådan bestämmelse på ett sätt som ger mera ledning än den som redan finns att hämta i lagtexten. Vi ansluter oss till den bedömningen. Vi återkommer i författningskommentaren till frågan om vilka skäl som bolaget bör kunna åberopa för att vägra samtycke.

Kommittén har föreslagit att den tid inom vilken bolaget skall besluta om samtycke inte skall få överstiga två månader från tidpunkten för ansökan. *NUTEK* har ansett att denna tidsfrist är alltför kort och har i stället föreslagit en frist på tre månader. Vi delar uppfattningen att en frist på två månader ibland kan vara alltför snäv, särskilt när bolaget överväger att inte ge samtycke och därför måste kontakta en annan tänkbar köpare. Vi föreslår därför att den övre gränsen för svarsfristen, i enlighet med *NUTEK*:s förslag, bestäms till tre månader. Vidare anser vi att det, på motsvarande sätt som i förköps- och hembudsfallen, är motiverat att även ha en nedre gräns för svarsfristen. Annars riskerar man att bolaget i praktiken inte kan utöva sin rätt. Vi förordar, i linje med vad vi har föreslagit beträffande hembud och förköp, att tidsfristen inte skall få vara kortare än en månad från tidpunkten för ansökan.

Om samtycke inte ges eller om det uppstår tvist om de villkor som skall gälla för en av bolaget anvisad persons förvärv, bör överlåtaren kunna få till stånd en rättslig prövning av tvisten. De alternativ som i praktiken står till förfogande är domstolsprövning och skiljemannaförfarande. När det gäller hembud och förköp har vi gjort bedömningen att bolagen inte bör vara skyldiga att reglera frågan om hur tvister skall prövas i bolagsordningen och att det i avsaknad av sådan reglering bör vara domstolsförfarande som gäller (se avsnitten 6.2.2 och 6.2.3). Vi gör samma bedömning när det gäller samtycke. Enligt kommitténs förslag skall fristen för väckande av talan anges i bolagsordningen och bestämmas till minst två och högst fyra veckor räknat från den dag bolaget skickade meddelande om sitt beslut. När det gäller hembuds- och förköpsfallen har vi föreslagit att motsvarande frist skall vara lägst en och högst två månader från tidpunkten då lösnings- respektive förköpsanspråket framställdes. Enligt vår uppfattning är en motsvarande tidsfrist motiverad i samtyckesfallen. Om tvisten avser priset eller andra villkor för den av bolaget anvisade förvärvarens övertagande av aktierna, är situationen mycket snarlik den som föreligger i förköps- och hembudsfallen. Vi föreslår därför att tidsfristen för att väcka talan även här

skall ligga mellan en och två månader från den tidpunkt då bolaget skickade ett meddelande om sitt beslut i samtyckesfrågan. Även ramarna för betalningsfristen bör vara desamma som i hembuds- och förköpsfallen. Vi föreslår därför att den fristen skall vara högst en månad från den tidpunkt då det pris som den av bolaget anvisade förvärvaren skall betala blev bestämt.

Vi har tidigare nämnt att kommitténs förslag innehåller samma slag av jämningsregel som den som har föreslagits beträffande förköp och hembud. Det innebär att, enligt kommitténs förslag, skall villkor om övertagande i samtyckesförbehållet kunna jämkas om villkoren skulle ge någon en otillbörlig fördel eller nackdel. *Sveriges advokatsamfund* har ansett att utgångspunkterna för vad som är otillbörligt bör anges tydligare. Vi vill med anledning därav framhålla att den föreslagna formuleringen överensstämmer med utformningen av den jämningsregel som i dag gäller vid hembud och att liknande formuleringar förekommer i andra regler i den nuvarande aktiebolagslagen (se 8 kap. 34 § och 9 kap. 37 §). Enligt vår uppfattning är det oundvikligt att föreskrifter av detta slag – liksom t.ex. den allmänna jämningsföreskriften i 36 § avtalslagen – ges en förhållandevis öppen formulering och att den närmare avgränsningen får överlåtas till rättstillämpningen. Vi anser därför inte att den ifrågavarande jämningsregeln bör preciseras närmare i lagtexten. Vi återkommer i författningskommentaren till när en tillämpning av jämningsregeln kan bli aktuell.

Svenska Revisorsamfundet SRS har tagit upp frågan om ansvaret för kostnaderna för prövning av en fråga om samtycke. I delen hänvisar vi till vad vi har uttalat om motsvarande fråga i avsnitt 6.2.3.

Samtyckesförbehållens innehåll

Vi har redan varit inne på några av de frågor som bör regleras i ett samtyckesförbehåll. Sålunda bör förbehållet ange huruvida styrelsen eller bolagsstämman skall pröva en fråga om samtycke samt inom vilken tid beslut i frågan senast skall meddelas. Det har också framgått att förbehållet bör innehålla uppgift om den tid inom vilken talan skall väckas för det fall att det uppstår tvist. Vi har också konstaterat att det inte bör uppställas något krav på att bolagsordningen preciserar vilka alternativa förvärvare som bolaget skall kunna anvisa, om samtycke vägras och ägaren inte vill behålla aktierna.

Det faller sig vidare naturligt att, på samma sätt som i fråga om hembuds- och förköpsförbehållen, kräva att det i förbehållet anges vilka slag av fång som omfattas. Av samma skäl som vi har angett beträffande förköpsförbehållen bör det härvid inte vara möjligt att föreskriva att förbehållen skall omfatta andra fång än ”överlåtelser”.

Kommittén har föreslagit ytterligare en begränsning, nämligen att förbehållen inte skall få omfatta överlåtelser av utmätt aktie eller aktie som ingår i konkursbo. Enligt kommitténs uppfattning är en sådan begränsning nödvändig för att förhindra att samtyckesförbehåll utnyttjas av aktieägare med svag ekonomi för att hindra att aktierna tas i anspråk för betalning till aktieägarens borgenärer. *Konkursförvaltarkollegiernas förening* har delat den uppfattningen och uttalat att det från obeståndsrättslig synpunkt är av avgörande betydelse att överlåtelser av aktuellt

slag inte skall kunna omfattas av ett krav på samtycke. *Finansbolagets förening* har däremot motsatt sig den föreslagna begränsningen och bl.a. uttalat att den skulle kunna innebära en risk för att förbehållet kringgås genom att överlåtelser arrangeras i någon av de ifrågavarande formerna. För vår del anser vi att de skäl som kommittén har åberopat är övertygande. Om samtyckesförbehåll gällde även vid utmätning eller konkurs, skulle det leda till stora praktiska svårigheter, särskilt vid försäljning på exekutiv auktion, och innebära risker för att aktier undandras exekutiva förfaranden. Vi föreslår därför en regel om att ett samtyckesförbehåll inte skall utgöra hinder mot överlåtelser av utmätt aktie eller aktie som ingår i konkursbo. Den risk som Finansbolagets förening har pekat på bedömer vi vara mycket begränsad.

En annan fråga som bör regleras i samtyckesförbehållen är huruvida samtycke till en överlåtelse som omfattar flera aktier skall kunna ges beträffande ett mindre antal aktier än överlåtelserna omfattar. Såsom kommittén har påpekat kan det tänkas att en aktiepost skall överlåtas till någon som redan tidigare äger aktier i bolaget och som, om bolaget ger sitt samtycke, skulle få en dominerande ställning. Bland annat i sådana situationer kan en möjlighet för bolaget att lämna ett partiellt samtycke till överlåtelserna vara önskvärd. Vi föreslår därför att en sådan möjlighet skall finnas och att det i bolagsordningen skall anges vad som gäller i detta avseende.

6.2.5 Bolagsverkets prövning av förbehållens utformning

Regeringens förslag: Om det saknas någon sådan uppgift som enligt lag skall ingå i ett samtyckes-, förköps- eller hembudsförbehåll, skall bolagsordningen inte registreras. Detsamma skall gälla om förbehållet har fått en otydlig eller vilseledande avfattning.

Det skall vara tillåtet att ta in mer än ett förbehåll i bolagsordningen. Varje förbehåll skall anges för sig.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. (SOU 2001:1 s 301 och 1997:22 s. 314 f.). Kommittén har dock inte föreslagit någon uttrycklig regel om att varje förbehåll skall anges för sig.

Remissinstanserna: *Patent- och registreringsverket* har föreslagit att s.k. mixade förköps- och samtyckesklausuler förbjuds och att verket ges möjlighet att vägra registrering av förbehåll som inte uppfyller kraven på hur förbehållen skall vara utformade. Övriga remissinstanser har inte berört denna fråga särskilt.

Skälen för regeringens förslag: I de föregående avsnitten har vi diskuterat vilka krav som bör ställas på hembuds-, förköps- och samtyckesförbehåll. För att dessa krav skall kunna upprätthållas är det nödvändigt att förbehållen underkastas någon form av kontroll. Denna kontroll bör lämpligen utövas av Bolagsverket i samband med att bolaget registreras eller, om förbehållen tillkommer senare, när beslutet att ändra bolagsordningen registreras. Verket bör kontrollera att förbehållen innehåller alla de uppgifter som lagen föreskriver. Om någon uppgift saknas, bör detta utgöra hinder mot registrering.

Patent- och registreringsverket har framhållit att det är viktigt att verket kan ställa höga krav på förbehållens utformning. Vi delar den uppfattningen. Om verket finner att ett förbehåll har fått en otydlig eller vilseledande avfattning, bör detta utgöra hinder mot registrering. Detta bör emellertid gälla generellt för alla slag av handlingar och beslut som skall anmälas för registrering och följer av de allmänna regler om registrering som vi föreslår. Enligt vår uppfattning krävs det inte någon särreglering för just den här typen av föreskrifter.

Patent- och registreringsverket har vidare föreslagit ett särskilt förbud mot s.k. mixade förköps- och samtyckesklausuler. Såsom vi tidigare har angett bör några andra inskränkningar i aktiers fria överlåtbarhet inte tillåtas än sådana som har uttryckligt stöd i lag. Detta bör komma till klart uttryck i lagen. Av detta följer att det inte kommer att vara möjligt att skapa några nya förbehållstyper genom att lägga samman olika delar av de typer som lagen medger. Något uttryckligt förbud mot detta slag av mixade förbehåll krävs därför inte.

En annan fråga är om det bör tillåtas att aktieägarna tar in flera slags förbehåll i bolagsordningen. Ibland kan det finnas goda skäl för detta. Aktieägarna kan vilja att ett slags förbehåll skall gälla för vissa slag av fång, medan ett annat förbehåll skall gälla för andra fång. Så länge förbehållen var för sig har stöd i lag och deras tillämpningsområden är tydligt avgränsade bör sådana arrangemang kunna godtas. Samtidigt är det naturligtvis viktigt för existerande och potentiella aktieägare att det tydligt framgår vilka inskränkningar i överlåtbarheten som gäller i olika situationer. För att säkerställa detta och för att underlätta den kontroll som Bolagsverket skall göra av förbehållen anser vi att varje förbehåll skall anges för sig.

6.2.6 Majoritetskrav

Regeringens förslag: Ett beslut som innebär att rätten att förvärva redan utgivna aktier inskränks genom förbehåll om hembud, förköp eller samtycke skall vara giltigt endast om det har biträtts av samtliga aktieägare som är närvarande vid bolagsstämman och dessa tillsammans företräder minst nio tiondelar av samtliga aktier i bolaget. För beslut om att ta bort eller mildra sådana förbehåll skall samma ordning tillämpas som normalt gäller vid ändringar av bolagsordningen.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 2001: s. 321).

Remissinstanserna: Det stora flertalet remissinstanser har inte haft några synpunkter på kommitténs förslag. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* har föreslagit att beslut om att ta bort sådana föreskrifter som begränsar aktiers fria överlåtbarhet skall fattas med samma majoritet som beslut om att införa sådana förbehåll. *Svenska Revisorsamfundet SRS* har tagit upp frågan om närvaro- och majoritetskraven vid införande av samtyckesförbehåll. Samfundet har därvid förordat ett krav på nio tiondelar av det sammanlagda röstetalet för samtliga aktier i bolaget.

Skälen för regeringens förslag: I den nuvarande aktiebolagslagen uppställs särskilda majoritetskrav för beslut om att genom hembudsförbehåll inskränka rätten att förvärva redan utgivna aktier. För ett sådant besluts giltighet krävs att det har biträtts av samtliga aktieägare som är närvarande vid bolagsstämman och att dessa tillsammans företräder minst nio tiondelar av samtliga aktier i bolaget (se 9 kap. 31 §). Samma krav gäller vid beslut som innebär att aktieägarnas rätt till vinst minskar eller att rättsförhållandet mellan aktier rubbas. De stränga kraven motiveras av att ändringar av detta slag starkt ingriper i den rätt som tillkommer redan utgivna aktier. Kommittén har ansett att motsvarande krav bör uppställas i den nya lagen och fortsättningsvis omfatta även de nya förbehållstyper som föreslås. Vi delar kommitténs bedömning. Med hänsyn till de effekter som det kan få för den enskilde aktieägaren om överlåtbarheten av en dittills överlåtbar aktie inskränks bör aktieägaren ha möjlighet att blockera åtgärden.

När det gäller beslut om att ta bort eller att mildra sådana förbehåll har kommittén föreslagit att vad som normalt gäller vid ändringar av bolagsordningen skall gälla. Det innebär att sådana beslut skall vara giltiga om de har biträtts av aktieägare med två tredjedelar av såväl de avgivna rösterna som de vid bolagsstämman företrädde aktierna. Detta överensstämmer med vad som i dag gäller vid upphävande av hembudsförbehåll. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* har invänt mot kommitténs förslag i denna del och ansett att ett beslut om att ta bort förbehåll som begränsar aktiers fria överlåtbarhet bör fattas med samma majoritet som beslut om att införa sådana klausuler. Enligt vår uppfattning är emellertid ett beslut av det senare slaget inte av sådan karaktär att det motiverar särskilt stränga majoritetskrav. Ett beslut om att ta bort eller mildra ett förbehåll av angivet slag utgör inte en ”inskränkning” i den rätt som tillkommer aktierna, utan innebär tvärtom en utvidgning av denna rätt. Det förhållandet att, såsom fakultetsnämnden har påpekat, den som är förköps- eller lösenberättigad berörs av ändringen och att denna person ofta också kan vara aktieägare föranleder inte någon annan bedömning. Vi anser således inte att det bör ställas upp några andra majoritetskrav för beslut av detta slag än de som normalt gäller vid ändringar i bolagsordningen.

6.2.7 Priset för aktier vid förköp m.m.

Regeringens förslag: Vid inlösen, förköp eller övertagande av aktier i enlighet med förbehåll i bolagsordningen skall priset för aktierna bestämmas till vad som kan påräknas vid en försäljning under normala förhållanden, om inte annat föreskrivs i bolagsordningen.

Kommitténs bedömning: Kommittén har förordat att lagen inte skall innehålla några närmare anvisningar om prissättningen av aktier som skall lösas in, förköpas eller övertas (SOU 2001:1 s. 299 f. och SOU 1997:22 s. 317, 322 och 326).

Remissinstanserna: Det stora flertalet remissinstanser har inte haft några invändningar mot kommitténs bedömning. *Riksskatteverket* har emellertid ansett att prisfrågan bör klarläggas och att det bör anges att

priset skall bestämmas till vad som kan påräknas vid en försäljning under normala förhållanden. *Svenska Revisorsamfundet SRS* har ansett att frågan om priset bör övervägas ytterligare när det gäller samtyckesförbehåll.

Skälen för regeringens förslag: Såsom har framgått av avsnitt 6.2.2–6.2.4 bör förbehåll av där angivna slag innehålla uppgift om hur villkoren för inlösen, förköp eller övertagande skall fastställas. Av särskild betydelse är givetvis hur priset för aktierna skall beräknas. Varken den nuvarande aktiebolagslagen eller kommitténs lagförslag innehåller några närmare anvisningar om detta. *Riksskatteverket* har, under hänvisning till vissa skatteregler, förordat att principerna för prissättningen klagörs. Enligt verket bör det krävas att priset för aktierna bestäms till vad som kan påräknas vid en försäljning under normala förhållanden.

Vi delar uppfattningen att det är lämpligt att ange principerna för prissättningen i lagtexten. Den princip som *Riksskatteverket* har föreslagit – och som stämmer med vad vi föreslår beträffande tvångsinlösen av minoritetsaktier – framstår därvid som ändamålsenlig. Enligt vår uppfattning bör det emellertid vara möjligt för aktieägarna att komma överens om någon annan värderingsmetod om de så önskar. Från lagstiftarens perspektiv finns det inte någon anledning att utesluta någon värderingsmodell, så länge modellen inte leder till ett oskäligt resultat. Vi föreslår därför att priset för aktierna skall bestämmas till vad som kan påräknas vid en försäljning under normala förhållanden, såvida inte annat föreskrivs i bolagsordningen.

Svenska Revisorsamfundet SRS har ansett att frågan om priset för aktier som övertas på grund av ett samtyckesförbehåll behöver övervägas ytterligare i ljuset av den särskilt utsatta situation som en minoritetsaktieägare kan befinna sig i. Enligt vår uppfattning är de regler som vi har föreslagit ovan ändamålsenliga även i dessa fall. Den enskilde aktieägarens skyddsbehov får anses vara tillräckligt tillgodosett genom det stränga majoritetskrav som vi föreslår när det gäller införande av samtyckesförbehåll och genom möjligheten till jämkning av oskäliga villkor. Det bör också framhållas att den föreslagna huvudregeln om att priset utgörs av marknadsvärdet lämnar utrymme för att ta hänsyn till exempelvis den omständigheten att majoritetsaktieägaren har påverkat marknadens prissättning av bolagets aktier (beträffande dylika frågeställningar, se vidare avsnitt 16.2.2).

6.2.8 Erbjudandeplikt

Regeringens bedömning: Det bör inte vara möjligt att ta in föreskrifter om erbjudandeplikt i bolagsordningen. För närvarande bör det inte heller införas bestämmelser om lagstadgad erbjudandeplikt.

Kommitténs bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning (SOU 1997:22 s. 207 och 300 f.).

Remissinstanserna: Det stora flertalet remissinstanser har inte haft några invändningar mot kommitténs bedömning. *Svenska arbetsgivareföreningen* och *Sveriges industriförbud* samt *Stockholms handelskammare* har dock ansett att regleringen bör utformas så att den inte utesluter

en i bolagsordningen föreskriven erbjudandeplikt. *Fjärde AP-fonden* har ansett att frågan om erbjudandeplikt bör utredas ytterligare. *Sveriges Aktiesparares Riksförbund* och *Fondbolagens förening* har argumenterat för en lagstadgad erbjudandeplikt.

Skälen för regeringens bedömning: Ytterligare en typ av förbehåll som har tagits upp av kommittén och flera remissinstanser är förbehåll om skyldighet för den som har förvärvat en viss andel av bolagets samtliga aktier att inlösa återstående aktier, s.k. erbjudandeplikt. Det anses i dag vara oklart om förbehåll i bolagsordningen om erbjudandeplikt är giltiga eller inte. I doktrinen har det hävdats att sådana förbehåll är oförenliga med den fria överlåtbarhetens princip och att de därmed, i avsaknad av lagstöd, är ogiltiga (se t.ex. Hellner i Festskrift till Gunnar Karnell, 1999, s. 266 f.).

Vi delar uppfattningen att förbehåll av detta slag i praktiken begränsar aktiernas överlåtbarhet.

Som vi tidigare har konstaterat bör det inte vara möjligt att i bolagsordningen föra in föreskrifter som begränsar aktiers överlåtbarhet annat än om det finns uttryckligt lagstöd för detta. Frågan är då om man bör införa sådant lagstöd när det gäller förbehåll om erbjudandeplikt. Enligt vår uppfattning finns det starka skäl som talar mot detta. Om den nivå som skall utlösa erbjudandeplikt sätts mycket lågt, exempelvis vid innehav av endast en hundradel av aktierna i bolaget, kommer föreskriften om erbjudandeplikt i praktiken att fungera som ett rent överlåtelseförbud. Detta skulle uppenbart strida mot de principiella utgångspunkter som vi har berört i avsnitt 6.2.1. Alternativet att i lagtexten ange en viss nivå eller en viss lägsta nivå anser vi inte heller vara lämpligt. Förhållandena skiljer sig i så hög grad mellan bolag av olika storlek och karaktär att en sådan reglering skulle riskera att bli alltför stelbent. Till detta kommer att det för aktiemarknadsbolagen, där behovet av erbjudandeplikt torde vara som starkast, redan finns en fungerande reglering genom de regler om erbjudandeplikt som Näringslivets börskommitté har utfärdat (se vidare nedan).

Mot denna bakgrund anser vi att det inte bör vara möjligt att ta in föreskrifter om erbjudandeplikt i bolagsordningen.

En annan fråga är om det bör införas en lagstadgad erbjudandeplikt på aktiemarknaden. I kommitténs uppdrag har ingått att överväga införandet av sådana regler. Innebörden av en sådan reglering skulle vara att den som uppnår ett kontrollerande aktieinnehav i ett aktiemarknadsbolag blir skyldig att erbjuda sig att förvärva resterande aktier i bolaget på i princip samma villkor som kontrollposten. Regler av detta slag är relativt vanliga internationellt.

I betänkandet *Aktiebolagets kapital* (SOU 1997:22) gjorde kommittén – efter en utförligt genomgång av rättsläget i andra länder och den svenska debatten i frågan – bedömningen att det inte bör införas lagregler om erbjudandeplikt. Det stora flertalet remissinstanser instämde i eller godtog kommitténs bedömning.

Sedan kommittén hade avlämnat sitt betänkande införde Näringslivets börskommitté år 1999 regler om erbjudandeplikt i rekommendationen ”Offentligt erbjudande om aktieförvärv”. Reglerna innebär att aktieägare som köper aktier som ger mer än 30 procent eller mer av rösterna i ett bolag, måste lämna ett erbjudande till övriga aktieägare att köpa deras

aktier. Reglerna utgör en del av noteringsavtalet på bl.a. Stockholmsbörsen och är därmed bindande för det stora flertalet svenska aktiemarknadsbolag.

Därefter har frågan behandlats i kommissionens förslag till ett trettonde bolagsrättsligt direktiv. Detta förslag har under flera år diskuterats inom EU. Efter många års förhandlingar nåddes i slutet av år 2003 en överenskommelse i frågan. Det nya direktivet skall vara införlivat i medlemsstaternas nationella lagstiftning i maj 2006. Det förpliktar EG:s medlemsstater att ha regler om erbjudandeplikt för bolag vars aktier är godkända för handel på en reglerad marknad i en eller flera medlemsstater.

Frågan om en lagstadgad erbjudandeplikt har således hamnat i ett annat läge sedan kommittén avlämnade 1997 års betänkande. De regler som Näringslivets börskommitté har utfärdat innebär att alla börsbolag numera är bundna av regler om erbjudandeplikt. Till detta kommer att frågan om erbjudandeplikt nu är föremål för särskilda överväganden inom ramen för arbetet med genomförandet av EG:s direktiv om uppköpserbjudanden (jfr dir. 2004:38). Mot denna bakgrund föreslår vi inte några regler om lagstadgad erbjudandeplikt i denna proposition.

6.3 Sammanläggning av aktier

Regeringens bedömning: Det bör för närvarande inte införas några bestämmelser om sammanläggning av aktier.

Kommitténs bedömning: Kommittén har inte behandlat frågan.

Remissinstanserna: *Sveriges advokatsamfund* har påpekat att det med den av kommittén föreslagna regleringen är oklart om och i vilka former sammanläggning av aktier kan ske. Övriga remissinstanser har inte berört frågan.

Bakgrund: Av den nuvarande aktiebolagslagen framgår att det är möjligt att i samband med nedsättning av aktiekapitalet lägga samman aktier, exempelvis så att två aktier i fortsättningen skall vara en aktie (om nedsättning – eller, med vår terminologi, minskning – av aktiekapitalet, se avsnitt 14). Lagen saknar däremot bestämmelser om sammanläggning av aktier utan samband med nedsättning av aktiekapitalet. Det anses allmänt att det likväl är möjligt att göra sådana sammanläggningar. Rättsläget är emellertid osäkert vad gäller förutsättningarna för ett sådant beslut om sammanläggning. Kan beslutet fattas enligt vanliga regler om ändring av bolagsordningen eller kräver det samtycke av samtliga berörda aktieägare?

222 § 1 mom. i 1944 års aktiebolagslag innehöll regler om sammanläggning av aktier. I fråga om sammanläggning utan samband med nedsättning av aktiekapitalet föreskrevs att beslutet inte var gällande med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom. I förarbetena till den nuvarande aktiebolagslagen uttalades att man inte hade funnit anledning att behålla bestämmelserna i 222 § (se prop. 1975:103 s. 328). Vad som skulle gälla i stället, t.ex. i fråga om den majoritet som skulle krävas för ett beslut om sammanläggning utan samband med nedsättning av aktiekapitalet, angavs inte.

Skälen för regeringens bedömning: Särskilt för bolag vars aktier är noterade på börs eller annan marknadsplats kan det finnas goda skäl för en sammanläggning av bolagets aktier. Det kan t.ex. handla om att minska kursrörelsen i bolagets aktier, sänka transaktionskostnaderna för småaktieägare och minska bolagets egna kostnader för aktieägarhanteringen. Härtill kommer att en marknadsplats kan ha regler om att aktier får vara noterade på marknadsplatsen enbart om kursen överstiger en viss nivå; för att ett bolag skall kunna leva upp till ett sådant krav kan det vara nödvändigt att lägga samman bolagets aktier.

Svensk rätt präglas emellertid för närvarande av så stor osäkerhet vad gäller förutsättningarna för sammanläggning av aktier att ett bolag med spritt ägande inte kan genomföra en sådan åtgärd utan betydande risker. Åtgärden blir riskfri först om samtliga aktieägare lämnar sitt samtycke till den. Inhämtande av sådant samtycke är dock i praktiken en omöjlighet i bolag med en mycket vid krets av ägare. Mot den bakgrunden föreslogs i det utkast till lagrådsremiss om en ny aktiebolagslag som Justitiedepartementet presenterade i februari 2004 regler om sammanläggning av aktier. Innebörden av de föreslagna reglerna var i huvudsak följande. Aktier skall kunna läggas samman efter beslut om ändring av bolagsordningens föreskrifter om antalet aktier. För beslutet skall krävas den majoritet som gäller för beslut om ändring av bolagsordningen, dvs. normalt två tredjedels majoritet. Om det fattas ett sådant beslut, skall bolaget vara skyldigt att ombesörja försäljning av den del av en aktieägars aktieinnehav som inte motsvarar en hel ny aktie. Sammanläggningen skall verkställas genom att gamla aktier byts ut mot nya. I kuponbolag skall bolaget självständigt kunna byta ut gamla aktier som inte lämnas in för utbyte mot nya aktier. De nya aktierna skall säljas genom ett värdepappersinstitut. Intäkterna av försäljningen skall, efter avdrag för kostnaderna, tillfalla ägarna av de gamla aktierna.

Vid det remissmöte som Justitiedepartementet anordnade i mars 2004 påpekade *Sveriges advokatsamfund* att den föreslagna ordningen kunde innebära problem i de fall då det inte finns någon fungerande marknad för aktierna. I de fallen skulle det kunna uppkomma svårigheter att sälja överskjutande aktier och att fastställa ett rimligt pris för sådana aktier.

Vi delar samfundets uppfattning att de förslag som lämnades i Justitiedepartementets promemoria kan behöva kompletteras så att reglerna ger den enskilda aktieägaren ett gott skydd. Frågan om vilka kompletteringar som lämpligen bör göras kräver ytterligare beredningsåtgärder. Vi är därför inte beredda att nu lämna några förslag till regler om sammanläggning men avser att återkomma till frågan i ett senare sammanhang.

6.4 Aktieboken

6.4.1 Förande av aktiebok

Regeringens förslag: Liksom hittills skall det i alla aktiebolag finnas en aktiebok där aktierna i bolaget anges tillsammans med uppgift om aktieägars namn, adress och personnummer. I kuponbolag skall styrel-

sen ansvara för att aktieboken förs. I avstämningsbolag skall aktieboken föras av den centrala värdepappersförvararen.

En aktieägare skall inte kunna utöva de rättigheter mot bolaget som aktierna ger förrän han eller hon har införts i aktieboken.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 2001:1 s. 223 f.).

Remissinstanserna: Det stora flertalet remissinstanser har tillstyrkt förslagen eller inte haft några invändningar mot dem. Några remissinstanser har haft synpunkter på vilka uppgifter om aktieägare som skall finnas i aktieboken. Så har t.ex. *Fondbolagens förening* ansett att aktieboken, såvitt gäller aktieägare, bör innehålla endast de uppgifter som är nödvändiga för en säker identifiering medan *Svenska Revisorsamfundet* har menat att person- och organisationsnummer inte bör redovisas i aktieboken. *NUTEK* har föreslagit att begreppet aktiebok ersätts med aktieägarförteckning.

Bakgrund: I dag gäller att varje aktiebolag skall föra en aktiebok över bolagets samtliga aktier och aktieägare. Det är styrelsen i bolaget som har ansvaret för att aktieboken förs. Aktieboken kan utgöras av en bunden bok eller ett betryggande lösblads- eller kortsystem men den kan också föras med maskin för automatisk databehandling eller på annat liknande sätt (se 3 kap. 7 § aktiebolagslagen). I avstämningsbolag är det bolagets centrala värdepappersförvarare som för aktieboken (se 3 kap. 8 §). Aktieboken förs då alltid med automatiserad behandling.

I aktieboken antecknas aktieägarnas postadress och yrke eller titel. Om det finns aktier av olika slag, framgår det även till vilket slag varje aktie hör. I avstämningsbolag kan, i stället för aktieägaren, en förvaltare föras in i aktieboken. I aktieboken skall då antecknas att aktien innehas för annans räkning (se 3 kap. 10 § aktiebolagslagen).

Anteckningen i aktieboken för med sig olika rättsverkningar. Som huvudregel gäller att den som har förvärvat en aktie inte får utöva aktieägares rätt i bolaget förrän han eller hon har införts i aktieboken (se 3 kap. 14 § aktiebolagslagen). Av särskild betydelse är att en aktieägare dessförinnan inte får delta i bolagsstämman (se 9 kap. 2 §). Anteckningen i aktieboken anses också ha viss legitimationsverkan gentemot bolaget. Det innebär t.ex. att sådana utbetalningar som skall göras till någon i hans eller hennes egenskap av aktieägare i vissa fall kan göras till den som är införd i aktieboken (se t.ex. 12 kap. 3 § tredje stycket).

Skälen för regeringens förslag: Det är naturligt att det i ett aktiebolag förs en förteckning över dem som äger aktier i bolaget. Det ger möjlighet att löpande avgöra vem som är aktieägare i bolaget och som därmed bör ha de rättigheter som följer med aktien, såsom rätten till inflytande samt olika ekonomiska rättigheter. Företagsledningen får med en sådan förteckning bättre möjligheter att komma i kontakt med aktieägarna där detta behövs. Att en sådan förteckning förs – och att det till denna knyts olika rättsverkningar – ger också bättre förutsättningar för att tillgodose aktieägarnas rättigheter. Såsom vi återkommer till i avsnitt 6.4.3 talar också vissa allmänna intressen för att det finns en förteckning över aktieägarna, helt eller delvis allmänt tillgänglig. Också i den nya lagen bör det därför tas in en bestämmelse om att det för varje aktiebolag förs en förteckning över aktieägarna. En remissinstans har föreslagit att det nu-

varande begreppet aktiebok byts ut mot aktieägarförteckning. Begreppet aktiebok får emellertid anses vara en vedertagen och allmänt känd beteckning på det särskilda slag av förteckning som det här är fråga om. Vi förordar därför inte att begreppet byts ut.

Enligt gällande rätt ankommer det i kupongbolag på styrelsen att föra aktieboken. Av lagtexten framgår inte om styrelsen har möjlighet att delegera denna uppgift till annan. En sådan delegation torde dock vara möjlig. Vi anser att nuvarande reglering är i huvudsak tillfredsställande. Det bör alltså även i fortsättningen vara styrelsen som ansvarar för att aktieboken förs. Av den nya lagen bör dock framgå tydligare att styrelsen kan bemyndiga annan att ta hand om förandet av aktieboken. I lagen bör därför anges att styrelsen ansvarar för att aktieboken förs. Även med en sådan bestämmelse kommer givetvis styrelsen vara skyldig att förlöpande se till att rutinerna kring förandet av aktieboken fungerar på ett tillfredsställande sätt.

För avstämningsbolag gäller i dag att aktieboken skall föras av den centrala värdepappersförvararen. Mot bakgrund av hur regelverket kring avstämningsbolag är utformat är detta en naturlig ordning. Den bör alltså bestå. Såsom *VPC* har påpekat förutsätter dock detta att bolaget har träffat ett avtal med en central värdepappersförvarare. Ansvaret för att ett sådant avtal kommer till stånd bör vila på styrelsen. Detta bör komma till uttryck i den nya lagen.

En särskild fråga är vilka uppgifter om aktieägaren som bör tas in i aktieboken. Enligt gällande rätt skall inte bara namn utan också postadress och yrke eller titel anges. Kommittén har föreslagit att aktieboken skall innehålla namn, postadress samt person- eller organisationsnummer eller annat identifieringsnummer. Några remissinstanser har, såsom de får förstås, velat begränsa uppgifternas omfattning. Vi vill för vår del understryka vikten av att aktieboken på ett säkert sätt identifierar den som är aktieägare. I ett modernt samhälle förutsätter en sådan identifiering att aktieboken innehåller – utöver namn – person- eller motsvarade identifieringsnummer. Uppgifter om postadress förbättrar ytterligare möjligheten till kontakt mellan företagsledningen och aktieägarna. Vi anser därför att kommitténs förslag i denna del bör genomföras.

I dag gäller som huvudregel att en aktieägare inte får utöva de rättigheter som är knutna till aktien förrän han eller hon har förts in i aktieboken (se 3 kap. 14 § första stycket aktiebolagslagen). En bestämmelse av detta slag är ägnad att leda till ordning och reda vad gäller utövandet av rättigheter i bolaget. Den ger också aktieägarna ett påtagligt incitament att se till att bli införda i aktieboken. Utan en sådan bestämmelse skulle det finnas en risk för ofullständigheter och brister i aktieboken. Principen om att en aktieägare inte får utöva de rättigheter som är knutna till aktien förrän han eller hon är införda i aktieboken bör därför komma till uttryck även i den nya lagen.

Den nämnda principen har i dag ett undantag. Den hindrar inte en rättighetsinnehavare att göra gällande en sådan rätt som utövas mot företeende eller avlämnande av aktiebrev, kupong eller annat särskilt bevis av bolaget. I praktiken aktualiseras detta undantag endast i kupongbolag. Vi föreslår att en undantagsbestämmelse av motsvarande slag tas in i den nya lagen.

Regeringens förslag: Aktieboken skall föras med automatiserad behandling. I kupongbolag skall den också kunna föras i vanlig skriftlig form.
I den nya lagen tas in bestämmelser om ändamålen med aktieboken.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Kommittén har dock, såvitt gäller automatiserad behandling, använt begreppet ”dator” (SOU 2001:1 s. 223 f., även SOU 1997:22 s. 329). Kommittén har inte lämnat något förslag om ändamålen med aktieboken.

Remissinstanserna: Det stora flertalet remissinstanser har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag. Några har dock invänt mot begreppet ”dator” och förordat ett mera teknikneutralt begrepp.

Skälen för regeringens förslag

Aktiebokens form

Såsom vi redan har nämnt kan aktieboken i dag utgöras av en bunden bok eller ett betryggande lösblads- eller kortsystem. Den kan emellertid också föras med automatisk databehandling. I avstämningsbolag förs aktieboken alltid med automatisk databehandling.

Enligt vår uppfattning är den gällande ordningen ändamålsenlig och bör komma till uttryck också i den nya lagen. Med hänsyn till den snabba tekniska utvecklingen bör bestämmelserna utformas så teknikneutralt som möjligt. Det medför bl.a. att – såsom några remissinstanser har påpekat – lagen bör använda begreppet ”automatiserad behandling” i stället för det av kommittén förordade dator.

Ändamålen med behandlingen av uppgifter i aktieboken

Aktieboken skall innehålla bl.a. uppgifter om aktieägare. Sådana uppgifter utgör personuppgifter i personuppgiftslagens (1998:204) mening. Detta ger anledning att fråga sig hur bestämmelserna om aktieboken kommer att förhålla sig till vad som annars gäller om personuppgifter, i första hand personuppgiftslagen. Av 2 § personuppgiftslagen följer att lagen är subsidiär i förhållande till avvikande bestämmelser i lag eller förordning. Sådana bestämmelser får dock inte strida mot det underliggande EG-direktivet om personuppgifter (95/46/EG), på de områden där det är tillämpligt (inom första pelaren, jfr artikel 3.2 i direktivet).

Av 5 § personuppgiftslagen framgår att lagen är tillämplig på behandling av personuppgifter som är helt eller delvis automatiserad och på behandling av personuppgifter som sker i s.k. manuella register. För att behandling i manuella register skall omfattas av personuppgiftslagen måste dock uppgifterna vara sökbara på fler än ett kriterium. Personuppgiftslagen torde därför normalt bli tillämplig enbart i fråga om sådana aktieböcker som förs med automatiserad behandling.

I 9 § personuppgiftslagen anges vissa grundläggande krav på behandling av personuppgifter. Bl.a. gäller att personuppgifter får samlas in endast för uttryckligt angivna ändamål och att personuppgifter inte får

behandlas för något ändamål som är oförenligt med det för vilket de samlades in (finalitetsprincipen). Principen gör det särskilt viktigt att den personuppgiftsansvarige – dvs. den som ensam eller tillsammans med andra bestämmer ändamålen med och medlen för behandlingen av personuppgifter – vid insamlingen anger alla de ändamål för vilka han eller hon kan tänkas behöva använda de insamlade uppgifterna. Även ett utlämnande av uppgifterna till någon annan måste vara förenligt med de ursprungliga ändamålen.

Det sagda innebär att när personuppgifter behandlas genom att en aktiebok förs med automatiserad behandling ankommer det på den personuppgiftsansvarige att bestämma ändamålen med behandlingen av personuppgifterna. I den nuvarande aktiebolagslagen finns uttryckliga bestämmelser om skyldighet för aktiebolag att föra aktiebok, hur införing i aktieboken sker, vilka uppgifter aktieboken skall innehålla (se 3 kap. 7 och 10 §§), aktiebokens offentlighet (se 3 kap. 13 §) och rättsverkningarna av införing i aktieboken (se 3 kap. 14 §). Dessa bestämmelser torde, indirekt och sammantaget, uttrycka ändamålet med behandling av personuppgifter i aktieboken.

Vid utformningen av den nya lagen kan det dock av flera skäl vara lämpligt att införa uttryckliga bestämmelser om aktiebokens ändamål och innehåll. Dels har det ett allmänt pedagogiskt värde för de många människor som skall använda sig av lagen, dels undanröjs en del oklarheter och eventuella tvivel om tillämpligheten av vissa undantag i personuppgiftslagen och personuppgiftsförordningen (1998:1191), t.ex. om informationsplikt i samband med införing i aktieboken.

Vi föreslår därför att det i lagen tas in en uttrycklig bestämmelse om ändamålen med aktieboken. Bestämmelsen bör lämpligen innebära att aktieboken skall få användas *dels* som grundval för utövandet av aktieägares rättigheter mot bolaget, *dels* för att ge bolaget och andra underlag för att bedöma ägarförhållandena i bolaget.

För tydlighets skull bör det i lagen även anges vem som är personuppgiftsansvarig för aktieboken. Det är naturligt att personuppgiftsansvaret som huvudregel åvilar bolaget. I avstämningsbolag bör dock, så snart ansvaret för förandet av aktieboken har övergått på en central värdepappersförvarare, denne vara personuppgiftsansvarig.

Informationsplikt

23–27 §§ personuppgiftslagen innehåller bestämmelser om skyldighet för den personuppgiftsansvarige att i vissa fall lämna information till den registrerade. I 23 § behandlas situationen då uppgifterna har samlats in från den registrerade själv. Den personuppgiftsansvarige måste då självständigt lämna den registrerade information om behandlingen av uppgifterna. Av 25 § framgår att information skall lämnas om bl.a. ändamålen med behandlingen, rätten att ansöka om information och rätten att få rättelse. Information behöver dock inte lämnas om sådant som den registrerade redan känner till. Enligt 26 § är den personuppgiftsansvarige vidare skyldig att en gång per kalenderår, till var och en som ansöker om det, gratis lämna besked om huruvida personuppgifter som rör den sökande behandlas eller inte, s.k. registerutdrag.

När en uppgift om en aktieägare förs in i aktieboken sker det efter anmälan av aktieägaren. Det är således fråga om en situation där uppgifter om en person samlas in från personen själv. Eftersom det är aktieägaren själv som har anmält uppgifterna till aktiebolaget och ändamålet med behandlingen är lagreglerat, torde han eller hon därför i regel känna till en del av den information som skall lämnas enligt 25 §. Den personuppgiftsansvarige torde dock alltid behöva informera den registrerade om exempelvis rätten att ansöka om information enligt 26 § och om rätten att få rättelse. Vidare måste den personuppgiftsansvarige givetvis lämna information om sådana ändamål, exempelvis direkt marknadsföring, som inte omfattas av aktiebolagslagens bestämmelser om ändamålen med behandlingen och som den personuppgiftsansvarige har bestämt på egen hand. Slutsatsen är alltså att viss information alltid måste lämnas när uppgifterna samlas in från aktieägaren. Det gäller oavsett om den aktuella aktieägarens innehav faller inom eller utanför den ovan angivna begränsningsregeln.

Vad som nu har sagts gäller redan enligt personuppgiftslagen. Något behov av att reglera frågor om informationsplikt i den nya aktiebolagslagen synes inte föreligga. Däremot är det av pedagogiska skäl lämpligt att i lagen ta in en erinran om personuppgiftslagens bestämmelser.

Anmälan till tillsynsmyndigheten

Enligt 36 § första stycket personuppgiftslagen skall den personuppgiftsansvarige göra en skriftlig anmälan till tillsynsmyndigheten, dvs. Datainspektionen, om sådan behandling av personuppgifter som är helt eller delvis automatiserad. Regeringen och Datainspektionen har dock – med stöd av 36 § tredje stycket personuppgiftslagen – gjort vissa undantag från bestämmelsen. Vidare gäller undantag från anmälningsplikten enligt 37 § om den personuppgiftsansvarige har utsett och anmält ett personuppgiftsombud till Datainspektionen.

Av 3 § 3 personuppgiftsförordningen följer således att anmälningskyldighet inte gäller för behandling av personuppgifter som regleras i lag eller förordning i andra fall än de som avses i punkterna 1 och 2 i samma paragraf. Detta torde innebära att behandling av personuppgifter i aktieboken för ändamål som anges i aktiebolagslagen faller in under detta undantag och därmed inte omfattas av anmälningskyldighet. Däremot torde anmälningskyldighet inträda om den personuppgiftsansvarige har bestämt att uppgifterna också skall behandlas för annat ändamål, t.ex. för direkt marknadsföring.

Enligt vår uppfattning finns det inte anledning att reglera dessa frågor på annat sätt i den nya aktiebolagslagen.

6.4.3 Aktiebokens offentlighet

6.4.3.1 Huvudregeln

<p>Regeringens förslag: Aktieboken eller, om aktieboken förs med automatiserad behandling, en utskrift av aktieboken skall kostnadsfritt hållas tillgänglig för den som så önskar. I avstämningsbolag får en sådan ut-</p>

skrift av aktieboken vara upp till tre månader gammal. Mot ersättning för kostnaderna skall den som för aktieboken tillhandahålla en dagsaktuell utskrift.

Prop. 2004/05:85

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 2001:1 s. 231 f.).

Remissinstanserna: Det stora flertalet remissinstanser har tillstyrkt förslagen eller inte haft några invändningar mot dem. *VPC AB* har dock ansett att aktieboken i kupongbolag inte bör vara offentlig. *Företagarna* har ansett att aktieboken i kupongbolag skall vara öppen endast för aktieägare men att bolagsstämman eller styrelsen skall kunna besluta om att uppgifterna kan lämnas ut till annan. *Stockholmsbörsen* har ansett att offentligheten inte bör omfatta uppgifter om aktieägarnas namn och personnummer.

Bakgrund: Aktieboken skall enligt 3 kap. 13 § aktiebolagslagen hållas tillgänglig hos bolaget för var och en. Om boken förs med hjälp av dator, skall i stället en utskrift av boken på begäran tillhandahållas hos bolaget. Utskriften får inte vara äldre än sex månader. I avstämningsbolag skall en sådan utskrift även finnas hos den centrala värdepappersförvararen. Den som vill ha en aktuell utskrift av aktieboken har rätt till det men måste i så fall betala kostnaderna.

I avstämningsbolag som har mer än en aktieägare får en utskrift av aktieboken inte innehålla uppgifter om aktieägare som har högst 500 aktier i bolaget.

Skälen för regeringens förslag: Principen om aktiebokens offentlighet har en lång tradition i vårt land. Offentligheten har betydelse på flera sätt.

För *aktieägarna* kan det vara av stor vikt att det går att få kunskap om övriga aktieägare. Informationen kan ha betydelse för den som önskar förbereda en aktion på en bolagsstämma genom fullmaktsinsamling m.m. eller för utövandet av någon rättighet som tillkommer en aktieägare minoritet av viss storlek. På liknande sätt kan *den som överväger att köpa aktier* ha intresse av att känna till vilka som utövar inflytande över bolaget. Också för *anställda, leverantörer, kunder och andra intressenter i bolaget* är det ofta viktigt att veta vem eller vilka som äger bolaget och bestämmer över dess inriktning.

För *det allmänna* kan kunskap om aktieägarkretsen ha betydelse bl.a. i kampen mot den ekonomiska brottsligheten. Offentlig information om aktieägandet försvårar också otillbörliga undandraganden av egendom.

Att aktieboken är offentlig har särskild betydelse i forsknings- och utredningssammanhang, se t.ex. Ägarutredningens betänkande Ägande och inflytande i svenskt näringsliv (SOU 1988:38). Forskningsrapporter och utredningsbetänkanden grundade på innehållet i aktieböcker skapar förutsättningar för en öppen och saklig debatt om ägarstrukturer i svenskt näringsliv. Indirekt tjänar aktiebokens offentlighet därmed också demokratis intressen.

Det finns andra bestämmelser som medför att i vart fall namnen på de större ägarna i publika bolag offentliggörs med uppgift om storleken på aktieinnehaven. Som exempel kan nämnas flaggningsreglerna i 4 kap. lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument och reglerna om registrering i det s.k. insynsregistret enligt lagen (2000:1087) om anmäl-

ningsskyldighet för vissa innehav av finansiella instrument. För den som vill ha en heltäckande bild av vem som är vem i svenskt näringsliv finns det emellertid knappast något riktigt bra alternativ till aktieböckerna.

Samtidigt finns det andra omständigheter som talar mot att aktiebokens uppgifter skall vara allmänt tillgängliga.

För det första kan offentligheten komma i konflikt med den enskildes intresse av en skyddad privat sfär som andra inte har insyn i. De offentlighetsintressen som bär upp den offentlighetsrättsliga lagstiftningen gör sig givetvis inte gällande med samma styrka i aktiebolag som bedriver verksamhet utan anknytning till det offentliga. Integritetsaspekten väger dock knappast så tungt att den ger anledning att helt stänga aktieböckerna för allmän insyn.

För det andra kan tillgången till detaljerade uppgifter om enskilda aktieägare utnyttjas i brottsligt syfte. Så har skett vid flera tillfällen under de senaste åren. Oseriösa personer har hos VPC tagit del av eller begärt utskrift av ett bolags aktiebok och därmed skaffat sig kunskap om vem som har aktier i bolaget. Med hjälp av förfalskade legitimationshandlingar har personerna därefter vänt sig till en bank, utgett sig för att vara aktieägare i bolaget och gett banken i uppdrag att föra över innehavet till ett nyöppnat VP-konto i en annan bank. Förfarandet hade fram till år 2000 kommit till användning i åtta–tio fall. I samtliga dessa rörde det sig om aktier för miljonbelopp.

Uppgifterna i aktieboken om vem som äger aktier i bolaget kan alltså missbrukas. Förekommande missbruk ger givetvis anledning att överväga om tillgängligheten till aktieböckerna bör begränsas. Enligt vår mening bör detta dock inte ske utan att man är förhållandevis säker på att åtgärden verkligen förebygger den aktuella brottsligheten och att den inte heller innebär allvarliga olägenheter för enskilda eller det allmänna. Det kan då konstateras att bedrägerier av det aktuella slaget skulle kunna begås även om aktieboken inte var offentlig. Uppgifter om aktieägare i större bolag finns tillgängliga också i andra register. Till detta kommer att börsbolag i sina årsredovisningar regelmässigt redovisar vilka som är de största aktieägarna i bolaget. Därmed skulle sekretess för uppgifterna i aktieboken inte vara någon effektiv brottsförebyggande åtgärd.

Varken det ovan angivna integritetsintresset eller intresset av att skydda enskilda mot brott utgör därför anledning att helt stänga aktieboken för insyn från allmänheten. Enligt vår mening är det tvärtom naturligt att hålla fast vid principen om att aktieboken, i vart fall som huvudregel, skall vara offentlig.

Ett par remissinstanser har hävdat att det inte finns anledning att hålla aktieboken öppen i kuponbolag. Vi kan för vår del konstatera att några av de ovan angivna skälen för offentlighet – såsom aktieägarnas intresse av att känna till vilka andra ägare bolaget har – gör sig gällande även i kuponbolag. Principen om offentlighet bör därför gälla även i dessa bolag.

Skälen för offentlighet förlorar emellertid i styrka ju mindre aktieinnehav det är fråga om. Såsom vi kommer att behandla närmare i avsnitt 6.4.3.2 anser vi därför att mindre aktieinnehav i avstämningsbolag inte skall omfattas av principen om aktieboks offentlighet.

En annan fråga är om offentligheten bör omfatta samtliga slag av uppgifter som förekommer i aktieboken. Enligt *Stockholmsbörsen* borde

uppgifter om personnummer och adress kunna uteslutas. Därmed skulle man begränsa möjligheterna att utnyttja uppgifterna för brottsliga syften. Enligt vår mening skulle emellertid ett uteslutande av dessa uppgifter i hög grad begränsa användbarheten av övriga uppgifter, eftersom det i många fall skulle vara svårt att identifiera aktieägaren på ett entydigt sätt. Vi kan därför inte ansluta oss till Stockholmsbörsens förslag.

En särskild fråga är *hur* aktieboken skall hållas tillgänglig.

När det gäller aktieböcker som förs i sedvanlig skriftlig form är det naturligt att bolaget, liksom hittills, självt håller aktieboken tillgänglig för den som begär att få se den.

Om aktieboken förs med automatiserad behandling, måste bolaget i dag hålla en utskrift av aktieboken tillgänglig för allmänheten. Utskriften får vara högst sex månader gammal. Var och en har också rätt att mot ersättning få en egen utskrift av aktieboken. Enligt vår mening är det uppenbart att den information som en upp till sex månader gammal utskrift av aktieboken ger ibland kan vara föråldrad. I likhet med kommittén anser vi därför att det bör tillhandahållas färskare utskrifter än vad som krävs i dag. I fråga om kupongbolag – vars aktieböcker normalt får antas ha begränsad omfattning och där en utskrift därför inte kan antas innebära annat än helt marginella kostnader – föreslår vi att utskriften alltid skall avse de aktuella förhållandena i bolaget. I avstämningsbolag är antalet aktieägare typiskt sett större. Samtidigt kan det, i fråga om dessa bolag, antas att önskemålen om att få ta del av aktieboken är mera frekventa. Om bolaget alltid måste tillhandahålla aktuella utskrifter, skulle detta därför kunna leda till besvärande kostnader för bolagen. Kommitténs förslag, att avstämningsbolag måste tillhandahålla en upp till tre månader gammal utskrift, framstår mot den bakgrunden som väl avvägt. Liksom i dag bör bolaget dessutom vara skyldigt att mot ersättning tillhandahålla en helt aktuell utskrift av aktieboken.

Det är naturligt att modern teknik utnyttjas för att tillhandahålla informationen på det mest rationella sättet. Redan i dag torde det vara acceptabelt att i stället för en pappersutskrift tillhandahålla informationen i elektroniskt eller optiskt lagrad form. Detta bör gälla även i fortsättningen. Vi föreslår i klarhetens intresse att bestämmelsen om tillhandahållande av aktieboken genom utskrift kompletteras med en bestämmelse om att aktieboken även får tillhandahållas genom ”annan framställning”.

Sveriges Aktiesparares Riksförbund har i detta sammanhang förespråkat en skyldighet för de större bolagen att vidarebefordra meddelanden mellan olika aktieägare. Syftet med förbundets förslag är att stärka aktieägarminoritetens ställning. Vi har inte underlag att lämna något förslag i den delen.

6.4.3.2 Begränsningsregeln

Regeringens förslag: En utskrift av aktieboken i avstämningsbolag skall inte omfatta aktieägare som har högst 500 aktier i bolaget.

Kommitténs förslag: Kommittén har föreslagit att offentligheten inte skall omfatta aktieägare vars aktieinnehav motsvarar mindre än en tusendel av det totala röstetalet i bolaget (SOU 2001:1 s. 235 f.).

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har tillstyrkt kommitténs förslag eller har inte haft några invändningar mot det. *Tjänstemännens Centralorganisation* och *Journalistförbundet* har dock ansett att det inte bör finnas några begränsningar i aktiebokens offentlighet. Även *Kronofogdemyndigheten i Stockholms län* har ansett att kommitténs förslag begränsar tillgången till uppgifter i alltför hög grad. *Sveriges Aktiesparares Riksförbund* har förordat att offentlighet alltid bör gälla i fråga om aktieinnehav som representerar minst en tusendel av kapitalet i bolaget samt i fråga om aktieinnehav som hänför sig till personer som är att betrakta som insiders. Också *Riksskatteverket* och *Ekonomistyrningsverket* har menat att aktieinnehav som representerar minst en tusendel av kapitalet i bolaget alltid bör vara offentliga. *Brottsförebyggande rådet* har förordat att aktieinnehav som representerar en tiotusendel eller mera av kapitalet i bolaget alltid bör vara offentliga.

Sveriges Försäkringsförbund har ansett att även andra alternativ bör prövas, exempelvis att offentlighet inte skall gälla för aktieinnehav som representerar mindre än två tusendelar av röstetalet.

Bakgrund: I 3 kap. 13 § första stycket sista meningen aktiebolagslagen föreskrivs, såvitt gäller avstämningsbolag med mer än en aktieägare, att en utskrift av aktieboken inte får innehålla uppgifter om aktieägare som har högst 500 aktier i bolaget (begränsningsregeln). Bestämmelsen motiverades ursprungligen med att varken samhället eller allmänheten har något berättigat intresse av att känna till namnet på de personer som har små aktieposter och saknar möjlighet att påverka bolagets förvaltning (se prop. 1970:99 s. 60).

Bestämmelsen har under åren varit föremål för en del kritik. Redan i en VPC-rapport år 1986 sades det att bestämmelsen var stelbent och inte tog hänsyn till de skiftande förhållandena i de enskilda aktiebolagen. Bl.a. noterades att många små innehav till följd av s.k. split hade kommit att överskrida 500-gränsen. Det hade medfört att de offentliga aktieböckerna har blivit mycket omfattande och svåra att hitta i. De omfattande aktieböckerna ledde också till att bolagen och de som beställde kopior av aktieboken drabbades av stora kostnader. I rapporten diskuterades bl.a. om begränsningen i stället skulle kunna knytas till en viss andel av aktiekapitalet eller till en viss andel av röstetalet för samtliga aktier i bolaget eller till bådadera. Rapporten ledde dock inte till några lagstiftningsåtgärder i denna del.

Några år senare föreslog Värdepappersmarknadskommittén att en utskrift av aktieboken i avstämningsbolag inte skulle få innehålla uppgifter om aktieägare som innehade aktier med ett marknadsvärde som understeg fyra basbelopp men att uppgifter om aktieägare med aktier motsvarande minst en tusendel av antalet aktier eller röster i bolaget skulle vara offentliga (se SOU 1989:72 s. 133 f.). Inte heller detta förslag ledde till lagstiftning.

Bulvanutredningen föreslog att begränsningsregeln skulle relateras till aktiekapitalet i bolaget, så att en aktieägare vars aktieinnehav svarar mot mindre än en tiotusendel av aktiebolagets registrerade aktiekapital inte skulle tas upp i utskrift av aktieboken (SOU 1998:47 s. 150 f.).

Skälen för regeringens förslag: Såsom har berörts i föregående avsnitt finns det flera skäl för att aktieboken bör vara offentlig. Offentligheten ger aktieägarna information om vilka som kan utöva inflytande i

bolaget, något som kan vara av betydelse när aktieägare vill gå samman för att genomdriva ett beslut av visst innehåll. För anställda, leverantörer, kunder och andra intressenter i bolaget är det viktigt att veta vem eller vilka som äger bolaget och har makt att förändra. Aktiebokens offentlighet gör det möjligt att föra ett på fakta grundat offentligt samtal om ägarstrukturen i det svenska näringslivet. Vidare kan de rättsvårdande myndigheterna ha intresse av att få tillgång till uppgift om aktieinnehav. Såsom *Brottsförebyggande rådet* har påpekat kan detta ha betydelse för att motverka penningtvätt och andra otillbörliga förfaranden.

För dessa ändamål behövs emellertid inte detaljerade uppgifter om aktieposter som inte representerar något nämnvärt inflytande i bolaget eller några större värden. Det är främst de stora aktieinnehaven som är av intresse i detta sammanhang.

De ändamål som bär upp principen om aktiebokens offentlighet gör sig alltså inte särskilt starkt gällande i fråga om mindre aktieinnehav. Särskilt när det gäller de minsta aktieinnehaven, sådana som enbart har karaktär av normalt aktiesparande, kan det därför ifrågasättas om behovet av offentlighet väger över den enskildes intresse av en privat sfär i vilken andra inte har insyn. Till detta kommer att en redovisning av samtliga innehav kan göra den information som aktieboken ger svåröverskådlig och svårtydd. Ett krav på att samtliga innehav skall redovisas ökar också kostnaderna för att tillhandahålla informationen.

Enligt vår mening finns det därför anledning att hålla fast vid den princip som hittills har gällt, nämligen att mindre innehav i större bolag inte skall behöva redovisas. Det har ifrågasatts om avgränsningen av dessa mindre innehav, den s.k. begränsningsregeln, är ändamålsenligt utformad. En svaghet med regeln är det fixa antalet aktier. När det gäller noterade avstämningsbolag är ett aktieinnehav på mindre än 500 aktier ett mycket litet innehav. Aktieägare med sådana innehav saknar i praktiken egentligt inflytande över bolaget. Samtidigt kan det finnas onoterade avstämningsbolag med få aktier, där en post på mindre än 500 aktier ger ett betydande inflytande. Tillämpad på sådana bolag framstår 500-gränsen som alltför hög.

Det sagda talar för att begränsningsregeln borde konstrueras på ett annat sätt än i dag. Kommittén har ansett att regeln bör knytas till den röstandel som aktieägaren har. Enligt kommitténs förslag skall gränsen dras vid en tusendel (dvs. 0,1 %) av det totala antalet röster i bolaget skulle innebära en lämplig avgränsning.

Vi anser i och för sig att det finns goda skäl för att konstruera regeln på det sätt som kommittén har föreslagit. Med en sådan regel kommer de godtyckliga effekter som den nuvarande regeln ger upphov till att undvikas. Kopplingen mellan offentlighet och verkligt inflytande i bolaget blir tydligare. Samtidigt måste det konstateras att en sådan förändring som kommittén har föreslagit skulle innebära en drastisk minskning av antalet offentliga aktieinnehav i aktiemarknadsbolagen. I Volvo skulle de offentliga innehaven minska från knappt 38 000 till mindre än 100 och i Ericsson från 77 000 till 22. Effekterna kan visserligen i någon mån mildras genom att gränsen sätts vid en lägre röstandel och genom att även andelen i aktiekapitalet beaktas. Men även om gränsen sätts så lågt som vid exempelvis en tiotusendel (dvs. 0,01 %) av rösterna och aktiekapitalet blir effekterna mycket långtgående. För Volvo och Ericsson

skulle (mätt i 2002 års siffror) endast 370 respektive 445 aktieinnehav i så fall vara offentliga. Endast en bråkdel av de aktieinnehav som i dag är offentliga skulle alltså hamna över gränsvärdet.

De effekter som en regel av det slag som kommittén har föreslagit ger upphov till är enligt vår mening inte acceptabla i en tid då intresset av öppenhet och insyn i börsbolagen gör sig allt starkare gällande. Vi är därför inte beredda att förorda en regel som konstrueras på detta sätt utan föreslår i stället att den nuvarande begränsningsregeln behålls. Vid den bedömningen har vi också beaktat att den nuvarande regeln inte förefaller ha gett upphov till några påtagliga negativa konsekvenser i praktiken.

Sveriges Aktiesparares Riksförbund har föreslagit att innehav hänförliga till personer som är att betrakta som insiders enligt insiderlagstiftningen alltid skall vara offentliga, oavsett storleken på innehavet. Förslaget torde syfta på sådana personer i bolaget som enligt insiderstrafflagen (2000:1086) kan dömas för insiderbrott, dvs. den som har anställning, uppdrag eller annan befattning som normalt innebär att han eller hon får kännedom om omständigheter som har betydelse för kursen på finansiella instrument. Vi delar uppfattningen att det är viktigt att sådana personers innehav blir offentliga. Lagstiftningen tillhandahåller emellertid redan ett system för offentliggörande av sådana innehav. Enligt lagen (2000:1087) om anmälningsskyldighet för vissa innehav av finansiella instrument är sålunda den som har insynsställning i ett aktiemarknadsbolag skyldig att anmäla innehav och ändring av innehav till Finansinspektionen. Finansinspektionen för ett särskilt insynsregister över sådana anmälningar. Till dem som enligt lagen skall anses ha insynsställning – och vars aktieinnehav alltså skall offentliggöras i insynsregistret – hör bl.a. bolagets styrelseledamöter, verkställande direktör och revisor samt innehavare av annan ledande befattning i eller annat kvalificerat uppdrag för bolaget, om befattningen eller uppdraget normalt kan antas medföra tillgång till icke offentliggjord information om sådant förhållande som kan påverka kursen på aktierna i bolaget. Enligt vår uppfattning finns det inte anledning att därutöver kräva att dessa personers aktieinnehav – om de är av obetydligt slag – också skall offentliggöras i utskrifter av aktieboken.

6.4.3.3 Förvaltares uppgiftsskyldighet

Regeringens förslag: Hos den centrala värdepappersförvararen skall det för varje avstämningsbolag finnas en sammanställning över aktieägare med förvaltarregistrerade aktier. Sammanställningen skall inte omfatta aktieägare som har högst 500 aktier i bolaget.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag, dock har kommittén förordat att sammanställningen enbart skall innehålla uppgift om aktieägare som innehar en tusendel eller mera av rösterna i bolaget (SOU 2001:1 s. 239 f.).

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser har godtagit kommitténs förslag. *Sveriges Aktiesparares Riksförbund* har uttalat att

lagstiftaren måste verka för en ökad redovisning av utländska aktieägares innehav.

Bakgrund: Som har nämnts i avsnitt 6.4.1 kan i avstämningsbolag uppgiften om aktieägare ersättas av en uppgift om förvaltare. I aktieboken redovisas inte vilka som är ägare till förvaltarregistrerade aktier. Däremot har förvaltaren enligt 3 kap. 12 § lagen (1998: 1479) om kontoföring av finansiella instrument skyldighet att på begäran lämna uppgifter till den centrala värdepappersförvararen om de aktieägare vars aktier han förvaltar. Hos förvararen skall det finnas en sammanställning över aktieägare med mer än 500 förvaltarregistrerade aktier i bolaget. En utskrift av sammanställningen, högst sex månader gammal, skall hållas tillgänglig för var och en på bolagets huvudkontor och hos förvararen (se 3 kap. 13 § lagen om kontoföring av finansiella instrument).

Skälen för regeringens förslag: Det kan hävdas att de intressen som bär upp reglerna om aktiebokens offentlighet inte gör sig lika starkt gällande när det gäller förvaltarregistrerade aktier. Ägarna till förvaltarregistrerade aktier kan inte utöva de rättigheter som tillkommer en aktieägare på exempelvis en bolagsstämma utan att först låta föra in aktierna i aktieboken (jfr 9 kap. 2 § aktiebolagslagen). En aktieägare som har sina aktier förvaltarregistrerade kan emellertid mycket enkelt bli införd i aktieboken och med mycket kort varsel komma att utöva inflytande i bolaget (jfr 3 kap. 10 a §). Härtill kommer att förmögenhetsvärdet av aktieinnehaven kan vara betydande. Samhällsintresset av att veta vem som innehar förvaltarregistrerade aktier torde därför vara i det närmaste lika stort som intresset av upplysningar om andra aktieägare.

Enligt vår mening bör därför det nya regelverket, liksom det gamla, innehålla bestämmelser som innebär att förvaltare är skyldiga att lämna den centrala värdepappersförvararen uppgifter om aktieägare och att den centrala värdepappersförvararen är skyldig att tillhandahålla en offentlig förteckning över ägarna till förvaltarregistrerade aktier. Den sistnämnda förteckningen bör dock inte innehålla uppgifter om mindre aktieinnehav. Gränsen mellan mindre innehav och sådana innehav som skall redovisas i förteckningen bör dras på samma sätt som vi ovan har förordat i fråga om aktieboken. Det innebär att i förteckningen bör inte upptas aktieägare som har högst 500 aktier i bolaget.

Mycket tyder på att svenska aktier i allt större omfattning förvaltas av utländska institut. Detta ger upphov till frågor av olika slag. En fråga är hur man kan garantera att dessa institut verkligen anmäler uppgifter om aktieägare till den centrala värdepappersförvararen. En annan fråga är hur man skall lösa den regelkonflikt som uppkommer när det utländska institutet enligt den för institutet gällande rättsordningen är förhindrad att lämna ut uppgifter om aktieägare till den centrala värdepappersförvararen.

Det kan då först konstateras att det nästan inte alls synes förekomma att utländska institut begär tillstånd som förvaltare (se prop. 1997/98:160 s. 124). Vem som verkligen äger de innehav som förvaltas av utländska institut syns därför ofta inte i vare sig aktieboken eller en sådan förteckning som den centrala värdepappersförvararen för. Detta är givetvis otillfredsställande, eftersom tillgången på information om aktieinnehav försämrats och offentlighetsintresset kringgås. *Aktiespararnas* önskemål om

en förbättrad redovisning av utländska aktieägares innehav är därför i och för sig befogat.

Det är emellertid inte möjligt att kontrollera att utländska institut agerar i enlighet med den ordning som är avsedd och föreskriven. Såsom konstaterades redan i den nyss nämnda propositionen är det svårt att komma till rätta med detta problem. För den centrala värdepappersförvararen och för svenska myndigheter är det svårt eller rentav omöjligt att bedöma om ett utländskt institut som är antecknat som aktieägare i aktieboken i realiteten är bulvan för den verkliga aktieägaren. Det synes inte möjligt att genom svensk lagstiftning åstadkomma garantier för en tillfredsställande redovisning av utländska aktieägare.

När det gäller den andra frågan – hur man löser den regelkonflikt som uppkommer när en förvaltare enligt en utländsk rättsordning är förhindrad att lämna ut uppgifter om aktieägare till den centrala värdepappersförvararen – gör vi följande bedömning. Det måste accepteras att förvaltaren i denna situation inte kan lämna några uppgifter till den centrala värdepappersförvararen. Enligt 3 kap. 12 § fjärde stycket lagen om konförling av finansiella instrument får Finansinspektionen medge en förvaltare undantag från skyldigheten att lämna den centrala värdepappersförvararen uppgifter om aktieägare om det finns särskilda skäl. Det måste antas att sådana särskilda skäl föreligger för det fall att uppgifter inte kan lämnas med hänsyn till sekretessbestämmelser i utländska rättsordningar. Den nuvarande lagstiftningen är således inte i formell mening oförenlig med utländska rättsordningars eventuella sekretessbestämmelser.

Det bör därför inte införas några särskilda bestämmelser avseende redovisning av aktieägare, vars aktier förvaltas av utländska institut.

6.5 Aktiebrev

Regeringens förslag: I kupongbolag skall aktiebrev utfärdas till de aktieägare som begär det.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 1997:22 s. 213). – Såsom har berörts i avsnitt 4.7 innebär emellertid kommitténs särskilda förslag om ett centralt aktieägarregister att aktiebrev avskaffas även i de nuvarande kupongbolagen (se i denna del SOU 2001:1 bilagan s. 127–139). Detta förslag kommer att behandlas i ett senare sammanhang.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag. *Företagarna* har dock förordat ett avskaffande av systemet med aktiebrev.

Skälen för regeringens förslag: I svensk aktiebolagsrätt knyts aktierätten sedan länge till ett aktiebrev. Ett aktiebrev utgör en pappersbaserad handling som dokumenterar aktieägarens andel i bolaget.

Systemet med aktiebrev förekommer numera endast i kupongbolag. (jfr avsnitt 4.7). I avstämningsbolag finns det inte några aktiebrev som är bärare av aktierätten. Aktiehanteringen är i stället kontobaserad, dvs. den sker med hjälp av automatiserad behandling, och aktierätten är på olika sätt knuten till registreringen. I kupongbolag är motsvarande aktierättigheter i princip knutna till aktiebrevet eller till däremot svarande kuponger

eller andra dokument. Vid en aktieöverlåtelse måste aktiebrevet överlämnas till förvärvaren för att förvärvaren skall vara skyddad mot dubbelöverlåtelse och utmätning av aktien till betalning för överlåtarens skuld. Vid pantsättning av aktien måste aktiebrevet överlämnas till panthavaren för att denne skall få sakrättsligt skydd.

I avsnitt 4.7 har vi förordat att indelningen i avstämningsbolag och kupongbolag tills vidare behålls. De effekter som i avstämningsbolag uppkommer genom registrering i kontoföringssystemet måste i ett kupongbolag åstadkommas på annat sätt. Aktiebrevssystemet, där motsvarande effekter uppkommer genom aktiebrevets överlämnande, är väl etablerat men kan framstå som omodernt och kostnadskrävande. Bör det då ersättas med något annat?

En alternativ ordning är att det för kupongbolag inrättas ett centralt aktieägarregister, som förs av något gentemot aktieägarna oberoende organ och där aktierättigheterna – på samma sätt som i kontoföringssystemet – knyts till en viss person genom noteringar i registret. Kommittén har lämnat förslag till ett sådant register. Vi är emellertid inte beredda att i detta lagstiftningsärende lägga fram något förslag om inrättande av ett sådant register men avser att återkomma till den frågan i ett senare sammanhang.

I anslutning till sitt förslag om ett aktieägarregister har kommittén också diskuterat en modell där aktiebrevens funktion i de angivna avseendena har övertagits av anteckningar i aktieboken. I den modellen skulle anteckningarna i aktieboken vara rättsgrundande och ersätta överlämnandet av aktiebrevet. Modellen skulle vidare innebära att de ekonomiska rättigheter som i dag utövas mot uppvisande av aktiebrevet i stället skulle få utövas av den som är införd som aktieägare i aktieboken. Aktieboken skulle alltså föras av bolaget, med styrelsen som ansvarig. Den angivna modellen – som kommittén främst sett som en möjlig övergångsreglering på vägen till ett system med ett centralt aktieägarregister – har dock fått ett blandat remissmottagande. För vår del är vi för närvarande inte beredda att förorda den.

Vi föreslår därför att systemet med aktiebrev tills vidare får bestå. I likhet med kommittén ser vi inte heller någon anledning att föreslå annat än marginella sakliga ändringar av de närmare reglerna om aktiebrev. Vi återkommer till dessa i författningskommentaren.

7 Aktiebolagets organisation

7.1 Företagsstyrning (corporate governance)

Regeringens bedömning: Reglerna om aktiebolagets organisation bör vara inriktade på att främja en aktiv ägarfunktion i företagen.

Kommitténs bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning (SOU 2001 s. 12 f. och SOU 1995:44 s. 153 f.).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot kommitténs bedömning.

Skälen för regeringens bedömning: Under senare har frågor om företagsstyrning ("corporate governance") ägnats allt större uppmärksamhet. I propositionen Aktiebolagets organisation (prop. 1997/98:99) uttalade regeringen följande om sådana frågor (s. 75 f.).

En av regeringens utgångspunkter vid denna översyn har varit att aktiebolagslagen bör främja en aktiv ägarfunktion i företagen. I en marknadsökonomi är utsikterna till ekonomisk framgång ojämnt fördelade mellan olika verksamheter och företag. De som vill få ut så mycket som möjligt av de ekonomiska fördelarna som ett framgångsrikt utvecklingsarbete ger måste styra sina investeringar till de verksamheter och företag som har de bästa vinstutsikterna. De måste också övervaka sina investeringar genom att hålla sig underrättade om hur deras företag utvecklas och söka påverka deras verksamhet. Företagens ägare bidrar på det sättet till att resurserna i enskilda företag och i näringslivet som helhet utnyttjas så effektivt som möjligt. Ägare som tar ansvar för företagens och näringslivets utveckling är därför ett viktigt inslag i en fungerande marknadsökonomi. Genom regler som främjar en aktiv ägarfunktion i företagen skapas således största möjliga förutsättningar för en fortlöpande och snabb anpassning av företagens organisation till förändringar i omvärlden och för en dynamik i näringslivet. Regler med denna inriktning är därför till nytta såväl för det enskilda företaget som för näringslivet i stort.

Sedan detta uttalande gjordes har – bl.a. på grund av avslöjanden om olika företagsskandaler – frågor om företagsstyrning hamnat än mer i fokus, såväl i Sverige som i omvärlden. Det har tagits flera initiativ på området såväl i Sverige som internationellt. Inom EG har frågorna behandlats av en av EU-kommissionen tillsatt expertgrupp, den s.k. Wintergruppen. Gruppen avlämnade i november 2002 en rapport ("Winterrapporten") med rekommendationer för det fortsatta arbetet på EU-nivå. På grundval av rapporten fastställde EU-kommissionen i maj 2003 en handlingsplan på området ("*Modernising Company Law and Enhancing Corporate Governance in the European Union – A Plan to Move Forward*"). Handlingsplanen innehåller en prioriteringslista för de åtgärder som bör vidtas på kort, medellång och lång sikt. Som prioriterat på kort sikt anges i handlingsplanen bl.a. förslag om införande av krav på att noterade bolag skall ta in en särskild redogörelse i årsredovisningen för bolagets principer för företagsstyrning (s.k. corporate governance-berättelse) och förslag till en bättre ordning för ersättning till företagsledare. Kommissionen väntas under de närmaste åren lägga fram förslag i enlighet vad som har angetts i handlingsplanen.

Frågor om företagsstyrning behandlas också i andra internationella fora. Här kan särskilt nämnas arbetet inom OECD, som har resulterat bl.a. i det nyligen reviderade dokumentet "OECD Principles of Corporate Governance". Även i Sverige pågår arbete med anknytning till företagsstyrningsfrågor.

Liknande frågor har behandlats av Förtroendekommissionen. Kommissionen tillsattes av regeringen i september 2002. Den har haft till uppgift att etablera en dialog med företrädare för det svenska näringslivet samt att identifiera och granska förtroendeskadliga åtgärder på näringslivets område. I kommissionens uppdrag har vidare ingått att bedöma om lagstiftning, offentlig reglering och näringslivets eget regelverk behöver förändras samt föreslå de åtgärder som bedöms nödvändiga. Uppdraget

redovisades i april 2004 (se betänkandet Näringslivet och förtroendet, SOU 2004:47). Av särskilt intresse i detta sammanhang är det förslag till en särskild svensk ”kod för bolagsstyrning” som en till kommissionen knuten arbetsgrupp har tagit fram (se SOU 2004:46). En kommitté har sedan, på regeringens uppdrag, lämnat förslag till vissa omarbetningar (se SOU 2004:130). Andra näraliggande frågor är redan föremål för beredning inom Regeringskansliet, t.ex. den ovan (avsnitt 4.4) omnämnda frågan om förmåner till företagsledningen.

Enligt vår uppfattning är den principiella syn på dessa frågor som låg till grund för reformeringen av aktiebolagslagens organisationsregler år 1998 (se ovan) fortfarande rimlig. Betydelsen av ansvarsfulla och aktiva ägare har accentuerats ytterligare av de missförhållanden som på senare tid har uppdragats inom vissa företag. Strävan mot att ge goda förutsättningar för en aktiv ägarroll i bolagen bör således präglade även den nya aktiebolagslagen. Vi föreslår därför att de förändringar i reglerna som genomfördes år 1998 i detta syfte förs över till den nya lagen. De senaste årens utveckling och händelser innebär att det finns anledning att överväga ytterligare förändringar i regelverket för att förbättra förutsättningarna för en aktiv ägarroll och för att främja en sund kultur inom näringslivet. Som ovan har framgått övervägs sådana förändringar inom ramen för pågående arbeten såväl i Sverige som internationellt. Vi räknar därför med att återkomma till frågor av detta slag i flera olika sammanhang under det närmaste året.

7.2 Bolagsstämman

7.2.1 Allmänna överväganden om bolagsstämman

Regeringens förslag: Nuvarande bestämmelser om bolagsstämman överförs i allt väsentligt oförändrade till den nya aktiebolagslagen.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag.

Skälen för regeringens förslag: Aktieägarnas rätt att besluta i bolagets angelägenheter utövas vid en bolagsstämma (se 9 kap. 1 § aktiebolagslagen). Alla aktiebolag är skyldiga att hålla minst en bolagsstämma om året. En ordinarie bolagsstämma skall hållas inom sex månader efter utgången av räkenskapsåret. På denna stämma skall det fattas beslut om fastställelse av resultaträkningen och balansräkningen. Det skall också beslutas om vinst- och förlustdispositioner och om ansvarsfrihet åt styrelseledamöterna och den verkställande direktören. Vidare skall det fattas beslut i andra ärenden som enligt lagen eller bolagsordningen skall behandlas på stämman (se 9 kap. 7 §).

De regler om bolagsstämman som finns i den nuvarande aktiebolagslagen blev föremål för ingående överväganden i prop. 1997/98:99 (se s. 98–132). En grundläggande ambition var att ge bättre förutsättningar för en aktiv ägarroll i bolagen. De nya reglerna trädde i kraft den 1 januari 1999.

Kommittén har, med några undantag som behandlas i följande avsnitt, föreslagit att de nuvarande reglerna om bolagsstämma skall flyttas över till den nya lagen utan ändringar i sak. Vi ansluter oss till kommitténs förslag och föreslår således att de nuvarande bestämmelserna i huvudsak oförändrade tas in i den nya lagen.

Såsom kommittén har konstaterat finns det emellertid, särskilt mot bakgrund av teknikutvecklingen, skäl att överväga vissa förtydliganden och förbättringar av regelverket. Den nedanstående framställningen är i huvudsak begränsad till dessa särskilda frågor. Därutöver behandlar vi några frågor som remissinstanserna har tagit upp.

7.2.2 Rätten att delta i stämman i ett avstämningsbolag

Regeringens förslag: I ett avstämningsbolag skall den som är införd i aktieboken den femte vardagen före bolagsstämman ha rätt att delta i stämman. I bolagsordningen skall det kunna föreskrivas att den tidpunkt som skall vara bestämmande för rätten att delta i stämman skall infalla senare.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Kommittén har föreslagit en bestämmelse om att bolagsordningen i avstämningsbolag alltid skall ange den dag då aktieägaren skall vara införd i aktieboken för att få delta i bolagsstämman och att denna dag inte får infalla tidigare än fem vardagar före bolagsstämman (SOU 2001:1 s. 244).

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har tillstyrkt kommitténs förslag eller inte haft några invändningar mot det. *FAR* har uttalat att den dag då en aktieägare skall vara införd i aktieboken för att få delta i bolagsstämman alltid bör infalla fem vardagar före bolagsstämman. Även *Stockholmsbörsen* har framhållit att den aktuella dagen bör vara densamma för alla bolag med allmänt omsatta aktier. *VPC AB* har föreslagit en huvudregel om att dagen skall infalla den tionde vardagen före bolagsstämman men att det i bolagsordningen skall kunna anges en senare dag, som dock inte skall få infalla senare än tre vardagar före stämman. *Sveriges Aktiesparares Riksförbund* har ansett att dagen bör infalla den femte vardagen före bolagsstämman, om det inte i bolagsordningen anges en senare dag.

Skälen för regeringens förslag: I 9 kap. 2 § aktiebolagslagen finns bestämmelser om vem som har rätt att utöva aktieägares rätt på bolagsstämman. I kupongbolag tillkommer denna rätt den som är införd som aktieägare i aktieboken på dagen för stämman. I avstämningsbolag tillkommer rätten i stället den som är införd i aktieboken tio dagar före stämman.

Den tiodagarsregel som gäller för avstämningsbolag ger bolagen tid att vidta praktiska arrangemang inför bolagsstämman. Regeln har emellertid den nackdelen att förvärv och avyttringar av aktier som har skett under de sista tio dagarna före stämman inte kommer att återspeglas på stämman. Ett annat problem är att en aktieägare som har sina aktier förvaltarregistrerade (jfr avsnitt 6.4.1) riskerar att få mycket kort tid på sig för den rösträttsregistrering som krävs för att han eller hon skall få delta i

stämman. Kallar bolaget till stämma med kortast tillåtna kallelsefrist, två veckor, står endast ett par dagar till buds för rösträttsregistrering.

Vi delar därför, i likhet med flertalet remissinstanser, kommitténs uppfattning att tiodagarsregeln inte är ändamålsenlig. Den tidpunkt då aktieägaren skall vara införd i aktieboken för att få delta i bolagsstämman bör ligga närmare stämman. Därmed får de som är aktieägare i bolaget vid tiden för stämman större möjligheter att medverka och utöva inflytande.

Kommittén har föreslagit att den nuvarande ordningen med en i lag angiven enhetlig tidpunkt ersätts med en ordning där varje bolag i bolagsordningen anger vilken tidpunkt som gäller för bolaget. Tidpunkten skall enligt kommitténs förslag inte få infalla tidigare än fem vardagar före bolagsstämman.

Det finns, såsom ett par remissinstanser har framhållit, fördelar med en ordning där den tidpunkt då en aktieägare skall vara införd i aktieboken för att få delta i bolagsstämman är en och densamma för alla bolag. Det ger aktieägare som har aktier i ett stort antal olika bolag bättre möjligheter att tillvarata sin rätt. Samtidigt finns det fördelar med att ge bolagen en viss frihet att bestämma den aktuella tidpunkten på det sätt som är ändamålsenligt med hänsyn till det enskilda bolagets förhållanden. Så länge spelrummet för bolagen är begränsat och information om den tidpunkt som gäller för det enskilda bolaget är lätt tillgänglig bör detta inte vålla några bekymmer för aktieägarna.

Vi föreslår därför att bolagen själva ges ett visst utrymme att bestämma när den aktuella tidpunkten skall infalla. Frågan bör regleras i bolagsordningen.

Kommittén har förutsatt att den dag då en aktieägare skall vara införd i aktieboken för att få delta i bolagsstämman *alltid* skall anges i bolagsordningen. Några remissinstanser har menat att det är en fördel om den aktuella dagen anges i lagen, fast med möjlighet för bolagen att genom föreskrifter i bolagsordningen avvika från lagens regel. En sådan bestämmelse skulle kunna utformas så, att den som är införd i aktieboken ett visst antal dagar före bolagsstämman har rätt att delta i stämman, om det inte i bolagsordningen har bestämts att rätten till deltagande vid stämman skall avgöras med hänsyn till förhållandena vid en senare tidpunkt. En fördel med detta är att de bolag där den i lagen angivna ordningen uppfattas som tillfredsställande inte behöver ta in någon särskild föreskrift i bolagsordningen. Inte heller behövs det någon reglering för den situationen att ett bolag underlåter att göra den ändring av bolagsordningen som kommitténs förslag förutsätter.

Hur långt före stämman bör då den aktuella tidpunkten kunna förläggas? Kommitténs förslag att den inte skall få infalla tidigare än fem vardagar före bolagsstämman framstår enligt vår mening som en bra avvägning mellan aktieägarnas intressen och bolagets praktiska möjligheter att förbereda bolagsstämman. Visserligen kan det, som *VPC* har uttalat, uppstå en viss tidsnöd för de allra största bolagen med många aktieägare. Det är emellertid i dessa bolag, vars aktier är föremål för stor omsättning, som fördelarna med att förlägga tidpunkten nära inpå stämman är som störst för aktieägarna.

Vi föreslår därför att det i lagen tas in en bestämmelse, avseende avstämningsbolag, om att rätten att delta i bolagsstämman skall tillkomma den som är införd i aktieboken på den *femte* vardagen före bolags-

7.2.3 Rätten för utomstående att vara med på bolagsstämman

Regeringens förslag: I aktiebolagslagen ges en rättslig grund för bolagsstämman att tillåta annan än aktieägare att närvara eller på annat sätt följa stämmoförhandlingarna. I ett privat aktiebolag skall ett sådant beslut biträdas av samtliga aktieägare som är närvarande vid stämman. I ett publikt aktiebolag skall beslutet kunna fattas med enkel majoritet. I bolagsordningen skall det kunna tas in föreskrifter om att utomstående skall ha rätt att närvara vid stämman.

Kommitténs förslag: Överensstämmer huvudsakligen med regeringens förslag. Kommittén har dock inte lämnat något förslag om bolagsordningsföreskrifter rörande utomståendes närvaro vid bolagsstämman (SOU 2001:1 s. 244 f.).

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har tillstyrkt kommitténs förslag eller inte haft några invändningar mot det. *Svea hovrätt* har uttalat att det även i privata aktiebolag bör räcka med enkel majoritet för att låta utomstående närvara vid bolagsstämman. *Riksrevisionsverket*, liksom *IT-kommissionen*, har ansett att det bör kunna föreskrivas i bolagsordningen att andra än aktieägare skall ha tillträde. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* har gjort gällande att bestämmelsen om att bolagsstämman med enkel majoritet skall kunna besluta om utomstående skall ha rätt att närvara vid stämman enbart bör avse bolag vars aktier är noterade på en börs eller marknadsplats.

Skälen för regeringens förslag: Vid en bolagsstämma får i princip endast aktieägarna vara närvarande. Vissa undantag gäller emellertid. I den nuvarande lagen anges uttryckligen att aktieägare kan låta sig företrädas av ombud på stämman och att aktieägare och ombud kan medföra biträden vid stämman (se 9 kap. 3 § aktiebolagslagen). Vidare förutsätts att styrelseledamöter, verkställande direktör och revisor kan eller i vissa fall skall delta i stämman. Detsamma gäller personer med särskilda funktioner vid stämman, t.ex. en stämмоordförande eller en protokollförare som inte själv är aktieägare eller styrelseledamot i bolaget.

Lagen ger alltså inte personer som inte tillhör någon av de nu nämnda kategorierna, t.ex. journalister, någon rätt att närvara vid stämman. Den ger inte heller något besked om huruvida stämman genom särskilt beslut kan medge dem att övervara förhandlingarna. I praxis har stämman dock ansetts ha denna möjlighet.

I likhet med kommittén anser vi att det inte finns skäl att ändra på den grundläggande principen att stämman är en sluten sammankomst för aktieägarna. Det kan emellertid ligga i bolagets intresse att utomstående, t.ex. representanter för massmedia, bevakar stämman och sprider information om vad som där förekommer. För att tillgodose det praktiska behov som kan finnas bör det i lagen tas in en bestämmelse som anger att stämman kan besluta att utomstående personer får närvara vid stämman eller på annat sätt följa stämmoförhandlingarna.

En särskild fråga är vilket majoritetskrav som skall gälla för ett sådant beslut. Kommittén har föreslagit att det i sammanhanget görs en åtskillnad mellan privata och publika bolag. Vi delar kommitténs uppfattning.

I ett privat aktiebolag är aktieägarkretsen typiskt sett mycket liten. Aktieägarna ingår ofta i styrelsen eller har andra funktioner i bolaget. I sådana bolag kan stämman ofta komma att diskutera förhållandevis detaljerade frågor om bolagets organisation och verksamhet. Personer utanför den krets som har beskrivits ovan bör därför inte tillåtas övervara stämmoförhandlingarna annat än om samtliga vid stämman närvarande aktieägare är överens om det.

I ett publikt bolag är ägarkretsen typiskt sett väsentligt större. Här gör sig skälen för att stämman skall vara en sluten sammankomst typiskt sett mindre starkt gällande. I sådana bolag bör det räcka att stämmans beslut om att tillåta att förhandlingarna följs av utomstående fattas med sedvanlig majoritet, dvs. enkel majoritet.

Om stämman har beslutat att låta utomstående vara närvarande på bolagsstämman, bör stämman senare kunna ompröva beslutet och besluta att ”stänga” stämman för utomstående. Vi föreslår inte några särskilda regler om särskild majoritet vid sådana beslut vilka således bör kunna fattas med enkel majoritet.

Såsom bl.a. *Riksrevisionsverket* har varit inne på finns det bolag där frågan om utomståendes rätt att närvara vid bolagsstämman bör regleras av bolagsordningen. I vissa bolag, t.ex. vissa statligt ägda bolag, kan det sålunda stå klart att utomstående alltid bör beredas tillfälle att närvara vid stämman. Det framstår då inte som ändamålsenligt att vid varje stämma fatta ett beslut i saken. Det bör därför vara möjligt att ta in föreskrifter i bolagsordningen som innebär att utomstående har rätt att närvara vid bolagsstämman trots att stämman inte har beslutat i saken.

7.2.4 Aktieägarnas möjligheter att delta utan att vara närvarande på stämman

7.2.4.1 Bakgrund och utgångspunkter

Regeringens bedömning: Aktiebolagslagen bör underlätta för aktieägare som inte kan eller vill delta i bolagsstämman personligen att delta i de beslut som bolagsstämman fattar.

Kommitténs bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning (SOU 2001:1 s. 248 f.).

Remissinstanserna: Kommitténs bedömning har inte mött några invändningar.

Skälen för regeringens bedömning: En aktieägare utövar sin rätt vid bolagsstämma antingen personligen eller genom ombud med fullmakt. Enligt kommittén förekommer fullmakter i dag i mycket liten utsträckning i svenska bolag. Sedan den 1 januari 1999 är det också förbjudet för styrelsen att samla in fullmakter på bolagets bekostnad (se 9 kap. 3 § aktiebolagslagen).

I den svenska och internationella debatten har från flera håll framhållits att det bör vara möjligt att ”poströsta” på bolagsstämma. Därmed

torde avses en möjlighet för aktieägarna att i förväg avge sin röst i frågor som skall avgöras genom stämmans beslut.

Kravet på ”poströstning” skall ses i ljuset av det alltmer utbredda aktieägandet. Antalet aktieägare i de stora, börsnoterade bolagen har ökat mycket kraftigt under de senaste decennierna. Många av dessa ägare har så begränsade aktieinnehav i de enskilda bolagen att de saknar incitament att delta personligen i stämman. En möjlighet att ”poströsta” skulle, har det sagts, öka dessa aktieägares möjligheter att påverka stämmans beslut.

En annan orsak till att önskemål nu framförs om ”poströstning” är den tilltagande internationaliseringen av aktieägandet. Den utlandsägda andelen av börsvärdet är i dag betydande. Enligt vad kommittén har redovisat deltar utländska ägare i mycket ringa utsträckning i de svenska bolagsstämmorna. I debatten har anförts att en möjlighet till ”poströstning” väsentligt skulle förbättra möjligheterna för dessa utländska ägare att påverka besluten på stämman. Detta skulle i sin tur öka svenska bolags möjligheter att anskaffa riskkapital utomlands.

”Poströstning” och andra åtgärder för att göra det möjligt för utländska aktieägare att rösta på bolagsstämma i börsnoterade bolag har uppmärksamats av bl.a. OECD i det år 1999 antagna dokumentet ”OECD Principles of Corporate Governance”. I dokumentet, som Sverige har ställt sig bakom, uppmanas OECD:s medlemsländer att tillåta s.k. voting by proxy (se dokumentet, 2004 års utgåva, s. 35).

Vi delar den principiella uppfattning som kommer till uttryck i OECD:s dokument. Lagen bör underlätta för aktieägare, som inte har vilja eller möjlighet att personligen delta i bolagsstämma, att på annat sätt påverka innehållet i bolagsstämmans beslut. Det enda alternativ till personlig närvaro vid stämma som nuvarande lagstiftning ger är möjligheten att ställa ombud för sig. Som har framgått av det föregående anses denna möjlighet inte ge tillräckligt utrymme att påverka innehållet i de beslut som fattas på bolagsstämman i de svenska börsbolagen. I så fall är det en omständighet som kan försvåra bolagens anskaffning av riskkapital på den internationella kapitalmarknaden. Vi anser därför att det nu är dags att ändra lagen så att det blir praktiskt möjligt för bolagen att i större utsträckning än vad som i dag är fallet erbjuda sina aktieägare en möjlighet att i förväg avge sin röst i frågor som skall avgöras på stämman.

En sådan ordning skulle i och för sig också kunna få negativa effekter. Det är uppenbart att stämmans funktion som mötes- och diskussionsplats för aktieägarna väsentligt skulle minska om merparten av rösterna avgavs genom ”poströstning” eller av ett ombud som har fått sitt uppdrag genom en av styrelsen organiserad fullmaktsinsamling. Ägarförhållandena i svenska storföretag talar emellertid emot en sådan utveckling inom överskådlig tid. De svenska storföretagens ägarstruktur kännetecknas av en betydande koncentration och dessutom ett högt stämmodeltagande från de stora svenska ägarnas sida. Det finns ingenting som tyder på att dessa ägare under överskådlig tid skulle komma att föredra att ”poströsta” i stället för att vara fysiskt representerade vid bolagsstämmorna.

Regeringens bedömning: Bestämmelserna om aktieägarnas rätt att före bolagsstämman avge sin röst i frågor som skall avgöras av stämman bör utformas inom ramen för ett utvidgat fullmaktsinstitut.

Kommitténs bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning (SOU 2001:1 s. 250 f.).

Remissinstanserna: Kommitténs bedömning har inte mött några invändningar.

Skälen för regeringens bedömning: Vi har ovan gjort den bedömningen att aktieägarnas möjligheter att påverka stämmobesluten utan att personligen delta i stämman bör förbättras. Detta kan ske genom en utveckling av det redan existerande fullmaktsinstitutet eller genom att det införs ett nytt institut i lagen, "poströstning".

En principiell skillnad mellan fullmaktsinstitutet och poströstningsinstitutet är att aktieägaren i det första fallet befullmäktigar ett ombud att närvara och utöva rösträtt vid stämman, medan han eller hon i det andra fallet avger sin röst i förväg direkt till bolaget för att räknas vid omröstning på stämman. Tidigare var det inte ovanligt att styrelsen i större svenska aktiebolag på bolagets bekostnad samlade in fullmakter från aktieägarna. Genom fullmakten gav aktieägarna någon fysisk person som ingick i styrelsen eller som stod styrelsen nära i uppdrag att rösta för deras aktier i enlighet med vad ombudet fann för gott. Denna ordning har på goda grunder förbjudits. Om man emellertid modifierar rutinen något, så att aktieägarna inte bara ställer ut fullmakter utan även lämnar detaljerade instruktioner om hur rösträtten för aktierna i varje fråga skall utövas, får man en ordning som nära överensstämmer med poströstning. Den principiellt viktiga skillnaden blir då att det vid poströstning är styrelsen som redovisar hur aktieägarna lagt sina poströster, medan det vid fullmaktsröstning ankommer på ombudet att rösta med stöd av sina fullmakter.

Fullmaktsinstitutet är sedan länge känt och beprövat i svensk aktiebolagsrätt medan poströstning skulle innebära en nyhet. Om man med fullmaktsregler kan uppnå samma resultat som med bestämmelser om poströstning, bör man redan av detta skäl välja det förstnämnda alternativet. Ett fullmaktssystem ligger också i linje med de utomlands förekommande "poströstningssystem" som i stor utsträckning synes ha inspirerat till de i debatten framförda kraven på "poströstning". Den främsta förebilden torde vara det i Förenta staterna allmänt använda s.k. proxy-systemet, vilket är just ett fullmaktssystem. Även i en rad europeiska länder finns sedan länge regler om sådan fullmaktsinsamling. Det är också det alternativ som valdes vid den revidering av den finska aktiebolagslagen som gjordes för ett par år sedan.

Bland de länder vi brukar jämföra oss med finns, enligt vad kommittén har redovisat, renodlade poströstningssystem endast i Frankrike, Belgien och Italien.

Mot den bakgrunden förordar vi, i likhet med kommittén, fullmaktsalternativet.

Regeringens förslag: I bolagsordningen skall få föreskrivas att styrelsen får samla in fullmakter till bolagsstämman på bolagets bekostnad. En sådan föreskrift skall innebära att styrelsen i samband med kallelse till bolagsstämma får tillhandahålla ett formulär som aktieägarna kan använda för att ge en viss av styrelsen angiven person fullmakt att företräda dem på bolagsstämman i de frågor som anges i formuläret.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag (SOU 2001:1 s. 251–253).

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har tillstyrkt förslaget eller inte haft några invändningar mot det. *FAR* har förklarat sig vara positiv till förslaget men har framhållit svårigheten att överblicka de praktiska konsekvenserna.

AktieTorget har tagit upp frågan om de aktieägare som har lämnat fullmakt skall anses närvarande under hela stämman. *Sveriges Aktiesparares Riksförbund* har ansett att det krävs närmare vägledning i fråga om vem styrelsen skall utse som ombud för aktieägarna; ombudet bör, enligt Aktiespararna, vara oberoende gentemot bolagets ledning.

Skälen för regeringens förslag: Som har framgått ovan är det idag förbjudet för styrelsen att samla in fullmakter på bolagets bekostnad (se 9 kap. 3 § aktiebolagslagen). Skälet för förbudet är att en sådan möjlighet för styrelsen är ägnad att konservera den rådande ägar- och inflytandestrukturen i bolaget och därmed kan försvåra ledningsfientliga aktieägarinitiativ (se prop. 1997/98:99 s. 112 f.).

Vi anser att motiven till förbudet alltjämt är bärande och att förbudet därför i princip bör finnas kvar. Om fullmakter skall fylla samma funktion som poströster, kan emellertid förbudet mot fullmaktsinsamlingar på bolagets bekostnad inte behållas oförändrat. Från det principiella förbudet bör därför göras undantag för insamlingar på bolagets bekostnad av fullmakter som i praktiken fungerar som poströster. Undantaget från förbudet mot insamling av fullmakter på bolagets bekostnad bör alltså avse endast fullmaktsuppdrag som är utformade på i lagen närmare angivet sätt.

Huruvida ett sådant förfarande – vars närmare utformning vi strax återkommer till – skall kunna komma till användning bör, bl.a. med hänsyn till kostnaderna, ytterst avgöras av aktieägarna. Frågan om det skall vara möjligt att använda sig av förfarandet i ett enskilt bolag bör därför regleras i bolagsordningen.

Hur bör då en fullmakt av det nu aktuella slaget – en sådan som skall kunna fungera som ”poströst” – vara utformad? Enligt vår mening är det naturligt att den alltid skall innehålla vissa upplysningar av formell karaktär. Av fullmakten bör sålunda framgå vilken dag fullmakten skall vara ombudet tillhanda för att kunna beaktas. Vidare bör framgå att fullmakten kan återkallas och hur aktieägaren skall gå till väga för att åstadkomma detta. Att fullmakten skall ha denna utformning bör komma till uttryck i lagen.

Fullmakten bör kunna avse alla ärenden som skall behandlas på bolagsstämman. Med fullmakten bör dock inte följa någon behörighet i

andra ärenden än de som uttryckligen har nämnts i fullmakten. Härigenom blir det tydligare för aktieägaren vilken behörighet ombudet får till följd av fullmakten och vilka rösträttsinstruktioner som alltså bör lämnas. En nackdel med att fullmakten begränsas på detta sätt är att ombudet inte kommer att kunna rösta vare sig i ordningsfrågor, t.ex. val av ordförande vid stämman, eller i andra frågor som inte har tagits upp i kallelsen, såsom frågor som omedelbart föranleds av ett annat ärende som skall tas till avgörande. Vi bedömer dock att denna nackdel är av mindre betydelse. I sammanhanget finns anledning att påpeka att, med vissa mindre undantag, bolagsstämman inte får fatta beslut som innebär en reell avvikelse från i kallelsen framlagda förslag med mindre samtliga aktieägare i bolaget är överens om det (jfr 9 kap. 17 § aktiebolagslagen).

En förutsättning för att ett fullmaktssystem skall ge det avsedda inflytandet för aktieägarna är givetvis att dessa har tillgång till de förslag som kommer att prövas på stämman. Fullmakten bör därför alltid innehålla de förslag som har lagts fram i respektive ärende.

Kommittén har föreslagit att det formulär som tillhandahålls aktieägaren skall ange tre likvärdigt presenterade svarsalternativ i anslutning till styrelsens förslag i de frågor som fullmakten omfattar, ”Ja”, ”Nej” och ”Avstår”. Som *FAR* har varit inne på torde det inte alltid vara möjligt att utforma formuläret på ett sätt som ger aktieägaren helt och hållet samma möjligheter att t.ex. rösta i delfrågor som en personlig närvaro vid stämman ger. *FAR* har som exempel nämnt det fallet att en aktieägare vill rösta för olika beslut om ansvarsfrihet för olika styrelseledamöter. Enligt vår mening torde emellertid denna nackdel med kommitténs förslag förhållandevis sällan få någon praktisk betydelse. En aktieägare som inte anser att formuläret är utformat på ett adekvat sätt har också alltid möjlighet i stället infinna sig personligen eller ställa ett sedvanligt stämombud för sig. Vi ansluter oss därför till kommitténs förslag, med den avvikelsen att alternativet ”Avstår” inte bör anges i formuläret.

I lagen bör också anges att aktieägaren inte får instruera ombudet på annat sätt än genom att markera ett av de angivna svarsalternativen och att aktieägaren inte heller får villkora svaren. Om aktieägaren bryter mot denna regel, bör fullmakten anses vara ogiltig. Detta slag av begränsningar är nödvändiga för att den föreslagna ordningen skall kunna fungera praktiskt.

En annan fråga som aktualiseras vid omröstning där en aktieägare företräds av ombud, vars uppdrag omfattar endast vissa stämöändren, är hur röstlängden vid bolagsstämman skall se ut. Skall aktieägaren anses vara närvarande vid stämman i samtliga ärenden eller skall han eller hon anses vara närvarande endast i de ärenden som fullmakten omfattar? I likhet med kommittén anser vi att det senare alternativet skulle innebära betydande praktiska svårigheter, eftersom det förutsätter att det upprättas särskilda röstlängder för de ärenden i vilka aktieägare företräds av ombud med stöd av de nya fullmaktreglerna. Mot det förra alternativet kan visserligen anföras principiella och praktiska invändningar. Så kan det t.ex. bli svårare att vid stämman uppnå den majoritet som krävs för vissa typer av beslut. Vi bedömer dock att denna olägenhet är av mindre betydelse.

Av det som har sagts ovan följer att fullmakten måste visas upp för bolaget senast i samband med att röstlängden upprättas.

Ytterligare en fråga är vem styrelsen skall kunna föreslå som ombud. Här är bestämmelserna om jäv vid bolagsstämma av intresse. Enligt gällande rätt får ett ombud inte rösta i fråga om talan mot honom eller henne eller i fråga om hans eller hennes skadeståndsansvar eller annan förpliktelse mot bolaget (se 9 kap. 36 § andra stycket aktiebolagslagen). Bestämmelsen innebär i praktiken bl.a. att en styrelseledamot eller en verkställande direktör som är ombud för aktieägare inte kan delta i ett stämmobeslut om sin egen ansvarsfrihet gentemot bolaget. För att aktieägarna i största möjliga utsträckning skall kunna delta även i ett sådant beslut har kommittén föreslagit att styrelsen till ombud får föreslå endast den som inte är ledamot av styrelsen eller verkställande direktör i bolaget. Vi ansluter oss i den delen till kommitténs förslag. *Sveriges Aktiesparares Riksförbund* har ansett att förslaget i denna del inte säkerställer att ombudet är ”oberoende” av bolagets ledning. Vi anser dock att de stränga formkrav som ställs i fråga om fullmaktens innehåll och användning minskar behovet av särskilda regler om att ombudet skall vara oberoende. En sådan reglering skulle också göra bestämmelserna mer komplicerade och vara ägnad att leda till tvister. Vi delar därför kommitténs uppfattning att någon regel om att ombudet skall vara oberoende inte behövs.

Det är givetvis viktigt att alla aktieägare ges samma möjlighet att utnyttja fullmaktssystemet. Kallelsen till en bolagsstämma inför vilken fullmaktsinsamling skall äga rum bör därför alltid innehålla en uppgift om hur fullmaktsformulär kan erhållas. Om kallelsen skickas med post eller e-post, är det naturligt att fullmaktsformuläret bifogas kallelsen till stämman. Formuläret måste i så fall följaktligen tillställas samtliga ägare vilkas postadress är känd för bolaget. Detta får också anses följa av allmänna principer (jfr 8 kap. 34 § aktiebolagslagen) och behöver därför inte regleras särskilt.

7.2.5 Aktieägarnas rätt att delta i stämman på distans

Regeringens bedömning: Det behövs inte några bestämmelser om aktieägares rätt att delta i stämman utan att vara personligen närvarande i stämmolokalen, t.ex. genom Internetuppkoppling.

Kommitténs bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning (SOU 2001:1 s. 247).

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har tillstyrkt kommitténs bedömning eller har inte haft någon invändning mot den. *Ekonomistyrningsverket* och *Sveriges Aktiesparares Riksförbund* har uttalat att bolaget i bolagsordningen bör få bestämma att aktieägare skall kunna närvara vid bolagsstämman och delta i omröstningar utan att vara närvarande i stämmolokalen. Aktiespararna har vidare förklarat sig sakna en diskussion om hur aktieägarnas rättigheter skall tas till vara vid deltagande på distans.

Skälen för regeringens förslag: Bolagsstämman skall enligt 9 kap. 10 § aktiebolagslagen hållas på den ort där styrelsen har sitt säte. I bolagsordningen får dock föreskrivas att stämman skall eller kan hållas på annan angiven ort i Sverige.

Av förarbetena framgår att bestämmelsen om orten för stämma inte hindrar att aktieägare med hjälp av modern kommunikationsteknik deltar i stämman från en eller flera andra orter, inom eller utom landet (se prop. 1997/98:99 s. 102 f.). Stämмоarrangemang av det slaget – med en del av stämmodeltagarna närvarande via videolänk – förekommer redan bland storföretagen. Normalt torde videoöverföringen ske från en av bolaget anvisad lokal. Förutsättningarna för att kontrollera aktieägarnas identitet, storleken av hans eller hennes aktieinnehav, förekommande aktieinnehav m.m. blir därmed i allt väsentligt desamma som om aktieägarna hade befunnit sig i själva stämmolokalen.

En särskild fråga är vem som kan besluta om detta slag av distansdeltagande. Så länge inte annat föreskrivs torde frågan om hur stämman skall organiseras ligga i styrelsens händer, fastän med möjlighet för stämman att ompröva styrelsens arrangemang. Från aktieägarnas perspektiv kan det emellertid vara viktigt att på förhand veta att det finns en möjlighet att delta i bolagsstämman på distans. Det kan också vara olämpligt att frågan om huruvida bolaget skall arrangera stämmodeltagande från annan ort helt läggs i händerna på styrelsen eller en aktieägarmajoritet. Vi har därför övervägt en särskild lagregel om att det i bolagsordningen får tas in föreskrifter om att aktieägarna skall ha rätt att delta i bolagsstämman från en av bolaget anvisad plats på annan angiven ort. Enligt vår bedömning kan emellertid sådana föreskrifter tas in i bolagsordningen även om det inte ges uttryckligt stöd för det i lagen. En lagregel om att frågan kan regleras i bolagsordningen riskerar också att leda till oklarhet om vad som gäller när bolagsordningen inte berör frågan. Vi lämnar därför inte något förslag om en sådan lagregel.

En annan fråga är hur distansdeltagandet närmare skall organiseras. Ett par remissinstanser har menat det skulle vara värdefullt om man i lagen närmare kunde ange förutsättningarna för distansdeltagande i stämman. Vi har i och för sig förståelse för det önskemålet. Som konstaterades redan i 1997 års lagstiftningsärende är emellertid de närmare förutsättningarna för deltagande i bolagsstämman utan personlig närvaro en teknisk fråga som inte lämpar sig för lagstiftning. I stället måste den som ansvarar för ordningsfrågor vid stämman, dvs. stämmans ordförande, ta ställning till om vidtagna tekniska förberedelser är tillfredsställande. Det torde med dagens audiovisuella teknik vara möjligt att åstadkomma ett deltagande på distans på i det närmaste samma villkor som gäller för de aktieägare som är personligen närvarande, även i de större bolagen. Givetvis måste den tekniska uppkopplingen vara så välfungerande att exempelvis omröstningar kan genomföras på ett säkert sätt. De tekniska frågor som detta ger upphov till bör emellertid inte författningsregleras.

En särskild form av distansdeltagande är när enskilda aktieägare deltar i stämman från exempelvis sin bostad via en dator uppkopplad på Internet eller annat datanätverk. I likhet med kommittén ser vi inte några principiella hinder mot sådana arrangemang. I denna situation aktualiseras visserligen en rad särskilda frågor, såsom kontrollen av aktieägarens identitet och genomförandet av omröstningar. Men i flertalet av dessa frågor torde det gå att finna olika slag av tekniska lösningar. Om en eller flera aktieägare deltar i bolagsstämman på detta sätt, går det dock inte att upprätthålla principen om att utomstående inte får delta i stämman. En särskild förutsättning för att ett arrangemang av detta slag skall kunna

genomföras torde därför vara att bolagsstämman har beslutat att även andra än aktieägare får vara närvarande (se avsnitt 7.2.3) eller att det i bolagsordningen har tagits in en bestämmelse om detta.

Även när det gäller distansdeltagande via dator framstår det som vanskligt att i lag reglera hur aktieägarens deltagande skall gå till. Vi föreslår alltså inte heller i denna del några särskilda regler.

7.2.6 Elektronisk omröstning

Regeringens bedömning: Det behövs inte några särskilda bestämmelser om elektronisk omröstning vid bolagsstämma.

Kommitténs bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning (SOU 2001:1 s. 247 f.).

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har tillstyrkt kommitténs bedömning eller har inte haft någon invändning mot den. *IT-kommissionen* har ansett att elektroniska signaturer bör godtas vid omröstningar.

Skälen för regeringens bedömning: Kommittén har särskilt tagit upp en aspekt av aktieägarnas deltagande vid bolagsstämman, nämligen hur s.k. elektronisk omröstning kan komma till användning vid stämmobeslut. Ett sådant förfarande kan avse både omröstning bland aktieägare som är personligen närvarande i stämmolokalen och bland aktieägare som är närvarande på distans.

Bolagsstämmans beslut fattas som huvudregel genom acklamation. Om någon av aktieägarna begär det, skall omröstning ske. Vid omröstning som avser andra beslut än val skall i såväl privata som publika aktiebolag omröstningen ske öppet, om bolagsstämman inte beslutar om sluten omröstning. Vid val skall omröstning i publika aktiebolag ske öppet, om inte stämman beslutar annat, medan omröstning vid val i ett privat aktiebolag skall vara sluten så snart någon röstberättigad aktieägare begär det.

Omröstning bland aktieägare som är personligen närvarande i stämmolokalen kan gå till på många olika sätt. Vanligast är handuppräckning men också andra former förekommer. Vid omröstning i bolag med många stämmodeltagare används i ökande utsträckning elektroniska omröstningsförfaranden. Det kan t.ex. gå till så att varje röstberättigad aktieägare före stämman tilldelas ett röstkort som innehåller tekniskt lagrade uppgifter om aktieinnehavets storlek. Vid omröstningen avläses kortet maskinellt och aktieägaren avger sin röst genom att peka på en elektronisk s.k. pekskärm.

IT-kommissionen har uttalat att elektroniska signaturer bör kunna godtas när en aktieägare som deltar i stämman på distans vill utöva sin rösträtt.

Som vi har varit inne på tidigare är aktieägarnas deltagande i bolagsstämman på distans inte främst en fråga för lagstiftaren. Detta gäller även omröstningsförfarandet. Att stämmans ordförande ser till att aktieägare, som är närvarande genom t.ex. uppkoppling på Internet, identifieras med elektroniska signaturer synes i och för sig som en lämplig ordning. Vi anser dock inte att det finns tillräckliga skäl för att reglera detta i lag. Det

bör alltså överlämnas till bolagsstämman och dess ordförande att i det enskilda fallet pröva om omröstningen sker på ett betryggande sätt. Prop. 2004/05:85

7.2.7 "Bolagsstämma on-line"

Regeringens bedömning: Det bör inte införas några regler om bolagsstämmor där samtliga aktieägare deltar genom elektronisk uppkoppling.

Kommitténs bedömning: Kommittén har inte behandlat frågan.

Remissinstanserna har inte tagit upp frågan.

Skälen för regeringens bedömning: Bolagsstämman skall hållas på viss ort, angiven i bolagsordningen (se 9 kap. 10 § aktiebolagslagen). Bestämmelsen torde innebära att stämman måste vara knuten till en viss plats, där aktieägarna kan infinna sig personligen. Eftersom det är fråga om en bestämmelse uppställd enbart till aktieägarnas skydd, kan den frångås om samtliga aktieägare medger det.

Kravet på att bolagsstämman skall hållas på viss ort får till följd att stämman inte kan hållas *enbart* genom elektronisk uppkoppling mellan aktieägarna ("bolagsstämma on-line") annat än om samtliga aktieägare går med på det. Frågan har belysts vid ett seminarium vid IT-kommissionens IT-rättsliga observatorium (Ju 2000/6639). En jämförelse kan här göras med Danmark, där det sedan den 1 oktober 2003 är möjligt att i bolagsordningen ta in föreskrifter om "fuldstaendig elektronisk generalforsamling". Finns det då anledning att skapa större utrymme för stämmor av detta slag också i Sverige?

Vi vill för vår del för närvarande inte förorda det. En ordning med rena "bolagsstämmor online" riskerar att minska den enskilda aktieägarens inflytande och insyn i bolaget. I mindre bolag med ett fåtal IT-kunniga aktieägare kan visserligen bolagsstämmor av detta slag vara ändamålsenliga. I sådana bolag kan emellertid en sådan stämma ändå genomföras efter överenskommelse mellan aktieägarna.

Det kan emellertid finnas anledning att längre fram, bl.a. i ljuset av de danska erfarenheterna, ta upp frågan på nytt.

7.2.8 Övrig användning av informationsteknik, m.m.

Regeringens förslag: En stämmofullmakt skall kunna utfärdas i elektronisk form och undertecknas med avancerad elektronisk signatur.

Protokoll och vissa andra handlingar skall kunna undertecknas med avancerad elektronisk signatur.

Regeringens bedömning: Det bör i övrigt inte införas några bestämmelser i aktiebolagslagen om användning av informationsteknik vid eller i anslutning till bolagsstämman.

Kommitténs förslag och bedömning: Överensstämmor med regeringens förslag och bedömning. Kommittén har dock ansett att en elektronisk signatur, för att kunna godtas vid utfärdande av en stämmofullmakt, skall vara kvalificerad (SOU 2001:1 s. 245 f. och 253).

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inte haft några in-
vändningar mot kommitténs bedömning och förslag. Några remissin-
stanser, bl.a. *Föreningen Svenskt Näringsliv* och *IT-kommissionen*, har
invänt mot kravet på den elektroniska signaturen skall vara kvalificerad.
Föreningen Svenskt Näringsliv, *Svenska Handelskammarförbundet*,
Svenska Fondhandlareföreningen och *Svenska Bankföreningen* har ansett
att rätten att använda elektroniska dokument i stället för papper bör över-
vägas mera allmänt. Publika aktiebolag, som har en webbplats, bör enligt
IT-kommissionen vara skyldiga att hålla material som skall vara till-
gängligt för aktieägarna enligt lagen åtkomligt på webbplatsen. Även
Sveriges Aktiesparares Riksförbund har framfört liknande synpunkter; de
marknadsnoterade bolagen bör vara skyldiga att ha en webbplats där den
relevanta informationen tillhandahålls.

Skälen för regeringens förslag

Fullmakter

I föregående delavsnitt har vi diskuterat aktieägarnas möjlighet att utöva
sin rätt vid bolagsstämman genom ombud med en skriftlig daterad full-
makt. Kommittén har föreslagit att lagen skall tillåta att en sådan full-
makt skall kunna ersättas med ett elektroniskt dokument försett med en
elektronisk signatur enligt lagen (2000:832) om kvalificerade elektronis-
ka signaturer.

Som kommittén har framhållit underlättar en sådan bestämmelse för
aktieägare, som inte personligen kan delta i stämman, att närvara genom
ombud. Vi ställer oss därför bakom kommitténs förslag i huvudsaken.

Lagen om kvalificerade elektroniska signaturer skiljer mellan kvalifi-
cerade, avancerade och ”enkla” elektroniska signaturer. Kommittén har
föreslagit att fullmakter skall undertecknas med kvalificerad elektronisk
signatur. Som vi återkommer till under rubriken Protokoll och andra
handlingar anser vi dock att det bör räcka med att den elektroniska signa-
turen är avancerad.

Kallelse

Utvecklingen på informationsteknikens område ger anledning att dis-
kutera i vilken utsträckning modern informationsteknik bör kunna kom-
ma till användning i fråga om kallelse till bolagsstämman. En naturlig
utgångspunkt är härvid att lagen inte bör uppställa några onödiga hinder i
detta hänseende.

Kallelse till bolagsstämma i ett privat aktiebolag skall enligt 9 kap.
14 § aktiebolagslagen ske på det sätt som föreskrivs i bolagsordningen.
Bestämmelsen lägger inte några hinder i vägen för att i ett privat bolags
bolagsordning föreskriva att kallelse skall ske t.ex. genom annonsering
på bolagets webbplats på Internet eller genom elektronisk post till aktie-
ägarna. Denna ordning – som ger varje bolag möjlighet att välja det
kallelsesätt som passar bolaget bäst – är enligt vår mening tillfreds-
ställande. I några situationer – bl.a. när ordinarie bolagsstämma skall hål-
las på annan tid än som föreskrivs i bolagsordningen eller när bolags-
stämman skall behandla en fråga om vissa mera ingripande ändringar i

bolagsordningen – kräver lagen att bolaget sänder en skriftlig kallelse till varje aktieägare vars postadress är känd för bolaget. Bestämmelsen torde få förstås så att kallelsen därvid måste skickas i pappersform. Vi har övervägt om också kallelser av detta slag bör kunna ske med elektronisk post eller motsvarande. Mot bakgrund av att enskilda ännu så länge inte torde bevaka sin e-post på samma sätt som sin vanliga post är vi för närvarande inte beredda att föreslå någon ändring i denna del.

Såsom vi ovan har framhållit får dock regler som är uppställda till aktieägares skydd åsidosättas om aktieägarna samtycker till det. Det innebär exempelvis att ett privat aktiebolag alltid kommer att kunna kalla till stämma genom exempelvis elektronisk post, om den berörda aktieägaren samtycker till detta.

I ett publikt aktiebolag måste kallelse ske genom annonsering i Post- och Inrikes Tidningar samt en rikstäckande dagstidning. Ingenting hindrar att bolaget tar in bestämmelser i bolagsordningen om att kallelse också skall ske genom exempelvis annonsering på bolagets webbplats. Detta förekommer redan i större bolag. Enligt vår mening är detta en bra komplettering till de i lagen angivna kallelseformerna. Vi anser dock att det för närvarande är alltför tidigt att låta annonsering på bolagets egen webbplats ersätta de nuvarande i lag föreskrivna kallelseformerna.

Föranmälan till stämma

I bolagsordningen får enligt 9 kap. 2 § andra stycket aktiebolagslagen föreskrivas att en aktieägare får delta i bolagsstämman endast om han anmäler detta till bolaget senast den dag som anges i kallelsen till stämman. Bestämmelsen innehåller inga begränsningar i fråga om formerna för en sådan föranmälan. En föreskrift om hur föranmälan skall göras kan tas in i bolagsordningen. Om så inte har skett, beslutar styrelsen om sättet för föranmälan i samband med kallelsen till stämman. Det står därvid styrelsen fritt att föreskriva att föranmälan kan ske inte bara genom brev utan också genom t.ex. fax eller elektronisk post, något som enligt kommittén redan förekommer i en rad bolag. Oberoende av huruvida sättet för föranmälan regleras i bolagsordningen eller bestäms i samband med kallelsen måste det för alla aktieägare vara praktiskt möjligt att göra anmälan. Eftersom man inte kan räkna med att alla aktieägare har tillgång till fax eller elektronisk post, torde det inte vara möjligt att genom föreskrifter i bolagsordningen eller kallelsen begränsa aktieägarens möjligheter att göra föranmälan genom vanligt brev.

Enligt vår mening är den nu gällande ordningen ändamålsenlig. Vi föreslår därför inte några förändringar i denna del.

Tillhandahållande av material inför stämma

I aktiebolagslagen föreskrivs på flera ställen att bolaget under angiven tid före stämma skall hålla visst material tillgängligt hos bolaget för aktieägarna. Det gäller t.ex. redovisningshandlingar och revisionsberättelsen, som skall ligga till grund för fastställande av bolagets årsredovisning (se 9 kap. 16 § aktiebolagslagen). Kopior av sådana handlingar skall också genast sändas till de aktieägare som begär det och uppger sin postadress.

Bestämmelserna medger inte att sådant material uteslutande tillhandahålls på bolagets webbplats men hindrar givetvis inte att webbplatsen används som ett komplement. Även detta förekommer redan i dag.

Det kan – såsom ett par remissinstanser har förespråkade – synas naturligt att ålägga bolagen att även tillhandahålla de relevanta handlingarna på sin webbplats. När det gäller mindre bolag torde dock, enligt vår mening, värdet av en sådan bestämmelse inte stå i proportion till besväret för bolaget. Den skulle även leda till praktiska tillämpningssvårigheter, eftersom publicering på bolagets webbplats kan medföra att uppgifterna får en mycket vid spridning samtidigt som de aktuella handlingarna kan vara av det slaget som inte bör spridas utanför aktieägarkretsen. En bestämmelse av detta slag är mera naturlig i fråga om publika aktiebolag som ju kännetecknas av att de har vänt sig till allmänheten för kapitalanskaffning. I sådana bolag är det rimligt att de aktuella handlingarna blir allmänt tillgängliga. I den s.k. Winterrapporten lämnas också förslag av detta slag. Mot bakgrund av att frågan för närvarande är föremål för diskussion inom EG och en gemensam europeisk reglering kan förväntas komma inom en nära framtid lämnar vi dock inte något förslag i denna del.

I Winterrapporten diskuteras också om bolagen skall kunna fullgöra sin nuvarande skyldighet att tillhandahålla ”hard copies” av relevanta handlingar enbart genom publicering på Internet. Enligt Winterrapporten bör dock skyldigheten att tillhandahålla papperskopior tills vidare bibehållas. Vi har ingen annan uppfattning.

Protokoll och andra handlingar

Vid bolagsstämma skall det föras protokoll (se 9 kap. 38 § aktiebolagslagen). De nuvarande bestämmelserna utgår från att protokollet förs i pappersform. Bl.a. kräver lagen att protokollet ”undertecknas” av protokollföraren. Lagen säger också att protokollet skall förvaras ”på betryggande sätt”, något som brukar anses innebära att protokollen skall bindas in eller i vart fall förvaras i låsbara pärmar med lösbladssystem. Enligt vår mening finns det inte anledning att förhindra att protokollet förs och bevaras i elektronisk form. Liksom hittills bör protokollet givetvis undertecknas av protokollförare och justeringsmän. Detta bör emellertid kunna ske genom användande av någon form av elektronisk signatur.

Den nuvarande lagen innehåller också en del andra bestämmelser som, uttryckligen eller implicit, ställer krav på undertecknande. Liknande bestämmelser kommer att behövas också i den nya lagen. Det gäller t.ex. den stiftelseurkund som skall upprättas i anslutning till bolagets bildande, olika slag av revisorsintyg i samband med bolagsbildning eller emission samt fullmakter. Kraven på undertecknande framstår i dessa fall fortfarande som befogade; genom undertecknandet åstadkommes bevisning om att handlingen härrör från den som den står som upphovsman. Också i dessa fall bör emellertid undertecknandet kunna ske med elektronisk signatur. Vi föreslår därför en generell bestämmelse om att handlingar, som enligt den nya lagen skall vara undertecknade, får undertecknas med elektronisk signatur. Bestämmelsen bör dock inte vara undantagslös. I den mån värdepapper som ett aktiebolag ger ut skall hanteras i elektro-

nisk form bör detta uteslutande ske i enlighet med bestämmelserna i lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument (kontoföringslagen). Bolag som inte är avstämningsbolag – och som därmed inte faller in under kontoföringslagens regler – bör därför bara kunna ge ut aktiebrev, emissionsbevis m.m. i pappersform.

En särskild fråga är vilka krav som lagen bör ställa på de elektroniska signaturer som används för undertecknande. I lagen om kvalificerad elektronisk signatur definieras bl.a. begreppen elektronisk signatur, avancerad elektronisk signatur och kvalificerad elektronisk signatur. En elektronisk signatur är enligt lagen ”data i elektronisk form som är fogade till eller logiskt knutna till andra elektroniska data och som används för att kontrollera att innehållet härrör från den som framstår som utställare och att det inte har förvanskats”. Till skillnad från avancerad elektronisk signatur är den elektroniska signaturen endast en teknisk metod och behöver inte vara knuten till en fysisk person. En avancerad elektronisk signatur utmärks däremot bl.a. av att den är knuten uteslutande till en viss fysisk person som kan identifieras genom signaturen. Därutöver måste den enligt definitionen vara knuten till andra elektroniska data på ett sådant sätt att förvanskningar av data kan upptäckas. En kvalificerad elektronisk signatur slutligen är en avancerad elektronisk signatur som är baserad på ett s.k. kvalificerat certifikat och skapad av vissa närmare angivna anordningar för signaturframställning (se 2 § lagen om kvalificerad elektronisk signatur).

Kommittén har inte funnit att tiden är mogen att i detta sammanhang tillåta elektroniska signaturer som inte är kvalificerade. Detta har motsetats av bl.a. *IT-kommissionen*, som, såvitt gäller fullmakter, har uttalat att det torde vara tillräckligt att bolaget i kallelsen till bolagsstämman föreskriver vilket slag av elektronisk signatur som godtas.

Vi anser inte att det är lämpligt att i lagen ställa upp det mycket höga krav på den elektroniska fullmaktens äkthet som ett krav på en kvalificerad elektronisk signatur innebär. Ett sådant krav riskerar nämligen att avsevärt begränsa bolagens och aktieägarnas möjligheter att använda sig av elektroniska dokument. Det saknas inte heller andra tekniska lösningar som ger en tillfredsställande säkerhetsnivå. Som exempel kan nämnas sådana s.k. mjuka e-legitimationer som bl.a. många banker tillhandahåller (jfr prop. 2001/02:150 s. 84). Vi föreslår därför att det i detta sammanhang inte uppställs något krav på användning av kvalificerad elektronisk signatur.

Vi anser å andra sidan inte att det är lämpligt att inte alls ställa några särskilda krav på den elektroniska signaturen. Enligt vår mening är det angeläget – inte minst för att komma tillrätta med ekonomisk brottslighet – att upphovsmannen till den elektroniska signaturen alltid kan identifieras på ett säkert sätt. Om lagen enbart kräver ”enkel” elektronisk signatur, kan en sådan identifiering inte garanteras.

En kompromiss kan synas vara att, liksom på socialförsäkringsområdet (se lagen [2004:000] om självbetjäningstjänster via Internet inom socialförsäkringens administration), uppställa ett lågt krav i lagen (”elektronisk signatur”) och sedan bemyndiga en myndighet att fastställa vad som närmare skall krävas av elektroniska signaturer m.m. Eftersom bolagsrättsliga dokument vanligen skall ges in till Bolagsverket, kan det synas naturligt att verket ges ett sådant bemyndigande. De bestämmelser som

det här är fråga om är emellertid av civilrättsligt slag och utgör en del av det regelverk som gäller för förhållandena inom bolaget och mellan aktieägarna. Någon möjlighet att bemyndiga en myndighet att meddela föreskrifter finns därmed inte. Den lösning som har valts på socialförsäkringsområdet torde alltså inte kunna användas här.

Vi anser därför att det i dessa sammanhang bör krävas *avancerad* elektronisk signatur.

7.3 Bolagets ledning

7.3.1 Allmänna överväganden

Regeringens förslag: Nuvarande bestämmelser om bolagets ledning överförs väsentligen oförändrade till den nya aktiebolagslagen.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte berört eller inte haft några invändningar mot kommitténs förslag.

Bakgrund: De regler om bolagets ledning som finns i den nuvarande aktiebolagslagen övervägdes i prop. 1997/98:99 (se s. 77–98). Reglerna fick delvis en ny utformning, bl.a. när det gäller styrelsens uppgifter och ansvar.

Huvuddragen i reglerna kan sammanfattas enligt följande.

Ett aktiebolag skall ha en styrelse med minst tre ledamöter. I ett privat bolag får dock styrelsen bestå av en eller två ledamöter, om det finns minst en suppleant. Styrelsen, som enligt huvudregeln utses av bolagsstämman, ansvarar för bolagets organisation och förvaltning. Det är styrelsen som skall se till att organisationen av bokföringen och medelsförvaltningen innefattar en betryggande kontroll. Styrelsen är vidare skyldig att fortlöpande bedöma bolagets ekonomiska situation.

Varje styrelse som har mer än en ledamot skall årligen fastställa en arbetsordning för sitt arbete. I styrelser med fler än en ledamot skall en av ledamöterna vara ordförande. Det åligger honom eller henne att leda styrelsens arbete och att bevaka att styrelsen fullgör sina uppgifter.

Om det har utsetts en verkställande direktör, har denne hand om den löpande förvaltningen. Till den löpande förvaltningen hör alla åtgärder som inte med hänsyn till omfattningen och arten av bolagets verksamhet är av osedvanlig beskaffenhet eller stor betydelse.

Skälen för regeringens förslag: Kommittén har inte föreslagit några ändringar jämfört med den nuvarande aktiebolagslagen. Det har inte heller remissinstanserna gjort. Vi delar kommitténs uppfattning att de nuvarande bestämmelserna i allt väsentligt har en lämplig utformning och föreslår således att de överförs till den nya lagen utan några betydande ändringar.

I det följande redovisar vi några allmänna överväganden som har legat till grund för vårt förslag i denna del. Vi tar också upp ett par frågor som *Lagrådet* har väckt med anledning av lagrådsremissens förslag.

Det kan hävdas att uttryckliga regler om hur bolagets styrelse skall arbeta och hur bolaget i övrigt skall ledas inte fyller något egentligt syfte i bolag med enbart någon eller ett par aktieägare. Vi har mot den bakgrunden särskilt övervägt om det finns skäl att undanta mindre bolag från dessa regler i något eller några avseenden.

Enligt vår mening är det emellertid angeläget att det alltid går att precisera vem som är ansvarig för bolagets ledning och skötsel. Reglerna om att ett bolag skall ha en styrelse och att denna ansvarar för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter (se 8 kap. 3 § aktiebolagslagen) tydliggör vem som har det yttersta ansvaret för bolaget. Regler av detta slag behövs därför också i de minsta bolagen. Det är också viktigt att det ansvariga organets beslut dokumenteras, så att det i efterhand går att fastställa vad som har beslutats. Det förutsätter att man också i enmansaktiebolag för protokoll över styrelsens beslut och bevarar dem för framtiden (jfr 8 kap. 21 och 22 §§ aktiebolagslagen).

Bland de nuvarande bestämmelserna finns visserligen en del regler som kan framstå som mer eller mindre betydelselösa i fåmansaktiebolag. Så kan t.ex. lagens bestämmelser om styrelsesammanträden (se t.ex. 8 kap. 15 § aktiebolagslagen) synas ha mindre betydelse i aktiebolag som har endast en aktieägare vilken samtidigt är ensam styrelseledamot. Och även när bolaget har flera styrelseledamöter kan det ibland, från ledamöternas perspektiv, framstå som onödigt att hålla sammanträden, om besluten redan i praktiken har fattats genom underhandskontakter mellan ledamöterna. Den nuvarande lagen innebär emellertid inte något absolut krav på att det i dessa fall hålls formliga styrelsesammanträden. Visserligen skall styrelsens ordförande se till att styrelsesammanträden hålls när det behövs (se 8 kap. 15 §) men om ledamöterna är ense om det, kan sammanträde hållas såväl per telefon som på annat sätt. Ett vanligt förfarande är att sammanträdet hålls *per capsulam*, dvs. genom att ett mötesprotokoll cirkulerar för godkännande bland styrelseledamöterna. Enligt vår uppfattning är detta ett godtagbart förfarande, under förutsättning att de fattade besluten dokumenteras på ett betryggande sätt.

Redan nuvarande bestämmelser ger alltså utrymme för flexibilitet i styrelsens arbetssätt. Vi anser därför att det på det stora hela inte finns anledning att ändra de nuvarande bestämmelserna om styrelsens arbete.

Användandet av modern teknik

I föregående avsnitt har vi bl.a. diskuterat användandet av modern teknik vid stämmans beslutsfattande. Det är naturligt att modern teknik på motsvarande sätt kan komma till användning vid styrelsens beslutsfattande och vid dokumentation av styrelsens beslut. Enligt vår mening ger redan nuvarande regelverk utrymme för detta. Så får det exempelvis anses väl förenligt med nuvarande lag att en styrelseledamot deltar i ett styrelsesammanträde genom elektronisk uppkoppling till styrelserummet, under förutsättning att han eller hon själv accepterar detta förfaringssätt.

Ekonomisk brottslighet har inte sällan anknytning till verksamhet som ett aktiebolag bedriver. Som vi tidigare har uttalat är det angeläget att regelverket kring aktiebolag är utformat så att brottslighet kan förebyggas. Reglerna om bolagets ledning – tillsammans med de ansvarsregler som anknyter till dessa – är här av särskild betydelse. Exempelvis är det viktigt att det finns en klar och tydlig ansvarsfördelning inom bolagets ledning, att ledningens beslut dokumenteras och bevaras på ett tillfredsställande sätt och att ledningens åtgärder blir föremål för en ändamålsenlig revision. De ändringar i 8 kap. aktiebolagslagen som trädde ikraft den 1 januari 1999 innebar i detta avseende några förbättringar. En sådan förändring var de nya kraven på arbetsordning m.m. som innebar att styrelsens ansvar tydliggjordes. En annan betydelsefull förändring var bestämmelserna om att revisorn i vissa fall skall anmäla brottslighet inom bolaget till åklagare. Genom ändringar som trädde i kraft den 1 januari 2002 skedde ytterligare förändringar i samma riktning. Bland annat kortades den tid som styrelselösa bolag har på sig för att anmäla ny styrelse. Det infördes också förbud mot s.k. målvakter i bolagets ledning.

Det är, såsom har framhållits i avsnitt 4.4, nödvändigt att fortlöpande kontrollera om det aktiebolagsrättsliga regelverket missbrukas och att, om så är fallet, vidta de åtgärder som kan stävja missbruket. Som ett led i det arbetet lämnar vi i avsnitt 7.3.2 förslag till några bestämmelser som gör det lättare att utkräva ansvar av dem som har bedrivit oseriös verksamhet i aktiebolagsform. Det kan tilläggas att det inom Regeringskansliet även pågår annat arbete som syftar till att förhindra missbruk inom associationsrätten. Som ett led i det arbetet har vi den 16 december 2004 beslutat om en proposition med några förslag till ändringar i reglerna om stiftelser.

Styrelsens huvuduppgifter

Som redan har nämnts är det styrelsen som ansvarar för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter. Grunddragen i bestämmelserna är desamma som när 1975 års lag trädde i kraft. Bestämmelserna har dock kompletterats genom senare lagändringar. Sålunda har det – genom lagändringar som trädde i kraft den 1 januari 1999 – tillkommit bestämmelser som ålägger styrelsen att *dels* se till att bolagets organisation är utformad så att bokföringen, medelsförvaltningen och bolagets ekonomiska förhållanden i övrigt kontrolleras på ett betryggande sätt, *dels* fortlöpande bedöma bolagets ekonomiska situation (se prop. 1997/98:99 s. 78 f.). Vidare finns det sedan år 2001 en uttrycklig bestämmelse om att styrelsens ansvar och tillsynsskyldighet inte kan överlåtas på någon annan. Lagrådet uttalade vid den bestämmelsens tillkomst att den endast torde ge uttryck för gällande rätt (se prop. 2000/01:150 s. 185).

Remissinstanserna har inte haft några synpunkter på reglernas utformning. Reglerna synes också i praktiken ha fungerat väl, även om viss kritik har framförts i juridisk litteratur (se Båvestam, Juridisk Tidskrift 2001–02 s. 252 f.).

I lagrådsremissen föreslogs därför att de nuvarande bestämmelserna om styrelsens uppgifter överförs till den nya lagen utan några sakliga förändringar.

Lagrådet har kritiserat den föreslagna lagtexten och bl.a. uttalat att den är ägnad att skapa osäkerhet om vilka möjligheter styrelsen har att delegera uppgifter till annan. Lagrådet har därför föreslagit att bestämmelserna får en delvis ny utformning. Lagrådets förslag innebär att bestämmelsen om att styrelsens ansvar och tillsynsskyldighet inte kan överlåtas på någon annan tas bort. I stället införs, enligt Lagrådets förslag, en bestämmelse om att styrelsen, när den delegerar vissa uppgifter till en eller flera av styrelsens ledamöter eller till ett bolagsorgan, skall handla med omsorg och fortlöpande kontrollera om delegationen kan upprätthållas.

Enligt vår mening synes de förslag som Lagrådet har lämnat leda till en tydligare reglering utan att för den skull förändra rättsläget. Vi ansluter oss därför i väsentliga delar till Lagrådets förslag. Vi återkommer i författningskommentaren till lagtextens närmare avfattning.

Lagrådet har vidare efterlyst en närmare kommentar till i vad mån den ekonomiska kontrollen av bokföringen m.m. kan överlåtas på den verkställande direktören. Skall styrelsen eller någon styrelseledamot mellan de årliga revisionerna alltid själv gå in och kontrollera den verkställande direktörens förvaltning? Måste en internrevisor utses? Vi vill härvid hänvisa till vad som sades vid tillkomsten av bestämmelserna om styrelsens ansvar för den ekonomiska kontrollen, se prop. 1997/98:99 s. 206 f. Det är enligt vår mening styrelsens ansvar att det byggs upp ett system för löpande rapportering, anpassat till företagets förhållanden. Det ligger i sakens natur att ett sådant rapporteringssystem måste innehålla lämpliga kvalitetssäkringsfunktioner. I synnerhet i större bolag kan det därför vara nödvändigt att inrätta särskilda funktioner för internrevision. Om internrevisor saknas, måste styrelsen se till att en motsvarande kvalitetssäkring sker på annat sätt, i sista hand genom att styrelseledamöterna själva går in och gör fortlöpande kontroller.

Kompetensöverskridande

I 8 kap. 35 § aktiebolagslagen regleras vad som gäller om bolagets ställföreträdare överskrider sin "behörighet" respektive "befogenhet". Huvudregeln är att styrelsen, den verkställande direktören och de särskilda firmatecknarna binder bolaget när de rättshandlar i bolagets namn. Från denna huvudregel görs undantag för vissa fall. Bolaget är sålunda inte bundet om ställföreträdaren har vidtagit en åtgärd som står i strid mot lagens regler om bolagsorganets "behörighet". Inte heller är bolaget bundet av rättshandlingar som en ställföreträdare har vidtagit om åtgärden står i strid mot någon legal "befogenhetsinskränkning" och bolaget visar att dess motpart insåg eller bort inse att så var fallet. Dessa undantag är i sin tur förenade med vissa undantag.

Bestämmelserna har i huvudsak haft samma innebörd sedan 1975 års aktiebolagslag trädde i kraft. Med anledning av ny EG-rättslig lagstiftning fick bestämmelserna år 1994 en delvis ny utformning (se prop. 1993/94:196 s. 168 ff.). Bestämmelserna övervägdes därefter i ytterligare ett lagstiftningsärende (se prop. 1997/98:99 s. 227 f.) men ändrades inte.

Kommittén har föreslagit att bestämmelserna i oförändrat skick flyttas över till den nya lagen. Detta är också vad som föreslogs i lagrådsremissen.

Lagrådet har kritiserat bestämmelserna, framför allt användningen av begreppen behörighet och befogenhet. Enligt *Lagrådet* bör bestämmelserna utformas på ett nytt, mer konkret sätt. *Lagrådet* har därför lagt fram ett förslag till ny lydelse. Några sakliga skillnader i förhållande till gällande rätt torde inte vara åsyftade.

Det finns inte beredningsunderlag för att i detta ärende ta ställning till *Lagrådet*s förslag. Såvitt känt har bestämmelserna i deras nuvarande lydelse inte gett upphov till några praktiska problem. De har inte heller föranlett några erinringar vid tidigare lagrådsgranskningar. Vi vidhåller därför lagrådsremissens förslag. Vi avser dock att låta se över bestämmelserna i ett senare sammanhang.

7.3.2 Tillträde och avgång som styrelseledamot

Regeringens förslag: Ändringar i sammansättningen av ett aktiebolags styrelse samt beslut att utse eller entlediga verkställande direktör och särskilda firmatecknare skall få verkan tidigast från den tidpunkt då anmälan om ändringen kom in till registreringsmyndigheten.

Förslaget i Ds 2003:24: Överensstämmer med regeringens förslag (se promemorian s. 65–77). Promemorians förslag omfattar dock inte utseende och entledigande av verkställande direktör.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har tillstyrkt promemorians förslag eller har inte haft några invändningar mot det. *Sveriges advokatsamfund* har avstyrkt förslaget, medan *Göta hovrätt*, *Kammarrätten i Sundsvall* och *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* har varit kritiska till det och efterlyst ytterligare överväganden. *Näringslivets Regelnämnd* har efterlyst en beskrivning av omfattningen av det problem, som de föreslagna reglerna är tänkta att motverka. *Ekobrottsmyndigheten*, *Rikspolisstyrelsen* och *Riksåklagaren* – som i och för sig har godtagit förslaget – har uttalat att man på sikt bör övergå till en ordning där tillträde eller avgång som styrelseledamot får verkan vid tidpunkten för registrering. *Patent- och registreringsverket* och *Riksskatteverket* har ansett att den föreslagna ordningen även bör omfatta anmälningar om ändring avseende verkställande direktörer. *Sveriges Redovisningskonsulters Förbund SRF* har föreslagit att Patent- och registreringsverket (Bolagsverket) skall tillhandahålla bolagen en möjlighet att genom ett elektroniskt förfarande få registreringsanmälningar registrerade omedelbart.

Bakgrund: Enligt gällande rätt får ett beslut om att utse någon till styrelseledamot eller att entlediga någon från ett sådant uppdrag rättsverkan vid den tidpunkt som sägs i beslutet eller, om någon tidpunkt inte anges där, från och med beslutet. Det ansvar och den behörighet som är knutna till uppdraget inträder respektive upphör alltså vid denna tidpunkt. Om styrelseledamoten själv avsäger sig uppdraget, inträder rättsverkan därav när avsägelsen anmäls till styrelsen. Såväl beslutet att utse styrelseledamoten som dennes avgång eller entledigande skall anmälas till Bolags-

verket för registrering. Om någon sådan anmälan inte sker, saknar detta dock betydelse för frågan om den registrerades ansvar och behörighet. I 18 kap. 3 § aktiebolagslagen finns visserligen bestämmelser om registrerings ”positiva och negativa rättsverkningar”. Dessa medför att ett bolag i viss utsträckning kan bli bundet av rättshandlingar som en entledigad men ännu inte avregistrerad företrädare vidtar. Bestämmelserna reglerar emellertid inte vilka som kan hållas ansvariga för missförhållanden med anknytning till bolaget.

Enligt en rapport från åklagarväsendet (rapport 1996:1 om bolagsplundring s. 54) är det vanligt att personer som är registrerade som styrelseledamöter i aktiebolagsregistret påstår att de i själva verket har avgått före en viss kritisk tidpunkt och att de därför inte kan göras ansvariga för de handlingar som har företagits i bolagets namn. Ibland presenteras ett förfalskat bolagsstämmo- eller styrelseprotokoll till stöd för påståendet. I rapporten föreslås, för att komma till rätta med problemet, att förändringar i kretsen av styrelseledamöter skall ges rättsverkan först i och med att uppgifterna om förändringarna registreras i aktiebolagsregistret.

Införandet av en sådan ordning som föreslogs i rapporten har diskuterats av både kommittén (SOU 1999:36) och Bulvanutredningen (SOU 1998:47). En sådan koppling skulle innebära att den som utses till styrelseledamot får den behörighet och det ansvar som följer med uppdraget först när beslutet att utse honom eller henne registreras i registret samt att han eller hon behåller sin behörighet och sitt ansvar till dess att avregistrering sker. Varken Bulvanutredningen (se SOU 1998:47 s. 63–65) eller kommittén (se SOU 1999:36 s. 83–88) ansåg dock att en sådan ordning var lämplig. Bulvanutredningen ansåg att det kunde finnas anledning att se vidare på en modell som innebär att styrelseledamots avgång förlorar sin verkan om den inte anmäls för registrering inom viss tid. Kommittén studerade den sistnämnda modellen men ansåg att inte heller den var ändamålsenlig.

Frågan behandlades sedan av regeringen i propositionen Likvidation av aktiebolag m.m. (se prop. 2000/01:150 s. 69–72). Där gjordes bedömningen att det inte borde införas regler om att en avgången styrelseledamot behåller sitt ansvar som styrelseledamot till dess att avgången har registrerats i aktiebolagsregistret. Regeringen hänvisade bl.a. till de olägenheter som sådana regler skulle föra med sig:

En sådan olägenhet är att en nyvald styrelse inte skulle kunna fatta några beslut förrän registrering har skett. Fram till registreringen – som även i normala fall kan dröja någon eller ett par veckor – skulle den gamla styrelsen fortfarande vara ensam kompetent att fatta styrelsebeslut. Särskilt problematiskt blir detta givetvis om styrelsebytet beror på att aktieägarna inte längre har förtroende för den gamla styrelsen och är angelägna att snabbt ge bolaget en ny ledning.

Det måste också beaktas att en styrelseledamot kan ha fullt legitima skäl att omedelbart lämna styrelsen. Ett särskilt tydligt exempel på detta är om den övriga styrelsen står i begrepp att fatta något lagstridigt beslut och styrelseledamoten därför inte längre anser sig kunna delta i bolagets verksamhet. I dag anses en styrelseledamot ha rätt att avgå med omedelbar verkan. En ordning av det nu diskuterade slaget skulle medföra att den faktiska avgången förskjuts några dagar eller veckor fram i tiden. Det torde visserligen vara uteslutet att den avgångne ledamoten skulle kunna hållas straffrättsligt ansvarig för de beslut som styrelsen fattar när han eller hon inte är med. Såsom regelverket i övrigt är utformat skulle den

avgångne ledamoten emellertid ändå kunna bli betalningsskyldig på grund av försummelser som egentligen är att hänföra till de kvarvarande styrelseledamöterna.

Prop. 2004/05:85

Enligt regeringen kunde det riktas invändningar även mot den modell som Bulvanutredningen hade pekat på. Regeringen förklarade dock att den avsåg att längre fram, sedan frågan hade blivit ytterligare belyst, återkomma till riksdagen med lagförslag.

Skälen för regeringens förslag

Hur stort är problemet?

Näringslivets Regelnämnd har efterfrågat en beskrivning av omfattningen av de problem som påtalades i den ovannämnda promemorian 1996. Någon närmare kvantifiering av problemet har dock inte kunnat göras. Förekomsten av problemen har dock senare bekräftats av Ekobrottsmyndigheten och Riksåklagaren. Också Patent- och registreringsverket har från sitt verksamhetsområde kunnat verifiera förekomsten av problemet. Riksskatteverket har framhållit att de nu framlagda lagförslagen är av mycket stor betydelse för att komma tillrätta med svårigheter i processer om företrädaransvar och vid delgivning. Någon ytterligare kvantifiering är enligt vår mening knappast möjlig att åstadkomma; det rör sig här om oseriös verksamhet som sker i det fördolda och enbart i enstaka fall låter sig studeras. Det står under alla förhållanden klart att problemen har en sådan omfattning att särskilda lagstiftningsåtgärder är påkallade.

Hur bör problemet lösas?

Som ovan har framgått har regeringen tidigare övervägt en lösning där tillträde och avgång som styrelseledamot får verkan vid tidpunkten för registreringen. Regeringens slutsats var emellertid att denna lösning inte bör väljas. Denna bedömning har sedermera godtagits av riksdagen (se prop. 2000/01:150 s. 69 f., bet. 2001/02:LU5 och rskr. 2001/02:50). Det har inte framkommit några skäl att nu göra någon annan bedömning.

En mindre långtgående lösning är att styrelseledamotens avgång ur styrelsen liksom hittills får omedelbar rättsverkan men att denna verkan skall vara villkorad av att registreringsanmälan sker inom viss tid. I det tidigare lagstiftningsarbetet uttalades att denna modell borde övervägas vidare (se prop. 2000/01:150 s. 72). De diskussioner som Justitiedepartementet därefter har haft med bl.a. Ekobrottsmyndigheten och Patent- och registreringsverket har gett vid handen att modellen skulle ge upphov till betydande praktiska och rättsliga problem. Ett sådant problem är vad som gäller om styrelse som har avgått återinträder till följd av försummad registreringsanmälan. Skall en sådan styrelse återfå fulla befogenheter? Vad gäller beträffande den styrelse som har utsetts i den avgångna styrelsens ställe? Hur skall de rättshandlingar som har vidtagits för bolagets räkning av den nya styrelsen bedömas och som tredje man har förlitat sig på? Vår slutsats är att det inte är lämpligt att införa en ordning av detta slag.

I bet. 2001/02:LU5 (s. 8) berörs ytterligare ett alternativ, nämligen att förändringar i kretsen av styrelseledamöter får rättsverkan när förändringen *anmäls* för registrering i aktiebolagsregistret. En sådan ordning

skulle från ett brottsbekämpningsperspektiv innebära i princip samma fördelar som ett system där ställningen som styrelseledamot knyts till registreringen samtidigt som olägenheterna för de seriösa företagen skulle vara avsevärt mindre jämfört med det systemet. Den som har valts till ny styrelseledamot och anmält detta till registreringsmyndigheten skulle kunna träda in i sin funktion utan att behöva avvakta registreringsmyndighetens handläggning av registreringsärendet. På motsvarande sätt skulle en entledigad ledamot genom en anmälan till registreringsmyndigheten kunna säkerställa att han eller hon omgående befrias från det ansvar som följer med uppdraget. Regler av detta slag skulle inte heller ge upphov till samma tillämpningsproblem som vi har berört med avseende på den andra berörda modellen, dvs. den där verkan av beslut om tillsättande och entledigande av styrelseledamöter villkoras av att registreringsanmälan görs inom viss tid.

I lagrådsremissen föreslog vi därför den nu angivna lösningen.

Lagrådet har invänt mot lagrådsremissens förslag och bl.a. menat att många seriösa styrelseledamöter, av skäl som måste godtas, inte kommer att leva upp till det handlingsmönster som förslaget anvisar. Lagrådet har vidare, med hänvisning till bestämmelsens rättsföljder, ansett att den i allt väsentligt inte bör vara tillämplig vad gäller styrelsens behörighet i fråga om beslut och rättshandlingar. Exempelvis bör, enligt Lagrådet, en nyvald styrelse genast kunna sammanträda och fatta beslut oavsett om anmälan om nyvalet inkommer några timmar senare. Lagrådet har också påpekat att förslaget innebär att en styrelseledamot som efter invalet men före registreringsanmälan har deltagit i ett ansvarsgrundande beslut inte kommer att vara ansvarig för beslutet, något som enligt Lagrådet framstår som olämpligt.

Lagrådet har skisserat några alternativa modeller till lagregler. En sådan modell är att den föreslagna lagregeln inskränks till att gälla styrelseledamotens ansvar vid påstådd avgång eller görs till en presumtion för att utträde har ägt rum först när anmälan om utträdet har kommit in till Bolagsverket. En annan modell innebär att lagrådsremissens förslag modifieras med en ventil som är tillämplig när det finns särskilda skäl att anta att en avgång har ägt rum tidigare.

Enligt vår mening innebär den lösning som föreslås i lagrådsremissen inte några svårigheter av betydelse för seriösa företagare. En anmälan till Bolagsverket kommer att kunna göras på enkelt sätt, t.ex. med fax eller e-post, och något egentligt dröjsmål mellan entledigandet/nyvalet och anmälan till Bolagsverket behöver därför inte uppstå (se vidare nedan).

Lagrådets påpekande att en nyvald styrelseledamot inte kommer att vara ansvarig för styrelsebeslut, fattade innan han eller hon har anmälts för registrering, är i och för sig riktigt. Vi delar dock inte uppfattningen att detta förhållande skulle vara olämpligt. Den ordning som föreslås i lagrådsremissen innebär att en nyvald styrelseledamot inte lagligen kan ta del i ett styrelsebeslut förrän registreringsanmälan har skett. Han eller hon bör då inte heller ha något motsvarande ansvar.

Vi är inte heller övertygade om att de alternativa åtgärder som Lagrådet har föreslagit skulle vara verkningsfulla. Såsom Lagrådet har angett torde det redan i dag gälla en presumtion för att en uppgift i aktiebolagsregistret om vilka som är styrelseledamöter i ett bolag överensstämmer med de verkliga förhållandena. Detta har inte förhindrat det missbruk av

regelverket som bl.a. Ekobrottsmyndigheten har redovisat. En regel med en ventil – alltså ett undantag från huvudregeln om att det är ändringsanmälan som är avgörande – skulle enligt vår mening ge upphov till rättsosäkerhet. För den som rättshandlar med ett bolag och därvid förlitar sig på vad aktiebolagsregistret innehåller i fråga om styrelseledamöter torde sålunda de av Lagrådet framförda lösningarna innebära en större osäkerhet än lagrådsremissens förslag. En reglering där olika regler gäller för verkan av en ledamots tillträde respektive avgång skulle bl.a. medföra en risk för att bolaget under en period får en ”dubbel uppsättning” av ansvariga styrelseledamöter.

Lagrådet har även föreslagit att det i lagen eller i lagreglerna om delgivning görs ett tillägg som klargör att reglerna om rättsverkan av registrering och kungörande skall gälla även i fråga om delgivning (jfr 18 kap. 3 § aktiebolagslagen). Så är inte fallet i dag (jfr rättsfallen NJA 1979 s. 655 och NJA 1997 s. 762 samt prop. 1993/94:196 s. 207). Vi är inte beredda att förorda en sådan lösning. Reglerna om rättsverkan av registrering och kungörande anknyter till faktorer som avtalspartens goda eller onda tro, något som medför att reglerna knappast är lämpliga i delgivningssammanhang.

Vi anser alltså att lagrådsremissens förslag inte kommer att ge upphov till några olägenheter av betydelse och vi är inte beredda att förorda Lagrådets förslag till alternativa regler. Vi föreslår därför, liksom i lagrådsremissen, att ändringar i sammansättningen av ett aktiebolags styrelse skall få verkan när förändringen anmäls för registrering i aktiebolagsregistret.

Närmare om den framtida regleringen

Av 8 kap. 36 § aktiebolagslagen följer att ett aktiebolag för registrering skall anmäla bl.a. vem som har utsetts till styrelseledamot. Närmare bestämmelser om sådana anmälningar finns i aktiebolagsförordningen (1975:1387). Av dessa framgår bl.a. att en anmälan om ändring i styrelsens sammansättning skall innehålla en kopia av protokoll eller annan handling som bestyrker val av styrelseledamot, en försäkran på heder och samvete att uppgifterna i anmälan stämmer överens med de beslut som bolaget har fattat och en handling på vilken varje ny styrelseledamot har skrivit sin av vittnen styrkta namnteckning, om detta inte har skett på själva anmälningshandlingen. Prövningen av registreringsanmälningar görs av Bolagsverket. Enligt 18 kap. 4 § aktiebolagslagen skall verket, om en registreringsanmälan är bristfällig, förelägga sökanden att inom viss tid avge yttrande eller vidta rättelse. Detsamma gäller, om verket finner att beslut som anmäls för registrering eller handling som bifogas anmälan inte har tillkommit i behörig ordning eller till sitt innehåll strider mot lag eller annan författning eller mot bolagsordningen eller har i något viktigare hänseende otydlig eller vilseledande avfattning. Om föreläggandet inte följs, skall verket avskryva anmälan. Om anmälan bifalls, skall verket föra in ändringen i registret och utan dröjsmål kungöra den i Post- och Inrikes Tidningar (se 18 kap. 2 §).

En reglering där rättsverkningarna av beslut om förändringar i styrelsens sammansättning knyts till tidpunkten för registreringsanmälan kan utformas antingen så att verkningarna inträder vid tidpunkten för *avsänd-*

andet av anmälan eller så att de inträder när anmälan har *kommit in till verket*. En fördel med det förra alternativet är att den nya styrelsen själv skulle råda fullt ut över den tidpunkt då dess behörighet inträder. Mot detta alternativ kan dock invändas att det kan komma att missbrukas. Det kan befaras att det på motsvarande sätt som idag skulle påstås – och åberopas någon form av ”bevis” för – att ändringsanmälan har skickats in till verket vid viss tidpunkt. På så sätt skulle bevisvärigheter av i princip samma slag som förekommer i dag kunna uppkomma.

Vi anser därför att ändringen bör få verkan först från den tidpunkt då ändringsanmälan kommer in till Bolagsverket. För att en sådan ordning skall fungera på avsett sätt krävs att verket har rutiner som innebär att inkomna ändringsanmälningar omedelbart diarieförs och att den som har gjort anmälan snabbt kan få något slags bekräftelse på att anmälan har kommit in till verket. Detta är nödvändigt för att den nya styrelsen skall kunna styrka sin behörighet gentemot tredje man. Enligt de uppgifter som har inhämtats från Bolagsverket har verket redan i dag väl fungerande rutiner för omedelbar diarieföring av inkomna handlingar. Vidare kommer det inom kort att vara möjligt för bolaget att göra den aktuella typen av ändringsanmälningar genom Bolagsverkets och Skatteverkets webbtjänst ”Företagsregistrering”; den som gör anmälningen får då genom systemets försorg omedelbart en bekräftelse på både anmälnings innehåll och att anmälan har mottagits. På begäran tillhandahåller verket diariebevis. Det är också möjligt att genom en särskild telefonservice få snabb bekräftelse på att en handling har kommit in till verket. Inom verket övervägs för närvarande att erbjuda servicefunktioner av detta slag via e-post. Mot denna bakgrund bedömer vi att en övergång till en ordning av det diskuterade slaget inte innebär några olägenheter av betydelse för det seriösa företagandet.

En särskild fråga är vad som skall gälla i de fall då den ändringsanmälan som har skickats in sedermera avskrivs eller av någon annan anledning inte föranleder någon ändring i registret. Anmälan kanske är ofullständig eller så har registreringsavgiften inte betalats. Samma effekt uppkommer om ingivaren återkallar sin anmälan eller om verket vid en materiell prövning konstaterar att det anmälda beslutet strider mot aktiebolagslagen eller mot någon annan författning.

En lösning är att låta beslutet om ändringen i styrelsens sammansättning förlora sin verkan om registrering inte sker. Den har emellertid nackdelar. Vi har tidigare berört problemen med en ordning där verkan av beslut om tillsättande och entledigande av styrelseledamöter villkoras av att registreringsanmälan görs inom viss tid. Liknande problem skulle uppkomma om verkan av ett till verket anmält beslut är villkorad av att registrering sker. Detta framstår därför inte som någon lämplig lösning.

Vi anser att frågan i stället bör bedömas utifrån de regler och principer som gäller i dag vid utebliven registrering. Sålunda bör brister i själva anmälan till Bolagsverket sakna betydelse för beslutets giltighet. Ett till verket anmält beslut att utse en ny styrelseledamot bör alltså vara giltigt, även om beslutet inte registreras (t.ex. därför att registreringsavgift inte har betalats). En annan sak är att registreringsförhållandena kan ha betydelse i fråga om godtrosskyddet för tredje man (se 18 kap. 3 a § aktiebolagslagen). Om registrering vägras på grund av att beslutet som sådant är felaktigt, kommer saken delvis i ett annat ljus. Som huvudregel gäller

dock i dag att även en felaktigt utsedd styrelse har behörighet och befogenhet att verka fram till dess att en ny styrelse har utsetts eller en dom varigenom styrelsen har förklarats obehörig vinner laga kraft (se Åhman, Behörighet och befogenhet i aktiebolagsrätten, 1997, s. 372). Denna huvudregel bör kunna bestå även med den ordning som vi föreslår. Det torde inte krävas några nya lagregler för att åstadkomma detta.

Sveriges Redovisningskonsulters Förbund SRF har föreslagit att Bolagsverket skall ge bolagen möjlighet att, genom ett elektroniskt förfarande, få anmälningar registrerade omedelbart. *Patent- och registreringsverket* har redovisat liknande tankegångar. Vi instämmer i att modern teknik så långt möjligt bör komma till användning, både för att underlätta för bolagen och för att få till stånd snabbast möjliga hantering av registeruppgifter. Inom Regeringskansliet övervägs för närvarande, bl.a. med anledning av nya EG-rättsliga regler, formerna för elektronisk ingivning av bolagsinformation. Den reglering som vi nu föreslår lägger inte heller hinder i vägen för en ökad användning av informationsteknik.

Vilka bolagsföreträdare bör de nya bestämmelserna omfatta?

De problem som en reglering av det slag som diskuteras här tar sikte på avser primärt styrelseledamöter. Det är naturligt att reglerna omfattar denna kategori, liksom styrelsesuppleanter och särskilda firmatecknare.

Ett par remissinstanser har ansett att regler av samma slag bör införas också när det gäller den verkställande direktören. *Riksskatteverket* har särskilt framhållit att det har förekommit fall där det sanningslöst har påståtts att en verkställande direktör har avgått vid en viss kritisk tidpunkt och där denne därför inte har kunnat göras ansvarig. Vi föreslår mot denna bakgrund att samma regler bör gälla för verkställande direktör som för styrelseledamöter.

Det kan också anföras skäl för att motsvarande regler bör gälla även andra uppdrag inom ett bolag, t.ex. uppdrag som revisor. En fördel med det är att regelverket skulle bli mer enhetligt. Vi är dock inte beredda att på nuvarande underlag låta vårt förslag omfatta andra personer än styrelseledamöter, särskilda firmatecknare och verkställande direktörer. Frågan bör emellertid tas upp vid en kommande utvärdering av de nu föreslagna reglerna.

8 Kontrollen av aktiebolaget

8.1 Revision

Regeringens förslag: Nuvarande bestämmelser om revision förs i allt väsentligt oförändrade över till den nya aktiebolagslagen.

Den fasta mandattiden för revisorer justeras så att den i vissa fall kan bestämmas till tre i stället för fyra år. När en revisors uppdrag har upphört i förtid, skall de allmänna bestämmelserna om mandattid gälla för den nya revisorn.

Den tidsfrist inom vilken styrelsen har möjlighet att vidta åtgärder i anledning av att revisorn har underrättat styrelsen om en brottsmisstanke förlängs från två till fyra veckor.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Kommittén har dock även föreslagit att den s.k. släktkatalogen som avgör när en revisor är jävlig på grund av släktskap begränsas till att omfatta make och sambo. Regeringens förslag om att revisors mandattid i vissa fall skall kunna bestämmas till tre år och att de allmänna bestämmelserna om mandattid skall gälla när revisorns uppdrag har upphört i förtid saknar motsvarighet i kommitténs förslag.

Remissinstanserna: Flertalet av remissinstanserna har inte berört eller haft några invändningar mot kommitténs förslag. Vissa synpunkter i särskilda frågor har dock framförts. *Revisorsnämnden* och *Riksskatteverket* har ansett att den nuvarande släktkatalogen bör behållas. *FAR* och *Svenska Revisorsamfundet SRS* har tvärt emot hävdade att bestämmelserna om revisorsjäv inte bör tas in i den nya aktiebolagslagen. *FAR* har efterlyst en översyn av reglerna om revisorns mandattid.

Förslaget i promemorian Några frågor om revision: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Patent- och registreringsverket* har ansett att bestämmelsen om att revisors mandattid i vissa fall skall kunna bestämmas till tre år skall gälla endast för publika bolag. *Svenska Bankföreningen*, *Fristående Sparbankers Riksförbund*, *Svenska Fondhandlareföreningen* och *FAR* har avstyrkt förslaget i den delen. *FAR*, liksom *Svenska Revisorsamfundet SRS*, har i det sammanhanget ifrågasatt om den nuvarande fyraåriga mandattiden är ändamålsenlig.

Sveriges advokatsamfund och *Hovrätten över Skåne och Blekinge* har ansett att det bör tas in bestämmelser om s.k. revisorsrotation i lagen.

Företagarnas Riksförbund, *FAR* och *Svenska Revisorsamfundet SRS* har föreslagit att bolagen, om en tidigare revisor har avgått i förtid, skall kunna utse en ny revisor såväl för en tid om fyra år som för den tid som återstår av tidigare revisorns mandattid.

Svenska Revisorsamfundet SRS har förordat en bestämmelse om att en revisor inte skall kunna entledigas annat än om det finns skäl för det.

Bakgrund: För alla svenska aktiebolag gäller sedan gammalt att bolagets årsredovisning och bokföring samt styrelsens förvaltning skall granskas av en eller flera revisorer. Revisionen skall utmynna i en årlig granskningsrapport, en revisionsberättelse.

Syftet med revisionen var till att börja med främst att tillgodose aktieägarnas intresse av att företagsledningen kontrollerades. Numera anses dock revisionen skydda även andra bolagets intressenter, t.ex. de anställda, borgenärerna och kapitalmarknadens aktörer.

Bestämmelserna om revision av aktiebolag fick en i väsentliga avseenden ny utformning genom lagstiftning som trädde i kraft den 1 januari 1999 (se prop. 1997/98:99 s. 132–168 och bet. 1997/98:LU26). Därefter har endast vissa mindre ändringar skett i bestämmelserna. Dessa har bl.a. föranletts av tillkomsten av revisorslagen (2001:881) som reglerar bl.a. frågor om auktorisation och godkännande av revisorer.

Innehållet i aktiebolagslagens bestämmelser om revision kan sammanfattas enligt följande.

Revisorn väljs av bolagsstämman. Om bolaget skall ha flera revisorer, får det i bolagsordningen föreskrivas att en eller flera revisorer – dock inte alla – skall utses på annat sätt. Revisorn skall vara auktoriserad eller godkänd revisor. I fråga om större bolag gäller dessutom att minst en revisor skall vara auktoriserad revisor eller godkänd revisor som har avlagt en revisorsexamen. Även registrerade revisionsbolag får utses till revisor. Mandattiden för revisorn är fyra år.

Revisorn skall granska bolagets årsredovisning och bokföring samt styrelsens och den verkställande direktörens förvaltning. Granskningen skall vara så ingående och omfattande som god revisionsredovisning kräver. Om bolaget är moderbolag, skall revisorn även granska koncernredovisningen och koncernföretagens inbördes förhållanden. I samband med revisionen skall revisorn till styrelsen och den verkställande direktören göra de påpekanden som följer av god revisionsredovisning. Revisionsberättelsen skall lämnas till bolagets styrelse senast tre veckor före den bolagsstämma där redovisningen skall behandlas.

Om en revisor misstänker att en styrelseledamot eller den verkställande direktören har gjort sig skyldig till vissa slag av brott, är revisorn skyldig att vidta särskilda åtgärder och skall i sista hand göra anmälan till åklagare.

Skälen för regeringens förslag

Allmänna överväganden

Som har framgått av bakgrundsavsnittet har bestämmelserna om revision nyligen ändrats. Vad kommittén har föreslagit innebär inte heller, jämfört med den nuvarande aktiebolagslagen, annat än mindre jämkningar av gällande rätt. Vi delar kommitténs uppfattning att de nuvarande bestämmelserna i allt väsentligt har en lämplig utformning och föreslår således att de förs över till den nya lagen i huvudsak oförändrade.

Jäv

I den nuvarande aktiebolagslagen finns bestämmelser som hindrar den som på olika sätt står det reviderade bolaget nära från att vara revisor i bolaget (se 10 kap. 16 §). Ett förhållande som ger upphov till jäv är att revisorn är gift med eller sambo med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till vissa funktionärer i bolaget eller är besvägrad med en sådan person i rätt- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon. Detsamma gäller för övrigt för lekmanna-revisorer och särskilda granskare, liksom för revisorer enligt revisionslagen (1999:1079), lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar och stiftelselagen (1994:1220). Liknande, men något mindre omfattande, s.k. släktkataloger förekommer i fråga om låneförbudet och LEO-lagen (se avsnitten 15 och 9.5).

Kommittén har, med hänvisning till att lagens släktkataloger bör vara enhetliga, föreslagit att den släktkatalog som är knuten till revisorsjävbestämmelserna bör begränsas till att omfatta make och sambo (se SOU 2001:1 s. 330 f.). De praktiska effekterna av kommitténs förslag torde bli begränsade. Det kan nämligen antas att den prövning av obero-

endet som varje revisor är skyldig att göra enligt 21 § revisorslagen undantagslöst utmynnar i att revisorn måste avböja uppdrag som revisor i ett bolag där en nära släkting t.ex. biträder vid bolagets bokföring. På motsvarande sätt torde regleringen i 21 § revisorslagen normalt få till följd att en revisor som i dag är jävig i aktiebolagslagens bemärkelse måste avböja uppdrag som revisor i det bolaget. Om revisorn inte gör det, kan Revisorsnämnden ingripa med disciplinära åtgärder. Det kan synas tala för att man, såsom *Svenska Revisorsamfundet SRS* och *FAR* har förordat, bör gå ännu längre än kommittén och helt utmönstra reglerna om revisorsjäv.

I likhet med *Revisorsnämnden* och *Riksskatteverket* anser vi emellertid att det finns ett pedagogiskt värde i att aktiebolagslagen uttryckligen förbjuder sådana förhållanden som generellt inte kan anses godtagbara. Att aktiebolagslagen innehåller jävsregler har också av andra skäl praktiskt värde, t.ex. vad gäller möjligheten att väcka talan om klander av det bolagsstämmbeslut genom vilket revisorn har utsetts och länsstyrelsens rätt att förordna en ojävig revisor i stället för den jävige. Vi anser därför att också den nya lagen bör innehålla bestämmelser om revisorsjäv.

När det gäller ”släktkatalogens” utformning anser vi att den bör omfatta alla sådana släktförhållanden som, typiskt sett, ger anledning till att anta att revisorn inte är oberoende. Enligt vår mening innebär kommitténs förslag en alltför långtgående begränsning av jävsbestämmelserna. Vi förordar därför att den nuvarande ”släktkatalogen” överförs till den nya lagen.

Enligt den nuvarande aktiebolagslagen är en revisor även jävig om han eller hon biträder vid bolagets bokföring (se 10 kap. 16 § första stycket 2 aktiebolagslagen). Det gäller även om han eller hon befattar sig med en endast begränsad del av bokföringsarbetet. En revisor är också jävig om han eller hon är verksam i samma företag som den som yrkesmässigt biträder bolaget med grundbokföringen (”byråjäv”, se 10 kap. 16 § första stycket 4 aktiebolagslagen). Byråjäv inträder inte när revisorns kollega biträder med andra slag av bokföringsåtgärder, t.ex. huvudbokföring eller upprättande av årsredovisning. I lagrådsremissen föreslog vi att bestämmelsen om byråjäv i oförändrat skick skulle föras över till den nya lagen. *Lagrådet* har ansett att det finns anledning till tvekan om den föreskrivna avgränsningen till den som yrkesmässigt biträder med grundbokföringen är praktiskt användbar. Vi delar i och för sig *Lagrådets* uppfattning. Som *Lagrådet* har anmärkt pågår det emellertid annat lagstiftningsarbete som tar sikte på denna fråga. Vi avser att i annat sammanhang återkomma med ett förslag till lösning.

Allmänt om mandattid

Genom de lagändringar som trädde i kraft den 1 januari 1999 infördes en fast mandattid för revisorer (se prop. 1997/98:99 s. 140 f.). Mandattiden upphör vid slutet av den ordinarie bolagsstämman under det fjärde året efter revisorsvalet (se 10 kap. 20 § aktiebolagslagen); mandattiden kan alltså sägas vara fyraårig. Revisorn kan avgå eller entledigas under löpande mandattid men då blir särskilda regler om avgång i förtid tillämpliga och revisorn blir bl.a. skyldig att avge en särskild redogörelse till Bolagsverket.

Ett par remissinstanser har ifrågasatt om bestämmelsen om en fyraårig mandattid är ändamålsenlig. Vi anser dock att de skäl för bestämmelserna som angavs när bestämmelsen infördes – att en fyraårig mandattid bidrar till att revisorn kan inta en självständig och oberoende ställning gentemot bolaget – är minst lika bärkraftiga i dag, när frågor kring revisorns oberoende har kommit ännu mera i fokus. Vi föreslår därför att det även framöver skall finnas en bestämmelse om en i princip fyraårig mandattid.

I ett par avseenden, som vi tar upp i det följande, bör dock de nuvarande reglerna jämkas.

Mandattiden vid omval

EG-kommissionen antog i maj 2002 en rekommendation om revisorns oberoende (Europeiska kommissionens rekommendation 2002/590/EG av den 16 maj 2002 – Revisorerers oberoende i EU: grundläggande principer). Rekommendationen innehåller regler som avser att trygga att revisorn har en i förhållande till det reviderade bolaget självständig ställning. Huvudsakligen tar den sikte på aktiebolag av ”allmänt intresse”. Även om den inte är direkt bindande för medlemsstaterna är det naturligt att dess regler så långt möjligt kommer till uttryck i nationell lagstiftning eller annan nationell normgivning.

I rekommendationen föreskrivs att den som är huvudansvarig för ett revisionsuppdrag i ett företag av allmänt intresse skall bytas ut inom sju år efter det att han eller hon utsetts, s.k. revisorsrotation. Den person som har bytts ut får därefter inte utses på nytt inom två år. Bestämmelsen bygger på tanken att en revisor som arbetar regelbundet och under lång tid för en och samma revisionsklient med tiden riskerar att bli alltför nära lierad med denne. EG-kommissionens förslag till ett nytt åttonde bolagsrättsligt direktiv innehåller en motsvarande regel (se artikel 40 i förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om lagstadgad revision av årsbokslut och sammanställd redovisning, 14590/04).

Det kan antas att sjuårsregeln kommer att få genomslag i det stora flertalet EU-stater. Enligt vår mening är det mot den bakgrunden naturligt att den tillämpas även i Sverige. Ett par remissinstanser har menat att den bör lagfästas. Vi anser dock inte att detta för närvarande är nödvändigt. Revisorer i aktiebolag står under tillsyn av Revisorsnämnden och är skyldiga att följa god revisorssed, dvs. de yrkesetiska regler som utvecklas genom bl.a. Revisorsnämndens verksamhet. Sjuårsregeln bör kunna tillämpas inom ramen för god revisorssed, såsom den utvecklas i bl.a. Revisorsnämndens tillsynsverksamhet. Detta ger dessutom bättre möjligheter att anpassa regelns tillämpning till förhållandena i det enskilda fallet, t.ex. vad gäller det reviderade bolagets storlek eller revisionsteamets sammansättning. – Om kommissionens ovannämnda förslag antas, kan det dock finnas anledning att ompröva detta ställningstagande.

Bestämmelsen om en fyraårig mandattid kan i praktiken vara svår att förena med rekommendationens regel om revisorsrotation. En strikt tillämpning av rekommendationen innebär att revisorn måste bytas ut under löpande mandattid, något som utlöser en särskild rapporterings-skyldighet (jfr nedan). Detta framstår inte som lämpligt. Samtidigt ser vi

inte något skäl att förhindra att en revisor utses för en andra mandatperiod.

Ett sätt att åstadkomma en full överensstämmelse mellan rekommendationen och lagens bestämmelse om mandattid är att i lagen ta in en bestämmelse om att den som utser revisorn, dvs. normalt bolagsstämman, vid omval av samme revisor skall kunna bestämma revisorns mandattid till tre år. Genom att besluta om en första mandattid om fyra år och en andra mandattid om tre år kan bolaget byta revisor efter sju år utan att behöva fatta ett beslut om entledigande. I promemorian har föreslagits att lagstiftningen skall utformas på detta sätt.

Några remissinstanser har avstyrkt promemorians förslag med hänvisning till att EU-kommissionen har känt till den nuvarande svenska regleringen utan att invända mot den. Vi menar dock att detta inte utgör något tillräckligt skäl för att inte anpassa den svenska regleringen av revisors mandattid till rekommendationens innehåll.

Patent- och registreringsverket har påpekat att i många bolag innehåller bolagsordningen föreskrifter om att revisorns mandattid skall vara fyra år. Verket har menat att ett genomförande av promemorians förslag kan leda till att dessa bolag måste ändra sina bolagsordningar. Det torde enligt vår bedömning i och för sig vara riktigt att om ett bolag med en sådan föreskrift i bolagsordningen vill utnyttja den i promemorian föreslagna regeln blir det tvunget att ta bort föreskriften från bolagsordningen. Det stora flertalet bolag – de som antingen inte har någon sådan föreskrift i bolagsordningen eller som inte har något behov av att begränsa revisorns mandattid – behöver emellertid inte ändra sina bolagsordningar. Vad verket uttalat utgör därför inte skäl att inte genomföra promemorians förslag.

Vi föreslår därför att den som utser revisor, dvs. normalt bolagsstämman, vid omval av samme revisor skall kunna bestämma revisorns mandattid till tre år. Genom att besluta om en första mandattid om fyra år och en andra mandattid om tre år kan bolaget byta revisor efter sju år utan att behöva fatta ett beslut om entledigande under löpande mandattid.

Den nye revisorns mandattid när en revisors uppdrag har upphört i förtid m.m.

FAR har tagit upp några situationer där den nuvarande bestämmelsen om en fyraårig mandattid enligt *FAR*:s mening har visat sig vara stelbent. En sådan situation är då bolaget under löpande mandattid för revisorn utser ytterligare en revisor; de båda revisorernas mandattider kommer då inte att sammanfalla. Vi anser inte att det finns tillräckliga skäl att reglera de aktuella situationerna i lagen särskilt.

En annan fråga är vad som skall gälla för den nya revisorns mandattid när den tidigare revisorns uppdrag har upphört i förtid.

Enligt 10 kap. 23 § aktiebolagslagen är styrelsen skyldig att vidta åtgärder om en revisors uppdrag upphör i förtid och det inte finns någon suppleant som kan överta uppdraget. En ny revisor skall utses ”för den återstående mandattiden”. Bestämmelsen har, läst tillsammans med 20 § i samma kapitel om mandattid, ansetts ge upphov till tolkningssvårigheter. Skall den nya revisorns mandattid vara fyra år (såsom 10 kap. 20 § före-

skriver) eller skall revisorn (såsom sägs i 10 kap. 23 §) utses enbart för den tid som återstår av den förra revisorns mandattid?

Mycket talar för att den nuvarande lagen får förstås så att det också för den nya revisorn gäller en i princip fyraårig mandattid. Det finns också en del omständigheter som talar för en sådan ordning. Skälen för att en revisor skall ha en fyraårig mandattid gör sig ju, kan det hävdas, lika starkt gällande i fråga om en revisor som träder i stället för en revisor som har avgått i förtid som i fråga om övriga revisorer. En ordning av detta slag kan emellertid leda till att, om bolaget har fler än en revisor, revisorerens mandattider kommer i otakt med varandra. Det kan inte uteslutas att det kan leda till en viss ökning av bolagets kostnader för upphandling av revisorstjänster, åtminstone för större bolag. Vidare har *Svenska Kommunförbundet* påpekat att den angivna ordningen kan få till följd att valen av revisor i kommunala bolag också kommer i otakt med de politiska mandatperioderna. Enligt vår mening bör därför, såsom flera remissinstans har förordat, bolaget självt kunna avgöra om den nye revisorn skall utses för en period om fyra år eller för den tid som återstår av den avgångna revisorns mandattid.

Särskilda skäl för förtida entledigande?

Svenska Revisorsamfundet SRS har menat att det bör krävas något slag av skäl för att entlediga en revisor i förtid. Frågan har varit aktuell i ett tidigare lagstiftningsärende (se prop. 1997/98:99 s. 142). Regeringen ansåg då att någon sådan bestämmelse inte borde införas. Det påpekades bl.a. att en sådan regel skulle stämma mindre väl med revisorns roll som bolagets förtroendeman. Den som innehar en förtroendeställning av det slag som en revisor innehar bör kunna entledigas när hans eller hennes uppdragsgivare inte längre hyser något förtroende för honom eller henne. Vi har samma uppfattning i dag.

Revisorns redogörelse vid förtida avgång

Enligt 10 kap. 22 § aktiebolagslagen skall en revisor vars uppdrag upphör i förtid – dvs. under löpande mandattid – genast anmäla detta till registreringsmyndigheten. I anmälan skall lämnas en redogörelse för vad revisorn har funnit vid den granskning som han eller hon har utfört under den del av löpande räkenskapsår som uppdraget har omfattat. Den sistnämnda bestämmelsen skall ses mot bakgrund av den risk för otillbörliga påtryckningar på revisorn som det innebär att bolaget när som helst under uppdraget kan skilja denne från uppdraget. Rapporteringsskyldigheten förhindrar att bolaget genom att entlediga revisorn undertrycker den information som revisorn skulle komma att lämna i en senare revisionsberättelse. *Svenska Revisorsamfundet SRS* har föreslagit att revisorn inte skall behöva lämna någon särskild redogörelse vid en förtida avgång, om avgången sker vid ordinarie bolagsstämma men före mandattidens utgång. En revisionsberättelse har då lämnats i nära samband med avgången. Ytterligare en redogörelse fyller därför, enligt samfundet, inte någon funktion.

Enligt vår mening finns det inte anledning att ändra den nuvarande ordningen. Det kan inte uteslutas att det också i den situation som samfundet har beskrivit någon gång kan vara befogat att revisorn lämnar en särskild redogörelse, t.ex. om han eller hon har gjort iakttagelser om oegentligheter inom bolaget i nära anslutning till bolagsstämman. Finns det å andra sidan ingenting att rapportera, kan redogörelsen normalt inskränkas till ett konstaterande av att det inte finns något att tillägga till vad som har sagts i revisionsberättelsen.

Revisorns tystnadsplikt enligt aktiebolagslagen och revisorslagen

Enligt 10 kap. 37 § aktiebolagslagen får revisorn inte till en enskild aktieägare eller till någon utomstående obehörigen lämna upplysningar om sådana bolagets angelägenheter som revisorn får kännedom om när han eller hon fullgör sitt uppdrag, om det kan vara till skada för bolaget. Motsvarande bestämmelser om tystnadsplikt finns i flera andra associationsrättsliga lagar, t.ex. lagen om ekonomiska föreningar (se 8 kap. 16 §). I 26 § revisorslagen (2001:883) finns ytterligare bestämmelser om tystnadsplikt för revisorn. Revisorslagen gäller för samtliga revisorer som är behöriga att vara revisor i ett aktiebolag. *Lagrådet* har därför, i anslutning till lagrådsremissens förslag att bestämmelsen i 10 kap. 37 § aktiebolagslagen i sak oförändrad skall föras över till den nya lagen, ifrågasatt om det finns skäl att behålla bestämmelsen.

En revisorn i ett aktiebolag har alltså i dag att rätta sig efter de två nämnda lagbestämmelserna om tystnadsplikt. Som *Lagrådet* har varit inne på är lagbestämmelserna inte helt enhetligt utformade. Enligt revisorslagen får sålunda revisorn inte lämna upplysningar om bolaget ens om det kan ske utan skada för bolaget.

Enligt vår mening är aktiebolagslagens och revisorslagens bestämmelser om tystnadsplikt av olika karaktär och har olika syften. Till detta kommer att eventuella överträdelser av bestämmelserna har skilda rättsverkningar. Bestämmelserna i aktiebolagslagen är uppställda till bl.a. bolagets skydd. En revisor i ett aktiebolag som bryter mot tystnadsplikten enligt aktiebolagslagen kan avkrävas skadestånd enligt den lagens särskilda skadeståndsregler. Bestämmelserna i revisorslagen är först och främst av näringsrättsligt slag, yrkesetiska normer som saknar anknytande skadeståndssanktioner. Å andra sidan ger revisorslagen en möjlighet för Revisorsnämnden att tilldela revisorn disciplinära påföljder. Detta gäller även när revisorn obehörigen röjer uppgifter om bolaget sedan han eller hon har lämnat uppdraget; aktiebolagslagen är då inte tillämplig. Vi anser mot denna bakgrund att var och en av bestämmelserna har ett självständigt värde. Aktiebolagslagens bestämmelse om tystnadsplikt bör därför föras över till den nya lagen.

Revisorn skyldighet att avgå vid misstanke om brott i bolaget

Enligt 10 kap. 38–40 §§ aktiebolagslagen skall en revisor som finner att det kan misstänkas att en styrelseledamot eller den verkställande direktören inom ramen för bolagets verksamhet har gjort sig skyldig till vissa slag av brott (t.ex. bedrägeri, förskingring, bokföringsbrott och skattebe-

drägeri) agera på visst sätt. Normalt skall styrelsen underrättas. Senast två veckor efter denna underrättelse skall revisorn avgå från sitt uppdrag samt göra en anmälan till åklagare.

Svenska Revisorsamfundet SRS har föreslagit att revisorn skall få kvarstå som revisor även sedan han eller hon har anmält en misstanke om brott till åklagare. Skyldigheten för revisorn att avgå motiverades vid bestämmelsens tillkomst med att förutsättningarna för ett gott samarbete mellan företagsledningen och revisorn i den aktuella situationen uppenbarligen inte längre är för handen (se prop. 1997/98:99 s. 165 f.). Vi anser att detta argument fortfarande har bärkraft och är således inte beredda att ställa oss bakom samfundets förslag.

Den tid inom vilken revisorn skall avgå och göra anmälan till åklagare är, som ovan har nämnts, två veckor. Revisorn behöver dock inte avgå eller göra anmälan, om den ekonomiska skadan av det misstänka brottet har ersatts och övriga menliga verkningar av gärningen har avhjälpats eller om det misstänkta brottet redan har anmälts till polismyndighet eller åklagare. Bestämmelserna ger i praktiken styrelsen en frist om två veckor för att vidta åtgärder som kan minska eller undanröja de menliga verkningarna för bolaget. Kommittén har ansett att tvåveckorsfristen är alltför kort och har föreslagit att den förlängs till fyra veckor. Vi delar kommitténs uppfattning. Redan sammankallandet av ett styrelsesammanträde kan ta en stor del av den nuvarande tidsfristen i anspråk. Vi föreslår alltså att tidsfristen förlängs till fyra veckor. Att styrelsen får en något längre tid på sig att vidta adekvata åtgärder torde inte få några ogynnsamma effekter för brottsbekämpningen. Liksom tidigare bör revisorn över huvud taget inte kunna avvakta med anmälan till åklagare, om det kan antas att en underrättelse till styrelsen framstår som meningslös eller stridande mot syftet med underrättelseskyldigheten (t.ex. vid kollusionsfara).

Övriga frågor

Av 10 kap. 31 § aktiebolagslagen framgår att revisorn är skyldig att i revisionsberättelsen anmärka om han eller hon har funnit att bolaget inte har betalat sådana skatter och avgifter som avses i 1 kap. 1, 1 b och 2 §§ skattebetalningslagen (1997:483) i rätt tid. *Svenska Revisorsamfundet SRS* har förordat att revisorn inte skall ha någon sådan skyldighet. Frågan behandlades i samband med en lagändring som trädde i kraft den 1 januari 2002 (se prop. 2001/02:25, s. 95–98, bet. 2001/02:SkU10, rskr. 2001/02:124). Enligt vår mening bör revisorns skyldighet i detta avseende bestå.

Enligt 10 kap. 33 a § aktiebolagslagen är revisorn vidare skyldig att skicka ett exemplar av revisionsberättelsen till Skatteverket, om revisionsberättelsen innehåller vissa slag av anmärkningar, bl.a. sådana som avses i 10 kap. 31 §. Syftet är att tillförsäkra Skatteverket en säkrare tillgång till s.k. ”orena revisionsberättelser”. *Svenska Revisorsamfundet SRS* har förordat att denna revisorns skyldighet tas bort. Samfundet har i stället föreslagit att Patent- och registreringsverket (Bolagsverket), sedan myndigheten har mottagit en oren revisionsberättelse från bolaget, sänder den vidare till Skatteverket. Vi konstaterar att med en sådan ordning blir Skatteverkets tillgång till de orena revisionsberättelserna beroende av att

bolagen skickar in revisionsberättelserna till Bolagsverket i föreskriven tid. I de fall revisionsberättelserna innehåller anmärkningar av det aktuella slaget finns det emellertid uppenbarligen en särskild risk för att så inte sker. Vi är därför inte beredda att ansluta oss till samfundets förslag.

8.2 Allmän och särskild granskning

Regeringens förslag: Liksom hittills skall aktiebolagslagen innehålla bestämmelser om allmän och särskild granskning. Personer som utför allmän granskning skall även i fortsättningen benämnas ”lekmannarevisorer”.

Kommitténs förslag: Överensstämmer huvudsakligen med regeringens förslag (SOU 2001:1 s. 255–257). Kommittén har dock i stället för benämningen ”lekmannarevisor” föreslagit ”allmän granskare”.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte berört eller haft några invändningar om reglerna om allmän och särskild granskning i allmänhet. *Näringslivets Nämnd för regelgranskning NNR* har dock ifrågasatt om regelverket behöver vara så omfattande som det kommittén föreslår. Beträffande beteckningen på det bolagsorgan som hittills har kallats för ”lekmannarevisor” har flertalet remissinstanser tillstyrkt kommitténs förslag eller inte haft några invändningar. *Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, STAREV (samarbetsorgan för kommuner och landsting med egna revisionskontor)* och tre av de kommuner som har yttrat sig har dock avstyrkt förslaget och framfört alternativen ”förtroenderevisor” eller ”förtroendevald revisor”. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* har ansett att ”lekmannarevisor” är en bra term.

Förslaget i Justitiedepartementets utkast till lagrådsremiss 2004-02-09: Överensstämmer huvudsakligen med regeringens förslag. I utkastet föreslås dock benämningarna ”verksamhetsgranskning” och ”verksamhetsgranskare” i stället för ”allmän granskning” respektive ”lekmannarevisor”.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inte haft några invändningar mot förslaget i utkastet. *Svenska kommunförbundet* och *Landstingsförbundet* har dock ansett att om benämningen lekmannarevisor ändras, bör ”förtroendevald revisor” väljas. Även *Landstingsrevisorerna i Stockholms läns landsting* har avstyrkt förslaget benämningen ”verksamhetsgranskare”. *FAR* har uttalat att också bolagets valde revisor granskar bolagets verksamhet och de benämningar som föreslås i utkastet därför kan ge upphov till missförstånd.

Skälen för regeringens förslag

Reglerna om allmän och särskild granskning

I den nuvarande aktiebolagslagen finns regler som gör det möjligt att utse personer med uppgift att göra en *allmän granskning* av bolagets verksamhet utöver den lagstadgade revisionen. Reglerna trädde i kraft den 1 januari 1999 (se prop. 1997/98:99 s. 170–184, bet. 1997/98:LU26 s. 23–26). Lagen innehåller också bestämmelser om *särskild granskning* av

bolagets förvaltning och räkenskaper under viss förfluten tid eller av vissa åtgärder eller förhållanden i bolaget. Den allmänna granskningen sker fortlöpande och har i väsentliga avseenden samma karaktär som revisionen men den utförs av någon som inte behöver ha den formella kompetens som en revisor måste ha. Detta slag av granskning har särskild betydelse i offentligägda bolag, främst kommunala bolag, där den utgör ett väsentligt inslag i det svenska systemet för insyn och kontroll av offentligt bedriven verksamhet. Särskild granskning är en åtgärd av mera extraordinär natur, avsedd att användas för att undersöka mera avgränsade förhållanden. Sådan granskning torde ha särskild betydelse för skyddet av minoritetsaktieägares rätt.

Reglerna om allmän och särskild granskning fyller enligt vår mening alltjämt viktiga funktioner (se a. prop. s. 171 och 185). Det kan noteras att reglerna om särskild granskning tycks stå väl i samklang med den internationella utvecklingen. I den rapport som den av EG-kommissionen tillsatta Wintergruppen har avgett förordas bestämmelser om "special investigation rights". Vi föreslår därför att de nuvarande reglerna om allmän och särskild granskning förs över till den nya lagen.

I den nuvarande aktiebolagslagen regleras i dag allmän granskning i 20 paragrafer. En remissinstans har, med hänvisning till att granskningen sker på frivillig grund, satt i fråga om regelverket behöver vara så omfattande. Enligt vår uppfattning är dock de nuvarande bestämmelserna – som reglerar sådant som granskningens innehåll, hur resultatet av granskningen skall redovisas, vilka skyldigheter övriga bolagsorgan har gentemot granskaren (lekmannarevisorn) samt utseende av granskaren – motiverade. Ett upphävande av den ena eller den andra av dessa bestämmelser är enbart ägnad att leda till osäkerhet om vad som gäller i det berörda avseendet. Detta gagnar inte en effektiv granskning. Vi anser därför att det saknas anledning att korta ner regleringen.

Om benämningen på den person som utför allmän granskning

Såsom har framgått ovan har reglerna om allmän granskning tillkommit förhållandevis nyligen. En kontroversiell fråga vid reglernas tillkomst var vad det nya slaget av granskare skulle kallas. I promemorian som låg till grund för propositionen, Ds 1996:65, förordades benämningen "förtroenderevisor" (se s. 49 f.). Efter remisskritik föreslog regeringen i stället benämningen "lekmannarevisor".

Vid riksdagsbehandlingen av regeringens förslag uttalade lagutskottet följande (bet. 1997/98:LU26).

Ordet "lekman" för tankarna till en person som inte är fackman och saknar erforderliga kunskaper för sina uppgifter. Med beaktande av vad som i propositionen redovisats beträffande lekmannarevisorns uppgifter (...) anser utskottet att en sådan revisor otvivelaktigt måste ha gedigna fackkunskaper på en mängd olika områden, särskilt när det gäller aktiebolagsrätt och ekonomi. Benämningen lekmannarevisor är därför inte lyckad och kan t.o.m. leda till felaktiga slutsatser beträffande vikten av den granskning som en sådan revisor utför. Enligt utskottets mening är emellertid den i motionen föreslagna benämningen förtroenderevisor inte heller lämplig. Ordet "förtroende" för tankarna till förtroendevalda. Benämningen förtroenderevisor kan också, såsom några av remissinstanserna varit inne på, antyda att auktoriserade och godkända revisorer skulle sakna aktieägarnas för-

troende. Även med tanke på att en lekmannarevisor skall kunna utses också i andra aktiebolag än kommunala anser utskottet också av den anledningen att begreppet förtroenderevisor inte bör komma i fråga. Enligt utskottets mening bör regeringen i det fortsatta arbetet med anledning av Aktiebolagskommitténs återstående betänkanden överväga en annan benämning på den person som skall utföra den granskning som anges i 11 kap. aktiebolagslagen.

Även konstitutionsutskottet uttalade att benämningen lekmannarevisor inte är lyckad (bet. 1998/99:KU30). Sedan lagstiftningen har trätt i kraft har liknande synpunkter förts fram i brev till Justitiedepartementet från lekmannarevisorer i kommunala aktiebolag (Ju 2000/5171, 5672).

Benämningen på den person som utför granskningen bör givetvis återspegla den funktion och betydelse som personen har i bolaget, även hos dem som annars inte är förtrogna med bolagsrätt. Såsom lagutskottet påpekat kan benämningen "lekmannarevisor" ge en felaktig bild av den kompetens som fordras för att fullgöra granskningen. Det finns därför skäl att överväga om det i den nya lagen bör användas en annan benämning för de personer som utför den allmänna granskningen.

Kommittén har föreslagit benämningen "allmän granskare". Det är en benämning som ansluter till den benämning som redan är etablerad i lagtexten, "allmän granskning". Några remissinstanser har dock kritiserat benämningen under hänvisning till att den är alltför intetsägande. Vi har viss förståelse för denna kritik och vill därför inte förorda kommitténs förslag.

Några remissinstanser, framför allt företrädare för kommunala intressen, har föreslagit benämningarna "förtroenderevisor" eller "förtroendevald revisor". Dessa ord har den fördelen att de ger relevanta associationer till de uppgifter som lekmannarevisorerna har i kommunala bolag. Såsom påpekades av såväl lagutskottet som flera remissinstanser i 1998 års lagstiftningsärende är emellertid benämningar där ordet "förtroende" ingår mindre lämpliga. Vi anser att invändningarna har samma bärkraft i dag. Det finns också en risk för att detta slag av granskare förväxlas med bolagets revisorer. Vi är därför inte beredda att förorda "förtroenderevisor" eller "förtroendevald revisor".

I Justitiedepartementets utkast till lagrådsremiss 2004-02-09 har föreslagits benämningen "verksamhetsgranskare". Bl.a. *Svenska kommunförbundet* och *Landstingsförbundet* har motsatt sig även detta förslag. Förbunden har därvid uppgett att benämningen lekmannarevisor nu har börjat vinna acceptans i kommunala sammanhang. Om benämningen nu skall ändras måste det därför, enligt förbunden, finnas så goda skäl för detta att den nya benämningen framstår som klart bättre än den gamla; så är inte fallet beträffande "verksamhetsgranskare".

Enligt vår mening är det svårt att finna någon benämning på den person som utför allmän granskning mot vilken det inte kan riktas några slag av invändningar. Vad Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet har erfarit om den acceptans som benämningen lekmannarevisor numera har fått inom den kommunala sektorn får anses innebära att tidigare invändningar mot den benämningen har minskat i betydelse. Vi förordar därför att benämningen lekmannarevisor behålls.

9 Ökning av aktiekapitalet

9.1 Allmänt om ökning av aktiekapitalet

9.1.1 Frågor som aktualiseras vid ökning av aktiekapitalet

Kreditgivare kräver ofta att ett bolag har en viss balans mellan främmande (upplånat) kapital och eget kapital. För att ett bolag skall kunna låna pengar är det därför ofta nödvändigt att bolagets eget kapital är av en viss storlek. För ett bolag som expanderar kan det visa sig att det aktiekapital som har fastställts vid bolagets bildande är otillräckligt. I bl.a. sådana situationer kan det uppkomma ett behov av att öka aktiekapitalet. Ökning av aktiekapitalet kan användas också som ett sätt att skaffa ytterligare rörelsekapital.

Regler om ökning av aktiekapitalet finns i 4 och 5 kap. i den nuvarande aktiebolagslagen. I 4 kap. regleras ökning av aktiekapitalet genom nyemission och fondemission. 5 kap. innehåller bestämmelser om ökning av aktiekapitalet genom utgivning av konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning.

Vid ökning av aktiekapitalet aktualiseras många av de frågor som vi tidigare har berört när det gäller bolagets bildande. Sålunda är frågan om hur man säkerställer att bolaget verkligen tillförs medel som svarar mot aktiekapitalet av central betydelse även i samband med en ökning av aktiekapitalet. Som vi tidigare har varit inne på ligger det såväl i borge-närernas som i aktieägarnas intresse att regelsystemet erbjuder garantier för att bolagets registrerade aktiekapital motsvaras av tillgångar som faktiskt har kommit bolaget till godo. Det krävs därför särskilda regler av delvis samma slag som vid aktiebolags bildande.

En annan viktig fråga handlar om vem som skall ha rätt till de nya aktier som ges ut i samband med ökningen av aktiekapitalet. Utgivandet av nya aktier kan få konsekvenser för de befintliga aktiernas värde och för de tidigare aktieägarnas ställning i bolaget. Det är därför nödvändigt att de befintliga aktieägarnas intressen skyddas på ett ändamålsenligt sätt. Av särskild betydelse i detta hänseende är reglerna om aktieägarnas företrädesrätt till nyemitterade aktier. Dessa regler innefattar flera problem och svåra avvägningar. Som exempel kan nämnas de problem som kan aktualiseras i de fall då det finns aktier av olika slag i bolaget.

I de följande avsnitten kommer vi att behandla ovan nämnda frågor och andra frågor som har att göra med ökning av aktiekapitalet.

9.1.2 Metoder för ökning av aktiekapitalet

Regeringens förslag: Ett aktiebolag skall kunna öka sitt aktiekapital genom fondemission. En fondemission skall ske genom att aktiekapitalet tillförs belopp som hämtas från fritt eget kapital, reservfond eller uppskrivningsfond eller genom att värdet av en anläggningstillgång skrivs upp. Det skall vara möjligt men inte nödvändigt att ge ut nya aktier i samband med en fondemission.

Aktiekapitalet skall också kunna ökas genom tillskott från aktieägare eller andra. Detta skall kunna ske genom att

– bolaget ger ut nya aktier mot omedelbar betalning (nyemission),

- innehavare av teckningsoptioner, som bolaget har gett ut, tecknar aktier i bolaget mot betalning, eller
- innehavare av konvertibler, som bolaget har gett ut, byter ut konvertiblerna mot aktier i bolaget.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i väsentliga delar med regeringens förslag (SOU 1997:22 s. 214 f.). Kommittén har dock förordat termen ”tillskottsemission” för sådan ökning av aktiekapitalet som inte utgör fondemission.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag. *Sveriges Aktiesparares Riksförbund* har ifrågasatt begreppet ”tillskottsemission”.

Bakgrund: Enligt den nuvarande aktiebolagslagen kan aktiekapitalet ökas på fyra sätt. Ett sådant sätt är fondemission. Kännetecknande för en fondemission är att ökningen sker utan tillskott från aktieägarna. Aktiekapitalökningen sker i stället genom överföring från andra poster under rubriken Eget kapital i balansräkningen eller genom uppskrivning av värdet på anläggningstillgångar. I det senare fallet ställs skillnaden mellan det gamla och det nya värdet (uppräkningsbeloppet) på balansräkningens tillgångssida mot en motsvarande ökning av aktiekapitalets storlek på balansräkningens passivside. En fondemission kan ske med eller utan utgivande av nya aktier. Om några nya aktier inte ges ut, skrivs det nominella värdet av bolagets aktier upp med ett belopp som sammanlagt svarar mot ökningen av aktiekapitalet. I annat fall utfärdas nya aktier med ett motsvarande sammanlagt nominellt värde.

Gemensamt för de tre övriga sätten att öka aktiekapitalet är att de sker genom tillskott från befintliga eller blivande aktieägare. Ett sätt är *nyemission*, dvs. bolaget ger ut nya aktier, varvid betalningen för de nya aktierna helt eller delvis tillförs aktiekapitalet. Ett annat sätt är *emission av konvertibla skuldebrev* med därpå följande konvertering av en skuld till aktiekapital. Det innebär att bolaget ger ut skuldförbindelser med vilka det följer en rätt för innehavaren att längre fram byta ut skuldförbindelsen mot aktien. När det sker ett sådant utbyte (konvertering), överförs bolagets skuld till aktiekapitalet. Det tredje sättet att öka aktiekapitalet är att bolaget ger ut skuldförbindelser till vilka är knutna *optioner att teckna aktier* i bolaget; ökningen av aktiekapitalet sker då i samband med att innehavaren av optionen utnyttjar sin teckningsrätt.

Skälen för regeringens förslag: En ökning av bolagets aktiekapital ger upphov till en mängd frågor, inte minst vad gäller rätten till de nya aktier som ges ut i samband med ökningen. Det är därför nödvändigt att i aktiebolagslagen ha regler om hur ökning av aktiekapitalet skall gå till. Enligt vår uppfattning bör de ökningsmetoder som gäller i dag behållas. Vi återkommer senare till vad som närmare bör gälla beträffande respektive metod.

I den nuvarande aktiebolagslagen behandlas ökningsmetoderna på så sätt att fond- och nyemission regleras i ett kapitel (4 kap.) medan emission av konvertibler och skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning behandlas i ett annat (5 kap.). Bestämmelserna i 5 kap. återfanns ursprungligen i en särskild lag om konvertibla skuldebrev m.m. men fördes sedermera väsentligen oförändrade över till aktiebolagslagen. Såsom kommittén har påtalat bär emissionskapiteln spår av att ha

kommit till vid olika tidpunkter. Det finns bl.a. mot den bakgrunden anledning att se över systematiken och terminologin i regelsystemet.

Kommittén har föreslagit en ny systematisk uppdelning av reglerna och vissa terminologiska nyheter. Enligt kommitténs förslag bör systematiken utgå från skillnaden mellan sådan kapitalökning som sker utan kapitaltillskott utifrån och övriga metoder för kapitalökning. I gällande rätt betecknas den förstnämnda formen för ökning av aktiekapitalet ”fondemission”, medan de andra formerna ofta identifieras med hjälp av de värdepapper som emitteras som ett led i aktiekapitalökningen (”nyemission av aktier”, ”emission av konvertibla skuldebrev” etc.). Kommittén har föreslagit att begreppet ”fondemission” behålls. För övriga slag av ökning av aktiekapitalet har kommittén föreslagit ett nytt samlingsbegrepp, ”tillskottsemmission”

I doktrinen har begreppet ”fondemission” ifrågasatts (se Lindskog i Juridisk tidskrift 2000-01 s. 856). Det har påpekats att denna metod för ökning av aktiekapitalet inte förutsätter att nya aktier ges ut och att det därför är missvisande att tala om *emission*.

Vi anser att övervägande skäl talar för att behålla det vedertagna begreppet ”fondemission” och att även i fortsättningen låta det omfatta också de fall då några nya aktier inte ges ut. Däremot är vi inte beredda att förorda det samlingsbegrepp som kommittén har föreslagit för övriga slag av ökning av aktiekapitalet, tillskottsemmission. Visserligen innebär dessa slag av ökning av aktiekapitalet alltid att bolaget tillförs kapital utifrån och att bolaget samtidigt ger ut nya aktier. Inom ramen för förfarandet kommer bolaget emellertid också att kunna ge ut andra värdepapper – teckningsoptioner och konvertibler – och det finns därför en risk att det av kommittén föreslagna begreppet kommer att uppfattas som en beteckning på dessa emissioner och inte som en beteckning på sättet att öka aktiekapitalet. Enligt vår uppfattning behövs det inte heller något samlingsbegrepp. Den bedömningen sammanhänger med det förslag till lagtext som vi lägger fram; medan kommittén har föreslagit att de tre formerna av ”tillskottsemmission” skall behandlas i ett gemensamt kapitel i den nya lagen, föreslår vi att de tre formerna lagtekniskt behandlas var och en för sig (se vidare nedan). De tre regelverken bör emellertid bygga på en gemensam systematisk grund.

En annan terminologisk fråga gäller benämningen på sådana skuldebrev som kan konverteras till aktier. I den nuvarande aktiebolagslagen används begreppet ”konvertibla skuldebrev”. Kommittén har föreslagit att detta begrepp ersätts med ”konvertibler”. Vidare har kommittén föreslagit att ”optionsrätt till nyteckning” fortsättningsvis benämns ”teckningsoption”. De begrepp som kommittén har föreslagit torde redan i dag vara väl så vanliga som de begrepp som används i lagtexten. Mot den bakgrunden anser vi att det i denna del är lämpligt att i den nya lagen övergå till den terminologi som kommittén har föreslagit.

Som redan har nämnts behandlas ökningsmetoderna i den nuvarande aktiebolagslagen på så sätt att fond- och nyemission regleras i ett kapitel (4 kap.) medan emission av konvertibler och skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning behandlas i ett annat (5 kap.). Kommittén har föreslagit en annan disposition; ett kapitel med allmänna bestämmelser följt av ett kapitel om fondemission och ett kapitel om övriga metoder för kapitalökning (”tillskottsemmission”). Det sistnämnda kapitlet i kom-

mitténs förslag innehåller dels gemensamma bestämmelser för samtliga ökningsmetoder som regleras i kapitlet, dels särskilda bestämmelser för respektive ökningsmetod.

Som vi redan har uttalat delar vi i princip kommitténs uppfattning att bestämmelserna om de ökningsmetoder som ryms inom kommitténs samlingsbegrepp ”tillskottsemission” bör vila på en gemensam systematisk grund. Samtidigt står det klart att bestämmelsernas närmare innebörd och utformning måste skilja sig åt i olika avseenden beroende på vilken ökningsmetod det är fråga om. Enligt vår uppfattning finns det därför nackdelar med den lagtekniska lösning som kommittén har valt. Från ett användarperspektiv torde det vara bättre att reglerna om de olika emissionstyperna hålls isär i separata kapitel.

Vi föreslår därför att reglerna om ökning av aktiekapitalet disponeras på följande sätt:

- ett kapitel med allmänna bestämmelser om ökning av aktiekapitalet och upptagande av vissa lån,
- ett kapitel om fondemission,
- ett kapitel om nyemission av aktier,
- ett kapitel om emission av teckningsoptioner med åtföljande teckning av nya aktier,
- ett kapitel om emission av konvertibler med åtföljande konvertering till nya aktier, samt
- ett kapitel med särskilda bestämmelser om vissa riktade emissioner m.m.

9.1.3 Företrädesrätt

Regeringens förslag: Befintliga aktieägare skall som huvudregel ha företrädesrätt till de nya aktier som ges ut i samband med ökning av aktiekapitalet.

Kommittén förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 1997:22 s. 242 f. och 353).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag.

Skälen för regeringens förslag: En central fråga vid ökning av aktiekapitalet är vem som skall ha rätt till nya aktier som ges ut i samband med ökningen. De nuvarande bestämmelserna bygger på principen att de befintliga aktieägarna skall ha företrädesrätt till de nya aktierna och att aktierna skall fördelas bland dem i förhållande till det antal aktier de sedan tidigare äger (jfr 4 kap. 2 § aktiebolagslagen). De bestämmelser som kommittén har föreslagit bygger på samma princip.

När det gäller fondemission ligger det enligt vår uppfattning närmast i sakens natur att de befintliga aktieägarna skall ha rätt till de nya aktier som ges ut vid emissionen. Som vi tidigare har varit inne på kännetecknas en fondemission av att aktiekapitalet ökas utan att bolaget tillförs något kapital utifrån. Ökningen sker i stället genom bokföringsmässiga åtgärder. Sålunda innebär en fondemission i realiteten enbart att bolagets eget kapital fördelas på fler aktier än tidigare eller – om några nya aktier inte ges ut – att varje akties bokföringsmässiga värde höjs. Det är mot

den bakgrunden naturligt att nya aktier som ges ut i samband med en fondemission skall tillfalla dem som sedan tidigare äger aktier i bolaget. Det är vidare rimligt att dessa aktier normalt skall fördelas mellan aktieägarna i proportion till det antal aktier som de tidigare äger i bolaget.

Även när det gäller övriga former för ökning av aktiekapitalet talar enligt vår uppfattning goda skäl för att de nya aktierna i första hand skall tillkomma de befintliga aktieägarna. På så sätt ges dessa möjlighet att säkerställa att deras aktieinnehav är förhållandevis lika stort efter emissionen som före denna. Härmed skapas vissa garantier för att reglerna om nyemission inte utnyttjas för att på ett otillbörligt sätt rubba maktstrukturerna i ett bolag. Aktieägarnas företrädesrätt innebär också att alla aktieägare ges lika möjligheter att utnyttja den förmån som ligger i att teckningskursen kan vara särskilt fördelaktig. Företrädesrätten kan således sägas vara ett utflöde ur likhetsprincipen.

Vi anser alltså att de skäl som bär upp den nuvarande huvudregeln fortfarande är bärkraftiga och att den nya lagen bör innehålla en likadan regel. Liksom hittills bör aktieägarnas företrädesrätt omfatta även emission av teckningsoptioner och konvertibler (jfr 5 kap. 2 § aktiebolagslagen). Vi återkommer i avsnitt 9.2.1 och 9.3.1 samt i författningskommentaren till hur bestämmelserna närmare bör vara utformade och vilka undantag från huvudregeln som bör finnas.

9.1.4 Beslutsordning

Regeringens förslag: Beslut om ökning av aktiekapitalet skall enligt huvudregeln fattas av bolagsstämman. Styrelsen skall dock kunna fatta beslut om nyemission av aktier samt om emission av teckningsoptioner eller konvertibler med stöd av stämmans bemyndigande eller under förutsättning att stämman i efterhand godkänner beslutet. I samband med emissionsbeslutet skall stämman kunna bemyndiga styrelsen att besluta om ökningsbeloppet och om vissa andra villkor för emissionen.

Beslut om ökning av aktiekapitalet skall inte få fattas förrän bolaget har registrerats.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i allt väsentligt med regeringens förslag. Kommittén har emellertid föreslagit att beslut om ökning av aktiekapitalet skall få fattas utan hinder av att bolaget inte har registrerats (SOU 1997:22 s. 339 f.).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag.

Skälen för regeringens förslag: Beslut om ökning av aktiekapitalet fattas enligt gällande rätt av bolagsstämman. Detta är enligt vår uppfattning en rimlig ordning. Beslutet kan få stora konsekvenser såväl när det gäller maktförhållandena i bolaget som när det gäller aktiernas ekonomiska värde. Det är därför naturligt att beslutanderätten ligger hos bolagets ägare. I vissa fall kan det dock vara förenat med olägenheter att hänskjuta en fråga av detta slag till stämmobeslut. I stora bolag kan det exempelvis vara svårt att tillräckligt snabbt sammankalla en extra bolagsstämma. Vidare kan den publicitet som följer med en stämma ibland äventyra syftet med kapitalökningen.

För att undvika problem av detta slag medger den nuvarande aktiebolagslagen att styrelsen under vissa förutsättningar fattar beslut om emission (se 4 kap. 14 och 15 §§ samt 5 kap. 8 och 9 §§). Sålunda kan styrelsen besluta om nyemission eller emission av konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt om bolagsstämman antingen i förväg har gett sitt bemyndigande eller om den i efterhand godkänner emissionen. Möjligheten för styrelsen att på detta sätt besluta om emissioner fyller ett stort praktiskt behov. I samband med ett företagsköp är det inte sällan nödvändigt med ett snabbt beslut om emission av nya aktier som kan användas till betalning av det företag som skall köpas. I sådana och liknande fall kan bolagsstämmans beslut ofta inte avvaktas. Kommittén har mot den bakgrunden ansett att samma möjligheter till styrelsebeslut bör finnas i den nya lagen. Vi delar kommitténs uppfattning. Vi återkommer i författningskommentaren till vilka närmare krav som bör ställas på styrelsens beslut i dessa fall och till hur förfarandet för sådant beslutsfattande närmare bör vara utformat.

Något motsvarande behov av att överlämna viss beslutanderätt till styrelsen föreligger inte vid fondemission. Beslut om fondemission bör därför, liksom hittills, kunna fattas endast av bolagsstämman.

Enligt 5 kap. 4 § fjärde stycket aktiebolagslagen kan stämman i samband med ett beslut om emission av konvertibla skuldebrev eller skuldebrev med optionsrätt lämna bemyndigande för styrelsen eller den styrelsen inom sig förordnar att innan teckningen påbörjas bestämma bl.a. emissionens belopp och emissionskursen. Möjligheten att lämna sådant bemyndigande gäller endast i de fall då skuldebreven skall bli föremål för handel vid en svensk eller utländsk börs, en auktoriserad marknadsplats eller någon annan reglerad marknad. Syftet med bestämmelsen är att de närmare villkoren för emissionen skall kunna bestämmas i så nära anslutning till teckningsperioden som möjligt. På så sätt kan nödvändig hänsyn tas till bl.a. aktiekursens och räntelägets utveckling under tiden efter att emissionsbeslutet fattats. Enligt vår uppfattning bör denna möjlighet finnas även i fortsättningen. Liksom kommittén anser vi vidare att motsvarande möjlighet bör finnas när det gäller nyemission av aktier. Även i de fallen kan det ofta vara angeläget för bolaget att på grund av marknadsläget kunna skjuta upp beslut till ett så sent skede som möjligt. Vi föreslår därför att möjligheten att uppdra åt styrelsen att fastställa vissa villkor för emissionen skall gälla såväl vid nyemission av aktier som vid sådan aktiekapitalökning som föregås av emission av teckningsoptioner eller konvertibler.

Enligt den nuvarande aktiebolagslagen (se 4 kap. 1 § andra stycket) får beslut om ny- eller fondemission inte fattas förrän bolaget har blivit registrerat. Kommittén har ansett att denna begränsning bör tas bort. Vi delar inte den uppfattningen. Det kan leda till oklarheter och praktiska olägenheter om bolaget tillåts öka aktiekapitalet före registreringen. Såvitt vi kan bedöma finns det inte heller något påtagligt behov av en sådan möjlighet. Vi föreslår därför att det även i den nya lagen föreskrivs att beslut om emission får fattas först sedan bolaget har blivit registrerat.

9.2.1 Rätt till fondaktier

Regeringens förslag: Vid fondemission där nya aktier (fondaktier) ges ut skall aktieägarna enligt huvudregeln ha rätt till dessa aktier i förhållande till det antal aktier som de tidigare äger.

Om bolaget har aktier av olika slag som skiljer sig åt i fråga om rätt till andel i bolagets tillgångar eller vinst, skall aktieägarna ha rätt till fondaktier enligt vad som föreskrivs i bolagsordningen. Finns det aktier av olika slag utan sådan skillnad, skall fondaktierna ges ut i förhållande till det antal aktier av samma slag som finns sedan tidigare. De gamla aktierna skall då ge rätt till nya aktier av samma slag i förhållande till den andel av aktiekapitalet som de representerar.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 1997:22 s. 342 f.).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag.

Skälen för regeringens förslag: Som vi tidigare har konstaterat (se avsnitt 9.1.3) bör nya aktier som ges ut i samband med en fondemission tillfalla dem som sedan tidigare äger aktier i bolaget. Liksom hittills bör aktierna därvid normalt fördelas mellan aktieägarna i proportion till det antal aktier som de tidigare äger i bolaget. I den nuvarande aktiebolagslagen görs emellertid vissa undantag från huvudregeln. Undantagen gäller när det i bolaget finns aktier av olika slag. Om aktieslagen skiljer sig åt i fråga om röstvärde eller i fråga om ekonomiska rättigheter, skall frågan om rätt till nya aktier vid fondemission regleras i bolagsordningen (jfr avsnitt 6.1). Om skillnaderna mellan aktieslagen är av det senare slaget, har aktieägarna stor frihet att reglera frågan på ett sätt som de finner lämpligt. Om skillnaderna mellan aktieslagen gäller endast röstvärdet, är friheten inte lika stor. I sådana fall har det ansetts att bolaget bör vara skyldigt att ge ut och fördela de nya aktierna så att innehavare av varje aktieslag efter en fondemission kan bibehålla sin andel i bolagets aktier och röster (se prop. 1993/94:196 s. 113). I dessa fall skall därför nya aktier ges ut i förhållande till det antal aktier av samma slag som finns sedan tidigare och fördelningen av de nya aktierna skall ske i proportion till aktieägarnas andel i aktiekapitalet inom respektive aktieslag.

Enligt vår uppfattning framstår den beskrivna ordningen som lämplig. Om det finns olika slag av aktier som skiljer sig åt i fråga om rätten till andel i bolagets tillgångar och vinst, bör sålunda frågan om företrädesrätt liksom hittills regleras i bolagsordningen. Aktieägarna bör därvid kunna reglera frågan på det sätt de finner lämpligt. Också reglerna om företrädesrätten när skillnaden mellan aktieslagen är enbart av annat slag (t.ex. röstvärde) bör väsentligen bestå. Såsom kommittén har konstaterat är det emellertid tveksamt om principen om proportionell fördelning inom varje aktieslag i bolag med aktieslag som skiljer sig åt endast i fråga om röstvärdet kommer till tydligt uttryck i den nuvarande lagtexten. I förtydligande syfte föreslår vi att en uttrycklig regel om rätten till nya aktier vid fondemission tas in i den nya lagen; någon skyldighet att i detta fall

reglera frågan i bolagsordningen bör alltså inte längre finnas. I likhet med kommittén anser vi att den nya regeln bör omfatta alla bolag som har olika aktieslag som skiljer sig åt på andra sätt än i fråga om rätt till andel i bolagets tillgångar eller vinst.

Lagrådet har menat att de föreslagna bestämmelserna om rätt till fondaktier gör det möjligt att fördela vinst på annat sätt än vad som hade varit möjligt vid vanlig vinstutdelning. Lagrådet nämner som exempel det fallet att fondaktierna endast skall vara av det röststarka (eller det röstsvaga) slaget. Vid en sådan fondemission skall fondaktierna – enligt såväl förslaget som gällande rätt – fördelas enligt huvudregeln, nämligen mellan samtliga aktieägare i förhållande till deras tidigare aktieinnehav. För vår del kan vi inte se att en sådan fondemission innebär någon avvikelser från den likhetsprincip som gäller vid bl.a. vinstutdelning. Vad Lagrådet har uttalat i denna del föranleder därför inte någon ändring i vårt förslag.

9.2.2 Förslag till beslut m.m.

Regeringens förslag: Om bolagsstämman skall pröva en fråga om fondemission, skall styrelsen eller, om förslaget väcks av någon annan, förslagsställaren upprätta ett förslag till beslut. Av förslaget skall framgå bl.a. det belopp som aktiekapitalet skall ökas med, de poster som ökningsbeloppet skall hämtas från samt huruvida nya aktier skall ges ut i samband med emissionen och, i så fall, hur många nya aktier som skall belöpa på varje gammal aktie.

Om frågan prövas på en bolagsstämma som inte skall behandla årsredovisningen, skall aktieägarna även få tillgång till visst kompletterande material om bolagets ekonomiska ställning.

Beslutsunderlaget skall hållas tillgängligt för aktieägarna under minst två veckor före den stämma vid vilken beslutet fattas.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 1997:22 s. 343 f.).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag.

Skälen för regeringens förslag: Som vi har konstaterat i avsnitt 9.1.4 bör beslut om fondemission fattas av bolagsstämman. För att stämman skall kunna ta ställning i frågan är det givetvis viktigt att den har ett tillfredsställande underlag för beslutet. I den nuvarande aktiebolagslagen finns också vissa bestämmelser (se 4 kap. 4 § första stycket och 16 § andra stycket) om vilket beslutsunderlag som aktieägarna skall ha tillgång till. Vi föreslår att bestämmelser om detta tas med även i den nya lagen.

Bestämmelserna bör lämpligen utformas så att det inför bolagsstämman upprättas ett förslag till beslut med visst innehåll. Förslaget bör upprättas av styrelsen eller, om förslaget har väckts av någon annan, av förslagsställaren. När det gäller frågan om vilka uppgifter som skall ingå i förslaget, gör vi följande överväganden.

Vid ett beslut om fondemission är frågan om ökningsbeloppets storlek av central betydelse. Uppgift om detta belopp bör därför rimligen ingå i

förslaget till beslut. Som vi tidigare har nämnt kan en fondemission ske genom att aktiekapitalet tillförs belopp som hämtas från fritt eget kapital, reservfond eller uppskrivningsfond eller genom att värdet av en anläggningstillgång skrivs upp. Av förslaget bör därför framgå på vilket eller vilka av dessa sätt som fondemissionen skall genomföras. Det är vidare naturligt att det i förslaget anges om nya aktier skall ges ut i samband med fondemissionen. Om detta föreslås, bör det vidare framgå hur många nya aktier som skall belöpa på varje gammal aktie, från vilken tidpunkt de nya aktierna skall medföra rätt till utdelning och vilka aktieslag som de nya aktierna skall tillhöra.

Ofta kan det vara nödvändigt att bolagsstämman tar ställning till ytterligare frågor i samband med att den beslutar om fondemission. En sådan fråga är huruvida bolagsordningen behöver ändras före emissionsbeslutet. Även frågor av detta slag bör i förekommande fall tas upp i beslutsförslaget, liksom frågan om huruvida de nya aktierna skall vara förenade med särskilda förbehåll av det slag som vi har behandlat i avsnitt 6.2.2–6.2.4. Om det är fråga om ett avstämningsbolag och om nya aktier skall ges ut i samband med fondemissionen, måste kretsen av berättigade aktieägare bestämmas. Det kan ske genom att man i emissionsbeslutet anger en avstämningsdag. Den som per denna dag är registrerad som aktieägare i avstämningsregistret anses sedan som berättigad. Ett förslag till avstämningsdag bör därför ingå i underlaget för beslut.

Vi föreslår alltså att aktieägarna inför stämman skall ha tillgång till ett beslutsförslag med visst innehåll. För att kunna göra ett välgrundat ställningstagande behöver aktieägarna därutöver ha tillgång till ett visst ekonomiskt underlag. Om frågan skall prövas på en bolagsstämma som också skall behandla årsredovisningen, finns sådant underlag tillgängligt i form av de upprättade årsredovisningshandlingarna. Frågan bör emellertid, liksom i dag, kunna prövas på annan stämma. För att aktieägarna då skall ha tillgång till ett likvärdigt beslutsunderlag föreskrivs i den nuvarande aktiebolagslagen att aktieägarna i sådana fall skall få tillgång till visst kompletterande material angående bolagets ekonomiska ställning. Vi anser att motsvarande bör gälla fortsättningsvis och föreslår således att aktieägarna inför en sådan bolagsstämma skall ha tillgång till följande material:

- en kopia av den senaste årsredovisningen och en avskrift av revisionsberättelsen för det år årsredovisningen avser,
- en av styrelsen undertecknad redogörelse för händelser av väsentlig betydelse som har inträffat efter årsredovisningens avgivande, samt
- ett av revisorerna avgivet yttrande över denna redogörelse.

För att säkerställa att aktieägarna har möjlighet att granska beslutsförslaget och övrigt underlag inför stämman bör det ställas upp ett krav på att underlaget hålls tillgängligt viss tid före stämman. I dag är denna tid bestämd till en vecka före stämman (se 4 kap. 16 § andra stycket jämfört med 4 kap. 4 § första stycket aktiebolagslagen). I likhet med kommittén anser vi att tiden bör utsträckas till två veckor, vilket motsvarar vad som gäller beträffande tillhandahållande av årsredovisningen inför en stämma. *Lagrådet* har tagit upp frågan om vem som skall ansvara för att förslaget och underlaget hålls tillgängligt, när förslaget läggs fram av annan än styrelsen. Enligt vår mening är det naturligt att styrelsen svarar

för tillhandahållandet av förslaget, oavsett om förslaget härrör från styrelsen eller från andra. Vi föreslår att detta tydliggörs i den nya lagen.

Det kan i och för sig synas som att regler av detta slag innebär en viss omgång för mindre bolag där det inte finns några meningsskiljaktigheter mellan aktieägarna. Det finns då anledning att erinra om den allmänna principen inom aktiebolagsrätten att bestämmelser som är uppställda till aktieägares skydd får åsidosättas om samtliga aktieägare är ense. Det innebär att de aktuella bestämmelserna får frångås, om aktieägarna är överens om det.

9.2.3 Kungörelse

Regeringens bedömning: Det bör inte finnas någon skyldighet att kungöra ett beslut om fondemission.

Kommitténs förslag: Kommittén har föreslagit att beslut om fondemission skall kungöras (SOU 1997:22 s. 346 f. samt SOU 2001:1 s. 92 f. och 343).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag.

Skälen för regeringens bedömning: Den nuvarande aktiebolagslagen innehåller ett krav på att ett beslut om fondemission eller det väsentliga innehållet i beslutet skall kungöras (se 4 kap. 16 § tredje stycket jämfört med 7 § första stycket). Syftet med regeln, som omfattar endast avstämningsbolag, är främst att ge aktieägare som ännu inte är införda i aktieboken tillfälle att se till att de förs in i denna innan eventuella nya aktier ges ut (se prop. 1975:103 s. 343). Kommittén har föreslagit att kungörelsekravet skall bestå och att det i fortsättningen skall gälla alla bolag.

Enligt vår uppfattning finns det skäl som talar mot kommitténs förslag. Det kan till en början konstateras att de syften som ligger bakom det nuvarande kungörelsekravet knappast gör sig gällande i de fall då fondemissionen genomförs utan att nya aktier ges ut. Men även i de fall då aktier ges ut kan man enligt vår mening ifrågasätta om kravet är befogat. Risken för att en aktieägare går miste om nya aktier som ges ut i samband med en fondemission på grund av att han eller hon inte har hunnit föras in i aktieboken torde vara högst begränsad. Ytterst skyddas den aktieägare som inte framställer anspråk på fondaktier i anslutning till emissionen av reglerna om försäljning av fondaktier (se 4 kap. 17 § i den nuvarande aktiebolagslagen). Innebörden av dessa bestämmelser – som enligt vår mening bör föras över till den nya lagen – är *att* en aktieägare har rätt att få ut de ifrågavarande aktierna under minst fem år efter emissionen, *att* bolaget därefter, efter särskild anmaning till aktieägaren, kan försälja aktierna *och att* aktieägaren i ytterligare fyra år efter försäljningen har rätt att få ut vad som har influtit vid försäljningen.

Vår samlade bedömning är att skälen för kungörelsekravet inte står i proportion till de olägenheter som kravet innebär för bolagen. Vi anser därför att den nya lagen inte bör innehålla något krav på kungörelse av beslut om fondemission.

Liksom hittills bör dock beslut om fondemission registreras. Vi återkommer till detta i författningskommentaren.

9.3 Nyemission av aktier samt emission av teckningsoptioner och konvertibler

Prop. 2004/05:85

9.3.1 Företrädesrätt

Regeringens förslag: Vid nyemission av aktier, emission av teckningsoptioner och emission av konvertibler skall aktieägarna som huvudregel ha företrädesrätt till de nya aktierna, teckningsoptionerna eller konvertiblerna i förhållande till det antal aktier som de förut äger.

Huvudregeln skall inte gälla om emissionen sker mot betalning med apportegendom eller om företrädesrätten regleras på annat sätt i bolagsordningen, emissionsbeslutet eller föreskrifter som har meddelats vid en tidigare emission av teckningsoptioner eller konvertibler.

Ett beslut av bolagsstämman om avvikelse från företrädesrätt skall fattas med två tredjedelars majoritet av såväl de avgivna som de vid stämman företrädde aktierna.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Kommitténs förslag innebär dock att huvudregeln inte heller skall gälla vid kvittningsemissioner (SOU 1997:22 s. 352 och SOU 2001:1 s. 343).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag.

Skälen för regeringens förslag: Som vi tidigare har konstaterat (se avsnitt 9.1.3) bör aktieägarna som huvudregel ha företrädesrätt till nya aktier, teckningsoptioner eller konvertibler. På så sätt skapas vissa garantier för att reglerna om emission inte utnyttjas för att på ett otillbörligt sätt rubba maktbalansen i ett bolag. Aktieägarnas företrädesrätt innebär också att alla aktieägare ges lika möjligheter att utnyttja den förmån som uppkommer om teckningskursen är lägre än aktiernas marknadsvärde. Utgångspunkten bör liksom hittills vara att företrädesrätten gäller i förhållande till det antal aktier som aktieägarna förut innehar.

Den nuvarande aktiebolagslagen medger betydande undantag från huvudregeln om aktieägarnas lika företrädesrätt. Sålunda gäller regeln exempelvis inte då aktier ges ut mot betalning med apportegendom (apportemission) eller då aktietecknaren förutsätts betala genom kvittning av en fordran mot bolaget (kvittningsemission). Undantaget har, såvitt gäller apportemissioner, sin grund i det förhållandet att en sådan emission ofta syftar till att bolaget genom emissionen skall förvärva viss egendom som tillhör någon utomstående (jfr SOU 1971:15 s. 174). Ett sådant syfte skulle förfelas om befintliga aktieägare hade företrädesrätt till de nya aktierna. Vi anser därför att aktieägarna inte heller i fortsättningen bör ha företrädesrätt vid apportemission.

I dag gäller reglerna om företrädesrätt inte heller vid s.k. kvittningsemissioner, dvs. emissioner där betalning för utgivna aktier erläggs genom kvittning. Kommittén har inte föreslagit någon ändring i detta avseende. Enligt vår mening talar emellertid starka skäl för att kvittningsemissioner i fortsättningen bör jämföras med kontantemissioner. Från bolagets perspektiv finns det knappast några avgörande principiella eller praktiska skillnader mellan den situationen att de utgivna aktierna betalas kontant och den situationen att betalningen sker genom kvittning av en

fordran mot bolaget. Det ligger därför enligt vår mening närmare till hands att jämställa en kvittningsemission med en kontantemission än med en apportemission (jfr Nerep, Aktiebolagsrättslig analys, 2003 s. 207). Det finns inte heller några andra bärande skäl för att en emission, utan iakttagande av reglerna om avvikelser från företrädesrätten, skall kunna riktas till den som avser att betala genom kvittning framför övriga aktieägare. Vi föreslår därför att reglerna om företrädesrätt i fortsättningen skall omfatta även kvittningsemissioner.

Som tidigare har framgått är det möjligt att i bolagsordningen ta in bestämmelser om avvikelser från huvudregeln om det i bolaget finns olika aktieslag och aktierna skiljer sig åt i fråga om rätt till andel i bolagets tillgångar eller vinst eller i fråga om röstvärde. Vi har i avsnitt 6.1 föreslagit att frågan om företrädesrätt även i fortsättningen skall regleras i bolagsordningen i dessa fall. Detta undantag från huvudregeln om lika företrädesrätt bör alltså bestå. Liksom i dag bör det därvid finnas vissa begränsningar när det gäller hur föreskrifterna om avvikelser från den lika företrädesrätten får utformas. Vi återkommer till den frågan i författningsskomentaren.

Enligt gällande rätt kan avvikelser från aktieägarnas lika företrädesrätt också beslutas av bolagsstämman eller, under vissa förutsättningar, styrelsen i samband med emissionsbeslutet. Vid ett sådant beslut skall generalklausulen i 9 kap. 37 § aktiebolagslagen beaktas. Beslutet får alltså inte ge en otillbörlig fördel åt en aktieägare eller någon annan till nackdel för bolaget eller någon annan aktieägare. Kommittén har ansett att möjligheten att – inom dessa ramar – besluta om avvikelser från företrädesrätten bör bestå. Vi delar den uppfattningen. Av EG-rätten (artikel 29.4 i EG:s andra bolagsrättsliga direktiv) följer att ett sådant stämmobeslut måste fattas med minst två tredjedelars majoritet av de röster som är förenade med de företrädade värdepapperen eller det företrädade kapitalet. I enlighet härmed föreskrivs i den nuvarande aktiebolagslagen (4 kap. 2 § andra stycket) att beslut av bolagsstämman om avvikelser från företrädesrätt skall fattas med två tredjedelars majoritet av såväl de avgivna som de vid stämman företrädade aktierna. Motsvarande bör gälla enligt den nya lagen.

Det kan också förekomma att det vid emission av teckningsoptioner och konvertibler meddelas föreskrifter om företrädesrätt vid framtida emissioner av aktier. I dessa fall får i dag huvudregeln om lika företrädesrätt stå tillbaka för dessa villkor när bolaget senare genomför en emission som omfattas av villkoren. Liksom kommittén anser vi att även denna ordning bör bestå.

9.3.2 Särskilda frågor avseende teckningsoptioner och konvertibler

Regeringens förslag: En teckningsoption skall kunna ges ut mot betalning eller gratis. Det skall vara möjligt men inte obligatoriskt att koppla en skuldförbindelse till optionen.

En konvertibel skall kunna utfärdas med rätt eller skyldighet för konvertibelinnehavaren till konvertering.

Teckningsoptioner och konvertibler skall kunna utfärdas antingen som löpande eller som enkla handlingar.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Kommittén har emellertid inte tagit upp frågan om konvertibler skall kunna ges ut med konverteringsskyldighet (SOU 1997:22 s. 215 och 348 f.),

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag.

Skälen för regeringens förslag: Som har framgått av avsnitt 9.1.2 sker ökning av aktiekapitalet genom utnyttjande av teckningsoptioner i två led. I det första ledet ger bolaget ut teckningsoptionerna. Detta påverkar inte aktiekapitalets storlek. I ett andra led tecknar innehavaren av teckningsoptionen aktier i bolaget genom utnyttjande av optionsrätten, varvid aktiekapitalet ökas på motsvarande sätt som vid en nyemission av aktier. Den kapitaltillförsel som motsvarar ökningen av aktiekapitalet sker först i det andra ledet. Det sagda innebär att det från ett kapital-skyddsperspektiv är av mindre betydelse vilket vederlag som bolaget tillförs i samband med emissionen av teckningsoptionerna. Enligt vår uppfattning finns det inte heller några andra skäl att föreskriva att betalningen för teckningsoptioner skall vara av viss storlek. Den frågan bör i stället överlämnas till aktieägarna, varvid även möjligheten att ge ut teckningsoptioner helt utan vederlag bör stå öppen. Vi föreslår således, i likhet med kommittén, att teckningsoptioner fortsättningsvis skall kunna ges ut mot betalning eller gratis.

En särskild fråga är om det bör vara tillåtet att ge ut fristående teckningsoptioner, dvs. optioner som redan från början saknar koppling till en skuldförbindelse. Enligt gällande rätt är detta inte tillåtet. Denna begränsning har kritiserats, bl.a. på den grunden att den saknar praktisk betydelse. Ett bolag kan i dag ge ut teckningsoptioner som är kopplade till ett skuldebrev med mycket lågt, närmast symboliskt värde. Det är också möjligt att i emissionsvillkoren föreskriva att optionsbeviset får skiljas från skuldebrevet omedelbart efter emissionen. Kommittén har ansett att en reglering som är så enkel att kringgå inte bör behållas. Vi har samma uppfattning och föreslår därför att det nuvarande kravet på en koppling mellan optionsrätt och skuldeförbindelse slopas. Såsom kommittén har funnit bör emellertid *möjligheten* att ge ut skuldebrev kopplade till optionsrätt behållas. En sådan koppling kan underlätta bolagens kapitalanskaffning.

Konvertibler är enligt gällande rätt ett instrument som ger innehavaren *rätt* att helt eller delvis utbyta sin fordran mot aktier i bolaget (se 5 kap. 1 § andra stycket aktiebolagslagen). Däremot anses det i dag inte vara tillåtet för svenska aktiebolag att utfärda konvertibler med en *skyldighet* för innehavaren att byta ut fordran mot aktier. I många andra länder tillåts sådana s.k. tvingande konvertibler ("mandatory convertibles"). Enligt vår uppfattning finns det inte några principiella skäl mot att tillåta sådana instrument även i Sverige. För bolagens del skulle detta innebära ökade möjligheter att ta tillvara de finansieringsmöjligheter som den internationella kapitalmarknaden erbjuder. Vi anser inte heller att ett sådant instrument innebär några särskilda olägenheter för konvertibelinnehavarnas del. Den som överväger att teckna en konvertibel av detta slag får, liksom i andra situationer, väga riskerna med instrumentet mot det förväntade ekonomiska utbytet. När det gäller aktiemarknadsbolag kan det antas att de risker som kan vara förenade med ett instrument av

detta slag kommer att återspeglas på ett rimligt sätt i marknadens pris-sättning av instrumenten. Mot denna bakgrund föreslår vi att konvertibler i fortsättningen skall få utfärdas antingen med rätt eller skyldighet till konvertering.

Konvertibla skuldebrev och skuldebrev förenade med optionsrätt skall enligt gällande rätt ställas till innehavaren eller till viss man eller order (se 5 kap. 1 § första stycket aktiebolagslagen). De skall med andra ord vara löpande skuldebrev. Detta har motiverats med att skuldebrev av detta slag typiskt sett skall kunna överlåtas i den allmänna omsättningen och, när det gäller konvertibler, att fordran enligt skuldebrevet lätt skall kunna bytas ut mot aktier (se prop. 1973:93 s. 96). I det föregående har vi föreslagit att teckningsoptioner skall kunna ges ut utan koppling till skuldebrev. Såsom kommittén har konstaterat är det inte lämpligt att alltid behandla en på detta sätt tillkommen teckningsoption enligt bestämmelserna om löpande skuldebrev (jfr SOU 1997:22 s. 349). Vi anser därför att det fortsättningsvis bör vara möjligt att ge ut teckningsoptioner antingen i form av löpande skuldebrev eller i form av enkla skuldebrev. För att öka flexibiliteten för bolagen anser vi att samma valmöjlighet bör gälla i fråga om konvertibler.

9.3.3 Förslag till beslut m.m.

Regeringens förslag: Om bolagsstämman skall pröva en fråga om nyemission av aktier, emission av teckningsoptioner eller emission av konvertibler, skall styrelsen eller, om förslaget väcks av någon annan, förslagsställaren upprätta ett förslag till beslut. Förslaget skall innehålla uppgift om bl.a. det belopp varmed aktiekapitalet skall kunna ökas, aktieägarnas och andras företrädesrätt samt teckningstiden.

Vidare skall styrelsen upprätta en redogörelse för omständigheter som kan vara av betydelse för en bedömning av värdet på apportegendom eller av villkor om kvittning eller andra särskilda villkor som är knutna till teckningen. Redogörelsen skall granskas av en auktoriserad eller godkänd revisor.

Om frågan prövas på en bolagsstämma som inte skall behandla årsredovisningen, skall aktieägarna även få tillgång till visst material angående bolagets ekonomiska ställning.

Beslutsunderlaget skall hållas tillgängligt för aktieägarna under minst två veckor före den stämma vid vilken beslutet fattas.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 1997:22 s 352 f. och SOU 2001:1 s. 343 f.).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag.

Skälen för regeringens förslag: Vi har i avsnitt 9.2.2 föreslagit att aktieägarna skall ha tillgång till ett underlag av visst innehåll inför ett stämmobeslut om fondemission. Det är naturligt att motsvarande krav uppställs när det gäller beslut om nyemission av aktier, emission av teckningsoptioner eller emission av konvertibler. Vi föreslår därför att styrelsen eller, om förslaget väcks av någon annan, förslagsställaren inför stämmans prövning av en sådan fråga skall upprätta ett beslutsförslag.

Om frågan skall prövas på en bolagsstämma som inte skall behandla årsredovisningen bör det till beslutsförslaget, på motsvarande sätt som när det gäller fondemission, fogas ett visst ekonomiskt underlag (se vidare avsnitt 9.2.2). Även den tid under vilken beslutsförslaget och, i förekommande fall, de kompletterande ekonomiska handlingarna skall hållas tillgängliga inför stämman bör lämpligen vara densamma som vid beslut om fondemission, nämligen minst två veckor.

När det gäller frågan om vilka uppgifter som bör ingå i beslutsförslaget finns det anledning att göra skillnad mellan de olika emissionstyperna. Vissa uppgifter bör emellertid alltid anges, t.ex. uppgifter om det belopp varmed aktiekapitalet föreslås kunna ökas, om teckningstid och om den företrädesrätt som föreslås tillkomma aktieägare och andra. Vi återkommer i författningskommentaren till vilka närmare krav som bör ställas på förslagen när det gäller respektive emissionstyp.

9.3.4 Underrättelse till aktieägarna m.m.

Regeringens förslag: I kupongbolag skall emissionsbeslutet genast sändas till aktieägare, vars postadress är känd för bolaget, om aktieägaren skall ha företrädesrätt att delta i emissionen.

Ett emissionsbeslut skall inte behöva kungöras.

Kommitténs förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Kommittén har emellertid föreslagit att kravet på kungörelse behålls (SOU 1997:22 s. 363).

Remissinstanserna: Det stora flertalet remissinstanser har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag.

Förslaget i utkastet till lagrådsremiss 2004-02-09: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Sveriges Aktiesparares Riksförbund* och *Första AP-fonden* har invänt mot förslaget att ta bort kungörelsekravet. Övriga remissinstanser har inte invänt mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: I 4 kap. 7 § och 5 kap. 6 § i den nuvarande aktiebolagslagen uppställs krav på kungörelse av beslut om nyemission av aktier, emission av teckningsoptioner och emission av konvertibler. Enligt vår mening finns det goda skäl som talar för att detta krav bör tas bort. Detta föreslogs också i den promemoria med utkast till lagrådsremiss som Justitiedepartementet remitterade i februari 2004. Ett par remissinstanser har invänt att en utmönstring av kungörelsekravet skulle kunna få negativa konsekvenser bl.a. för aktieägare som inte har teckningsrätt vid emissionen och som därmed inte kan räkna med att i den egenskapen underrättas om emissionen.

Enligt vår mening bör reglerna om underrättelse m.m. främst syfta till att garantera aktieägarna den information som de behöver för att avgöra om de vill utnyttja sin företrädesrätt att delta i emissionen. I regelverket finns emellertid andra bestämmelser som tryggar att aktieägarna nås av denna information. När det gäller avstämningsbolag underrättas de aktieägare som har företrädesrätt genom den centrala värdepappersförvararens försorg om hur många teckningsrätter som har registrerats på hans eller hennes konto. I kupongbolag skall emissionsbeslutet utan dröjsmål sän-

das till aktieägare, vars postadress är känd för bolaget. Till saken hör att aktieägarna också i ett tidigare skede skall ha informerats om det kommande emissionsbeslutet genom kallelsen till den stämma där frågan skall prövas.

Detta innebär att en aktieägare som har sett till att bli införd i aktieboken får information om emissionsbeslut även om beslutet inte kungörs. Mot den bakgrunden synes nyttan av ett kungörelseförfarande inte stå i proportion till den omgång som kravet på kungörelse innebär för bolagen. Den betydelse som en kungörelse eventuellt kan ha för de aktieägare som inte har företrädesrätt vid emissionen synes inte kunna motivera att det nuvarande kungörelsekravet får bestå. Vi föreslår därför att kungörelsekravet inte tas med i den nya lagen.

Bestämmelsen om att aktieägare i kupongbolag skall tillsändas en särskild underrättelse – under förutsättning att de har företrädesrätt till de nya aktierna, teckningsoptionerna eller konvertiblerna – fyller däremot fortfarande ett syfte. En motsvarande bestämmelse bör därför tas in i den nya lagen.

9.3.5 Teckning

Regeringens förslag: Teckning av nya aktier, teckningsoptioner och konvertibler skall ske på en teckningslista som innehåller emissionsbeslutet. En kopia av bolagsordningen och förslaget till beslut, i förekommande fall tillsammans med kompletterande underlag, skall fogas till teckningslistan eller på annat sätt hållas tillgängligt för aktieägarna.

Om alla aktier, teckningsoptioner eller konvertibler tecknas vid den stämma där emissionsbeslutet fattas, får teckningen i stället ske i stämmans protokoll.

Teckning som sker på felaktigt sätt skall inte kunna göras gällande, om tecknaren anmäler felet hos Bolagsverket före registreringen av emissionsbeslutet.

Om en aktie, teckningsoption eller konvertibel har tecknats med villkor som inte stämmer överens med emissionsbeslutet, skall teckningen vara ogiltig. Har ogiltigheten inte anmälts hos Bolagsverket före emissionens registrering, skall dock tecknaren vara bunden men själv inte kunna åberopa villkoret.

När emissionen har registrerats, skall en tecknare inte som grund för att aktieteckningen är ogiltig kunna åberopa att ett villkor i emissionsbeslutet inte har uppfyllts.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 1997:22 s. 363 f. och SOU 2001:1 s. 346).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag. *Sveriges advokatsamfund* har dock ifrågasatt om det är motiverat att uppehålla ett formkrav beträffande aktieteckning när inget motsvarande krav finns för aktieköp.

Skälen för regeringens förslag: Bestämmelserna i den nuvarande aktiebolagslagen om aktieteckning vid nyemission stämmer nära överens med bestämmelserna om aktieteckning vid bolagsbildning. *Sveriges advokatsamfund* har ifrågasatt den gällande ordningen och har pekat på

att de formkrav som uppställs i fråga om aktieteckning vid nyemission inte har någon motsvarighet när det gäller aktieköp. Vi anser det emellertid vara logiskt att reglerna om aktieteckning vid nyemission har väsentligen samma innebörd och utformning som reglerna om aktieteckning vid bolagsbildning. Skyddsintressena är i princip desamma oavsett om aktierna tecknas i samband med bolagets bildande eller i ett senare skede. I båda fallen handlar det således om att skapa garantier för att villkoren för emissionen är kända för aktietecknarna inför teckningen och att säkerställa att det inte i efterhand uppkommer oklarheter kring de villkor på vilka teckningen har skett.

Mot denna bakgrund föreslår vi att reglerna om aktieteckning vid bolagsbildningen respektive emission i detta avseende även fortsättningsvis skall ha väsentligen samma innebörd och utformning. Liksom kommittén anser vi att motsvarande regler bör gälla för teckning av konvertibler och teckningsoptioner.

Vi föreslår därför att teckning av nya aktier, teckningsoptioner och konvertibler skall ske på en särskild teckningslista som innehåller emissionsbeslutet. För att säkerställa att tecknarna får tillgång till ett tillräckligt beslutsunderlag bör det därutöver krävas att en kopia på bolagsordningen, vissa redovisningshandlingar, styrelsens redogörelse över apportbestämmelser m.m. samt revisorernas yttrande över den nämnda redogörelsen fogas till teckningslistan eller hålls tillgängliga på annat sätt.

För kupongbolagen tillämpas i dag ett förenklat förfarande som innebär att teckning kan ske direkt i stämmoprotokollet om alla aktierna tecknas vid denna stämma (se 4 kap. 8 § tredje stycket aktiebolagslagen). Förfarandet är avsett främst för bolag med ett fåtal aktieägare men det kan också komma till användning i något större bolag om endast en eller ett fåtal personer har rätt till teckning. Möjligheten till sådan s.k. simultanteckning fyller en angelägen funktion och bör därför enligt vår mening behållas i den nya lagen. Såsom kommittén har konstaterat finns det egentligen inte några skäl för att utesluta avstämningsbolagen från denna möjlighet. Även i sådana bolag kan det – om än mera sällan än i kupongbolag – finnas behov av ett sådant förenklat teckningsförfarande. Vi föreslår därför att möjligheten till simultanteckning i fortsättningen skall gälla för alla typer av aktiebolag.

Vi har i avsnitt 5.6 diskuterat vad som bör gälla om aktier i samband med bolagsbildningen tecknas på annat sätt än vad lagen föreskriver eller på villkor som inte stämmer med vad som har angetts i stiftelseurkunden. Motsvarande frågeställningar aktualiseras när det gäller teckning av nyemitterade aktier eller av teckningsoptioner eller konvertibler.

När det gäller verkan av att en teckning har skett på felaktigt sätt gäller i dag att en sådan teckning inte kan göras gällande av bolaget, om tecknaren anmäler felet till registreringsmyndigheten innan emissionen har registrerats. Vi anser att detta är en lämplig ordning, och föreslår att motsvarande regler tas in i den nya lagen.

När det gäller verkan av att en aktie, teckningsoption eller konvertibel har tecknats med villkor som inte stämmer överens med emissionsbeslutet har vi, såvitt gäller aktieteckning vid bolagsbildningen, föreslagit att teckningen skall vara giltig och att tecknaren inte skall kunna åberopa villkoret (jfr avsnitt 5.6). Denna mot tecknaren stränga ordning hänger

samman med att det enligt vårt förslag endast är stiftare som får teckna aktier i samband med bolagsbildningen. Vid emission är situationen annorlunda; tecknaren behöver då inte ha deltagit i utformningen av emissionsbeslutet. Vi föreslår därför, såvitt gäller teckning i samband med emission, att nuvarande bestämmelser överförs till den nya lagen. En teckning som sker på villkor som inte stämmer överens med emissionsbeslutet bör alltså anses ogiltig. Har ogiltigheten inte anmälts hos Bolagsverket före registreringen av emissionsbeslutet, bör dock tecknaren vara bunden utan att själv kunna åberopa villkoret.

En särskild fråga är vad som skall gälla om ett villkor i emissionsbeslutet inte uppfylls. När det gäller aktieteckning i samband med bolagsbildningen har vi föreslagit att en aktietecknare inte efter bolagets registrering skall kunna åberopa bolagets underlåtenhet att uppfylla ett villkor som grund för teckningens ogiltighet (se avsnitt 5.6). Bestämmelsen syftar till att hindra att aktiekapitalet minskas efter bolagets registrering. Liksom kommittén anser vi att en motsvarande bestämmelse bör gälla i emissionsfallet, varvid registreringen av emissionsbeslutet bör vara den avgörande tidpunkten.

9.3.6 Förbud mot emission till underkurs

Regeringens förslag: Vid nyemission av aktier och vid aktieteckning med utnyttjande av teckningsoption skall teckningskursen inte få vara lägre än de tidigare aktiernas kvotvärde (aktiekapitalet dividerat med antalet aktier).

Vid konvertering av konvertibler skall konverteringskursen inte få vara lägre än att bolaget efter konverteringen för varje aktie som lämnas som utbyte har tillförts ett vederlag som minst motsvarar de tidigare aktiernas kvotvärde. En lägre konverteringskurs får tillämpas om mellanskillnaden täcks genom betalning med pengar vid konverteringen.

I aktiemarknadsbolag skall aktier under vissa förutsättningar kunna emitteras till underkurs.

Belopp som bolaget på grund av aktieteckning vid nyemission av aktier, vid aktieteckning mot utnyttjande av teckningsoption eller vid konvertering har fått som betalning för aktierna utöver kvotvärdet skall sättas av till överkursfonden.

Kommitténs förslag: Kommittén har i sitt slutbetänkande föreslagit att underkursförbudet tas bort (SOU 2001:1 s. 208 f.). I delbetänkandet SOU 1997:22, i vilket det föreslogs att det nuvarande underkursförbudet skulle bestå, föreslogs att möjligheten för aktiemarknadsbolag att ge ut aktier till underkurs skulle tas bort (s. 216).

Remissinstanserna: Det stora flertalet remissinstanser har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag. *Svenska fondhandlareföreningen* och *Svenska bankföreningen* har dock motsatt sig kommitténs förslag i SOU 1997:22 att ta bort möjligheten för aktiemarknadsbolag att ge ut aktier till underkurs.

Skälen för regeringens förslag: Enligt den nuvarande aktiebolagslagen får en aktie inte ges ut till ett belopp som understiger aktiens nominella värde. Detta underkursförbud gäller såväl vid bolagsbildningen som

vid senare emissioner av aktier (se 2 kap. 2 §, 4 kap. 1 § tredje stycket och 5 kap. 1 § tredje stycket aktiebolagslagen). Vi har i avsnitt 4.9 gjort bedömningen att systemet med aktier med nominella belopp bör tas bort men att lagen även fortsättningsvis bör innehålla ett underkursförbud. Det förslag som vi har lämnat innebär att betalning för utgivna aktier inte skall få understiga aktiernas kvotvärde, dvs. det belopp som räknas fram genom att bolagets aktiekapital divideras med antalet aktier. Underkursförbudet skall enligt vårt förslag gälla såväl vid bolagsbildningen som vid senare emissioner av aktier.

När det gäller nyemission av aktier och aktieteckning mot utnyttjande av teckningsoption innebär vad som nu har sagts att teckningskursen inte får vara lägre än de tidigare aktiernas kvotvärde. Vid emission av konvertibler bör underkursförbudet ges den innebörden att konverteringskursen inte får vara lägre än att bolaget efter konverteringen för varje aktie som lämnas som utbyte har tillförts ett vederlag som minst motsvarar de tidigare aktiernas kvotvärde. På så sätt säkerställs att bolaget inte i samband med konverteringen ger ut aktier mot ett lägre vederlag än vad som hade varit tillåtet vid en nyemission av aktier. Liksom i dag bör det vara tillåtet att tillämpa en lägre konverteringskurs om mellanskillnaden täcks genom en inbetalning i samband med konverteringen. Vi återkommer i författningskommentaren till den närmare innebörden av underkursförbudet vid emission av konvertibler.

Det kan ofta vara naturligt att ge ut aktier till överkurs, dvs. till en kurs som är högre än aktiernas nominella belopp eller, med den av oss föreslagna ändringen, aktiernas kvotvärde. Av EG-rätten följer att överskjutande belopp i sådana fall skall avsättas till en särskild överkursfond. Vi föreslår att en bestämmelse om detta tas in i den nya lagen. Såsom vi har konstaterat i avsnitt 4.10 bör överkursfonden i fortsättningen utgöra fritt eget kapital i bolaget.

I dag finns en möjlighet för bolag vars aktier är noterade vid en börs eller auktoriserad marknadsplats att ge ut aktier till underkurs (se 4 kap. 1 § tredje stycket aktiebolagslagen). En förutsättning för detta är att skillnaden mellan vad som skall betalas för de nya aktierna och deras sammanlagda nominella belopp tillförs aktiekapitalet genom överföring från bolagets eget kapital i övrigt eller genom uppskrivning av värdet på anläggningstillgångar. Sådan överföring eller uppskrivning skall ske innan beslutet om nyemission har registrerats. Möjligheten till underkursemission har sin grund i farhågor att ett generellt förbud mot underkursemission skulle kunna försvåra anskaffningen av kapital genom nyemission, till följd av att kursen måste sättas för högt för att vara attraktiv (se prop. 1979/80:143 s. 95 f.).

Möjligheterna att ge ut aktier till underkurs har haft liten betydelse i praktiken. Mot den bakgrunden föreslog kommittén i SOU 1997:22 (s. 216) att bestämmelserna om underkursemission i aktiemarknadsbolag skulle tas bort. *Svenska fondhandlareföreningen* och *Svenska bankföreningen* har ansett att möjligheten till underkursemission bör behållas. Vi har samma uppfattning. Det finns enligt vår mening inte några principiella eller praktiska skäl som talar mot de nuvarande bestämmelserna. Under senare år har det också förekommit flera fall av underkursemission. Vi föreslår mot den bakgrunden att även den nya lagen skall innehålla regler om underkursemission i aktiemarknadsbolag.

Regeringens förslag: När teckningen har avslutats, skall styrelsen besluta om tilldelning av nya aktier, teckningsoptioner respektive konvertibler. Anser styrelsen att någon teckning är ogiltig, skall tecknaren genast underrättas om detta.

Tilldelade aktier skall genast tas upp i aktieboken.

Om det ökningsbelopp eller lånebelopp som har bestämts i samband med en emission av aktier eller konvertibler inte har tecknats inom teckningstiden, skall emissionsbeslutet upphöra att gälla. Motsvarande skall gälla om det för en emission av teckningsoptioner har bestämts ett visst minsta antal optioner och detta antal inte tecknas inom teckningstiden.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 1997:22 s. 364 och SOU 2001:1 s. 347).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag.

Skälen för regeringens förslag: Den nuvarande aktiebolagslagen innehåller bestämmelser om tilldelning av aktier såväl när det gäller bolagsbildning som senare emissioner (se 2 kap. 6 § och 4 kap. 9 §). Vi har i avsnitt 5.6 gjort bedömningen att det fortsättningsvis inte finns behov av särskilda regler om aktietilldelning i samband med bolagsbildningen. Detta hänger samman med att det enligt vårt förslag är enbart stiftare som skall få teckna aktier vid bolagsbildningen. Någon motsvarande begränsning föreslås inte gälla vid emissioner. Därmed blir det också nödvändigt att ha regler om tilldelning av aktier.

I dag ankommer det på styrelsen att, när aktieteckningen är avslutad, besluta om tilldelning av nya aktier. Om styrelsen anser att någon aktieteckning är ogiltig, skall aktietecknaren genast underrättas om detta. Vi anser att detta är en lämplig ordning och föreslår att regler av samma innebörd tas med i den nya lagen. I konsekvens med våra tidigare överväganden anser vi att motsvarande regler i fortsättningen bör gälla för konvertibler och teckningsoptioner.

För att aktieägarna skall kunna utöva de rättigheter som är förenade med de nya aktierna måste de bli införda i aktieboken. Det bör därför, liksom idag, krävas att styrelsen genast ser till att så sker. I kupongbolag bör skyldigheten att föra in aktierna i aktieboken direkt åvila styrelsen medan det i avstämningsbolag bör ankomma på styrelsen att anmäla aktietilldelningen till den centrala värdepappersförvararen, som sedan i sin tur har att göra erforderliga ändringar i aktieboken.

Det kan förekomma att det belopp eller det lägsta belopp som har bestämts för emissionen inte tecknas inom teckningstiden. I sådana fall bör emissionen rimligen inte få fullföljas. I den nuvarande aktiebolagslagen (se 4 kap. 10 § och 5 kap. 7 §) föreskrivs också att ett beslut om emission av aktier eller konvertibler förfaller om emissionen inte har fulltecknats. Vi föreslår att bestämmelser av denna innebörd tas in i den nya lagen och att motsvarande i fortsättningen skall gälla om det för en emission av teckningsoptioner har bestämts ett visst minsta antal optioner och detta antal inte tecknas inom teckningstiden.

Regeringens förslag: Betalning för aktier, konvertibler och teckningsoptioner skall erläggas kontant eller med apportegendom. Vid emission av aktier eller konvertibler skall endast sådan egendom som är eller kan antas vara till nytta för bolaget kunna utgöra apportegendom. Värdet på sådan egendom skall inte få sättas högre än det verkliga värdet för bolaget.

Kontant betalning för aktier och konvertibler skall i privata bolag ske till ett för ändamålet särskilt öppnat konto hos en bank, ett kreditmarknadsföretag eller ett motsvarande utländskt kreditinstitut i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. I publika aktiebolag skall betalningen få ske direkt till bolaget. Apportegendom skall avskiljas för bolagets räkning på lämpligt sätt.

En skuld på grund av teckning av aktier eller konvertibler skall få kvittas mot en fordran hos bolaget endast om detta har angetts i emissionsbeslutet eller, i publika aktiebolag, om styrelsen ger sitt godkännande.

En aktie som inte betalas i rätt tid skall kunna förklaras förverkad för den betalningsskyldige.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i allt väsentligt med regeringens förslag. Kommittén har emellertid föreslagit att det skall krävas att tillskott i pengar sätts in på en bank i Sverige. Vidare har kommittén föreslagit att förbudet mot kvittning skall gälla endast vid nyemission av aktier (SOU 1997:22 s. 364 f. och SOU 2001:1 s 349).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag.

Skälen för regeringens förslag

Betalningsmedel

Vi har tidigare nämnt att emission av aktier och konvertibler i dag kan ske mot betalning med pengar eller med apportegendom. Vi föreslår att denna ordning skall bestå. Som tidigare framgått föreslår vi att teckningsoptioner i fortsättningen skall kunna ges ut utan vederlag. I konsekvens härmed bör det inte uppställas några särskilda begränsningar när det gäller vilken egendom som får utgöra vederlag i de fall då teckningsoptionerna ges ut mot betalning. Även i de fallen bör det således vara möjligt att betala med apportegendom. Vi återkommer i avsnitt 9.3.10 till vad som bör gälla i detta avseende vid utnyttjandet av optionsrätten.

Vi har tidigare framhållit vikten av en korrekt värdering av apportegendom i samband med en bolagsbildning. Frågan är av samma betydelse vid senare emissioner av aktier eller konvertibler. En felaktig värdering av apportegendomen kan innebära att bolaget faktiskt inte tillförs värden som svarar mot den beslutade ökningen av aktiekapitalet. En övervärdering av apportegendom kan också missgynna dem som tecknar aktier eller konvertibler mot betalning i pengar. För att undvika olägenheter av detta slag uppställs i dag ett krav på att endast sådan egendom som är eller kan antas vara till nytta för bolaget kan utgöra apport-

egendom och att värdet på apportegendomen inte får sättas högre än det verkliga värdet. Vidare krävs *att* apportvillkoren anges i emissionsbeslutet, *att* det till beslutet fogas en redogörelse från styrelsen för de omständigheter som kan vara av betydelse vid bedömningen av värdet på egendomen *och att* revisorerna avger ett yttrande över denna redogörelse. Vi anser att detta bör gälla även fortsättningsvis. Bestämmelser om vilken egendom som får utgöra apportegendom och hur denna skall värderas behövs dock inte när det gäller emission av teckningsoptioner. De borgenärsskyddsintressen som ligger bakom dessa regler gör sig i dessa fall gällande först i ett senare skede, nämligen när teckningsoptionerna utnyttjas (se vidare avsnitt 9.3.10). Reglerna om att apportvillkoren skall redovisas i emissionsbeslutet och inför stämmans beslut bli föremål för en revisorsgranskning är däremot primärt uppställda i aktieägarnas intresse. De bör därför gälla även vid emission av teckningsoptioner.

En situation som ligger apportemissionen nära är den då betalning erläggs genom kvittning mot en fordran hos bolaget. Den frågan behandlas särskilt under följande rubrik.

Kontant betalning för nyemitterade aktier skall enligt gällande regler, i likhet med vad som gäller vid bolagsbildning, erläggas genom insättning på en bankräkning som bolaget har öppnat hos ett svenskt bankinstitut (se 4 kap. 12 § andra stycket aktiebolagslagen). Detta gäller dock endast bolag vars bundna egna kapital före emissionen understiger en miljon kronor. Det har ansetts att det skulle innebära onödiga olägenheter för större bolag att tvingas slussa betalning för tecknade aktier över ett särskilt konto. I bolag med ett eget kapital som överstiger en miljon kronor får betalningen därför ske direkt till bolaget.

Vi anser att de beskrivna reglerna om kontant betalning för nyemitterade aktier är ändamålsenliga och ägnade att trygga att emissionen leder till en faktisk kapitaltillförsel till bolaget. Regler av detta slag bör därför finnas även i den nya lagen. Reglerna bör i fortsättningen gälla även vid kontant betalning för konvertibler och vid aktieteckning med utnyttjande av optionsrätt. I konsekvens med vad vi har föreslagit beträffande bolagsbildningen (se avsnitt 5.7.) föreslår vi dock att kravet på insättning på bankkonto i fortsättningen skall avse en bank, ett kreditmarknadsföretag eller ett motsvarande utländskt kreditinstitut inom EES. Vidare anser vi, liksom kommittén, att det undantag som i dag är knutet till storleken på bolagets bundna egna kapital i fortsättningen lämpligen i stället bör knytas till indelningen i privata aktiebolag och publika aktiebolag. Vi föreslår således att kravet på betalning till visst bankkonto i fortsättningen skall gälla endast för privata aktiebolag.

När det gäller betalning med apportegendom bör det, i konsekvens med vad vi har föreslagit beträffande bolagsbildningen, krävas att egendomen avskiljs på ett sådant sätt som krävs för att sakrättsligt skydd skall uppkomma.

Kvittning m.m.

En särskild fråga är hur man skall behandla skulder respektive fordringar på grund av teckning av nyemitterade aktier. Enligt den nuvarande aktiebolagslagen skall i detta avseende i huvudsak samma regler tillämpas

som vid utgivande av aktier i samband med bolagets bildande (se 4 kap. 11 § jämförd med 2 kap. 10 och 11 §§). En viktig skillnad är emellertid att det vid nyemission av aktier, till skillnad från i bolagsbildningsfallet, är möjligt att under vissa förutsättningar kvitta skulder på grund av aktieteckning mot fordringar på bolaget. Detta är enligt vår uppfattning en lämplig ordning. Visserligen hade det, som *Lagrådet* har påpekat, varit ännu bättre för övriga borgenärer och bolaget om kontantbetalning alltid hade skett, men en sådan ordning skulle kraftigt minska användbarheten av emissionsinstitutet, eftersom kvittningsrätten ofta kan vara en förutsättning för att aktieteckning skall ske. En möjlighet till kvittning i samband med nyemission kan också vara av särskild betydelse i samband med rekonstruktion av företag (jfr *Lagrådets* yttrande och *Nerep*, *Aktiebolagsrättslig analys*, 2003 s. 209 f.) Vi anser därför att det även fortsättningsvis skall vara tillåtet med kvittning vid nyemission av aktier.

För att kvittning skall få ske krävs enligt den nuvarande aktiebolagslagen att bestämmelser om saken har tagits in i emissionsbeslutet. Vidare får kvittning ske i bolag vars bundna egna kapital före emissionen uppgår till minst en miljon kronor, under förutsättning att styrelsen lämnar sitt medgivande. Ett sådant medgivande får inte lämnas, om det skulle vara till skada för bolaget och dess borgenärer. Vi föreslår att motsvarande bestämmelser tas in i den nya lagen. I likhet med kommittén anser vi dock att möjligheten för styrelsen att medge kvittning bör omfatta alla publika aktiebolag.

För att aktieägarna skall kunna bedöma konsekvenserna av ett villkor om kvittningsrätt bör det liksom i dag krävas att det lämnas samma slag av information som vid apportemission. Sålunda bör det krävas att styrelsen upprättar en redogörelse för de omständigheter som kan vara av betydelse vid bedömningen av kvittningsvillkoren. I lagrådsremissen uppställdes, såsom *Lagrådet* har påpekat, inte något krav på revisorsgranskning av kvittningsvillkoren. *Lagrådet* har ifrågasatt om revisorn inte bör bestyrka att kvittningsrätten avser giltiga motfordringar som finns redan vid emissionen. Enligt vår mening är det rimligt att aktieägarnas beslutsunderlag i detta avseende är likvärdigt med underlaget inför en apportemission. Vi föreslår därför att revisorn i förekommande fall skall yttra sig även över kvittningsvillkor.

De begränsningar som, i enlighet med det nyss anförda, gäller i fråga om kvittning vid nyemission av aktier gäller i dag även vid emission av konvertibler och skuldebrev förenade med teckningsoptioner (se 5 kap. 7 § andra stycket och 13 § aktiebolagslagen). Kommittén har ansett att motiven bakom begränsningarna saknar bärkraft när det gäller sådana emissioner. Enligt kommitténs uppfattning bör konvertibler i detta sammanhang behandlas som skuldförbindelser och inte som aktier. Kommittén har inte heller funnit skäl att göra reglerna tillämpliga på teckningsoptioner. Vi delar kommitténs uppfattning när det gäller teckningsoptioner. Betalningen för teckningsoptioner har inte något omedelbar koppling till aktiekapitalet. De borgenärsskyddsaspekter som ligger bakom begränsningarna i fråga om kvittning i samband med aktieteckning gör sig därför inte gällande på samma sätt vid betalning för teckningsoptioner. Däremot anser vi att det är naturligt att i detta avseende behandla konvertibler på samma sätt som aktier. Betalningen för konvertiblerna blir ju i och med att konverteringsrätten utnyttjas i själva verket

betalning för de aktier som konvertiblerna byts mot. Vi anser därför att det även fortsättningsvis bör finnas begränsningar när det gäller möjligheterna att betala tecknade konvertibler genom kvittning. Sålunda föreslår vi att det, liksom i dag, inte skall vara möjligt att betala för konvertibler genom kvittning annat än om det finns en bestämmelse om detta i emissionsbeslutet. Därutöver bör det, i likhet med vad vi föreslagit beträffande nyemission av aktier, vara möjligt för styrelsen i ett publikt aktiebolag att tillåta kvittning i vissa fall.

Enligt den nuvarande aktiebolagslagen är det, på samma sätt som vid bolagsbildning, förbjudet att överlåta och pantsätta fordringar på grund av teckning av nyemitterade aktier, konvertibler eller teckningsoptioner. I avsnitt 5.7 har vi föreslagit att dessa förbud tas bort såvitt gäller aktieteckning i samband med bolagsbildning. Det finns inte anledning att bedöma frågan annorlunda vid nyemission av aktier och emission av konvertibler eller teckningsoptioner. Vi föreslår därför att överlåtelse- och pantsättningsförbudet utmönstras även i denna del.

Förverkande

Om en tecknad aktie inte betalas i rätt tid, kan styrelsen enligt gällande regler välja mellan att utkräva tecknade belopp och att förklara aktien förverkad för den betalningsskyldige (se 4 kap. 11 § jämförd med 2 kap. 11 § aktiebolagslagen). En förutsättning för att förverkande skall kunna ske är att styrelsen först på visst sätt har skickat en anmaning till den betalningsskyldige. En aktie som har förverkats för den betalningsskyldige upphör inte automatiskt att gälla utan kan övertas av någon annan. Övertas inte aktien, blir den emellertid ogiltig. I sådana fall skall den för vilken aktien har förverkats gentemot bolaget svara för en femtedel av full betalning för aktien.

Enligt vår uppfattning är det angeläget att styrelsen även fortsättningsvis har möjlighet att vidta adekvata åtgärder om en tecknad aktie inte betalas i tid. Regler om detta bör därför tas med i den nya lagen. Reglerna bör i allt väsentligt ha samma innebörd som de nuvarande. I ett avseende finns det dock anledning att ifrågasätta värdet av den nuvarande regleringen. Det gäller bestämmelsen om att den för vilken aktie har förverkats skall svara för en femtedel av aktiens värde om aktien inte övertas av någon annan. Såvitt kommittén har kunnat bedöma har bestämmelsen aldrig tillämpats. Kommitténs uppfattning är att bestämmelsens effekt på aktietecknarnas betalningsvilja torde vara obetydlig. Vi delar kommitténs uppfattning och föreslår därför att det inte tas med någon motsvarande bestämmelse i den nya lagen.

9.3.9 Registrering

Regeringens förslag: Senast sex månader efter ett beslut om nyemission av aktier, emission av teckningsoptioner eller emission av konvertibler skall styrelsen anmäla beslutet till Bolagsverket. Vid emission av aktier eller konvertibler skall det till anmälan fogas särskilda revisors- och bankintyg angående betalningen för tecknade aktier eller konvertibler.

Emissionsbeslutet skall inte få registreras om emissionen inte har fulltecknats eller, när det gäller emission av aktier och konvertibler, om full och godtagbar betalning inte har erlagts för tecknade aktier respektive konvertibler. Det nuvarande kravet på att full betalning skall erläggas för de i det förut registrerade aktiekapitalet ingående aktierna tas bort.

En nyemission av aktier skall få registreras successivt efter hand som betalningen för de nyemitterade aktierna flyter in. Om emissionen har gjorts beroende av att ett visst lägsta belopp tecknas, skall emellertid detta belopp ha betalats in innan delregistrering får ske.

Genom registreringen av en nyemission av aktier skall aktiekapitalet anses ökat med det sammanlagda kvotvärdet av tecknade och tilldelade nya aktier. Avdrag skall göras för aktier som har förklarats förverkade och inte övertagits av någon annan.

Om anmälan om registrering inte görs i tid eller om Bolagsverket vägrar registrering, skall bolaget återbetala vad som har erlagts för tecknade aktier, konvertibler eller teckningsoptioner.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i allt väsentligt med regeringens förslag. Kommitténs förslag beträffande rättsverkningarna av en nyemission har dock en något annan innebörd. Vidare har kommittén föreslagit att kravet på särskilda bankintyg tas bort (SOU 2001:1 s. 349 f. samt SOU 1997:22 s. 216 f. och 366 f.).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag. *Patent- och registreringsverket* har dock avstyrkt förslagen om att ta bort kravet på bankintyg i registreringsärenden och att tillåta delregistrering av emissioner. Verket har även ansett att det bör krävas att en tidigare registrerad emission skall vara registrerad innan en senare beslutad emission kan registreras. *Försäkringsförbundet* har ansett att det vore ändamålsenligt att vid sidan av möjligheten till successivregistrering behålla de befintliga bestämmelserna som gör det möjligt att under vissa förutsättningar registrera hela kapitalökningen när hälften av emissionsbeloppet har inbetalats.

Skälen för regeringens förslag

Allmänt

Vi har tidigare konstaterat att beslut om fondemission bör registreras. Detsamma bör givetvis gälla andra emissionsbeslut. När det gäller nyemission av aktier föreskrivs i den nuvarande aktiebolagslagen att beslutet skall anmälas för registrering inom sex månader. Vi anser att detta är en lämplig ordning och att samma tidsfrist bör gälla för beslut om emission av konvertibler och teckningsoptioner.

Vi har beträffande registrering av nybildade bolag föreslagit att ett grundläggande registreringskrav skall vara att bolagsbildningen har skett på ett författningsenligt sätt. Ett motsvarande krav bör uppställas i fråga om registrering av emissionsbeslut. När det gäller de närmare kraven för registrering gör vi följande överväganden.

Enligt den nuvarande aktiebolagslagen krävs det för att en nyemission skall kunna registreras att full betalning har erlagts för alla de aktier som ingår i det förut registrerade aktiekapitalet. Kommittén har ansett att detta

krav bör utmönstras ur lagen. Vi delar den uppfattningen. Bestämmelsen behövs inte längre. Med de regler som vi föreslår skall det över huvud taget inte kunna förekomma att ett bolag står registrerat för ett aktiekapital som är större än vad som har inbetalats till bolaget (se vidare nedan).

Som vi har konstaterat i avsnitt 9.3.7 bör en emission av aktier eller konvertibler inte få fullföljas om det belopp eller lägsta belopp som har bestämts i samband med en emission inte har tecknats inom teckningstiden. Vi har vidare föreslagit att detsamma skall gälla då det för en emission av teckningsoptioner har bestämts ett visst minsta antal optioner och detta antal inte tecknas inom teckningstiden. Om emissionsbeslutet har förfallit på någon av dessa grunder, bör beslutet givetvis inte få registreras. Vi föreslår därför att beslutet inte skall få registreras om emissionen inte har fulltecknats.

Vid nyemission av aktier är det av stor vikt att ökningsbeloppet också har tillförts bolaget. Det bör inte få förekomma att ett bolag står registrerat för ett aktiekapital som är större än det belopp som faktiskt har betalats in till bolaget. För att skapa garantier för detta föreslår vi att det för registrering av ett beslut om nyemission av aktier skall krävas att full och godtagbar betalning har erlagts för samtliga tecknade aktier.

Något motsvarande krav på full betalning är inte motiverat vid emission av teckningsoptioner. Vid sådan emission bör kontrollen av att det har inbetalats medel som svarar mot ökningen av aktiekapitalet göras i samband med nyteckningen av aktierna (se vidare avsnitt 9.3.9). Det är först då som det går att ta ställning till om bolaget tillförs ett vederlag som svarar mot höjningen av aktiekapitalet. När emissionen av optionerna registreras bör det således räcka med en kontroll av att det sammanlagda antalet teckningsoptioner som har tecknats och tilldelats uppgår till det antal eller lägsta antal optioner som har bestämts för emissionen.

Det är inte lika klart vad som bör gälla vid emission av konvertibler. Vad som talar för att betalning för tecknade konvertibler skall kontrolleras är, såsom kommittén har konstaterat, att fordringarna enligt konvertiblerna är avsedda att användas som betalning för nya aktier. Samtidigt är det först vid konverteringen som det slutligen går att fastställa om bolaget har tillförts tillgångar som svarar mot ökningen av aktiekapitalet. På så sätt kan en emission av konvertibler likställas med en emission av teckningsoptioner. Det kan hävdas att det då är logiskt att kontrollen av betalningen även i konvertibelfallet sker först i samband med konverteringen. Enligt vår uppfattning står det emellertid klart att det skulle vara förenat med betydande svårigheter att vid konverteringen göra en bedömning av vederlag som i vissa fall har erlagts flera år tidigare. Såsom kommittén har varit inne på skulle en sådan ordning också leda till en otillfredsställande osäkerhet kring konvertiblernas värde. Vi föreslår därför att det bör krävas bevis om full och godtagbar betalning för konvertibler i samband med att emissionen registreras. Vi återkommer i avsnitt 9.3.11 till vilken kontroll som bör ske i registreringsärendet när konvertiblerna senare konverteras till aktier.

För att möjliggöra en kontroll av betalningen för utgivna aktier och konvertibler bör det krävas revisors- och bankintyg av det slag som vi har behandlat i anslutning till bestämmelserna om bolagsbildning (se avsnitt 5.10). Enligt gällande rätt får, i fråga om avstämningsbolag, revisorsyttrandet ersättas av en försäkran från den centrala värdepappers-

förvararen. Kommittén har, med hänvisning till att detta alternativ aldrig har utnyttjats i praktiken, ansett att denna möjlighet bör tas bort. Vi har samma uppfattning.

Successiv inbetalning av aktiekapitalet

Vid kontantemission i bolag vars bundna egna kapital före emissionen uppgår till en miljon kronor kan enligt gällande regler en nyemission av aktier registreras när halva det tecknade beloppet har betalats (se 4 kap. 12 § första stycket 3). Att betalning har skett skall framgå av ett yttrande av en auktoriserad eller godkänd revisor. I avstämningsbolag får revisorsyttrandet ersättas av en försäkran från den centrala värdepappersförvararen. Resterande belopp skall betalas inom sex månader från registreringen (se 4 kap. 13 §). Senast en månad efter utgången av denna tid skall bolaget anmäla hur många av de i den registrerade kapitalökningen ingående aktierna som har blivit till fullo betalda. Även denna gång krävs ett revisorsyttrande eller en försäkran från den centrala värdepappersförvararen. Visar det sig att alla aktier inte har betalats, skall Bolagsverket sätta ned det registrerade aktiekapitalet med det sammanlagda nominella beloppet av de obetalda aktierna.

Bestämmelserna om registrering av aktiekapitalet i två omgångar syftar främst till att underlätta för svenska bolag som vänder sig till utländska kapitalmarknader för att skaffa riskkapital. En större nyemission som sker genom att teckningsrätterna bjuds ut på en utländsk marknad kan ta lång tid. Det har ansetts vara olämpligt att bolaget i en sådan situation inte skall kunna registrera en kapitalökning förrän alla tecknade och tilldelade aktier har betalats.

De ifrågavarande bestämmelserna innebär alltså att ett bolag under en viss tid kan stå registrerat för ett aktiekapital som är större än det belopp som faktiskt har inbetalats. Som vi tidigare har varit inne på anser vi inte att detta är lämpligt. Vi föreslår därför, i likhet med kommittén, att de nuvarande bestämmelserna om successiv inbetalning utmönstras ur lagen.

För att tillgodose det praktiska behov som, i enlighet med vad som nyss har sagts, kan uppkomma i vissa bolag har kommittén föreslagit att bolagen i stället skall få registrera ökningsbeloppet efterhand som betalningen för de nyemitterade aktierna flyter in. *Patent- och registreringsverket* har avstyrkt det förslaget. Om en möjlighet till delregistrering ändå införs bör det, enligt verket, krävas att det lägsta belopp varmed aktiekapitalet skall höjas skall vara såväl tecknat som betalt. I sitt slutbetänkande har kommittén också utformat sitt förslag på det sättet.

Enligt vår uppfattning innebär regleringen, om den utformas på det sätt som Patent- och registreringsverket har förordat, inte några särskilda risker eller olägenheter samtidigt som den torde tillgodose det praktiska behov av successiv registrering som kan finnas i större bolag. Vi föreslår därför att regler av denna innebörd tas med i denna nya lagen.

Rättsverkningar av registrering m.m.

Enligt den nuvarande aktiebolagslagen anses aktiekapitalet genom registreringen ökat med det sammanlagda nominella beloppet av tecknade och tilldelade aktier efter avdrag för aktier som har förklarats förverkade och

inte har övertagits av någon annan (se 4 kap. 12 § tredje stycket). I konsekvens med våra förslag beträffande bolagsbildningen anser vi att bestämmelsen i fortsättningen bör knyta an till aktiens kvotvärde i stället för till det nominella beloppet. Vi föreslår därför att aktiekapitalet genom registreringen skall anses ökat med det sammanlagda kvotvärdet av tecknade och tilldelade aktier. Liksom i dag bör dock ökningsbeloppet justeras med hänsyn till att vissa av aktierna kan ha blivit ogiltiga, nämligen sådana som har förklarats förverkade och inte övertagits av någon annan.

Om registreringsanmälan inte görs i tid eller om Bolagsverket vägrar registrering, bör bolaget vara skyldigt att återbetala vad som har erlagts för emissionen. Regler av denna innebörd finns i dag när det gäller nyemission av aktier (se 4 kap. 12 § fjärde stycket aktiebolagslagen). Vi föreslår att motsvarande regler i fortsättningen skall gälla också vid emission av konvertibler och teckningsoptioner. Återbetalningsskyldighet bör inträda också om teckningen av aktier, konvertibler eller teckningsoptioner av annat skäl inte är bindande. *Lagrådet* har tagit upp frågan om i vad mån även uppkommen avkastning på erlagda belopp skall återbetalas. Vi återkommer till den frågan i författningskommentaren.

9.3.10 Utnyttjande av optionsrätt

Regeringens förslag: Bestämmelserna om teckning, tilldelning och betalning av aktier vid utnyttjande av teckningsoption skall ha i allt väsentligt samma innebörd som motsvarande bestämmelser för nyemission av aktier. Vid aktieteckning skall det emellertid inte vara möjligt att betala aktierna med apportegendom. I beslutet om emission av teckningsoptioner skall inte heller få tas in bestämmelser om att den som utnyttjar optionsrätten skall ha rätt att betala för aktierna genom kvittning.

Senast tre månader efter det att tiden för utnyttjande av optionsrätten har löpt ut skall styrelsen anmäla för registrering hur många aktier som har tecknats och betalats till fullo. I registreringsärendet skall det kontrolleras att full och godtagbar betalning har erlagts för de nya aktierna.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 1997:22 s. 373 f.).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag.

Skälen för regeringens förslag: En aktieteckning med utnyttjande av optionsrätt skiljer sig principiellt inte från en aktieteckning som sker i samband med nyemission av aktier. Det är mot den bakgrunden naturligt att bestämmelserna om aktieteckning i de båda fallen utformas på ett likartat sätt. Enligt vår uppfattning bör t.ex. samma bestämmelser gälla i fråga om formerna för aktieteckningen och verkan av felaktig teckning.

Även när det gäller aktietilldelningen och betalningen bör de olika situationerna i princip jämföras. Här skall dock noteras att det i dag inte är möjligt att vid aktieteckning genom utnyttjande av teckningsoption betala med apportegendom. Det har ansetts att en sådan ordning skulle vara förenad med svår bemästrade problem när det gäller värderingen av apportegendomen (se prop. 1973:93 s. 97). En värdering som sker redan i

samband med emissionen av teckningsoptionerna kan ha blivit inaktuell vid den tidpunkt då aktieteckningen sker. Om värderingen i stället görs i samband med aktieteckningen, kan detta ge upphov till praktiska problem och medföra en osäkerhet när det gäller teckningsoptionernas värde under tiden fram till utnyttjandet. Enligt vår uppfattning bör det därför inte heller fortsättningsvis vara möjligt att vid aktieteckning som sker med utnyttjande av teckningsoptioner betala med apportegendom. Motsvarande problem kan uppkomma när det gäller betalning genom kvittning. Vi föreslår därför att det inte heller skall vara möjligt att ta in bestämmelser i emissionsbeslutet om att aktier som tecknas med utnyttjande av optionsrätt skall kunna betalas genom kvittning. Även detta överensstämmer med hittills gällande rätt. I det senare avseendet bör det dock i publika aktiebolag – liksom vid nyemission av aktier och emission av konvertibler eller teckningsoptioner (se avsnitt 9.3.8) – vara möjligt för styrelsen att under vissa förutsättningar tillåta kvittning.

I övrigt anser vi att de bestämmelser som vi har föreslagit i fråga om tilldelning och betalning vid nyemission av aktier bör gälla också då teckningen sker med utnyttjande av optionsrätt.

När det gäller registreringen av nya aktier som tecknats med utnyttjande av optionsrätt krävs i dag att styrelsen senast tre månader efter det att tiden för utnyttjande av optionsrätten har löpt ut anmäler hur många aktier som har tecknats och betalats till fullo. Vi anser att detta är en ändamålsenlig ordning. Som vi tidigare har varit inne på bör det i ett sådant registreringsärende kontrolleras att bolaget tillförs full och godtagbar betalning för aktierna. Vi återkommer i författningskommentaren till den närmare innebörden av dessa bestämmelser.

9.3.11 Konvertering av konvertibler

Regeringens förslag: Bolaget skall senast tre månader efter den tidpunkt då rätten att utnyttja konverteringsrätten löpte ut anmäla för registrering hur många aktier som har tillkommit genom konvertering. I registreringsärendet skall kontrolleras att bolaget för varje aktie som lämnas i utbyte har tillförts ett vederlag som minst motsvarar det kvotvärdet av tidigare aktier.

Vid konvertering skall de nya aktierna genast tas upp i aktieboken. Om konvertiblerna har getts ut i form av skuldebrev, skall dessa förses med påskrift om konverteringen.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Kommitténs förslag har dock delvis en annan innebörd när det gäller vad som skall kontrolleras i registreringsärendet (SOU 1997:22 s. 373 f.).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag.

Skälen för regeringens förslag: Vi har i avsnitt 9.3.8 gjort bedömningen att det vid registrering av beslut om emission av konvertibler bör krävas bevis om att full och godtagbar betalning har erlagts för konvertiblerna. När konvertiblerna sedan skall bytas mot aktier, fordras därför normalt inte någon ny kontroll av vederlaget för konvertiblerna. Även

konverteringskursen har emellertid betydelse för huruvida bolaget tillförs full betalning för de aktier som lämnas i utbyte mot konvertiblerna. Det kan förekomma att konverteringskursen – i enlighet med villkor i beslutet om utfärdande av konvertibler – har räknats om på grund av mellankommande omständigheter. Så kan vara fallet t.ex. om en annan emission har genomförts mellan utfärdandet av konvertibler och konverteringen. Det kan också förekomma att det i samband med konverteringen lämnas en kompletterande kontant betalning för att kompensera för en låg konverteringskurs (jfr avsnitt 9.3.6). Även i samband med registreringen av de nya aktierna behövs det därför en kontroll av att bolaget har tillförts full betalning. Vi föreslår att en regel om detta tas i den nya lagen. Vi återkommer i författningskommentaren närmare till vad en sådan kontroll skall innefatta. Vidare bör lagen, liksom hittills, ställa krav på att de nya aktierna omedelbart tas upp i aktieboken och att konvertiblerna, om dessa har getts ut i form av skuldebrev, förses med en påskrift om utbytet.

I dag gäller i huvudsak samma regler för registrering av konvertering som för aktieteckning med utnyttjande av optionsrätt (jfr ovan). Sålunda föreskrivs i 5 kap. 14 § aktiebolagslagen att styrelsen senast tre månader efter det att tiden för utnyttjande av konverteringsrätten har löpt ut skall anmäla för registrering hur många aktier som har tillkommit genom konvertering. Vi anser att detta är en lämplig ordning och föreslår att en motsvarande regel tas in i den nya lagen.

9.4 Emissionsprospekt

Regeringens förslag: De nuvarande bestämmelserna om prospekt överförs i sak oförändrade till den nya lagen.

Regeringens bedömning: Nya regler om prospekt bör utarbetas i samband med att EG:s prospektdirektiv genomförs i svensk rätt.

Kommitténs förslag: Kommittén har föreslagit att aktiebolagslagens bestämmelser om prospekt upphävs och ersätts av bestämmelser i lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument och lagen (1992:543) om börs- och clearingverksamhet.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har tillstyrkt eller inte haft några invändningar mot kommitténs förslag. Några har lämnat synpunkter på utformningen av förslaget.

Bakgrund: När ett publikt aktiebolag eller en aktieägare i ett sådant bolag har för avsikt att offentliggöra eller på annat sätt till en vidare krets rikta en inbjudan att förvärva aktier eller teckningsrätter i bolaget skall styrelsen upprätta ett emissionsprospekt om summan av de belopp som till följd av inbjudan kan komma att betalas uppgår till minst 300 000 kronor (se 4 kap. 18 § aktiebolagslagen). Samma sak gäller vid inbjudan att förvärva av bolaget utgivna konvertibla skuldebrev, skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning eller fristående optionsbevis samt vid inbjudan att förvärva av bolaget utgivna vinstandelsbevis (se 5 kap. 16 § och 7 kap. 27 §).

Prospektet skall innehålla redovisningsmaterial för de tre senaste räkenskapsåren samt kompletteras med vissa ytterligare upplysningar,

bl.a. om väsentliga förhållanden och händelser vilka hänför sig till tiden efter utgången av senaste räkenskapsår (se 4 kap. 20–22 §§). Uppgifterna i emissionsprospektet skall granskas av bolagets revisor (se 4 kap. 24 §).

Bestämmelser om liknande prospekt men med annorlunda utformning finns i lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument och lagen (1992:543) om börs- och clearingverksamhet. I vissa fall kan ett bolag därför vara skyldigt att upprätta flera olika prospekt vid en och samma emission eller försäljning av fondpapper.

I EU har utarbetats regler om prospekt, *dels* i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/34/EG¹, *dels* i rådets direktiv 89/298/EEG² i stället. Numera har beslutats att reglerna skall samlas i ett direktiv, Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/71/EG³, det s.k. prospektdirektivet. Det sistnämnda direktivet skall vara genomfört i nationell rätt senast den 1 juli 2005.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Det huvudsakliga syftet med aktiebolagslagens regler om prospekt är att tillgodose behovet av information på aktiemarknaden. Bestämmelserna om prospekt i lagen om handel med finansiella instrument och lagen om börs- och clearingverksamhet har samma övergripande syfte.

Kommittén har ansett det vara olyckligt att aktiebolag och aktieägare, som avser att ge ut eller sälja fondpapper, skall behöva beakta prospektregler i flera olika lagar. Den har därför föreslagit att bestämmelserna om prospekt i aktiebolagslagen upphävs och ersätts av bestämmelser i lagen om handel med finansiella instrument och lagen om börs- och clearingverksamhet.

De förslag som kommittén har lämnat i denna del är emellertid inte anpassade till det nya EG-direktivet på området, 2003/71/EG. Vi är därför inte beredda att i detta sammanhang lämna förslag till några nya prospektregler. I stället avser vi att återkomma med sådana förslag längre fram i samband med genomförandet av direktivet. I avvaktan på det bör befintliga aktiebolagsrättsliga prospektregler föras över till den nya lagen.

9.5 Vissa riktade emissioner m.m. i publika aktiebolag och dotterbolag till sådana bolag

9.5.1 Allmänt

Regeringens förslag: Den s.k. Leo-lagen skall inte längre gälla i fråga om aktiebolag. I stället tas särskilda bestämmelser om vissa riktade emissioner och liknande transaktioner in i ett särskilt kapitel i den nya

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/34/EG av den 28 maj 2001 om upptagande av värdepapper till officiell notering och om uppgifter som skall offentliggöras beträffande sådana värdepapper (EGT L 184, 6.7.2001, s. 1, Celex 301L0034).

² Rådets direktiv 89/298/EEG av den 17 april 1989 om samordning av kraven på upprättande, granskning och spridning av prospekt som skall offentliggöras när överlåtbara värdepapper erbjuds till allmänheten (EGT L 124, 5.5.1989, s. 8, Celex 389L0298).

³ Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/71/EG av den 4 november 2003 om de prospekt som skall offentliggöras när värdepapper erbjuds till allmänheten eller tas upp till handel och om ändring av direktiv 2001/34/EG (EUT L 345, 31.12.2003, s. 64, Celex 32003L0071).

aktiebolagslagen. De nya bestämmelserna skall, liksom Leo-lagen, innebära att sådana emissioner och transaktioner skall beslutas på visst sätt och enligt särskilda majoritetsregler.

Bestämmelserna skall omfatta alla publika aktiebolag och dotterbolag till sådana bolag. De skall tillämpas vid nyemission av aktier och emission av teckningsoptioner eller konvertibler, i den mån emissionen riktas till någon inom den krets som i dag anges i Leo-lagen, dvs. främst styrelseledamöter, den verkställande direktören eller andra anställda i det emitterande aktiebolaget eller annat företag inom samma koncern. Bestämmelserna skall under särskilda förutsättningar tillämpas också vid överlåtelser av sådana instrument.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 1997:22 s. 217 f.).

Remissinstanserna: Det stora flertalet remissinstanser har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* har ställt sig tveksam till förslaget att utvidga bestämmelsernas tillämpningsområde till att omfatta alla publika aktiebolag.

Bakgrund: Genom ändringar i 1944 års aktiebolagslag blev det år 1973 möjligt att vid kontant nyemission av aktier besluta om avvikelser från aktieägarnas företrädesrätt till de nya aktierna. Det uppställdes ursprungligen inte något krav på kvalificerad majoritet för sådana beslut. Skyddet mot missbruk ansågs i stället ligga i den generalklausul som förbjuder bolagsstämman att fatta beslut som är ägnade att bereda otillbörlig fördel åt aktieägare eller annan till nackdel för bolaget eller annan aktieägare (se prop. 1973:93 s. 70 f. och 128 f.). Den nuvarande bestämmelsen om att det fordras två tredjedelars majoritet för ett beslut om emissioner med avvikelser från aktieägarnas företrädesrätt infördes i mitten av 1990-talet som ett led i EG-anpassningen av den svenska aktiebolagsrätten.

Möjligheten till s.k. riktade emissioner – dvs. emissioner där företrädesrätten till de nya aktierna skall tillkomma andra än aktieägarna – blev under 1980-talet föremål för debatt med anledning av vissa transaktioner som hade förekommit i bolaget AB Leo. En särskild kommission fick till uppgift att klarlägga vad som faktiskt hade skett i den s.k. Leo-affären samt att undersöka liknande förfaranden. I uppdraget ingick bl.a. att överväga om det fanns anledning att införa ytterligare regler till de mindre aktieägarnas skydd. Kommissionens arbete ledde fram till en ny lag, lagen (1987:464) om vissa riktade emissioner i aktiemarknadsbolag m.m. Lagen, som kom att kallas för Leo-lagen, gäller fortfarande.

Bestämmelserna i Leo-lagen syftar bl.a. till att säkerställa att aktieägarna har det avgörande inflytandet vid beslut om vissa riktade emissioner i aktiemarknadsbolag eller dotterbolag till sådana bolag. Bland annat innehåller lagen bestämmelser om att endast bolagsstämman får besluta om vissa typer av emissioner; styrelsebeslut med stöd av bemyndiganden tillåts inte. I lagen uppställs vidare ett krav på att sådana beslut skall fattas med mycket kvalificerad majoritet, nämligen nio tiondelar av såväl avgivna röster som företrädde aktier. Bestämmelserna i Leo-lagen gäller när emissionen riktas till någon av följande:

1. styrelseledamöter eller suppleanter i det emitterade aktiebolaget eller annat företag inom samma koncern,
2. den verkställande direktören eller den vice verkställande direktören i det emitterande bolaget eller annat företag inom samma koncern,
3. andra anställda hos det emitterande bolaget eller annat företag inom samma koncern,
4. make eller sambo till någon av de under 1–3 nämnda personerna,
5. omyndiga barn som står under vårdnad av någon som avses i 1–3, eller
6. juridiska personer över vilka någon under 1-5 nämnd person ensam eller tillsammans med någon annan sådan person har ett bestämmande inflytande.

I lagen uppställs vidare ett krav på att emissionsbeslut av de aktuella slagen som fattas i ett dotterbolag, som inte är ett aktiemarknadsbolag, skall godkännas på en bolagsstämma i det aktiemarknadsbolag som är moderbolag i koncernen. Vidare innehåller lagen bestämmelser om bl.a. den information som aktieägarna skall ha tillgång till inför ett beslut om en riktad emission. I lagen finns också bestämmelser om överlåtelser av aktier eller skuldebrev som har getts ut av ett bolag inom samma koncern. Dessa bestämmelser är avsedda att hindra att bestämmelserna om emissionsbeslut sätts ur spel genom att emissionen riktas till ett aktiebolag i samma koncern som i sin tur överlåter de emitterade värdepapperen till någon av de ovan angivna personerna.

Skälen för regeringens förslag: Möjligheten att vid en emission avvika från aktieägarnas företrädesrätt kan missbrukas. Sätts emissionskursen alltför lågt i förhållande till de nya aktiernas marknadsvärde, innebär emissionen en förmögenhetsöverflyttning till de nya aktieägarna. Om emissionen riktas till personer som själva har haft möjlighet att påverka villkoren, är riskerna för att övriga aktieägare missgynnas påtagliga. För att minimera denna risk är det enligt vår uppfattning nödvändigt att även i framtiden uppställa vissa särskilda villkor för emissioner riktade till ledande bolagsfunktionärer och anställda.

Vi anser, i likhet med kommittén, att Leo-lagens bestämmelser har ett sådant samband med aktiebolagslagens emissionsregler att det är naturligt att de ingår i samma lag. I den nya aktiebolagslagen bör därför tas in ett särskilt kapitel med bestämmelser om vissa riktade emissioner. Liksom i dag bör särskilda regler gälla även för vissa överlåtelser av aktier, teckningsoptioner och konvertibler. Vi återkommer i avsnitt 9.5.3 och i författningskommentaren till vad som närmare bör gälla i dessa hänseenden. I avsnitt 10 diskuterar vi huruvida ”Leo-reglerna” bör vara tillämpliga även på beslut om vinstandelslån och kapitalandelslån.

Leo-lagen omfattar endast aktiemarknadsbolag och dotterbolag till sådana bolag. Det har ansetts att ägarspridningen i sådana bolag motiverar särskilda minoritetsskyddsbestämmelser (se prop. 1986/87:76 s. 27). Avgränsningen motiverades i lagmotiven vidare med att ett av Leo-lagens huvudsyften är att upprätthålla allmänhetens förtroende för värdepappersmarknaden. Kommittén har menat att behovet av särskilda skyddsregler kan göra sig gällande även i andra bolag med en bred aktieägarkrets än aktiemarknadsbolag och har därför föreslagit att de särskilda

reglerna om riktade emissioner m.m. i fortsättningen skall omfatta alla publika aktiebolag. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* har ställt sig tveksam till en sådan utvidgning.

Enligt vår uppfattning är det främst i aktiemarknadsbolag som behovet av särskilda skyddsbestämmelser av det ifrågavarande slaget gör sig gällande. Det finns emellertid ett icke obetydligt antal bolag som inte är aktiemarknadsbolag men som har en ägarspridning som är jämförbar med den som normalt förekommer i aktiemarknadsbolag. Detta gäller inte minst bolag vars aktier är föremål för handel på någon av de olika marknadsplatser som finns för onoterade aktier. De skyddsintressen som ligger bakom Leo-lagens reglering gör sig alltså i betydande grad gällande även utanför aktiemarknadsbolagens krets. Till saken hör att de olägenheter som regler av detta slag kan innebära för publika bolag med en mindre ägarkrets får anses vara av begränsad omfattning.

Enligt vår uppfattning väger därför skälen för den av kommittén föreslagna utvidgningen av bestämmelsernas tillämpningsområde över. Vi föreslår således att bestämmelserna i fortsättningen skall omfatta alla publika aktiebolag. För att undvika kringgåendeförfaranden bör särskilda regler gälla även för dotterbolag till sådana bolag.

När det gäller frågorna om vilken personkrets och vilka finansiella instrument som skall omfattas av reglerna anser vi att Leo-lagens nuvarande bestämmelser är väl avvägda. De nya bestämmelserna i aktiebolagslagen bör därför i dessa hänseenden ges samma innebörd som hittills. Således bör reglerna gälla vid nyemission av aktier liksom vid emission av teckningsoptioner eller konvertibler när emissionen riktas till bl.a. styrelseledamöter, den verkställande direktören eller anställda i det emitterande aktiebolaget eller annat företag inom samma koncern.

Kommittén har föreslagit att Leo-lagen upphävs. Lagen gäller emellertid även för försäkringsaktiebolag och för dotterbolag till sådana bolag. Försäkringsaktiebolag omfattas f.n. inte av aktiebolagslagen utan regleras av särskilda bestämmelser i försäkringsrörelselagen (1982:713). Leo-lagen bör därför t.v. bestå men i fortsättningen gälla endast försäkringsaktiebolag och dotterbolag till sådana bolag. Vi kommer att i samband med den pågående översynen av försäkringsrörelselagen överväga att ta in sådana bestämmelser som vi föreslår i denna proposition även i försäkringsrörelselagen.

9.5.2 Bolagsstämmans beslut om emission

Regeringens förslag: Beslut om emissioner riktade till ledande bolagsfunktionärer skall fattas eller godkännas av bolagsstämman i det emitterande bolaget. Ett beslut i ett dotterbolag om en sådan emission skall dessutom godkännas på bolagsstämman i moderbolaget.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 1997:22 s. 220 f.).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag.

Skälen för regeringens förslag: En grundläggande aktiebolagsrättslig princip är att aktieägarna skall behandlas lika (jfr exempelvis 8 kap. 34 §

och 9 kap. 37 § aktiebolagslagen). Sådana emissioner som omfattas av Leo-lagen är särskilt känsliga från ett likabehandlingsperspektiv. Transaktioner av detta slag innebär dessutom en risk för att företagets ledande befattningshavare gynnar sig själva eller sina närstående till nackdel för aktieägarna. För att aktieägarna skall kunna bevaka sina intressen bör enligt vår uppfattning det avgörande inflytandet vid beslut om detta slag av riktade emissioner ligga hos bolagsstämman.

Det nyss angivna synsättet präglar också de regler som gäller i dag. I Leo-lagen föreskrivs att beslut om sådana emissioner som omfattas av lagen är giltiga endast om de har fattats eller godkänts av bolagsstämman i det emitterande bolaget. Till skillnad från vad som normalt gäller är det alltså i dessa fall inte möjligt att delegera beslutanderätten till styrelsen. För att ett beslut i ett dotterbolag om en sådan emission som omfattas av lagen skall bli giltigt fordras dessutom att beslutet godkänns på bolagsstämma i moderbolaget. Enligt vår uppfattning fyller Leo-lagens bestämmelser i berörda hänseenden en viktig funktion för att säkra aktieägarnas inflytande och rätt till information. Bestämmelser av motsvarande innebörd bör därför tas in i den nya lagen. Vi återkommer i avsnitt 9.5.4 till frågan om vilka majoritetskrav som bör gälla för stämmans beslut.

9.5.3 Bolagsstämmans beslut om vissa överlåtelser av aktier m.m.

Regeringens förslag: Ett publikt aktiebolag skall inte utan bolagsstämmans godkännande få överlåta aktier, teckningsoptioner eller konvertibler i ett annat bolag inom samma koncern till någon inom den i lagen angivna kretsen.

En överlåtelse av aktier, teckningsoptioner eller konvertibler som sker i strid med lagens bestämmelser skall vara ogiltig.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Kommitténs förslag innehåller dock ett undantag för överlåtelser av finansiella instrument i dotterföretag. Kommittén har inte föreslagit någon bestämmelse om att överlåtelser i strid med lagen skall vara ogiltiga utan har utgått från att överlåtelser till godtroende förvärvare skall kunna göras gällande mot bolaget (SOU 1997:22 s. 220 f.).

Remissinstanserna: Det stora flertalet remissinstanser har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag. *Stockholms tingsrätt* har emellertid ansett att det inte bör vara möjligt att göra godtrosförvärv i de fall då en överlåtelse grundar sig på ett ogiltigt beslut av bolagsstämman. Några remissinstanser, däribland *Sveriges Aktiesparares Riksförbund*, har motsatt sig det av kommittén föreslagna undantaget för överlåtelser av finansiella instrument i dotterföretag.

Skälen för regeringens förslag Som vi redan har nämnt innehåller Leo-lagen även bestämmelser om överlåtelser av aktier och andra finansiella instrument. I 6 och 7 §§ Leo-lagen uppställs krav på bolagsstämmans godkännande i de fall då ett moderbolag överlåter aktier, teckningsoptioner eller konvertibler i ett annat bolag inom samma koncern till någon inom den i lagen angivna personkretsen. Om det överlåtande moderbolaget inte är ett aktiemarknadsbolag men i sin tur har ett moderbolag som är ett sådant bolag, fordras för att överlåtelser skall bli giltig

dessutom att denna godkänns av bolagsstämman i det sistnämnda moderbolaget. Vi anser att bestämmelser av detta slag är nödvändiga för att förhindra kringgåenden av emissionsreglerna. Liknande bestämmelser bör därför tas in i den nya lagen. Av samma skäl som vi har angett i avsnitt 9.5.1 bör bestämmelserna emellertid i fortsättningen inte vara begränsade till aktiemarknadsbolag utan omfatta alla publika aktiebolag.

De nämnda bestämmelserna i Leo-lagen har ansetts lägga onödiga hinder i vägen för ett moderbolag att avyttra aktier i dotterföretag till dotterföretagets ledning eller andra anställda (s.k. management buy-outs). Ett behov av sådana utförsäljningar kan uppstå t.ex. för att dotterbolaget går med förlust eller för att moderbolaget i samband med förvärv av en företagsgrupp har tillförts även företag med för den egna koncernen artfrämmande verksamhet. I sådana situationer innebär Leo-lagens bestämmelser en omfattande formell omgång om moderbolaget önskar avyttra aktierna i dotterbolaget till dess företagsledning eller andra anställda. Kommittén har därför föreslagit att en överlåtelse av aktier, konvertibler eller teckningsoptioner i ett dotterbolag skall kräva godkännande av det överlåtande bolagets eller dess moderbolags bolagsstämma endast om överlåtelsen sker till befattningshavare i det överlåtande bolaget eller dess moderbolag eller till någon närstående till en sådan befattningshavare. Också i Justitiedepartementets utkast till lagrådsremiss 2004-02-09 gjordes bedömningen att det borde införas ett undantag för management buy-outs. Undantaget gavs emellertid en snävare omfattning och avsågs kunna tillämpas enbart i fråga om sådana transaktioner som innebär att samtliga aktier i dotterföretaget överläts.

Några remissinstanser har invänt såväl mot kommitténs förslag som förslag i utkastet till lagrådsremiss och menat att det med hänsyn till allmänhetens förtroende för aktiemarknaden är olämpligt med en sådan uppmjukning av regelverket som förslagen innebär. Vi delar den uppfattningen. Det är av största vikt att regelverket förmår minimera risken för missbruk och risken för att allmänhetens förtroende för aktiemarknaden rubbas. Det kan inte uteslutas att ett undantag av detta slag skulle kunna missbrukas för olämpliga transaktioner och att allmänhetens förtroende för aktiemarknaden därmed skulle rubbas. Vi anser därför att de nuvarande reglerna bör kvarstå i sak. Vid den bedömningen har vi också beaktat att de olägenheter som detta innebär för de seriösa företagen torde vara begränsade.

När det gäller överlåtelser som sker i strid med lagens bestämmelser finns det anledning att skilja på ett par olika situationer. Om styrelsen har genomfört en sådan överlåtelse som omfattas av bestämmelserna utan att bolagsstämman över huvud taget har fått ta ställning till överlåtelsen, får styrelsen anses ha överträtt sin legala behörighet. Av allmänna aktiebolagsrättsliga regler följer då att överlåtelsen inte blir gällande mot bolaget, oavsett om bolagets medkontrahent var i god tro om behörighetsöverskridandet eller inte. Detta är enligt vår uppfattning en lämplig ordning. Vi föreslår följaktligen inte någon ändring i detta avseende.

Av 8 § Leo-lagen följer att detsamma gäller om en överlåtelse av angivet slag visserligen grundar sig på ett stämmobeslut men detta av någon anledning är ogiltigt. Även i dessa fall är överlåtelsen alltså ogiltig, oavsett medkontrahentens goda tro. Kommittén har föreslagit att en sådan överlåtelse i fortsättningen skall kunna bli gällande mot bolaget,

om förvärvaren varken insåg eller borde ha insett att den grundades på ett ogiltigt stämmobeslut. *Stockholms tingsrätt* har invänt mot den sådan ordning och menat att den skulle öppna alltför stora möjligheter för ett kringgående av lagen. Vi delar denna uppfattning. En emission som sker i strid med Leo-lagens bestämmelser anses vara ogiltig. De särskilda krav som uppställs beträffande vissa beslut om överlåtelse av aktier m.m. syftar till att förhindra kringgåenden av emissionsbestämmelserna. För att detta syfte inte skall förfelas är det enligt vår mening nödvändigt med en kraftfullare sanktion än den som kommittén har föreslagit. Vi anser därför att rättsföljden vid överträdelser av överlåtelsebestämmelserna bör vara densamma som vid överträdelse av emissionsbestämmelsen, dvs. ogiltighet. Till saken hör också att en ogiltighetsregel av detta slag – i motsats till vad kommittén torde ha utgått ifrån – inte utgör något hinder mot godtrosförvärv av tredje man (jfr 6 kap. 4 § lagen [1998:1479] om kontoföring av finansiella instrument, även 14 § lagen [1936:81] om skuldebrev). Vi föreslår mot denna bakgrund att det även i den nya lagen tas in en bestämmelse om att en överlåtelse i strid med lagen är ogiltig.

9.5.4 Majoritetskrav

Regeringens förslag: Ett beslut om sådana emissioner och överlåtelser som omfattas av de aktuella bestämmelserna skall vara giltigt endast om det har biträtts av nio tiondelar av såväl avgivna röster som vid stämman företrädde aktier.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 1997:22 s. 220 f.)

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna har tillstyrkt kommitténs förslag eller inte haft några invändningar mot det. Några remissinstanser – bl.a. *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet*, *Svenska Arbetsgivareföreningen*, *Sveriges Industriförbund* och *Sveriges advokatsamfund* – har emellertid ansett att emissionsbeslut bör kunna fattas med två tredjedelars majoritet.

Skälen före regeringens förslag: Grundbulten i Leo-lagen kan sägas vara det stränga majoritetskrav som uppställs för de beslut som omfattas av lagen. Kravet motiverades i lagens förarbeten med risken för att riktade emissioner till ledande funktionärer försämrar de befintliga aktieägarnas rätt (se prop. 1986/87:76 s. 29). Vidare framhölls att reglerna om möjlighet att genomföra emissioner med avvikelser från de gamla aktieägarnas företrädesrätt inte tillkommit i syfte att möjliggöra sådana emissioner.

Flera remissinstanser har ansett att det stränga majoritetskravet bör tas bort och att det i fortsättningen bör vara tillräckligt med det krav på två tredjedelars majoritet som i allmänhet gäller för beslut om emissioner med avvikelser från aktieägarnas företrädesrätt. För en sådan ordning talar också, såsom kommittén och några remissinstanser har påpekat, att den svenska regleringen därmed skulle bringas i överensstämmelse med regleringen i övriga nordiska länder och i en stor del av EU:s övriga medlemsstater. Som ytterligare argument kan anföras att en sådan ordning inte skulle ställa minoriteten utan skydd. Särskilt kan framhållas att ett emissionsbeslut som är ägnat att bereda otillbörlig fördel åt aktieägare

eller annan till nackdel för bolaget eller annan aktieägare kan angripas med stöd av aktiebolagslagens s.k. generalklausul (se 9 kap. 37 §), oavsett om beslutet har biträtts av den i lagen föreskriva majoriteten eller ej.

Enligt vår uppfattning finns det emellertid också skäl som talar för att behålla det nuvarande majoritetskravet. Den typ av transaktioner som omfattas av Leo-lagen är typiskt sett särskilt känsliga från ett aktieägarperspektiv. Risken för att bolagets intressen inte tillvaratas på bästa sätt är rimligen större i de situationer då de befattningshavare som är inblandade i hanteringen av emissionen också har egna intressen att bevaka. Enligt vår uppfattning bör utrymmet för att fatta emissionsbeslut av detta slag mot aktieägarnas vilja vara högst begränsat. Ett krav på samtliga aktieägares samtycke skulle dock föra alltför långt. Det nuvarande majoritetskravet på nio tiondelar av avgivna röster och vid stämman företrädda aktier framstår mot denna bakgrund som väl avvägt. Vi föreslår att kravet får bestå.

10 Vinstandelslån och kapitalandelslån

Regeringens förslag: Ett bolag skall få ta upp lån där räntan eller det belopp med vilket återbetalning skall ske helt eller delvis är beroende av utdelningen till aktieägarna eller av bolagets resultat eller finansiella ställning.

Beslut om sådana lån skall fattas av bolagsstämman eller, efter bolagsstämmans bemyndigande, styrelsen. Om lånet riktas till personer inom den krets som omfattas av särskilda regler för riktade emissioner, skall något bemyndigande till styrelsen inte kunna lämnas. I sådana fall skall det dessutom för giltigt beslut krävas att beslutet har biträtts av nio tiondelar av avgivna röster och vid stämman företrädda aktier.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag. Kommittén har emellertid inte föreslagit några särskilda regler för ”riktade” vinstandelslån och kapitalandelslån (SOU 1997:22 s. 231 f.).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag. *Konkursförvaltarkollegiernas förening* har dock motsatt sig att det nuvarande förbudet mot kapitalandelslån tas bort. Även *Svenska Revisorsamfundet SRS* har uttryckt viss tveksamhet till tillåtandet av kapitalandelslån. *Sveriges advokatsamfund* har efterlyst en grundligare genomgång av argumenten för och emot att tillåta kapitalandelslån. Vidare har samfundet ifrågasatt om beslut om att bolaget skall ta upp vinstandelslån och kapitalandelslån inte borde kunna fattas av styrelsen utan stöd av stämmans bemyndigande. *NUTEK* har ansett att gränserna mellan finansieringsformer som kräver bolagsstämmans beslut och andra finansieringsformer borde klargöras på ett bättre sätt. Bl.a. *Sveriges Aktiesparares Riksförbund* och *Fjärde AP-fonden* har ansett att de s.k. Leo-reglerna skall tillämpas på lånebeslut av detta slag.

Skälen för regeringens förslag: I 7 kap. 26 § första stycket aktiebolagslagen finns ett förbud mot upptagande av vissa penninglån. Där sägs att ett aktiebolag – om inte annat följer av bestämmelserna om konvertibellån – inte får ta upp penninglån på villkor att lånet skall betalas på

annat sätt än med ett nominellt belopp eller med ett penningbelopp som bestäms med hänsyn till förändringar i penningvärdet. Däremot är det tillåtet att ta upp lån där räntan är helt eller delvis beroende av utdelningen till aktieägare i bolaget eller bolagets vinst (vinstandelslån). Beslut om upptagande av ett vinstandelslån får dock fattas enbart av bolagsstämman eller, efter bolagsstämmans bemyndigande, av styrelsen (se 7 kap. 26 § andra stycket).

Bestämmelsen i 7 kap. 26 § första stycket aktiebolagslagen innebär bl.a. ett principiellt förbud mot s.k. kapitalandelslån, dvs. lån för vilka det kapitalbelopp som skall återbetalas är beroende av bolagets framtida finansiella ställning. I förarbetena motiverades förbudet bl.a. med att långgivaren vid ett kapitalandelslån i realiteten intar samma ställning som en aktieägare men utan att kunna delta i bolagets förvaltning och utan att kunna åberopa några av de rättigheter som gäller för aktieägare (se prop. 1975:103 s. 221). Den ställning som en sådan långgivare intar ansågs vara ägnad att väcka starka betänkligheter. Som ytterligare skäl för förbudet åberopades att det inte fanns något påtagligt behov för bolagen att använda denna form av finansiering.

Kommittén har föreslagit att förbudet mot kapitalandelslån tas bort. Vi ansluter oss till kommitténs förslag. Utgångspunkten bör vara att bolagen får använda sig av de finansieringsformer som de finner lämpliga under förutsättning att bolagets aktieägare, borgenärer och andra intressenter inte utsätts för några oacceptabla risker eller olägenheter. Vi anser inte att kapitalandelslån är behäftade med sådana risker eller olägenheter. Liksom i andra liknande situationer får parterna i ett låneavtal av detta slag väga eventuella risker som är förenade med avtalet – t.ex. bristen på inflytande i bolaget – mot det förväntade ekonomiska utbytet. Med hänsyn till det stora antal professionella aktörer som numera värderar instrument av detta slag kan man utgå från att marknadens prissättning på ett rimligt sätt kommer att återspegla för- och nackdelarna med lånevillkoren. Till saken hör också att instrument av detta slag tillåts i de länder som Sverige brukar jämföras med.

Konkursförvaltarkollegiernas förening har hävdat att ett kapitalandelslån kan innebära nackdelar när det gäller att avgöra vem som har den reella makten i bolaget samt att det finns en risk för att man med den föreslagna regleringen kommer att ”sanktionera” bulvanförhållanden. Det går enligt vår mening inte att helt utesluta sådana nackdelar men vi är övertygade om att de är av mindre betydelse. Mot denna bakgrund föreslår vi att förbudet mot kapitalandelslån tas bort.

Liksom hittills bör även vinstandelslån vara tillåtna.

Som vi redan har nämnt har det hittills krävts att beslut om att ta upp vinstandelslån fattas av bolagsstämman eller, efter bolagsstämmans bemyndigande, av styrelsen. Kommittén har föreslagit att denna ordning skall bestå och att motsvarande ordning i fortsättningen skall gälla för kapitalandelslån. *Sveriges advokatsamfund* har ifrågasatt om inte styrelsen borde få fatta beslut om denna typ av lån utan stämmans bemyndigande. Enligt vår uppfattning finns det emellertid goda skäl för den kompetensfördelning som kommittén har föreslagit. Genom kopplingen till bolagets resultat eller finansiella ställning skiljer sig vinstandelslån och kapitalandelslån till sin karaktär från andra typer av lån (jfr prop. 1975:103 s. 222). Villkoren för vinstandelslån och kapitalandelslån kan

många gånger innebära en beaktansvärd belastning för bolaget och begränsa utrymmet för framtida utdelning. Vi anser därför att det är rimligt att beslutanderätten i frågor om sådana lån ligger hos bolagets aktieägare. Liksom kommittén föreslår vi därför att beslut om att ta upp vinstandelslån eller kapitalandelslån skall fattas av bolagsstämman eller, efter bolagsstämmans bemyndigande, av styrelsen.

NUTEK har ansett att det vara angeläget att gränserna mellan sådana finansieringsformer som kräver bolagsstämmans beslut och andra finansieringsformer klargörs. Som exempel på ett gränsfall har *NUTEK* tagit upp lån där återbetalning baseras på vinst för viss produkt eller vinst från annan intäktskälla, som inte är specifikt relaterad till bolagets ställning. Vi delar uppfattningen att gränsdragningen bör vara så tydlig som möjligt. Den principiella utgångspunkten bör vara att samtliga lånetyper där räntan eller återbetalningen knyts till bolagets vinstutdelning, aktiekurs, resultat eller finansiella ställning bör kräva stämmobeslut. En reglering som har detta som utgångspunkt torde enligt vår uppfattning normalt inte ge upphov till några oklarheter. Vi återkommer i författningskommentaren till bestämmelsernas närmare innebörd.

I avsnitt 9.5 har vi behandlat de s.k. Leo-reglerna, dvs. de särskilda beslutsregler som gäller för bl.a. vissa riktade emissioner. De skäl som ligger till grund för dessa regler gör sig enligt vår mening gällande även vid den typ av lån som diskuteras här. Riskerna för ett otillbörligt gynnande är i princip desamma om styrelseledamöter eller någon annan närstående erbjuds att teckna exempelvis ett kapitalandelslån som när en sådan person erbjuds att teckna aktier vid en riktad emission. Såsom ett par remissinstanser har påtalat bör Leo-reglerna därför omfatta beslut om kapitalandelslån. Vi anser att detsamma bör gälla vinstandelslån. Det innebär att bolagsstämman inte bör kunna delegera beslutanderätten till styrelsen, om lånet riktas till personer inom den krets som omfattas av särskilda regler för riktade emissioner. Det innebär vidare att det i sådana fall bör krävas nio tiondelars majoritet för stämmans beslut.

11 Värdeöverföringar från bolaget

11.1 Bakgrund

Som tidigare har framgått innehåller aktiebolagslagen ett antal bestämmelser som skall garantera att tillgångar som svarar mot aktiekapitalet tillförs och stannar kvar i bolaget som grundval för bolagets fortsatta existens. Av central betydelse bland dessa är bestämmelserna om i vilken omfattning och i vilka former bolagets tillgångar kan överföras till aktieägarna eller annan.

I 12 kap. aktiebolagslagen finns regler om vinstutdelning och annan användning av bolagets egendom. Där sägs bl.a. att utbetalning till aktieägarna av bolagets medel får ske endast enligt lagens bestämmelser om vinstutdelning, förvärv av egna aktier, utbetalning vid nedsättning av aktiekapitalet, reservfonden eller överkursfonden och utskiftning vid bolagets likvidation ("utbetalningsförbudet", se 12 kap. 1 §). För varje tillåten utbetalningsform uppställer lagen sedan olika slag av begräns-

ningar. Dessa begränsningar syftar i vissa fall till att skydda aktieägarminoriteter, i andra fall till att skydda bolagets borgenärer. Begränsningar som gäller omfattningen av värdeöverföringarna syftar till att skydda bolagets borgenärer. Sådana bestämmelser är tvingande i så måtto att de inte får frångås ens med samtliga aktieägares medgivande. Sålunda får ett aktiebolag inte under några omständigheter betala ut vinst till aktieägarna eller återbetala medel till dem i samband med nedsättning av aktiekapitalet, om det skulle saknas full täckning för aktiekapitalet efter utbetalningen. Det är detta som ligger bakom lagens uttryck att aktiekapitalet utgör bundet eget kapital (jfr avsnitt 4.10). Bestämmelserna om formerna för värdeöverföringar är däremot uppställda i aktieägarnas intresse och kan åsidosättas om samtliga aktieägare godtar det.

11.2 Begreppet ”värdeöverföring”

Regeringens förslag: I lagen införs begreppet ”värdeöverföring” som benämning på affärshändelser som medför att bolagets förmögenhet minskar och som inte har rent affärsmässig karaktär för bolaget.

Kommitténs förslag: Överensstämmer väsentligen med regeringens förslag (SOU 2001:1 s. 354 f., jfr SOU 1997:168 s. 66 f.).

Remissinstanserna: Den övervägande delen av remissinstanserna har tillstyrkt kommitténs förslag eller har inte haft något att invända mot det. *Finansbolagens förening* har förordat att ett annat begrepp än ”värdeöverföring” används. *Sveriges advokatsamfund* har framhållit att absolut avgörande för när en värdeöverföring är för handen måste vara att överföringen har varit åsyftad från bolagets sida. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* har gett uttryck för en liknande uppfattning.

Skälen för regeringens förslag: Förmögenhetsöverföringar från bolaget till aktieägare eller utomstående kan innebära betydande risker för såväl enskilda aktieägare som bolagets borgenärer. Den enskilde aktieägaren riskerar att majoritetsaktieägare genomdriver förmögenhetsöverföringar som gynnar dem på minoritetsaktieägarens bekostnad. Bolagets borgenärer riskerar att bolaget till följd av förmögenhetsöverföringar till aktieägarna eller andra inte längre kan betala sina skulder. Dessa och liknande risker försöker aktiebolagslagen avvärja genom det ovan nämnda s.k. utbetalningsförbudet och därtill anknyttande regler.

Enligt vår mening gör sig skälen för ett förbud av detta slag fortfarande gällande. Minoritetsaktieägarna och borgenärerna behöver emellertid uppenbarligen skyddas inte enbart vid utbetalningar i pengar utan också vid andra slag av förmögenhetsöverföringar. Den nu gällande aktiebolagslagens ordalydelse (”utbetalning /.../ av bolagets medel”) ger intryck av att utbetalningsförbudet omfattar endast överföringar av pengar. I lagens förarbeten liksom i praxis och doktrin ges begreppet ”utbetalning” en väsentligt vidare innebörd. Det anses omfatta även andra fall då egendom vederlagsfritt överförs till aktieägare. Också ”dolda” eller ”förtäckta” utbetalningar hör hit, t.ex. avhändelse av egendom till underpris och förvärv till överpris. Mot den bakgrunden har kommittén förslagit att begreppet ”värdeöverföring” införs i lagtexten som en samlande benämning på transaktioner av detta slag. Vi delar uppfattningen att ”värde-

överföring” – ett uttryck som redan synes ha vunnit hävd i den rättsliga litteraturen – är lämpligare än ”utbetalning”. Vi föreslår alltså att de regler i aktiebolagslagen som begränsar möjligheterna till förmögenhetsöverföringar från bolaget i den nya lagen skall anknyta till begreppet ”värdeöverföring”.

Frågan är emellertid vad som närmare bestämt bör rymmas i begreppet ”värdeöverföring” och alltså vara underkastat olika slag av begränsningar. I ett bolag förekommer regelmässigt ett stort antal transaktioner som minskar (eller ökar) bolagets tillgångar men som utgör ett naturligt led i bolagets verksamhet. Som exempel kan nämnas att ett aktiebolag måste kunna betala ut lön till en aktieägare som är anställd i bolaget utan att tillämpa de särskilda regler som lagen uppställer för utbetalning av bolagets medel. Normala affärshändelser av det slaget bör uppenbarligen inte omfattas av de begränsningar som bör gälla för värdeöverföringar. Enligt vår mening bör det därför av lagtexten framgå att med värdeöverföring avses affärshändelser som medför att bolagets förmögenhet minskar och som är av affärsmässigt slag.

Härefter återstår frågan hur gränsen mellan å ena sidan affärsmässiga transaktioner och å andra sidan andra minskningar av bolagets förmögenhet bör dras. Att vinstutdelning, utbetalning i samband med förvärv av egna aktier och återbetalning till aktieägarna i samband med nedsättning av aktiekapitalet bör räknas som värdeöverföring står helt klart (se vidare avsnitt 11.3). Kommittén har ansett att också utskiftning i samband med bolagets likvidation bör anses som värdeöverföring. Enligt vår mening bör dock begreppet inte omfatta utskiftning. Det sammanhänger med att utskiftning är en del av avvecklingen av ett bolag och att skyddet för aktieägare och borgenärer därvid tillgodoses genom andra slag av regler än de som enligt vår mening bör knytas till begreppet värdeöverföring. Vi gör samma bedömning när det gäller sådan överföring av tillgångar som sker i samband med fusion eller delning av aktiebolag (se vidare avsnitten 17.2 och 17.3). Inte heller sådana överföringar bör alltså behandlas som värdeöverföring i den bemärkelse som avses här, trots att det rent faktiskt är fråga om ett fränhändande av tillgångar från bolaget.

Ännu mera vanskligt är att avgöra i vad mån andra slag av transaktioner som, när de medför att bolagets förmögenhet minskar, skall anses som värdeöverföringar. I doktrinen finns olika synsätt. Ett av dessa är att bedömningen skall utgå från värdet av parternas prestationer (värde-diskrepansen). Om värdet av bolagets prestation överstiger aktieägarens prestation, föreligger en värdeöverföring. Bedömningen grundas alltså på de *objektiva* förutsättningar som är för handen (se t.ex. Andersson, J., Kapitalskyddet i aktiebolag, 4 uppl., s. 33 f.). Ett annat synsätt är att låta bedömningen utgå från *subjektiva* faktorer, såsom att bolagets ställföreträdare medvetet har företagit en värdeöverföring till aktieägaren (se t.ex. Lindskog, Aktiebolagslagen 12:e och 13:e kap. Kapitalskydd och likvidation, 2 uppl. 1995 s. 41).

Kommittén har förespråkat att frågan om vad som i det enskilda fallet utgör en värdeöverföring avgörs med hänsyn till värdediskrepansens storlek, transaktionens karaktär, mottagarens relation till bolaget och övriga omständigheter, dvs. i huvudsak objektiva kriterier. Några remissinstanser har i stället förordat att man vid bedömningen i första hand prövar om en värdeöverföring har varit *åsyftad* från bolagets sida.

Enligt vår mening talar övervägande skäl för den lösning som kommittén har förordat, nämligen att frågan i första hand bör avgöras utifrån objektivt iakttagbara kriterier, främst förekommande värdediskrepans mellan parternas prestationer. Det blir då lättare att i det enskilda fallet avgöra om det är fråga om en värdeöverföring eller inte. Att enbart fästa avseende vid förhållandet mellan parternas prestationer skulle emellertid föra för långt. Ett avtal mellan å ena sidan bolaget och å andra sidan en aktieägare eller någon utomstående, ingånget i god tro, bör inte anses som en värdeöverföring – med de effekter som detta kan få för de involverade – enbart därför att det visar sig att bolaget har gjort en dålig affär. Hänsyn måste också kunna tas till värdediskrepansens storlek och avtalets karaktär liksom till mottagarens relationer till och insyn i bolaget. Hur dessa och andra omständigheter skall vägas mot varandra är emellertid en fråga som inte lämpar sig för reglering i lag utan som bör överlämnas till rättspraxis.

Mot denna bakgrund föreslog vi i lagrådsremissen att värdeöverföring i lagen skulle definieras som en ”affärshändelse som medför att bolagets förmögenhet minskar och inte har rent affärsmässig karaktär för bolaget”. *Lagrådet* har ansett att denna definition inte tillräckligt tydligt ger uttryck för den bakomliggande tankegång som redovisades i lagrådsremissen. Lagrådet har därför i stället föreslagit följande lydelse: ”affärshändelse som medför att bolagets förmögenhet minskar och som måste antas vara betingad av annat än affärsmässiga skäl för bolaget”.

Enligt vår mening kan den formulering som Lagrådet har föreslagit (”betingad av affärsmässiga skäl”) ge intryck av att frågan huruvida en transaktion utgör en värdeöverföring väsentligen skall avgöras med hänsyn till subjektiva faktorer. Såsom vi ovan har uttalat anser vi att frågan i första hand bör avgöras utifrån objektivt iakttagbara kriterier. Vi vill därför fortfarande förorda förslaget i lagrådsremissen.

11.3 Formerna för värdeöverföringar

Regeringens förslag: Som huvudregel skall värdeöverföringar från bolaget kunna ske endast enligt bestämmelserna om vinstutdelning, förvärv av egna aktier, återbetalning vid minskning av aktiekapitalet eller reservfonden samt gåva till allmännyttigt ändamål.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Kommittén har emellertid förslagit att även utskiftning vid bolagets likvidation skall behandlas som en form för värdeöverföring (SOU 2001:1 s. 111 och SOU 1997:168 s. 67 f.).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft något att invända mot kommitténs förslag.

Skälen för regeringens förslag: Såsom vi har varit inne på i föregående avsnitt är det för såväl aktieägare som borgenärer viktigt att aktiebolagslagen uppställer vissa begränsningar när det gäller formerna för värdeöverföringar från bolaget. I dag får ”utbetalning” till aktieägarna inte ske på annat vis än genom vinstutdelning, förvärv av egna aktier, utbetalning vid nedsättning av aktiekapitalet, reservfonden eller överkursfonden eller utskiftning vid bolagets likvidation. Syftet med detta s.k. utbetalnings-

förbud är bl.a. att en utbetalning (med vår terminologi ”värdeöverföring”) alltid skall ske under iakttagande av de regler om formerna för och omfattningen av utbetalningen som är knutna till respektive utbetalningsform. Detta är ägnat att skydda den enskilde aktieägaren i bolaget.

Enligt vår uppfattning finns det fortfarande fog för den beskrivna ordningen. Vi föreslår därför, liksom kommittén, att värdeöverföringar, som huvudregel, skall kunna ske endast i vissa i lagen reglerade former. Kommittén har föreslagit att dessa former skall vara vinstutdelning, förvärv av egna aktier, återbetalning i samband med nedsättning (med vår terminologi ”minskning”, se avsnitt 14) av aktiekapital eller reservfonden och utskiftning i samband med likvidation. Som vi har konstaterat i avsnitt 11.2 anser vi att utskiftning i samband med likvidation inte bör behandlas som en värdeöverföring i den bemärkelse som avses här. I övrigt delar vi kommitténs bedömning av vad som bör betraktas som former för värdeöverföring.

I dag kan en värdeöverföring till aktieägarna också ske genom återbetalning i samband med minskning av överkursfonden. Som en följd av vårt förslag att överkursfonden i fortsättningen skall vara fritt eget kapital (se avsnitt 4.10), föreslår vi inte någon motsvarighet till denna möjlighet.

En särskild fråga är i vilken utsträckning undantag bör kunna göras från huvudregeln om att värdeöverföring får ske endast i de i lagen utpekade formerna. En allmän aktiebolagsrättslig princip är att regler, som uteslutande är uppställda till aktieägarnas skydd, kan frångås om samtliga aktieägare samtycker till det. Det innebär att värdeöverföringar från bolaget till en aktieägare i dag kan vara giltiga även om de inte har beslutats i de former som lagen anger. Enligt vår mening bör denna princip gälla även i fortsättningen. Vi anser emellertid, till skillnad från kommittén, inte att det är nödvändigt eller lämpligt att ta in den i lagen.

11.4 Borgenärsskyddet vid värdeöverföringar

11.4.1 Bakgrund

Gällande regler

Borgenärsskyddet vid värdeöverföringar tillgodoses i den nuvarande aktiebolagslagen genom att de former för utbetalning som lagen tillåter omgärdas av regler som på olika sätt begränsar omfattningen av utbetalningar till aktieägarna. Dessa regler är tvingande och kan inte frångås ens med samtliga aktieägares medgivande.

När det gäller borgenärsskyddet vid vinstutdelning har detta i huvudsak följande utformning.

Utgångspunkten för borgenärsskyddet utgörs av den s.k. *beloppsspärren*. Denna innebär att det även efter en vinstutdelning till aktieägarna måste finnas full täckning för bolagets bundna egna kapital. Huruvida så är fallet avgörs med utgångspunkt i balansräkningens belopp. Sålunda får utdelningen inte överstiga vad som i fastställd balansräkning för det senaste räkenskapsåret redovisas som bolagets nettovinst för året, balanserad vinst från tidigare räkenskapsår och belopp som avsatts till fria fonder med avdrag för

– redovisad förlust,

- belopp som enligt lag eller bolagsordning skall avsättas till bundet eget kapital, och
- belopp som enligt bolagsordningen annars skall användas för något annat ändamål än utdelning till aktieägarna (se 12 kap. 2 § första stycket aktiebolagslagen).

När det gäller koncerner tillämpas en särskild *koncernspärr*. Den innebär att, om bolaget är moderbolag i en koncern och upprättar koncernredovisning, så skall en beräkning motsvarande den som har angetts ovan göras ifråga om hela koncernen. Vinstutdelning får ske endast om beräkningen utvisar att koncernens bundna egna kapital är täckt även efter vinstutdelningen (se 12 kap. 2 § första stycket).

Beloppsspärren kompletteras med en särskild *försiktighetsregel*. Regeln innebär att vinstutdelning inte får ske med så stort belopp att utdelningen med hänsyn till bolagets eller koncernens konsolideringsbehov, likviditet eller ställning i övrigt står i strid med god affärssed (se 12 kap. 2 § andra stycket).

Ett ytterligare moment i borgenärsskyddet utgörs av kravet på *avsättning till reservfond*. Så länge reservfonden och överkursfonden inte uppgår till minst 20 procent av aktiekapitalet skall årligen avsättas minst tio procent av den del av bolagets nettovinst som inte behövs för att täcka balanserad förlust (se 12 kap. 4 § första stycket).

Till borgenärsskyddet kan slutligen hänföras reglerna om *styrelsens vetorätt*. Reglerna innebär att bolagsstämman, som huvudregel, inte får besluta om större vinstutdelning än vad styrelsen har föreslagit eller samtyckt till (se 12 kap. 3 § första stycket).

Kommitténs förslag

Kommittén har föreslagit att det införs *gemensamma borgenärsskyddsregler* som gäller vid alla slag av värdeöverföringar, inklusive icke formenliga värdeöverföringar.

Kommitténs förslag innebär för det första att en värdeöverföring inte får genomföras om det inte finns full täckning för det bundna egna kapitalet efter överföringen. Kommittén föreslår således att *beloppsspärren* behålls; dock med den skillnaden att medan den nu gällande regeln utgår från vad som får delas ut (det fria egna kapitalet) tar den av kommittén föreslagna regeln sin utgångspunkt i vad som inte får delas ut (det bundna kapitalet). Förslaget har sin bakgrund i de tolkningsproblem som de nuvarande reglerna har gett upphov till vid utdelningar av s.k. sakvärden, dvs. annat än pengar.

Kommitténs förslag innebär för det andra att beloppsspärren, liksom i dag, kompletteras av en *försiktighetsregel*. Enligt den av kommittén föreslagna regeln får en värdeöverföring, även om hinder inte möter enligt beloppsspärren, ske endast i den mån den med hänsyn till bolagets (koncernens) konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt framstår som försvarlig. Därvid skall särskilt beaktas de krav som verksamhetens art, omfattning och risker ställer på storleken av det egna kapitalet. Enligt kommitténs förslag skall vidare särskilda upplysningar lämnas i förvaltningsberättelsen om hur försiktighetsregeln har beaktats.

Kommittén har föreslagit att *koncernspärren* avskaffas. Det innebär att omfattningen av en värdeöverföring skall bestämmas på ett och samma

sätt för alla moderbolag, nämligen med utgångspunkt i moderbolagets egen balansräkning. Liksom hittills skall dock försiktighetsregeln tillämpas också i dessa fall, vilket för ett moderbolag anses innebära att man skall beakta den samlade ekonomiska ställningen i koncernen.

Slutligen har kommittén föreslagit att den *obligatoriska avsättningen till reservfonden* samt *styrelsens vetorätt* skall avskaffas.

Promemorian Vinstutdelningsreglerna och utvecklingen på redovisningsområdet

Det är uppenbart att det finns ett nära samband mellan borgenärsskyddsreglerna i aktiebolagslagen och redovisningsreglerna. Under senare år har det skett viktiga förändringar på redovisningsområdet. Bland annat pågår en utveckling mot värdering av tillgångar och skulder till s.k. verkligt värde (vanligen motsvarande marknadsvärdet). Av särskild betydelse är här det EG-direktiv om värdering av finansiella instrument m.m. som utfärdades under år 2001⁴ liksom den anpassning till International Accounting Standards som kommer att ske till följd av den EG-förordning om tillämpning av internationella redovisningsstandarder (IAS-förordningen) som beslutades år 2002⁵.

Mot denna bakgrund beslutade Justitiedepartementet våren 2002 att ge en sakkunnig person i uppdrag att ytterligare studera de lösningar som kommittén hade valt i detta avseende och de effekter som dessa kan få. Uppdraget redovisades i november 2002 i promemorian Vinstutdelningsreglerna och utvecklingen på redovisningsområdet. I promemorian görs bedömningen att den utveckling som äger rum på redovisningsområdet är positiv för borgenärerna. Redovisningen av verkliga värden tillsammans med andra regler som bl.a belyser hur det egna kapitalet är sammansatt och förändras över åren bidrar till ett bättre beslutsunderlag inte bara för ägarna utan också för borgenärerna. Det redovisade resultatet bör dock, enligt promemorian, inte okritiskt läggas till grund för bedömningen av om utdelning kan ske. I promemorian föreslås därför att det tas in särskilda regler till borgenärernas skydd i aktiebolagslagen.

Promemorians förslag innebär en utökad försiktighetsregel i kombination med en upplysningsplikt om de överväganden har gjorts med anledning av denna. Enligt förslaget skall försiktighetsregeln utgöra huvudregeln och beloppsspärren en kompletterande regel. Den föreslagna försiktighetsregeln bygger på kommitténs försiktighetsregel men har kompletterats med ett krav på att också ”tillämpade redovisningsprinciper” skall beaktas. Syftet är att förmå bolagen att i bedömningen väga in hur redovisningen är utformad i det enskilda bolaget och pröva om de överväganden som där har gjorts kan accepteras också från ett borgenärsskyddsperspektiv. Vidare föreslås att regeln kompletteras med en ”kvotregel” för privata aktiebolag. Enligt denna skall bolaget inte få genomföra en utdelning om det egna kapitalet efter överföringen understiger tio

⁴ Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiven 78/660/EEG, 83/349/EEG och 86/635/EEG med avseende på värderingsreglerna för årsbokslut och sammanställd redovisning i vissa typer av bolag samt i banker och andra finansiella institut.

⁵ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1606/2002 av den 19 juli 2002 om tillämpning av internationella redovisningsstandarder.

procent av balansomslutningen. I promemorian föreslås också vissa förtydliganden av den upplysningsplikt som kommittén har föreslagit.

Prop. 2004/05:85

11.4.2 Borgenärsskyddsreglernas grunddrag

Regeringens förslag: Den nya lagens borgenärsskyddsregler skall gälla generellt för alla typer av värdeöverföringar till aktieägare eller annan. Regleringen skall ta sin utgångspunkt i en beloppsspärr som anger den yttersta gränsen för hur stora värdeöverföringar som får beslutas. Beloppsspärren skall kompletteras med en allmän försiktighetsregel.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 2001:1 s. 111 och SOU 1997:168 s. 72 f.).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot huvuddragen i kommitténs förslag.

Skälen för regeringens förslag: De nuvarande borgenärsskyddsreglerna i 12 kap. 2 § aktiebolagslagen gäller endast vid vinstutdelning till aktieägare. Reglerna anses dock analogt tillämpliga vid utbetalningar till vissa andra personer, främst aktieägarna närstående fysiska eller juridiska personer (se NJA 1997 s. 418), men de är inte generellt tillämpliga vid värdeöverföring till tredje man. Från borgenärernas synpunkt måste det emellertid anses likgiltigt till vem en utbetalning sker. Enligt vår mening bör därför borgenärsskyddsreglerna, såsom kommittén har funnit, gälla vid varje värdeöverföring (enligt den terminologi som vi har förordat i föregående avsnitt) och sålunda även vid värdeöverföring till annan än aktieägare.

En principiellt viktig fråga är om tyngdpunkten i borgenärsskyddet bör ligga på olika slag av spärregler som anknyter till storleken av det egna kapitalet eller om den bör ligga på regler där förhållanden av annat slag vägs in. I dag torde det i praktiken viktigaste inslaget i borgenärsskyddet vara den s.k. beloppsspärren, dvs. en bestämmelse av det första slaget, medan försiktighetsregeln – som är ett exempel på en regel av det andra slaget – spelar en underordnad roll. Fördelen med regler av det första slaget är att de är förhållandevis enkla att tillämpa och därmed ger större förutsebarhet. Nackdelen är att de inte tar hänsyn till de särskilda konsolideringsbehov som vissa bolag har.

Enligt vår mening finns det även fortsättningsvis behov av både en beloppsspärr och en försiktighetsregel. Det är av grundläggande betydelse för det aktiebolagsrättsliga regelverket att det kan säkerställas att tillgångar motsvarande bundet eget kapital finns kvar i bolaget. En värdeöverföring bör därför kunna ske endast om det också efter överföringen finns täckning för bolagets bundna egna kapital. För borgenärernas del är det emellertid angeläget att man vid prövningen av en värdeöverföring beaktar även sådana omständigheter som inte har kommit till uttryck i balansräkningen. Skilda faktorer, såsom arten av bolagets verksamhet, konjunktursvängningar och framtida investeringsbehov, kan göra det nödvändigt att behålla mera tillgångar i bolaget än vad som behövs för att täcka skulder, avsättningar och bundet eget kapital. Det bör därför, utöver beloppsspärren, finnas en ”försiktighetsspärr” av i huvudsak samma slag som den nuvarande försiktighetsregeln.

Beloppsspärren och försiktighetsregeln är i dag kumulativa bestämmelser, dvs. vinstutdelning får ske endast om den är förenlig med båda bestämmelserna. Varken kommitténs förslag eller de förslag som läggs fram i promemorian Vinstutdelningsreglerna och utvecklingen på redovisningsområdet ("promemorian") innebär någon ändring i detta avseende. I promemorian föreslås emellertid att den nuvarande försiktighetsregeln görs till huvudregel och beloppsspärren till en kompletterande regel. I den nuvarande lagen – liksom i kommitténs förslag – är förhållandet det omvända.

Frågan om vilken av dessa regler som skall utgöra huvudregeln och vilken som skall vara en kompletterande regel är från materiella utgångspunkter inte av någon avgörande betydelse. Så länge reglerna är kumulativa – vilket vi anser att de bör vara även fortsättningsvis – blir ju resultatet av tillämpningen detsamma oavsett vilken av reglerna som ges karaktär av huvudregel. Vi bedömer emellertid att det finns goda pedagogiska och lagtekniska skäl för den systematik som används i den nuvarande lagen och där beloppsspärren alltså utgör huvudregeln. För den som skall ta ställning till vilket utrymme som finns för värdeöverföringar torde det som regel vara enklast och mest ändamålsenligt att, med utgångspunkt i beloppsspärren, först fastställa den nedre gränsen för vad som kan komma i fråga för värdeöverföringar och därefter göra de justeringar som en tillämpning av försiktighetsregeln kan föranleda. Sannolikt skulle detta i praktiken bli det normala tillvägagångssättet, även om reglerna ges den ordningsföljd som har föreslagits i promemorian. Detta torde gälla även om utvecklingen på redovisningsområdet – såsom det förutses i promemorian – på längre sikt skulle leda till en ändrad syn på betydelsen av fritt och bundet eget kapital.

Vi föreslår alltså att den nuvarande ordningsföljden mellan beloppsspärren och försiktighetsregeln behålls.

11.4.3 Beloppsspärren

Regeringens förslag: Värdeöverföringar till aktieägare eller andra skall få ske endast om det finns full täckning för det bundna egna kapitalet omedelbart efter värdeöverföringen.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 2001:1 s. 111 och SOU 1997:168 s. 72 f.).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna har tillstyrkt förslaget eller inte haft något att invända mot det. *Riksskatteverket* har ansett att beloppsspärren i stället bör utformas så att det verkliga värdet av vad som överförs måste ligga inom ramen för redovisat fritt eget kapital. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* har ansett att frågan bör belysas mer ingående innan förslaget leder till lagstiftning. *Sveriges Redovisningskonsulters Förbund SRF* har ansett att reglerna bör utformas så att det framgår att realiserade vinster inte får delas ut.

Beloppsspärrens utformning

Ett grundläggande moment i borgenärsskyddet är det s.k. skyddet för det bundna egna kapitalet, dvs. principen att det i bolaget alltid skall finnas en marginal, motsvarande aktiekapitalet och vissa andra bundna balansposter, som inte får delas ut till aktieägarna. Enligt vår mening är det naturligt – och med hänsyn till de krav som EG-rätten ställer även nödvändigt – att denna princip även fortsättningsvis ligger till grund för reglerna om värdeöverföring och utformas som en beloppsspärr liknande den som finns i dag.

Beloppsspärren kan utformas på två principiellt olika sätt. Det ena är att värdeöverföring inte får ske om det efter överföringen inte längre skulle finnas täckning för det bundna egna kapitalet. Prövningen inriktas då naturligen på frågan om den egendom som återstår i bolaget efter överföringen har ett redovisat värde som motsvarar bundet eget kapital (*nettometoden*). Det andra är att värdeöverföringen inte får överstiga fritt eget kapital. I så fall inriktas prövningen naturligen på frågan om det verkliga värdet av den överförda egendomen ligger inom ramen för redovisat fritt eget kapital (*bruttometoden*). Vid utdelning i svenska pengar leder båda metoderna till samma resultat. Vid annan utdelning ("sakvärdesutdelning") får emellertid valet av metod betydelse.

Bland de skäl som brukar anföras till stöd för bruttometoden kan nämnas att den, typiskt sett, leder till en högre grad av borgenärsskydd i samband med sakvärdesutdelning. Den utdelade egendomens faktiska värde – som oftast överstiger det bokförda värdet – kommer då att beaktas med påföljd att utdelningsutrymmet blir mindre. Det kan också hävdas att det från borgenärsskyddssynpunkt mest relevanta borde vara hur mycket bolagsförmögenheten faktiskt minskar genom värdeöverföringen och att därför enbart bruttometoden beaktar de faktiska ekonomiska verkningarna av överföringen för bolaget. *Riksskatteverket* har särskilt pekat på värdeöverföringar som sker genom avyttring till pris som understiger den avyttrade egendomens marknadsvärde. En sådan avyttring ger upphov till en skatteskuld hos bolaget. Om endast tillgångens redovisade värde prövas mot beloppsspärren, finns det en risk att bolagets bundna egna kapital inte längre kommer att vara täckt när bolagets skatteskulder senare bokförs och betalas.

Enligt vår mening kan emellertid inget av dessa argument för bruttometoden tillmätas avgörande vikt. Skyddet för det bundna egna kapitalet – och därmed borgenärernas berättigade förväntningar om hur stora marginaler bolaget har – tillgodoses, som nyss har nämnts, även med nettometoden, eftersom den garanterar att tillgångar motsvarande bundet eget kapital finns kvar i bolaget. Vi delar i och för sig *Riksskatteverkets* uppfattning att sådana latent skatteförpliktelser som kan uppkomma vid en sakvärdesutdelning och som senare påverkar bolagets ställning bör beaktas när utrymmet för värdeöverföring bestäms. Detta kan emellertid ske också om beloppsspärren utformas på grundval av nettometoden, nämligen genom en sådan utvidgad tillämpning av försiktighetsregeln som vi föreslår (se närmare avsnitt 11.4.5).

Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet har menat att kommitténs förslag om att nettometoden skall tillämpas inte går att förena

med principen om att ett aktiebolag inte får dela ut orealiserade vinster. *Sveriges Redovisningskonsulters Förbund SRF* har också tagit upp frågan om sådana vinster och menat att reglerna bör utformas så att det framgår att vinster av detta slag inte får delas ut.

Här vill vi först anmärka att frågan om orealiserade vinster har hamnat i ett delvis annat ljus under senare år till följd av den internationella utvecklingen på redovisningsområdet. Den ökade användningen av verkligt värde som grund för värdering av tillgångar och skulder leder till att värdoförändringar i högre utsträckning än tidigare kommer att återspeglas i ett bolags redovisade egna kapital. På så sätt kan det egna kapitalet inte sällan komma att innefatta ett slags orealiserade vinster. Vi har övervägt att införa en bestämmelse om att orealiserade vinster alltid skall överföras till en bunden fond (jfr prop. 2002/03:121 s. 56 f.). Det skulle förhindra att orealiserade vinster överförs till aktieägarna eller andra. Mot en sådan lösning kan emellertid invändas att det inte alltid är meningsfullt att tala om realiserade och orealiserade vinster. Det gäller exempelvis – såsom *Finansinspektionen* har varit inne på – finansiella instrument som handlas på utvecklade, aktiva och likvida finansiella marknader. Också den internationella utvecklingen inom redovisningsområdet talar för att en sådan uppdelning ofta inte är motiverad. Enligt vår uppfattning är det därför inte lämpligt med bestämmelser om att alla orealiserade vinster skall överföras till bundna fonder. Detta överensstämmer med kommitténs bedömning och den bedömning som görs i promemorian.

Det sagda innebär inte att det i fortsättningen bör vara fritt fram att dela ut orealiserade vinster. En tillämpning av nettometoden leder inte nödvändigtvis till att det blir möjligt att dela ut orealiserade vinster i större utsträckning än i dag. Vid tillämpningen av försiktighetsregeln bör det alltid ske en prövning av om en redovisad värdeökning är tillräckligt säker för att också kunna delas ut (se avsnitt 11.4.5). Detta bör gälla oberoende av om en sådan värdoförändring har redovisats i resultaträkningen eller under eget kapital. De överväganden som bolaget har gjort i detta avseende skall, enligt vårt förslag (se avsnitt 11.4.7), dokumenteras i anslutning till beslutet om värdeöverföring. Om reglerna ges denna innebörd, bör en övergång till nettometoden inte inge några sådana särskilda betänkligheter som *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* har gett uttryck för.

Som skäl för bruttometoden har angetts att den med sin inriktning på den överförda egendomens verkliga värde ligger bäst i linje med vad som gäller vid andra snarlika prövningar. Så är det t.ex. naturligt att till grund för bedömningen av om en viss transaktion över huvud taget utgör en värdeöverföring eller om den är av annat slag fästa betydande vikt vid den överförda egendomens verkliga värde. Vidare måste det verkliga värdet av den egendom som överförs till en aktieägare läggas till grund för prövningen av om överföringen innebär att andra aktieägares rätt träds för när.

Enligt vår uppfattning bör emellertid sådana systematiska skäl inte vara avgörande för vilken metod som väljs. Av större betydelse är vilka praktiska för- och nackdelar respektive metod har och vilken grad av borgenärsskydd som uppnås. Därvid kan konstateras att nettometoden numera är väl etablerad (jfr NJA 1995 s. 742) och att dess användande

inte synes medföra några praktiska svårigheter vid bedömningen av vad som kan delas ut. Syftena bakom skyddet för det bundna egna kapitalet får också anses väl tillgodosedda med denna metod. Därtill kommer att den i vissa avseenden erbjuder en större flexibilitet än bruttometoden, exempelvis när det gäller att skapa utrymme för sådana värdeöverföringar som kan vara nödvändiga för att genomföra omstruktureringar inom koncerner. Vi anser därför, i likhet med kommittén, att övervägande skäl talar för att lägga nettometoden till grund för lagstiftningen.

Självfallet bör nettometoden inte väljas annat än om den är förenlig med EG:s andra bolagsrättsliga direktiv. Ordalydelsen av direktivets bestämmelser om vinstutdelning är inte entydiga. Artikel 15.1 a tyder närmast på att direktivets författare har avsett att vinstutdelning får ske så länge det bundna egna kapitalet är täckt även efter vinstutdelningen, medan artikel 15.1 c kan tolkas som att vinstutdelning får ske enbart om värdet av det som delas ut ligger inom fritt eget kapital. Kommittén har, efter att ha tagit upp saken med företrädare för EG-kommissionen, gjort bedömningen att bestämmelsen i artikel 15.1 c inte är avsedd att tillföra något utöver vad som i övrigt följer av artikel 15.1. Denna tolkning av direktivet – som vi inte har anledning ifrågasätta – innebär att nettometoden är förenlig med direktivet.

Vi föreslår därför att beloppsspärren i fortsättningen ges den innebörden att bolaget inte får föra över värden till aktieägare eller någon annan om det inte omedelbart efter åtgärden finns täckning för det bundna egna kapitalet.

11.4.4 Koncernspärren

Regeringens bedömning: Den nya lagen bör inte innehålla någon koncernspärr av det slag som finns i den nuvarande aktiebolagslagen.

Kommitténs bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning (SOU 1997:168 s. 75 f.).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser har tillstyrkt kommitténs förslag eller inte haft något att invända mot det. *Riksskatteverket*, *Svenska Revisorsamfundet SRS* och *Finansinspektionen* har emellertid förordat att koncernspärren behålls. Även *Sveriges Redovisningskonsulters Förbund SRF* har förordat någon form av koncernspärr.

Skälen för regeringens bedömning: En koncern är en grupp av företag, varav ett är moderföretag och de övriga utgör dotterföretag (jfr koncerndefinitionen i 1 kap. 4 § i den nuvarande aktiebolagslagen). Vanligen äger moderföretaget merparten av aktierna eller andelarna i dotterföretagen. I rättsligt hänseende utgör varje aktiebolag inom en koncern ett eget rättssubjekt. Koncernen som sådan är inte något rättssubjekt men i ekonomiskt hänseende framstår den ofta som en enhet.

Som redan framgått innehåller den nuvarande aktiebolagslagen en särskild beloppsspärr på koncernnivå, den s.k. koncernspärren. Spärren innebär att ett moderbolag, som är skyldigt att upprätta koncernredovisning, inte får dela ut mer än vad som är utdelningsbart enligt dess egen balansräkning eller vad som i fastställd koncernbalansräkning för det

senaste räkenskapsåret redovisas som koncernens nettovinst för året, dess balanserade vinst och fria fonder.

Den nya reglering som vi föreslår medför att behovet av en särskild koncernspärr minskar. Den förstärkta försiktighetsregel som vi föreslår (se avsnitt 11.4.5) innebär att det inför ett beslut om värdeöverföring i ett moderbolag måste göras en allsidig och nyanserad bedömning såväl av bolagets egna ekonomiska situation som av situationen inom koncernen. Mervärdet av en sådan beräkning som den nuvarande koncernspärren nödvändiggör skulle i det sammanhanget var begränsat. Vidare skall det noteras att EG:s bolagsrätt inte påbjuder någon koppling mellan koncernredovisningen och moderbolagets vinstutdelningsmöjligheter samt att en sådan koppling saknas i flertalet länder, bl.a. i Danmark och Norge⁶. Till saken hör också att ett bestämmande av bundet eget kapital inom koncernen ofta ger upphov till mycket – ibland oproportionerligt mycket – arbete för de berörda företagen. Av betydelse är också att det numera är endast i de något större koncernerna som koncernredovisning måste upprättas och att moderföretag i underkoncerner inte är skyldiga att upprätta sådan redovisning (se 7 kap. 2 och 3 §§ årsredovisningslagen). Kretsen av de bolag som direkt berörs av den nuvarande koncernspärren har alltså under senare år minskat avsevärt.

Mot denna bakgrund anser vi, liksom kommittén, att övervägande skäl talar för att koncernspärren tas bort och att situationen i koncernen i stället beaktas inom ramen för tillämpningen av försiktighetsregeln. Detta överensstämmer med den bedömning som görs i promemorian. Vi återkommer i avsnitt 11.4.5 och i författningskommentaren närmare till värdeöverföringsreglernas tillämpning vid koncernförhållanden.

11.4.5 Försiktighetsregeln

Regeringens förslag: En värdeöverföring skall få genomföras endast om den framstår som försvarlig med hänsyn till

1. de krav som verksamhetens art, omfattning och risker ställer på storleken av det egna kapitalet, samt
2. bolagets konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt.

Om bolaget är ett moderbolag, skall motsvarande prövning göras även på koncernnivå.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Försiktighetsregeln har dock getts en något annan utformning i kommitténs förslag (SOU 2001:1 s. 111 och SOU 1997:168 s. 76 f.).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser har tillstyrkt kommitténs förslag eller har inte haft något att invända mot det. *Svea hovrätt* och *Sveriges Aktiesparares Riksförbund* har dock uttalat tveksamhet till förslaget. *Riksskatteverket* har förordat att det, i stället för en försiktighetsregel, tas in en bestämmelse av innebörd att det bundna egna kapitalets storlek – och därmed möjligheterna till vinstutdelning – ställs i relation

⁶ Den finska aktiebolagslagen (12 kap. 2 § 3 mom.) innehåller en koncernspärr av samma slag som den svenska aktiebolagslagen. I det förslag till en ny aktiebolagslag som är under beredning i Finland föreslås emellertid att denna spärr tas bort (se Justitieministeriets betänkande 2003:4).

till bolagets balansomslutning. *Finansbolagens förening* har ansett att den föreslagna försiktighetsregeln är alltför vag.

Bakgrund m.m.: Av 12 kap. 2 § andra stycket aktiebolagslagen framgår att vinstutdelning inte får ske med så stort belopp att utdelningen med hänsyn till bolagets eller koncernens konsolideringsbehov, likviditet eller ställning i övrigt står i strid med god affärssed. Bestämmelsen – som kompletterar den tidigare nämnda beloppsspärren – brukar benämnas försiktighetsregeln. En grundläggande tanke bakom bestämmelsen är att ett aktiebolag inte skall kunna genomföra värdeöverföringar till aktieägare eller andra med större belopp än att dess ekonomiska ställning efter värdeöverföringen är betryggande för fordringsägarna (jfr Andersson, J., Om vinstutdelning från aktiebolag s. 207).

Försiktighetsregeln motiverades i förarbeten bl.a. enligt följande (se prop. 1975:103 s. 477).

Det kan vara försvarbart att hela det fria egna kapitalet som redovisas öppet i balansräkningen också delas ut, givetvis efter det att eventuellt erforderlig avsättning till reservfond ägt rum. Normalt torde emellertid en ganska betydande reservering av vinstmedel vara påkallad, om bolaget skall kunna möta försämringar i bolagets lönsamhet, som kan bli en följd av konjunkturedgång, konkurrens eller andra förhållanden.

Med begreppet *konsolidering* avses inom företagsekonomi en förstärkning av ett företags ekonomiska ställning. Den ekonomiska ställningen kan beskrivas med hjälp av olika nyckeltal. Av intresse i detta sammanhang är främst relationen mellan eget och främmande kapital (skulder). Ju större andel av ett aktiebolags tillgångar som har finansierats med eget kapital, desto bättre soliditet har bolaget. En förbättring av soliditeten innebär alltså en konsolidering av bolaget. Den optimala relationen mellan eget kapital och skulder varierar mellan företag i olika branscher liksom mellan företag av olika storlek och ålder.

Med begreppet *likviditet* brukar man inom företagsekonomi åsyfta ett företags kortfristiga betalningsförmåga. Vinstutdelning får alltså inte ske om det kan befaras att bolaget hamnar i en likviditetskris och inte förmår att klara av löpande utbetalningar. Och om vinstutdelning sker, måste den, vid en bedömning på lång sikt, stå i proportion till bolagets intjäningsförmåga.

Vad som avses med rekvisitet ”*ställning i övrigt*” framgår inte av förarbetena. Innebörden torde dock vara att man skall beakta samtliga omständigheter som det över huvud taget kan finnas anledning att beakta. En sådan omständighet kan vara händelser som har inträffat efter räkenskapsårets slut men före bolagsstämman, t.ex. förluster i rörelsen, betydande ny konkurrens eller en kraftig försvagning i konjunkturen. Det torde därmed vanligen vara fråga om sådana händelser som det skall upplysas om i förvaltningsberättelsen (jfr 6 kap. 1 § årsredovisningslagen).

Försiktighetsregelns utformning

Vi har i det föregående avsnittet konstaterat att det finns behov av en försiktighetsregel med uppgift att beakta en mängd olika förekommande förhållanden. En svårighet vid regelns utformning är att den måste bli ganska allmänt hållen och därför riskerar bli svår att tillämpa. Den nuvarande försiktighetsregeln har ansetts vara förenad med problem av detta slag och har bl.a. av den anledningen fått en förhållandevis begränsad praktisk betydelse. För att den nya försiktighetsspärren skall få en mer påtaglig betydelse är det nödvändigt att ge den en mera konkret innebörd.

En anledning till att försiktighetsregeln har haft så liten betydelse kan vara att den hänvisar till ”god affärssed”. Vad som avses med god affärssed anses vara oklart. Det har t.o.m. ifrågasatts om försiktighetsregeln över huvud taget kan tillämpas så länge det inte finns någon utvecklad god affärssed inom den bransch som ett visst företag verkar i.

En möjlighet är att ersätta hänvisningen till god affärssed med ett krav på att utdelningen skall framstå som ”försvarlig”. En sådan ändring skulle tydliggöra bestämmelsens innebörd, nämligen att en viss försiktighet eller aktsamhet alltid måste iaktas i samband med att aktieägarna fattar beslut om vinstutdelning. I lagtexten skulle sedan – på ett mera konkret sätt än vad som är fallet i dag – anges vilka faktorer som skall beaktas vid ”försvarlighetsbedömningen”. Kommittén har förordat en sådan ordning. Även promemorians förslag är uppbyggt på detta sätt.

Svea hovrätt har ansett att bestämmelsen också efter en sådan ändring blir svår att tillämpa. Mödan och kostnaderna för att tillämpa bestämmelsen kan, enligt hovrätten, komma att överstiga den tänkta nyttan. Enligt hovrätten torde bestämmelsen kunna tillämpas enbart i uppenbara fall. *Riksskatteverket* har redovisat en liknande uppfattning. Också *Finansbolagens förening* och *Svenska Revisorsamfundet* har menat att det är svårt att objektivt fastställa den föreslagna regelns innebörd.

Vi kan i och för sig hysa en viss förståelse för dessa farhågor. Frågan är emellertid om det går att förbättra försiktighetsregeln genom att komplettera den med mera objektivt fastställbara kriterier. En variant skulle kunna vara att – såsom gäller för norska aksjeselskaber – förbjuda vinstutdelning när bolagets soliditet, mätt genom relationen eget kapital/balansomslutning, underskider viss nivå. *Svenska Revisorsamfundet* har förordat en sådan ”kvotregel”. En regel av det slaget föreslås också i promemorian såvitt gäller de privata aktiebolagen; enligt promemorians förslag skall ett privat aktiebolag inte få genomföra en utdelning om det egna kapitalet understiger 10 procent av balansomslutningen. Den föreslagna regeln är avsedd att utgöra ett komplement – och alltså inte ett alternativ – till beloppsspärren och försiktighetsregeln. Ytterligare en variant är en kvotregel i form av en förstärkt upplysningsregel. En sådan regel skulle inte utgöra någon absolut spärr mot värdeöverföringar, endast ett krav på att det lämnas särskilda upplysningar om en värdeöverföring sker trots att det förutsatta soliditetstalet inte är för handen.

En fördel med en kvotregel är att den är lätt att tillämpa och att den därmed är ägnad att skapa en god förutsebarhet i regelsystemet. Det är emellertid svårt att hitta en generell lämplig ”kvot”. Det sammanhänger med att behoven av soliditet i hög grad varierar mellan olika företag och

branscher (jfr SOU 1971:15 s. 312 och prop. 1975:103 s. 77). En generell kvotregel riskerar därför att bli alltför stelbent. Vissa bolag skulle tvingas upprätthålla en omotiverat hög soliditetsnivå. I andra bolag skulle lagens krav på soliditet inte vara tillräckligt. Motsvarande invändningar kan riktas mot en upplysningsskyldighet som knyter an till ett sådant kvotvärde, låt vara att effekterna av en sådan regel skulle vara mindre långtgående för företaget.

Mot denna bakgrund gör vi bedömningen att den bästa lösningen trots allt är en generell försiktighetsregel av det slag som finns i dag. Som vi tidigare har varit inne på bör dock begreppet ”god affärssed” bytas ut mot ”försvarlig”. Vidare bör det av regeln tydligare än i dag framgå vilka faktorer som skall beaktas vid försiktighetsprövningen.

Mot vilka kriterier skall vinstutdelning och annan värdeöverföring prövas?

Det är viktigt att för framtiden precisera vilka förutsättningar som skall vara uppfyllda för att en värdeöverföring skall anses vara försvarlig. Kommittén har föreslagit att försvarlighetsprövningen skall göras med beaktande av bolagets konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt.

Enligt vår mening finns det fortfarande skäl att anknyta möjligheterna till värdeöverföring till bolagets *konsolideringsbehov*, dvs. bolagets behov av konsolidering ur ett företagsekonomiskt perspektiv. Det är också lämpligt att anknyta till bolagets *likviditet*. Vinstutdelning bör alltså inte få ske om bolagets förmåga att fullgöra sina betalningsförpliktelser däri-genom skulle försämrats. Även bolagets *ställning i övrigt* bör, liksom hittills, beaktas inför ett beslut om värdeöverföring. Det innebär att hänsyn skall tas till varje händelse som kan påverka bolagets finansiella ställning. Det kan gälla händelser som har inträffat såväl före som efter räkenskapsårets slut, t.ex. vikande försäljning som ännu inte har fått genomslag i redovisningen eller att flera nyckelpersoner har lämnat bolaget.

De nu angivna kriterierna ger uttryck för att bolaget måste ha en sund ekonomi för att en vinstutdelning eller annan värdeöverföring skall få vidtas. Vad som avses med en sund ekonomi varierar, t.ex. mellan olika branscher. Vilket reellt utrymme som finns för en värdeöverföring beror därför i hög grad på förhållandena i den bransch där bolaget verkar. Ett eget kapital som framstår som tillräckligt för ett bolag i en viss bransch kan vara helt otillräckligt i en annan bransch. Det bör därför direkt av lagtexten framgå att verksamhetens art, omfattning och risker särskilt skall beaktas när man bedömer om en föreslagen värdeöverföring är försvarlig.

Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet har föreslagit att försiktighetsregeln i stället utformas så att frågan om vinstutdelning prövas utifrån om företagets finansiella ställning är sådan att företaget bedöms kunna infria sina åtaganden på kort och lång sikt. I sak torde detta inte avvika från vårt förslag.

I promemorian föreslås att de rekvisit som kommittén har föreslagit kompletteras med ett krav på att *tillämpade redovisningsprinciper* skall beaktas vid bedömningen av om utdelningen är försvarlig eller inte. Ett sådant krav skulle innebära att man skall ta hänsyn till det regelverk på

redovisningsområdet som det aktuella företaget faktiskt tillämpar. Vi delar uppfattningen att denna aspekt är av största betydelse när man lägger bolagets redovisning till grund för en bedömning av bolagets utdelningskapacitet men anser inte att den fyller någon funktion i lagtexten. Försiktighetsregelns nuvarande rekvisit – konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt – har alla direkt bäring på den ekonomiska verklighet mot vilken bolagets värdeöverföringsutrymme skall prövas. Redovisningen är ett verktyg för att beskriva denna verklighet men den påverkar inte i sig den ekonomiska kapaciteten eller utrymmet för värdeöverföringar.

Redovisningsaspekten bör emellertid komma till uttryck på andra sätt i regleringen. Vi återkommer till dessa frågor i avsnitt 11.4.7 och i författningskommentaren.

Koncernförhållanden

Såsom vi redan har varit inne på bör också koncernens samlade ställning beaktas när man bedömer om ett moderbolag har möjlighet att göra värdeöverföringar. För att säkerställa en allsidig bedömning av moderbolagets värdeöverföringskapacitet bör försiktighetsregeln enligt vår uppfattning tillämpas också på koncernnivå. Det gäller i synnerhet om man, såsom vi föreslår, avskaffar den nuvarande koncernspärren. I samband med värdeöverföringar från ett moderbolag bör det alltså beaktas vilka krav som koncernverksamhetens art, omfattning och risker ställer på storleken av koncernens egna kapital. Vidare bör koncernens konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt tas i beaktande. Så bör vara fallet oavsett om det aktuella bolaget upprättar någon koncernredovisning eller ej. Vi återkommer i författningskommentaren närmare till försiktighetsregelns tillämpning på koncernförhållanden.

11.4.6 Koncernbidrag

Regeringens bedömning: Det bör inte införas några särskilda bestämmelser i aktiebolagslagen om koncernbidrag.

Kommitténs bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning (SOU 1997:168 s. 80 f.)

Remissinstanserna: Det stora flertalet remissinstanser har godtagit kommitténs bedömning. *Finansinspektionen* har emellertid ansett att det ytterligare bör övervägas om särskilda regler om koncernbidrag bör införas i lagen. *NUTEK* har framfört liknande synpunkter.

Skälen för regeringens bedömning: Som har framgått av avsnitt 11.4.4 utgör en koncern en grupp av företag som ofta bildar en ekonomisk enhet men inte utgör något eget rättssubjekt. Det är vanligt med värdeöverföringar mellan koncernföretag. Regler om sådana s.k. koncernbidrag finns inom skatterätten. Dessa regler syftar till att den samlade skattebelastningen för en koncern skall vara lika stor som om koncernens verksamhet hade bedrivits inom ett enda bolag. Koncernbidrag är därför i princip avdragsgilla för det givande bolaget och förenade med skattskyldighet för det mottagande företaget.

Från aktiebolagsrättsliga utgångspunkter är ett koncernbidrag enligt gällande regler en ”utbetalning” av det slag som skall bedömas enligt bl.a. reglerna om vinstutdelning i 12 kap. aktiebolagslagen. Lagen innehåller inte några särskilda regler om koncernbidrag. Kommittén har inte heller föreslagit att några sådana bestämmelser skall införas. Ett par remissinstanser har ifrågasatt den bedömningen.

Utgångspunkten bör enligt vår uppfattning vara att alla värdeöverföringar från bolaget faller under samma regler, oavsett vem som är mottagare av den överförda egendomen. En specialreglering av särskilda fall, exempelvis värdeöverföringar inom koncerner, skulle försvåra tillämpningen och därmed riskera att gå ut över reglernas effektivitet. Som vi kommer att utveckla i det följande anser vi dessutom att de allmänna borgenärsskyddsregler som vi har föreslagit i det föregående är ändamålsenliga även med avseende på koncerntransaktioner.

Innan vi går närmare in på de olika situationer som kan uppkomma vill vi först anmärka att termen koncernbidrag ibland används som beteckning på transaktioner som i själva verket bör karakteriseras som kostnadsersättningar, dvs. vederlag för utförda prestationer. Sådana transaktioner innefattar inte någon värdeöverföring i den bemärkelse som vi tidigare har redogjort för och bör följaktligen inte vara underkastade några särskilda begränsningar av det slag som diskuteras här.

När det gäller ”riktiga” koncernbidrag finns det anledning att skilja på några olika situationer.

En situation är att *ett helägt dotterbolag lämnar koncernbidrag till moderbolaget*. Ett sådant koncernbidrag bör enligt vår mening vara underkastat samma regler som andra värdeöverföringar till aktieägarna. Några särskilda bestämmelser för dessa situationer är således inte påkallade.

En likartad situation gäller *koncernbidrag från ett majoritetsägt dotterbolag till moderbolaget*. Eftersom en sådan värdeöverföring innebär ett åsidosättande av den aktiebolagsrättsliga likhetsprincipen, krävs enhällighet för beslutet. Enligt vår mening bör försiktighetsregeln och beloppsspärren tillämpas även på denna typ av koncernbidrag. Detsamma gäller *bidrag från ett dotterbolag till ett annat dotterbolag (systerbolag)*. Inte heller för dessa situationer krävs det således några särskilda bestämmelser.

En annan variant är att *moderbolaget lämnar bidrag till dotterbolag i form av s.k. aktieägartillskott*. Om dotterbolaget är solvent, innebär en sådan transaktion normalt att moderbolagets aktier i dotterbolaget stiger i värde med ett sammanlagt belopp motsvarande bidraget. Det är i så fall inte fråga om någon värdeöverföring från bolaget utan en affärshändelse som kan beslutas av styrelsen i moderbolaget. Om dotterbolagets ekonomiska ställning däremot är sådan att tillskottet inte, eller endast delvis, påverkar värdet på dotterbolagsaktierna, kan transaktionen vara att betrakta som en värdeöverföring. I sådana fall bör det krävas att transaktionen ryms inom de gränser som uppställs genom de allmänna borgenärsskyddsreglerna. Detta följer av de regler som vi har föreslagit ovan och förutsätter således inte någon särreglering.

Regeringens förslag: Styrelsen skall i förvaltningsberättelsen lämna förslag till disposition av bolagets resultat.

Inför ett stämmobeslut om värdeöverföring i form av vinstutdelning, förvärv av egna aktier eller minskning av aktiekapitalet skall det upprättas ett förslag till beslut med visst innehåll. Till förslaget skall fogas ett motiverat uttalande från styrelsen om hur den föreslagna dispositionen förhåller sig till försiktighetsregeln. I förekommande fall skall upplysning också lämnas om hur stor del av det redovisade egna kapitalet som beror på att tillgångar har tagits upp till ett högre värde respektive skulder har tagits upp till ett lägre värde än anskaffningsvärdet.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Upplysningsskyldigheten har dock formulerats på ett något annorlunda sätt i kommitténs förslag. Kommittén har också föreslagit att alla upplysningar skall lämnas i förvaltningsberättelsen (SOU 2001:1 s. 113 m.fl. och SOU 1997:168 s. 95).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser har tillstyrkt eller inte haft något att invända mot kommitténs förslag. *Föreningen Auktoriserade Revisorer FAR* har dock ansett att den föreslagna uppgiftsskyldigheten skulle tynga förvaltningsberättelsen på ett onödigt sätt. *Svenska Arbetsgivareföreningen, Sveriges Industriförbund* och *Svenska Handelskammareförbundet* har menat att upplysningsskyldigheten bör föreligga endast när eventuella övervärden faktiskt tas i anspråk. *Bokföringsnämnden* har ansett att bestämmelserna om upplysningsskyldighet bör ges en tydligare ramlagskaraktär.

Bakgrund m.m.: Enligt 6 kap. 2 § årsredovisningslagen skall styrelsen i förvaltningsberättelsen lämna förslag till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust. Lagen ställer dock inte något krav på att styrelsen närmare motiverar sitt förslag.

När det under senare tid har föreslagits att styrelsen bör åläggas en vidare upplysningsskyldighet än i dag, har detta vanligen motiverats med att bolagens egna kapital numera till viss del kan bestå av orealiserade vinster. Huvudregeln i gällande rätt är visserligen att orealiserade vinster inte skall tas upp i resultaträkningen eller i balansräkningen. Men i vissa fall kan poster i balansräkningen ändå värderas på ett sådant sätt att eget kapital kommer att innefatta orealiserade vinster. Det gäller valutakursvinster på ännu ej betalda fordringar och skulder i utländsk valuta. Det gäller också vid s.k. successiv vinstavräkning. Ett exempel på successiv vinstavräkning är när ett entreprenaduppdrag redovisas så att inkomster och utgifter hänförliga till uppdraget redovisas som intäkt i förhållande till uppdragets färdigställandegrad (i stället för när uppdraget är slutfört). Till detta kommer senare års utveckling mot redovisning till s.k. verkligt värde. Enligt det år 2001 antagna direktivet om redovisning och värdering av finansiella instrument skall finansiella instrument i framtiden redovisas till verkligt värde, även om detta överstiger anskaffningsvärdet. Direktivet överensstämmer i väsentliga delar med de principer som framkommer i en rekommendation från International Accounting Standards Board (IASB). En liknande utveckling mot redovisning av verkliga värden fortgår även inom andra områden som IASB arbetar med. Det gäller

bl.a. värdering av förvaltningsfastigheter och biologiska tillgångar (t.ex. växande skog). Av den år 2002 antagna IAS-förordningen följer att alla börsnoterade europeiska företag fr.o.m. år 2005 skall upprätta sina koncernredovisningar enligt IASB:s av kommissionen godkända internationella redovisningsstandarder.

Skälen för regeringens förslag: Som vi tidigare har nämnt anses den nuvarande försiktighetsregeln ha haft begränsad betydelse i praktiken. Den regel som vi nu föreslår har en mer konkret innebörd än den nuvarande regeln. Likväl finns det en risk för att även den nya regeln uppfattas som oprecis och att den i vissa fall kan ge upphov till tolkningssvårigheter. För att regeln skall få önskad effekt krävs det därför enligt vår mening att varje beslut om värdeöverföring föregås av en allsidig analys av bolagets värdeöverföringskapacitet. Regeln bör därför kompletteras med regler om att styrelsen skall redovisa de överväganden som den har gjort vid tillämpningen av regeln. På så sätt förbättras också förutsättningarna för aktieägarna att fatta välgrundade beslut i frågan om värdeöverföring. Inte minst viktigt är att det blir möjligt för borgenärer, kontrollerande myndigheter och andra intressenter att i efterhand utreda om bolaget har iakttagit erforderlig försiktighet vid värdeöverföringsbeslutet. Den skärpning av försiktighetsregeln som upplysningskravet innebär framstår som särskilt angelägen i ljuset av den avreglering som vi i övrigt föreslår i fråga om värdeöverföringar, borttagandet av koncernspärren och kravet på avsättning till reservfonden.

Mot denna bakgrund föreslår vi att den nuvarande bestämmelsen om att styrelsen i förvaltningsberättelsen skall lämna förslag till disposition av bolagets resultat kompletteras med en skyldighet för styrelsen att lämna upplysningar om motiven för de värdeöverföringar som föreslås. En sådan upplysningsskyldighet bör gälla såväl när frågan skall prövas på en ordinarie bolagsstämma i samband med fastställandet av resultat- och balansräkningarna som när den skall prövas på en extra bolagsstämma. Eftersom någon förvaltningsberättelse inte läggs fram på en extra bolagsstämma, bör upplysningarna tas in i ett särskilt beslutsförslag och inte, som kommittén har föreslagit, i förvaltningsberättelsen.

Vi föreslår inte något utvidgat krav på förvaltningsberättelsens innehåll. I stället bör det – som vi kommer att utveckla närmare i författningsskomentaren – krävas att en fråga om värdeöverföring alltid prövas på grundval av ett i förväg framlagt förslag till vilket skall fogas ett yttrande från styrelsen om hur den föreslagna dispositionen förhåller sig till försiktighetsregeln. Såsom *Föreningen Auktoriserade Revisorer FAR* har påpekat bör yttrandet i förekommande fall behandla även dispositionens effekter på koncernnivå. Kravet på ett sådant yttrande från styrelsen bör gälla även i de fall då annan än styrelsen har lagt fram förslaget.

Kravet på upplysningar av detta slag syftar, såsom har framgått ovan, bl.a. till att underlätta för borgenärer och kontrollerande myndigheter att bilda sig en uppfattning om hur styrelsen har tillämpat försiktighetsregeln. Det kan mot den bakgrunden synas naturligt att också uppställa ett krav på att yttrandet ges in till Bolagsverket eller någon annan myndighet. Vi är emellertid inte beredda att föreslå detta. Det skulle innebära en ökad administrativ börda för företagen som inte står i proportion till de fördelar som kravet skulle föra med sig. Enligt vår mening är det tillräckligt att yttrandet finns tillgängligt hos bolaget för den som i efterhand

vill granska ett värdeöverföringsbeslut. Om det i en sådan situation skulle visa sig att styrelsen inte har upprättat ett yttrande eller att yttrandet är bristfälligt, är detta givetvis omständigheter som bör kunna påverka styrelseledamöternas ansvar för en oförsiktig värdeöverföring. Detta torde enligt vår bedömning ge styrelsen ett tillräckligt incitament att upprätta och bevara yttranden av det aktuella slaget.

Den ökade användningen av verkligt värde som grund för värdering av tillgångar och skulder innebär att frågor om hur värdeförändringar skall behandlas redovisningsmässigt har fått allt större betydelse. Oberoende av hur sådana värdeförändringar har redovisats, bör en prövning alltid göras om en redovisad värdeökning är tillräckligt säker för att motivera en värdeöverföring från bolaget. För att lyfta fram den frågan i ljuset anser vi att det i styrelsens yttrande också bör anges hur stor del av det egna kapitalet som beror på att tillgångar eller skulder har värderats till verkligt värde (jfr 4 kap. 14 a § årsredovisningslagen). Vi föreslår en särskild bestämmelse om detta. Kommittén har föreslagit att styrelsen också skall redovisa hur det egna kapitalet har påverkats av förekommande värdering till balansdagens kurs, dvs. omräkning av fordringar och skulder, bestämda i utländsk valuta, till redovisningsvalutan. Vi bedömer dock att nyttan av ett sådant krav inte skulle stå i proportion till den administrativa börda som kravet skulle kunna medföra även för många små företag.

Några remissinstanser har ansett att detta upplysningskrav inte bör aktualiseras annat än om eventuella orealiserade vinster faktiskt kommer att tas i anspråk för en värdeöverföring. Vi delar inte den uppfattningen. Det är angeläget att bolagets aktieägare, inför ett beslut om värdeöverföring, har möjlighet att informera sig om orealiserade vinster, oavsett om det värdeöverföringsutrymme som dessa har skapat tas i anspråk eller inte. Däremot bör det givetvis inte krävas att frågan om orealiserade vinster behandlas i yttrandet om några sådana värden inte har uppkommit i bolaget. Om reglerna utformas på det sättet, kommer detta upplysningskrav inte att medföra någon ökad administrativ börda för små och medelstora företag med okomplicerade ekonomiska förhållande.

Som framgått tidigare har vi övervägt att införa en särskild upplysningskyldighet för de fall då en föreslagen värdeöverföring innebär att ett visst kvotvärde överskrids men funnit att övervägande skäl talar emot en sådan regel. För våra närmare överväganden i den delen hänvisas till avsnitt 11.4.5.

11.4.8 Reservfonden

Regeringens förslag: I lagen tas inte in några regler om om att viss del av årets nettovinst skall avsättas till reservfonden.

Tidigare gjorda avsättningar till reservfonden skall kunna användas till att täcka förlust, ökning av aktiekapitalet eller – efter särskilt tillstånd – till annat ändamål.

Kommitténs förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Kommittén har dock inte lämnat något förslag om användande av tidigare gjorda avsättningar till reservfonden (SOU 1997:168 s. 74 f.).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser har tillstyrkt kommitténs förslag eller har inte haft något att invända mot det. Bl.a. *Tjänstemännens Centralorganisation (TCO)* har dock avstyrkt förslaget. *Sveriges Revisorsamfund SRS* har efterlyst regler om användning av belopp som tidigare har avsatts till reservfonden.

Bakgrund: Reservfonden utgör en särskild post på balansräkningens passivsida. Reservfondens storlek bestäms av aktiebolagslagens bestämmelser om avsättning till respektive nedsättning av reservfonden. Reservfonden utgör bundet eget kapital och reservfondens storlek har därför betydelse för hur mycket av bolagets tillgångar som får användas för vinstutdelning. Av 12 kap. 4 § aktiebolagslagen framgår att det till reservfonden, efter förlusttäckning, skall avsättas tio procent av årets nettovinst. Avsättning skall göras till dess att reservfonden och eventuell överkursfond tillsammans uppgår till 20 procent av aktiekapitalet.

Bestämmelserna om avsättning till reservfonden har funnits sedan tillkomsten av 1895 års aktiebolagslag. Syftet med bestämmelserna är att tvångsvis skapa en successiv konsolidering av bolagen. I samband med tillkomsten av 1975 års aktiebolagslag menade aktiebolagsutredningen att de då gällande bestämmelserna representerade ett föråldrat och föga rationellt system (se SOU 1971:15 s. 313). Utredningens förslag att bestämmelserna skulle avskaffas ledde dock inte till lagstiftning. Regeringen föreslog i stället att bestämmelserna skulle behållas i avvaktan på ett pågående utredningsarbete inom företagsbeskattningsområdet. Några nya ställningstaganden synes emellertid aldrig ha gjorts.

Skälen för regeringens förslag: Kommittén har ansett att reglerna om obligatorisk avsättning till reservfonden bör tas bort. Vi har samma uppfattning. En grundläggande svaghet i regelverket är att kravet på avsättning är beroende av aktiekapitalets storlek och att skyldigheten att göra avsättningar upphör när reservfonden – tillsammans med eventuell överkursfond – uppgår till 20 procent av aktiekapitalet. Eftersom aktieägarna själva bestämmer storleken på aktiekapitalet, är det i viss mån möjligt att undgå skyldigheten att göra avsättningar till reservfonden. En direkt följd av det blir att ett underkapitaliserat bolag har små krav på reservfondsavsättningar, medan ett bolag som ser till att dess aktiekapital är tillräckligt stort i förhållande till den bedrivna verksamheten tvingas göra onödiga avsättningar till reservfonden.

En remissinstans har hävdad att bestämmelserna om avsättning till reservfonden ändå tillgodoser ett allmänt konsolideringsbehov på lång sikt. Mot bakgrund av hur godtyckligt bestämmelserna kan slå anser vi dock att de inte tillgodoser bolagens konsolideringsbehov på ett ändamålsenligt sätt. Vårt förslag om en utvidgad försiktighetsregel är bättre ägnat att beakta det behov av konsolidering som kan finnas i det enskilda fallet. Det kan tilläggas att det i de andra nordiska länderna inte längre finns något motsvarande krav på avsättning till reservfond.

Skyldigheten att avsätta en viss del av årets nettovinst till reservfonden bör mot den nu angivna bakgrunden avskaffas.

En särskild fråga är vad som skall ske med redan gjorda reservfondsavsättningar. En uppfattning, företrädd av *Sveriges Redovisningskonsulters Förbund*, är att bolaget skall kunna besluta att föra över reservfonden till fritt eget kapital. Det får i så fall till följd att motsvarande tillgångar kan delas ut. En sådan ordning skulle kunna vara till nackdel för

bolagets borgenärer, vilka i det enskilda fallet kan ha förlitat sig på storleken av bolagets bundna egna kapital, varav reservfonden kanske utgör en betydande del. Vi förordar i stället att reservfonden skall kunna disponeras endast på det sätt som hittills har varit möjligt, nämligen för täckande av förlust, för ökning av aktiekapitalet eller – efter tillstånd från Bolagsverket eller rätten – för återbetalning till aktieägarna.

11.5 Rättsföljder vid olagliga värdeöverföringar

11.5.1 Ogiltighet med återbäringskyldighet

Regeringens förslag: Rättsföljden vid olaglig värdeöverföring skall vara ogiltighet med skyldighet för mottagaren att återbära det olagligen överförda. Rättsföljden skall vara densamma vid värdeöverföringar till aktieägare som vid värdeöverföringar till andra.

Har värdeöverföring skett i form av

- vinstutdelning,
- återbetalning vid minskning av aktiekapitalet, reservfonden eller överkursfonden eller

- gåva till allmännyttigt ändamål

skall återbäringskyldighet inträda endast om bolaget visar att mottagaren insett eller bort inse att värdeöverföringen var olaglig. Vid s.k. förtäckt vinstutdelning skall återbäringskyldigheten förutsätta att bolaget visar att mottagaren insett eller bort inse att transaktionen innefattade en värdeöverföring från bolaget.

Kommitténs förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Kommittén har dock föreslagit att den nuvarande rättsföljden – ogiltighet med återbäringskyldighet – ersätts av en generell ersättningsskyldighet för vad som olagligen har överförts (SOU 2001:1 s. 112 och SOU 1997:168 s. 83 f.).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna har tillstyrkt kommitténs förslag eller inte haft några invändningar mot det. Några remissinstanser, bl.a. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* och *Sveriges advokatsamfund*, har dock avstyrkt att det införs en generell ersättningsskyldighet för vad som olagligen har överförts. *Svenska Fondhandlareföreningen* och *Svenska Bankföreningen* har ansett att det inte är lämpligt att generellt utvidga återbäringsansvaret till att gälla annan än aktieägare. *Riksskatteverket* har ansett att det vid s.k. förtäckt värdeöverföring bör åligga den som har tagit emot egendomen att visa att han eller hon inte har varit i ond tro.

Bakgrund: I 12 kap. 5 § första stycket första meningen aktiebolagslagen föreskrivs att utbetalning till aktieägarna i strid med lagen skall återbäras till bolaget. I rättspraxis har bestämmelsen i viss utsträckning ansetts vara analogt tillämplig på olaglig utbetalning till annan än aktieägare. En sådan tillämpning har ansetts kunna komma i fråga vid utbetalning till bl.a. aktieägare närstående fysisk eller juridisk person eller till någon som i ett nära sakligt sammanhang med utbetalningen upphör att vara aktieägare eller blir aktieägare. Även andra ägarliknande kopplingar till bolaget har ansetts kunna aktualisera en analog lagtillämpning.

Högsta domstolen har i rättsfallet NJA 1997 s. 418 uttalat att hänsynen till säkerheten i omsättningen och det praktiska ekonomiska livet får sätta gränser för hur långt analogitillämpningen kan drivas.

I doktrinen har diskuterats vad det, såvitt gäller sakvärdesutdelning, närmare innebär när det i lagtexten föreskrivs att mottagaren skall "återbära" vad han eller hon har uppburit. Diskussionen har bl.a. gällt frågan om det är just den utdelade egendomen som skall återbäras eller om mottagaren enbart är skyldig att ersätta värdet av vad som olagligen har delats ut.

Till skydd för aktieägarna föreskrivs i artikel 16 i EG:s andra bolagsrättsliga direktiv att utdelning skall återbäras av aktieägare som har mottagit den endast om bolaget visar att aktieägarna kände till att utdelningen var olaglig eller att de med hänsyn till omständigheterna inte kunde vara okunniga om det. I 12 kap. 5 § första stycket andra meningen aktiebolagslagen föreskrivs därför att, om utbetalningen har skett i form av vinstutdelning, mottagaren är återbetalningsskyldig endast om bolaget visar att han insåg eller bort inse att utbetalningen stred mot aktiebolagslagen. Bestämmelsen har i rättspraxis tillämpats analogt vid s.k. förtäckt vinstutdelning, t.ex. vid penninglån till aktieägare som redan vid lånetidpunkten saknar förmåga att återbetala lånet.

Skälen för regeringens förslag

Samma rättsföljd bör gälla oavsett vem som är mottagare

I avsnitt 11.4.2 har vi föreslagit att de centrala borgenärsskyddsreglerna om värdeöverföringar skall gälla inte bara värdeöverföringar till aktieägare utan också värdeöverföring till annan. Det är då logiskt att också den primära rättsföljden vid olaglig värdeöverföring är densamma, oavsett vem som har tagit emot den olagligt överförda egendomen. Det bör alltså inte göras någon skillnad i detta avseende i fråga om rättsföljd. Intresset av förutsägbarhet i rättstillämpningen talar för att detta också kommer till uttryck i lagtexten.

Enligt vår mening är det naturligt att den primära rättsföljden kan riktas mot den som är mottagare av egendomen. Vi har övervägt om det är möjligt och lämpligt att i lagen ytterligare avgränsa dem som rättsföljden skall kunna riktas mot. Begreppet "mottagare" är inte helt entydigt. Normalt torde det visserligen stå helt klart vem som är mottagare; om bolaget lämnar någon en gåva eller ett räntefritt lån, är det givetvis gåvotagaren respektive låntagaren som är mottagare. I andra situationer kan saken emellertid vara mera tveksam. En bank kan normalt inte anses som mottagare, när ett bolag, som ett led i en olaglig utbetalning av medel till en person, sätter in pengarna på mottagarens konto i banken. Men om bolaget har satt in pengarna på kontot just för att kontoinnehavarens skuld till banken därigenom skall kunna regleras kan det vara naturligt att bedöma banken som mottagare, eftersom syftet har varit att värdeöverföringen skall komma banken till godo. Enligt vår mening är det emellertid knappast möjligt att i lag reglera de skilda situationer som härvid är tänkbara utan frågan om vem som vid ett visst slag av utbetalning skall anses som mottagare får liksom hittills lämnas till rättspraxis (jfr NJA 1997 s. 418).

I den nuvarande aktiebolagslagen är den primära rättsföljden vid olaglig vinstutdelning ogiltighet med återbäringskyldighet. Kommittén har föreslagit att denna rättsföljd ersätts med en skyldighet att utge ersättning med belopp motsvarande det från bolaget olagligen överförda värdet. På så sätt skulle man kunna komma till rätta med vissa tillämpningsproblem som har ansetts vara förenade med den nuvarande regleringen, exempelvis när det är fråga om partiell ogiltighet (jfr Lindskog, Aktiebolagslagen, 12:e och 13:e kap. Kapitalskydd och likvidation, 2 uppl. 1995 s. 124). Flera remissinstanser har dock varit starkt kritiska till en sådan förändring. Bl.a. *Juridiska fakulteten i Uppsala* och *Sveriges advokatsamfund* har avstyrkt att den föreslagna ändringen genomförs. Som skäl har de anfört bl.a. att en ersättningsregel i stället för en regel om återbäringskyldighet skulle få till följd att bolaget inte skulle ha separationsrätt till den överförda egendomen i mottagarens konkurs även om egendomen finns i behåll hos mottagaren.

Här bör det först anmärkas att det finns olika uppfattningar om innebörden av gällande rätt när det gäller separationsrätt efter en olaglig värdeöverföring. En uppfattning är att det inte heller med den nuvarande ordningen – ogiltighet och återbäringskyldighet – finns någon separationsrätt i utbetalningsmottagarens konkurs (se Andersson, J, Kapitalskyddet i aktiebolag, 4 uppl. s. 116 f.) Rättsläget får anses vara oklart. Det är därför inte givet att en övergång till en ersättningsregel i detta avseende skulle innebära någon försämring för bolaget och dess borgenärer. Det finns emellertid andra skäl som talar mot den av kommittén föreslagna ändringen. Till att börja med kan det konstateras att det vid olaglig värdeöverföring i form av pantsättning eller borgen knappast är möjligt att tillämpa någon annan rättsföljd än ogiltighet. Införandet av en regel om ersättningskyldighet vid annan typ av värdeöverföring skulle alltså leda till att snarlika fall måste behandlas olika. Till detta kommer att en ersättningsregel skulle avvika från vad som gäller inom andra delar av associationsrätten, nämligen ogiltighet med återbäringskyldighet.

Mot denna bakgrund och då den nuvarande ordningen i huvudsak tycks ha fungerat väl anser vi att övervägande skäl talar för att den rättsföljd som gäller i dag – ogiltighet med återbäringskyldighet – bör bestå.

Mottagarens godtrosskydd

En väsentlig fråga är i vilken utsträckning mottagaren skall vara skyddad mot återbäringskyldighet därför att han eller hon har varit i god tro. Frågan regleras delvis i EG:s andra bolagsrättsliga direktiv. I artikel 16 föreskrivs till skydd för aktieägarna att vinstutdelning skall återbäras av aktieägare som mottagit den endast om bolaget visar att aktieägarna kände till att utdelningen var olaglig eller att de med hänsyn till omständigheterna inte kunde vara okunniga om det. I enlighet härmed anges i 12 kap. 5 § första stycket andra meningen aktiebolagslagen, såvitt gäller olovlig vinstutdelning, att mottagaren är återbäringskyldig enbart om han eller hon har insett eller bort inse att utbetalningen stred mot aktiebolagslagen.

Den svenska regleringen måste givetvis även i fortsättningen stämma med EG-rätten. Vid olagliga värdeöverföringar som har skett genom formenligt beslutad vinstutdelning bör därför mottagaren liksom i dag vara återbetalningsskyldig endast om bolaget visar att han eller hon var i ond tro. I lagrådsremissen formulerades regeln på så sätt att återbärings-skyldighet skulle inträda om aktieägaren ”insåg eller bort inse” att värdeöverföringen stod i strid med aktiebolagslagen. *Lagrådet* har ifrågasatt om inte ondtroskravet måste justeras i enlighet med det andra bolagsrättsliga direktivet, som anger att återbärings-skyldighet inträder om aktieägarna ”kände till att utdelningen var olaglig eller att de med hänsyn till omständigheterna inte var okunniga om det”. Här vill vi erinra om att lagstiftaren i ett tidigare lagstiftningsärende har gjort bedömningen att den formulering som används i lagrådsremissen ryms inom direktivets ordalydelse (se prop. 1993/94:196 s. 129). I det sammanhanget konstaterades också att den ifrågavarande bestämmelsen i direktivet hade genomförts på liknande sätt i bl.a. Danmark och Tyskland.

Vi har inte någon annan uppfattning än den som redovisades i det nämnda lagstiftningsärendet och vidhåller därför i denna del lagrådsremissens förslag. Det kan tilläggas att förslaget ansluter till vad som allmänt gäller i svensk rätt angående ond och god tro (jfr t.ex. 32 § avtalslagen).

Den nuvarande aktiebolagslagen reglerar inte den situationen att den olagliga värdeöverföringen har skett på annat sätt än genom beslut om vinstutdelning. I konsekvens med våra tidigare överväganden anser vi i princip att samma regler bör gälla i detta avseende oavsett i vilken form värdeöverföringen har skett, i vart fall så länge det är fråga om värdeöverföringar som beslutas av bolagsstämman genom ett i lagen särskilt anvisat förfarande. Detta är också det synsätt som har anlagts under senare års ändringar i finsk och norsk rätt. Vi föreslår därför, liksom kommittén, att det i den nya lagen klargörs att mottagaren även vid värdeöverföring som sker genom återbetalning vid minskning av aktiekapitalet eller reservfonden skall vara återbärings-skyldig endast om bolaget visar att han eller hon varit i ond tro. Motsvarande bör dock inte gälla värdeöverföringar som har skett genom förvärv av egna aktier. När det gäller sådan värdeöverföring uppställer EG-rätten särskilda regler, vilka bl.a. innebär att bolaget är skyldigt att sälja ut aktierna inom sex månader. Dessa regler – som har genomförts i svensk rätt genom bestämmelser i 7 kap. i den nuvarande aktiebolagslagen – är inte förenliga med förslaget om återbärings-skyldighet. Bestämmelserna om återbärings-skyldighet bör därför inte gälla i fråga om värdeöverföringen har skett genom förvärv av egna aktier.

Vid andra slag av värdeöverföring från bolaget till aktieägarna – de sammanfattas i det följande som ”förtäckt vinstutdelning” – finns inget särskilt förfarande angivet i lagen. För att värdeöverföringen skall vara laglig krävs därför att aktieägarna är överens och att värdeöverföringen inte strider mot aktiebolagslagens regler till borgenärernas skydd (se avsnitt 11.4). Samma sak gäller i fråga om värdeöverföring till annan än aktieägare. När det gäller detta slag av värdeöverföringar – det kan t.ex. vara fråga om penninglån till aktieägare som saknar förmåga att återbetala lånet vid lånetidpunkten – har det i praxis utvecklats ett godtros-skydd med i viss mån analog tillämpning av 12 kap. 5 § första stycket

andra meningen aktiebolagslagen. Mottagaren har därvid ansetts återbetalningsskyldig om han eller hon har insett eller bort inse att den aktuella rättshandlingen innefattade en värdeöverföring från bolaget. Det råder delade meningar om huruvida det för återbetalningsskyldighet även krävs att mottagaren insett eller bort inse att utbetalningen överskrider utbetalningsbegränsningarna (se Nerep, Aktiebolagsrättslig analys, 2003, s. 457 och Andersson, J., Om vinstutdelning från aktiebolag, 1995 s. 694 f.).

Med hänsyn till omsättningens intresse är det nödvändigt med ett visst godtrosskydd även i dessa situationer. Det finns emellertid inte anledning att ge mottagaren ett lika starkt godtrosskydd som vid värdeöverföring som har skett i de former som lagen föreskriver. Har mottagaren känt till eller bort känna till att en viss rättshandling hade karaktären av värdeöverföring – dvs. en förmögenhetsöverföring från bolaget utan affärsnärlig karaktär – och har de för värdeöverföring föreskrivna formerna inte iakttagits, kan mottagaren inte anses ha något befogat intresse av att få behålla den överförda egendomen. Enligt vår mening är det godtrosskydd som har utvecklats i praxis för detta slag av värdeöverföringar därför väl avvägt. Liksom kommittén anser vi att godtrosregeln nu bör regleras i lag. I lagen bör alltså tas in en bestämmelse om att mottagaren – när det gäller detta slag av värdeöverföring – är återbäringsskyldig om han eller hon insåg eller bort inse att den aktuella rättshandlingen utgjorde en värdeöverföring. Enligt vår mening bör återbäringsskyldigheten däremot inte förutsätta att mottagaren även insett eller bort inse att värdeöverföringen stod i strid med beloppsspärren eller försiktighetsregeln.

En särskild fråga är vem som skall ha bevisbördan för att mottagaren var i ond tro. *Riksskatteverket* har ifrågasatt om det inte vid förtäckt vinstutdelning borde gälla en omvänd bevisbörda, dvs. mottagaren skulle ha att visa att han eller hon inte varit i ond tro. En sådan ordning skulle ge bolaget och dess borgenärer ett bättre skydd vid olagliga värdeöverföringar. Den skulle emellertid också leda till en besvärande osäkerhet i omsättningen. En person som träffar ett avtal med bolaget skulle löpa risken av att i efterhand behöva visa att avtalet inte innefattade någon värdeöverföring. Detta kan givetvis utgöra en allvarlig hämsko också för seriös affärsverksamhet.

Vi vill därför inte förordna någon regel om omvänd bevisbörda. En annan sak är att det kan finnas anledning att ställa olika höga krav på bevisningens styrka i olika situationer. Den frågan lämpar sig emellertid inte för lagreglering utan bör överlämnas till rättstillämpningen. Vi återkommer till frågan i författningskommentaren.

11.5.2 Bristtäckningsansvar

Regeringens förslag: Om det uppkommer brist vid återbäringen, skall de som har medverkat till beslutet om värdeöverföringen vara solidariskt skyldiga att ersätta bristen. Detsamma skall gälla dem som har medverkat till att verkställa beslutet eller till att upprätta eller fastställa en oriktig balansräkning som har legat till grund för beslutet.

Styrelseledamöterna, den verkställande direktören, revisorerna, lekmannarevisor och särskilda granskare skall ansvara om de har handlat med uppsåt eller av oaktsamhet. Aktieägare och andra skall ansvara om de har handlat med uppsåt eller av grov oaktsamhet.

De som tar emot egendom som härrör från en olaglig värdeöverföring skall vara bristtäckningsansvariga, dock endast om de kände till att egendomen härrörde från en olaglig värdeöverföring.

Bristtäckningsansvaret skall kunna jämkas efter vad som är skäligt med hänsyn till handlingens art, bristens storlek och omständigheterna i övrigt.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. I kommitténs lagförslag finns inte någon uttrycklig bestämmelse om bristtäckningsansvar för den som tar emot egendom som härrör från en olaglig värdeöverföring. Kommittén har dock motivledes uttalat att bristtäckningsansvar skall föreligga även för den som är mottagare från någon som återbäringsskyldig (SOU 2001:1 s. 112 och 1997:168 s. 85 f.).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna har tillstyrkt kommitténs förslag eller har inte haft något att invända mot det. *Svenska Fondhandlarföreningen*, *Svenska Bankföreningen* och *Sveriges advokatsamfund* har dock invänt mot förslaget att utvidga ansvaret till att omfatta även andra än organledamöter och aktieägare. *Svenska Fondhandlareföreningen* och *Svenska Bankföreningen* har även framfört synpunkter när det gäller det föreslagna subjektiva rekvisitet för sådana personers ansvar. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* har förordat att ansvaret för tredje man i stället regleras i en särskild regel om vindikation hos tredje man som har insett eller bort inse att det förelåg en olovlig vinstutdelning. *Svea hovrätt* har påpekat att kommitténs lagförslag inte omfattar bristtäckningsansvar för den som har mottagit den överförda egendomen. Hovrätten har samtidigt ifrågasatt om frågan bör detaljregleras.

Bakgrund: I 12 kap. 5 § andra stycket aktiebolagslagen finns bestämmelser som innebär att vissa personer kan bli ersättningsskyldiga för den brist som kan uppkomma vid återbäring av olaglig utbetalning ("bristtäckningsansvar"). Ansvaret förutsätter att den som är återbäringsskyldig enligt paragrafens första stycke inte kan eller behöver återbära vad han eller hon har uppburit, t.ex. på grund av insolvens eller god tro.

Bristtäckningsansvar kan göras gällande mot stiftare, styrelseledamot, verkställande direktör, revisor, lekmannarevisor och särskild granskare (jfr 15 kap. 1 och 2 §§ aktiebolagslagen). Ansvaret kan också göras gällande mot aktieägare (jfr 15 kap. 3 §). Av rättsfallet NJA 1997 s. 418 framgår att även andra personer kan bli ersättningsskyldiga med analog tillämpning av bristtäckningsbestämmelsen.

För ansvar krävs att personen har medverkat till beslutet om den olagliga utbetalningen eller till verkställande därav eller till upprättandet eller fastställandet av en till grund för beslutet liggande oriktig balansräkning. Ansvaret är alltså konstruerat som ett medverkansansvar. I rättsfallet NJA 1997 s. 418 uttalade Högsta domstolen att ansvar även kunde göras gällande mot "den vars medverkan väsentligen består i att han är

mottagare, från någon som är återbetalningsskyldig, av något som härrör från en olovlig utbetalning”.

För att en stiftare, en styrelseledamot, verkställande direktören, en revisor, en lekmannarevisor eller en särskild granskare skall kunna åläggas bristtäckningsansvar fordras att vederbörande har handlat med uppsåt eller av oaktsamhet. För aktieägare krävs uppsåt eller grov oaktsamhet. I rättsfallet NJA 1997 s. 418 har slagits fast att det för andra personer än de nämnda krävs uppsåt för att bristtäckningsansvar skall inträda.

Skälen för regeringens förslag

Medverkansansvar för organledamöter och aktieägare

Som har framgått ovan kan i dag vissa till ett aktiebolag knutna personer som har medverkat till en olaglig värdeöverföring bli skyldiga att ersätta den del av ett olagligt överfört belopp som inte på annat sätt har återburits till bolaget. Enligt vår uppfattning behövs det bestämmelser om sådant s.k. bristtäckningsansvar även i fortsättningen. Liksom hittills bör bristtäckningsansvaret utformas som ett medverkansansvar. I likhet med kommittén anser vi att de nuvarande bestämmelserna om medverkansansvar för organledamöter och aktieägare är väl avvägda och får anses motsvara de krav som hänsynen till säkerheten i omsättningen och det praktisk ekonomiska livet ställer.

För brist som uppkommer vid återbäringen bör alltså styrelseledamot, verkställande direktör, revisor, lekmannarevisor, särskild granskare och aktieägare ansvara, om de har medverkat till beslutet om värdeöverföringen eller till verkställandet av detta eller till upprättande eller fastställande av en till grund för beslutet liggande oriktig balansräkning. Ansvaret bör, liksom i dag, vara solidariskt. I fråga om styrelse, verkställande direktör, revisor, lekmannarevisor och särskild granskare bör för ansvar förutsättas uppsåt eller oaktsamhet. För aktieägare bör förutsättas uppsåt eller grov oaktsamhet. Organledamöternas respektive aktieägarnas ansvar kommer härigenom att motsvara det skadeståndsansvar som de bär enligt aktiebolagslagens bestämmelser.

Liksom i dag bör ansvaret kunna jämkas enligt samma principer som gäller för jämkning av skadestånd. Sålunda bör jämkning kunna ske efter vad som är skäligt med hänsyn till handlingens art, bristens storlek och omständigheterna i övrigt.

Bristtäckningsansvar för andra än organledamöter och aktieägare

En särskild fråga är om och, i så fall, under vilka förutsättningar andra personer än de som intar organställning skall kunna åläggas bristtäckningsansvar. Frågan har behandlats av Högsta domstolen i rättsfallet NJA 1997 s. 418. I det fallet ansågs bestämmelserna om bristtäckningsansvar i 12 kap. 5 § aktiebolagslagen i viss utsträckning kunna tillämpas analogt på den som utan att inta organställning mottar medel som härrör från en olovlig värdeöverföring. Av rättsfallet följer att ansvar i sådana fall förutsätter att den som har mottagit medlen har haft uppsåt, dvs. vetskap, om att medlen härrör från en olovlig utbetalning. Den princip som fastslogs i

rättsfallet har sedermera bekräftats i rättsfallet NJA 1999 s. 426, låt vara att – såsom *Lagrådet* har poängterat – två justitieråd var av avvikande uppfattning i det målet.

En första fråga är om det över huvud taget är lämpligt att lagreglera bristtäckningsansvaret för andra personer än de som intar organställning eller är aktieägare. Några remissinstanser har ansett att det även framgent bör överlämnas till rättstillämpningen att avgöra när bristtäckningsansvar för annan kan komma i fråga. I likhet med kommittén är vi dock av den uppfattningen att ansvaret bör komma till uttryck i lagtext, så att det klart framgår vilka risker den löper som på ett eller annat sätt medverkar till en olaglig värdeöverföring.

Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet har förordat att det i stället för särskilda regler om bristtäckningsansvar införs en generell regel om vindikation hos tredje man. Även *Lagrådet* har förordat en sådan ordning. En sådan regel skulle enligt fakultetsnämndens förslag utformas med konkursrättens återvinningsregler som förebild och innebära att olagligt utdelad egendom kan återkrävas från den tredje man som i ond tro har förvärvat egendomen från utbetalningsmottagaren (jfr 4 kap. 18 § konkurslagen [1987:672]). Enligt vår uppfattning talar emellertid övervägande skäl för att i stället låta den nya lagen i detta avseende bygga på nuvarande väl etablerade aktiebolagsrättsliga regler och den rättspraxis som har utvecklats i anslutning till dessa (se särskilt NJA 1997 s. 418, jfr Andersson, J, *Kapitalskyddet i aktiebolag*, 4 uppl. s. 116 f.). Varken kommitténs förslag eller remissutfallet ger enligt vår mening stöd för en sådan radikal förändring av rättsläget som den som fakultetsnämnden och *Lagrådet* har förordat. Såsom har framhållits i lagrådsremissen skulle en sådan ordning också riskera att gå ut över säkerheten i omsättningen. De systematiska fördelarna med att bygga upp de aktiebolagsrättsliga reglerna om rättsföljderna av olagliga värdeöverföringar enligt samma principer som konkursrättens återvinningsregler väger enligt vår bedömning inte heller tillräckligt tungt för att motivera en förändring.

Vi anser att rätten att återkräva olagligt överförda värden från tredje man i första hand bör gälla endast i förhållande till dem som på något sätt har medverkat till den olagliga värdeöverföringen. I den delen bör regleringen ta sin utgångspunkt i en bristtäckningsregel av det slag som finns i den nuvarande aktiebolagslagen och som vi i det föregående har föreslagit skall gälla för organledamöter och aktieägare. I linje med de principer som har fastställts i 1997 års rättsfall bör emellertid bristtäckningsansvar kunna drabba även den vars ”medverkan” väsentligen består i att han eller hon har mottagit egendom som härrör från en olaglig värdeöverföring från någon som är återbäringsskyldig. De särskilda synpunkter *Lagrådet* har lämnat beträffande sådana fall kommer vi att diskutera närmare i författningskommentaren.

En särskild fråga är vad som bör krävas i subjektivt hänseende för att ålägga någon annan än en organledamot eller en aktieägare bristtäckningsansvar. Kommittén har föreslagit att det för ansvar skall vara tillräckligt att den aktuella personen har varit vårdslös eller grovt vårdslös beträffande den olagliga värdeöverföringen. Flera remissinstanser har invänt mot detta. Bl.a. *Svenska Arbetsgivarförbundet SAF* och *Sveriges Industriförbund* har framhållit att det är viktigt att ansvaret inte förs så

långt att det försvårar genomförandet av normala affärstransaktioner eller utgör ett hinder i affärlivet.

I lagrådsremissen gjordes bedömningen att kommitténs förslag i denna del var alltför långtgående. Det befarades att en sådan ordning som kommittén hade föreslagit skulle tvinga fram långtgående undersökningar även i normala affärsförhållanden och därmed lägga hinder i vägen för en effektiv kreditgivning och drabba den seriösa affärsverksamheten. Det befarades vidare att liknande konsekvenser skulle kunna inträda också vid den rådgivning eller faktiska hjälp som banker, advokatbyråer m.fl. erbjuder i frågor av detta slag. Mot denna bakgrund föreslogs det att en utomstående skulle vara bristtäckningsansvarig enbart om han eller hon uppsåtligen hade medverkat till den olagliga värdeöverföringen eller uppsåtligen hade tagit emot egendom som härrör från en sådan värdeöverföring. Förslaget låg i linje med den bedömning som gjordes i 1997 års rättsfall.

Lagrådet har invänt mot lagrådsremissens förslag. Lagrådet har bl.a. menat att det av kommittén föreslagna kravet på grov vårdslöshet utgör en lämplig ”kompromiss” och på ett rimligt sätt tillgodoser de kritiska synpunkter som har förts fram mot gällande rätt.

Vi anser att det finns fog för Lagrådets ståndpunkt i denna del. De farhågor som låg bakom lagrådsremissens förslag bör inte överskattas. Om gränsen för ansvar, såsom kommittén har föreslagit, läggs vid vårdslöshet av kvalificerat slag, torde regleringen inte tvinga fram några mera långtgående undersökningar än de kontroller som redan i dag förekommer i seriös affärsverksamhet. Med en sådan ordning torde det inte heller finnas någon beaktansvärd risk för att seriösa aktörer inom bank- eller rådgivningsbranschen drabbas av orimliga konsekvenser. Till detta kommer – såsom Lagrådet har påpekat – att en sådan reglering som föreslogs i lagrådsremissen kan leda till oönskade konsekvenser i form av vårdslös kreditgivning och annan oseriös verksamhet.

Vi anser därför att övervägande skäl talar för att bristtäckningsansvar för denna kategori av personer, liksom för aktieägare (se ovan), bör inträda för den som uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet har medverkat till den olagliga värdeöverföringen. Däremot anser vi inte att den som endast har tagit emot egendom som härrör från en olaglig värdeöverföring bör bli bristtäckningsansvarig annat än om han eller hon har varit medveten om egendomens olagliga härkomst. I det avseendet vidhåller vi således det i lagrådsremissen föreslagna kravet på uppsåt. Med en sådan ordning torde regleringen inte få några konsekvenser för bankers normala rutiner för hantering av kontotransaktioner.

Bristtäckningsansvaret bör, på samma sätt som i fråga om organledamöter (jfr ovan), kunna jämkas efter vad som är skäligt med hänsyn till handlingens art, bristens storlek och omständigheterna i övrigt.

11.5.3 Preskription

Regeringens bedömning: Det bör inte införas några särskilda preskriptionsregler för fordringar på grund av olagliga värdeöverföringar.

Kommitténs bedömning: Kommittén har inte behandlat frågan särskilt.

Remissinstanserna: *Sveriges advokatsamfund* har i ett yttrande över promemorian Vinstutdelningsreglerna och utvecklingen på redovisningsområdet förordat att försiktighetsregeln kompletteras med en särskild preskriptionsregel av innebörd att en värdeöverföring som inte har angripits inom viss tid – två eller tre år – skall anses vara lovlig. *Svenska Bankföreningen* har varit inne på liknande tankegångar. Övriga remissinstanser har inte berört frågan.

Skälen för regeringens bedömning: En fordran på återbäring eller bristtäckning på grund av olaglig värdeöverföring faller i dag under allmänna preskriptionsbestämmelser. Det innebär att en sådan fordran preskriberas efter 10 år, om inte preskriptionsavbrott har skett dessförinnan. Om den egendom som skall återbäras finns i behåll hos mottagaren utan att vara sammanblandad med annan, torde dock någon preskriptionstid inte löpa. Egendomen kan då återkrävas utan någon begränsning i tid (se NJA 2003 s. 302). *Sveriges advokatsamfund* har ansett att denna ordning inte är tillfredsställande när det gäller värdeöverföringar som påstås ha skett i strid med försiktighetsregeln. Samfundet har föreslagit en särskild preskriptionsregel som innebär att en värdeöverföring skall anses ha varit förenlig med regeln om talan inte väcks inom viss tid – två eller tre år – efter utgången av det räkenskapsår då värdeöverföringen beslutades.

En särskild preskriptionsregel av det slag som *Sveriges advokatsamfund* har förordat skulle i och för sig kunna bidra till tryggheten för dem som av olika skäl tar emot utbetalningar från aktiebolag. Mot detta skall dock vägas de negativa effekter som en sådan förändring skulle kunna få för bolagets borgenärer. Det är inte ovanligt att frågor om olagliga värdeöverföringar aktualiseras först en förhållandevis lång tid efter att värdeöverföringen har genomförts. Detta gäller inte minst när bolagets transaktioner blir föremål för granskning inom ramen för en konkursutredning. Vi anser dessutom att det inger betänkligheter att i detta avseende behandla fordringar olika beroende på vilken regel som har överträtts i samband med beslutet om värdeöverföring. Beloppsspärren och försiktighetsregeln har ett sådant nära materiellt och systematiskt samband att det är naturligt att de bör vara likställda även när det gäller möjligheterna att göra rättsföljder gällande. Alternativet att generellt tillämpa kortare preskriptionstider när det gäller anspråk på grund av olagliga värdeöverföringar framstår inte heller som någon lämplig lösning.

Vi är därför inte beredda att förorda en sådan särskild preskriptionsregel som *Advokatsamfundet* har förordat. I stället bör, liksom hittills, allmänna regler om preskription tillämpas på anspråk som grundar sig på överträdelse av värdeöverföringsreglerna.

11.6 Beslutsordning

11.6.1 Beslut om värdeöverföring vid ordinarie och extra bolagsstämma

<p>Regeringens förslag: Beslut om värdeöverföring skall fattas av bolagsstämman. Beslut skall kunna fattas både på ordinarie och extra bolags-</p>

stämma. På extra stämma skall endast få beslutas om s.k. efterutdelning, dvs. utdelning av fritt eget kapital enligt den senast fastställda balansräkningen efter avdrag för vad som redan har delats ut.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 2001:1 s 111 f. och SOU 1997:168 s. 69 f.).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser har tillstyrkt kommitténs förslag eller inte haft några invändningar mot det. *Riksskatteverket* har emellertid ansett att beslut om vinstutdelning endast skall få fattas vid ordinarie bolagsstämma. För det fall att kommitténs förslag ändå genomförs, har verket föreslagit att revisorn i lagen åläggs en skyldighet att kontrollera att beslut om efterutdelning anmäls för registrering. Vidare har verket förordat ett uttryckligt förbud mot förskottsutdelning. Även *Ekobrottsmyndigheten* har ställt sig tveksam till förslaget att tillåta vinstutdelningsbeslut vid extra stämma. *Svenska Revisorsamfundet SRS* har förordat att det införs en begränsad möjlighet till förskottsutdelning.

Skälen för regeringens förslag: Enligt den nuvarande aktiebolagslagen ligger beslutanderätten i frågor om vinstutdelning hos bolagsstämman. Detsamma gäller beslut om nedsättning av aktiekapitalet för återbetalning till aktieägarna och – med några smärre undantag – övriga lagreglerade former för värdeöverföring. Vi anser, i likhet med kommittén, att denna ordning bör bestå. Frågor om värdeöverföring är av sådan grundläggande betydelse för bolaget att det är rimligt att den exklusiva beslutanderätten ligger hos bolagets ägare. Liksom i dag bör det därför normalt inte vara möjligt att genom stämmobeslut eller föreskrifter i bolagsordningen överlämna beslutanderätten i dylika frågor till styrelsen eller annan. Vi återkommer i avsnitt 12.2 och 14.4 till de undantag som bör tillåtas i detta avseende.

Den nuvarande aktiebolagslagen utgår från att beslut om vinstutdelning fattas på den ordinarie bolagsstämma som fastställer resultat- och balansräkningarna och i samband därmed beslutar om dispositioner av bolagets resultat ("årsstämman"). Ett beslut om återköp av egna aktier eller nedsättning av aktiekapitalet för återbetalning till aktieägarna kan även fattas på annan bolagsstämma. Frågan om det är tillåtet att besluta om vinstutdelning även på annan ordinarie bolagsstämma eller på extra bolagsstämma är omstridd. I doktrinen har det framförts olika uppfattningar. Enighet synes dock råda om att vinstutdelning kan beslutas på vilken stämma som helst under förutsättning att aktieägarna är överens om det. Enligt kommittén finns det inte något principiellt hinder mot att ett aktiebolag i den nya lagen ges en uttrycklig möjlighet att på en extra stämma som hålls efter den ordinarie stämman, besluta om värdeöverföring, under förutsättning att värdeöverföringen inte överstiger det fria egna kapital som redovisas i den senast fastställda balansräkningen, minskat med vad som redan har delats ut eller överförs på annat sätt. Vi har samma uppfattning. Under förutsättning att reglerna säkerställer att aktieägarna får ett fullgott beslutsunderlag och att borgenärsskyddsreglerna iakttas kan vi inte se några nackdelar med att tillåta sådan s.k. efterutdelning.

I syfte att garantera aktieägarna ett fullgott underlag inför ett beslut om efterutdelning har kommittén föreslagit följande. Styrelsen, eller om förslaget har väckts av någon annan, förslagsställaren skall upprätta ett

förslag till dispositioner beträffande den del av det fria kapitalet enligt den senast fastställda balansräkningen som finns kvar efter det senaste stämmobeslutet om disposition av detta kapital. Förslaget skall utformas efter samma modell som används vid ordinarie stämma. Till förslaget skall, utöver de handlingar som fanns tillgängliga vid den senaste ordinarie bolagsstämman, fogas en redogörelse från styrelsen över händelser av väsentlig betydelse för bolagets ställning som har inträffat efter det att årsredovisningen lämnades med uppgift om förändringar i det bundna egna kapitalet under denna tid. Bolagets revisor skall granska styrelsens redogörelse och yttra sig över denna. Även revisorsyttrandet skall fogas till beslutsförslaget.

När det gäller skyddet för borgenärerna har kommittén föreslagit att utrymmet för efterutdelning begränsas på så sätt att summan av de värdeöverföringar som beslutas fram till nästa ordinarie stämma inte får överstiga vad som återstår av det fria egna kapitalet enligt den senast fastställda balansräkningen. Vinster som har upparbetats efter det att balansräkningen fastställdes får däremot inte tas i anspråk. Vidare har kommittén ansett att det bör krävas att beslut om värdeöverföringar vid extra bolagsstämma genast anmäls för registrering och att bolagets revisor skall kontrollera att så sker. Några regler om detta har dock inte tagits med i kommitténs lagförslag.

Enligt vår uppfattning är den reglering som kommittén har föreslagit väl ägnad att ge såväl aktieägare som borgenärer ett gott skydd vid beslut om värdeöverföring vid extra bolagsstämma. Om reglerna utformas på det sättet, ser vi inte några hinder mot att tillåta beslut om efterutdelning. Vi föreslår alltså att lagen uttryckligen tillåter efterutdelning men endast på de av kommittén angivna förutsättningarna Dessa bör preciseras i lagen.

När det gäller beslut om vinstutdelning som har fattats på årsstämman skall detta enligt gällande rätt antecknas på den kopia av årsredovisningen som ges in till Patent- och registreringsverket (se 8 kap. 3 § årsredovisningslagen). Beslutet blir därmed allmänt tillgängligt. Det är rimligt att bolagets intressenter på motsvarande sätt kan skaffa sig information om beslut om efterutdelning. I lagen bör därför tas in en bestämmelse om att beslut om efterutdelning skall anmälas för registrering. *Riksskatteverket* har föreslagit en särskild bestämmelse om att revisorn skall vara skyldig att kontrollera att sådan anmälan har gjorts. Vi bedömer dock att en uttrycklig lagbestämmelse om detta inte bör införas i aktiebolagslagen. Det är i och för sig rimligt att revisorn kontrollerar att anmälan har gjorts. Vad som närmare bör åligga revisorn i detta avseende bör emellertid avgöras med utgångspunkt i de allmänna bestämmelserna om förvaltningsrevision.

Liksom kommittén är vi däremot inte beredda att föreslå några regler om s.k. förskottsutdelning. Det är ofta förenat med stor osäkerhet att bedöma det förväntade utrymmet för värdeöverföringar innan det föreligger någon fastställd balansräkning. En möjlighet till förskottsutdelning skulle därför innebära risker för att beslut om värdeöverföringar fattas på lösare grunder än vad som är önskvärt. Vi anser alltså, i likhet med kommittén, att det inte bör vara tillåtet att betala ut vinst avseende räkenskapsår för vilket någon årsredovisning ännu inte har fastställts. Detta kommer att kunna utläsas klart av de lagregler som vi föreslår. Någon

uttrycklig förbudsbestämmelse av det slag som *Riksskatteverket* har förordat behövs därför inte.

Vad som ovan har sagts innebär också att bolaget inte bör kunna dela ut under samma år upparbetade eller anteciperade vinster, s.k. interimisutdelning. Såsom kommittén har konstaterat, följer det av artikel 15.2 i EG:s andra bolagsrättsliga direktiv att en möjlighet att besluta om interimisutdelning skulle kräva att särskilda lagbestämmelser infördes om upprättande av delårsbokslut som visade att tillräckliga medel fanns tillgängliga för sådan utdelning. Vi föreslår inte några sådana bestämmelser.

11.6.2 Styrelsens vetorätt

Regeringens förslag: Styrelsen skall ha vetorätt i samband med

- beslut om vinstutdelning och
- beslut om minskning av aktiekapitalet för återbetalning till aktieägarna eller för avsättning till fritt eget kapital.

Kommitténs bedömning: Kommittén har föreslagit att styrelsens vetorätt tas bort (SOU 1997:168 s. 72).

Remissinstanserna: Det stora flertalet remissinstanser har inte haft några invändningar mot kommitténs bedömning. *Riksskatteverket* och *Finansinspektionen* har emellertid ansett att styrelsens vetorätt bör bestå, både när det gäller vinstutdelning och minskning av aktiekapitalet.

Skälen för regeringens förslag: Enligt den nuvarande aktiebolagslagen (se 12 kap. 3 § första stycket) får bolagsstämman som huvudregel inte besluta om utdelning av större belopp än styrelsen har föreslagit eller godkänt. Motsvarande gäller vid nedsättning av aktiekapitalet för återbetalning till aktieägarna (se 6 kap. 2 § andra stycket). Kommittén har ansett att denna vetorätt för styrelsen bör avskaffas. *Finansinspektionen* har invänt mot detta förslag under åberopande av att det normalt endast är bolagets styrelse som har kännedom om de förhållanden som kan behöva beaktas vid tillämpningen av försiktighetsregeln. I den konsekvensanalys som professor Lars Vinell har utfört på Justitiedepartementets uppdrag ifrågasätts också kommitténs förslag att ta bort styrelsens vetorätt.

Vi delar uppfattningen att styrelsen ofta har bäst möjlighet att bedöma frågor om värdeöverföring. Detta gäller, som *Finansinspektionen* har varit inne på, i synnerhet vid tillämpningen av den s.k. försiktighetsregeln. Det är därför naturligt att styrelsens bedömning tillmäts avgörande betydelse vid beslut om värdeöverföringar från bolaget. Till detta kommer att ett avskaffande av vetorätten skulle kunna leda till oklarheter när det gäller ansvaret för ett värdeöverföringsbeslut som sker i strid med styrelsens förslag. Styrelsen bör alltså enligt vår mening fortfarande ha makt att motsätta sig beslut om vinstutdelning och beslut om minskning av aktiekapitalet för återbetalning till aktieägarna eller för avsättning till fritt eget kapital. Liksom i dag bör dock bolagsstämman kunna besluta om högre vinstutdelning eller återbetalning än vad styrelsen har föreslagit eller godkänt om en sådan skyldighet följer av bolagsordningen

12 Vinstutdelning

12.1 Bakgrund

Det normala sättet att föra över ett aktiebolags överskott till aktieägarna är vinstutdelning. Regler om vinstutdelning finns i 12 kap. aktiebolagslagen. Där finns bestämmelser om i vilken utsträckning bolagets egna kapital får tas i anspråk genom vinstutdelning och om de former som skall iakttas när vinstutdelning beslutas. Som har framgått av föregående avsnitt föreslår vi att förutsättningarna för värdeöverföring i den nya lagen väsentligen skall vara gemensamma för alla typer av värdeöverföringar från bolaget. De regler som vi i det föregående har föreslagit när det gäller borgenärsskyddet vid värdeöverföring skall alltså gälla bl.a. vid beslut om vinstutdelning. Det innebär att behovet av särskilda regler om vinstutdelning blir mindre än tidigare. Även med den nya systematiken behövs emellertid vissa särskilda regler för just denna typ av värdeöverföring. I det följande tar vi upp några sådana särskilda vinstutdelningsfrågor.

12.2 Utdelningstidpunkten

Regeringens förslag: I ett beslut om vinstutdelning skall anges vilken dag som är avstämningsdag. I kupongbolag skall i stället anges den dag då utdelningen förfaller till betalning. Avstämningsdagen eller förfalldagen skall inte få infalla senare än dagen för nästa årsstämma.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag (SOU 2001:1 s. 114 och 361 f.)

Remissinstanserna: Det stora flertalet remissinstanser har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag. *Sveriges advokatsamfund* har emellertid invänt mot förslaget att utdelningsdagen inte skall få sättas längre fram i tiden än vid nästa årsstämma.

Skälen för regeringens förslag: En viktig fråga vid beslut om vinstutdelning är vid vilken tidpunkt som utdelningen skall ske. I fråga om kupongbolag gäller i dag att en fordran på beslutad utdelning är förfallen till betalning omedelbart eller vid den senare tidpunkt som stämman har beslutat. I förarbetena görs den reservationen att utbetalningstidpunkten inte utan samtliga aktieägares samtycke kan skjutas alltför långt fram i tiden, t.ex. knappast så långt som till ordinarie stämma under nästa räkenskapsår (se SOU 1971:15 s. 317 och prop. 1975:103 s. 479, jfr dock Lindskog, Aktiebolagslagen 12:e och 13:e kap. Kapitalskydd och likvidation, 2 uppl., s. 89). När det gäller avstämningsbolag förfaller utdelningen till betalning på den avstämningsdag som har angetts i utdelningsbeslutet (se 12 kap. 3 § tredje stycket aktiebolagslagen). Det finns inte

några föreskrifter om att avstämningen skall ske inom viss tid efter utdelningsbeslutet.

Kommittén har föreslagit att det även fortsättningsvis primärt skall ankomma på bolagsstämman att fastställa avstämningsdag respektive förfallotidpunkt. I syfte att öka bolagens flexibilitet har kommittén dock föreslagit ett tillägg av innebörd att stämman skall kunna bemyndiga styrelsen att besluta i dessa frågor. Vi anser att de regler som kommittén har föreslagit i detta avseende är ändamålsenliga. Med dessa ändringar förbättras bolagens förutsättningar att tidsmässigt anpassa en utdelning i form av exempelvis aktier eller andra finansiella instrument till marknadsläget.

I linje med det ovan berörda förarbetsuttalandet har kommittén föreslagit att det i den nya lagen anges att avstämningsdagen respektive förfallotidpunkten inte får infalla senare än dagen före nästkommande ordinarie bolagsstämma. *Sveriges advokatsamfund* har invänt mot detta och menat att det inte finns några skäl att begränsa stämmans frihet att besluta om lämplig förfallodag. Enligt vår bedömning finns det emellertid starka ordningsskäl som talar för att avstämningsdagar inte skall kunna förläggas alltför långt in i framtiden. Såsom kommittén har påpekat, skulle en sådan ordning kunna framstå som svårförståelig, inte minst när det gäller bolag som har sina aktier spridda bland allmänheten. Det framstår dessutom som principiellt tveksamt att låta stämman besluta om dispositioner som får verkan vid en tidpunkt då den ekonomiska information som har legat till grund för beslutet kan vara mer eller mindre inaktuell. Vi anser därför att övervägande skäl talar för en lagstadgad begränsning när det gäller hur långt fram i tiden avstämningsdagen respektive förfallotidpunkten får skjutas

12.3 Vinstutdelning på yrkande av aktieägarminoritet

Regeringens förslag: Om ägare till minst en tiondel av samtliga aktier yrkar det, skall bolagsstämman besluta om utdelning av åtminstone hälften av vad som återstår av årets vinst efter vissa avdrag för balanserad förlust m.m. Bolagsstämman skall emellertid inte behöva besluta om högre utdelning än fem procent av bolagets eget kapital. Utdelning skall inte heller få ske i strid med beloppsspärren eller försiktighetsregeln.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Kommittén har också föreslagit att det införs en särskild bevisbörderregel för de fall då bolagsstämman har avslagit ett yrkande från minoriteten med hänvisning till att den yrkade vinstutdelningen skulle stå i strid med beloppsspärren eller försiktighetsregeln (SOU 2001:1 s. 114 f. och SOU 1997:168 s. 98 f.)

Remissinstanserna: En stor majoritet av remissinstanserna har tillstyrkt kommitténs förslag eller inte haft några invändningar mot det. *Finansbolagens förening* har emellertid ifrågasatt om det är rimligt att en så pass liten minoritet skall kunna tvinga fram en utdelning av en så stor andel av vinsten. *Svenska Arbetsgivareföreningen* och *Sveriges Industrieförbund* har framfört synpunkter på kommitténs förslag till bevisbörderregel.

Skälen för regeringens förslag: I 12 kap. 3 § andra stycket aktiebolagslagen finns bestämmelser om en aktieägarminoritets rätt att påkalla vinstutdelning. Bestämmelserna innebär att aktieägare som representerar minst en tiondel av samtliga aktier har rätt att kräva att stämman beslutar om utdelning av åtminstone en viss del av den utdelningsbara vinsten för året. Syftet med bestämmelserna är att skydda aktieägarminoriteten mot maktmissbruk som kommer till uttryck i vägran att besluta om vinstutdelning, s.k. utsvältning.

Vi anser, i likhet med kommittén, att det även fortsättningsvis finns ett behov av regler av detta slag. Kommittén har föreslagit att rätten att påkalla utdelning skall tillkomma en minoritet som innehar minst en tiondel av aktierna i bolaget. Detta överensstämmer med vad som gäller i dag. Enligt kommitténs förslag skall minoritetens rätt att påkalla utdelning avse ett belopp som åtminstone motsvarar hälften av vad som återstår av årets vinst enligt den senast fastställda balansräkningen, sedan avdrag har skett för balanserad förlust som överstiger fria fonder och belopp som enligt lag eller bolagsordning skall avsättas till bundet eget kapital eller enligt bolagsordningen skall användas för annat ändamål än utdelning till aktieägarna. Också detta överensstämmer i allt väsentligt med vad som gäller i dag.

Finansbolagens förening har ifrågasatt om det är rimligt att en liten minoritet skall kunna tvinga fram utdelning av en så stor andel av vinsten.

När det först gäller frågan om hur stor en minoritet måste vara för att den skall kunna påfordra vinstutdelning anser vi att det är logiskt att gränsen i detta avseende skall vara densamma som i andra liknande minoritetsskyddsregler i lagen, dvs. minoriteten måste inneha minst en tiondel av aktiekapitalet. Även den föreslagna omfattningen på den utdelning som kan begäras är enligt vår bedömning väl avvägd. Såsom kommittén har funnit bör emellertid stämman, liksom i dag, aldrig vara skyldig att besluta om högre utdelning än en viss andel (fem procent) av bolagets egna kapital. Vidare bör, till borgenärernas skydd, den begränsningen gälla att utdelningen inte får strida mot försiktighetsregeln eller beloppsspärren.

Som vi återkommer till i författningskommentaren bör det i normala fall krävas att den som önskar få en fråga om vinstutdelning prövad på en bolagsstämma, upprättar ett förslag med visst innehåll inför stämman. När det gäller den typ av vinstutdelningsbeslut som diskuteras här anser vi emellertid att ett sådant krav skulle innebära vissa nackdelar. I vissa fall kan det vara först vid stämman eller strax dessförinnan som det står klart för minoriteten att den har anledning att framställa ett yrkande om vinstutdelning. Så kan vara fallet t.ex. om styrelsen inför stämman har lämnat ett från minoritetens utgångspunkter tillfredsställande förslag till vinstdisposition men det vid stämman visar sig att förslaget inte har tillräckligt stöd bland aktieägarna och att majoriteten vid stämman kan väntas rösta för en lägre vinstutdelning än vad styrelsen föreslagit. Ett krav på beslutsförslag även inför en prövning av ett minoritetsyrkande om vinstutdelning skulle uppenbarligen i sådana situationer försätta minoriteten i en mycket besvärlig situation. I sammanhanget bör också beaktas att det – med hänsyn till att yrkanden av detta slag kan framställas endast på ordinarie bolagsstämma – kan förutsättas att det även

utan särskilt förslag från minoritetsaktieägarna finns ett gott underlag för prövningen av vinstutdelningsfrågan. Vi anser därför att det inte bör krävas ett i förväg upprättat förslag för att ett sådant yrkande som diskuteras här skall kunna prövas.

En särskild fråga är vad som skall gälla om bolagsstämman inte efterkommer minoritetens begäran om utdelning. Innebörden av gällande rätt är att den aktieägare som är missnöjd med beslutet får klandra beslutet i allmän domstol. Kommittén, som inte har föreslagit någon ändring i detta avseende, har särskilt uppmärksammat vissa bevisfrågor som kan uppkomma då bolagsstämman har avslagit minoritetens begäran med hänvisning till att en utdelning skulle stå i strid med försiktighetsregeln eller beloppsspärren. Enligt kommittén bör det i ett sådan situation, om beslutet klandras i domstol, åligga bolaget att visa att den begärda utdelningen faktiskt skulle ha inneburit ett överskridande av de utdelningsbegränsningar som följer av nämnda bestämmelser. Kommittén har föreslagit att det tas in en bestämmelse om detta i lagen.

Vi anser att det är rimligt att bevisbördan i det nyss berörda avseendet normalt skall ligga på bolaget. Enligt vår uppfattning är det emellertid inte nödvändigt eller lämpligt att lagreglera bevisbördans placering. Det bör i stället överlämnas till rättstillämpningen att på grundval av allmänna processuella principer avgöra vem som skall ha bevisbördan i de olika frågor som kan uppkomma i ett mål av detta slag och vilka krav som skall ställas på bevisningens styrka.

13 Förvärv av egna aktier, teckningsoptioner och konvertibler

13.1 Bakgrund

I svensk rätt gällde länge ett förbud för aktiebolag att förvärva aktier i det egna bolaget (egna aktier) annat än i särskilda undantagssituationer. Det ursprungliga motivet för förbudet var att skydda bolagets borgenärer. Eftersom ett bolags förvärv av egna aktier kan få samma effekter som en återbetalning till aktieägarna i samband med en nedsättning av aktiekapitalet ville lagstiftaren förhindra att de begränsningar som gäller vid nedsättning av aktiekapitalet kringgicks. Ett senare motiv för förbudet var att förvärv av egna aktier kan medföra risk för spekulation och stöd-köp i egna aktier.

För privata bolag torde en möjlighet att förvärva egna aktier framförallt vara av nytta i samband med ägarskiften; bolagets medel kan användas för att köpa ut en delägare. De publika aktiebolagens behov av att kunna förvärva egna aktier är av annan karaktär. När det gäller dessa bolag brukar det framhållas att en möjlighet att förvärva egna aktier kan bidra till en mera effektiv användning av bolagets kapital och därmed till ett bättre resursutnyttjande inom näringslivet. Företagen ges bättre förutsättningar att föra tillbaka överskottsmedel, t.ex. ackumulerade vinster eller överlikviditet som uppkommit i samband med större företagsöverlåtelser, till aktieägarna. Förvärv av egna aktier tillgodoser också, brukar

det sägas, företagens behov av instrument för förvärv av andra företag och annan egendom.

Genom lagändringar som trädde i kraft den 10 mars 2000 fick emellertid publika aktiebolag, vars aktier är noterade vid en börs eller annan reglerad marknad (aktiemarknadsbolag), en mera vidsträckt rätt att förvärva egna aktier (se prop. 1999/2000:34 och bet. 1999/2000:LU9). Återköpta aktier får säljas ut på nytt. För sådan försäljning gäller dock särskilda regler.

Andra bolag än aktiemarknadsbolag får, liksom tidigare, förvärva egna aktier enbart i vissa särskilda situationer.

13.2 Förvärv och överlåtelse av egna aktier

Regeringens förslag: De nuvarande bestämmelserna om förvärv och överlåtelser av egna aktier överförs i allt väsentligt oförändrade till den nya aktiebolagslagen.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 2001:1 s. 362 f.). Kommittén har dock förordat att även andra bolag än aktiemarknadsbolag får större möjligheter att förvärva egna aktier (SOU 1997:22 s. 247 f.)

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inte lämnat några synpunkter på kommitténs förslag i denna del. *Föreningen Svenskt Näringsliv* och *Svenska Handelskammareförbundet* har dock framhållit att man anser det vara angeläget att den mera vidsträckta rätt att förvärva egna aktier som aktiemarknadsbolag har, utsträcks till att omfatta alla aktiebolag. *Svenska Revisorsamfundet* har uttalat en liknande uppfattning. *Sveriges Aktiesparares Riksförbund* har ansett att reglerna om förvärv av egna aktier bör ses över.

Skälen för regeringens förslag

Bör bolag som inte är aktiemarknadsbolag ges en mera vidsträckt rätt att förvärva egna aktier?

Svenskt Näringsliv och *Svenska Handelskammareförbundet* har förordat att de bolag som inte omfattades av de lagändringar som beslutades år 2000 ges en mera vidsträckt rätt att förvärva egna aktier.

En av orsakerna till att den år 2000 genomförda reformen kom att omfatta enbart aktiebolag, vars aktier är noterade vid börs eller annan reglerad marknadsplats, var de särskilda regler som gäller för beskattning av aktieägare i fåmansbolag (se prop. 1999/2000 s. 54). En förutsättning för att införa en mera vidsträckt rätt för fåmansbolag att förvärva egna aktier är att dessa s.k. 3:12 regler ses över. En sådan översyn har gjorts av 3:12-utredningen som i juni 2002 lämnade över betänkandet *Beskattning av småföretagare* (SOU 2002:52). I betänkandet lämnas förslag till skatteregler i samband med att icke börsnoterade publika aktiebolag och privata aktiebolag förvärvar egna aktier. Genom lagstiftning under år 2003 har lättnader genomförts i 3:12-reglerna och i arvs- och gåvoskattereglerna vid generationsskiften i företag (se prop. 2003/04:17, bet. 2003/04:SkU9,

rskr. 2003/04:117, SFS 2003:1200). Därefter har arvs- och gåvoskatten slopats fr.o.m. den 1 januari 2005 (prop. 2004/05:25, bet 2004/05:SkU18, rskr 2004/05:134, SFS 2004:1341). Vidare har en expertgrupp på finansministerns uppdrag i januari 2005 lämnat ett förslag om reformerade 3:12-regler, Reformerad ägarbeskattning – effektivitet, prevention, legitimitet. Den framtida 3:12-beskattningen, däribland den som ha bäring på frågan om förvärv av egna aktier, är föremål för överväganden inom Finansdepartementet. Vi är därför f.n. inte beredda att föreslå några sådana lagändringar som Svenskt Näringsliv och Svenska Handelskammareförbundet har förordat.

Behöver reglerna om förvärv av egna aktier ses över?

De nya reglerna om förvärv av egna aktier har varit i kraft i fyra år. I detta lagstiftningsärende har *Sveriges Aktiesparares Riksförbund* uttalat att möjligheten att förvärva egna aktier tillsammans med bolagets möjlighet att vidareförsälja aktierna har gett upphov till oönskade effekter. Aktiespararna har särskilt pekat på risken för att ledningen bedriver osund aktiespekulation eller försöker påverka kursen på den egna aktien med hjälp av bolagets egna medel. Enligt Aktiespararna bör reglerna därför ses över, t.ex. så att de förvärvade egna aktierna inte skall kunna säljas vidare utan i stället avregistreras direkt efter förvärvet.

I december 2002 antogs direktivet om insiderhandel och otillbörlig marknadspåverkan (marknadsmisbruksdirektivet). I direktivet anges att förbuden i direktivet inte är tillämpliga på handel med egna aktier i återköpsprogram förutsatt att handeln följer de genomförandeåtgärder som kommissionen antar enligt ett i direktivet föreskrivet kommittéförfarande. Genomförandet av direktivet torde komma att innebära ändringar i regelverket för aktiebolags förvärv av egna aktier. Enligt vår mening bör de svenska reglerna om förvärv av egna aktier inte ses över förrän direktivet har genomförts i Sverige och erfarenhet har vunnits av de nya reglernas effekter. Vi är därför f.n. inte beredda att inleda en översyn av reglerna om förvärv av egna aktier.

I ett avseende bör dock vissa ändringar göras. Förvärv av egna aktier innebär typiskt sett att medel överförs från bolaget till aktieägarna utan att det, från bolagets synpunkt, finns affärsmässiga skäl för det och kan därför i det enskilda fallet innebära risker för bolagets borgenärer. Redan i dag är bolagets möjligheter att förvärva egna aktier kringgärdade av vissa borgenärsskyddsbestämda begränsningar. Enligt vår mening bör förvärv av egna aktier nu jämföras med andra slag av värdeöverföringar och omfattas av de allmänna borgenärsskyddsregler som vi har behandlat i avsnitt 11.4. Det innebär bl.a. att det liksom hittills normalt inte skall vara möjligt för ett bolag att förvärva egna aktier om förvärvet skulle inkräkta på bolagets bundna egna kapital. Det innebär vidare att den nya s.k. försiktighetsregel som vi har föreslagit normalt bör gälla även vid förvärv av egna aktier. Vidare bör ett beslut om förvärv av egna aktier – liksom andra beslut om värdeöverföring – föregås av ett särskilt ställningstagande från styrelsen om huruvida förvärvet är förenligt med försiktighetsregeln.

Regeringens förslag: I den nya lagen tas in bestämmelser om bolagets förvärv av teckningsoptioner och konvertibler som bolaget självt har gett ut. Dessa bestämmelser innebär bl.a. att förvärv av teckningsoptioner och konvertibler inte får inkräkta på bolagets bundna egna kapital. Bolaget skall kunna överlåta återköpta teckningsoptioner men inte återköpta konvertibler.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 1997:22 s. 253 f. och SOU 2001:1 s. 367).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte invänt mot kommitténs förslag.

Skälen för regeringens förslag: I avsnitt 9.3 har vi behandlat frågor om emission av teckningsoptioner och konvertibler. Konvertibler utgör ett slag av skuldförbindelse som genom konvertering kan omvandlas (konverteras) till aktier. Teckningsoptioner – som från början alltid är knutna till en av bolaget utgiven skuldförbindelse – ger innehavaren en rätt att teckna aktier i bolaget. Innan konverterings- eller optionsrätten har utnyttjats, har emellertid konvertibel- eller optionsinnehavaren inte någon aktieägares ställning i bolaget utan får betraktas som en bolagets fordringsägare.

Det torde för närvarande inte finnas något som hindrar ett bolag från att återköpa teckningsoptioner eller konvertibler som det har gett ut. Det råder emellertid oklarhet om vad som gäller beträffande teckningsoptionen eller konvertibeln sedan den har återköpts. Enligt ett synsätt upphör den att gälla i och med återköpet och kan alltså inte utnyttjas för upptagande av nya options- eller konvertibellån. Skälen till det är följande. För vanliga fordringsförhållanden gäller att om en skuldförbindelse i behörig ordning kommer i gäldenärens hand så upphör skuldförhållandet genom s.k. konfusion. Ett aktiebolag som återköper konvertibler eller teckningsoptioner kopplade till skuldförbindelser amorterar alltså sin skuld och något skuldförhållande består inte längre när bolaget har blivit ägare till konvertibeln eller skuldförbindelsen. Att konverterings- eller optionsrätten samtidigt utsläcks är följdriktigt med hänsyn till att dessa rättigheter inte kan utnyttjas av bolaget på grund av förbudet mot att teckna egna aktier. Om bolaget vill ta upp ett nytt konvertibel- eller optionslån, krävs i konsekvens med detta att bolaget fattar ett nytt beslut om emission av konvertibler eller teckningsoptioner.

Vad bör då gälla i fortsättningen?

Vad först gäller rätten att återköpa konvertibler och teckningsoptioner kan två i och för sig motstridiga synpunkter anläggas. Ett återköp av egna konvertibler eller skuldförbindelser med teckningsoptioner kan vara ett sätt att lätta på bolagets skuldbörda och en god affär för aktieägarna om priset är gynnsamt. Det talar för att lagstiftaren inte bör begränsa bolagets återköpsrätt. Å andra sidan kan konvertibler och teckningsoptioner utnyttjas för förvärv av aktier. Det talar för att återköp skall ske enligt samma regler som förvärv av egna aktier. Vi delar emellertid kommitténs uppfattning att det är mest konsekvent att låta reglerna om konvertibler och skuldebrev med teckningsoptioner följa reglerna om skuldför-

bindelser så länge konverterings- respektive optionsrätten inte har utnyttjats. Detsamma bör för enkelhetens skull gälla också fristående teckningsoptioner. Vi föreslår därför inte några begränsningar vad gäller bolagets rätt att återköpa egna konvertibler och teckningsoptioner motsvarande de som gäller för förvärv av egna aktier.

I ett avseende bör dock, enligt vår mening, rätten till återköp begränsas. I priset för en konvertibel eller teckningsoption ligger alltid en ersättning för konverterings- eller optionsrätten. Denna rätt bör behandlas som en aktie. Det framgår tydligt om man tar det fallet att bolaget önskar återköpa fristående teckningsoptioner i syfte att förhindra en ökning av aktiekapitalet genom teckning med utnyttjande av optionsrätt. Med detta sätt att se saken bör återköp av fristående teckningsoptioner inte tillåtas med mindre det finns full täckning för det bundna egna kapitalet omedelbart efter återköpet. Vi föreslår därför att återköp av konvertibler och teckningsoptioner får ske endast om det efter avräkning för ersättningen för konverterings- eller optionsrätten finns full täckning för det bundna egna kapitalet i bolaget.

Vi övergår därefter till frågan om det skall vara möjligt att på nytt ge ut återköpta konvertibler och teckningsoptioner med bibehållen konverterings- eller optionsrätt. Som vi nyss har varit inne på följer det av allmänna regler att den skuldförbindelse som ingår i en konvertibel eller är kopplad till en teckningsoption upphör i och med att den kommer i gäldenärens hand. Det skulle i och för sig vara möjligt att genom en särskild lagregel införa en annan ordning för konvertibler eller till teckningsoptioner knutna teckningsoptioner. Vi anser dock, i likhet med kommittén, att detta inte är lämpligt utan att ordningsskäl talar för att nuvarande principer upprätthålls. En skuldförbindelse som ingår i en konvertibel eller är knuten till en teckningsoption bör alltså alltid upphöra när konvertibeln eller teckningsoptionen återköps av bolaget.

Vad gäller konvertibler är skuldförbindelsen och konverteringsrätten oupplösligt knutna till varandra. Det är därför naturligt att konverteringsrätten upphör samtidigt med skuldförbindelsen. Återköpta konvertibler bör alltså inte kunna överlåtas.

Med teckningsoptioner förhåller det sig annorlunda. De kommer med vårt förslag inte att behöva vara förenade med någon skuldförbindelse. Om de ändå är det, kommer de, liksom idag, att kunna skiljas från skuldförbindelsen. Att en till teckningsoptionen kopplad skuldförbindelse upphör att gälla bör mot den bakgrunden inte föranleda att också själva teckningsoptionen upphör. Enligt vår mening bör bolaget därför kunna överlåta återköpta teckningsoptioner.

En särskild fråga är vad som skall gälla när bolaget överlåter teckningsoptioner på nytt. I fråga om överlåtelse av egna aktier innehåller lagen särskilda förfarandebestämmelser som skall trygga bl.a. att alla aktieägare behandlas lika. Det kan synas som att motsvarande bestämmelser borde gälla vid överlåtelse av återköpta teckningsoptioner. Det praktiska behovet av sådana bestämmelser torde emellertid vara begränsat. Vi lägger därför inte fram några förslag i den delen.

14.1 Bakgrund

I avsnitt 10 behandlade vi möjligheterna för ett aktiebolag att öka sitt aktiekapital. I vissa situationer kan bolaget i stället ha ett behov av att minska aktiekapitalet. Det kan t.ex. vara fråga om att bolaget vill ändra relationen mellan det egna kapitalet och det registrerade aktiekapitalet i syfte att undvika tvångslikvidation på grund av kapitalbrist (se vidare avsnitt 14.2.2). En sådan åtgärd kan vara befogad om aktiekapitalet dittills har varit satt till en i förhållande till bolagets verksamhet alltför hög nivå. Minskning av aktiekapitalet kan också användas för värdeöverföringar till aktieägarna eller för att skaffa ett större vinstutdelningsutrymme inför framtiden. Möjligheten till minskning av aktiekapitalet bidrar därmed till en större finansiell flexibilitet.

En minskning av aktiekapitalet försämrar emellertid typiskt sett borgenärernas ställning. I gällande rätt är därför möjligheterna till minskning av aktiekapitalet begränsade.

Utgångspunkten är att minskning av aktiekapitalet – eller, med den nuvarande lagens terminologi, ”nedsättning av aktiekapitalet” – får ske endast för vissa i lagen angivna ändamål. Ett av dem är nedsättning *för avsättning till reservfond*. Borgenärerna skyddas här dels genom att också reservfonden är bundet eget kapital (och alltså inte får användas för utdelning till aktieägarna), dels genom att åtgärden kräver rättens tillstånd. Tillståndsförfarandet är utformat så att borgenärerna kan ställa betalning eller säkerhet som villkor för att nedsättningen skall få genomföras (se närmare 6 kap. 1 § första stycket 3 och 6 § aktiebolagslagen). Nedsättning kan också ske *för täckning av förlust* (se 6 kap. 1 § första stycket 1). Förlusten har lett till att aktierna i realiteten är mindre värda än det nominella beloppet. Nedsättningen medför att det nominella beloppet anpassas till det verkliga värdet. Borgenärerna skyddas av att bolaget under tre år efter nedsättningen inte får dela ut vinst annat än efter rättens tillstånd (se 6 kap. 5 §). Vidare får nedsättning ske *för återbetalning till aktieägarna* eller *för avsättning till fri fond*. Åtgärden innebär att belopp som dittills har varit bundet i bolaget delas ut eller kommer att kunna delas ut. Lagen skyddar borgenärerna genom att göra åtgärden beroende av rättens tillstånd. Sådant tillstånd kan inte lämnas annat än om de borgenärer som begär det får betalning eller tillfredsställande säkerhet för sina fordringar (se 6 kap. 1 § första stycket 2 och 3 och 6 §). Härutöver gäller att aktiekapitalet skall sättas ned om aktier som ingår i det registrerade aktiekapitalet inte har betalats (jfr 4 kap. 13 §) eller om bolaget innehar egna aktier som har blivit ogiltiga (jfr 7 kap. 5 och 10 §§). Slutligen kan bolaget vara skyldigt att sätta ned aktiekapitalet på grund av förbehåll i bolagsordningen (se 6 kap. 8–10 §§).

14.2.1 I vilka fall bör aktiekapitalet få minskas?

Regeringens förslag: Ett aktiebolag skall kunna minska sitt aktiekapital. Minskning skall dock inte få ske till belopp som understiger de i lagen angivna minimibeloppen.

Aktiekapitalet skall kunna minskas för

1. täckning av förlust,
2. avsättning till fritt eget kapital, och
3. återbetalning till aktieägarna.

Vidare skall minskning av aktiekapitalet kunna ske enligt förbehåll i bolagsordningen.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 2001:1 s. 122).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag.

Skälen för regeringens förslag: Vi anser att det finns ett behov av regler om nedsättning av aktiekapitalet även i den nya lagen. Vi föreslår emellertid, liksom kommittén, att benämningen ”nedsättning av aktiekapitalet” i den nya lagen ersätts av ”minskning av aktiekapitalet”. På så sätt kommer terminologin att vara konsekvent med den som vi har föreslagit beträffande de olika sätt på vilka aktiekapitalet kan ökas (”ökning av aktiekapitalet”).

I avsnitt 9.3.9 har vi föreslagit att möjligheten att registrera en kapitalökning som överstiger det belopp som faktiskt har betalats in till bolaget tas bort. Som en konsekvens härav bortfaller behovet av att tvångsvis minska aktiekapitalet på grund av bristande betalning för aktier som ingår i det registrerade aktiekapitalet. Vi föreslår därför inte någon bestämmelse om detta. Av skäl som vi kommer att utveckla i avsnitt 14.2.5 föreslår vi inte heller några bestämmelser om minskning av aktiekapitalet för avsättning till reservfonden. I övrigt anser vi att reglerna om minskning av aktiekapitalet fortfarande fyller ett legitimt behov och att aktiekapitalet alltså bör kunna minskas under vissa i lagen angivna förutsättningar. Vi återkommer i avsnitten 14.2.2–14.2.4 till vad som närmare bör gälla beträffande respektive minskningsändamål.

Det är naturligt att frågor om minskning av aktiekapitalet prövas av bolagsstämman. När det gäller den särskilda form av minskning av aktiekapitalet som sker enligt förbehåll i bolagsordningen (jfr avsnitt 14.2.6) bör dock beslutanderätten kunna läggas på styrelsen. Vi återkommer till frågor om beslutordningen vid minskning av aktiekapitalet i avsnitt 14.4.

14.2.2 Minskning av aktiekapitalet för täckning av förlust

Regeringens förslag: Aktiekapitalet skall kunna minskas för täckning av förlust, om en förlust som framgår av den senast fastställda balansräkningen eller en förlust som har uppstått under löpande räkenskapsår inte kan täckas av fritt eget kapital.

Om frågan om minskning av aktiekapitalet skall prövas på en bolagsstämma som inte skall fastställa årsredovisningen, skall i underlaget till beslut ingå vissa kompletterande uppgifter om bolagets ekonomiska ställning.

Vid minskning av aktiekapitalet för täckning av förlust skall de borgenärsskyddsbestämmelser som är tillämpliga vid annan minskning av aktiekapitalet inte gälla. Under de tre första åren efter registreringen av minskningen skall dock vinstutdelning få beslutas endast om Bolagsverket eller rätten ger tillstånd till det eller om aktiekapitalet har ökats med minst minskningsbeloppet.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag och bedömning. Kommittén har emellertid föreslagit att det inte skall uppställas några särskilda begränsningar när det gäller rätten att dela ut vinst efter ett beslut om minskning (SOU 2001:1 s. 122 och SOU 1997:22 s. 235).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag. *Sveriges advokatsamfund* och *Konkursförvaltarkollegiernas förening* har dock invänt mot förslaget att aktiekapitalet skall få användas för att täcka förlust som har uppkommit under räkenskapsåret och menat att det skulle göra det alltför lätt för aktiebolag att undgå likvidationsskyldighet på grund av kapitalbrist. *Riksskatteverket* har framfört liknande synpunkter och förordat en alternativ lösning som innebär att minskningsbeloppet skall avsättas till en för ändamålet särskild tillskapad fond. Vidare har *Riksskatteverket* förordat att karenstiden för vinstutdelning efter beslut om minskning kvarstår. *Svenska Revisorsamfundet* har föreslagit att minskningen skall vara beroende av registreringsmyndighetens tillstånd och att styrelsens redogörelse inför ett beslut om minskning för förlusttäckning skall innehålla en analys av orsakerna bakom förlusten m.m. *FAR* har efterlyst vissa formkrav för att bestämma förlustens storlek.

Skälen för regeringens förslag

Täckning av förlust enligt fastställd balansräkning respektive av förlust som har uppkommit under löpande räkenskapsår

Möjligheten till minskning av aktiekapitalet för förlusttäckning är av stor praktisk betydelse. Om ett bolag har gått med så stor förlust att bolagets egna kapital understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet, är bolaget skyldigt att gå i likvidation såvida inte kapitalbristen läks inom viss tid (se 13 kap. 16–18 §§ aktiebolagslagen). Ibland kan bolaget ändå ha ett eget kapital som är tillräckligt för den bedrivna verksamheten; problemet är snarare att aktiekapitalet är alltför högt satt. Det är då rimligt att bolaget kan komma ur den uppkomna situationen genom att minska aktiekapitalet. Möjligheten att minska aktiekapitalet för täckning av förlust bör alltså, som vi redan har konstaterat, finnas även fortsättningsvis. När det gäller bestämmelsernas närmare innebörd gör vi följande överväganden

I dag kan en minskning av aktiekapitalet av detta slag komma till stånd endast om förlusten framgår av en fastställd balansräkning. Kravet på att förlusten skall framgå av en fastställd balansräkning innebär att förluster som har uppkommit under löpande räkenskapsår inte kan täckas genom minskning av aktiekapitalet förrän räkenskapsåret har gått till ända och en balansräkning för det året har fastställts. Behovet av att minska aktiekapitalet kan emellertid ibland uppkomma under löpande räkenskapsår och vara så akut att upprättandet och fastställandet av balansräkningen inte kan avvaktas. Den möjlighet som då står bolaget till buds är att minska aktiekapitalet för avsättning till reservfonden. När balansräkningen senare har blivit fastställd, kan reservfonden minskas för att täcka förlusten i balansräkningen. Ett problem med detta förfaringssätt är emellertid att en minskning av aktiekapitalet för avsättning till reservfonden inte får verkställas utan rättens tillstånd. Det innebär att bolaget i praktiken kan få svårt att genomföra minskningen på detta sätt. En borgenär som motsätter sig minskningen har rätt till full betalning eller betryggande säkerhet för sin fordran. Detta kan vara svårt att prestera för ett bolag som har lidit stora förluster under räkenskapsåret.

Som kommittén har varit inne på innebär den beskrivna ordningen en risk för att i och för sig livskraftiga bolag tvingas i likvidation. Detta är inte tillfredsställande. Man kan tänka sig ett par alternativ för att komma till rätta med problemet. Ett alternativ är att bestämmelserna om minskning av aktiekapitalet för omedelbar förlusttäckning i den nya lagen vidgas till att omfatta också förluster som ännu inte har kommit till uttryck i en fastställd balansräkning. Ett annat alternativ är att tillåta minskning av aktiekapitalet för avsättning till en särskild fond ("minskningsfond") utan att därvid ställa krav på att rätten skall ge sitt tillstånd till avsättningen.

Vid valet mellan dessa alternativ finns det anledning att titta närmare på bestämmelserna om minskning av aktiekapitalet i EG:s andra bolagsrättsliga direktiv. Enligt artikel 32 i detta direktiv skall vid minskning av aktiekapitalet åtminstone de borgenärer, vilkas fordringar har uppkommit före offentliggörandet av minskningsbeslutet, ha rätt att minst få säkerhet för de fordringar som inte är förfallna till betalning vid offentliggörandet. I artikel 33 föreskrivs att medlemsstaterna inte behöver tillämpa artikel 32 vid en minskning som sker för att täcka en inträffad förlust eller för att föra över vissa belopp till en reserv, om reserven därefter inte överstiger tio procent av det minskade tecknande kapitalet. Detta innebär att om alternativet med en minskningsfond väljs, får fonden inte överstiga tio procent av aktiekapitalet. Som kommittén har funnit medför en sådan begränsning att fonden inte blir särskilt användbar för sitt syfte.

Liksom kommittén anser vi därför att övervägande skäl talar för alternativet att låta sådana regler som i dag gäller för minskning av aktiekapitalet för förlusttäckning i framtiden omfatta även förluster som ännu inte har kommit till uttryck i en fastställd balansräkning. EG-rätten uppställer inte några hinder mot detta och flera av EU:s medlemsstater tillämpar också sedan länge en sådan ordning. Vi anser inte heller – till skillnad från *Sveriges advokatsamfund* och *Konkursförvaltarkollegiernas förening* – att en sådan förändring skulle göra det alltför lätt för aktiebolag att undgå likvidationsskyldighet på grund av kapitalbrist. Möjligheten att använda minskning av aktiekapitalet som en metod för att undgå tvångslikvidation är sedan länge godtagen. Det finns knappast

heller några principiella skäl att i detta avseende skilja mellan förluster som förelåg på balansdagen enligt den senast fastställda balansräkningen och förluster som har uppkommit därefter. En sådan uppdelning kan, som vi redan har varit inne på, leda till att reglerna om tvångslikvidation får olika konsekvenser i principiellt likartade situationer. Detta bör undvikas. En annan sak är att det kan finnas anledning att behandla situationerna på skilda sätt när det gäller beslutsprocessen och det underlag som bör finnas tillgängligt inför beslutet. Vi återkommer till den frågan i det följande.

Beslutsunderlag

Beslut om minskning av aktiekapitalet för omedelbar förlusttäckning kan i dag, som ovan har nämnts, endast avse förluster som framgår av en fastställd balansräkning. Inför ett sådant beslut uppkommer av naturliga skäl normalt inte några svårigheter när det gäller att belysa bolagets ekonomiska ställning. Årsredovisningshandlingarna finns tillgängliga inför beslutet och stämman har inom ramen för den sedvanliga behandlingen av dessa handlingar tagit ställning till redovisningen av bolagets resultat och ekonomiska ställning. Situationen är en annan om stämmans skall pröva en fråga om minskning av aktiekapitalet för att täcka förlust som har uppstått under det löpande räkenskapsåret. Om ett sådant beslut inte kan anstå till nästa ordinarie bolagsstämma på vilken årsredovisningen skall behandlas, måste frågan prövas på en mellankommande bolagsstämma. Utgångspunkten bör enligt vår uppfattning vara att aktieägarna inför en sådan prövning skall ha tillgång till ett underlag om bolagets ekonomiska ställning som motsvarar det som finns tillgängligt vid den stämma där resultat- och balansräkningarna skall fastställas.

Mot denna bakgrund föreslår vi, liksom kommittén, att det till beslutsförslaget inför en sådan stämma skall fogas ett visst särskilt underlag. Underlaget bör bestå av en kopia av den senaste årsredovisningen, en kopia av revisionsberättelsen för det år årsredovisningen avser och en av styrelsen undertecknad redogörelse för händelser av väsentlig betydelse för bolagets ställning, vilka har inträffat efter det att årsredovisningen avgavs. I styrelsens redogörelse bör ingå uppgifter om den inträffade förlusten.

Svenska Revisorsamfundet SRS har ansett att redogörelsen därutöver bör innehålla en analys av varför förlusten har inträffat och vilka åtgärder som har vidtagits och planeras för att vända resultatutvecklingen. Vi delar uppfattningen att styrelsen bör göra en sådan analys. Det kan också ofta vara lämpligt att denna analys dokumenteras och tillhandahålls aktieägarna inför beslutet. Behovet av en redogörelse av detta slag är emellertid i hög grad beroende av omständigheterna i det enskilda fallet. Vi är därför inte beredda att införa något generellt krav på att ett sådant yttrande skall upprättas.

Styrelsens redogörelse bör lämpligen granskas av bolagets revisor. Vid denna granskning bör särskilt kontrolleras att aktiekapitalet inte minskas med större belopp än vad som motsvarar förlusten. I annat fall skulle åtgärden nämligen få till effekt att kapital, i strid med reglernas syfte, överfördes från aktiekapitalet till fritt eget kapital. Revisorns yttrande bör

Borgenärsskyddet

Efter en minskning av aktiekapitalet för täckning av förlust gäller i dag en treårig "karenstid" under vilken bolaget inte får dela ut vinst. Bolaget kan dock få rättens tillstånd till vinstutdelning. I tillståndsärendet tillvaratas borgenärernas intressen genom att de borgenärer som motsätter sig vinstutdelning har rätt till full betalning eller betryggande säkerhet för sina fordringar. Om aktiekapitalet ökas med minst minskningsbeloppet, återfår bolaget vinstutdelningskapaciteten.

Kommittén har föreslagit att treårsregeln avskaffas. Eftersom aktiebolagslagen inte innehåller någon regel av innebörd att aktiebolag skall ha ett aktiekapital som svarar mot bolagets balansomslutning eller riskerna med bolagets verksamhet, gör det, enligt kommittén, ett motsägelsefullt intryck med en regel som begränsar utdelningsrätten efter en minskning, oavsett från vilken nivå minskningen har skett och oberoende av om bolaget efter minskningen kan anses vara underkapitaliserat eller inte. Vidare har kommittén påpekat att den prövning som rätten skall göra i ett tillståndsärende inte gäller frågan om bolaget kan dela ut ett visst belopp till aktieägarna för ett visst räkenskapsår. Prövningen avser i stället om bolaget generellt kan betros med rätt att själva bestämma över sin vinstutdelning. Kommittén har ansett att en sådan begränsning inte är befogad samt att de allmänna bestämmelserna om vinstutdelning är tillräckliga också efter minskning av aktiekapitalet.

Enligt vår uppfattning är de skäl som kommittén har åberopat i detta avseende inte helt övertygande. Som vi tidigare har varit inne på (se avsnitt 4.8) kan aktiekapitalet sägas utgöra ett slags säkerhet för borgenärernas fordringar. Med ett sådant synsätt är det logiskt att betrakta också en minskning av aktiekapitalet för förlusttäckning som en försämring av borgenärernas ställning (jfr prop. 1975:103 s. 215). Enligt vår uppfattning är det härvid inte av avgörande betydelse om minskningen sker för ett omedelbart frigörande av bundet kapital eller om minskningen, som i det fall som diskuteras här, innebär att utrymmet för framtida vinstutdelningar ökar på bekostnad av aktiekapitalets storlek. Vi anser därför att det är rimligt att borgenärerna skall erbjudas någon form av skydd eller kompensation även vid beslut om minskning för förlusttäckning. Den ordning som har gällt hittills i detta avseende är enligt vår uppfattning ändamålsenlig och ägnad att motverka missbruk. Vi föreslår därför att motsvarande regler tas in i den nya lagen.

Tillståndsärendena handläggs i dag av rätten. Av skäl som vi kommer att utveckla närmare i följande avsnitt föreslår vi att tillståndsärendena i framtiden i första hand skall handläggas av Bolagsverket.

Ett sådant förbud mot värdeöverföringar som vi har förordat i det föregående erbjuder enligt vår mening borgenärerna ett ändamålsenligt och tillräckligt skydd mot de risker som är förenade med ett minskningsbeslut av detta lag. Vi anser därför inte att det är påkallat att därutöver uppställa ett krav på att minskningsbeslutet, såsom *Svenska Revisorsamfundet SRS* har föreslagit, skall godkännas av Patent- och registreringsverket (Bolagsverket).

Regeringens förslag: Minskning av aktiekapitalet för återbetalning till aktieägarna får inte ske om det inte efter minskningen finns full täckning för det bundna egna kapitalet. Vidare skall försiktighetsregeln tillämpas på transaktionen. Minskingsbeslutet skall inte få verkställas utan Bolagsverkets eller, i tvistiga fall, rättens tillstånd. Tillstånd skall dock inte behövas om bolagets bundna egna kapital och aktiekapital till följd av andra åtgärder är oförändrade efter minskningen.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 2001:1 s. 122 f. och SOU 1997:22 s. 239 f.).

Remissinstanserna: *Svenska Revisorsamfundet SRS* har förordat en bestämmelse om att aktiekapitalet efter minskning för återbetalning till aktieägarna inte skall få understiga vad som är skäligt med hänsyn till bolagets ställning, omfattningen av verksamheten och bolagets riskexponering. Övriga remissinstanser har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag i dessa delar.

Skälen för regeringens förslag: Minskning av aktiekapitalet för återbetalning till aktieägarna innebär från borgenärernas synpunkt risker av samma slag som de som uppkommer i samband med vinstutdelning från bolaget. Detta är särskilt tydligt i de fall då minskningen sker genom inlösen av aktier till överkurs. En sådan transaktion är från borgenärssynpunkt helt jämförbar med vinstutdelning. Det är mot denna bakgrund, som vi redan tidigare har konstaterat, naturligt att de borgenärsskyddsregler som vi har föreslagit i avsnitt 11.4 skall tillämpas även på en transaktion av detta slag. Således bör minskning av aktiekapitalet för återbetalning till aktieägarna få ske endast under förutsättning att det efter minskningen finns full täckning för det bundna egna kapitalet och att den värdeöverföring som sker genom transaktionen är förenlig med försiktighetsregeln. Det innebär bl.a. att om minskningen sker genom inlösen av aktier till överkurs, så måste överkursen rymmas inom bolagets fria egna kapital.

Svenska Revisorsamfundet SRS har förordat en bestämmelse av innebörd att kapitalet efter minskning för återbetalning till aktieägarna inte skall få understiga vad som är skäligt med hänsyn till företagets ställning, omfattningen av verksamheten och riskexponering. Vi anser inte att det finns behov av en sådan regel. Såväl sakliga som systematiska skäl talar enligt vår uppfattning mot att tillämpa en särskild borgenärsskyddsregel i dessa situationer. Borgenärernas intressen bör i stället här, liksom i andra värdeöverföringssituationer, tillvaratas genom beloppsspärren och försiktighetsregeln (jfr ovan).

För att skapa ytterligare garantier för borgenärerna bör det, liksom i dag, krävas särskilt tillstånd för verkställande av ett beslut om minskning av aktiekapitalet för återbetalning till aktieägarna. Enligt gällande regler meddelas sådant tillstånd av rätten. Kommittén har föreslagit att dessa tillståndsärenden i fortsättningen i stället i första hand skall handläggas av Patent- och registreringsverket (numera Bolagsverket) och att rätten skall befatta sig endast med tvistiga ärenden. En sådan ordning överens-

stämmer med vad som sedan några år gäller i fråga om den liknande prövning som sker i fusionsärenden (jfr prop. 1993/94:196 s. 99 f.).

Vi delar kommitténs bedömning att tillståndsärendena i första hand bör handläggas av Bolagsverket. Om någon av de berörda borgenärerna motsätter sig ansökan, bör emellertid – liksom är fallet i motsvarande fusionsärenden – ärendet överlämnas till tingsrätt. Därmed kommer de okomplicerade ärendena att kunna hanteras av Bolagsverket, medan de tvistiga ärendena kommer att prövas i domstol.

I dag gäller att rätten i ett tillståndsärende av det aktuella slaget skall kalla bolagets borgenärer. Kända borgenärer skall tillställas särskild underrättelse om kallelsen. Denna hantering kan vara mycket resurskrävande för domstolen. När motsvarande ärenden om tillstånd till verkställande av fusion överfördes från rätten till Patent- och registreringsverket, lades ansvaret för de särskilda underrättelserna på de bolag som deltar i fusionen (jfr prop. 1993/94:196 s. 102). I likhet med kommittén anser vi att motsvarande ordning bör gälla i ärenden av det nu aktuella slaget. På samma sätt som vid fusion bör vissa undantag göras från underrättelseskyldigheten. Sålunda bör underrättelse inte behöva ske om bolagets revisorer i ett skriftligt yttrande har uttalat att de inte har funnit att minskningen medför någon fara för borgenärerna. Inte heller bör det krävas underrättelse till borgenärer med fordringar som omfattas av lönegaranti eller som faller under den s.k. tryggandelagen (lagen [1967:531] om tryggande av pensionsutfästelse). De senare kategorierna bör även, såsom kommittén har föreslagit, undantas från den krets till vilken Bolagsverkets kallelse i tillståndsärendet skall rikta sig.

I gällande rätt tillvaratas borgenärernas intressen i tillståndsärendet på så sätt att de som motsätter sig minskningen av aktiekapitalet får full betalning eller betryggande säkerhet för sina fordringar. Denna ordning framstår som ändamålsenlig och bör bestå.

I en situation fordras det i dag inte att bolaget inhämtar rättens tillstånd till nedsättningen. Det gäller den situationen att bolaget samtidigt med minskningsbeslutet genom nyemission tillförs ett belopp som motsvarar nedsättningsbeloppet. Vi anser att detta undantag är motiverat. Om minskningsbeloppet kompenseras med nya tillskott till aktiekapitalet, sker ju sammantaget inte någon minskning av bolagets bundna egna kapital. Borgenärernas ställning påverkas därmed inte. Detta gäller emellertid inte endast vid nyemission utan också om minskningen kombineras med någon annan metod för ökning av aktiekapitalet, exempelvis fondemission genom överföring från fria fonder. Vi anser därför, liksom kommittén, att undantaget i den nya lagen bör ges en mer generell utformning. Sålunda föreslår vi en regel av innebörd att tillstånd inte skall krävas om bolaget samtidigt med minskningen vidtar åtgärder som medför att varken bolagets bundna egna kapital eller dess aktiekapital minskar till följd av minskningsbeslutet.

14.2.4 Minskning för avsättning till fria fonder

Regeringens förslag: Vad som gäller vid minskning av aktiekapitalet för återbetalning till aktieägarna skall i allt väsentligt gälla även vid minskning av aktiekapitalet för avsättning till fond som ingår i det fria

kapitalet. Beloppsspärren och försiktighetsregeln skall dock inte tillämpas vid ett minskningsbeslut av det senare slaget.

Prop. 2004/05:85

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Kommittén har dock föreslagit att beloppsspärren och försiktighetsregeln skall tillämpas vid minskning av aktiekapitalet för avsättning till fritt eget kapital (SOU 2001:1 s. 122 och SOU 1997:22 s. 241 f.).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag.

Skälen för regeringens förslag: Minskning av aktiekapitalet för överföring till fond som ingår i det fria egna kapitalet kan principiellt betraktas som en förberedelse inför en återbetalning av minskningsbeloppet till aktieägarna. I gällande rätt behandlas därför en sådan transaktion på samma sätt som minskning av aktiekapitalet för direkt återbetalning till aktieägarna (jfr avsnitt 14.2.3). Kommittén har ansett att dessa minskningstyper bör likställas även fortsättningsvis. Vi har i princip samma uppfattning. Således föreslår vi att det även vid minskning av aktiekapitalet för avsättning till fria fonder skall krävas tillstånd från Bolagsverket eller, i tvistiga fall, rätten. Även här bör dock undantag göras för de fall då bolagets bundna egna kapital och aktiekapital till följd av andra åtgärder är oförändrat efter minskningen.

Minskning av aktiekapitalet för avsättning till fria fonder innefattar inte någon värdeöverföring från bolaget. Till skillnad från kommittén anser vi därför inte att beloppsspärren och försiktighetsregeln bör tillämpas vid ett sådant minskningsbeslut. Det är tillräckligt om beloppsspärren och försiktighetsregeln i stället tillämpas om det senare blir aktuellt att ta det fria egna kapitalet i anspråk för en värdeöverföring. Vi föreslår att reglerna utformas på det sättet.

14.2.5 Minskning av aktiekapitalet för avsättning till reservfonden

Regeringens bedömning: Den nya lagen bör inte innehålla några regler om minskning av aktiekapitalet för avsättning till reservfond.

Kommitténs bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning (SOU 2001:1 s. 122 och SOU 1997:22 s. 379)

Remissinstanserna: Kommitténs bedömning har inte mött några invändningar.

Skälen för regeringens bedömning: Såsom ovan har framgått är det i dag möjligt att sätta ned aktiekapitalet för avsättning till reservfond. I avsnitt 14.2.2 har vi redovisat hur denna möjlighet i viss utsträckning kan användas för att avvärja likvidationsskyldighet som beror på under löpande räkenskapsår uppkomna förluster. Men det har också framgått att nyttan av denna möjlighet är begränsad, eftersom också avsättning till reservfonden förutsätter att rätten lämnar sitt tillstånd till åtgärden.

I avsnitt 14.2.2 har vi diskuterat om man bör införa en ordning som gör det möjligt att utan rättens tillstånd minska aktiekapitalet för avsättning till en särskild fond. Om en sådan lösning hade valts, skulle det ha varit naturligt att låta reservfonden tjäna som ”minskningsfond”. Vår slutsats är emellertid – av skäl som vi har utvecklat i avsnitt 14.2.2 – att en ord-

ning med en ”minskningsfond” inte bör väljas. Från detta perspektiv finns det därför inte någon anledning att behålla reglerna om minskning av aktiekapitalet för avsättning till reservfond.

I avsnitt 11.4.8 har vi vidare föreslagit att det inte längre skall vara nödvändigt att använda viss del av årets resultat för avsättning till reservfonden. Vårt förslag i den delen torde allmänt sett bidra till att minska reservfondens betydelse. Mot den bakgrunden framstår det över huvud taget inte som motiverat med särskilda regler om minskning av aktiekapitalet för avsättning till reservfonden. Vi bedömer därför att det inte bör tas in några sådana regler i den nya lagen.

14.2.6 Minskning av aktiekapitalet enligt förbehåll i bolagsordningen

Regeringens förslag: I aktiebolag, vars aktiekapital utan ändring av bolagsordningen kan bestämmas till ett lägre eller ett högre belopp, kan det i bolagsordningen föras in förbehåll om att aktiekapitalet under angivna förhållanden skall minskas. Förbehållet får inte utformas så att aktiekapitalet kan minskas under minimikapitalet.

Om minskningsbeloppet överstiger det fria egna kapitalet före minskningen, får minskningsbeslutet inte verkställas utan rättens tillstånd.

Inlösenförbehåll får endast omfatta aktier som har tecknats eller getts ut efter förbehållets registrering.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 2001:1 s. 129 f. och SOU 1997:22 s. 241).

Remissinstanserna: *Sveriges advokatsamfund* har ifrågasatt regeln om att inlösenförbehåll skall få omfatta endast aktier som har tecknats eller getts ut efter förbehållets registrering. Övriga remissinstanser har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag.

Skälen för regeringens förslag: Den nuvarande aktiebolagslagen innehåller särskilda bestämmelser om minskning av aktiekapitalet enligt s.k. inlösenförbehåll i bolagsordningen (se 6 kap. 8 och 9 §§). En förutsättning för sådan minskning är att aktiekapitalet utan ändring av bolagsordningen kan bestämmas till ett lägre eller högre belopp. Förbehållet skall ange ordningen för inlösen och inlösenbeloppet eller grunderna för dess beräkning. Det är möjligt att i förbehållet bemyndiga styrelsen att besluta om när inlösen skall ske. En minskning enligt ett inlösenförbehåll får inte ske så att det i lagen angivna minimikapitalet underskrids. Av hänsyn till borgenärerna krävs det vidare att det efter minskningen finns full täckning för det bundna egna kapitalet. Normalt får beslutet inte verkställas utan rättens tillstånd. Sådant tillstånd fordras dock inte om minskningen ligger inom ramen för det fria egna kapitalet före minskningen och ett mot nedsättningsbeloppet svarande belopp avsätts till reservfonden.

Möjligheten att införa inlösenförbehåll i bolagsordningen har praktisk betydelse främst när ett bolag är i behov av en tillfällig kapitalförstärkning. I litteraturen (se Lindskog, Aktiebolagslagen, 6:e och 7:e kap. Aktiekapitalnedsättning och egna aktier, 1995, s. 78) har som exempel nämnts den situationen att en aktieägare eller någon annan överväger att

göra ett villkorat kapitaltillskott. I betraktande av den osäkerhet som gäller i fråga om förutsättningarna för återbetalning kan en riktad nyemission av inlösningsbara aktier vara att föredra. Det finns också andra situationer då inlösenförbehåll kan vara användbara.

Vi anser mot denna bakgrund att det även i den nya lagen bör finnas bestämmelser om minskning av aktiekapitalet på grund av inlösenförbehåll i bolagsordningen. Kommittén har föreslagit att reglerna om sådana förbehåll i den nya lagen i allt väsentligt ges samma innebörd som de regler som gäller i dag. Också vi anser att de nuvarande reglerna är ändamålsenliga och vi föreslår alltså inte några mer betydande förändringar. I konsekvens med våra tidigare överväganden föreslår vi emellertid att de allmänna borgenärsskyddsregler som vi har föreslagit i fråga om värdeöverföringar skall tillämpas även på denna typ av transaktion. Därmed försvinner behovet av några av de särskilda regler som i detta avseende gäller i dag.

Sveriges advokatsamfund har särskilt tagit upp den bestämmelse som i dag finns i 6 kap. 8 § andra stycket aktiebolagslagen om att inlösenförbehåll får omfatta endast aktier som kan tecknas eller ges ut efter det att förbehållet har registrerats. Samfundet har ifrågasatt behovet av bestämmelsen och har ansett att dess innebörd i vart fall behöver klarläggas. Kommittén har, utan att närmare diskutera saken, föreslagit att bestämmelsen behålls. Vi anser också att goda skäl talar för att behålla bestämmelsen. Såsom samfundet har varit inne på väger visserligen det borgenärsskyddsintresse som ursprungligen motiverade bestämmelsen inte längre lika tungt som det gjorde när bestämmelsen kom till. Detta intresse får numera anses vara tillgodosett främst genom andra regler, däribland kravet på rättens tillstånd i 6 kap. 9 §. Det finns emellertid andra skäl mot att tillåta att inlösenförbehåll ges retroaktiv verkan. Av särskild betydelse är här att den som tecknar aktier i ett bolag enligt vår mening inte skall behöva acceptera att villkoren för aktieinnehavet efter aktieteckningen förändras på ett så ingripande sätt som de gör genom införandet av ett inlösenförbehåll (jfr Lindskog, Aktiebolagslagen, 6:e och 7:e kap. Aktiekapitalnedsättning och egna aktier, 1995, s. 78). Mot denna bakgrund föreslår vi, i likhet med kommittén, att inlösenförbehåll inte heller i fortsättningen skall få omfatta äldre aktier.

14.3 Metoder för minskning av aktiekapitalet

Regeringens förslag: Minskning av aktiekapitalet skall kunna genomföras med eller utan indragning av aktier.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 2001:1 s. 122 och SOU 1997:22 s. 244).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag.

Skälen för regeringens förslag: I 6 kap. 1 § tredje stycket aktiebolagslagen anges de olika metoder som minskning av aktiekapitalet kan genomföras på, nämligen

1. inlösen eller sammanläggning av aktier,
2. indragning av aktier utan återbetalning, och

3. minskning av aktiernas nominella belopp.

Kommittén har ansett att uppräknigen utgör en blandning av minskningsändamål och minskningsmetoder. Mot den bakgrunden har kommittén föreslagit en renodling av bestämmelserna till att avse vad som i snävare mening kan sägas vara minskningsmetoder. I slutbetänkandet anges sålunda endast två metoder för minskning av aktiekapitalet, nämligen minskning av aktiekapitalet med respektive utan indragning av aktier.

Vi delar kommitténs uppfattning i denna fråga. Indelningen i inlösen och sammanläggning av aktier framstår inte längre som relevant. En inlösen av aktier är endast en indragning med återbetalning medan sammanläggning av aktier som minskningsmetod synes vara en kvarleva från 1944 års aktiebolagslag. Enligt den lagen fick minskning av aktiekapitalet genom minskning av aktiernas nominella belopp i vissa fall genomföras endast under förutsättning att det samtidigt skedde en sammanläggning av aktier. Några motsvarande bestämmelser finns inte i den nuvarande aktiebolagslagen, varför den i lagen gjorde kopplingen mellan minskning av aktiekapitalet och sammanläggning av aktier numera får anses vara överflödig (jfr Lindskog, Aktiebolagslagen, 6:e och 7:e kap. Aktiekapitalnedsättning och egna aktier, 1995, s. 32). Som en följd av vårt förslag att avskaffa systemet med aktier med nominellt värde förlorar även den minskningsmetod som innebär att aktiernas nominella belopp minskas sin betydelse. Kvar blir då endast minskning av aktiekapitalet med eller utan indragning av aktier. Vi föreslår att en bestämmelse om detta tas in i den nya lagen.

14.4 Beslutsordningen

Regeringens förslag: Beslut om minskning av aktiekapitalet skall enligt huvudregeln fattas av bolagsstämman. Styrelsen skall emellertid kunna besluta om minskning i de fall då bolagsordningen innehåller bestämmelser om inlösen av aktier och styrelsen i förbehållet har getts rätt att besluta om när inlösen skall ske. Vidare skall bolagsstämman kunna delegera till styrelsen att fastställa vissa villkor för sådan minskning av aktiekapitalet som sker genom inlösen av aktier.

Ett beslut om minskning av aktiekapitalet skall inte få fattas förrän bolaget har blivit registrerat.

Ett stämmobeslut om minskning skall vara giltigt endast om det har biträttats av två tredjedelar av såväl de avgivna rösterna som de vid stämman företrädde aktierna. Om det finns flera aktieslag och minskningen innebär att aktier av visst aktieslag får sin rätt försämrad, skall beslutet fattas med nu nämnd majoritet inom varje aktieslag som är företrätt vid stämman.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Kommittén har också föreslagit att det nuvarande förbudet mot att besluta om minskning av aktiekapitalet innan bolaget har blivit registrerat tas bort. Den har inte föreslagit någon särskild majoritetsbestämmelse för det fall att det finns olika aktieslag i bolaget. I stället har den, i överensstämmelse med den nuvarande regleringen, förordat ett särskilt

strängt majoritetskrav för beslut om minskning av aktiekapitalet som innebär att rättsförhållandet mellan aktier rubbas (SOU 2001:1 s. 123 och SOU 1997:22 s. 244).

Remissinstanserna: *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* har förespråkat en lindring i det majoritetskrav som gäller för sådana nedsättningsbeslut som innebär att rättsförhållandet mellan redan utgivna aktier rubbas. Övriga remissinstanser har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag.

Skälen för regeringens förslag

Vem bör besluta om minskning av aktiekapitalet?

Beslut om minskning av aktiekapitalet fattas enligt gällande rätt av bolagsstämman (se 6 kap. 2 § första stycket första meningen aktiebolagslagen). Om det är fråga om minskning på grund av inlösenförbehåll i bolagsordningen, fattas beslut dock på det sätt som har angetts i förbehållet. I ett sådant förbehåll kan anges att styrelsen skall besluta när inlösen skall ske. Vi anser, liksom kommittén, att denna ordning är ändamålsenlig och att den bör bestå. När det gäller minskning av aktiekapitalet genom inlösen av aktier kan det emellertid, såsom kommittén har konstaterat, finnas ett praktiskt behov av att delegera beslutanderätten beträffande vissa villkor till styrelsen. Vi föreslår därför att regler om detta tas in i den nya lagen. Vi återkommer i författningskommentaren till den närmare innebörden av dessa regler.

Som vi tidigare har konstaterat (avsnitt 11.6.2) bör styrelsens vetorätt vid beslut om minskning av aktiekapitalet för återbetalning till aktieägarna eller för avsättning till reservfond eller fri fond bestå.

Bör beslut om minskning av aktiekapitalet få fattas innan bolaget har blivit registrerat?

Ett minskningsbeslut får enligt den nuvarande aktiebolagslagen inte fattas förrän bolaget har blivit registrerat (se 6 kap. 2 § första stycket andra meningen). Syftet med regeln är att skapa garantier för att bolagets registrerade aktiekapital överensstämmer med det aktiekapital som anges i bolagsordningen (se prop. 1975:103 s. 361). Kommittén har föreslagit att regeln utmönstras. Som skäl för detta har kommittén hänvisat till regelns samband med de bestämmelser om successivbildning av aktiebolag som föreslås avskaffas. Enligt vår mening är det emellertid, även med de nya regler om bolagsbildning som vi föreslår, lämpligt att kräva att bolaget registreras innan aktiekapitalet minskas. En annan ordning skulle kunna leda till oklarheter och praktiska olägenheter. Något påtagligt behov av en möjlighet att minska aktiekapitalet före registreringen kan inte heller anses föreligga. Vi anser därför att det även i den nya lagen bör tas in en bestämmelse om att minskningsbeslut inte får fattas före registreringen. Detta överensstämmer med den bedömning som vi har gjort i fråga om beslut om ökning av aktiekapitalet (jfr avsnitt 9.1.4).

En särskild fråga är vilka majoritetskrav som bör gälla för bolagsstämman minskningsbeslut. I dag krävs som huvudregel att beslutet har biträtts av två tredjedelar av såväl de avgivna rösterna som de vid stämman företrädde aktierna (se 6 kap. 2 a § första stycket aktiebolagslagen). Vi anser att detta majoritetskrav, som infördes som ett led i EG-anpassningen av den svenska aktiebolagslagen (se prop. 1993/94:196 s. 116), bör bestå.

Aktiebolagslagen innehåller en kompletterande majoritetsregel för de fall då minskningen innebär att rättsförhållandet mellan redan utgivna aktier rubbas (se 6 kap. 2 a § andra stycket). I sådana fall är beslutet, med ett par undantag, giltigt endast om det har biträtts av samtliga vid stämman närvarande aktier och dessa tillsammans företräder minst nio tiondelar av aktierna i bolaget. *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* har ansett att detta majoritetskrav är alltför strängt. Fakultetsnämnden har förordat att kravet på två tredjedelars majoritet skall gälla även i denna situation, dock att det i enlighet med EG:s andra bolagsrättsliga direktiv skall krävas att majoritetskravet är uppfyllt inom varje aktieslag om det finns flera aktieslag i bolaget.

Vi delar uppfattningen att det finns nackdelar med det majoritetskrav som gäller i dag. Såsom fakultetsnämnden har påpekat är kravet strängare än vad som fordras enligt EG-rätten. Bestämmelsen är dessutom komplicerad och har, enligt vad som har upplysts, inneburit vissa tillämpningsproblem i praktiken. Vi anser därför – även om detta innebär att en för svensk aktiebolagsrätt hittills främmande majoritetsregel introduceras i lagen – att bestämmelsen i fortsättningen bör vara utformad på det sätt som anges i EG:s andra bolagsrättsliga direktiv. Sålunda föreslår vi att det, i de fall då det finns flera aktieslag i bolaget, skall krävas två tredjedelars majoritet också inom varje aktieslag som är företrätt vid stämman. Det särskilda majoritetskravet bör dock bara tillämpas inom sådana aktieslag, där aktieägarna får sin rätt försämrade genom beslutet. Detta överensstämmer med hur bestämmelsen i EG-direktivet har tolkats i flera andra länder (jfr prop. 1993/94:196 s. 116 f.). Den särskilda majoritetsbestämmelsen som i dag gäller när ”rättsförhållandet mellan aktier rubbas” bör samtidigt tas bort.

15 Lån till aktieägare m.m.

15.1 Bakgrund

En typ av transaktion som ligger värdeöverföringen nära är lån från bolaget. Sådana transaktioner kan i borgenärernas perspektiv ge upphov till samma slag av betänkligheter som vinstutdelning eller andra typer av värdeöverföringar. En lånesituation som har ansetts särskilt känslig är lån som bolaget lämnar till aktieägare eller ledamöter i bolagets ledningsorgan. Sedan början av 1970-talet gäller därför särskilda begränsningar i fråga om sådana lån. När dessa begränsningar tillkom uttalades att det skulle strida mot aktiebolagslagstiftningens grunder om en person tilläts driva ett aktiebolag med den därav följande friheten från personligt betal-

ningsansvar trots att bolagets tillgångar till stor del, kanske motsvarande hela aktiekapitalet, bestod i en fordran på aktieägaren själv (se prop. 1973:93 s. 90). Ett annat motiv bakom begränsningarna var av skatterättslig karaktär. Den tidigare möjligheten att fritt låna ut bolagets medel till aktieägare utnyttjades i stor utsträckning för att undgå beskattning. Den som hade ett dominerande inflytande i bolaget kunde ta ut pengar från bolaget för sin privata konsumtion och på det sättet undgå eller skjuta upp beskattning.

Bestämmelserna om lån från bolaget till aktieägare m.fl. finns i 12 kap. 7–9 §§ aktiebolagslagen. I 7 § första stycket finns förbudet mot s.k. närståendelån. Det innebär att ett aktiebolag inte får lämna penninglån till aktieägare, styrelseledamot eller verkställande direktör i bolaget eller annat bolag i samma koncern eller till vissa dessa närstående personer. Bolaget får inte heller ställa säkerhet för penninglån till de nämnda personkategorierna. Från förbudet mot närståendelån undantas lån till kommun eller landstingskommun, lån till annat företag i koncern i vilken det långivande bolaget ingår, affärsmässigt betingade lån till gäldenärens rörelse samt lån till aktieägare med storleksmässigt begränsade innehav i bolaget.

Utöver förbudet mot närståendelån finns i 12 kap. 7 § tredje stycket ett särskilt förbud mot att ett aktiebolag lämnar penninglån i syfte att gäldenären eller honom närstående fysisk eller juridisk person skall förvärva aktier i bolaget eller annat bolag i samma koncern (det s.k. förvärvslåneförbudet). Bolaget får inte heller ställa säkerhet för lån som har detta syfte.

I 8 och 9 §§ finns bestämmelser om att skattemyndigheten kan medge dispens från förbudet mot förvärvslån och, i viss utsträckning, från förbudet mot närståendelån.

15.2 Förbudet mot närståendelån

15.2.1 Bör förbudet mot närståendelån finnas kvar?

Regeringens förslag: Det nuvarande förbudet mot penninglån till närstående överförs till den nya lagen. Förbudet skall även omfatta ställande av säkerhet för sådana lån.

Kommitténs förslag: Kommittén har föreslagit att det nuvarande förbudet mot närståendelån tas bort och ersätts med särskilda begränsningar när det gäller hur stora lån som får lämnas till aktieägare, styrelseledamöter och andra bolaget närstående personer (SOU 2001:1 s. 130 f. och SOU 1997:168 s. 87 f.).

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna har instämt i kommitténs förslag eller inte haft några invändningar mot det. Förslaget att avskaffa förbudet mot närståendelån har dock avstyrkts av *Stockholms tingsrätt*, *Ekobrottsmyndigheten* och *Riksskatteverket*. Även *Patent- och registreringsverket*, *Ekonomistyrningsverket* och *NUTEK* har framfört kritiska synpunkter i denna del. Några remissinstanser, bl.a. *Kammarrätten i Jönköping* och *Länsrätten i Västernorrlands län*, har ansett att de

skattemässiga konsekvenserna av att avskaffa låneförbudet bör utredas innan förslaget genomförs

Skälen för regeringens förslag: Som framgått ovan kan det gällande förbudet mot närståendelån sägas ha tillkommit med två syften, dels att motverka kringgåenden av skattelagstiftningen, dels att skydda bolagets borgenärer mot en urholkning av skyddet för det bundna egna kapitalet.

Det första syftet har blivit hårt kritiserat i den aktiebolagsrättsliga doktrinen (se bl.a. Lindskog, Aktiebolagslagen 12:e och 13:e kap. Kapitalskydd och likvidation, 2 uppl. s. 153 och Nerep, Aktiebolagsrättsliga studier s. 278). Det har hävdats att det är principiellt felaktigt att genom civilrättslig lagstiftning på det associationsrättsliga området försöka förhindra en viss typ av skatteplanering. Kommittén har gett uttryck för ett liknande synsätt. Enligt kommittén bör i stället den bärande tanken i regleringen vara att, utan skattemässiga hänsyn, förbjuda enbart sådana lån som riskerar att försvaga skyddet för borgenärskollektivet.

Med dessa utgångspunkter har kommittén föreslagit att det nuvarande låneförbudet tas bort och att det i fortsättningen skall vara tillåtet för ett aktiebolag att lämna penninglån till den aktuella personkretsen, dock endast under förutsättning att de utlånade medlen ryms inom vad som hade kunnat tas i anspråk som en värdeöverföring från bolaget. Kommitténs förslag grundar sig på uppfattningen att lånereglerna systematiskt och sakligt hör hemma bland övriga kapitalskyddsregler och därför bör utformas enligt samma principer som dessa regler.

Lagrådet har instämt i kritiken mot att aktiebolagslagens regler har utformats för att tillgodose även skatterättsliga syften. Enligt *Lagrådet* kan ett lån till en aktieägare inte betraktas som mer äventyrligt för bolaget än att bolaget utan återbetalningsskyldighet överlåter samma belopp till aktieägaren, något som är tillåtet och giltigt om bolaget har tillräckligt med resterande bundet eget kapital. Det skulle enligt *Lagrådet* vara att föredra att skattelagstiftningen innehöll regler om hur lån på förmånliga villkor i fråga om ränta och återbetalning skall behandlas.

Vi har förståelse för kommitténs och *Lagrådets* uppfattning. Det finns emellertid också skäl som talar för att behålla förbudet. *Stockholms tingsrätt* har menat att utlåning till aktieägare är en för aktiebolaget främmande verksamhet som inte rimmar med syftena att främja bolagets möjligheter till kapitalanskaffning. *Patent- och registreringsverket* har pekat på riskerna för en oönskad sammanblandning av bolagets och aktieägarnas ekonomier. Vi delar dessa remissinstansers uppfattning. Det finns enligt vår mening starka principiella skäl att upprätthålla en skiljelinje mellan bolagets ekonomi, å den ena sidan, och aktieägarnas och företagsledningens ekonomier å den andra sidan. Ett upphävande av låneförbudet skulle göra det svårare att upprätthålla en sådan skiljelinje och att kontrollera mellanhavanden mellan bolaget och de personer som står bakom bolaget. Det kan inte uteslutas att en möjlighet för aktiebolag att ge lån till sina aktieägare skulle kunna missbrukas av den som önskar kringgå lagens kapitalskyddsregler. Låneförbudet tjänar därmed också ett rent aktiebolagsrättsligt syfte. Därtill kommer att låneförbudet, enligt vad *Ekobrottsmyndigheten* har upplyst, har visat sig fylla en funktion i arbetet mot oseriös verksamhet. Det gäller t.ex. i fråga om oseriösa förfaranden med s.k. lagerbolag (se om detta rapporten Lagerbolag och ekonomisk brottslighet, Ekobrottsmyndigheten november 2003, s 10 f., 17 och 20).

Mot denna bakgrund anser vi att låneförbudet inte bör tas bort om det inte står klart att en sådan förändring skulle tillgodose ett angeläget behov för de seriösa företagen. I den delen kan vi konstatera att en möjlighet för en aktieägare att låna pengar av det egna bolaget i vissa situationer skulle vara värdefull, bl.a. därför att ett sådant lån kan bli billigare än exempelvis ett banklån. Det är emellertid först om lånet lämnas på icke-affärsmässiga villkor som fördelen blir mera påtaglig. Lämnas lånet på sådana villkor, är det emellertid tydligt att det bör utlösa beskattning. En sådan beskattning torde förta en stor del av nyttan med lånet. Vi bedömer därför att nyttan av ett borttagande av förbudet mot närståendelån är förhållandevis begränsad. Vid den bedömningen har vi också beaktat att det i det framtida regelverket – liksom i det nuvarande – bör finnas en möjlighet att få dispens från förbudet (jfr avsnitt 15.3).

Vi anser därför att övervägande skäl talar för att behålla det nuvarande förbudet mot närståendelån.

Vad vi hittills har uttalat har tagit sikte på lån som bolaget ger till någon närstående. Resonemangen kan emellertid appliceras även på ställande av säkerheter. Om bolaget ställer säkerhet för ett penninglån som en tredje man, t.ex. en bank, lämnar till en aktieägare, är risktagandet från bolagets sida i princip detsamma som om bolaget självt hade lämnat lånet. Vi föreslår därför att den nya lagen, liksom den nuvarande (se 12 kap. 7 § sjätte stycket), skall innehålla ett förbud mot ställande av säkerhet i de fall då penninglån inte får lämnas.

Aktiebolagslagens närståendelåneförbud är i dag tillämpligt även på vissa stiftelser, nämligen sådana som har till ändamål ett att trygga utfästelse om pension till arbetstagare eller arbetstagares efterlevande i aktiebolag som är fåmansföretag (se 11 § tredje stycket lagen [1967:531] om tryggande av pensionsutfästelse m.m., ”tryggandelagen”). Det är naturligt att den nya lagens låneförbud gäller även för sådana stiftelser. Vi förslår därför en följdändring av den innebörden i tryggandelagen.

15.2.2 Vilka personkategorier bör omfattas av förbudet mot närståendelån?

Regeringens förslag: Kretsen av de personer som skall omfattas av förbudet mot närståendelån behålls i huvudsak oförändrad. Detta innebär att förbudet skall omfatta

1. aktieägare, styrelseledamot eller verkställande direktör i det långivande bolaget eller annat bolag i samma koncern,
2. den som är gift eller sambo med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till aktieägare, styrelseledamot eller verkställande direktör,
3. den som är besvägrad med person som avses i 2 i rätt upp- eller nedstigande led eller på så sätt att den ene är gift med den andres syskon, eller
4. juridisk person över vars verksamhet en person som nämnts ovan har ett bestämmande inflytande.

Kommitténs förslag: Kommittén har föreslagit vissa förändringar när det gäller kretsen av närstående som omfattas av bestämmelserna (SOU 2001:1 s. 130 och SOU 1997:22 s.106).

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har godtagit kommitténs förslag. *Svenska Revisorsamfundet* och *Riksskatteverket* har dock avstyrkt den avgränsning av närståendekretsen som kommittén har föreslagit.

Skälen för regeringens förslag: Det nuvarande förbudet mot närståendelån avser lån till följande personer:

1. aktieägare, styrelseledamot eller verkställande direktör i det långivande bolaget eller annat bolag i samma koncern,
2. den som är gift med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till aktieägare, styrelseledamot eller verkställande direktör,
3. den som är besvägrad med person som avses i 2 i rätt upp- eller nedstigande led eller på så sätt att den ene är gift med den andres syskon, eller
4. juridisk person över vars verksamhet en person som nämnts ovan har ett bestämmande inflytande.

Kommittén har, i syfte att åstadkomma en harmonisering med de liknande uppräknningar som finns på andra ställen i lagen, föreslagit vissa ändringar i den s.k. släktkatalogen i lånebestämmelserna (punkterna 2 och 3 ovan). Kommitténs förslag till släktkatalog omfattar endast make, sambo och omyndiga barn.

I likhet med några remissinstanser anser vi att en sådan snäv avgränsning av reglernas tillämpningsområde inger betänkligheter. De skäl som ligger bakom regleringen gör sig enligt vår mening gällande i fråga om lån till en bredare krets personer än den som omfattas av kommitténs förslag. Såsom *Svenska Revisorsamfundet* har varit inne på är det t.ex. knappast förenligt med reglernas syften att tillåta lån till syskon, myndiga barn eller föräldrar till någon i bolagets ledning. Vi anser mot denna bakgrund att kommitténs förslag inte bör genomföras och föreslår i stället att släktkatalogen i det nuvarande låneförbudet förs över i huvudsak oförändrad till den nya lagens låneregler.

15.2.3 Undantag från förbudet mot närståendelån

Regeringens förslag: Förbudet mot närståendelån skall inte gälla om

1. gäldenären är en kommun, ett landsting eller ett kommunalförbund,
2. gäldenären är ett företag i en koncern i vilken det långivande bolaget ingår,
3. lånet är avsett uteslutande för gäldenärens rörelse och bolaget lämnar lånet av affärsmässiga skäl, eller
4. lånet har tagits upp av Riksgäldskontoret.

Förbudet mot lån till aktieägare och dennes närstående skall inte heller gälla om gäldenärens och denne närståendes sammanlagda aktieinnehav inte överstiger en procent av aktiekapitalet.

Med koncern skall vid tillämpningen av undantagsbestämmelserna likställas en motsvarande företagsgrupp i vilken moderorganisationen utgörs av en svensk juridisk person som är bokföringsskyldig enligt bok-

föringslagen, en motsvarande utländsk juridisk person med hemvist inom EES eller en kommun, ett landsting eller ett kommunalförbund.

Motsvarande undantag skall gälla i fråga om begränsningarna i möjligheten att ställa säkerhet.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Kommitténs förslag – som avser undantag från den av kommittén föreslagna begränsningsregeln (se avsnitt 15.2.1) – innehåller emellertid inte några undantag för Riksgäldskontorets upplåning eller för lån till kommunalförbund eller lån mellan företag som ingår i en företagsgrupp i vilken moderorganisationen utgörs av en kommun, ett landsting eller ett kommunalförbund (SOU 2001:1 s. 131 och SOU 1997:168 s. 37 f. och 106).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag. *Svenska Kommunförbundet* och *Landstingsförbundet* har emellertid ansett att undantaget för kommuner och landsting bör omfatta även kommunalförbund och företag som ingår i företagsgrupper i vilka moderorganisationen utgörs av en kommun, ett landsting eller ett kommunalförbund. *Riksskatteverket* har menat att undantaget för kommuner och landsting bör gälla även staten. *Sveriges Redovisningskonsulter SRF* – som i första hand har förordat att förbudet mot närståendelån tas bort – har ansett att det inte bör göras något undantag för kommuner och landsting.

Skälen för regeringens förslag: Den nuvarande aktiebolagslagen innehåller flera undantag från förbudet mot närståendelån. Det första undantaget avser lån till kommuner eller landstingskommuner. Någon remissinstans har ansett att detta undantag bör tas bort. Vi delar inte den uppfattningen. Undantaget har motiverats med kommuners behov av att tillgodose tillfälliga behov av likvida medel genom lån från kommunägda bolag (se prop.1975:103 s. 495). Vi anser att kommuner även i fortsättningen bör ha denna möjlighet. Vi föreslår därför att ett motsvarande undantag tas in i den nya lagen och att undantaget, som *Landstingsförbundet* och *Kommunförbundet* har framfört, fortsättningsvis skall omfatta även kommunalförbund (jfr 3 kap. 20 § kommunallagen [1991:900]).

Lagrådet har påtalat att det i lagrådsremissen föreslagna låneförbudet inte innehåller något undantag som är tillämpligt när staten lånar pengar från statliga bolag genom att bolagen sätter in medel hos Riksgäldskontoret. Vi kan konstatera att en strikt tolkning av reglerna skulle kunna leda till slutsatsen att statliga bolag inte har rätt att göra placeringar i statsobligationer och att Riksgäldskontoret inte heller i övrigt har rätt att ta emot lån från statliga bolag. Några sådana konsekvenser har inte varit avsedda. Vi föreslår därför att det införs ett uttryckligt undantag för Riksgäldskontorets upplåning. Däremot är vi inte beredda att, såsom *Riksskatteverket* har förordat, generellt undanta lån till staten. Enligt vår mening föreligger det inte något beaktansvärt behov av att, utöver vad som följer av det nyss föreslagna undantaget, öppna för sådana transaktioner mellan staten och de statligt ägda bolagen.

Det andra undantaget från det nuvarande låneförbudet är det s.k. koncernundantaget. Det har motiverats med att ett lån mellan koncernbolag från borgenärernas perspektiv inte innebär en lika riskfylld transaktion som ett lån till aktieägare i gemen (se prop. 1973:93 s. 92 f.). Infriar ett

koncernbolag inte sina förpliktelser gentemot sina fordringsägare, har dessa alltid möjlighet att ta i anspråk den fordran som koncernbolaget har gentemot annat bolag inom koncernen. Vi anser att praktiska skäl starkt talar för att det även fortsättningsvis bör göras undantag får lån mellan koncernföretag. Även den nya lagen bör alltså innehålla ett koncernundantag.

En brist i den hittills gällande regleringen har ansetts vara att kopplingen till det aktiebolagsrättsliga koncernbegreppet har inneburit att koncernundantaget har fått ett alltför snävt tillämpningsområde. Koncerndefinitionen förutsätter att moderbolaget är ett svenskt aktiebolag. Företagsgrupper i vilka moderföretaget utgörs av en utländsk juridisk person eller en annan svensk juridisk person än ett aktiebolag faller därför i dag utanför undantaget. Denna avgränsning framstår som tämligen godtycklig. I ett visst specifikt avseende torde avgränsningen dessutom stå i strid med EG-rätten, nämligen när det gäller företagsgrupper i vilka moderföretaget utgörs av ett aktiebolag med hemvist i en annan EES-stat än Sverige. Ett iakttagande av EG-rättens krav torde kräva att sådana företagsgrupper har samma möjligheter som en helsvensk koncern att göra lånetransaktioner mellan ”koncernföretagen”. Denna brist i regleringen har ibland hanterats inom ramen för den nuvarande lagens särskilda dispensförfarande (se t.ex. regeringens beslut i ärendena Ju94/3393 och Ju94/3700). I likhet med kommittén anser vi att företagsgrupper av detta slag vid tillämpningen av undantagsbestämmelsen helt och fullt skall likställas med en svensk koncern. Vidare bör, såsom kommittén också har funnit, alla svenska juridiska personer som är bokföringsskyldiga enligt bokföringslagen – och motsvarande juridiska personer med hemvist inom EES – vid tillämpningen av koncernundantaget vara likställda med aktiebolag. Därmed kan koncernundantaget tillämpas också om moderföretaget i koncernen är exempelvis en ekonomisk förening eller ett handelsbolag.

Landstingsförbundet och *Kommunförbundet* har förordat en ytterligare utvidgning av koncernundantaget. Förbunden har ansett att koncernundantaget bör omfatta även företagsgrupper i vilka moderorganisationen utgörs av en kommun, ett landsting eller ett kommunalförbund. De har hänvisat till att en sådan utvidgning skulle kunna underlätta samordningen av finansieringen inom den kommunala sektorn utan att medföra några beaktansvärda negativa konsekvenser för borgenärer eller andra intressenter. Vi delar remissinstansernas bedömning och föreslår därför att även den typen av företagsgrupper undantas.

Det nuvarande låneförbudet innehåller vidare ett undantag för s.k. kommersiella lån, dvs. lån som betingas av affärsmässiga skäl och som uteslutande är avsedda för gäldenärens rörelse. Liksom kommittén anser vi att det är befogat med ett motsvarande undantag i den nya lagen. I ett avseende bör dock undantaget förtydligas. Det har hittills varit oklart om de affärsmässiga skälen skall föreligga på det långivande bolagets sida, på låntagarens sida eller på båda sidor (se t.ex. Lindskog, Aktiebolagslagen 12:e och 13:e kap. Kapitalskydd och likvidation, 2 uppl., s. 168, Löfgren & Kornfeld, Personligt ansvar, 3 uppl. s. 90 f. och Nerep, Aktiebolagsrättsliga studier, 1994 s. 318). För vår del anser vi att ett undantag av detta slag kan motiveras enbart om lånet kan sägas vara till nytta för det långivande bolaget. Lånet bör därför vara affärsmässigt betingat *för*

bolaget. Om så är fallet, finns det enligt vår mening inte någon anledning att tillmäta även låntagarens bevekelsegrunder betydelse.

När förbudet mot lån till aktieägare tillkom, konstaterades att de fall som är farliga i praktiken är de där låntagaren är en person med dominerande inflytande i bolaget (se SOU 1971:15 s. 323, även prop. 1973:93 s. 93). Mot den bakgrunden har förbudet förenats med ett undantag för lån till aktieägare med små aktieinnehav. Gränsen dras vid aktieinnehav som understiger en procent av aktiekapitalet i bolaget och, om det långivande bolaget ingår i en koncernföretag, en procent av de sammanlagda aktiekapitalen i koncernbolagen. Undantaget gäller dock inte om gäldenären eller en juridisk person över vars verksamhet han eller hon har ett bestämmande inflytande eller båda tillsammans äger mer än 500 aktier. I likhet med kommittén anser vi att såväl gränsen vid 500 aktier som kopplingen till aktieinnehav i koncernföretag kan få godtyckliga effekter (jfr Lindskog, Aktiebolagslagen 12:e och 13:e kap. Kapitalskydd och likvidation, 2 uppl., s 170). Vi föreslår därför att undantaget i den nya lagen i stället skall omfatta alla aktieägare som äger aktier som motsvarar mindre än en procent av aktiekapitalet.

15.3 Lån till förvärv av aktier

Regeringens förslag: Den nya lagen skall innehålla ett förbud mot s.k. förvärvslån med i allt väsentligt samma innebörd som de hittills gällande bestämmelserna. Förbudet skall omfatta även ställande av säkerhet för förvärvslån.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 2001:1 s. 131 f., SOU 1997:168 s. 88 f. och SOU 1997:22 s. 400 f.)

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag. I sin analys av konsekvenserna för små företags villkor har emellertid *NUTEK*, med hänvisning till möjligheterna till kringgående, förordat att reglerna om förvärvslån tas bort.

Skälen för regeringens förslag: Det s.k. förvärvslåneförbudet innebär att ett aktiebolag inte får lämna penninglån i syfte att gäldenären eller denne närstående fysisk eller juridisk person skall förvärva aktier i bolaget eller annat bolag i samma koncern (se 12 kap. 7 § tredje stycket i den nuvarande aktiebolagslagen). Förbudet syftar till att förhindra att ett förvärv av ett aktiebolag finansieras med bolagets egna medel. Ett sådant förfarande skulle innebära att tillgångar frånhands bolaget och tillförs de tidigare aktieägarna samtidigt som bolaget får en fordran på den nye aktieägaren. Från borgenärernas synpunkt är riskerna med ett sådant förfarande i praktiken desamma som om aktieägarna direkt lånar pengar från bolaget (jfr prop. 1973:93 s. 92). Till förbudet mot förvärvslån är knutet ett förbud mot att ställa säkerhet för förvärvslån.

Regler om förvärvslån finns också i EG:s andra bolagsrättsliga direktiv. Huvudregeln kommer till uttryck i artikel 23.1, där det föreskrivs att ett bolag inte får ge förskott, lämna lån eller ställa säkerhet i syfte att tredje man skall förvärva aktier i bolaget. De svenska reglerna anpassades till direktivet genom ändringar i aktiebolagslagen vilka trädde i kraft den 1 januari 1995 (se prop. 1993/94:196 s. 130 f.).

Enligt vår uppfattning är det av hänsyn till borgenärernas intresse och mot bakgrund av EG-rättens krav nödvändigt att även fortsättningsvis förhindra förfaranden av det beskrivna slaget. Förbudet kan också fylla en funktion i det brottsbekämpande arbetet (se om detta rapporten Lagerbolag och ekonomisk brottslighet, Ekobrottsmyndigheten, november 2003, s. 10 f., 17 och 20) Den nya lagen bör därför innehålla ett förvärvslåneförbud av det slag som finns i den nuvarande lagen. Liksom hittills bör förbudet tillämpas även på s.k. tryggandestiftelser (jfr avsnitt 15.2.1).

Den nuvarande lagtexten omfattar till sin ordalydelse lån för förvärv av aktier i bolag inom den koncern till vilket det långivande bolaget hör. Motiven bakom de nuvarande reglerna gör sig emellertid gällande endast när det gäller lån som lämnas för förvärv av aktier i det långivande bolaget självt eller i ett *överordnat* bolag i samma koncern. Vi föreslår, liksom kommittén, att förbudet i den nya lagen utformas på det sättet. I övrigt föreslår vi inte några väsentliga ändringar i förhållande till de regler som har gällt hittills. Vi återkommer i författningskommentaren till den närmare utformningen av reglerna.

Förvärvslåneförbudet är i dag förenat med några undantag, bl.a. för lån till anställda. Vi har inte funnit anledning att föreslå några förändringar i dessa undantagsbestämmelser utan föreslår att även de överförs till den nya lagen.

15.4 Dispensbestämmelser m.m.

Regeringens förslag: Skatteverket skall kunna medge undantag från förbuden mot närstående- och förvärvslån. Gäller det förvärv av aktier i det bolag som lämnar förskott eller lån eller ställer säkerhet, skall dock sådant undantag kunna medges endast om bolaget är ett privat aktiebolag.

Finansinspektionen skall pröva dispensfrågor när det gäller bolag som står under inspektionens tillsyn.

Styrelsen skall anteckna lån som lämnats med stöd av dispens i en särskild förteckning. I denna förteckning skall även lån som lämnats med stöd av undantaget för kommersiella lån tas upp.

Kommitténs förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Kommitténs förslag innehåller emellertid inte någon dispensmöjlighet såvitt gäller närståendelån (SOU 2001:1 s. 132).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag. *Riksskatteverket* har pekat på behovet av att ge dispens för att underlätta generationsskiften.

Bakgrund: I den nuvarande aktiebolagslagen finns en möjlighet att få dispens från förbuden mot närståendelån och förvärvslån (se 12 kap. 8 §). Frågor om dispens prövas av skattemyndigheten eller, när det gäller aktiebolag som står under Finansinspektionens tillsyn, Finansinspektionen. I fråga om lån eller säkerhet för förvärv av aktier i bolaget eller annat bolag i samma koncern får dispens lämnas ”om det behövs av särskilda skäl”. I andra fall krävs ”synnerliga skäl”. På grund av bestämmelser i EG:s andra bolagsrättsliga direktiv gäller den särskilda begräns-

ningen att dispens från förvärvslåneförbudet kan ges endast i fråga om privata aktiebolag.

Skälen för regeringens förslag: Det är enligt vår mening nödvändigt att det finns en viss flexibilitet när det gäller tillämpningen av låneförbudet. Detta gäller såväl i fråga om närståendelån som i fråga om förvärvslån. En annan ordning skulle innebära en risk för oönskade konsekvenser i enskilda fall. I tidigare förarbeten har det pekats på att det i vissa situationer, t.ex. vid generationsskiften i mindre bolag, är av mycket stor betydelse att bolaget kan lämna lån och ställa säkerhet för förvärv av aktier i bolaget (se prop. 1993/94:196 s. 131). Det finns också andra situationer då ett undantagslöst upprätthållande av låneförbudet skulle ge upphov till olämpliga effekter. Enligt vår mening bör det därför även fortsättningsvis finnas en dispensmöjlighet. Dispensfrågor bör prövas av Skatteverket eller, när det gäller bolag som står under Finansinspektionens tillsyn, Finansinspektionen. Liksom i dag bör, med hänsyn till EG-rättens krav (se artiklarna 23 och 24 i det andra bolagsrättsliga direktivet), möjligheten att få dispens för förvärv av aktier i det bolag som lämnar lån eller ställer säkerhet omfatta endast privata aktiebolag. Vi har inte funnit anledning att föreslå några ändringar i de kriterier som gäller för att dispens skall kunna meddelas. Sålunda bör dispens från förvärvslåneförbudet förutsätta att det föreligger ”särskilda omständigheter”, medan dispens från närståendelåneförbudet bör förutsätta att det föreligger ”synnerliga skäl”. Liksom hittills kommer det därmed att vara möjligt att ge dispens för att underlätta generationsskiften i småföretag.

Enligt den nuvarande aktiebolagslagen skall sådana penninglån och säkerheter som lämnas med stöd av dispens från skattemyndigheten eller Finansinspektionen tas upp i en särskild av styrelsen och den verkställande direktören förd förteckning (12 kap. 9 §). Vi anser, i likhet med kommittén, att en motsvarande regel bör tas in i den nya lagen. Liksom tidigare bör även s.k. kommersiella lån tas upp i denna förteckning.

15.5 Rättsföljderna vid otillåtna lån m.m.

Regeringens förslag: Det skall även i fortsättningen vara straffbart att överträda låneförbuden.

Om ett aktiebolag har gett förskott eller lämnat lån i strid med bestämmelserna i detta kapitel, skall vad som olagligen har utbetalats återbäras till bolaget. Har säkerhet ställts i strid med lagens bestämmelser, skall rättshandlingen inte gälla mot bolaget om bolaget visar att mottagaren av säkerheten insett eller bort inse att den var olaglig.

Regeringens bedömning: Det bör inte införas några regler om bristtäckningsansvar i fråga om olagliga förskott, lån och säkerheter.

Kommitténs förslag och bedömning: Överensstämmer delvis med regeringens förslag och bedömning. Kommittén har dock föreslagit att den nuvarande straffsanktionen tas bort. De subjektiva rekvisit som kommittén har föreslagit för återbetalningsskyldighet och ogiltighet skiljer sig också från regeringens förslag. Kommittén har inte uttryckligen behandlat frågan om bristtäckningsansvar (SOU 2001:1 s. 133 och SOU 1997:168 s. 88).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser har tillstyrkt kommitténs förslag eller inte haft något att invända mot det. *Svenska fondhandlareföreningen* och *Svenska Bankföreningen* har dock ansett att återbetalningsskyldigheten respektive ogiltigheten skall inträda endast under förutsättning att den som har mottagit det olagliga lånet eller den olagligt ställda säkerheten måste ha insett olagligheten. *Svenska Revisorsamfundet SRS* har föreslagit att straffbestämmelsen ändras så att det är möjligt att läka i vart fall ett vårdslöst brott mot låneförbudet genom att vidta rättelse.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Det nuvarande låneförbudet är förenat med en straffsanktion (se 19 kap. 1 § första stycket 4 aktiebolagslagen). Straffbestämmelsen innebär att den som uppsåtligen eller av oaktsamhet överträder låneförbudet eller den därtill hörande skyldigheten att föra förteckning över vissa lån skall dömas till böter eller fängelse i högst ett år. Bestämmelsen riktar sig primärt mot bolagets styrelseledamöter och den verkställande direktören. Även andra som medverkar till gärningen kan emellertid ådömas straff enligt allmänna straffrättsliga bestämmelser och principer om medverkansansvar (jfr 23 kap. 4 § brottsbalken).

I avsnitt 15.2 och 15.3 har vi gjort bedömningen att övervägande skäl talar för att behålla de nuvarande låneförbuden. För att respekten för förbuden skall kunna upprätthållas är det enligt vår mening nödvändigt med en tydlig och kraftfull sanktion mot överträdelser av förbuden. I det sammanhanget bör särskilt beaktas att förbuden – som har konstaterats tidigare – är av betydelse för motverkandet av vissa typer av ekonomiska oegentligheter, bl.a. den oseriösa handeln med lagerbolag (se rapporten Lagerbolag och ekonomisk brottslighet, Ekobrottsmyndigheten november 2003). Mot den bakgrunden anser vi inte att det är tillräckligt med sådana civilrättsliga sanktioner som normalt gäller för överträdelser av aktiebolagslagens kapitalskyddsregler. Vi föreslår därför att den straffsanktion som i dag är kopplad till förbuden behålls. Straffbestämmelserna bör ha i huvudsak samma innebörd som i dag. Vi anser inte att det finns skäl att införa en sådan särskild bestämmelse om rättelse som *Svenska Revisorsamfundet SRS* har förordat. En sådan bestämmelse skulle riskera att gå ut över straffsanktionens effektivitet och leda till oklarheter kring straffbudets innebörd.

Överträdelser av låneförbudet anses också ha civilrättsliga verkningar. Sålunda kan lån eller säkerheter som lämnas i strid med lånebestämmelserna under vissa förutsättningar vara ogiltiga. Rättsläget är dock delvis oklart i frågan om vad som närmare krävs för att ogiltighet skall inträda (se t.ex. Lindskog, Aktiebolagslagen, 12:e och 13:e kap. Kapitalskydd och likvidation, 2 uppl. s. 179 f., jfr NJA 1992 s 717 och NJA 1999 s. 426).

I syfte att klarlägga rättsläget föreslår vi att det i den nya lagen tas in bestämmelser om de civilrättsliga följderna av att låneförbudet åsidosätts.

I lagrådsremissen föreslog vi att den civilrättsliga rättsföljden, såvitt gäller olagligen lämnade lån och förskott, skulle vara att lånet skall betalas tillbaka och, såvitt gäller olagligen ställda säkerheter, att säkerheten inte skall kunna göras gällande. När det gäller olagligen lämnade lån och förskott har *Lagrådet* förespråkade rättsföljden ogiltighet, med hänvisning till att bolaget då har separationsrätt till lånebeloppet om det fortfarande

finns identifierbart hos låntagaren. Vi ansluter oss i sak till Lagrådets uppfattning att rättsföljden bör vara ogiltighet. Vi anser dock att detta i lagtexten bör uttryckas på samma sätt som i reglerna om olovlig vinstutdelning, dvs. så att mottagaren är skyldig att återbära det utbetalda beloppet. – Lagrådet har inte invänt mot lagrådsremissens förslag att en olovligen ställd säkerhet inte skall kunna göras gällande. I den delen vidhåller vi vårt förslag.

En särskild fråga är vad som bör krävas i subjektivt hänseende för att ogiltighet skall inträda. Här bör det först anmärkas att frågan om de subjektiva rekvisiten hamnar i ett annat läge med det förslag som vi har lämnat jämfört med kommitténs förslag. Med den ordning som vi föreslår kommer bolagets ekonomiska ställning att vara utan betydelse för låneförbudets tillämpning. Ett lån från bolaget till någon inom den i lagen angivna kretsen är – liksom ett förvärvslån – alltid förbjudet oavsett storleken på bolagets fria egna kapital. Det medför att mottagaren av ett olagligt lån eller förskott inte bör kunna undgå återbetalningsskyldighet med hänvisning till bristande insyn i bolagets ekonomiska förhållanden. Mottagaren av ett otillåtet lån bör rimligen inte heller kunna åberopa okunskap om att han eller hon ingår i den krets som omfattas av låneförbudet eller om att lånet varit avsett för förvärv av aktier i det långivande bolaget. Mot denna bakgrund föreslår vi att ogiltigheten – när det gäller lån och förskott – skall inträda oberoende av mottagarens uppsåt eller oaktsamhet.

När det gäller ställande av säkerheter förhåller det sig något annorlunda. Inte heller i dessa fall spelar insynen i bolagets ekonomiska förhållanden någon roll. Däremot är det inte orimligt att bristande kännedom om låntagarens relation till bolaget eller syftet med lånet tillmäts betydelse i dessa fall. Enligt vår mening är det lämpligt att för sådana fall tillämpa samma subjektiva rekvisit som i fråga om olagliga värdeöverföringar, nämligen ett krav på att den till vars förmån rättshandlingen har företagits insett eller bort inse att den var olaglig (jfr avsnitt 11.5.1). Ett par remissinstanser har befarat att detta skulle kunna leda till en orimlig undersökningsplikt för mottagare av ställda säkerheter och därmed utgöra en hämsko för omsättningen. Vi delar inte remissinstansernas farhågor. Det subjektiva rekvisitet ("insett eller bort inse") bör rimligen prövas med hänsyn till vilken insyn eller möjlighet till insyn som mottagaren av lånet eller säkerheten i det enskilda fallet har haft i bolagets förhållanden. Några omfattande undersökningar – utöver vad som i dag är brukligt vid affärsförbindelser av ifrågavarande slag – av låntagarens relation till bolaget torde inte kunna krävas. Om man dessutom, vilket vi föreslår, lägger bevisbördan beträffande mottagarens onda tro hos bolaget, torde risken för oskäligen resultat vara än mindre.

Mot denna bakgrund föreslår vi sammanfattningsvis följande. Den som har tagit emot ett olagligen lämnat lån skall vara skyldig att återbära lånet. Har en säkerhet ställts i strid med lagens bestämmelser, skall rättshandlingen inte gälla mot bolaget, om bolaget visar att mottagaren av säkerheten insett eller bort inse att den var olaglig.

16.1 Förutsättningar för inlösen

16.1.1 Allmänt

Regeringens förslag: Den som uppnår en viss majoritetsställning i ett bolag skall ha rätt att lösa in resterande aktier (tvångsinlösen). Den vars aktier kan tvångsinlösas skall ha rätt att få sina aktier inlösta. Reglerna skall gälla inte enbart när majoritetsaktieägaren är ett aktiebolag utan även när majoritetsaktieägaren är en annan svensk eller utländsk juridisk person eller en fysisk person.

Majoritetens rätt till inlösen eller minoritetens rätt att få sina aktier inlösta skall inte kunna inskränkas genom bestämmelser i bolagsordningen.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 2001:1 s. 133 och SOU 1997:22 s. 255).

Remissinstanserna: Det stora flertalet remissinstanserna har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag. *Patent- och registreringsverket* har ansett att man med samtliga aktieägares samtycke bör kunna föra in bestämmelser i bolagsordningen som innebär att majoritetsaktieägarens rätt eller skyldighet till inlösen helt eller delvis inskränks. *Sveriges Aktiesparares Riksförbund* och *Första AP-fonden* har ansett att inlösen skall kunna påkallas endast av den mot vilken en skiljedom kan verkställas.

Skälen för förslaget: I svensk aktiebolagsrätt har det länge funnits regler om ett moderbolags rätt att lösa in aktier i ett dotterbolag. I den nuvarande aktiebolagslagen återfinns regler om sådan s.k. tvångsinlösen i 14 kap. 31–33 §§. I 31 § föreskrivs att ett moderbolag som äger mer än nio tiondelar av aktierna med mer än nio tiondelar av röstetalet för samtliga aktier i dotterbolaget har rätt att lösa in resterande aktier från övriga aktieägare i bolaget. Bestämmelsen är tillämplig inte bara om moderbolaget självt innehar en majoritetspost av angiven storlek utan också om en sådan post innehas av moderbolaget tillsammans med dotterföretag. Den vars aktier kan lösas in har rätt att få sina aktier inlösta av moderbolaget.

Rätten för moderbolag att få till stånd inlösen har bl.a. motiverats med att den underlättar fusioner av moderbolag och dotterbolag. Bestämmelserna om inlösen återfinns också i den nuvarande aktiebolagslagen i kapitlet om fusion. Minoritetsaktieägarnas rätt att begära inlösen hänger samman med att en minoritet, som innehar mindre än en tiondel av aktierna i bolaget, saknar möjlighet att utöva många av de rättigheter som aktiebolagslagen annars tillerkänner en minoritet. En sådan minoritet har t.ex. inte rätt att påfordra vinstutdelning (se 12 kap. 3 § andra stycket aktiebolagslagen), väcka talan om likvidation i händelse av majoritetens maktmissbruk (se 13 kap. 20 §) eller för bolagets räkning föra talan om skadestånd mot bolagets funktionärer (se 15 kap. 7 §). Genom reglerna om rätt att begära inlösen har minoriteten getts en möjlighet att ta sig ur den utsatta position som detta innebär.

De skäl som ligger bakom de nuvarande inlösenreglerna gör sig enligt vår uppfattning alltså gällande. Liksom kommittén föreslår vi därför att även den nya lagen skall innehålla regler om majoritetsägares rätt att lösa in minoritetsägares aktier och om minoritetsägares rätt att få sina aktier inlösta.

Enligt nuvarande regler tillkommer lösningsrätten endast bolag som enligt aktiebolagslagen klassificeras som moderbolag. Det innebär att bestämmelserna om inlösen inte är tillämpliga om det är en fysisk person eller en annan juridisk person än ett svenskt aktiebolag som innehar aktierna i fråga. Det kan ifrågasättas om detta är en lämplig ordning. Visserligen finns det i nyss nämnda fall inte något behov av regler som underlättar ett fusionsförfarande. För minoritetens del är emellertid behovet av att kunna begära inlösen detsamma oavsett om majoritetsposten innehas av ett svenskt aktiebolag eller av någon annan. Minoritetens situation är lika utsatt om majoritetsposten innehas av t.ex. ett handelsbolag, en enskild näringsidkare eller ett utländskt aktiebolag som om den innehas av ett svenskt aktiebolag. Det allmänna intresset av att skapa förutsättningar för sunda omstruktureringar och förnyelse inom näringslivet kan också sägas vara detsamma oavsett vilken juridisk form som majoritetsaktieägaren har. Såsom kommittén har påpekat kan det dessutom ifrågasättas om det är förenligt med EG-rätten att i detta avseende göra skillnad mellan svenska aktiebolag och bolag hemmahörande i andra EES-stater.

Vi föreslår därför att inlösenreglerna i fortsättningen skall gälla för varje aktieägare som uppnår en viss majoritetsställning i ett svenskt aktiebolag. Vi anser inte att det möter några hinder att på så sätt ge även enskilda fysiska personer en inlösenrätt. Det allmänintresse som ligger bakom reglerna – nämligen intresset av rationella ägarförhållanden inom näringslivet – gör sig enligt vår mening gällande även i de fall då majoritetsaktieägaren är en fysisk person.

Den föreslagna utvidgningen av kretsen av inlösenberättigade innebär att även utländska rättssubjekt kan begära inlösen eller bli ålagda en lösningsskyldighet. Kommittén har inte ansett att det finns några internationellt privaträttsliga hinder mot att utforma regleringen på det sättet. *Sveriges Aktiesparares Riksförbund* och *Första AP-fonden* har å sin sida menat det kan uppkomma verkställighetsproblem. En skiljedom av detta slag omfattas inte av New York-konventionen, eftersom det inte är fråga om en på avtal baserad skiljedom. Bryssel- och Luganokonventionerna är inte heller tillämpliga, eftersom de gäller endast domar och beslut meddelade av domstol.

Aktiespararna har framfört ett par förslag till hur dessa problem skulle kunna lösas. Det ena förslaget innebär att majoritetstaktieägaren skulle vara skyldig att underteckna ett skiljeavtal vars innehåll fastställs i lagen. På så sätt skulle New York-konventionen bli tillämplig på förfarandet. Det andra förslaget innebär att minoritetsaktieägarna ges en rätt att få skiljedomen stadfäst i domstol, varvid verkställighet enligt Bryssel- och Luganokonventionerna blir möjlig.

Enligt vår bedömning är de risker som Aktiespararna pekar på av begränsad omfattning. Normalt torde man kunna räkna med att den typ av företag som uppträder i tvister av detta slag rättar sig efter skiljenämndens avgörande. Ett företag som inte gör det riskerar att drabbas av bety-

dande konsekvenser i form av förlorat anseende på aktiemarknaden m.m. De risker som den föreslagna ordningen medför i verkställighetshänseende är i vart fall inte sådana att de väger tyngre än de fördelar som den innebär. Vi anser därför inte att denna aspekt motiverar en snävare avgränsning av den krets som har rätt till inlösen än den som föreslagits ovan.

När det gäller de förslag som Aktiespararna har fört fram för att hantera frågan på kan invändningar riktas mot båda förslagen. Det framstår t.ex. som principiellt betänkligt att i lag ålägga enskilda rättssubjekt en skyldighet att underteckna skiljeavtal. Varken det förslaget eller det andra förslag som Aktiespararna har framfört innebär f.ö. någon lösning på verkställighetsfrågan när det gäller rättssubjekt som hör hemma i stater som inte har undertecknat de aktuella konventionerna. Mot denna bakgrund anser vi inte att det finns tillräckliga skäl att införa sådana särskilda processuella regler som Aktiespararna har förordat.

En särskild fråga är om det bör vara möjligt att genom bestämmelser i bolagsordningen inskränka eller ta bort majoritetens rätt till inlösen. *Patent- och registreringsverket* har menat att en sådan ordning skulle vara befogad i de fall då ägarbilden är sådan att tvångsinlösenreglerna i och för sig är tillämpliga men parterna vill att minoriteten skall kunna räkna med att få behålla sina aktier. Enligt vår uppfattning finns det starka skäl som talar emot en sådan ordning. Ett av inlösenreglernas primära syften är att ge minoritetsaktieägarna en möjlighet att ta sig ur den utsatta situation som kan uppkomma när en annan aktieägare når upp i ett sådant kvalificerat aktieinnehav att han eller hon i praktiken helt och hållet kontrollerar bolaget. Detta syfte skulle förfelas om bolagsstämman skulle tillåtas att genom beslut om ändring i bolagsordningen inskränka eller ta bort inlösenrätten. Till detta kommer, såvitt gäller de publika aktiebolagen, att det är svårt att förutse vilka konsekvenser en sådan ordning skulle medföra för handeln i noterade aktier. Mot denna bakgrund föreslår vi att det inte heller i fortsättningen skall vara tillåtet att i bolagsordningen inskränka majoritetsaktieägarens rätt till inlösen. Lika lite bör det vara möjligt att inskränka minoritetens rätt att få sina aktier inlösta.

I dag finns regler om tvångsinlösen, förutom i aktiebolagslagen, också i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar (se 12 kap. 9–13 §§). Reglerna i den senare lagen, som i sak överensstämmer med reglerna i aktiebolagslagen, är tillämpliga när en ekonomisk förening själv eller tillsammans med ett eller flera dotterföretag når upp i ett sådant kvalificerat aktieinnehav som berättigar till inlösen. Om reglerna i aktiebolagslagen ges den innebörd som vi har förordat i det föregående, blir de särskilda inlösenreglerna i lagen om ekonomiska föreningar överflödiga. Aktiebolagslagens regler kommer nämligen då att vara tillämpliga även när majoritetsaktieägaren är en ekonomisk förening. Vi föreslår därför att inlösenreglerna i lagen om ekonomiska föreningar upphävs.

Även försäkringsrörelselagen (1982:713) innehåller regler om inlösen av minoritetsaktier. Dessa regler kommer att fylla en funktion även om reglerna i aktiebolagslagen ges den innebörd som vi föreslår. Aktiebolagslagen reglerar nämligen endast inlösen av aktier i *aktiebolag* och således inte inlösen av aktier i försäkringsaktiebolag. Vi kommer i ett

16.1.2 Majoritetskrav

Regeringens förslag: Lösningsskyldighet skall tillkomma den som innehar mer än nio tiondelar av samtliga aktier i ett bolag.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 2001:1 s. 133 och SOU 1997:22 s. 258 f.).

Remissinstanserna: Det stora flertalet remissinstanser har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag. *Föreningen Auktoriserade Revisorer FAR* har dock ansett att det nuvarande kravet på att majoritetsaktieägarens aktier också skall representera minst nio tiondelar av röstetalet för samtliga aktier i bolaget bör behållas.

Skälen för regeringens förslag: För att lösningsskyldigheten skall få göras gällande krävs i dag att moderbolaget äger mer än nio tiondelar av aktierna med mer än nio tiondelar av röstetalet för samtliga aktier i dotterbolaget.

Kravet på nio tiondelar av aktierna är väl etablerat och stämmer också med vad som gäller i övriga nordiska länder. Vi föreslår därför, liksom kommittén, att detta majoritetskrav skall bestå.

Kommittén har föreslagit ett upphävande av det nuvarande kravet på att majoritetsaktieägarens aktier också skall representera en viss andel av röstetalet för samtliga aktier i bolaget. I den delen gör vi följande bedömning.

Kravet infördes i svensk rätt i samband med tillkomsten av 1975 års aktiebolagslag. Det hade sin bakgrund i strävandena mot nordisk rättlikhet på aktiebolagsrättens område och hade tagits upp på yrkande från annat nordiskt håll (se SOU 1971:15 s. 350 f.). Ett genomförande av kommitténs förslag innebär alltså i detta avseende en återgång till den ordning som gällde före 1975 års aktiebolagslag. Frågan har praktisk betydelse i de fall då aktiebolagslagens regler om aktier med olika röstvärden har utnyttjats. Om dessa regler utnyttjas maximalt, kan röstmajoriteten innehas av aktieägare som innehar mindre än en tiondel av aktierna i bolaget. Med de av kommittén förslagna reglerna skulle alltså en sådan minoritet riskera att få sina aktier inlösta. Med hänvisning till den typen av ägarkonstellationer har *FAR* avstyrkt kommitténs förslag i denna del.

Enligt vår uppfattning torde emellertid risken för det slag av olägenheter som *FAR* har pekat på vara tämligen begränsad. I normala fall kan man räkna med att den som innehar mindre än en tiondel av kapitalandelen i bolaget befinner sig i minoritet – om än inte nödvändigtvis en lika liten sådan – även när det gäller röstetalet. Såvitt känt ansågs inte heller den ordning som gällde före 1975 års aktiebolagslag medföra några negativa konsekvenser. Det bör också noteras att en sådan ordning är den normala i de flesta andra länder som har inlösenregler av liknande slag som de svenska. Ett annat skäl för en gräns som anknyter enbart till kapitalandel är att detta skulle stämma överens med hur aktiebolagsla-

gens minoritetsskyddsregler i allmänhet är uppbyggda. Dessa anknyter genomgående till den kapitalandel som en aktieägare innehar och beaktar inte röstandelen. Som vi tidigare har nämnt har minoritetsaktieägarnas rätt att få sina aktier inlösta sin grund just i det förhållandet att de saknar möjlighet att utöva många av de rättigheter som lagen ger till en minoritet av viss storlek.

Det framstår mot denna bakgrund som lämpligt att gränsen för lösningsrätt respektive lösningsskyldighet bestäms på samma sätt som gränsen för lagens minoritetsrättigheter, dvs. utifrån kapitalandel och utan beaktande av röstandel. Vi föreslår därför att kravet på att majoritetsaktieägarens aktieinnehav också skall representera en viss röstandel tas bort.

16.1.3 Indirekt aktieinnehav

Regeringens förslag: Vid tillämpningen av reglerna om tvångsinlösen skall en majoritetsaktieägares indirekta aktieinnehav jämföras med direkta aktieinnehav. Detta skall gälla även när majoritetsaktieägaren inte är en juridisk person. Reglerna om tvångsinlösen skall vara tillämpliga även på den som har ett enbart indirekt innehav av aktier i det berörda bolaget.

Om det finns flera som – genom direkt och/eller indirekt aktieinnehav – når upp till gränsen för inlösen, skall inlösenrätten och lösningsskyldigheten tillämpas på den av dessa som är närmast överordnad det bolag i vilket aktierna skall eller får lösas in.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Kommittén har emellertid föreslagit att indirekta aktieinnehav skall beaktas endast när majoritetsaktieägaren är en juridisk person. Vidare har kommittén föreslagit att reglerna om tvångsinlösen inte skall vara tillämpliga på den som *enbart* har ett indirekt innehav av aktier i det berörda bolaget (SOU 2001:1 s. 133 och SOU 1997:22 s. 259 f.).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag. *Svenska Revisorsamfundet SRS* har emellertid ansett att rätten till inlösen skall gälla även fysiska personers indirekta aktieinnehav. *FAR* har ansett att lösningsskyldigheten skall gälla även ett moderbolag som inte har något eget direkt aktieinnehav i det berörda bolaget.

Skälen för regeringens förslag: I de nuvarande inlösenreglerna likställs ett moderbolags indirekta aktieinnehav i dotterbolag med dess direkta innehav. Lösningsrätt föreligger alltså när aktierna i dotterbolaget innehas antingen av moderbolaget självt eller av moderbolaget och ett eller flera dotterbolag tillsammans. Detta är enligt vår uppfattning en ändamålsenlig ordning. Såsom kommittén har konstaterat är ju minoritetsaktieägarens situation lika prekär i de fall då majoritetsaktieägarens innehav delvis förmedlas av ett annat koncernbolag som när det är fråga om ett direkt ägande. Vi föreslår därför att denna ordning skall bestå.

Kommittén har föreslagit att indirekta aktieinnehav skall beaktas även när majoritetsaktieägaren är en annan juridisk person än ett moderbolag enligt aktiebolagslagens definition. Men sådana innehav skall inte be-

aktas när den indirekta ägaren är en fysisk person. *Svenska Revisorsamfundet SRS* har invänt mot det senare förslaget och ansett att reglerna bör gälla oberoende av vem som äger aktierna. Vi har samma uppfattning. Det är svårt att se varför en enskild näringsidkares indirekta aktieinnehav skall behandlas på annat sätt än t.ex. ett handelsbolags motsvarande innehav (jfr Thorsson i Skog (red.), *Tvångsinlösen av minoritetsaktier – kommer den nya aktiebolagslagen att lösa problemen?*, Uppsala 2003 s. 23 f.). Vi föreslår därför att indirekta aktieinnehav skall beaktas såväl när det gäller juridiska personer som när det gäller fysiska personer. Det bör i detta avseende inte heller göras någon åtskillnad mellan olika slag av juridiska personer.

Lösningrätten bör alltså gälla såväl när den som vill inlösa själv äger tillräckligt många aktier i det berörda bolaget som när han eller hon gör det tillsammans med ett dotterföretag eller motsvarande. I gällande rätt är reglerna om tvångsinlösen däremot inte tillämpliga på den som enbart har ett indirekt innehav av aktier i det berörda bolaget. Det har i litteraturen riktats invändningar mot denna ordning (se Flodhammar, *Företagsvärdering vid tvångsinlösen*, 1980 s. 31 f.). Följande exempel kan illustrera problemet. Ett moderbolag har tre dotterföretag, vilka tillsammans äger mer än nittio procent av aktierna i ett aktiebolag. Sistnämnda aktiebolag är då ”dotterdotterbolag” till moderbolaget. Det har hävdats att minoritetsaktieägarna i en sådan situation borde ha samma rätt att begära inlösen av sina aktier som om aktierna helt eller delvis hade ägts direkt av moderbolaget. *FAR* har förordat att reglerna ges den innebörden. Vi delar den uppfattningen. Från principiella utgångspunkter finns det inte någon anledning att tillmäta det kontrollerande bolagets egna aktieinnehav någon betydelse vid tillämpningen av inlösenreglerna. Minoritetens situation är i princip densamma i det fall då moderbolaget utövar kontrollen endast genom indirekt aktieinnehav som när en del av aktieinnehavet innehas direkt av moderbolaget (jfr a.a. s. 24).

Vi föreslår därför att inlösenreglerna i fortsättningen skall vara tillämpliga även på den som genom enbart indirekt innehav av aktier når upp i den majoritetsställning som krävs för inlösen. För att undvika oklarheter när det gäller vem som i dessa fall skall vara inlösenberättigad och lösningskyldig bör en särskild regel om detta tas in i lagen. Vi föreslår att den regeln ges den innebörden att inlösenrätten och lösningskyldigheten skall gälla det närmast överordnade moderbolag som genom direkt och/eller indirekt aktieinnehav når upp till gränsen för inlösen. Med moderbolag bör även i detta sammanhang likställas andra juridiska personer än svenska aktiebolag och fysiska personer som utövar kontroll över underordnade företag på motsvarande sätt som inom en koncern.

16.1.4 Aktielån

Regeringens bedömning: Det bör inte införas några särskilda bestämmelser om hur inlösenreglerna skall tillämpas när ett aktieinnehav grundar sig på s.k. aktielån.

Kommitténs bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning (SOU 1997:22 s. 260 f.).

Remissinstanserna: Det stora flertalet remissinstanser har inte haft några invändningar mot kommitténs bedömning. *Stockholms tingsrätt* har emellertid ansett att det bör slås fast att aktier som innehas på grund av aktielån inte skall grunda rätt till inlösen. *Sveriges Aktiesparares Riksförbund* och *Första AP-fonden* har varit inne på samma linje.

Skälen för regeringens bedömning: Med aktielån brukar avses en överlåtelse av aktier förenad med en förpliktelse för förvärvaren att återställa aktier av motsvarande antal och beskaffenhet till överlåtaren (se SOU 1993:114 s. 235). Skälet till affären kan exempelvis vara att förvärvaren behöver aktien för att kunna fullgöra en leveransskyldighet.

Eftersom ett aktielån i juridisk mening torde vara att betrakta som en överlåtelse, anses den som innehar aktierna på grund av ett aktielån vara ägare till aktierna. Om innehavet är tillräckligt stort, kan följaktligen en sådan innehavare, under åberopande av reglerna om inlösen, kräva att få lösa in minoritetens aktier. I vissa fall kan det ifrågasättas om det är rimligt att "låntagaren" skall ha en sådan rätt. Såsom kommittén har påtalat synes det stå i mindre god överensstämmelse med grunderna för inlöseninstitutet och med sedvanlig användning av aktielån att – såsom har förekommit i praxis – genom aktielån förvärva över nio tiondelar av aktierna i ett bolag med förpliktelse att omedelbart efter inlösenförfarandets avslutande återställa aktierna till överlåtaren. Bl.a. *Stockholms tingsrätt* har med hänsyn till risken för dylika förfaranden ansett att det bör slås fast att aktier som innehas på grund av aktielån inte skall kunna grunda rätt till inlösen.

Enligt vår uppfattning talar starka skäl mot en sådan regel som *Stockholms tingsrätt* har föreslagit. Som vi redan har nämnt torde ett aktielån i andra sammanhang betraktas som en överlåtelse. Det inger mot den bakgrunden principiella betänkligheter att just på detta område ge aktielånet en annan innebörd. En sådan ordning skulle kunna leda till en allmän oklarhet kring aktielånens juridiska status. En generell regel om att innehav på grund av aktielån inte skall grunda rätt till inlösen skulle dessutom kunna ge upphov till diverse svåra avgränsningsproblem. På marknaden förekommer andra avtalskonstruktioner som ligger det typiska aktielånet nära. Det är en mycket vansklig uppgift att avgöra vilka av dessa som bör omfattas av en regel av det ifrågavarande slaget och vilka som inte bör göra det.

Vi anser därför, liksom kommittén, att det inte är lämpligt att införa en generell regel om att aktielån inte skall kunna grunda rätt till inlösen. Det sagda utesluter inte att det i ett enskilt fall kan finnas anledning att i detta avseende behandla ett på aktielån grundat innehav annorlunda än ett vanligt innehav. Den typen av bedömningar bör lämpligen överlämnas till rättstillämpningen.

16.1.5 Inlösen av konvertibler och teckningsoptioner

Regeringens förslag: En majoritetsaktieägare som utnyttjar sin rätt att lösa in minoritetens aktier skall också ha rätt att lösa in teckningsoptioner och konvertibler. Innehavaren av ett sådant instrument skall ha rätt att få

detta inlöst om majoritetsaktieägaren innehar så många aktier som krävs för inlösen, oavsett om majoritetsaktieägaren har utnyttjat sin lösningsrätt eller inte. Lösningsrätten och lösningskyldigheten skall inte omfatta skuldförbindelser som har getts ut tillsammans med teckningsoptioner.

Om frågan om konvertiblernas eller teckningsoptionernas ställning i samband med inlösen har reglerats på annat sätt i villkoren för emissionen av instrumenten, skall dessa villkor gälla i stället.

Sedan en majoritetsaktieägare har begärt att en fråga om inlösen av aktier prövas av skiljemän, skall bolagets konvertibler och teckningsoptioner inte längre kunna utnyttjas för förvärv av aktier förrän inlösenförfarandet har avslutats. Om konverterings- eller teckningstiden löper ut under förfarandets gång, skall innehavare av konvertibler och teckningsoptioner ha rätt att utnyttja sin rätt under viss tid efter det att förfarandet har avslutats.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Kommittén har emellertid föreslagit att lösningsrätten och lösningskyldigheten under vissa förutsättningar skall omfatta även skuldförbindelser som har getts ut tillsammans med teckningsoptioner. Förslaget om att innehavare av konvertibler och teckningsoptioner skall kunna utnyttja sin rätt efter avslutat inlösenförfarande i de fall då konverterings- eller teckningstiden har löpt ut under förfarandets gång saknar motsvarighet i kommitténs förslag (SOU 2001:1 s. 133 och SOU 1997:22 s. 261 f.).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag.

Skälen för regeringens förslag: De nuvarande reglerna om inlösen omfattar inte konvertibla skuldebrev eller teckningsoptioner. I doktrin och skiljemannapraxis har uppmärksammats vissa problem, som kan uppkomma vid ett inlösenförfarande såväl för innehavare av instrument av ifrågavarande slag som för ett moderbolag som begär inlösen. För den som innehar ett sådant instrument kan ett inlösenförfarande leda till att värdet på konverterings- eller teckningsrätten reduceras eller helt bortfaller. Efter ett fullbordat inlösenförfarande har ju moderbolaget fria händer att, med de begränsningar som följer av borgenärsskyddsreglerna, tömma bolaget på tillgångar. För moderbolaget kan instrument av detta slag vålla problem i de fall då konvertering eller teckning sker sedan ett inlösenförfarande har inletts. De s.k. utspädningseffekter som en sådan konvertering eller teckning kan ge upphov till kan medföra att moderbolagets aktieinnehav i dotterbolaget kan komma att underskrida den majoritetsgräns som krävs för inlösen. Det har också ansetts vara oklart huruvida aktier, som har tillkommit genom konvertering eller nyteckning under pågående inlösenförfarande, skall omfattas av förfarandet.

För att komma till rätta med sådana problem och oklarheter har kommittén föreslagit särskilda regler om hur teckningsoptioner och konvertibler skall behandlas vid inlösen. Kommitténs förslag innebär i huvudsak följande. En majoritetsaktieägare som utnyttjar sin rätt att lösa in minoritetens aktier skall också ha rätt att lösa in teckningsoptioner och konvertibler. Innehavaren av ett sådant instrument skall ha rätt att få detta inlöst om majoritetsaktieägaren innehar så många aktier som krävs för inlösen, oavsett om majoritetsaktieägaren har utnyttjat sin lösningsrätt

eller inte. Om teckningsoptionen har getts ut tillsammans med en skuldförbindelse, skall lösningsrätten omfatta även skuldförbindelsen under förutsättning att denna och teckningsoptionen befinner sig i samma ägares hand. Sedan majoritetsaktieägaren har begärt att tvisten prövas av skiljemän, får bolagets konvertibler och teckningsoptioner inte längre utnyttjas för förvärv av aktier förrän inlösenförfarandet har avslutats.

Vi delar kommitténs uppfattning att det finns ett behov av regler som klargör hur konvertibler eller teckningsoptioner skall behandlas i ett inlösenförfarande. De av kommittén föreslagna reglerna framstår i huvudsak som ändamålsenliga och väl avvägda. När det gäller frågan om inlösen av skuldförbindelser som har getts ut tillsammans med teckningsoptioner gör vi emellertid en annan bedömning än kommittén. I avsnitt 9.3.2 har vi föreslagit att den nuvarande kopplingen mellan teckningsoptioner och skuldförbindelser skall brytas. Med ett sådant synsätt är det logiskt att även i inlösenssammanhang göra skillnad mellan optionen och skuldförbindelsen. Vi anser därför inte att den som har rätt att lösa in teckningsoptioner också skall ha rätt att lösa in de skuldförbindelser som har getts ut tillsammans med optionerna.

Kommittén har ansett att reglerna om inlösen av konvertibler och teckningsoptioner bör vara dispositiva. Om frågan om konvertiblernas eller teckningsoptionernas ställning i samband med inlösen har reglerats på annat sätt i emissionsvillkoren för instrumenten, bör dessa villkor alltså gälla i stället. Detta kan, såsom *Lagrådet* har påtalat, i enstaka fall leda till vissa olägenheter. Om emissionsvillkoren för konvertiblerna eller teckningsoptionerna innebär att instrumenten inte kan lösas in tillsammans med aktierna, kan en majoritetsaktieägare som har förvärvat mer än nio tiondelar av utelöpande aktier och inlöst återstoden trots detta komma att inneha endast en mindre andel av aktiestocken därför att teckningsoptioner och konvertibler har utnyttjats. Innehar aktieägaren nio tiondelar eller mer av aktierna, kan visserligen ett nytt inlösenförfarande inledas. Om innehavet är mindre, är ett sådant förfarande emellertid inte möjligt. *Lagrådet* har ansett att problemet bör tas upp till behandling under den fortsatta beredningen av lagstiftningsärendet. Vi delar uppfattningen att frågan förtjänar en vidare analys. Det finns emellertid inte beredningsunderlag för att i detta lagstiftningsärende föreslå någon annan lösning än den som kommittén har förordat. Vi föreslår därför att reglerna i den nya lagen ges den utformning som kommittén har föreslagit. Vi avser dock att återkomma till frågan i ett senare sammanhang.

Kommittén har ansett att konvertibler och teckningsoptioner inte bör få utnyttjas för förvärv av aktier under den tid som ett inlösenförfarande pågår. Vi är av samma uppfattning. I en särskild situation kan dock en sådan ordning leda till problem, nämligen om tiden för utnyttjande av konvertibeln eller teckningsoptionen löper ut innan inlösenförfarandet har avslutats. Om instrumentet i en sådan situation inte har lösts in, kommer dess innehavare efter förfarandet att ha förlorat sin rätt utan att ha fått kompensation för detta. För att undvika sådana konsekvenser föreslår vi att det av kommittén föreslagna förbudet kompletteras med en bestämmelse av innebörd att konverterings- eller teckningsrätten skall kunna utnyttjas under viss tid efter det att en inlösentvist har avgjorts, i de fall då tiden för utnyttjande av instrumentet har löpt ut dessförinnan.

16.2.1 Bakgrund

En fråga som är av särskilt stor betydelse vid inlösen av aktier är den om vilket pris som skall betalas för aktierna. Enligt 1944 års aktiebolagslag skulle lösenbeloppet för minoritetsaktierna, om det rådde tvist om detta, bestämmas så att det motsvarade aktiernas verkliga värde. Varken lagtexten eller lagmotiven innehöll några närmare anvisningar om vad som avsågs med det verkliga värdet (jfr SOU 1941:9 s. 692 f.). En viss vägledning gavs sedermera i rättsfallet NJA 1957 s. 1. Där uttalade Högsta domstolen att de aktier som skulle lösas in skulle värderas utan hänsyn till att de var minoritetsaktier. De metoder som kunde komma att användas vid värderingen var – i sådana fall där det ansågs att värderingen inte borde grundas på förekomna försäljningar – det matematiska värdets metod och förräntningsmetoden. Av rättsfallet framgår att den förstnämnda metoden företrädesvis användes i fall, där aktiebolaget närmast representerade en yttre form för den av aktieägarna innehavda förmögenhetsmassan eller där vinsten huvudsakligen togs ut på annat sätt än genom utdelning i vanlig ordning, medan förräntningsmetoden tillämpades i övriga fall.

Regeln om att lösenbeloppet skall motsvara aktiernas verkliga värde togs inte med i 1975 års aktiebolagslag. Det föredragande statsrådet ansåg att regeln var intetsägande och att principerna för lösenbeloppets bestämmande i stället lämpligen borde överlämnas till doktrin och rättspraxis (se prop. 1975:103 s. 533). Den nu gällande lagen innehåller således över huvud taget inte några generella anvisningar om hur lösenbeloppet skall bestämmas. För en speciell situation har det dock ansetts att lagen bör innehålla bestämmelser om hur lösenbeloppet skall bestämmas. Det gäller den situationen då ett bolag har offentliggjort ett erbjudande att köpa aktier i ett annat bolag för ett visst pris och detta pris har accepterats av en överväldigande majoritet av aktieägarna i det bolag som erbjudandet avser. Om större delen av moderbolagets aktieinnehav har förvärvats genom ett sådant erbjudande, skall lösenbeloppet även för de aktieägare som inte har accepterat erbjudandet utgöras av det erbjudna vederlaget. Undantag kan göras om det finns särskilda skäl. Bestämmelsen (den s.k. särregeln) återfinns numera i 14 kap. 31 § tredje stycket aktiebolagslagen.

I avsaknad av preciserade lagbestämmelser på området har principerna om hur lösenbeloppet skall bestämmas kommit att utvecklas i skiljemanna- och domstolspraxis. Enligt en undersökning av skiljedomar som meddelades under tiden 1948–1976 var det under denna tidsperiod en förhärskande uppfattning bland skiljemännen att lösenbeloppet skulle bygga på värdet av det bolag, vars aktier skulle lösas in (Flodhammar, Företagsvärdering vid tvångsinlösen, 1980, s. 202). Det värde som därvid skulle användas ansågs vara det högsta av avkastnings- och likvidationsvärdet.

I rättsfallet NJA 1996 s. 293 (det s.k. Balkenmålet) tog Högsta domstolen ställning till frågan om hur lösenbeloppet borde bestämmas. Domstolen slog fast att det är aktiernas verkliga värde som skall ersättas och uttalade därefter: ”Med verkliga värdet förstås att värderingen skall grun-

das på marknadspriset om aktien är noterad på börs eller föremål för liknande notering och i annat fall på bolagets förmögenhetsställning och avkastningsförmåga. Om lösenbeloppet skall grundas på börskursen eller liknande notering måste emellertid kursens värde som måttstock prövas. Det innebär inte att hela målbolaget alltid måste värderas. Ofta kan det räcka med att konstatera att den aktuella kursen nära överensstämmer med det pris moderbolaget har betalat för sina aktier i målbolaget på grund av ett offentligt uppköpserbjudande eller i anslutning till ett sådant erbjudande.”

Kommittén har inte funnit skäl att, när det gäller metoderna för värdering av minoritetsaktierna, frånga den ståndpunkt som Högsta domstolen har intagit i Balkenmålet. Enligt kommitténs förslag skall aktiens värde som huvudregel motsvara marknadspriset, om aktien är noterad på börs eller på annat sätt föremål för marknadsmässig handel med regelbundna noteringar och i annat fall grundas på det pris som kan påräknas vid en försäljning under normala förhållanden. Enligt kommitténs förslag skall det vara möjligt att frånga börskursen, om det finns särskilda skäl. Kommittén föreslår vidare att det även fortsättningsvis skall finnas en särregel för de fall då inlösenförfarandet har föregåtts av ett offentligt uppköpserbjudande (se vidare avsnitt 16.2.3).

16.2.2 Huvudregeln

Regeringens förslag: Lösenbeloppet skall bestämmas så att det motsvarar det pris för aktien som kan påräknas vid en försäljning under normala förhållanden. För aktie som är föremål för handel vid börs, auktoriserad marknadsplats eller någon annan reglerad marknad skall lösenbeloppet motsvara det noterade värdet, om inte särskilda skäl motiverar något annat.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 2001:1 s. 134 och 1997:22 s. 280 f.).

Remissinstanserna: Kommitténs förslag har mött blandade reaktioner bland remissinstanserna. *Stockholms tingsrätt*, *Sveriges arbetsgivareförbund*, *Industriförbundet*, *Byggtreprenörerna*, *Uppsala universitet* och *Försäkringsförbundet* har tillstyrkt förslaget medan *Sveriges Aktiesparares Riksförbund* och *Aktiefrämjandet* har avstyrkt det. Flera remissinstanser, bl.a. *Fjärde AP-fonden*, *Grossistförbundet Svensk Handel*, *Svenska Revisorsamfundet SRS*, *Sveriges advokatsamfund* och *Fondbolagens förening* har, utan att avstyrka förslaget, ställt sig negativa till förslaget eller delar därav.

En stor del av invändningarna mot kommitténs förslag har gällt frågan om i vilken grad börskursen bör vara vägledande vid fastställande av lösenbeloppet. Några remissinstanser, bl.a. *Fjärde AP-fonden*, *Sveriges Aktiesparares Riksförbund* och *Svenska Revisorsamfundet SRS*, har menat att en värdering enligt börskursen ofta innebär ett gynnande av majoriteten på minoritetens bekostnad. *Sveriges Aktiesparares Riksförbund*, *Fondbolagens förening* och *Svenska Revisorsamfundet SRS* har menat att förslaget leder till omotiverade skillnader mellan värderingen av aktiemarknadsbolag och värderingen av andra bolag. Flera remiss-

instanser, bl.a. *Grossistförbundet Svensk Handel*, *Sveriges advokatsamfund* och *Fondbolagens förening*, har ansett att det bör finnas ett större utrymme för alternativa värderingsmetoder än vad som följer av kommitténs förslag.

Bakgrund: Frågan om vilket pris som skall betalas för aktierna har varit mycket omdiskuterad. I debatten kan två principiella synsätt urskiljas. Enligt det ena synsättet skall aktierna värderas i enlighet med sitt marknadsmässiga försäljningspris. Det andra synsättet innebär att aktiernas värde skall bestämmas på grundval av en företagsvärdering. Det har sagts att valet står mellan två värderingsobjekt, aktierna och bolaget (se NJA 1996 s. 293).

Till stöd för att aktiens värde som andel i bolaget skall ligga till grund för lösenbeloppets bestämmande även i fråga om börsnoterade aktier brukar anföras i huvudsak följande. Företagsvärdet representerar det pris som en förständig och upplyst köpare eller säljare av hela företaget är beredd att acceptera. Börsvärdet utgörs av antalet aktier i bolaget multiplicerat med börskursen. Börskursen uttrycker dock endast priset på en marginell aktie, en minoritetsaktie, en viss dag. Noteringen säger ingenting säkert om till vilket pris en affär skulle kunna göras. Om priset på den enskilda aktien skulle sammanfalla med priset på en kontrollpost eller priset på samtliga aktier i bolaget, är detta en ren tillfällighet. Börskursen bestäms även av många andra faktorer än företagsvärdet. I vart fall vid s.k. take-over erbjudanden är företagsvärdet alltid högre än börsvärdet och detta övervärde bör komma aktieägarna tillgodo, särskilt som de kan ha haft en välgrundad uppfattning om att de skulle kunna realisera detta värde (Flodhammar, *Företagsvärdering vid tvångsinlösen*, 1980, s. 21 f.).

Skälen för att aktiernas marknadsvärde skall utgöra utgångspunkten vid fastställandet av lösenbeloppet utvecklas av Högsta domstolen i domen i Balkenmålet. Skälen kan sammanfattas enligt följande. Tvångsinlösen av minoritetsaktier företer likheter med expropriation. En tvångsinlösen bör följaktligen, i enlighet med allmänna expropriationsrättsliga principer, så långt som möjligt ge samma ekonomiska resultat för minoritetsaktieägarna som en frivillig försäljning av aktierna. Lösenbeloppet bör bestämmas på ett och samma sätt oavsett om det är majoriteten eller minoriteten som tar initiativet till inlösen. Det finns därför knappast något utrymme för att ge minoritetsaktieägarna ett övervärde därför att det är fråga om inlösen av deras aktier. Det bör inte heller komma i fråga att ge minoritetsaktieägarna en ersättning som överstiger marknadspriset under hänvisning till latent övervärden i bolaget. I den mån det finns ett substansvärde i bolaget som överstiger det totala marknadspriset på bolagets aktier, kan skillnaden komma aktieägarna till godo endast i samband med bolagets upplösning. En sådan upplösning kan emellertid normalt inte genomdrivas av minoritetsaktieägarna. Övervägande skäl talar därför för att värdera aktierna efter deras noterade marknadsvärde, när ett sådant finns och när inte omständigheterna i det enskilda fallet ger vid handen att detta värde är olämpligt som måttstock. Noterade kurser godtas också i betydande utsträckning i andra sammanhang, t.ex. i beskattningssammanhang.

Skälen för regeringens förslag: Kommittén har ansett att det är otillfredsställande att frågan om hur lösenbeloppet skall bestämmas inte reg-

leras i lag. Enligt kommitténs bedömning har inlösen sådana likheter med expropriativa förfoganden, att lagstiftningen bör uppfylla de krav som uppställs i 2 kap. 18 § regeringsformen. Där föreskrivs att ersättning till den som genom expropriation eller annat sådant förfogande tvingas avstå sin egendom skall bestämmas enligt grunder som anges i lag. Kommittén har därför föreslagit att det införs lagbestämmelser om grunderna för beräkning av lösenbeloppet.

Vi delar kommitténs bedömning att det finns ett behov av generella lagregler om hur lösenbeloppet skall fastställas. Rättsläget har visserligen klarnat väsentligt efter Högsta domstolens avgörande i Balkenmålet men det har även efter denna dom förts en livlig debatt i frågan om hur lösenbeloppet lämpligen bör bestämmas. Mot den bakgrunden är det angeläget att lagtexten i fortsättningen ger så tydliga besked som möjligt i frågan. Ett förtydligande i lagtexten kan också bidra till att minska spekulatören i aktier inför och under ett inlösenförfarande. Därtill kommer, såsom kommittén har påpekat, att en lagreglering får anses vara befogad från konstitutionella utgångspunkter. Vi anser därför att den nya lagen bör innehålla bestämmelser om grunderna för beräkning av lösenbeloppet.

När det gäller frågan om vilken innebörd dessa bestämmelser bör ha gör vi följande överväganden.

Såväl kommittén som Högsta domstolen har ansett det vara naturligt att lösenbeloppet skall bestämmas på grundval av expropriationsrättsliga principer. Några remissinstanser, bl.a. *Sveriges advokatsamfund* och *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet*, har ifrågasatt denna utgångspunkt. Enligt fakultetsnämnden borde reglerna i stället ta sin utgångspunkt i den sammanvägning av partsvärderingarna som gäller vid privata avtal om överlåtelser. Advokatsamfundet har efterlyst en mer förutsättningslös utgångspunkt för hur bedömningen skall ske.

Enligt vår uppfattning finns det visserligen, såsom *Lagrådet* har påpekat, viktiga skillnader mellan inlösen av aktier och expropriation. På det stora hela anser vi likväl att den liknelse med expropriativa förfaranden som Högsta domstolen gjorde i Balkenmålet har gott fog för sig. För den enskilde aktieägaren torde ett tvångsvist frånhållande av aktier inom ramen för ett inlösenförfarande i praktiken ofta ha samma innebörd som om hans eller hennes egendom tas i anspråk genom expropriation. Särskilt när det gäller inlösen av aktier i aktiemarknadsbolag med ett stort antal aktieägare ligger det närmare till hands att dra paralleller till expropriation än till ett frivilligt överlåtelseavtal. Mot denna bakgrund är det rimligt att låta expropriationsrättsliga principer ligga till grund för reglerna om hur lösenbeloppet skall bestämmas. Vi anser följaktligen att reglerna, i enlighet med vad som gäller inom expropriationsrätten (jfr t.ex. SOU 1969:50 s. 148), bör syfta till att säkerställa att minoritetsaktieägarens förmögenhetsställning efter inlösenförfarandet är densamma som om inlösen inte hade ägt rum.

Kommittén har ansett att en bestämmelse om att lösenbeloppet normalt skall bestämmas efter aktiernas marknadsvärde är bäst ägnad att tillgodose det nyss nämnda syftet. Såsom tidigare har framgått är detta också den slutsats som Högsta domstolen har kommit till i Balkenmålet. Enligt vår uppfattning talar goda skäl för en sådan ordning. Särskilt när det gäller aktier som är föremål för omfattande och regelbunden börs-handel framstår det som lämpligt att tillmäta aktiernas marknadsvärde

avgörande betydelse när lösenbeloppet bestäms. Visserligen kan det, såsom flera remissinstanser påtalat, förekomma fall då en värdering enligt börskursen kan leda till ett otillfredsställande resultat. Enligt vår uppfattning finns det emellertid inte fog för att hävda att denna kurs generellt skulle vara en olämplig värdemätare. Det måste i stället antas att den kurs som betalas för aktierna på en fungerande aktiemarknad under normala förhållanden representerar aktiernas verkliga värde i innehavarens hand. Det är ju det värdet som aktieägaren skulle ha haft möjlighet att vid en viss given värderingstidpunkt tillgodogöra sig om frågan om inlösen inte hade aktualiserats. Det förhållandet att det, såsom bl.a. *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* och *Svenska Revisorsamfundet SRS* har påtalat, kan finnas övervärden i bolaget som inte återspeglas i börskursen är i det sammanhanget av mindre betydelse. Ett sådant övervärde kan, såsom Högsta domstolen har uttalat i Balkendomen, komma aktieägarna till godo endast i samband med bolagets upplösning och är följaktligen som regel inte åtkomligt för en minoritetsaktieägare. Till det sagda kommer att en regel om att lösenbeloppet skall fastställas efter aktiernas marknadsvärde är betydligt enklare att tillämpa och leder till en bättre förutsebarhet än en regel som bygger på en mer teoretiskt orienterad värderingsmodell.

Även om aktiernas noterade värde alltså enligt vår uppfattning som regel får anses vara en lämplig värderingsnorm är det angeläget att kopplingen till marknadsvärdet inte blir alltför kategorisk. Detta har också framhållits av flera remissinstanser, bl.a. *Stockholms Fondbörs* och *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet*. Även Högsta domstolen har varit inne på detta i Balkenmålet. Domstolen uttalade i domen att börskursens värde som måttstock bör prövas. Vi har samma uppfattning. Regleringen bör alltså medge en viss flexibilitet. Detta bör gälla såväl i fråga om värderingsmetod som i fråga om värderingstidpunkt. Vi återkommer till den senare frågan i avsnitt 16.2.4. Redan här vill vi emellertid framhålla att vissa av de problem, som några remissinstanser har ansett vara förknippade med kommitténs förslag till *värderingsmetod*, enligt vår uppfattning snarare har att göra med frågan om vilken *värderingstidpunkt* som bör väljas. Detta gäller i synnerhet de fall där majoritetsaktieägaren, medvetet eller omedvetet, har orsakat en kursnedgång inför påkallandet av inlösen. I sådana fall finns det enligt vår uppfattning i och för sig inte något att erinra mot att lösenbeloppet bestäms med ledning av börskursen, så länge den värdenedgång som majoritetsaktieägaren har förorsakat tas i beaktande vid valet av värderingstidpunkt.

I andra fall kan det emellertid, som vi redan har konstaterat, framstå som mindre lämpligt att över huvud taget använda sig av börskursen när lösenbeloppet bestäms. Det bör därför finnas utrymme att frånga denna kurs. Enligt kommitténs förslag skall det krävas särskilda skäl för detta. Som exempel på situationer då det kan finnas sådana skäl har kommittén nämnt det fallet att kursen har manipulerats genom brottsliga förfaranden och det fallet att kursen, utan att något sådant brott föreligger, har påverkats av vilseledande information. Kommittén har också nämnt det fallet att en noterad aktie blir föremål för avslut så pass sällan att den noterade kursen inte kan utgöra ett riktigt mått på aktiens värde.

Flera remissinstanser har ansett att utrymmet för att frånga börskursen bör vara större än vad som följer av kommitténs uttalanden. Vi delar denna uppfattning. Börskursen kan enligt vår uppfattning vara en olämplig måttstock även i andra situationer än de som kommittén har haft för ögonen. Det kan förekomma att börskursen har sjunkit till följd av majoritetsaktieägarens agerande utan att det har förekommit något otillbörligt agerande eller något vilseledande. Så kan vara fallet t.ex. när börskursen är en direkt följd av det belopp som majoritetsaktieägaren har erbjudit för aktierna vid ett offentligt uppköpserbud som har föregått inlösenförfarandet. Om ett sådant erbjudande inte har accepterats av tillräckligt många aktieägare för att särregeln skall vara tillämplig (se nedan), kan det inge betänkligheter att lägga börskursen till grund för lösenbeloppets bestämmande. En sådan ordning skulle i praktiken kunna leda till att särregeln ges ett vidare tillämpningsområde än vad som är önskvärt och att en anbudsgivare vid ett offentligt uppköpserbud väljer att lägga sitt bud på en lägre nivå än vad han eller hon annars skulle ha gjort. En alltför kategorisk koppling till börskursen kan i vissa fall också leda till ett slags cirkeleffekt där börskursen speglar marknadens förväntningar om vilket lösenbelopp som skiljenämnden eller domstolen – på grundval av aktiens börskurs – kommer att fastställa.

Det är mot denna bakgrund angeläget att den skiljenämnd eller domstol som har att pröva en lösenfråga i det enskilda fallet noga överväger om det finns omständigheter som innebär att börskursen inte är en lämplig måttstock på aktiens värde. För att huvudregeln inte helt skall förlora sin innebörd bör börskursen emellertid inte kunna frångås utan vidare. Det bör krävas att det är fråga om en situation som skiljer sig från normalfallet. En sådan regel kan lämpligen formuleras på det sätt som kommittén har föreslagit, nämligen att lösenbeloppet för noterade aktier skall motsvara det noterade värdet, om inte särskilda skäl föranleder något annat. Frågan om vad som närmare bör krävas för att huvudregeln skall frångås och vilka värderingsmetoder som i sådana fall skall tillämpas bör överlämnas till rättstillämpningen. Vi avser att följa rättsutvecklingen på området.

Här bör tilläggas att det kan finnas situationer då börskursen just på *påkallandedagen* framstår som en olämplig värdemätare. Så kan vara fallet t.ex. om börskursen vid den tidpunkten kraftigt avviker från den aktiens ”normala” kurs. Som vi redan har varit inne på bör det i dessa fall vara möjligt att välja en annan värderingstidpunkt än påkallandedagen. Härigenom skapas ytterligare flexibilitet i regelsystemet. Vi återkommer till frågan om värderingstidpunkt i avsnitt 16.2.4.

När det gäller aktier som inte är noterade på börs eller annan marknadsplats kan det vara svårt att fastställa ett marknadsvärde. Den principiella utgångspunkten för hur lösenbeloppet skall bestämmas bör emellertid enligt vår uppfattning vara densamma i dessa fall som när det är fråga om noterade aktier. Lösenbeloppet bör med andra ord bestämmas utifrån aktiernas verkliga eller beräknade försäljningsvärde. Om aktien, trots att den inte varit noterad, har varit föremål för någorlunda regelbunden handel bör lösenbeloppet bestämmas med ledning av vad aktien har betingat vid en sådan handel. Om någon handel inte har förekommit eller om handeln har varit mycket begränsad bör lösenbeloppet i stället grundas på ett beräknat försäljningsvärde. En sådan

beräkning kan ta sin utgångspunkt i t.ex. bolagets resultat eller ställning. Även jämförelser med aktier av liknande slag, för vilka det finns ett marknadsvärde utbildat, kan komma till användning.

Sammanfattningsvis föreslår vi alltså att reglerna om lösenbeloppet ges följande innebörd. Lösenbeloppet skall bestämmas så att det motsvarar det pris för aktien som kan påräknas vid en försäljning under normala förhållanden. För aktie som är föremål för handel på börs, auktoriserad marknadsplats eller någon annan reglerad marknad skall lösenbeloppet motsvara det noterade värdet, om inte särskilda skäl motiverar något annat. Vi avser att följa hur dessa regler tillämpas och vilka effekter de får för olika aktieägargrupper.

16.2.3 Särregeln

Regeringens förslag: Om ett inlösenförfarande har föregåtts av ett offentligt uppköpserbjudande som har accepterats av ägare till minst nio tiondelar av de aktier som erbjudandet har avsett, skall lösenbeloppet motsvara det erbjudna vederlaget, om inte särskilda skäl motiverar något annat.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 2001:1 s. 134 och SOU 1997:22 s. 282 f.).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag. *Stockholms universitet*, *Fjärde AP-fonden* och *Sveriges Aktiesparares Riksförbund* har emellertid förordat större möjligheter att frånga det av majoritetsaktieägaren erbjudna vederlaget än vad som följer av kommitténs förslag. *Svenska Revisor-samfundet SRS* har ansett att en förutsättning för att särregeln skall kunna tillämpas bör vara att värdet grundas på ett betydande antal transaktioner.

Skälen för regeringens förslag: I 14 kap. 31 § tredje stycket aktiebolagslagen föreskrivs i dag att om moderbolaget har förvärvat större delen av sina aktier i dotterbolaget på grund av en inbjudan till en vidare krets att till moderbolaget överlåta sådana aktier mot visst vederlag, skall lösenbeloppet motsvara vederlaget, om inte särskilda skäl föranleder annat. Bestämmelsen bygger på tanken att ett pris som har accepterats av de allra flesta minoritetsaktieägare bör kunna godtas även av återstående aktieägare. I likhet med kommittén anser vi att detta är en rimlig och lämplig utgångspunkt. Om en överväldigande majoritet av de aktieägare till vilka erbjudandet har riktats har ansett att det erbjudna vederlaget bör accepteras, är det enligt vår uppfattning i normala fall naturligt att betrakta detta vederlag som representativt för aktiernas verkliga värde i den bemärkelse som vi tidigare har diskuterat. Lagstiftningen i flera andra europeiska länder, bl.a. Storbritannien, bygger också på ett sådant synsätt.

Den nu gällande regeln förutsätter för sin tillämplighet att moderbolaget har förvärvat större delen av sina aktier i målbolaget på grund av erbjudandet. Detta innebär att regeln aldrig blir direkt tillämplig i de fall då budgivaren redan före erbjudandet äger hälften eller mer av aktierna i bolaget. Enligt vår uppfattning är denna begränsning inte motiverad. Det avgörande bör i stället vara att en tillräckligt stor andel av de aktieägare

till vilka erbjudandet riktat sig har godtagit det erbjudna priset. Såsom kommittén har anfört, bör därför regeln vara tillämplig i samtliga fall då anbudsgivaren riktar sitt erbjudande till samtliga övriga aktieägare och ägare till mer än nio tiondelar av de aktier som erbjudandet har avsett accepterar erbjudandet. En sådan ordning överensstämmer med vad som gäller i bl.a. den brittiska lagstiftningen. Även de tvångsinlösenregler som finns i EG:s direktiv om uppköpserbjudanden (se artikel 15) har denna innebörd.

Såsom några remissinstanser har påpekat finns det situationer då en tillämpning av särregeln leder till ett otillfredsställande resultat. Vi anser därför att det bör finnas möjligheter att frångå särregeln när särskilda skäl föranleder det. Detta överensstämmer med gällande rätt. Exempel på sådana särskilda skäl kan vara att det har förflutit en längre tid mellan det på erbjudandet grundade aktieförvärvet och inlösenförfarandet. Ett annat särskilt skäl kan vara att informationsunderlaget har varit ofullständigt eller att nya viktiga omständigheter har tillkommit (jfr prop. 1975:103 s. 533). Enligt vår uppfattning ger en reglering med denna innebörd domstolar och skiljenämnder ett tillräckligt utrymme att i varje enskilt fall pröva om det vederlag som moderbolaget har erbjudit utgör ett skäligt lösenbelopp.

16.2.4 Värderingstidpunkt

Regeringens förslag: Lösenbeloppet skall bestämmas efter aktiens värde den dag då någon av parterna lämnade tvisten till prövning av skiljemän ("påkallandedagen"), om det inte finns skäl att tillämpa en tidigare värderingstidpunkt.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 2001:1 s. 134 och SOU 1997:22 s. 284 f.).

Remissinstanserna: Det stora flertalet remissinstanser har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag. *Sveriges Aktiesparares Riksförbund* har emellertid invänt att kommitténs förslag i praktiken lägger värderingstidpunkten i moderbolagets hand. Förbundet har vidare ansett att betydelsen av förhandstillträde borde belysas.

Skälen för regeringens förslag: Som vi redan har varit inne på kan frågan om vid vilken tidpunkt aktierna skall värderas ofta vara av väl så stor betydelse som frågan om vilken värderingsmetod som skall tillämpas. I den nuvarande aktiebolagslagen finns inte några bestämmelser om värderingstidpunkten. Frågan har emellertid belysts i förarbeten och i rättspraxis. I motiven till 1975 års aktiebolagslag uttalades att det var principiellt riktigast att fastställa lösenbeloppet med hänsyn till aktiens värde vid tiden för moderbolagets begäran om tvistens prövning av skiljemän, dvs. vid den s.k. påkallandetidpunkten (se prop. 1975:103 s. 533 f.). Det föredragande statsrådet uttalade emellertid vidare (s. 534) att det är möjligt att aktiernas värde vid påkallandetidpunkten måste bedömas i ljuset av senare framkomna omständigheter. Som exempel nämndes att det under inlösenförfarandet upptäckts att det på dotterbolagets mark finns värdefulla naturtillgångar.

Det synsätt som kommer till uttryck i lagens förarbeten har sedermera bekräftats i rättspraxis. Genom rättsfallet NJA 1992 s. 872 slog Högsta domstolen fast att påkallandedagen är den relevanta tidpunkten, när det gäller fall då särregeln inte är tillämplig. Enligt domstolen är denna värderingstidpunkt väl ägnad att tillgodose det behov som finns av att vid värderingen eliminera värdepåverkan från moderbolagets sida. Den olägenhet som kan följa av en tidig värderingstidpunkt balanseras enligt Högsta domstolen av att ersättning utgår för avkastning för tiden från påkallandedagen. Principen om påkallandedagen som relevant värderingstidpunkt har tillämpats även i NJA 1996 s. 293.

Värderingstidpunkten bör enligt vår mening bestämmas så, att minoritetsaktieägaren inte får tillgodogöra sig favörer av majoritetsaktieägarens insatser under inlösenförfarandet och inte heller utsättas för förluster genom att minoritetsaktierna sjunker i värde på grund av åtgärder som majoritetsaktieägaren vidtar under denna tid. Såsom Högsta domstolen har funnit, tillgodoses detta intresse bäst genom att aktierna värderas efter förhållandena på påkallandedagen.

Principen om påkallandedagen som värderingstidpunkt bör av naturliga skäl inte gälla i de fall då särregeln skall tillämpas. I dessa fall skall ju lösenbeloppet som regel motsvara det vederlag som majoritetsaktieägaren har lämnat i uppköpserbjudandet. Såsom kommittén har konstaterat, torde värderingen av vederlaget få hänföras till uppköpserbjudandets löptid om vederlaget skulle utgöras av annat än kontanter, t.ex. aktier.

Det kan finnas anledning att frånga principen även i andra fall. Det kan förekomma att kursen inför inlösenförfarandet har genomgått sådana förändringar att det framstår som otillfredsställande att värdera aktierna efter förhållandena vid denna tidpunkt. Det bör därför, såsom vi tidigare har konstaterat (jfr avsnitt 16.2.3), finnas en möjlighet för skiljenämnden eller domstolen att förlägga värderingstidpunkten till en tidpunkt som infaller före påkallandedagen. Som exempel på en situation då detta kan vara motiverat har kommittén nämnt det fallet att majoritetsaktieägaren utnyttjar sin ställning till att sänka aktiernas marknadsvärde genom att inför ett förestående inlösenförfarande låta bolaget avhända sig värdefulla tillgångar till ett majoritetsaktieägare närstående bolag. Kommittén uttalar vidare att ett beaktande av åtgärder av angivet slag måste förutsätta att de framstår som otillbörliga.

Enligt vår uppfattning finns det anledning att inta en något mindre restriktiv inställning än vad kommittén har gjort när det gäller vad som bör krävas för att frånga påkallandedagen som värderingstidpunkt. Det avgörande bör enligt vår uppfattning vara intresset av att finna en så rättvisande värderingstidpunkt som möjligt. Om värdet per påkallandedagen inte framstår som det mest rättvisande, bör det följaktligen vara möjligt att välja en annan tidpunkt, även om kursförändringarna inte har sin grund i något otillbörligt agerande från majoritetsaktieägarens sida. Det kan t.ex. röra sig om fall då börskursen på påkallandedagen, till följd av onormala svängningar på marknaden, kraftigt avviker från aktiens kurs under den föregående tiden eller då aktiens värde på ett märkbart sätt har påverkats av den omständigheten att majoritetsaktieägarens aktieinnehav har nått upp i en nivå som berättigar till tvångsinlösen.

Mot bakgrund av de överväganden som nu har gjorts anser vi att lagen bör utformas på ett sätt som ger domstolarna och skiljenämnderna utrymme att välja en med hänsyn till alla omständigheter lämplig tidpunkt för värderingen av aktierna. Denna tidpunkt bör emellertid inte få förläggas till en tidpunkt som infaller efter påkallandedagen. I lagrådsremissen föreslog vi en regel av innebörd att värderingen av minoritetsaktierna vid inlösen, som inte har föregåtts av ett offentligt uppköps-erbjudande, skall ske efter förhållanden på påkallandedagen, om det inte finns "särskilda skäl" att välja en tidigare värderingstidpunkt. *Lagrådet* har ansett att uttrycket "särskilda skäl" är för restriktivt och att en annan värderingstidpunkt än påkallandedagen bör kunna väljas om det finns "skäl" för det. Vi delar Lagrådets uppfattning som ligger väl i linje med de överväganden som vi har gjort i det föregående.

16.2.5 Ränta och jämkning

Regeringens förslag: En aktieägare vars aktier har inlösts skall ha rätt till ränta på lösenbeloppet från den dag då tvisten hänsköts till rättslig prövning till dess att domen avseende lösenbeloppet vinner laga kraft. Ränta skall utgå enligt den räntesats som anges i 5 § räntelagen (1975:635), dvs. den av Riksbanken vid varje tidpunkt gällande referensräntan med ett tillägg av två procentenheter.

Regeringens bedömning: Det bör inte införas några regler om jämkning av lösenbeloppet.

Kommitténs förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Kommittén har föreslagit att räntesatsen skall utgöras av statslåneräntan. Kommittén har inte diskuterat frågan om jämkning av lösenbeloppet (SOU 2001:1 s. 134 och SOU 1997:22 s. 286 f.).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag. Några remissinstanser, bl.a. *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* och *Sveriges Aktiesparares Riksförbund*, har ansett att den räntesats som kommittén har föreslagit är alltför låg. Vidare har Aktiespararna och *Första AP-fonden* ansett att ränta, vid tillämpning av särregeln, skall utgå från den dag då budvederlaget blev tillgängligt för de aktieägare som accepterade budet. *Stockholms tingsrätt* har ansett att räntebestämmelsen bör kompletteras med en bestämmelse om jämkning av lösenbeloppet på grund av förändringar i det allmänna prisläget.

Förslaget i utkastet till lagrådsremiss 2004-02-09: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. I utkastet föreslogs emellertid en regel om att lösenbeloppet skulle kunna jämkas med hänsyn till öknings i det allmänna prisläget efter det att skiljeförfarandet påkallades.

Remissinstanserna: Vid det remissmöte som Justitiedepartementet anordnade i mars 2004 ifrågasatte *Sveriges advokatsamfund* behovet och lämpligheten av en jämningsregel.

Bakgrund: Enligt 14 kap. 33 § andra stycket aktiebolagslagen har en aktieägare vars aktier har lösts in rätt till skälig ränta på lösenbeloppet när reglerna om förhandstillträde har tillämpats. Räntan skall utgå från den tidpunkt då moderbolaget har ställt säkerhet för kommande lösen-

belopp. I skiljemannapraxis har tillämpats en räntesats som motsvarar avkastningsränta enligt 5 § räntelagen (1975:635).

Aktiebolagslagen innehåller inte någon bestämmelse om ränta för tiden innan säkerhet ställdes. I rättspraxis har det emellertid ansetts att minoritetsaktieägarna bör få ränta på lösenbeloppet redan från påkallandedagen. Syftet med denna ränta är att kompensera minoritetsaktieägarna för att de inte har tillgång till lösenbeloppet under inlösenförfarandet. I NJA 1996 s. 293 har Högsta domstolen sålunda funnit att minoritetsaktieägaren skall ha rätt till avkastningsränta enligt räntelagen, beräknad på lösenbeloppet, från påkallandedagen till dess att domen varigenom lösenbeloppet har blivit fastställt har vunnit laga kraft.

Skälen för regeringens förslag: Enligt vår uppfattning finns det goda skäl för de principer om ränta som har utvecklats i praxis. Vi anser att det är rimligt att den minoritetsaktieägare vars aktier har inlösts kompenseras för att han eller hon inte har tillgång till lösenbeloppet för alternativa placeringar under den tid som förfarandet pågår. Med denna utgångspunkt är det naturligt att kompensation utgår redan från påkallandedagen. Som har framgått får detta också anses vara innebörden av gällande rätt. Vi föreslår att denna praxis nu lagfästs. Enligt vår mening finns det inte någon anledning att, såsom bl.a. *Sveriges Aktiesparares Riksförbund* har förordat, tillämpa en annan princip i de fall då lösenbeloppet fastställs med tillämpning av särregeln.

När det gäller frågan om vilken räntesats som bör tillämpas finns det några olika alternativ.

Ett alternativ är att, i enlighet med principerna i rättsfallet NJA 1996 s. 293, tillämpa räntelagens bestämmelser om avkastningsränta. Vid tidpunkten för det nämnda avgörandet innebar bestämmelserna att ränta skulle utgå med det s.k. diskontot med ett tillägg av två procentenheter. Den 1 juli 2002 ersattes diskontot av en referensränta baserad på Riksbankens s.k. reporänta. Vid den tidpunkten låg reporäntan drygt två procentenheter över diskontot. I praktiken innebar alltså övergången från diskonto till reporänta en höjning av räntelagens avkastningsränta (jfr prop. 2001/02:132 s. 32). Referensräntan för år 2003 uppgick till igenomsnitt 3,5 procent. Under samma period uppgick räntelagens avkastningsränta i genomsnitt till 5,5 procent.

Ett annat alternativ är att tillämpa statslåneräntan. Detta alternativ har förordats av kommittén. Statslåneräntan fastställs av Riksgäldskontoret och är ett genomsnitt av marknadsräntan på statsobligationer med en återstående löptid på minst 5 år (se 2 § förordningen [1996:311] med instruktion för riksgäldskontoret). År 2003 låg statslåneräntan i genomsnitt på 4,4 procent, alltså en dryg procentenhet under räntelagens avkastningsränta för samma period.

Några remissinstanser har framfört synpunkter i frågan om lämplig räntenivå. *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* har ansett att utgångspunkten bör vara att det närmast till hands liggande placeringsalternativet är aktiemarknaden och inte räntebärande placeringar. Med en sådan utgångspunkt bör räntenivån enligt nämnden utgöras av upplåningsräntan på marknaden, vilken ligger några procentenheter över statslåneräntan. *Sveriges Aktiesparares Riksförbund* har förordat att ränta bör utgå så att den motsvarar en riskfri ersättningsplacering jämte en viss riskpremie. *Svenska Revisorsamfundet SRS* har menat att den av kom-

mittén föreslagna räntesatsen är fördelaktig för förvärvaren och kan ge incitament för att dra ut på rättsprocessen.

Kommitténs argumentation för att statslåneräntan bör tillämpas knyter an till den nuvarande aktiebolagslagens bestämmelse (14 kap. 33 § andra stycket) om ränta i samband med förhandstillträde. Eftersom majoritetsaktieägaren i dessa fall är skyldig att ställa säkerhet för lösenbeloppet ligger det enligt kommittén nära till hands att koppla räntan till den ränta som gäller för statsobligationer, vilka normalt brukar anses som en riskfri placering.

Enligt vår uppfattning bör utgångspunkten vid utformningen av räntebestämmelserna vara att minoritetsaktieägaren skall kompenseras för att han eller hon under inlösenprocessens gång inte kan placera lösenbeloppet på något annat sätt. Räntan bör således motsvara skälig avkastning på en alternativ placering av lösenbeloppet, varvid man inte bör fästa någon avgörande betydelse vid det förhållandet att majoritetsaktieägaren i samband med ett eventuellt förhandstillträde är skyldig att ställa säkerhet för beloppet. Med dessa utgångspunkter framstår räntelagens avkastningsränta som en lämplig lösning (jfr prop. 1975:102 s. 46 och 52 f.). En sådan reglering står också i överensstämmelse med den rättspraxis som har utvecklats på området. I lagrådsremissen föreslog vi därför att en aktieägare vars aktier har inlösts skall ha rätt till ränta på lösenbeloppet enligt 5 § räntelagen från påkallandedagen till dess att domen avseende lösenbeloppet vinner laga kraft.

Lagrådet har ifrågasatt om avkastningsränta är det lämpligaste alternativet och i stället föreslagit en ränta motsvarande räntan för upplåning av lösenbeloppet med placering i aktier. Enligt *Lagrådet* är sådan ränta lämpligare än avkastningsränta enligt räntelagen, eftersom aktieägaren kanske hade föredragit en placering i aktier framför en sådan placering med fullgod säkerhet som avkastningsräntan bygger på. Vi delar inte denna uppfattning. Det finns enligt vår mening inte anledning att i just detta fall göra några andra antaganden om utfallet av en alternativ placering än de som ligger bakom räntelagens regel om avkastningsränta. Vi vidhåller därför det förslag vi lämnade i lagrådsremissen.

Enligt *Stockholms tingsrätt* kan det ifrågasättas om inte räntebestämmelsen bör kompletteras med en regel för anpassning till utvecklingen av det allmänna prisläget. En sådan bestämmelse fanns med i det utkast till lagrådsremiss som Justitiedepartementet presenterade i februari 2004. *Sveriges advokatsamfund* har ifrågasatt behovet och lämpligheten av en sådan bestämmelse. Vi delar samfundets uppfattning att en sådan bestämmelse inte bör införas. Visserligen kan det ibland gå förhållandevis lång tid mellan tidpunkten för påkallande av skiljeförfarande och det slutliga fastställandet av lösenbeloppet. Enligt vår uppfattning får emellertid minoritetsaktieägarna även i dessa fall anses vara tillräckligt tillgodosedda genom de ränteregler som vi har föreslagit i det föregående. Det bör särskilt påpekas att avkastningsränta enligt vårt förslag kommer att utgå redan från påkallandedagen (och således inte, som vid expropriation, först från tidpunkten för förvärvarens tillträde). En rätt till såväl avkastningsränta som uppräknings av lösenbeloppet kan därför innebära en viss överkompensation.

16.3.1 Prövning av tvist om inlösen

Regeringens förslag: Tvister om inlösen av minoritetsaktier skall prövas av en skiljenämnd. Lagen (1999:116) om skiljeförfarande skall tillämpas vid skiljenämndens handläggning, såvida inte annat föreskrivs i aktiebolagslagen. Tvister om inlösen av konvertibler och teckningsoptioner skall handläggas på i huvudsak samma sätt.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 2001:1 s. 134 f. och 138 samt SOU 1997:22 s. 264, 406 och 411 f.).

Remissinstanserna: Det stora flertalet remissinstanser har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag. *Svea hovrätt* har ansett att det bör vara möjligt att i bolagsordningen föreskriva att en tvist skall prövas av allmän domstol i stället för av skiljenämnd.

Skälen för regeringens förslag: I dag prövas tvister om inlösen av tre skiljemän. Lagen (1999:116) om skiljeförfarande tillämpas, om inte annat föreskrivs i aktiebolagslagen. Kommittén har föreslagit att denna ordning skall bestå. *Svea hovrätt* har invänt mot kommitténs förslag och menat att det bör införas en möjlighet att i bolagsordningen bestämma att en tvist skall prövas av allmän domstol i stället för av skiljenämnd. Enligt hovrätten framstår en sådan möjlighet, med hänsyn till kostnaderna för ett skiljeförfarande, som särskilt motiverad när det gäller privata aktiebolag. Även *Lagrådet* har ifrågasatt den gällande ordningen.

I denna del vill vi först anmärka att vi delar kommitténs uppfattning om det rådande rättsläget, nämligen att aktiebolagslagens bestämmelser om hur inlösentvister prövas är tvingande. Det är alltså enligt vår uppfattning inte i dag möjligt att genom föreskrifter i bolagsordningen välja något annat förfarande som exempelvis en prövning i allmän domstol.

När det gäller frågan om vad som bör gälla i detta avseende i fortsättningen gör vi följande överväganden.

Det finns uppenbarligen omständigheter som talar för *Svea hovrätts* förslag. Som kommittén har konstaterat är det också internationellt vanligt förekommande att inlösentvister prövas direkt av allmän domstol. Det finns emellertid också skäl mot en sådan förändring. Den ordning som gäller i dag är väl inarbetad och har i huvudsak fungerat väl. Den innebär också vissa fördelar i förhållande till ett rent domstolsförfarande. En sådan fördel är att det typiskt sett är enklare att uppbringa den specialistkompetens som krävs i inlösentvister inom ramen för ett skiljeförfarande än inom ramen för ett domstolsförfarande. Ett skiljeförfarande är som regel också snabbare än ett domstolsförfarande, låt vara att – såsom *Lagrådet* har påpekat – förfarandet för utseende av skiljemän i inlösentvister medför att tidsvinster i sådana tvister är mindre än vad som normalt är fallet. Eftersom skiljenämndens avgörande får överprövas i allmän domstol, innebär reglerna samtidigt att man inte går miste om de rättssäkerhetsgarantier och den öppenhet som ett domstolsförfarande innebär. Enligt vår mening tillgodoser den nuvarande ordningen sålunda på ett rimligt sätt de olika krav som bör ställas på ett inlösenförfarande. Till detta kommer att ett system med två parallella processvägar skulle ge upphov till ett tämligen svåröverskådligt processuellt regelverk.

Vi anser därför att inlösentvister även fortsättningsvis alltid skall prövas av skiljenämnd. Liksom hittills bör lagen (1999:116) om skiljeförfarande tillämpas på skiljenämndens handläggning, såvida inte annat föreskrivs i aktiebolagslagen. Vi återkommer i de följande avsnitten till vilka särskilda processuella bestämmelser som bör finnas i aktiebolagslagen.

Det sagda gäller inlösentvister som handläggs i Sverige. Undantagsvis kan en inlösentvist komma att handläggas utomlands. Så blir fallet om en minoritetsaktieägare vill föra talan mot en utländsk majoritetsaktieägare om att denna skall lösa in minoritetsaktieägarens aktier. Minoritetsaktieägaren bör i ett sådant fall vara oförhindrad att väcka talan vid den utländska domstol som utgör majoritetsaktieägarens hemvistforum.

Som vi tidigare har konstaterat bör även konvertibler och teckningsoptioner kunna inlösas. Som regel bör en tvist om sådan inlösen handläggas gemensamt med en tvist om inlösen av aktier. I så fall är det naturligt att samma processuella regler tillämpas på hela tvisten. Det kan emellertid förekomma att en tvist avser endast frågan om inlösen av konvertibler och teckningsoptioner. Så kan bli fallet om inlösen har begärts av innehavaren av ett sådant finansiellt instrument eller om majoritetsaktieägaren har begärt inlösen av såväl aktier som sådana instrument men det är endast frågan om inlösen av det finansiella instrumentet som är tvistig. En sådan tvist bör lämpligen, med ett par undantag, handläggas på samma sätt som en tvist om inlösen av aktier. Vi återkommer i författningskommentaren till frågan om vilka undantag som bör gälla.

16.3.2 God man m.m.

Regeringens förslag: Om en majoritetsaktieägare vill lösa in aktier i ett bolag och en överenskommelse om detta inte kan träffas, skall han eller hon hos bolagets styrelse skriftligen begära att tvisten lämnas till en skiljenämnd och uppge sin skiljeman. Därefter skall styrelsen genom kungörelse och brev anmoda minoritetsaktieägarna att uppge sin skiljeman. Om dessa inte inom föreskriven tid uppger en gemensam skiljeman, skall styrelsen hos allmän domstol begära att den förordnar en god man för dem.

Stockholms tingsrätt skall vara exklusivt forum för förordnande av god man. Det skall krävas prövningstillstånd för att hovrätten skall överpröva tingsrättens beslut.

Den som förordnas till god man skall vara lämplig för uppdraget.

Den gode mannen skall utse en gemensam skiljeman för aktieägarna och i tvisten bevaka frånvarande aktieägares rätt. Han eller hon skall inta i allt väsentligt samma ställning som ett rättegångsombud.

Kommitténs förslag och bedömning: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag och bedömning. Kommittén har dock inte tagit upp frågan om den gode mannens ersättning. Vidare saknar bestämmelsen om att Stockholm tingsrätt skall vara exklusivt forum för förordnande av god man motsvarighet i kommitténs förslag. Detsamma gäller bestämmelsen om att den som förordnas som god man skall vara lämplig för uppdraget (SOU 2001:1 s. 134 f. och SOU 1997:22 s. 264 f.).

Remissinstanserna: Det stora flertalet remissinstanser har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag. *Sveriges advokatsamfund* har ansett att det borde övervägas något sätt för den gode mannen att säkerställa sitt arvode. *Sveriges Aktiesparares Riksförbund* och *Första AP-fonden* har efterlyst regler om vem som kan utses till god man.

Skälen för regeringens förslag: Den nuvarande aktiebolagslagen innehåller vissa särskilda bestämmelser för skiljeförfarandet när det är moderbolaget som har begärt inlösen (se 14 kap. 32 §). Bestämmelserna innebär att, om det inte har gått att nå en överenskommelse med minoritetsaktieägarna i dotterbolaget, så skall moderbolaget ge in en skriftlig begäran till dotterbolagets styrelse om att tvisten skall prövas av skiljemän. Moderbolaget skall samtidigt uppge sin skiljeman. Om en sådan begäran har kommit in, skall dotterbolagets styrelse ofördröjligen genom kungörelse anmoda de aktieägare mot vilka lösenanspråket riktas, att inom två veckor skriftligen uppge sin skiljeman. Om inte samtliga i aktieboken införda aktieägare inom föreskriven tid har uppgett en gemensam skiljeman, skall dotterbolagets styrelse begära hos allmän domstol att den förordnar en god man. Den gode mannen skall ansöka om förordnande av skiljeman och i tvisten bevaka frånvarande aktieägares rätt.

Kommittén har ansett att den nuvarande ordningen fungerar bra och har föreslagit att den skall bestå. I Justitiedepartementets utkast till lagrådsremiss 2004-02-09 konstaterades dock att det i praktiken nästan aldrig förekommer att minoritetsaktieägarna enas om en skiljeman. Det föreslog därför att bestämmelserna om att minoritetsaktieägarna genom kungörelse skall anmodas utse en gemensam skiljeman skulle tas bort för dessa bolag. *Sveriges Aktiesparares Riksförbund* och *Första AP-fonden* har invänt mot det förslaget och menat att det behövs ett förfarande som säkerställer att minoritetsaktieägarna och aktiemarknaden i övrigt informeras om att ett inlösenförfarande har inletts. Vi delar den uppfattningen. Till detta kommer att det kan ifrågasättas om en ordning som inte ger minoritetsaktieägarna en möjlighet att påverka valet av skiljeman är förenlig med Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna. Vi föreslår således att det även fortsättningsvis skall krävas att styrelsen genom kungörelse uppmanar minoritetsaktieägarna att uppge sin skiljeman. För att förbättra förutsättningarna för en snabb och effektiv hantering föreslår vi att frågor om förordnande av god man alltid prövas av Stockholms tingsrätt samt att det skall krävas prövningstillstånd för att hovrätten skall överpröva tingsrättens avgörande. I övrigt föreslår vi i dessa delar inte några väsentliga ändringar i förhållande till vad som gäller i dag.

Enligt gällande rätt skall en anmodan till aktieägarna att uppge sin skiljeman kungöras i Post- och Inrikes Tidningar och den eller de ortstidningar som styrelsen bestämmer. I lagrådsremissen föreslogs en motsvarande bestämmelse. *Lagrådet* har påpekat att bolagsordningar inte sällan innehåller bestämmelser om var kungörelser till aktieägarna om exempelvis bolagsstämmor skall införas. Enligt *Lagrådet* borde den föreslagna bestämmelsen kompletteras så att bolagets styrelse alltid skall lämna underrättelse om skiljeförfarandet i en sådan tidning. Vi anser att det finns fog för en sådan bestämmelse, såvitt gäller publika aktiebolag. Vi föreslår alltså att det vid inlösen av aktier i publika aktiebolag alltid

skall ske en kungörelse i, utöver Post- och Inrikes Tidningar, den eller de rikstäckande dagstidningar där kallelse till bolagsstämma enligt bolagsordningen skall kungöras.

Den nuvarande lagen innehåller inte några regler om vem som får utses till god man. I rättspraxis har det uttalats att den gode mannen skall ha integritet och gott omdöme samt kunskaper och erfarenhet av relevans för uppdraget (jfr NJA 2000 s. 41). *Sveriges Aktiesparares Riksförbund* och *Första AP-fonden* har efterlyst lagregler om att den som utses skall ha dokumenterad sakkunskap och vara helt fristående från majoritetsaktieägaren och målbolaget. Vi delar uppfattningen att det bör införas en lagregel om vem som kan utses till god man. Sådana regler finns när det gäller jämförbara situationer, som exempelvis förordnande av likvidator eller konkursförvaltare. Eftersom de krav som bör ställas på en god man kan variera beroende på omständigheterna i det enskilda fallet, bör emellertid en sådan regel enligt vår mening vara allmänt hållen. Vi föreslår därför, efter förebild i den nuvarande aktiebolagslagens regler om förordnande av likvidator (se 13 kap. 27 § fjärde stycket), en regel om att den som utses till god man skall vara lämplig för uppdraget. Vi återkommer i författningskommentaren till den närmare innebörden av detta krav.

När det gäller den gode mannens uppgift anger lagmotiven endast att denne, utöver sin befattning med val av skiljeman, skall bevaka aktieägarnas rätt i tvisten, såvida inte samtliga aktieägare kommer överens om något annat (se prop. 1975:103 s. 537). I rättspraxis har den gode mannen ansetts behörig att framställa yrkanden om lösenbeloppets storlek samt att föra talan mot skiljedomen och att överklaga i högre rätt (se NJA 1957 s. 1). I vissa andra avseenden har rättsläget ansetts vara oklart. Det har t.ex. ansetts vara osäkert om den gode mannen är behörig att ingå förlikning med moderbolaget för de frånvarande aktieägarnas räkning (se Dahlgren, B. & Moberg, K., *Tvångsinlösen av aktier*, 1976 s. 36 f.). Kommittén har mot bakgrund av det delvis oklara rättsläget ansett att frågan om den gode mannens behörighet bör klargöras i lagtexten. Under hänvisning till vissa uttalanden i doktrinen har kommittén föreslagit att den gode mannen i inlösentvisten skall inta i allt väsentligt samma ställning som ett rättegångsombud för frånvarande aktieägare. Lagtekniskt innebär kommitténs förslag att det i aktiebolagslagens bestämmelser om den gode mannen förs in en hänvisning till relevanta bestämmelser i rättegångsbalken om rättegångsombud. Vidare anges särskilt i lagförslaget, när en viss processhandling får företas av den gode mannen.

Vi delar kommitténs uppfattning att frågan om den gode mannens behörighet bör regleras i lagen. Enligt vår uppfattning är den lösning som kommittén har förordat ändamålsenlig.

Ersättningen till den gode mannen anses i skiljemannapraxis vara en kostnad för skiljeförfarandet. Av detta följer att kostnaderna för den gode mannen som regel skall bäras av majoritetsaktieägaren (se 14 kap. 31 § andra stycket aktiebolagslagen). *Sveriges advokatsamfund* har ansett att det borde övervägas något sätt för den gode mannen att säkerställa sitt arvode. Enligt samfundet har det förekommit fall då arvodet till den gode mannen har äventyrats på grund av moderbolagets bristande betalningsförmåga. I lagrådsremissen gjorde vi bedömningen att problem av det slag som samfundet har pekat på är förhållandevis ovanliga och att de

inte skiljer sig på något principiellt avgörande sätt från de problem som kan uppkomma för ett rättegångsombud. Vi ansåg därför att det inte fanns tillräckliga skäl att införa särskilda regler av det slag som samfundet har förordat.

Lagrådet har invänt mot bedömningen i lagrådsremissen och har pekat på att en betydande skillnad mellan ett rättegångsombuds och en god mans situation är att den gode mannen inte kan betinga sig någon säkerhet från sin "huvudman", dvs. minoritetsaktieägarna. Lagrådet har mot den bakgrunden ansett att det finns skäl att komplettera lagen med en skyldighet för majoritetsaktieägaren att på begäran av den gode mannen ställa säkerhet för den gode mannens arvode och kostnader. Vi anser i och för sig att Lagrådets argumentation är övertygande. Vi har emellertid inte beredningsunderlag för att i detta lagstiftningsärende lägga fram förslag till regler av detta slag. Vi avser dock att återkomma till frågan i ett senare sammanhang.

16.3.3 Förhandstillträde m.m.

Regeringens förslag: Innan frågan om lösenbeloppet har prövats slutligt, skall skiljemännen eller, efter överklagande, domstolen, i en särskild dom kunna förordna om förhandstillträde till aktierna. Förutsättningar för en sådan dom skall vara att skiljenämnden kan konstatera att lösningsrätt eller lösningskyldighet föreligger, att majoritetsaktieägaren har ställt säkerhet för kommande lösenbelopp och ränta och att säkerheten har godkänts av skiljemännen eller domstolen.

En dom på förhandstillträde skall kunna överprövas i domstol på samma sätt som den slutliga domen.

Efter en dom på förhandstillträde skall minoritetsaktieägarna till majoritetsaktieägaren överlämna sina aktiebrev med påskrift om överlåtelse. När det är fråga om aktier i avstämningsbolag, skall de i stället låta majoritetsaktieägaren registreras som ägare till aktierna i avstämningsregistret. Majoritetsaktieägaren skall å sin sida ställa ut bevis till minoritetsaktieägarna om deras rätt till blivande lösenbelopp (lösenbevis) eller, i fråga om aktier i avstämningsbolag, för minoritetsaktieägares räkning låta registrera motsvarande rätt på konto i avstämningsregister.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Enligt kommitténs förslag skall det dock inte fattas något särskilt beslut om förhandstillträde. I stället skall majoritetsaktieägaren ha rätt till förhandstillträde om rätten till inlösen är ostridig och skiljemännen genom ett särskilt beslut har godkänt en av majoritetsaktieägaren ställd säkerhet. Skiljemännens beslut om godkännande skall, enligt kommittéförslaget, inte kunna överklagas särskilt (SOU 2001:1 s. 135 f. och 376 f. samt SOU 1997:22 s. 268 f.).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag. Några remissinstanser, bl.a. *Sveriges Aktiesparares Riksförbund* och *Svea hovrätt*, har ifrågasatt förslaget att beslut om ställande av säkerhet inte skall kunna överklagas särskilt. Aktiespararna har vidare ansett att det bör vara möjligt även för minori-

tetsaktieägare att begära förhandstillträde. Samma ståndpunkt har förts fram av *Första AP-fonden*.

Skälen för regeringens förslag: I 14 kap. 33 § aktiebolagslagen finns bestämmelser om förhandstillträde till aktier i samband med en inlösen-tvist. Där föreskrivs att, om moderbolagets lösningsrätt är ostridig eller fastställd genom lagakraftägande mellandom, minoritetsaktieägarna är skyldiga att överlåta sina aktier till moderbolaget, under förutsättning att moderbolaget ställer en av skiljenämnd eller domstol godkänd säkerhet för kommande lösenbelopp jämte ränta. När säkerheten har ställts, är moderbolaget enligt 14 kap. 35 § första stycket ägare till aktierna. I avstämningsbolag skall moderbolaget då på begäran registreras som ägare i avstämningsregistret.

Reglerna om förhandstillträde syftar till att komma till rätta med de olägenheter som en utdragen process om inlösen kan ge upphov till (se prop. 1975:103 s. 537). För majoritetsaktieägaren är det angeläget att kunna utöva de befogenheter som är förenade med innehavet av de minoritetsaktier som är under inlösen så snart som möjligt efter det att det står klart att inlösen kommer att ske. Minoritetsaktieägarna kan för sin del knappast anses ha något befogat intresse av att stå kvar som aktieägare under processen, om det redan står klart att inlösen skall ske.

De skäl som ligger bakom de nuvarande reglerna om förhandstillträde är enligt vår uppfattning fortfarande bärkraftiga. Vi föreslår därför att möjligheten till förhandstillträde består och att reglerna i huvudsak ges samma innebörd som de har i dag. Reglerna bör dock ges en något annorlunda struktur. Skiljemännen bör sålunda inte längre fatta enbart ett särskilt beslut om godkännande av säkerheten. I stället bör skiljemännens avgörande uttryckligen ange den rättsföljd som avgörandet ger upphov till, nämligen att majoritetsaktieägaren har rätt till förhandstillträde. En förutsättning för att skiljemännen skall kunna meddela ett sådant avgörande bör vara att majoritetsaktieägaren har ställt en säkerhet som skiljemännen har godkänt. En annan förutsättning bör vara att skiljemännen har konstaterat att lösningsrätt eller lösningskyldighet är förhanden eller att parterna är ense i den frågan.

Lagrådsremissens förslag innebar att förhandstillträde skulle kunna beslutas enbart om förekomsten av lösningsrätt eller lösningskyldighet är antingen ostridig eller konstaterad i en lagakraftvunnen dom. En skiljedom vinner som tidigast laga kraft efter två månader. *Lagrådet* har menat att regleringen i denna del framstår som onödigt omständlig. Enligt *Lagrådet* borde rätten till inlösen och frågan om förhandstillträde kunna prövas i ett sammanhang. Vi delar *Lagrådets* uppfattning. Möjligheten att besluta om förhandstillträde – utan att parterna är ense – bör alltså inte vara beroende av att det finns en tidigare lagakraftvunnen dom om lösningsrätt eller lösningskyldighet. Det bör räcka att skiljemännen i anslutning till beslutet om förhandstillträde kan konstatera att rätt till inlösen föreligger.

Enligt gällande rätt kan endast majoritetsaktieägaren initiera frågan om förhandstillträde. Ett par remissinstanser har ansett att även minoritetsaktieägarna bör ha rätt att framställa yrkande om förhandstillträde. Enligt vår mening finns det goda skäl för den nuvarande ordningen. Det skulle inge principiella betänkligheter att ge minoritetsaktieägarna en möjlighet att tvinga fram en förtida äganderättsövergång mot majoritetsaktie-

rägarens vilja. En sådan rätt för minoritetsaktieägarna skulle dessutom knappast bli verkningsfull eftersom förhandstillträde förutsätter att majoritetsaktieägaren är beredd att ställa säkerhet för lösenbeloppet.

En särskild fråga är i vilken mån det skall vara möjligt att överklaga ett avgörande som ger majoritetsaktieägaren rätt till förhandstillträde till aktierna. Rättsläget – vad gäller överklagande av skiljemännens beslut att godkänna en av majoritetsaktieägaren ställd säkerhet – är i dag oklart. Enligt en uppfattning skall en fråga om godkännande av säkerhet alltid avgöras genom skiljedom som kan överprövas i allmän domstol (se Nord i Juridisk tidskrift 2000/01 s. 189). Enligt en annan uppfattning är ett beslut om godkännande av säkerhet en sådan preliminärfråga som enligt lagen om skiljeförfarande inte får bli föremål för skiljedom utan skall avgöras genom beslut som inte får överklagas (se Munck i Juridisk tidskrift 2000/01 s. 185). Kommittén har mot bakgrund av det oklara rättsläget föreslagit att frågan uttryckligen regleras i den nya lagen. Kommitténs förslag innebär att det införs ett uttryckligt förbud mot att sådana beslut överklagas särskilt. Enligt kommittén skulle en möjlighet att överklaga ett beslut om förhandstillträde särskilt få till följd att tidpunkten för förhandstillträde kan bli kraftigt fördröjd, vilket i sin tur skulle innebära att institutet förhandstillträde förlorar mycket av sitt värde för struktur-rationaliseringar i svenskt näringsliv.

Flera remissinstanser har varit kritiska mot kommitténs bedömning i denna del. Bland annat *Sveriges Aktiesparares Riksförbund* och *Svenska Revisorsamfundet SRS* har ansett att avgöranden av detta slag bör kunna överklagas särskilt. Vi anser också att det finns goda skäl för en sådan ordning. De ingripande verkningar som ett beslut om förhandstillträde ger upphov till – nämligen att rätten till aktierna övergår till majoritetsaktieägaren – talar enligt vår uppfattning för att avgörandet skall anses ha bäring på ”saken” och inte betraktas som en enbart processuell fråga. Med ett sådant synsätt är det också naturligt att avgörandet skall meddelas i form av en särskild skiljedom och inte som ett beslut (se 27 och 29 §§ lagen om skiljeförfarande). Av betydelse i sammanhanget är också att ett avgörande som meddelas i form av ett särskilt beslut inte vinner rättskraft, vilket skulle kunna leda till oklarheter när det gäller övergången av äganderätten till aktierna. Såsom bl.a. *Svea hovrätt* har varit inne på, får det vidare anses oklart hur ett överklagandeförbud av det slag som kommittén har föreslagit förhåller sig till Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna. Enligt konventionens artikel 6 skall det finnas en rätt till domstolsprövning i tvister om civila rättigheter och skyldigheter, under bl.a. den förutsättningen att det rör sig om en ”reell och seriös tvist”. Vad kommittén har påpekat om att den prövning som skiljenämnden eller domstolen har att göra i dessa fall många gånger kan vara av tämligen enkel beskaffenhet saknar då betydelse, så länge som tvisten kan betecknas som ”reell och seriös”. Av Europadomstolens praxis framgår att det inte krävs särskilt mycket för att detta krav skall anses vara uppfyllt (jfr Danelius, H., *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis*, 2 uppl., 2002 s. 134).

Mot denna bakgrund anser vi att övervägande skäl talar för att skiljenämndens avgörande i en fråga om förhandstillträde skall meddelas i form av en särskild skiljedom. Vi föreslår att det tas in en uttrycklig bestämmelse om detta i den nya lagen. Beträffande talan mot en sådan

skiljedom bör gälla samma regler som för talan mot den slutliga domen i en inlösentvist (se vidare avsnitt 16.3.10).

Liksom hittills bör, sedan rätten till förhandstillträde har inträtt, minoritetsaktieägarna vara skyldiga att överlämna sina aktiebrev till majoritetsaktieägaren eller, när det är fråga om aktier i avstämningsbolag, låta majoritetsaktieägaren registreras som ägare till aktierna i avstämningsregistret.

Som kommittén har uppmärksammat saknar den nuvarande lagen bestämmelser om hur en minoritetsaktieägare, som i samband med förhandstillträde har överlämnat aktiebrev eller avregistrerats ur avstämningsregistret, skall styrka sin rätt att uppbära lösenbeloppet. Frågan har inte heller behandlats i lagens förarbeten. Liksom kommittén anser vi att denna avsaknad av regler är otillfredsställande. Vi föreslår därför att det tas in regler om betalningslegitimation avseende lösenbeloppet i den nya lagen. När det gäller frågan om vilken innebörd dessa regler bör ha ansluter vi oss till kommitténs bedömningar och föreslår följande. Majoritetsaktieägaren skall vara skyldig att säkerställa att minoritetsaktieägarna kan styrka sin behörighet att uppbära de lösenbelopp som tillkommer dem. Detta skall ske genom att majoritetsaktieägaren antingen utfärdar bevis till minoritetsaktieägarna om deras rätt till blivande lösenbelopp (lösenbevis) eller för minoritetsaktieägares räkning registrerar en motsvarande rätt på konto i avstämningsregister. Den som har ett sådant lösenbevis eller som på en av den centrala värdepappersförvararen fastställd avstämningsdag är antecknad i avstämningsregistret skall vara behörig att uppbära lösenbeloppet (se vidare avsnitt 16.3.8).

Vi återkommer i avsnitt 16.3.6 till frågan om minoritetsaktieägarnas rätt att i samband med förhandstillträde få ut en del av lösenbeloppet som tillkommer dem.

16.3.4 Återkallelse av talan

Regeringens förslag: Om den som har begärt att frågan om inlösen prövas av skiljenämnd återkallar sin talan, är han eller hon ändå skyldig att fullfölja inlösenförfarandet om svaranden yrkar det. Detsamma skall gälla i de fall då majoritetsaktieägaren underrättar skiljenämnden eller domstolen om att han eller hon har överlåtit aktier i sådan omfattning att han eller hon inte längre har rätt till inlösen. I det senare fallet får dock yrkande om inlösen inte framställas beträffande aktier som ägdes direkt eller indirekt av majoritetsaktieägaren på påkallandedagen.

Om majoritetsaktieägaren har ställt säkerhet enligt reglerna om förhandstillträde, skall han eller hon inte därefter kunna återkalla sin talan.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Kommitténs förslag innebär dock att minoritetsaktieägarna inte skall ha rätt att begära prövning om majoritetsaktieägaren återkallar talan innan svaromål har avgetts (SOU 2001:1 s. 137 och SOU 1997:22 s. 271 f.).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag. *Stockholms tingsrätt* har ansett att

det är onödigt att så lätt ge motparten en möjlighet att fortsätta inlösenförfarandet i de fall då majoritetsaktieägaren har återkallat sin talan.

Skälen för regeringens förslag: Den nuvarande aktiebolagslagen innehåller inte några bestämmelser om vad som gäller när en part, som har begärt tvångsinlösen återkallar sin talan. Inte heller lagen om skiljeförfarande innehåller några regler om vad som skall gälla om en part, som har begärt skiljedom, återtar sin begäran om skiljedom. Kommittén har uppfattat innebörden av gällande rätt så, att den part som har begärt skiljedom kan återkalla sin talan utan att motparten har rätt att begära att skiljedom ändå meddelas. Om ett moderbolag på grund av förhandstillskrädd har blivit ägare till minoritetsaktierna, torde det dock enligt kommitténs bedömning inte längre kunna återkalla sin talan. Rättsläget avviker därmed från vad som gäller i vanliga dispositiva tvistemål enligt 13 kap. 5 § rättegångsbalken. Där föreskrivs att svaranden har rätt att påkalla prövning av saken om käranden har återkallat sin talan sedan svaranden ingått i svaromål. Kommittén har ansett att motsvarande bör gälla i tvister om tvångsinlösen.

Enligt vår uppfattning kan svaranden i ett mål om tvångsinlösen – oavsett om det är minoritets- eller majoritetsaktieägarna som är svarande – ofta ha ett fullt berättigat intresse av att få inlösenfrågan prövad, även om den påkallande parten vill avbryta förfarandet. Att svaranden i denna situation skall vara hänvisad till att själv inleda ett inlösenförfarande framstår inte som någon tillfredsställande ordning. Vi anser därför att lagen bör ge svaranden en möjlighet att begära dom i de fall då den påkallande parten har återkallat sin talan. Det förhållandet att, såsom *Stockholms tingsrätt* har framhållit, en majoritetsaktieägares återkallelse kan ha sin grund i oförmåga att fullfölja den ekonomiska förpliktelse som är förenad med inlösen föranleder inte någon annan bedömning.

I de fall då majoritetsaktieägaren har begärt tvångsinlösen och sedan återkallat sin talan skall, enligt kommitténs förslag, den gode mannen och minoritetsaktieägarna kunna framtvunga en dom endast om återkallelsen har gjorts sedan svaromål avgavs. Om partsförhållandet är det omvända, har kommittén ansett att svarandens, dvs. majoritetsaktieägarens, rätt att begära dom bör gälla oberoende av om svaromål har avgetts eller inte. Vi anser att reglerna i detta avseende bör ha samma innebörd oavsett vem som har begärt skiljeförfarandet. I annat fall ges en majoritetsaktieägare som har begärt ett sådant förfarande en möjlighet att, fram till dess att svaromål avgavs, spekulera i aktiernas värde, medan den minoritetsaktieägare som har inlett ett förfarande inte ges någon motsvarande möjlighet. Valet står då mellan att i båda fallen göra svarandens rätt att begära dom beroende av om svaromål har avgetts och att inte i någotdera fallet uppställa en sådan begränsning. Av dessa alternativ framstår det senare som lämpligast. En sådan ordning är bäst ägnad att förebygga den typ av spekulation som nyss har berörts och den ligger också i linje med vad som normalt gäller i detta avseende i skiljeförfaranden (se 28 § lagen om skiljeförfarande). Vi föreslår alltså att svaranden – oavsett vem som intar denna partsställning – skall ha rätt att begära dom efter att den påkallande parten har återkallat sin talan även om svaromål inte har avgetts före återkallelsen.

Såsom kommittén har föreslagit bör majoritetsaktieägarens skyldighet att fullfölja förfarandet gälla endast i förhållande till den som har framställt yrkande om det.

En särskild fråga är vad som skall gälla om majoritetsaktieägarens aktieinnehav under förfarandets gång har kommit att understiga det innehav som krävs för lösningsrätt. Innebörden i gällande rätt anses vara att majoritetsaktieägaren förlorar sin lösningsrätt men inte kan stoppa en av minoritetsaktieägarna inledd inlösningsaktion genom att under förfarandet avhända sig aktier i bolaget (se prop. 1975:103 s. 531). Vi anser att detta är rimligt. Moderbolaget har som regel inte något berättigat intresse av att fullfölja ett inlösenförfarande när aktieinnehavet inte längre når upp till den nivå som krävs. Från minoritetsaktieägarens perspektiv skulle det emellertid, som vi tidigare har varit inne på (avsnitt 16.1.3), vara otillfredsställande om majoritetsaktieägaren skulle kunna undandra sig sin lösningsskyldighet genom att under förfarandets gång överlåta sitt aktieinnehav till ett närstående företag. En sådan möjlighet skulle strida mot de syften som ligger bakom reglerna om att minoritetsaktieägarna skall ha rätt att få sina aktier inlösta.

Mot denna bakgrund anser vi, liksom kommittén, att minoritetsaktieägarnas rätt att yrka att inlösenförfarandet fullföljs bör omfatta även de fall då majoritetsaktieägaren begär att målet avskrivs under hänvisning till att han eller hon inte längre äger det antal aktier som krävs för inlösen. De skyddsintressen som en sådan regel syftar till att tillgodose kan dock bara anses föreligga i förhållande till de aktier som var minoritetsaktier när inlösentvisten inleddes. Att ge personer som har förvärvat aktier av majoritetsaktieägaren sedan tvisten hänsköts till skiljemän rätt att begära inlösen skulle strida mot bestämmelsernas syfte. Vi föreslår att reglerna utformas i enlighet med det.

Som vi redan har varit inne på anses enligt gällande rätt ett moderbolag inte kunna återkalla sin talan, om det har blivit ägare till aktierna på grund av förhandstillträde. Denna ordning bör bestå och fortsättningsvis komma till uttryck i lagtexten. Bestämmelsen bör omfatta även det fallet då återkallelsen grundar sig på att majoritetsaktieägarens aktieinnehav har sjunkit under den för inlösen erforderliga nivån till följd av avyttringar.

16.3.5 Mellandom

Regeringens förslag: Om frågan om majoritetsaktieägarens rätt eller skyldighet till inlösen är tvistig, skall skiljenämnden på yrkande av part kunna avgöra frågan genom mellandom (särskild skiljedom).

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 2001:1 s. 137 och SOU 1997:22 s. 271).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag.

Skälen för regeringens förslag: Frågan om lösenbeloppet behöver prövas endast i de fall då det föreligger en rätt respektive skyldighet till inlösen. Processekonomiska skäl talar därför för att inlösenfrågan skall kunna avgöras genom mellandom. En sådan möjlighet finns också enligt

gällande rätt (se 14 kap. 33 § första stycket aktiebolagslagen). Det ansågs tidigare vara oklart huruvida skiljemännen får meddela en sådan dom utan samtycke av båda parter. Sedan den nya lagen om skiljeförfarande har trätt i kraft torde det emellertid stå klart att en särskild skiljedom kan meddelas i frågan även om ena parten motsätter sig det (jfr 29 § lagen om skiljeförfarande). Vi anser att detta är en lämplig ordning. I lagrådsremissen föreslogs, för tydlighetens skull, att en bestämmelse om detta skulle tas in i den nya aktiebolagslagen. *Lagrådet* har ansett att en sådan bestämmelse inte behövs. Vi vidhåller dock vårt förslag. Enligt vår mening kan bestämmelsen vara av pedagogiskt värde, särskilt om den parallella frågan om deldom – såsom vi föreslår – regleras i lagen (se avsnitt 16.3.6).

16.3.6 Deldom avseende medgivet belopp

Regeringens förslag: Om förhandstillträde har ägt rum, skall skiljenämnden i en deldom kunna förplikta majoritetsaktieägaren att betala förskott på lösenbeloppet till minoritetsaktieägarna. En sådan deldom skall avse det belopp som har medgetts i processen.

Kommitténs bedömning: Kommittén har ansett att det inte bör införas regler om förskott på lösenbeloppet (SOU 1997:22 s. 270 f.).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser har inte haft några invändningar mot kommitténs bedömning. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet*, *Svenska Revisorsamfundet SRS* och *Sveriges Aktiesparares Riksförbund* har ansett att det bör finnas en möjlighet för skiljenämnden att i deldom besluta om förskott på lösenbeloppet.

Skälen för regeringens förslag: Den nuvarande aktiebolagslagen innehåller inte några bestämmelser om att skiljenämnden får meddela dom avseende en del av ett mål, s.k. deldom. Kommittén har övervägt om det bör införas regler om att majoritetsaktieägaren i en deldom skall kunna förpliktas att utge belopp som han eller hon har erbjudit för de aktier som omfattas av inlösentvisten. Som skäl för att skiljenämnden skall kunna meddela en sådan deldom har angetts att parterna i en tvist om lösenbeloppet som regel torde vara ense om ett visst minsta lösenbelopp. Det borde då, har det sagts, vara möjligt för skiljenämnden att i en deldom besluta att majoritetsaktieägaren skall utge detta ostridiga belopp såsom ett förskott på det slutliga lösenbeloppet. Kommitténs slutsats är emellertid att sådana regler inte bör införas. Kommitténs argumentation kan sammanfattas enligt följande. Den rimliga utgångspunkten är att låta förskottet motsvara det lösenbelopp som majoritetsaktieägaren har erbjudit. En sådan regel skulle, för att tvister om återbetalning av förskott skall kunna undvikas, förutsätta att det slutliga lösenbeloppet inte får bestämmas till ett lägre belopp än förskottet. Detta skulle dock kunna medföra att majoritetsaktieägaren kommer att erbjuda ett mycket lågt lösenbelopp och, om beslutet skall kunna överklagas särskilt, att tvisten om förskottet utvecklar sig till en process i processen. En sådan bestämmelse skulle också kunna försvåra accepter av offentliga uppköpserbjudanden, eftersom aktieägarna då kan vara säkra på att inte få ett sämre utfall genom att vänta.

Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet, Svenska Revisorsamfundet SRS och Sveriges Aktiesparares Riksförbund har invänt mot kommitténs bedömning och argumenterat för en möjlighet till deldom. Enligt Juridiska fakultetsnämnden skulle risken för att majoritetsaktieägaren erbjuder ett för lågt belopp kunna minskas genom en regel om att dröjsmålsränta skall utgå på lösenbeloppet från exempelvis tidpunkten för ett eventuellt förhandstillträde. Revisorsamfundet har ansett att skiljemännen i deldom bör kunna besluta om att endast en del av det belopp som parterna är överens om skall betalas ut som förskott.

Enligt vår uppfattning finns det starka skäl som talar för att skiljenämnden skall kunna meddela deldom i tvister om lösenbeloppet. Det framstår som otillfredsställande att minoritetsaktieägaren, när parterna är överens om att åtminstone ett visst lösenbelopp skall utgå, inte skall kunna få tillgång till detta belopp förrän tvisten är slutligt avgjord. Såsom kommittén själv har noterat finns en möjlighet till förskott också i den snarlika situation som uppkommer i samband med förhandstillträde enligt expropriationslagen.

Vi anser att skälen för att införa en möjlighet till deldom i inlösenstvister är av sådan tyngd att de överväger de nackdelar som kommittén har pekat på. Vi bedömer dessutom att nackdelarna blir väsentligt mindre om reglerna om kompensationsränta ges den innebörd som vi har föreslagit i avsnitt 16.2.5. Det kan på goda grunder antas att majoritetsaktieägarens skyldighet att betala sådan ränta kommer att utgöra ett starkt incitament för denne att medge att betala ut rimliga förskottsbelopp.

Vi anser därför att skiljenämnden genom deldom bör kunna förplikta majoritetsaktieägaren att utge förskott på lösenbeloppet till minoritetsaktieägarna. En förutsättning för detta bör emellertid vara att rätten till aktierna har övergått till majoritetsaktieägaren. Deldom bör därför, i likhet med vad som gäller beträffande förskott på expropriationsersättning (se 5 kap. 17 § tredje stycket expropriationslagen, 1972:719), kunna meddelas endast då förhandstillträde har ägt rum. För att undvika att möjligheten till förskott – såsom kommittén har befarat – leder till att majoritetsaktieägaren före inlösenprocessen erbjuder ett omotiverat lågt lösenbelopp, bör en sådan deldom avse *i processen medgivet belopp* (jfr 17 kap. 4 § rättegångsbalken och 29 § andra stycket lagen om skiljeförfarande).

I lagrådsremissen föreslogs att det skulle tas in en särskild bestämmelse i den nya lagen med den innebörd som har framgått ovan. Lagrådet har ifrågasatt behovet av en sådan bestämmelse och menat att bestämmelserna om deldom i lagen om skiljeförfarande bör kunna tillämpas även i inlösentvister. Enligt Lagrådet är avvikelserna mellan bestämmelserna i den lagen och lagrådsremissens förslag utan praktisk betydelse. Vi delar inte den uppfattningen. Det nyss behandlade kravet på att deldom får meddelas endast då förhandstillträde har ägt rum är enligt vår mening en betydelsefull och sakligt motiverad inskränkning i rätten att meddela deldom i förhållande till vad som gäller enligt lagen om skiljeförfarande. Vi vidhåller därför lagrådsremissens förslag om att den nya lagen skall innehålla en särskild bestämmelse om deldom.

Regeringens förslag: I mål om inlösen skall det vara möjligt att föra talan om fullgörelse avseende lösenbeloppet.

Regeringens bedömning: Det bör inte införas några processuella bestämmelser om vad en dom om lösenbeloppet skall innehålla.

Kommitténs förslag: Enligt kommitténs förslag skall skiljenämnden i en dom avseende lösenbeloppet självant ålägga den inlösenberättigade att betala fastställt belopp för inlösta aktier. Vidare innehåller kommitténs förslag bestämmelser om den närmare utformningen av ett sådant domslut. Kommittén har inte föreslagit att det skall vara tillåtet att föra talan om fullgörelse avseende lösenbeloppet (SOU 2001:1 s. 137 och SOU 1997:22 s. 265 ff.).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Som tidigare har framgått kan skiljenämnden pröva dels frågor om huruvida det finns rätt eller skyldighet till inlösen, dels frågor om lösenbeloppets storlek. Det framgår inte av lagtext eller motiv om en dom i en tvist av det senare slaget skall utgöra en dom på fastställelse eller en dom på fullgörelse. Enligt kommittén har rättsläget i skiljemannapraxis i allmänhet uppfattats så, att skiljedomar i inlösentvister i huvudsaken endast kan gå ut på fastställelse, antingen av lösningsrätt eller av lösenbelopp. I vissa skiljedomar i tvister där endast moderbolaget har begärt inlösen har dock skiljenämnden ibland ansett sig på yrkande av den gode mannen och minoritetsaktieägare kunna förplikta moderbolaget att utge fastställt inlösenbelopp.

Kommittén har ansett att varken lagtextens avfattning eller förarbetena antyder att avgörandet avseende lösenbeloppet skall kunna ha något annat innehåll än att beloppet fastställs. Även inlösenreglernas systematik och allmänna skiljeprocessuella regler talar enligt kommittén för att skiljedomar avseende lösenbelopp enligt gällande rätt endast kan ha karaktär av fastställelsesdomar. Kommittén har också pekat på att det av 13 kap. 1 § rättegångsbalken följer att en talan om fullgörelse som huvudregel förutsätter att svarandens förpliktelse är förfallen till prestation. Det lösenbelopp som majoritetsaktieägaren skall utge torde emellertid vara förfallet till betalning först när beloppet har fastställts genom en skiljedom som har vunnit laga kraft.

Vi delar kommitténs bedömning av rättsläget och anser i likhet med kommittén att detta rättsläge inte är tillfredsställande. En skiljedom som går ut på enbart fastställelse är inte verkställbar. Om majoritetsaktieägaren – vilket har förekommit – vägrar att betala ut fastställda lösenbelopp, är minoritetsaktieägarna tvungna att vid allmän domstol väcka en särskild fullgörelsetalan. Den nuvarande ordningen riskerar således att leda till ytterligare kostnader och en onödig omgång för minoritetsaktieägarna.

Enligt kommittén bör en dom avseende lösenbeloppet även fortsättningsvis ha karaktären av fastställelsesdom. För att komma till rätta med de ovan beskrivna olägenheterna har emellertid kommittén föreslagit att skiljenämnden i domslutet inte bara skall fastställa lösenbeloppet utan

också förplikta majoritetsaktieägaren att till minoritetsaktieägarna betala det fastställda beloppet och ränta. Denna skyldighet skall åvila skiljenämnden även utan yrkande av part och gälla oavsett vem av parterna som har begärt inlösen. På så sätt kommer skiljedomen att utgöra en exekutionstitel och kunna verkställas enligt utsökningsbalken.

Mot kommitténs förslag kan invändas att det innebär ett avsteg från den processrättsliga principen att domslutet i ett dispositivt tvistemål eller en skiljetvist inte får gå utöver de yrkanden som har framställts i målet. Förslaget är också mindre väl förenligt med vårt i avsnitt 16.3.6 framförda förslag att tillåta deldomar i form av fullgörelsedomar. Om den slutliga domen, vilket kommittén alltså föreslår, i grunden skall utgöra en fastställelse, kan det tyckas ologiskt att en part i samma mål skall kunna få en deldom om fullgörelse.

Vi anser mot denna bakgrund att de problem som finns med den nuvarande regleringen bör lösas på ett något annorlunda sätt. Enligt vår uppfattning är den mest ändamålsenliga lösningen att i lag införa en bestämmelse om att en fullgörelsetalan avseende lösenbeloppet får tas upp till prövning. Därmed öppnas en möjlighet för minoritetsaktieägarna att få en verkställbar dom inom ramen för en processuell ordning som bygger på den befintliga systematiken och på etablerade processuella principer. Det förhållandet att den förpliktelse som avses med domen inte är förfallen till betalning förrän domen om lösenbeloppet har vunnit laga kraft utgör enligt vår uppfattning inte något hinder mot en sådan ordning som vi föreslår här (jfr Heuman i *Tvångsinlösen av minoritetsaktier* – kommer den nya aktiebolagslagen att lösa problemen?, Uppsala 2003, s. 34 f.). Enligt vår bedömning finns det inte heller några andra hinder mot att tillåta fullgörelsetalan på detta område.

Det är givetvis viktigt att en fullgörelsedom uppfyller högt ställda krav på klarhet och fullständighet. Det måste stå helt klart vem eller vilka som skall fullgöra den prestation som avses i domen och vem eller vilka som är rätt mottagare av prestationen. Det kan därför förefalla ändamålsenligt att, såsom kommittén har föreslagit, införa särskilda processuella bestämmelser om domslutets innehåll. Från processrättsliga principiella utgångspunkter framstår det emellertid som mindre lämpligt. Vi har nyss föreslagit att det skall vara tillåtet att i mål om inlösen föra talan om fullgörelse avseende lösenbeloppet. Ramen för skiljenämndens prövning av en sådan talan utgörs av de yrkanden som framställs i målet och möjligheten att vinna bifall till ett yrkande beror på bl.a. om detta har stöd i materiell rätt. Mot denna bakgrund anser vi att lagen inte bör innehålla sådana processuella bestämmelser om domslutets innehåll som kommittén har föreslagit. I stället bör det införas materiella bestämmelser om vem som skall antas vara berättigad att uppbära det fastställda lösenbeloppet. *Lagrådet* har framfört synpunkter när det gäller vilken närmare innebörd och utformning dessa bestämmelser bör ges. Vi återkommer till de synpunkterna i författningskommentaren.

16.3.8 Nedsättning av lösenbelopp

Regeringens förslag: Om något aktiebrev eller lösenbevis inte har överlämnats till majoritetsaktieägaren inom en månad från den dag domen

vann laga kraft, skall majoritetsaktieägaren sätta ned lösenbeloppet hos länsstyrelsen. För avstämningsbolag skall detsamma gälla om en aktieägare är okänd.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 2001:1 s. 136 och 1997:22 s. 408.)

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag.

Skälen för regeringens förslag: Om en aktieägare som är berättigad till ett fastställt lösenbelopp inte inom viss tid hör av sig för att få lösenbeloppet mot att han eller hon överlämnar aktiebrev, är majoritetsaktieägaren skyldig att sätta ned lösenbeloppet hos länsstyrelsen (se 14 kap. 34 § aktiebolagslagen). Kommittén har ansett att detta bör gälla även fortsättningsvis och att motsvarande bör gälla i de fall då innehavare av utställda lösenbevis inte vänder sig till majoritetsaktieägaren för att få lösenbeloppet. Vi är av samma uppfattning.

När det gäller avstämningsbolag uppkommer normalt inte några sådana problem med utbetalning av lösenbeloppet som kan uppkomma i kupongbolag. Lösenbeloppet skall utan särskild anmodan betalas till den som är antecknad som aktieägare eller lösenberättigad på konto i avstämningsregister. I avstämningsbolag som tidigare har varit kupongbolag kan det emellertid förekomma okända aktieägare. I sådana fall framstår ett nedsättningsförfarande som befogat. Vi föreslår därför att majoritetsaktieägarens skyldighet att sätta ned lösenbeloppet skall gälla även då det i ett avstämningsbolag finns okända aktieägare.

16.3.9 Äganderättsövergång m.m.

Regeringens bedömning: Lagen bör inte innehålla några generella regler om äganderättens övergång i samband med inlösen av aktier. I stället bör lagen ange vilka konkreta rättsföljder som följer på olika beslut i mål om inlösen.

Kommitténs förslag: Kommitténs förslag innehåller regler om när äganderätten till aktier övergår i samband med förhandstillträde. I övrigt regleras inte frågan i kommitténs förslag (SOU 2001:1 s. 136).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag.

Skälen för regeringens bedömning: Äganderätten till en aktie är som regel kopplad till innehavet av ett aktiebrev eller, när det gäller avstämningsbolag, till registrering i avstämningsregister. För att en aktie skall övergå till ny ägare krävs alltså i allmänhet att aktiebrevet överlämnas eller att den nye ägaren registreras i avstämningsregistret. Den nuvarande aktiebolagslagen innehåller emellertid vissa särskilda bestämmelser om äganderättsövergången i samband med inlösen av aktier. I 14 kap. 35 § föreskrivs att moderbolaget är ägare till aktierna om säkerhet har ställts enligt reglerna om förhandstillträde eller om lösenbeloppet har satts ned hos länsstyrelsen på grund av att den lösenberättigade aktieägaren inte i rätt tid har hört av sig för att uppbära beloppet. Innan aktiebrevet i ett kupongbolag har överlämnats till moderbolaget, medför

breven i sådant fall endast rätt för innehavaren att mot överlämnande av breven till moderbolaget eller länsstyrelsen få ut lösenbeloppet och ränta.

Enligt vår uppfattning bör den principiella utgångspunkten i fråga om äganderättsövergången vara densamma i inlösen-sammanhang som i allmänhet. Alltså borde huvudregeln även här vara att äganderätten övergår genom att aktiebrev överlämnas eller genom att den nye ägaren registreras i avstämningsregistret. I lagrådsremissen föreslogs en uttrycklig bestämmelse om detta. Bestämmelsen hade vissa undantag. Sålunda föreslogs att äganderätten till aktierna vid förhandstillträde skulle övergå när en dom om förhandstillträde vinner laga kraft. I de fall då lösenbeloppet satts ned hos länsstyrelsen skulle, enligt förslaget i lagrådsremissen, äganderätten övergå i samband med nedsättningen. Förslaget överensstämde med gällande rätt.

Lagrådet har haft flera synpunkter på den föreslagna regleringen av äganderätten. Till att börja med har *Lagrådet* diskuterat vad som avses med äganderättens övergång. *Lagrådets* slutsats är att härmed måste avses bl.a. förvärvarens skydd mot överlåtarens borgenärer. *Lagrådet* har påpekat att förslaget därmed innebär att förvärvaren vid förhandstillträde är skyddad mot överlåtarens borgenärer när domen vinner laga kraft men vid en dom på inlösenrätt i övrigt inte får skydd mot överlåtarens borgenärer förrän han eller hon har fått besittningen till kupongaktier eller har blivit registrerad som ägare till avstämningsaktier. Enligt *Lagrådet* kan lagrådsremissens förslag att knyta det sakrättsliga skyddet till nedsättning av lösenbeloppet hos länsstyrelsen ifrågasättas, eftersom betalning till överlåtare i allmänhet saknar relevans för en förvärvares sakrättsliga skydd. *Lagrådet* har därför föreslagit en annan lösning. Den innebär att det i lagtexten föreskrivs att förvärvaren skyddas mot majoritetsaktieägarnas borgenärer när en dom på förhandstillträde eller på inlösen vinner laga kraft.

Lagrådets resonemang illustrerar svårigheterna med att lagreglera ett så mångfasetterat och komplicerat begrepp som äganderätt. Den i lagrådsremissen föreslagna regleringen har flera fördelar men den ger också upphov till svårlösta frågor. Några av dessa frågor torde vara av så generell karaktär att det knappast är lämpligt att lagreglera dem just när det gäller inlösen av aktier. Avsikten med lagrådsremissens förslag var inte heller att reglera alla aspekter av äganderättens övergång utan enbart att knyta vissa konkreta rättsföljder – överlämnande av aktiebrev, registrering i avstämningsregister m.m. – till de i lagen angivna tidpunkterna och momenten. Detsamma torde för övrigt gälla även den nuvarande lagens regler om äganderättens övergång i samband med förhandstillträde och nedsättning (se 14 kap. 35 § första stycket första meningen i den nuvarande aktiebolagslagen, jfr prop. 1975:103 s. 539). Samma resultat kan emellertid uppnås genom att lagen, i stället för att reglera äganderätten som sådan, anger de konkreta rättsföljder som följer på olika beslut och åtgärder i mål om inlösen. Med en sådan lagstiftningsteknik minskar risken för att reglerna ges en vidare tolkning än vad som har varit avsett. Vi föreslår därför att reglerna utformas på det sättet och att de aspekter av äganderättens övergång som inte uttryckligen regleras i lagen, däribland det sakrättsliga skyddet, även i fortsättningen får bedömas med ledning av allmänna regler och principer.

Regeringens förslag: En part eller god man som är missnöjd med skiljedomen skall ha rätt att väcka talan vid Stockholms tingsrätt inom sextio dagar från det att han eller hon fick del av skiljedomen. Vid överklagande till hovrätten skall det krävas prövningstillstånd.

Kommitténs förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Kommittén har föreslagit att talan mot skiljedomar skall väckas direkt i Svea hovrätt. (SOU 2001:1 s. 138 och SOU 1997:22 s. 275 f.).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag. *Svea hovrätt* och *Stockholms tingsrätt* har ansett att talan mot skiljedomar i inlösenmål bör väckas i Stockholms tingsrätt och att prövningstillstånd bör krävas för överprövning i Svea hovrätt.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 14 kap. 31 § andra stycket aktiebolagslagen har den part som är missnöjd med skiljenämndens avgörande rätt att väcka talan vid domstol inom sextio dagar från det att han eller hon fick del av skiljedomen. Rätt domstol är tingsrätten i den ort där dotterbolagets styrelse har sitt säte. Till skillnad från vad som normalt gäller i skiljedomssammanhang är möjligheten att angripa skiljedomen inte begränsad till formella frågor utan får avse även domens materiella innehåll. Enligt vår uppfattning är detta en rimlig ordning. Till skillnad från andra typer av skiljeförfaranden rör det sig ju i dessa fall inte om något frivilligt avstående från domstolsprövning. Därtill kommer, såsom kommittén har konstaterat, att Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna torde utgöra ett hinder mot att avskaffa möjligheten till materiell överprövning i domstol (jfr prop. 1983/84:184 s. 9).

Kommittén har föreslagit att talan mot skiljedomen skall väckas direkt i hovrätt och att Svea hovrätt skall utgöra exklusivt forum. Enligt kommitténs mening skulle en sådan reglering tillgodose kravet på materiell överprövning samtidigt som antalet möjliga instanser reduceras till tre. Som skäl för att Svea hovrätt skall vara ensam behörig att som första instans ta upp talan mot skiljedom har kommittén åberopat intresset av att en enhetlig praxis utvecklas i detta slag av mål, vilka enligt kommitténs bedömning inte sällan är av komplicerad karaktär.

Kommitténs förslag har mött invändningar från *Stockholms tingsrätt* och *Svea hovrätt*. Dessa remissinstanser har ansett att talan mot skiljedomar i inlösentvister bör väckas i Stockholms tingsrätt och att det bör krävas prövningstillstånd för överprövning i Svea hovrätt. Vi anser att den modell som Svea hovrätt och Stockholms tingsrätt har föreslagit är att föredra framför kommitténs förslag. Den stämmer bättre överens med regeringens strävan att tyngdpunkten i rättskipningen skall ligga i första instans (se t.ex. prop. 1992/93:216 s. 28, jfr Ds 2001:36 Hovrättsprocessen i framtiden). Vidare är den enligt vår bedömning väl ägnad att begränsa tidsutdräkten i förfarandet och att skapa förutsättningar för en enhetlig praxis.

Vi föreslår därför att den som är missnöjd med en skiljedom i en inlösentvist skall ha rätt att väcka talan vid Stockholms tingsrätt och att det vid överklagande av tingsrättens beslut skall krävas prövningstillstånd i hovrätten. Fristen för att föra talan mot skiljedomen bör lämpligen

vara densamma som i dag, nämligen sextio dagar från det att parten fick del av domen.

Lagrådet har ansett att det bör övervägas att föreskriva att en särskild dom om förhandstillträde vinner laga kraft omedelbart om den grundas på medgivande från minoritetsaktieägarna. En sådan ordning skulle emellertid, såsom *Lagrådet* självt har varit inne på, avvika från vad som i allmänhet gäller i fråga om rätten att överklaga domar och beslut. Vi är därför inte beredda att förorda den. Vi håller emellertid med *Lagrådet* om att det i sådana situationer som *Lagrådet* har berört många gånger skulle vara önskvärt att ge domen omedelbar verkan. Ett sätt att åstadkomma detta är att ge skiljemännen eller domstolen möjlighet att, om domen grundar sig på medgivande, förordna att den skall gälla utan hinder av att den inte har vunnit laga kraft. En liknande reglering finns när det gäller förhandstillträde i samband med expropriation (se 5 kap. 19 § expropriationslagen [1972:719]). Vi har inte beredningsunderlag för att nu lägga fram förslag om detta men avser att återkomma i frågan senare.

I rättspraxis har, utöver parterna, den gode mannen ansetts behörig att föra talan mot skiljedomen. En sådan ordning ligger i linje med vad vi tidigare har anfört angående den gode mannens behörighet (se avsnitt 16.3.2). Vi föreslår således att denna ordning skall bestå.

16.3.11 Ersättning för kostnader i inlösentvister

Regeringens förslag: Majoritetsaktieägaren skall svara för kostnaderna för skiljeförfarandet, inklusive ersättningen till den gode mannen, om det inte finns särskilda skäl för att någon annan helt eller delvis skall göra det. En aktieägars kostnad skall dock ersättas endast om den har varit skäligen påkallad för att tillvarata hans eller hennes rätt. En majoritetsaktieägare som för talan mot skiljedomen skall svara för sina egna, motpartens och den gode mannens kostnader i domstolen. Om någon annan har fört talan mot skiljedomen, skall vanliga regler om fördelning av rättegångskostnader i tvistemål tillämpas.

Om minoritetsaktieägarna helt eller delvis skall svara för rättegångskostnader, skall kostnaderna fördelas efter det antal aktier som var och en innehar. Om det finns särskilda skäl, skall domstolen kunna besluta om en annan fördelning.

Regeringens bedömning: En minoritetsaktieägars rätt till ersättning för rättegångskostnader bör inte vara knuten till värdet av hans eller hennes aktier.

Kommitténs förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Kommittén har dock föreslagit att en minoritetsaktieägare i aktiemarknadsbolag som själv för talan skall ha rätt till ersättning för rättegångskostnader endast om värdet av hans eller hennes aktier överstiger ett basbelopp. Förslaget om fördelningen av minoritetsaktieägarnas kostnadsansvar i domstol saknar motsvarighet i kommitténs förslag (SOU 2001:1 s. 137 f. och SOU 1997:22 s. 276 f.).

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag. *Sveriges Aktiesparares Riksförbund* har emellertid ansett att de föreslagna begränsningarna i minoritetsaktie-

ägarnas rätt till ersättning står i strid med grundläggande rättsprinciper. Vidare har Aktiespararna, liksom *Första AP-fonden*, föreslagit vissa tillägg till kommitténs förslag, bl.a. när det gäller fördelningen av minoritetsaktieägarnas kostnadsansvar. *Uppsala tingsrätt* och *Svenska Revisorsamfundet SRS* har haft invändningar mot förslaget om kostnadsersättning åt minoritetsaktieägare som själva för talan.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Huvudregeln enligt gällande rätt är att moderbolaget skall stå för kostnaderna för skiljemannaförfarandet (se 14 kap. 31 § aktiebolagslagen). Regeln torde ha sin grund i det förhållandet att majoritetsaktieägaren typiskt sett är den starkare parten i en inlösentvist och att förfarandet har ett expropriativt inslag. Om det finns särskilda skäl, kan skiljemännen ålägga någon annan aktieägare att helt eller delvis svara för kostnaderna. De angivna huvudpunkterna i regleringen framstår enligt vår uppfattning som rimliga. Som vi tidigare har nämnt anses ersättningen till den gode mannen ingå i kostnaderna för skiljeförfarandet. Även detta är enligt vår uppfattning en lämplig ordning. Vi föreslår, liksom kommittén, att det tas in en uttrycklig bestämmelse om detta i den nya lagen.

Av huvudregeln följer således att majoritetsaktieägaren som regel skall svara även för de kostnader som uppkommer för minoritetsaktieägare, som själva för talan. Detta kan i vissa fall vålla särskilda problem. Kommittén har tagit upp den situationen – som enligt vad kommittén har inhämtat inte sällan förekommer – att enskilda personer köper mindre aktieposter i bolag, vilkas aktier är föremål för inlösen, i huvudsakligt syfte att kunna få en i förhållande till aktieinvesteringen betydande ersättning för rättegångskostnader. I sådana fall anses skiljenämnden, utan att det uttryckligen framgår av aktiebolagslagen, kunna tillämpa reglerna i 18 kap. 8 § rättegångsbalken om att endast sådana kostnader som har varit skäligen påkallade för tillvaratagandet av partens rätt skall ersättas.

Kommittén har ansett att möjligheten för skiljenämnden att i den nu nämnda situationen begränsa majoritetsaktieägarens kostnadsansvar är så praktiskt betydelsefull att den i fortsättningen bör komma till uttryck i lagtexten. Kommittén har därför föreslagit att det i inlösenbestämmelserna tas in en hänvisning till 18 kap. 8 § rättegångsbalken. Enligt kommittén skall hänvisningen förstås på så sätt att en minoritetsaktieägare som själv för sin talan skall vara berättigad till kostnadsersättning endast i den mån han eller hon har tillfört processen något utöver vad den gode mannen har gjort. Flera remissinstanser har framfört invändningar mot en sådan ordning. *Uppsala tingsrätt* har påpekat att det skulle vara mycket svårt för en enskild aktieägare att på förhand förutse i vilken utsträckning den gode mannens utredning kommer att vara tillräcklig eller inte.

Vi delar uppfattningen att kommitténs synsätt är alltför strängt mot den enskilda aktieägaren. Enligt vår bedömning finns det inte heller grund för att tolka den föreslagna bestämmelsen på det sätt som kommittén har gjort. Avgörande för om en kostnad skall anses vara ersättningsgill eller inte enligt 18 kap. 8 § rättegångsbalken anses normalt vara huruvida parten vid tiden för vidtagandet av den åtgärd som har föranlett kostnaden haft skäl att anse att åtgärden är nödvändig (se Fitger m.fl., Rättegångsbalken I, avsnitt 18:40). Det finns enligt vår uppfattning inte anledning att ge bestämmelsen någon annan innebörd i inlösenssammanhang. Mot den bakgrunden framstår den av kommittén föreslagna hän-

visningen till rättegångsbalken som rimlig och befogad. Vi föreslår därför att en sådan hänvisning tas med i den nya lagen.

Kommittén har föreslagit att minoritetsaktieägarnas möjligheter att få ersättning för sina rättegångskostnader skall inskränkas ytterligare när det gäller skiljeförfaranden i aktiemarknadsbolag. Med hänsyn till den mängd minoritetsaktieägare som i dessa bolag kan tänkas föra talan har kommittén ansett det vara motiverat att ställa upp ett krav på tvisteföremålets värde för att ersättning för rättegångskostnad över huvud taget skall kunna utgå i dessa fall. Enligt kommitténs förslag skall en minoritetsaktieägare i ett sådant bolag som själv för talan ha rätt till ersättning endast om värdet av hans eller hennes aktier överstiger ett basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. *Svenska Revisorsamfundet SRS* har motsatt sig en sådan regel.

Vi delar Revisorsamfundets uppfattning i denna fråga. Även en enskild aktieägare med ett litet innehav kan mycket väl tänkas utföra arbete som är av värde i processen. Enligt vår uppfattning inger det också principiella betänkligheter att i detta avseende behandla aktieägare olika beroende på storleken av deras aktieinnehav. Därtill kommer svårigheterna att bestämma hur värdet på aktieinnehavet skall beräknas. Det är ju ofta just den frågan som skall prövas i tvisten. Mot den bakgrunden anser vi att det inte bör införas någon sådan värdegräns som kommittén har föreslagit.

Den nuvarande aktiebolagslagen innehåller inte några bestämmelser om hur rättegångskostnaderna skall fördelas när inlösentvisten prövas av allmän domstol efter talan mot skiljedomen. Det har ansetts att reglerna om rättegångskostnader i 18 kap. rättegångsbalken gäller i sådana fall (jfr prop. 1983/84:184 s. 11). Det innebär att den som förlorar målet i princip är skyldig att ersätta motparten hans eller hennes rättegångskostnad. Detta är enligt vår uppfattning inte en helt tillfredsställande ordning. De skäl som ligger bakom de särskilda kostnadsreglerna i skiljeförfarandet gör sig i princip gällande även med avseende på rättegångskostnaderna i allmän domstol. I likhet med kommittén anser vi därför att det finns ett behov av en särskild reglering även i denna del. Såsom kommittén har funnit är det lämpligt att använda den modell som förekommer i 7 kap. 3 § expropriationslagen. Vi föreslår alltså följande. Såväl den gode mannen som de minoritetsaktieägare som själva för talan skall – med de begränsningar som följer av reglerna i 18 kap. 6 och 8 §§ rättegångsbalken – ha rätt till ersättning för sina rättegångskostnader i domstolsprocessen, när majoritetsaktieägaren har fört talan mot skiljedomen. Detta skall gälla oavsett utgången i målet. Om den gode mannen eller minoritetsaktieägarna själva har väckt talan mot skiljedomen, skall deras kostnader i domstolsprocessen ersättas av majoritetsaktieägaren endast om de vinner målet.

Det sagda innebär att det minoritetsaktieägarna i vissa fall kan bli skyldiga att svara för rättegångskostnaderna. *Sveriges Aktiesparares Riksförbund* och *Första AP-fonden* har ansett att det bör anges i lagen hur kostnaderna skall fördelas i en sådan situation. Vi delar den uppfattningen och anser, i likhet med remissinstanserna, att huvudregeln bör vara att kostnaderna skall fördelas efter storleken på minoritetsaktieägarnas aktieinnehav. Om det finns särskilda skäl, bör domstolen emellertid kunna besluta om en annan fördelning. Till skillnad från vad som nor-

malt gäller när flera medparter är ersättningskyldiga, bör varje minoritetsaktieägares ansvar gentemot motparten omfatta endast den egna andelen av kostnaderna (jfr 18 kap. 9 § rättegångsbalken). Ett solidariskt ansvar skulle kunna leda till orimliga konsekvenser för enskilda aktieägare med ett begränsat aktieinnehav.

17 Upplösning och omvandling av aktiebolag

17.1 Olika sätt att upplösa eller omvandla ett aktiebolag

Ett aktiebolag kan upplösas genom *likvidation*. Vid likvidationen betalas bolagets skulder, varefter återstoden av bolagets förmögenhet fördelas mellan aktieägarna. Bestämmelser om likvidation finns i dag i 13 kap. aktiebolagslagen. Vidare kan ett bolag upplösas genom *konkurs*. Om en konkurs avslutas utan överskott, anses bolaget upplöst i och med detta. Även detta regleras i 13 kap. aktiebolagslagen.

En fusion ger vissa möjligheter att upplösa ett aktiebolag. Två eller flera bolag kan genom fusion gå samman till ett nytt bolag. En fusion kan också innebära att ett bolag upplöses genom att det går upp i ett annat. Bestämmelser om fusion finns i 14 kap. aktiebolagslagen. I en del andra länder kan ett bolag även upplösas genom att det delas upp på två eller flera andra bolag. Bestämmelser om sådan delning (*fission*) saknas dock i svensk rätt.

Svensk rätt tillåter också att ett privat aktiebolag omvandlas till ett publikt aktiebolag liksom att ett publikt aktiebolag omvandlas till ett privat. Bestämmelser om sådant byte av bolagskategori finns i 17 kap. i den nuvarande aktiebolagslagen. Däremot finns det inte något särskilt förfarande för att omvandla ett aktiebolag till någon helt annan företagsform.

17.2 Fusion

Regeringens förslag: De nuvarande bestämmelserna om fusion mellan aktiebolag förs i huvudsak oförändrade över till den nya lagen. Förfarandet vid fusioner mellan privata aktiebolag förenklas. För stämmobeslut om fusion, införs en majoritetsregel som motsvarar den som enligt förslaget skall gälla vid minskning av aktiekapitalet (jfr avsnitt 14.4).

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag (SOU 2001:1 s. 379 f.). Kommittén har dock inte föreslagit några ändringar i reglerna om fusion mellan privata aktiebolag eller någon ändring i majoritetsreglerna för beslut om fusion.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några synpunkter på kommitténs förslag. *NUTEK* har dock ansett att det inte bör gälla samma regler för privata som för publika aktiebolag.

Bakgrund: En fusion enligt aktiebolagslagen innebär att ett eller flera aktiebolags samtliga tillgångar eller skulder genom universalsuccession överförs på ett annat bolag samtidigt som de förstnämnda bolagen upp-

löses utan likvidation. Lagen skiljer mellan två former av fusion (se 14 kap. 1 § aktiebolagslagen). Den ena formen, *absorption*, innebär att ett aktiebolag (det överlåtande bolaget) går upp i ett annat aktiebolag (det övertagande bolaget). Det överlåtande bolaget upplöses och dess tillgångar och skulder övertas av det övertagande bolaget. Ett särskilt slag av absorption – i praktiken den vanligaste typen av fusion – är när ett helägt dotterbolag går upp i moderbolaget. Den andra formen av fusion, *kombination*, innebär att två eller flera överlåtande bolag förenas genom att de bildar ett nytt aktiebolag (det övertagande bolaget). De överlåtande bolagen upplöses samtidigt som deras tillgångar och skulder övergår på det övertagande bolaget.

En fusion får givetvis effekter för aktieägarna i det eller de bolag som upplöses. Enligt aktiebolagslagen skall dessa aktieägare kompenseras med aktier i det övertagande bolaget eller genom kontant ersättning (se 14 kap. 1 §). För aktieägarna är det av intresse hur stor denna kompensation är och om den motsvarar vad de förlorar. Lagen föreskriver därför ett särskilt förfarande som karakteriseras av att aktieägarna före beslutet om fusion skall tillhandahållas information om och inflytande över den avsedda fusionen (se 14 kap. 4–11 §§). Bland annat krävs det att styrelserna i de berörda bolagen upprättar ett gemensamt förslag till beslut, en s.k. fusionsplan.

Fusionen kan också få effekter för bolagens borgenärer. Visserligen svarar det övertagande bolaget efter fusionen för de överlåtande bolagens skulder. Om det övertagande bolaget har sämre betalningsförmåga än de överlåtande bolagen, kan emellertid fusionen innebära vissa risker för överlåtande bolags borgenärer. Om fusionen medför att övertagande bolags soliditet försämras, får fusionen effekter också för övertagande bolags borgenärer. Lagen tillerkänner därför borgenärerna ett visst inflytande över fusionen (se 14 kap. 13–18 §§).

En planerad eller genomförd fusion kan också vara av betydelse för andra bland bolagens intressenter, t.ex. presumtiva aktieköpare. För att ge dessa möjlighet att anpassa sig till en förestående eller genomförd fusion ställer lagen krav på att en fusionsplan och en genomförd fusion registreras hos Bolagsverket (se 14 kap. 9 och 19 §§).

Bestämmelserna om fusion fick sin nuvarande utformning genom lagstiftning som trädde i kraft den 1 januari 1995. De ändringar som då gjordes utgjorde en anpassning till EG:s tredje bolagsrättsliga direktiv (fusionsdirektivet⁷).

Skälen för regeringens förslag: De nuvarande reglerna om fusion mellan aktiebolag är förhållandevis nya. De har, såvitt är känt, fungerat väl. Varken kommitténs arbete eller remissförfarandet ger vid handen att det finns några större behov av förändringar i regelverket. Vi föreslår därför att det nuvarande regelverket i sina väsentliga delar överförs till den nya aktiebolagslagen.

Lagrådet har menat att bestämmelserna om fusion ger utrymme för kringgående av bestämmelserna om tvångsinlösen av minoritetsaktier. Lagrådet har pekat på det fallet då någon innehar minst två tredjedelar av aktierna i två bolag. En sådan aktieägare kan få till stånd en fusion

⁷ Rådets direktiv av den 9 oktober 1978 grundat på artikel 54.3 g i Romfördraget om fusioner av aktiebolag.

mellan aktiebolagen. Betalningen till aktieägarna i det överlåtande bolaget kan då, enligt Lagrådet, komma att understiga aktiernas värde. Lagrådet har pekat på olika sätt att komma tillrätta med detta, bl.a. att det i fusionsbestämmelserna införs en generalklausul som ger aktieägarna i det överlåtande bolaget rätt att påkalla tillämpning av tvångsinlösenreglerna när syftet med fusionen är att kringgå reglerna om tvångsinlösen.

Vi delar Lagrådets uppfattning att sådana förfaranden som Lagrådet har beskrivit bör förhindras. Inom Regeringskansliet har därför inletts ett arbete i syfte att analysera problemet närmare och, om det visar sig nödvändigt, ta fram regler som kan förhindra missbruk av det aktuella slaget. Vi räknar med att resultatet av detta arbete skall kunna redovisas under år 2005.

Förfarandet vid fusion mellan privata aktiebolag

I ett avseende finns det anledning att redan i detta sammanhang göra vissa ytterligare överväganden. De nuvarande fusionsreglerna bygger i väsentliga delar på EG:s tredje bolagsrättsliga direktiv. Direktivet är tillämpligt enbart på publika aktiebolag. När direktivet införlivades med svensk rätt, ansågs det dock inte finnas skäl att ha skilda fusionsförfaranden för publika respektive privata aktiebolag. Enbart i ett par smärre avseenden infördes särregler för fusioner mellan privata aktiebolag (se prop. 1993/94:196 s. 89 och 94). Det har lett till att ett regelverk som i första hand är tänkt för bolag med ett stort antal aktieägare har kommit att appliceras även på privata aktiebolag. Går det då att på något ändamålsenligt sätt förenkla regleringen i denna del för de privata aktiebolagen?

Frågan torde framför allt ha relevans i fråga om de regler som syftar till att trygga aktieägarnas inflytande över beslutsprocessen. De nuvarande reglerna innebär i denna del bl.a.

- att beslut om fusionen inte får fattas förrän förslaget till beslut om fusion, fusionsplanen, har registrerats och kungjorts,
- att beslutet om fusion i överlåtande bolag alltid skall fattas på bolagsstämman, och
- att beslutet i övertagande bolag skall fattas på bolagsstämma om minst fem procent av aktieägarna begär det inom två veckor från det att fusionsplanen kungjordes (se 14 kap. 9 och 10 §§ aktiebolagslagen).

En ordning av detta slag framstår som fullt motiverad i överlåtande bolag. För aktieägarna i ett överlåtande bolag får fusionen alltid påtagliga effekter. För aktieägarna i övertagande bolag har fusionen däremot ofta inte andra verkningar än en av bolaget företagen större affärstransaktion. Det kan därför synas som att det finns mindre anledning att tillförsäkra aktieägarna i det bolaget ett inflytande över beslutet. Det gäller särskilt som aktieägarna skyddas redan genom den s.k. generalklausulen, dvs. förbudet för styrelsen att företa rättshandlingar eller andra åtgärder som kan ge någon en otillbörlig fördel till nackdel för bolaget eller aktieägare (jfr 8 kap. 34 § första stycket aktiebolagslagen). I privata aktiebolag finns också, kan det hävdas, regelmässigt goda förutsättningar för aktieägarna

att i förväg träffa överenskommelser om hur situationer av detta slag skall hanteras. Det talar för att lagen, såvitt gäller privata aktiebolag, inte bör innehålla några bestämmelser om att fusionen i övertagande bolag skall tas upp på bolagsstämma. I så fall skulle också kravet på kungörelse av fusionsplanen kunna utgå. Det kan i sammanhanget anmärkas att de svenska fusionsregler som gällde intill utgången av år 1994 inte innehöll något krav på att fusionen skulle underställas bolagsstämman i övertagande bolag samt att den norska aksjeloven (som innehåller regler om den norska motsvarigheten till svenska privata aktiebolag) inte heller kräver att frågan om fusion tas upp på det övertagande bolagets stämma.

Att mera allmänt undanta privata aktiebolag från dessa regler anser vi dock inte lämpligt. Bland bolagen kan finnas sådana med åtskilliga aktieägare. Dessa har samma behov av ett ändamålsenligt minoritetskydd som aktieägarna i ett publikt aktiebolag.

Förfarandet bör dock förenklas i ett avseende. När samtliga aktieägare i de berörda bolagen har undertecknat fusionsplanen, finns det knappast något behov av att genom registrering och kungörelse rikta aktieägarnas uppmärksamhet på fusionsplanen. Inte heller finns det anledning att kräva att bolagen i den situationen fattar formella stämmobeslut om att godkänna fusionsplanen. Vi föreslår därför att det vid fusioner, där samtliga bolag är privata aktiebolag och fusionsplanen har undertecknats av samtliga aktieägare, inte skall ställas något krav på registrering och kungörelse av fusionsplanen eller något krav på att de deltagande bolagens stämmor skall ta ställning till fusionsplanen.

Borgenärsskyddsreglerna

Det kan också anföras skäl för en förenkling av borgenärsskyddsreglerna vid fusion mellan privata aktiebolag. I den nuvarande aktiebolagslagen skyddas borgenärerna genom ett särskilt förfarande som ger dem möjlighet att kräva betalning eller betryggande säkerhet som villkor för fusionen. Det är tydligt att en fusion skulle bli enklare att genomföra om detta förfarande kunde utmönstras. Ett gott borgenärsskydd är emellertid lika viktigt i små som i stora bolag. I detta avseende bör det därför enligt vår mening gälla samma regler för privata aktiebolag som för publika aktiebolag.

Majoritetskraven vid beslut om fusion

Bestämmelserna om vilken majoritet som erfordras för ett giltigt beslut att godkänna en fusionsplan överensstämmer i dag med bestämmelserna om minskning av aktiekapitalet. En särskilt sträng majoritetsregel gäller sålunda om beslutet ”rubbar rättsförhållandet mellan redan utgivna aktier”. Då fordras, med ett par undantag, att beslutet biträds av av samtliga vid stämman närvarande aktier och att dessa tillsammans företräder minst nio tiondelar av aktierna i bolaget. Bestämmelsen gör det enligt vår mening onödigt besvärligt att genomföra en fusion. Den tillkom som ett led i EG-anpassningen av den svenska aktiebolagslagen till EG:s fusionsdirektiv (se prop. 1993/94:196 s. 96) men går längre än vad direktivet kräver. Direktivet fordrar i stället att det, om det finns aktier av olika

aktieslag i bolaget, sker en omröstning i varje aktieslag. Vi föreslår därför att den särskilt stränga majoritetsregeln utmönstras och att det i stället införs en regel om omröstning inom varje aktieslag. Detta överensstämmer med vårt förslag om beslutsordningen vid beslut om minskning av aktiekapitalet.

17.3 Delning av aktiebolag

17.3.1 Behovet av en civilrättslig reglering av delning av aktiebolag

Regeringens förslag: Ett nytt förfarande som reglerar delning av aktiebolag införs. Delning skall kunna ske genom att

1. ett bolags samtliga tillgångar och skulder övertas av två eller flera andra bolag, varvid det överlåtande bolaget upplöses utan likvidation,
2. en del av ett bolags tillgångar och skulder övertas av ett eller flera andra bolag utan att det överlåtande bolaget upplöses.

I båda fallen skall ersättning lämnas till aktieägarna i det överlåtande bolaget. Ersättning skall utgå i form av aktier i övertagande bolag eller såsom kontant ersättning.

Inom ramen för delningsförfarandet skall nya bolag kunna bildas.

Delning skall få ske endast om de bolag som deltar i delningen har samma redovisningsvaluta.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag men har en något annorlunda utformning. Kommittén har föreslagit att delning av aktiebolag skall benämnas *fission*. I kommitténs förslag uppställs inte något krav på att de bolag som deltar i delningen har samma redovisningsvaluta.

Remissinstanserna: Det stora flertalet remissinstanser har tillstyrkt eller inte haft några invändningar mot kommitténs förslag. FAR har dock ansett att kommitténs förslag i visst hänseende är oklart.

Bakgrund: Ibland kan det finnas behov av att dela upp ett aktiebolags förmögenhetsmassa på flera bolag. En sådan uppdelning kan komma till stånd på flera olika sätt. En överföring, helt eller delvis, av ett bolags tillgångar till ett eller flera andra bolag kan exempelvis ske genom en vanlig överlåtelse. En sådan överlåtelse kan avse antingen aktierna i det bolag som skall delas upp eller bolagets ”inkräm”. Det förekommer också att ett bolag delas upp med utnyttjande av reglerna om utdelning. Det sker genom att aktieägarna i det bolag som skall delas upp erhåller utdelning i form av aktier i ett för ändamålet nybildat dotterbolag, till vilket man dessförinnan har överfört vissa tillgångar och skulder. På liknande sätt kan en delning åstadkommas genom att det bolag som skall delas sätter ned aktiekapitalet och gör en utbetalning till sina aktieägare i form av aktier i ett nybildat dotterbolag.

I samtliga dessa fall består det bolag som är föremål för delning även efter delningen. Ibland är detta inte ändamålsenligt och bolagets ägare skulle hellre vilja avveckla bolaget och driva verksamheten vidare i två andra bolag. Delningen måste då genomföras med utnyttjande av aktiebolagslagens bestämmelser om likvidation. Ett sätt är att låta de bolag som skall överta tillgångar förvärva samtliga aktier i det ”överlåtande”

bolaget, varefter de nya aktieägarna beslutar om att bolaget skall gå i likvidation och övertar dess tillgångar som skifteslikvid.

I många andra länder, bl.a. i Danmark, Norge och Finland, finns det särskilda bestämmelser om ”spaltning” eller ”fission” av aktiebolag. Härmed avses ett förfarande där ett aktiebolag delas upp genom att dess egendomsmassa helt eller delvis överförs på ett eller flera bolag genom universalfång. Bestämmelser om detta finns också i EG:s sjätte bolagsrättsliga direktiv (fissionsdirektivet)⁸, se *bilaga 19*. Sverige saknar däremot särskilda associationsrättsliga regler om delning av aktiebolag.

Däremot innehåller svensk skatterätt bestämmelser som reglerar de skatterättsliga konsekvenserna av vissa delningar av bolag. Enligt den s.k. lex ASEA (numera inarbetad i inkomstskattelagen, 1999:1229) skall utdelning från ett svenskt aktiebolag av andelar i ett eller flera svenska eller utländska rörelsedrivande dotterbolag inte tas upp till beskattning om vissa förutsättningar är uppfyllda. Bl.a. gäller att utdelningen skall ske i förhållande till innehavda aktier i moderbolaget. Moderbolaget skall vara marknadsnoterat och samtliga aktier i dotterbolagen skall delas ut. Dessa skatteregler har kommit till ganska frekvent användning i aktie marknadsbolag. Det finns också sedan Sveriges inträde i EU skatterättsliga regler om delning av bolag vilka tar sikte på en tänkt civilrättslig klyvning genom universalsuccession (se 37 kap. inkomstskattelagen). Av naturliga skäl har dock dessa regler ännu inte fått någon praktisk betydelse.

Skälen för regeringens förslag

Det bör införas aktiebolagsrättsliga regler om delning av aktiebolag

Det kan finnas flera skäl att dela upp den verksamhet som bedrivs i ett aktiebolag på två eller flera bolag. Ibland kan skälen vara organisatoriska. Så kan exempelvis verksamhetsgrenarna vara så artskilda att de inte lämpligen låter sig förvaltas tillsammans. Det kan också vara så att en av verksamhetsgrenarna är mera riskfylld och att aktieägarna därför vill att den skall komma under särskild ledning. Ett annat skäl till uppdelning kan vara att det råder oenighet mellan aktieägarna om hur verksamheten skall bedrivas. En delning av bolaget kan då vara ett alternativ till att vissa aktieägare löses ut eller att hela bolaget säljs. En uppdelning kan också vara ett led i en försäljning av en del av verksamheten.

Enligt vår mening är det angeläget att företagen kan genomföra dessa slag av omstruktureringar på ett flexibelt och smidigt sätt.

Såsom ovan har framgått är det i och för sig möjligt att utnyttja redan befintliga regler i aktiebolagslagen om bl.a. utdelning och likvidation för att dela upp ett aktiebolag i två eller flera bolag. Det är emellertid uppenbart att dessa lösningar har tillgripits i brist på bättre. En möjlighet att dela upp aktiebolag genom ett särskilt förfarande vid vilket tillgångar och skulder övergår direkt på de nya bolagen skulle utan tvivel i många fall innebära en mera ändamålsenlig lösning. En sådan reglering skulle

⁸ Rådets direktiv av den 17 december 1982 grundat på artikel 54.3 g i Romfördraget om delning av aktiebolag.

vidare utgöra ett naturligt komplement till fusionsreglerna. Uttryckliga lagregler om delning av aktiebolag är därtill ägnade att öka rätts-säkerheten för bolagets aktieägare och borgenärer. Härtill kommer att det finns särskilda regler av detta slag i flertalet andra europeiska länder, däribland i Danmark, Norge och Finland.

Vi föreslår därför att det i den nya lagen införs ett nytt rättsligt institut, som gör det möjligt att genom ett särskilt förfarande dela upp ett aktiebolag i två eller flera.

Kommittén har föreslagit att förfarandet skall benämnas *fission*. Det kan anföras flera skäl för detta. Ett sådant är att begreppet *fission* redan förekommer i skattelagstiftningen (se t.ex. 37 kap. inkomstskattelagen) som benämning på uppdelning av företag. I skattelagstiftningen omfattar begreppet emellertid inte alla de slag av uppdelningar som enligt vår mening bör omfattas av de associationsrättsliga reglerna om uppdelning av aktiebolag. Enligt vår mening ansluter benämningen *delning* bättre till vanligt språkbruk och ger en tydligare bild av innebörden i förfarandet. Vi föreslår därför att förfarandet i lagen benämns på det sättet.

I vilka fall skall delning av aktiebolag kunna komma till användning?

En naturlig utgångspunkt är att företagen bör ges möjlighet att utifrån företagsekonomiska bedömningar fritt välja hur de vill strukturera sin verksamhet på ett rationellt sätt. Samtidigt bör det givetvis inte skapas aktiebolagsrättsliga instrument som, utan att vara av större värde, kan utnyttjas för olika slag av missbruk. Självfallet måste det också beaktas att nya bolagsrättsliga instrument inte står i strid med EG-rätten.

Ett sätt att dela ett bolag är att låta samtliga tillgångar och skulder övertas av två eller flera andra bolag och att därvid låta det överlåtande bolaget upplösas utan likvidation. Detta slag av delning är tillåtet enligt artiklarna 2 och 21 i fissionsdirektivet. Vi har ovan nämnt några situationer då det kan finnas ett legitimt intresse av att genomföra en delning av detta slag. Under förutsättning att regelverket kompletteras med bestämmelser till borgenärernas skydd framstår risken för missbruk som liten. Detta slag av delning bör alltså tillåtas.

Ett annat sätt att dela ett företag är att föra över en del av bolagets inkräm till ett annat bolag. I ett sådant fall består det överlåtande bolaget, fastän med en mindre tillgångs- och skuldmassa. FAR har ifrågasatt om en sådan delning är förenlig med fissionsdirektivet. Av artikel 25 i direktivet framgår att delning får genomföras enligt vad som i övrigt sägs i direktivet även utan att det överlåtande bolaget upplöses. Direktivet tillåter alltså delningar där enbart vissa av ett bolags tillgångar och skulder fördelas på två eller flera bolag medan andra tillgångar och skulder stannar kvar i det överlåtande bolaget. Vid en jämförelse med direktivets övriga bestämmelser kan det möjligen synas som att direktivet inte medger en sådan partiell överföring om denna sker till ett enda övertagande bolag. Direktivets ordalydelse är emellertid oklar och från ändamålssynpunkt förefaller en sådan begränsning inte vara motiverad. Vår tolkning är därför att direktivet ger utrymme för såväl delningar där vissa av ett bolags tillgångar och skulder övertas av två eller flera andra bolag som delningar där vissa av ett bolags tillgångar och skulder övertas av ett eller flera andra bolag.

Också delningar av de sistnämnda slagen kan fylla ett legitimt behov vid omstruktureringar av olika slag. Risken för missbruk får bedömas som liten, i vart fall om regelverket kompletteras med borgenärsskyddsregler (om sådana, se närmare avsnitt 17.3.3).

Skattemyndigheten i Linköping har ifrågasatt sådan delning där det överlåtande bolaget inte upplöses vid delningen men kvarstår enbart som ett ”skrivbordsbolag”. Det finns självfallet inget egentligt intresse av delningar där det i efterhand kvarstår enbart bolag utan substans. I synnerhet måste det förhindras att delningsinstitutet används för bolagsplundring eller liknande förfaranden. Vi föreslår därför att kommitténs förslag kompletteras med regler som innebär att ett överlåtande bolag som inte upplöses genom delningen efter delningen måste ha full täckning för det bundna egna kapitalet. Vi anser det inte vara motiverat uppställa några ytterligare hinder mot delningar av detta slag.

Om delningsvederlag

En delning innebär att det överlåtande bolaget upplöses eller att dess förmögenhetsmassa minskas. Aktieägarna i det överlåtande bolaget måste därför kompenseras med ett ”delningsvederlag”. Fissionsdirektivet förutsätter att delningsvederlaget utgår i form av aktier i övertagande bolag. Det tillåter emellertid också kontant ersättning (se artiklarna 2 och 24).

Vi anser inte att det finns fog för några andra begränsningar, vad gäller delningsvederlagets art, än de som följer av direktivet. Delningsvederlaget bör alltså kunna bestå av aktier i övertagande bolag, av kontant ersättning eller av en kombination av aktier och kontanter. Det bör där-
emot inte få bestå av skuldebrev eller annan egendom.

Om bolagsbildning inom ramen för ett delningsförfarande

Inte sällan kan det mest ändamålsenliga sättet att dela upp ett aktiebolag i flera vara att föra över bolagets tillgångar och skulder till två eller flera nya bolag som inte belastas av några tidigare förpliktelser. Det är då också naturligt att bildandet av dessa aktiebolag sker inom ramen för delningsförfarandet. De vanliga reglerna om aktiebolags bildande blir i så fall inte tillämpliga. Samtidigt är det angeläget att de skyddsintressen som har motiverat reglerna om bildande av bolag inte kan kringgås genom att bolag bildas inom ramen för ett delningsförfarande. Det motiverar bl.a. att bestämmelser som motsvarar de som gäller vid bolagsbildning i allmänhet – bl.a. sådana som avser att säkerställa att bolaget i samband med bildandet tillförs en förmögenhet som minst svara mot det belopp som skall utgöra bolagets aktiekapital – införs också i bestämmelserna om delning. Bland annat föreslår vi bestämmelser som säkerställer att det bolag som skall bildas tillförs en nettoförmögenhet som motsvarar i vart fall det aktiekapital som bolaget skall ha. Förfarandet bör dock – jämfört med förfarandet vid vanlig bolagsbildning – kunna förenklas något. Framför allt bör det inte vara nödvändigt att upprätta någon särskild stiftelseurkund utan i stället bör förslaget till delning, den s.k. delningsplanen, kunna tjäna som stiftelseurkund. Det förutsätter emellertid att delningsplanen innehåller i huvudsak samma

information som den som tas in i en stiftelseurkund. Vi återkommer till detta i författningskommentaren. Prop. 2004/05:85

Redovisningsvaluta

Ett aktiebolag får ha sin redovisning i antingen svenska kronor eller euro (se 4 kap. 6 § bokföringslagen [1999:1078]). Det är inte möjligt att genom fusion slå samman bolag som har olika redovisningsvaluta (se 14 kap. 1 § aktiebolagslagen). När den sistnämnda bestämmelsen tillkom, motiverades den med att en fusion mellan bolag med olika redovisningsvaluta skulle innebära inte obetydliga svårigheter, bl.a. därför att förekomsten av olika redovisningsvalutor skulle försvåra bedömningen av om fusionsvederlaget i fusionsplanen hade bestämts på ett riktigt sätt. Det påtalades också att fusioner mellan bolag med olika redovisningsvalutor skulle kunna försvåra upptäckten av och utredningen vid ekonomisk brottslighet (se prop. 1999/2000:23 s. 95 f.). Motsvarande svårigheter och risker torde uppkomma vid delningsförfaranden där de inblandade bolagen har olika redovisningsvaluta. Ett villkor för delning bör därför enligt vår mening vara att de bolag som deltar i delningen har samma redovisningsvaluta.

17.3.2 Förfarandet vid delning

Regeringens förslag: Före en delning skall styrelserna för de berörda bolagen upprätta en delningsplan. Delningsplanen skall underställas bolagsstämman i det överlåtande bolaget och, i vissa fall, bolagsstämman i det övertagande bolaget. När planen har godkänts, skall det överlåtande bolaget ansöka om tillstånd att verkställa den. Om någon av bolagens borgenärer därvid motsätter sig delningen, får planen inte verkställas om inte borgenären får full betalning eller tillfredsställande säkerhet. Om tillstånd till verkställande av delningsplanen lämnas, skall delningen anmälas för registrering. Delningen skall fullbordas i och med registreringen.

Vid delning som berör enbart privata aktiebolag skall ett förenklat förfarande kunna tillämpas.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag (SOU 2001:1 s. 274 och 385 f.). Kommittén har dock inte föreslagit något förenklat förfarande för privata aktiebolag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag. *NUTEK* har dock ansett att reglerna inte skall gälla för privata aktiebolag. *Sveriges Redovisningskonsulters Förbund* har ansett att delningsplanen alltid bör underställas bolagsstämman i övertagande bolag.

Skälen för regeringens förslag: Såsom tidigare har berörts innebär en delning att överlåtande bolag upplöses eller att dess förmögenhetsmassa minskar. Aktieägarna i det överlåtande bolaget kompenseras genom aktier i övertagande bolag eller genom kontant ersättning. För dessa aktieägare är det givetvis av stor vikt att de har möjlighet att bevaka och påverka villkoren för delningen, i synnerhet delningsvederlagets art och

storlek. Också för aktieägarna i övertagande bolag kan delningen vara av betydelse. Exempelvis innebär, typiskt sett, en delning där delningsvederlaget överstiger det faktiska värdet av vad bolaget tillförs genom delningen att värdet på aktierna i bolaget minskar. Aktieägarna bör därför ges tillfälle att ta del i beslutet om delning och bör före beslutet ha haft tillfälle att granska förslaget.

Också för borgenärerna kan en delning vara av stor betydelse. För det överlåtande bolagets borgenärer kan delningen innebära att gäldenären upphör att existera. Såsom kommer att utvecklas närmare i avsnitt 17.3.3 innebär vårt förslag att dessa borgenärer då kommer att kunna rikta sina anspråk mot ett eller flera andra av de bolag som deltar i delningen. Delningen kan emellertid ändå innebära en risk för borgenärerna, eftersom det övertagande bolaget kan ha sämre betalningsförmåga än det överlåtande bolaget. Även för ett övertagande bolags borgenärer kan delningen innebära risker. Övertagandet av ytterligare skulder kan leda till att bolagets soliditet och likviditet minskar. Delningsförfarandet bör mot den bakgrunden utformas så att också borgenärernas intressen värnas.

Samma slag av skyddsintressen gör sig gällande vid fusion och har där föranlett ett särskilt lagreglerat fusionsförfarande, vilket avspeglar reglerna i EG:s fusionsdirektiv (jfr avsnitt 17.2, även prop. 1993/94:196 s. 92 f.). Enligt vår uppfattning kan förfarandet vid delning utformas på i allt väsentligt samma sätt och kommer därmed att stå i överensstämmelse med EG:s fusionsdirektiv. Det innebär att förfarandet bör ges i huvudsak följande innebörd.

Före en delning bör det upprättas ett förslag till delning, en delningsplan, som innehåller bl.a. uppgifter om det delningsvederlag som skall betalas. Planen, som bör kompletteras med ekonomisk information om bolagen, bör granskas av revisorer och därefter under viss tid hållas tillgänglig för aktieägarna. Den bör sedan underställas bolagsstämman i det överlåtande bolaget och, om en viss andel av aktieägarna begär det, bolagsstämman i övertagande bolag. Genom de nu angivna åtgärderna får aktieägarna i bolagen tillfälle att utöva inflytande över delningen. En remissinstans har ansett att delningsplanen alltid bör underställas bolagsstämman i det övertagande bolaget. Enligt vår mening finns det inte anledning att uppställa ett sådant krav. För aktieägarna i det övertagande bolaget har frågan om delning många gånger inte mera påtagliga effekter än andra slag av företagsförvärv som företagsledningen beslutar om. Det får därför anses tillräckligt att en minoritet bland aktieägarna ges möjlighet att påkalla att frågan prövas på bolagsstämman.

När planen har godkänts, bör det överlåtande bolaget ansöka hos Bolagsverket om tillstånd att verkställa den. I denna del av förfarandet bör borgenärerna ges tillfälle att ta ställning till delningen. Om någon borgenär motsätter sig delningen, bör frågan prövas av allmän domstol. Delningen bör få genomföras endast om de borgenärer som har motsatt sig delningen antingen har fått betalning för sina fordringar eller har tillfredsställande säkerhet för dessa. Genom denna del av förfarandet skyddas borgenärernas intressen (se även avsnitt 17.3.3).

När tillstånd att verkställa delningsplanen har lämnats, bör delningen anmälas för registrering. I och med registreringen bör delningen anses fullbordad. I den mån delningen innebär att överlåtande bolag upplöses

eller att övertagande bolag nybildas, bör denna verkan inträda i och med registreringen. Denna sista fas av delningsförfarandet tillgodoser allmänhetens intresse av att delningen kommer till offentligt uttryck.

De olika momenten i förfarandet kommer att behandlas närmare i författningskommentaren.

Särskilda bestämmelser för privata aktiebolag?

Fissionsdirektivet är tillämpligt enbart på publika aktiebolag. Den svenska lagstiftaren är alltså inte skyldig att följa direktivets föreskrifter vid utformningen av reglerna för delningar som berör enbart privata aktiebolag.

Det är tydligt att regelverket vinner i överskådlighet om det utformas på samma sätt för publika som för privata aktiebolag. Samtidigt kan fissionsdirektivets föreskrifter framstå som väl omständliga i vissa situationer då antalet berörda aktieägare är begränsat. Vi anser därför att det finns skäl för vissa särregler för delningar som berör enbart privata aktiebolag.

Dessa särregler bör vara av samma slag som de särregler som vi har föreslagit i fråga om fusion mellan privata aktiebolag (jfr avsnitt 17.2). Om, vid en delning som berör enbart privata aktiebolag, delningsplanen har undertecknats av samtliga aktieägare i bolagen, bör det alltså inte vara nödvändigt att låta registrera och kungöra planen. Det bör inte heller vara nödvändigt att låta bolagsstämmorna i bolagen ta ställning till delningsplanen.

17.3.3 Betalningsansvaret för överlåtande bolags skulder

Regeringens förslag: I delningsplanen skall anges vilket bolag som skall ansvara för överlåtande bolags olika skulder efter delningen. Det bolag som utpekas som ansvarigt skall ansvara för skulden utan begränsning. Förmår det bolaget inte betala skulden, skall de övriga bolagen svara solidariskt, men högst med ett belopp som för varje bolag motsvarar den nettobehållning som har tilldelats bolaget i delningen.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har tillstyrkt eller inte haft några invändningar mot kommitténs förslag. *Ekonomistyrningsverket* och *FAR* har efterlyst klargöranden, bl.a. vad avser beräkningen av nettobeloppet och fördelningen och upphörandet av skulderna.

Bakgrund: I artikel 12 i fissionsdirektivet föreskrivs bl.a. att lagstiftningen i medlemsstaterna på ett betryggande sätt skall skydda rättigheterna för de borgenärer i de bolag som deltar i delningen. I detta syfte skall lagstiftningen minst föreskriva att dessa borgenärer skall ha rätt till betryggande säkerhet. Dessa föreskrifter kommer i vårt förslag att tillgodoses genom de borgenärsskyddsregler som vi har berört i föregående avsnitt, dvs. regler som ger borgenärerna möjlighet att ställa betalning eller säkerhet som villkor för delningen.

Artikel 12 innehåller dessutom bestämmelser om vem som efter delningen skall ansvara för överlåtande bolagets skulder. Här ger direktivet

två olika alternativ. Utgångspunkten i det ena alternativet är att ansvaret ligger hos det bolag till vilket skulden har överförts enligt delningsplanen. Om en borgenär inte gottgörs av det bolaget, skall emellertid ”de mottagande bolagen” ansvara solidariskt för skulden. Medlemsstaten får dock begränsa ansvarigheten till den nettobehållning som tilldelas varje bolag, utom i fråga om det bolag till vilket skulden har överförts. Det andra alternativet är att medlemsstaterna föreskriver att de mottagande bolagen skall ansvara solidariskt för det delade bolagets förpliktelser.

Skälen för regeringens förslag: Det är givetvis viktigt att det efter delningen står klart vem som ansvarar för överlåtande bolags förpliktelser. Lika viktigt är att delningsförfarandet inte kan användas för att undkomma betalningsansvar.

Som nyss har framgått kan betalningsansvaret för överlåtande bolagets skulder enligt fissionsdirektivet utformas på två olika sätt. Antingen kan samtliga övertagande bolag åläggas att primärt och solidariskt ansvara för det överlåtande bolagets förpliktelser. Eller så kan det överlåtande bolagets skulder fördelas mellan de övertagande bolagen men med skyldighet för övriga övertagande bolag att subsidiärt ansvara gentemot en borgenär som inte har gottgjorts av det bolag till vilken skulden har överförts. I det första alternativet kan alltså det överlåtande bolagets borgenärer vända sig mot vilket som helst av de övertagande bolagen och kräva full betalning. I det andra alternativet måste borgenärerna först kräva det bolag till vilket skulden överförts på betalning; endast om de inte erhåller full betalning kan de vända sig mot övriga övertagande bolag.

Kommitténs förslag att det senare alternativet bör väljas har godtagits av alla remissinstanser. Vi ansluter oss till kommitténs förslag. Av betydelse för vår bedömning är bl.a. att man också i Danmark, Finland och Norge har utformat regelverket enligt detta alternativ. I lagen bör därför tas in en bestämmelse av följande innebörd. I den mån en skuld som ett överlåtande bolag har enligt delningsplanen skall övertas av ett visst övertagande bolag, skall det bolaget efter delningen svara för skulden utan begränsning. Förmår bolaget inte betala skulden, skall de övriga övertagande bolagen ansvara solidariskt för denna, dock högst med ett belopp som för varje bolag motsvarar den nettobehållning som har tilldelats bolaget i delningen.

En särskild fråga är vad som i detta avseende skall gälla vid sådan delning där ett bolag överlåter vissa, men inte alla, tillgångar och skulder och det endast finns *ett* övertagande bolag. I den situationen är den nyss föreslagna regeln inte av något värde för borgenärerna. Vi föreslår att regleringen utformas så att det i detta fall blir det överlåtande bolaget som skall svara subsidiärt och solidariskt för skuld som det övertagande bolaget har övertagit. Regeln bör gälla såväl när det finns endast ett övertagande bolag som när det, utöver det överlåtande bolaget, finns flera övertagande bolag.

17.4 Likvidation

Regeringens förslag: De nuvarande bestämmelserna om likvidation överförs i allt väsentligt oförändrade till den nya aktiebolagslagen.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 2001:1 s. 156 f.)

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag.

Bakgrund: Vid en likvidation av ett aktiebolag realiseras vanligen bolagets tillgångar. Skulderna betalas och de överskjutande medlen fördelas bland aktieägarna. När likvidationen har avslutats, anses bolaget upplöst.

Ett aktiebolag kan besluta att gå i likvidation utan att någon skyldighet att göra detta föreligger (frivillig likvidation). Ett sådant beslut fattas av bolagsstämman (se 13 kap. 1 § aktiebolagslagen och följande paragrafer). I några särskilda fall är bolaget skyldigt att gå i likvidation vare sig aktieägarna vill det eller inte (tvångslikvidation). Det gäller bl.a. när bolaget inte har anmält behörig styrelse, verkställande direktör eller revisor som skall finnas enligt lagen för registrering, när bolaget inte i rätt tid har sänt i årsredovisningshandlingar till Bolagsverket och när mer än hälften av bolagets aktiekapital är förbrukat (se bl.a. 13 kap. 10 och 16 §§). I dessa fall kan beslutet om likvidation även fattas av Bolagsverket eller av domstol.

Bestämmelserna om likvidation har relativt nyligen varit föremål för en allmän översyn. I propositionen 2000/01:150 Likvidation av aktiebolag lämnade sålunda regeringen – på grundval av de förslag som kommittén hade lämnat i delbetänkandet Likvidation av aktiebolag (SOU 1999:36) – förslag till delvis nya likvidationsbestämmelser. Ändringarna syftade huvudsakligen till att förtydliga de tidigare bestämmelserna. Förslaget innehöll därutöver vissa nyheter. Bland annat föreslogs nya bestämmelser om vilket underlag som skall finnas tillgängligt när bolagsstämman prövar en fråga om likvidation. Det föreslogs också en ny bestämmelse om vilka kvalifikationskrav som skall gälla för en likvidator. Vissa förenklingar föreslogs också beträffande handläggningen av likvidationsärenden. Riksdagen antog förslagen (se bet. 2001/02:LU5 och rskr. 2001/02:50) och de nya bestämmelserna trädde i kraft den 1 januari 2002.

Skälen för regeringens förslag: Som har framgått av det föregående har aktiebolagslagens likvidationsbestämmelser ganska nyligen setts över och – i vissa delar – reformerats. Vad kommittén har föreslagit i sitt slutbetänkande innebär inte heller annat än mindre förändringar jämfört med den nuvarande aktiebolagslagen. Mot den bakgrunden finns det enligt vår uppfattning inte anledning att nu vidta några mer genomgripande förändringar i dessa delar. Vi föreslår därför att den nya lagens likvidationsbestämmelser i allt väsentligt ges samma innebörd och utformning som dagens bestämmelser. Vi återkommer i författningskommentaren till några mindre frågor där det finns anledning att överväga förändringar. I övrigt kan hänvisas till de överväganden som regeringen gjorde i prop. 2000/01:150.

18.1 Registrering

Regeringens förslag: Nuvarande bestämmelser om registrering i aktiebolagsregistret överförs utan några ändringar i sak till den nya lagen.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 2001:1 s. 399 f.).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte framfört några synpunkter i denna del.

Skälen för regeringens förslag. Bolagsverket för ett aktiebolagsregister och, ifråga om s.k. bankaktiebolag, ett bankregister. En rad skilda bestämmelser i aktiebolagslagen förutsätter att förhållanden av olika slag skall registreras i respektive register, t.ex. uppgifter om bolagets aktiekapital, styrelse och revisor samt skilda beslut som bolaget fattar. De uppgifter som registreras offentliggörs vanligen också genom en särskild kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar. 18 kap. aktiebolagslagen innehåller bl.a. bestämmelser om förfarandet vid registrering samt om rättsverkan av registrering.

Kommittén har inte föreslagit några ändringar i dessa bestämmelser. Inte heller vi är beredda att i detta sammanhang föreslå några ändringar i sak. Vi avser emellertid att senare under år 2005 återkomma i ett par näraliggande frågor; elektronisk ingivning i samband med registreringsanmälan samt kungörande av bolagsrättsliga förhållanden på Internet.

18.2 Aktiebolags firma

Regeringens förslag: De nuvarande bestämmelserna om firma överförs i allt väsentligt oförändrade till den nya aktiebolagslagen.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 2001:1 s. 400 f.).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte berört eller haft några invändningar mot kommitténs förslag. *Svenska Kommunförbundet* har dock förordat att kravet på att bolagets fakturor skall innehålla uppgift om den ort där bolagets styrelse har sitt säte tas bort.

Skälen för regeringens förslag: Aktiebolagslagens regler om firma kompletterar de bestämmelser som finns i firmalagen (1974:156). Reglerna har inte genomgått några större förändringar sedan den nuvarande aktiebolagslagen kom till. Som ett led i den svenska anpassningen till EG-rätten gjordes i mitten av 1990-talet, efter förslag från kommittén, ett par ändringar, bl.a. avseende publika aktiebolags firma. I sitt slutbetänkande har kommittén inte föreslagit annat än vissa redaktionella ändringar i reglerna om firma.

Svenska Kommunförbundet har tagit upp bestämmelsen i 16 kap. 4 § i den nuvarande aktiebolagslagen. Där föreskrivs att ett aktiebolags brev, fakturor och orderblanketter skall ange bolagets firma, den ort där styrelsens skall ha sitt säte samt bolagets organisationsnummer enligt lagen (1974:174) om identitetsbeteckning för juridiska personer m.fl. Enligt

Kommunförbundet bör kravet på uppgift om säte inte gälla fakturor. Vi delar inte den uppfattningen. Bestämmelsen går tillbaka på en föreskrift i EG:s första bolagsrättsliga direktiv (publicitetsdirektivet). Enligt denna föreskrift skall bl.a. uppgift om bolagets säte anges på bolagets brev och orderblanketter. Direktivet nämner visserligen inte uttryckligen fakturor. Begreppet ”brev” i direktivet torde emellertid syfta på alla skriftliga meddelanden som riktar sig till bestämda mottagare och fakturor får alltså anses som ”brev” i direktivets bemärkelse. Enligt vår mening bör lagtexten liksom hittills klargöra att bestämmelsen omfattar även fakturor.

Remissinstanserna har i övrigt inte haft några synpunkter på kommitténs förslag rörande firma. Vi delar uppfattningen att de nuvarande bestämmelserna bör överföras till den nya lagen, utan några förändringar i sak.

Varumärkeskommittén har i sitt slutbetänkande Ny varumärkeslag och ändringar i firmalagen (SOU 2001:26) föreslagit vissa ändringar i firmalagen, bl.a. vad avser registrering av firma. Dessa behandlas inte i detta sammanhang.

18.3 Civilrättsliga och straffrättsliga sanktioner

18.3.1 Skadestånd

18.3.1.1 Aktiebolagslagens allmänna skadestandsregler

Regeringens förslag: De nuvarande bestämmelserna om styrelseledamöters, den verkställande direktörens och revisorns skadeståndsansvar överförs i sak oförändrade till den nya lagen.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens förslag (SOU 2001:1 s. 401 f.).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några synpunkter i denna del.

Bakgrund: Om en styrelseledamot eller en verkställande direktör vid fullgörande av sitt uppdrag uppsåtligen eller av oaktsamhet skadar bolaget, skall han eller hon ersätta skadan (se 15 kap. 1 § första meningen aktiebolagslagen). Skadeståndsansvaret gentemot aktieägare och tredje man är mera begränsat; styrelseledamoten eller den verkställande direktören ansvarar här för skada som han eller hon vållar genom att överträda aktiebolagslagen, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen (se 15 kap. 1 § andra meningen).

En revisor, lekmannarevisor och särskild granskare är skadeståndsansvarig i samma omfattning som en styrelseledamot och den verkställande direktören (se 15 kap. 2 §). En revisor skall dessutom ersätta skada som orsakas av hans eller hennes medhjälpare. Om ett registrerat revisionsbolag är revisor eller särskild granskare, är det detta bolag tillsammans med den för revisionen eller granskningen huvudansvarige som är ersättningsansvarig.

Skälen för regeringens förslag: De nuvarande bestämmelserna om styrelseledamöternas, den verkställande direktörens och revisorns skade-

ståndsansvar mot bolaget eller annan fick i allt väsentligt sin nuvarande utformning vid tillkomsten av 1975 års aktiebolagslag. Bestämmelserna sågs över år 1998 och ändrades i vissa mindre avseenden (se prop. 1997/98:99 s. 186 f. och 1997/98:LU26 s. 14 f.). Det har därför inte varit aktuellt att i detta lagstiftningsärende göra någon ny översyn av bestämmelserna. Vi föreslår därför att de förs över till den nya lagen utan några ändringar i sak.

Kommittén har även behandlat frågan om s.k. prospektansvar, dvs. ansvaret gentemot den som lider skada på grund av fel eller brist i ett emissionsprospekt. Den frågan har även behandlats av Prospektutredningen i delbetänkandet *Prospekt – nya regler om prospekt m.m.* (SOU 2004:95) och i utredningens slutbetänkande *Prospektansvar* (SOU 2005:18). Vi avser att ta upp frågor om bl.a. prospektansvar i en särskild proposition.

18.3.2 Straff och vite

Regeringens förslag: Tillämpningsområdet för straffbestämmelsen som avser förande av aktiebok begränsas. I övrigt överförs de nuvarande bestämmelserna om straff och vite i sak oförändrade till den nya aktiebolagslagen.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag (SOU 2001:1 s. 403). Kommittén har dock inte föreslagit någon ändring av straffbestämmelsen avseende underlåtenhet att föra aktiebok. Däremot har kommittén föreslagit att straffbestämmelsen vid överträdelse av låneförbudet upphävs.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har godtagit kommitténs förslag. *Riksåklagaren* har beklagat att kommittén inte närmare har analyserat utrymmet för andra sanktioner än straff. *Åklagarkammaren i Linköping* har ifrågasatt om inte ytterligare straffbestämmelser bör tas bort. *VPC* har ifrågasatt om straffbestämmelsen för underlåtenhet att föra aktiebok bör vara tillämplig på centrala värdepappersförvarare. *Kronofogdemyndigheten i Stockholm* har efterlyst en uppstramning av reglerna om förande av aktiebok.

Bakgrund: Vid tillkomsten av 1975 års aktiebolagslag utmönstrades en rad straffbestämmelser som hade funnits i äldre aktiebolagsrätt. Den nuvarande aktiebolagslagen innehåller därför enbart ett mindre antal straffbestämmelser (se 19 kap. 1 § aktiebolagslagen). Dessa gäller främst vissa fall av underlåtenhet, däribland underlåtenhet att föra aktiebok, att kalla till styrelsesammanträde och att tillhandahålla underlag inför styrelsebeslut. Straff kan också komma i fråga när ett privat aktiebolag eller dess aktieägare söker sprida bolagets aktier eller vissa andra av bolaget utgivna värdepapper till allmänheten samt när låneförbuden i 12 kap. 7 § överträds. År 2002 tillkom en särskild straffbestämmelse riktad mot utseendet av s.k. målvakter i aktiebolag.

Den nuvarande aktiebolagslagen innehåller också några bestämmelser som ger Patent- och registreringsverket rätt att förelägga vite. Framför allt har verket möjlighet att förelägga en styrelseledamot eller den verkställande direktören att ge in registreringsanmälningar till verket (se

19 kap. 2 §). Verket prövar själv frågan om ett förelagt vite skall dömas ut.

Skälen för regeringens förslag: Såsom har uttalats i tidigare lagstiftningsärende (se prop. 1994/95:23 s. 52 f.) bör kriminalisering som metod för att hindra överträdelser av olika normer i samhället användas med försiktighet. Kriminalisering är inte heller det enda och inte alltid det mest effektiva medlet för att motverka oönskade beteenden. Enligt vår mening bör därför överträdelser av aktiebolagslagens bestämmelser straffsanktioneras endast i den utsträckning det saknas andra lämpliga sanktioner, t.ex. skadestånd eller vite.

Bestämmelserna om förande och tillhandahållande av aktiebok är straffsanktionerade. Bestämmelserna är avsedda att skydda bl.a. vissa intressen som inte är av rent ekonomisk art, t.ex. offentlighetsintresset. En skadeståndssanktion framstår mot den bakgrunden inte som tillräcklig för att trygga efterlevnaden av reglerna. Inte heller en vitessanktion framstår som ändamålsenlig, eftersom den får verkan först med en viss fördröjning. Vi anser därför att skyldigheten att föra och tillhandahålla aktiebok även i fortsättningen bör straffsanktioneras.

Såsom *Kronofogdemyndigheten i Stockholm* har påpekat är det inte ovanligt att styrelsen i kupongbolag försummar skyldigheten att föra aktiebok. Detta riskerar att leda till att det i en senare konkurs eller brottsutredning inte kan utredas vilka som har stått bakom ett bolag som har använts i oseriösa syften. Det kan synas tala för en skärpning av den nuvarande straffsanktionen. Vi är dock inte beredda att nu lämna något förslag om detta. Frågan bör lämpligen behandlas tillsammans med senare överväganden om upprättandet av ett centralt aktieägarregister (jfr avsnitt 6.5).

När det gäller avstämningsbolag finns det enligt vår mening anledning att begränsa tillämpligheten av den nuvarande straffsanktionen. I avstämningsbolag är, enligt vårt förslag, styrelsens ansvar för aktieboken begränsat till att se till att avtal träffas med en central värdepappersförvarare. Därefter är det den centrala värdepappersförvararen som skall föra aktieboken och tillhandahålla utskrifter av den. Såsom *VPC* har varit inne på är behovet av att kunna rikta straffsanktioner mot den centrala värdepappersförvararen begränsat. En central värdepappersförvarare skall vara auktoriserad. För att ett företag skall få auktorisation måste företaget uppfylla bl.a. vissa lämplighetsvillkor (se 2 kap. 2–6 §§ lagen [1998:1479] om kontoföring av finansiella instrument). Den som har fått auktorisation står under tillsyn av Finansinspektionen. Auktorisationen kan återkallas, bl.a. om värdepappersförvararen visar sig olämplig att utöva verksamheten (se 9 kap. samma lag). En värdepappersförvarare som försummar sin skyldighet att föra och tillhandahålla aktieboken riskerar alltså att drabbas av administrativa sanktioner. Dessa sanktioner torde vara väl så effektiva som en straffsanktion. Något behov av att kunna tillgripa också en straffsanktion mot värdepappersförvararen förefaller inte finnas. Vi föreslår därför att den aktuella straffbestämmelsen i aktiebolagslagen inte skall omfatta värdepappersförvararen.

Såsom vi närmare har utvecklat i avsnitt 15.5. anser vi att de aktiebolagsrättsliga låneförbuden även i fortsättningen bör vara straffsanktionerade.

Övriga straffbestämmelser i den nuvarande aktiebolagslagen bör enligt vår mening finnas kvar. Vi föreslår alltså att de överförs till den nya lagen. Prop. 2004/05:85

19 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Den nya aktiebolagslagen skall träda i kraft den 1 januari 2006. Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser tas in i en särskild lag om införande av den nya lagen.

Den nya lagen skall tillämpas även på bolag som har bildats före lagens ikraftträdande. Äldre bestämmelser skall dock tillämpas i fråga om registrering och verkställighet av beslut som stämman och, i vissa fall, styrelsen har fattat före den nya lagens ikraftträdande.

Äldre bestämmelser skall också tillämpas vid värdeöverföringar som grundar sig på en årsredovisning som har upprättats före den nya lagens ikraftträdande.

Medel som har tillförts överkursfonden före den nya lagens ikraftträdande skall överföras till reservfonden.

Om en bolagsordning vid den nya lagens ikraftträdande innehåller föreskrifter som står i strid med den nya lagen skall styrelsen lägga fram förslag om nödvändiga ändringar i bolagsordningen till den första årsstämma som hålls efter ikraftträdandet. Avvikande föreskrifter om hembud skall dock inte behöva ändras utan behålla sin giltighet. Föreskrifter om akties nominella belopp skall inte behöva ändras förrän i samband med en annan ändring av bolagsordningen.

Om inlösen av minoritetsaktier har begärts före lagens ikraftträdande, skall äldre bestämmelser om inlösen tillämpas.

Kommitténs förslag: Innehållet i den införandelag som kommittén har föreslagit överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Kommittén har dock föreslagit att lagen skall träda i kraft den 1 januari 2004 (SOU 2001:1 s. 405 f.).

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot kommitténs förslag.

Skälen för regeringens förslag

Allmänt

Riksdagen kommer att kunna ta ställning till en proposition med förslag till en ny aktiebolagslag under våren 2005. Det innebär att de nya reglerna kan träda i kraft tidigast vid halvårsskiftet 2005. Enligt vår mening är det emellertid lämpligt att en ny lagstiftning av denna karaktär och omfattning börjar gälla i samband med ett årsskifte. Det är också angeläget att berörda bolag och myndigheter ges gott om tid för att anpassa sig till de nya reglerna. Vi föreslår därför att lagen skall träda i kraft den 1 januari 2006.

De nya reglerna bör så långt möjligt tillämpas fullt ut på alla aktiebolag från och med ikraftträdandet. Det är emellertid tydligt att över-

gången från den gamla till den nya lagen kräver vissa övergångsbestämmelser. Vi föreslår, i likhet med kommittén, att sådana bestämmelser tas in en särskild lag om införande av aktiebolagslagen. Därutöver krävs vissa särskilda övergångsbestämmelser i de ändrings- och upphävande-författningar som föreslås på andra lagområden. Det gäller t.ex. beträffande några av ändringarna i årsredovisningslagen. Vi återkommer närmare till dessa frågor i författningskommentaren.

I det följande tar vi upp de mest betydelsefulla övergångsfrågorna.

Registrering

En vedertagen princip för aktiebolagsrättslig lagstiftning är att nya regler skall tillämpas även på bolag som har registrerats eller bildats före tidpunkten för de nya reglernas ikraftträdande. Detta bör gälla även här. I vissa situationer leder emellertid denna huvudregel till oönskade resultat. Det bör därför göras vissa undantag från regeln.

Enligt vår uppfattning är det motiverat med ett sådant undantag när det gäller registrering av bolag som har bildats vid en konstituerande stämma som har hållits före den nya lagens ikraftträdande. Det vore orimligt att kräva att ett sådant bolag skall göra om bildandeprocessen enbart för att registreringsanmälan inte har getts in före nämnda tidpunkt. Vi föreslår därför, i likhet med kommittén, att ett sådant bolag skall få registreras enligt äldre bestämmelser. På motsvarande sätt bör äldre bestämmelser tillämpas vid registrering av beslut som stämman eller, i vissa fall, styrelsen har fattat före den nya lagens ikraftträdande.

Vi återkommer längre fram till vilka ytterligare undantag som bör göras från den ovan angivna huvudregeln.

Aktier utan nominellt värde

I avsnitt 4.9 har vi föreslagit att systemet med aktier med nominella belopp skall avskaffas. Det innebär bl.a. att det i fortsättningen inte skall anges något nominellt belopp på de aktiebrev som ges ut efter den nya lagens ikraftträdande. Vi ser dock ingen anledning att kräva att uppgiften tas bort från äldre aktiebrev. En annan sak är att uppgiften kommer att sakna betydelse efter den nya lagens ikraftträdande.

När det gäller de materiella regler som knyter an till det nominella beloppet gör vi en annan bedömning. För att övergången till det nya systemet skall få önskad verkan bör de nya regler som följer med denna förändring gälla fullt ut för alla aktiebolag. En ordning där olika materiella regler gällde beroende på när aktierna gavs ut är ägnad att leda till oklarheter och förvirring. Vi anser inte heller att det är lämpligt att bolagen får välja om de vill övergå till det nya systemet eller inte. För att underlätta övergången till det nya systemet bör dock, som vi har konstaterat redan i avsnitt 4.9, bolagen få avvakta med att göra de ändringar i bolagsordningen som reformen föranleder till dess att bolagsordningen ändras i något annat avseende.

Enligt vårt förslag skall överkursfonden i fortsättningen utgöra fritt eget kapital i bolaget. Det skall alltså vara möjligt att disponera över överkursfonden på samma sätt som över andra fria fonder. Detta bör föranleda ändringar i årsredovisningslagen och lagen om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag. En särskild fråga är vad som bör gälla beträffande medel som har tillförts överkursfonden före ikraftträdandet. Enligt vår uppfattning talar övervägande skäl för att sådana medel skall fortsätta att vara bundet eget kapital i bolaget. Ett frigörande av dessa medel skulle kunna få negativa konsekvenser för de borgenärer och andra intressenter som har utgått från att medlen inte är utdelningsbara. Vi föreslår därför att vad som står inne på överkursfonden vid tidpunkten för den nya lagens ikraftträdande skall förbli bundet eget kapital även därefter. Detta kan lämpligen åstadkommas genom att sådana medel överförs till reservfonden. Bestämmelser om detta bör tas in i övergångsbestämmelserna till ändringarna i årsredovisningslagen och lagen om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag.

Vi har också föreslagit att det nuvarande kravet på avsättning av viss del av bolagets vinst till reservfonden skall tas bort. Av samma skäl som vi nyss har redovisat ifråga om överkursfonden anser vi att vinster som tidigare har överförts till reservfonden bör förbli bundet eget kapital i bolaget. Eftersom reservfonden enligt vårt förslag skall finnas kvar som en bunden fond även i fortsättningen krävs det i denna del inte någon bestämmelse om överföring till annan fond eller något annat slag av övergångsbestämmelse.

Advokataktiebolag

Av allmänna civilrättsliga principer följer att den som har förvärvat en ersättningsrätt enligt äldre bestämmelser behåller denna rätt även efter att bestämmelserna har upphävts eller ändrats (jfr såvitt gäller skadeståndsfordringar SOU 1992:84 s. 281 med hänvisningar). Det innebär att den nya begränsning som vi har föreslagit beträffande ansvarsgenombrott i advokataktiebolag (se avsnitt 4.6) gäller endast med avseende på förpliktelser som har uppkommit efter ikraftträdandet. Klienter som har förvärvat en ersättningsrätt enligt de nuvarande bestämmelserna behåller alltså utan vidare denna rätt. Någon särskild övergångsbestämmelse om detta behövs inte (jfr prop. 2000/01:68 s. 62).

Uppskjuten apport

Vi har föreslagit att reglerna om s.k. uppskjuten apport ändras i två avseenden. Dels skall, enligt vårt förslag, reglerna i fortsättningen inte vara tillämpliga på privata aktiebolag. Dels föreslår vi ett upphävande av den ogiltighetssanktion som i dag gäller i fråga om avtal om uppskjuten apport för vilka lagens regler inte har iaktttagits.

Reglerna om uppskjuten apport omfattar – i dag liksom enligt vårt förslag – avtal av visst slag som ingås inom två år från bolagets registrering. Det avgörande för vilka regler som skall tillämpas på ett visst avtal bör enligt vår mening vara tidpunkten för avtalets ingående. Har avtalet

ingåtts efter den 31 december 2005, bör alltså de nya bestämmelserna tillämpas, oavsett om bolaget registrerades dessförinnan. Avtal som har ingåtts dessförinnan bör däremot alltid bedömas med utgångspunkt i äldre bestämmelser. Detta följer av vad vi har föreslagit ovan och kräver inte någon särskild reglering.

En särskild komplikation är att den nuvarande ogiltighetssanktionen inträder först om bolagsstämman inte har godkänt det ifrågavarande avtalet inom sex månader från avtalsdagen. Vad bör gälla om ett avtal har träffats före ikraftträdandet men sexmånadersfristen går ut först efter ikraftträdandet? Enligt vår uppfattning bör det avgörande vara om ogiltigheten har inträtt före den nya lagens ikraftträdande eller inte. Vi anser således inte att det är påkallat att låta ogiltighetssanktionen inträda om sexmånadersfristen löper ut efter ikraftträdandet. Det innebär i praktiken att ogiltighetssanktionen inte kommer att träffa avtal om uppskjuten apport som har ingåtts efter den 1 juli 2005. Detta fordrar inte någon särskild övergångsreglering. Har sexmånadersfristen däremot löpt ut före ikraftträdandet, bör ogiltigheten, i enlighet med allmänna civilrättsliga principer, bestå även därefter. Inte heller detta torde kräva någon särskild reglering.

Bolagsordningen

Som ovan har konstaterats (se under rubriken ”Registrering”) bör den nya aktiebolagslagen som regel gälla även för bolag som har registrerats före lagens ikraftträdande. Detta innebär att äldre bolagsordningsföreskrifter som strider mot den nya aktiebolagslagen blir utan verkan.

Kommittén har ansett att ett särskilt undantag bör göras för äldre s.k. hembudsförbehåll (jfr avsnitt 6.2.2). Vi delar den uppfattningen. Vårt förslag om vad ett sådant förbehåll skall innehålla skiljer sig i flera avseenden från den äldre lagens bestämmelser. Att ålägga alla de bolag som har hembudsförbehåll i bolagsordningen att ändra dessa till överensstämmelse med den föreslagna lagen skulle medföra ett omfattande arbete såväl för de berörda bolagen som för Bolagsverket. Vi föreslår därför, liksom kommittén, en övergångsbestämmelse av innebörd att äldre hembudsförbehåll skall ha fortsatt giltighet, även om de strider mot den nya lagens bestämmelser.

Som vi har konstaterat ovan bör det även vara möjligt att under viss tid behålla äldre bolagsordningsföreskrifter om aktiers nominella belopp. I övrigt föreslår vi inte några undantag från huvudregeln att äldre bolagsordningsföreskrifter, som strider mot den nya aktiebolagslagen, blir utan verkan. Det innebär att det i en del bolag kommer att finnas ett behov av att ändra bolagsordningen. För att säkerställa att frågan om ändring av bolagsordningen snabbt kommer upp till aktieägarnas prövning föreslår vi en bestämmelse om att styrelsen till den första ordinarie bolagsstämma som hålls efter den nya lagens ikraftträdande skall lägga fram förslag om sådana ändringar av bolagsordningen som krävs för att den skall vara förenlig med den nya lagen.

I den nya lagen, liksom i 1944 och 1975 års lagar, föreskrivs att ingen aktie får ha mer än tio gånger röstvärdet av en annan aktie. Det finns emellertid ett fåtal bolag som, med stöd av äldre övergångsbestämmelser, har aktier med större röstvärdesskillnader än så. I övergångsbestämmelserna till 1944 års och 1975 års lagar föreskrevs att sådana bolag fick fortsätta att ge ut aktier med de röstvärden som tillkommer redan utgivna aktier. Det är naturligt att en motsvarande bestämmelse tas in i den nya införandelagen.

Värdeöverföringar m.m.

Genom den nya lagen införs delvis nya regler om s.k. värdeöverföringar. Kommittén har tagit upp frågan om det finns skäl att vänta med tillämpningen av dessa nya regler till det första räkenskapsår som inleds efter ikraftträdandet men stannat för att inte föreslå sådana regler. Kommittén har således förslagit att de nya värdeöverföringsreglerna skall tillämpas omedelbart efter den nya lagens ikraftträdande på alla bolag, oavsett vilket räkenskapsår bolaget tillämpar.

Enligt vår uppfattning skulle en sådan ordning som kommittén har föreslagit kunna ge upphov till vissa olägenheter. Följande exempel kan illustrera saken. Ett bolag har 1 oktober–30 september som räkenskapsår. Styrelsen upprättar i november 2005 årsredovisning för det räkenskapsår som avslutas den 30 september 2005 och lämnar därefter förslag till vinstdisposition inför en stämma som hålls i januari 2006. I ett sådant fall skulle med de av kommittén föreslagna reglerna den situationen kunna uppkomma att styrelsen förslag var förenligt med de regler som gällde när det upprättades och revisorsgranskades men inte med de regler som gäller vid tidpunkten för stämmans beslut. Sådana situationer bör enligt vår mening undvikas. Vi föreslår därför att äldre bestämmelser skall tillämpas vid värdeöverföringar som grundar sig på en årsredovisning som har upprättats före den nya lagens ikraftträdande.

Vi har tidigare konstaterat att beslut som bolagsstämman har fattat före den nya lagens ikraftträdande bör få registreras enligt äldre bestämmelser även efter ikraftträdandet. På motsvarande sätt bör det stå bolagen fritt att efter denna tidpunkt verkställa beslut om värdeöverföringar som har fattats dessförinnan. En förutsättning för detta bör givetvis vara att beslutet är förenligt med de bestämmelser som gällde vid den tidpunkt då det fattades. Om så inte är fallet, bör de rättsföljder som gällde enligt äldre bestämmelser fortsätta att gälla även om beslutet skulle stå i överensstämmelse med de nya bestämmelserna. Det innebär bl.a. att återbäringskyldighet och bristtäckningsansvar på grund av beslut som har fattats före ikraftträdandet bör kvarstå även därefter. Några särskilda övergångsbestämmelser om detta torde inte krävas.

Inlösen av minoritetsaktier

De nya reglerna om inlösen av minoritetsaktier bör givetvis tillämpas fullt ut om inlösen begärs efter tidpunkten för den nya lagens ikraftträdande. Men vad bör gälla om inlösenförfarandet har inletts dessförinnan?

Kommittén har föreslagit att äldre bestämmelser skall tillämpas i denna situation, såväl i materiellt som processuellt hänseende. Vi delar kommitténs uppfattning. Det vore otillfredsställande om de rättsliga förutsättningarna för inlösen skulle ändras under förfarandets gång. Till skillnad från kommittén anser vi att den nyss nämnda principen bör gälla även i en eventuell domstolsprocess som initieras efter ikraftträdandet. Enligt vår uppfattning skulle domstolsprocessen riskera att förlora sin karaktär av överprövning om tvistefrågorna prövades på grundval av skilda materiella regler i skiljeförfarandet och i domstolsprocessen. Vi föreslår därför att det även i detta avseende skall vara tidpunkten för begäran om inlösenförfarande som avgör vilka regler som blir tillämpliga.

20 Förslagets konsekvenser

Regeringens bedömning: Den nya lagen åstadkommer ökad flexibilitet och större tydlighet för företagen. Den torde också främja företagets finansieringsmöjligheter.

I ett övergångsskede kan den nya lagen föranleda vissa merkostnader för företagen avseende information, interna utbildningsinsatser och extern specialishjälp.

Den nya lagen kräver vissa anpassningar från Bolagsverkets sida. I ett övergångsskede kan även arbetsbördan öka hos verket. Eventuella merkostnader hos verket skall finansieras inom befintliga ramar genom registeravgifter enligt principen om full kostnadstäckning.

Den nya lagen innebär inte heller i övrigt några kostnadsökningar för det allmänna.

20.1 Allmänt

Vårt förslag innebär att en helt ny aktiebolagslag ersätter 1975 års lag. Förändringen har betydelse för såväl ett stort antal företag som åtskilliga branschorganisationer och myndigheter. Den nuvarande aktiebolagslagen är tillämplig på omkring 300 000 svenska aktiebolag. Fr.o.m. oktober 2004 kommer den i stora delar att vara tillämplig även på europabolag med registrerat säte i Sverige.

Den aktiebolagsrättsliga reform som nu slutförs har pågått under flera år. Det slutbetänkande med förslag till ny aktiebolagslag som ligger till grund för vårt förslag hade föregåtts av ett flertal delbetänkanden under 1990-talet. Många av de sakliga ändringar som föreslogs i dessa delbetänkanden har redan genomförts. Det gäller t.ex. avskaffandet av bundna aktier, uppdelningen i privata och publika aktiebolag, möjligheten för aktiemarknadsbolag att förvärva egna aktier samt förändringar i reglerna om aktiebolagets organisation och om likvidation. I dessa delar innebär vårt förslag i allt väsentligt endast att de nya reglerna överförs till en ny lag. I de delarna torde således den nya lagen inte få några påtagliga konsekvenser för berörda företag m.fl. I andra delar innehåller den föreslagna lagen viktiga sakliga nyheter. Vi återkommer i avsnitt 20.4 till vad dessa förändringar kan väntas ha för konsekvenser.

Som har framhållits i avsnitt 4.3 har vi lagt stor vikt vid att den nya lagen skall vara användarvänlig. Lagtextens överskådlighet och begriplighet har stått i fokus. Ett antal systematiska och terminologiska reformer har föreslagits i syfte att underlätta läsningen och förståelsen av den nya lagen. Paragrafernas omfång har begränsats och antalet hänvisningar mellan olika paragrafer minskats. Lagtexten har gjorts mera överskådlig genom infogandet av paragrafrubriker. Språket har, så långt ämnet tillåter, förenklats.

En annan av ledstjärnorna för vårt arbete har varit att lagen skall vara väl avpassad för små och medelstora företag. I lagen kommer detta till uttryck bl.a. i de särregler som i olika avseenden föreslås gälla för privata aktiebolag. Vi har också lyft fram principen att regler i aktiebolagslagen som är uppställda enbart i aktieägarnas intresse kan åsidosättas under förutsättning att alla aktieägare går med på det. Denna princip öppnar stora möjligheter till flexibilitet i fåmansaktiebolag. Vidare innebär vårt lagförslag att aktieägarnas möjligheter att reglera frågor i bolagsordningen utökas i förhållande till vad som har gällt hittills. Sammantaget bedömer vi att den nya lagen kan få betydande positiva effekter för de små och medelstora företagen.

En annan av utgångspunkterna för den aktiebolagsrättsliga reform som nu fullbordas har varit att främja en aktiv ägarfunktion i företagen. Detta kommer till uttryck framför allt i de regler om aktiebolagets organisation som reformerades för några år sedan och som nu förs över till den nya lagen. En aktiv ägarfunktion bidrar till att resurserna i enskilda företag och i näringslivet som helhet utnyttjas så effektivt som möjligt. Den nya lagen torde därför ha en positiv påverkan på samhällsekonomin i stort (jfr prop. 1997/98:99 s. 74 f. och 201).

Det är oundvikligt att en reform av detta slag under en övergångstid innebär vissa merkostnader för berörda företag i form av kostnader för information, interna utbildningsinsatser och extern speciallsthjälp. Det bör dock framhållas att en stor del av de anpassningar och utbildningsinsatser som aktualiseras redan har företagits med anledning av de förändringar i det aktiebolagsrättsliga regelverket som har genomförts under 1990-talet. Även om den nya lag som vi nu föreslår kommer att ställa krav på ytterligare information, utbildningsinsatser och speciallsthjälp torde det för flertalet berörda bolag inte innebära några problem av betydelse att gå över till det nya regelverket.

I ärenden om registrering av bolag och olika beslut inom bolagen kommer Bolagsverket att kunna bidra med upplysningar om innebörden av de nya reglerna. De nya reglerna kommer också att återspeglas i det informationsmaterial som verket tillhandahåller. Även Justitiedepartementet planerar att utarbeta och tillhandahålla skriftlig information om den nya lagen. Departementet avser också att tillhandahålla en engelsk översättning av lagen i anslutning till lagens ikraftträdande.

I likhet med *NUTEK* (se nedan) anser vi inte att det är möjligt att göra någon meningsfull uppskattning av det antal timmar som totalt kan komma att tas i anspråk för bolagens anpassning till det nya regelverket.

Utöver den sedvanliga remissbehandlingen av Aktiebolagskommitténs förslag och förslagen i departementspromemorian Åtgärder mot missbruk inom associationsrätten har i lagstiftningsärendet synpunkter inhämtats i olika frågor från näringslivet och särskilt berörda myndigheter. Exempelvis har vissa registreringsfrågor diskuterats under hand med bl.a. Patent- och registreringsverket och VPC. Vidare har Justitiedepartementet hållit ett par särskilda remissmöten. Ett sådant möte hölls i februari 2003 med anledning av promemorian Vinstutdelning och utvecklingen på redovisningsområdet. Anteckningar från mötet finns tillgängliga i lagstiftningsärendet hos Justitiedepartementet (Ju 2001/220/L1). Ytterligare ett remissmöte hölls i mars 2004. Anteckningar från det mötet, liksom de skriftliga yttranden som gavs in efter mötet, finns tillgängliga i samma ärende.

20.3 Konsekvensanalyser avseende kommitténs förslag

Våren 2001 gav regeringen NUTEK i uppdrag att utreda vilka konsekvenser kommitténs förslag kan få för små företags villkor. Uppdraget skulle genomföras i samråd med företrädare för näringslivet samt med myndigheter som särskilt berörs. Vid bedömningen av konsekvenserna skulle en till uppdragsbeskrivningen fogad checklista användas. Checklistan motsvarar den som finns i 3 § förordningen (1998:1820) om särskild konsekvensanalys av reglers effekter för små företags villkor.

I rapporten lämnades dels vissa allmänna synpunkter på frågan om det bör införas en särskild lag för små aktiebolag, dels kommentarer och förslag beträffande ett antal enskilda bestämmelser i kommitténs förslag. Vi har tagit upp NUTEK:s synpunkter i anslutning till de förslag som NUTEK har berört i sin rapport. I rapporten togs även frågan om kostnadskonsekvenser för företagen upp. NUTEK konstaterade att tillämpningen av aktiebolagslagen, i nuvarande och kommande form, i hög utsträckning kräver att företagen anlitar extern hjälp, exempelvis av advokat, revisor eller redovisningskonsult. NUTEK ansåg det vara ogörligt att göra adekvata uppskattningar av de antal timmar som företagarna totalt skulle behöva anlita och betala denna externa expertis.

NUTEK:s rapport har fogats till propositionen som *bilaga 10*.

I november 2001 beslutade Justitiedepartementet att ge en sakkunnig person i uppdrag att analysera vissa redovisningsaspekter av de vinstutdelningsregler som kommittén hade föreslagit. Bakgrunden till uppdraget var de förändringar i redovisningsreglerna som hade genomförts efter att kommittén lämnat sina förslag. Uppdraget redovisades i promemorian Vinstutdelningsreglerna och utvecklingen på redovisningsområdet. En sammanfattning av promemorian finns i bilaga 11. Rapporten i dess helhet finns tillgänglig i lagstiftningsärendet (Ju 2001/220/L1). I syfte att få konsekvenserna av de föreslagna värdeöverföringsreglerna ytterligare belysta beslutade departementet i september 2003 att ge en annan sakkunnig person i uppdrag att analysera vilka konsekvenser de förändringar som kommittén föreslagit i dessa delar kan väntas få. Den sakkunniga personen skulle enligt uppdragsbeskrivningen analysera vilka ekonomiska konsekvenser ett genomförande av förslagen skulle få för de

enskilda företagen och för näringslivet i stort, liksom för marknaderna för kapitalsanskaffning. Eventuella skillnader i konsekvenser mellan olika branscher och mellan företag av olika storlek skulle också beaktas och belysas. Uppdraget har redovisats i promemorian Aktiebolagskommitténs förslag till nya regler om värdeöverföring – en kommentar med utgångspunkt i finansiell ekonomi. Promemorian finns tillgänglig hos Justitiedepartementet i ärende Ju 2001/220/L1. En sammanfattning av promemorian finns i bilaga 11. Den samlade bedömning som kommer fram i promemorian är att kommitténs förslag är väl förenliga med utvecklingstendenserna inom den finansiella teorin. I promemorian kommenteras också några av kommitténs enskilda förslag till nya regler om värdeöverföringar. Den sakkunnige personen har förordat att något av förslagen övervägs ytterligare men har i övrigt bedömt att ett genomförande av förslagen inte skulle ge upphov till några negativa konsekvenser för företagen, långivare eller andra intressenter.

20.4 Konsekvenser av enskilda förslag

Bolagsbildning

Vårt förslag innebär att reglerna om bolagsbildning ges en till stora delar ny utformning. Syftet har varit att anpassa reglerna till det förfarande som i praktiken redan i dag tillämpas vid bolagsbildning. Reglerna kommer därmed att bli lättare att tillämpa. I sak är ändringarna av begränsad omfattning. Omställningen till det nya regelverket torde därför inte innebära några problem, vare sig för dem som bildar bolag eller för berörda myndigheter.

I ett avseende kan det krävas vissa anpassningar från Bolagsverkets sida. Det gäller förslaget att i fortsättningen i viss utsträckning tillåta intyg från utländska kreditinstitut i registreringsärenden. Här kan det finnas ett behov av att verket ser över och, vid behov, anpassar sina rutiner för granskning av sådana intyg.

Avskaffandet av aktiers nominella belopp kräver vissa anpassningar från bolagens sida. Framför allt innebär förändringen att utgångspunkten för tillämpningen av underkursförbudet – såväl vid bolagsbildning som vid efterföljande emissioner – blir en annan än tidigare. Någon dramatisk förändring är det emellertid inte fråga om och det finns inte anledning att anta att förändringen innebär några problem för bolagen. För att underlätta övergången föreslås dessutom särskilda övergångsregler. Innebörden av dessa är att bolagen inte skall vara skyldiga att ändra bolagsordningens föreskrifter om aktiernas nominella belopp förrän bolagsordningen ändras i något annat avseende. Vårt förslag innebär inte heller att befintliga uppgifter på aktiebrev om aktiens nominella belopp behöver ändras.

Två betydande förändringar föreslås i fråga om s.k. uppskjuten apport. Den ena är att reglerna i fortsättningen inte skall vara tillämpliga på privata aktiebolag. Detta innebär en betydande förenkling för dessa bolag. Den andra förändringen är att den nuvarande ogiltighetsregeln – av innebörd att avtal om uppskjuten apport som inte har godkänts enligt

Bolagsordningen

Reglerna om bolagsordningen samlas i vårt lagförslag i ett eget kapitel i den nya lagen. Syftet är att lyfta fram bolagsordningens betydelse och att göra reglerna om denna mer lättillgängliga. Vårt förslag innebär också att aktieägarnas möjligheter att reglera frågor i bolagsordningen på skilda punkter utökas i förhållande till i dag. På så sätt innebär den föreslagna lagen en ökad flexibilitet för bolagen. För kupongbolagen ökas flexibiliteten ytterligare genom möjligheten att föra in vissa nya typer av förbehåll i bolagsordningen (se avsnitt 6.2).

I några avseenden innebär vårt förslag att kraven på bolagsordningens utformning och innehåll förändras. Två av de mest betydande förändringarna avser föreskrifter om aktiers nominella belopp och om s.k. hembudsförbehåll. Föreskrifter av det förra slaget skall över huvud taget inte förekomma. Föreskrifter om hembudsförbehåll skall även fortsättningsvis vara tillåtna men lagens krav på hur sådana förbehåll skall utformas skiljer sig något från vad som gäller i dag. För att undvika att dessa förändringar orsakar bolagen olägenheter har särskilda övergångsregler tagits in i lagen. Dessa innebär att äldre hembudsförbehåll behåller sin verkan även efter den nya lagens ikraftträdande och att föreskrifter i bolagsordningen om aktiers nominella belopp inte behöver ändras förrän bolagsordningen skall ändras i annat avseende för första gången efter den nya lagens ikraftträdande. Förändringarna torde mot den bakgrunden inte få några negativa konsekvenser för bolagen.

Även i andra avseenden kan befintliga bolagsordningar komma att påverkas av de föreslagna reglerna. Det kan t.ex. gälla föreskrifter i bolagsordningen om vinstutdelning som inte är avpassade efter den nya lagens värdeöverföringsregler. I sådana fall måste bolagsordningen ändras. Detta kan i enskilda bolag medföra ett visst merarbete. Vi bedömer dock att sådana ändringar blir nödvändiga enbart i ett ganska begränsat antal fall. Särskilt mot den bakgrunden torde bolagens kostnader för bolagsordningsändringar m.m. bli förhållandevis begränsade.

Aktier, aktieslag och aktiebok

Vårt förslag innebär inte någon substantiell ändring av reglerna om aktieslag. Vårt förslag innebär att kupongbolagen ges ökade möjligheter att begränsa aktiernas överlåtbarhet. Konsekvenserna av denna förändring har berörts ovan. I övrigt torde de nya reglerna i dessa delar inte ge upphov till några beaktansvärda konsekvenser, vare sig för företagen eller för det allmänna.

De föreslagna reglerna om förande och tillhandahållande av aktiebok innebär i flertalet avseenden enbart förtydliganden av gällande rätt. Sammantaget torde förslaget i denna del inte få några kostnadskonsekvenser.

De regler som vi föreslår om aktiebolagets organisation överensstämmer i sina huvudsakliga delar med de nuvarande. En av nyheterna i förslaget är införandet av en möjlighet för bolagen att under vissa förutsättningar samla in fullmakter på bolagens bekostnad. Förslaget, som syftar till att underlätta för aktieägarna att utöva en aktiv ägarfunktion i bolagen, kan antas ha positiv effekt på svenska bolags möjlighet att skaffa kapital på den internationella kapitalmarknaden. De föreslagna bestämmelserna ger bolagen en möjlighet att använda sig av det särskilda förfarandet. Det innebär därför inga kostnader för de bolag som inte anser sig ha behov av det.

Användandet av informationsteknik kan på olika sätt underlätta för bolagen när det gäller organisationsfrågor, särskilt vid anordnandet av bolagsstämma. I avsnitt 7.1.5–8 och 7.2.1 har vi redovisat vilka möjligheter som står bolagen till buds enligt det nuvarande regelverket. Vi har även pekat på möjligheterna för de små bolagens styrelser att arbeta enkelt och flexibelt (se avsnitt 7.2.1). Våra förslag om användande av elektronisk omröstning och elektroniska signaturer (se avsnitt 7.1.6 och 7.1.8) torde ge de bolag som så önskar ytterligare möjligheter att använda sig av kostnadseffektiva förfaranden.

Vårt förslag om vilka som skall ha rätt att delta i bolagsstämman i ett avstämningsbolag innebär att avstämningsbolagen kommer att få en något kortare tid på sig för att vidta praktiska arrangemang inför stämman. För bolag med många aktieägare kan detta innebära en viss olägenhet. Vi bedömer dock att olägenheten i de allra flesta fall är liten och uppvägs av de fördelar som förslaget har för aktieägarna.

Enligt förslaget skall ändringar i sammansättningen av ett aktiebolags styrelse samt beslut om att utse eller entlediga verkställande direktör m.fl. få verkan tidigast från den tidpunkt då anmälan om ändringen kom in till Bolagsverket. I vissa situationer – t.ex. då en nyvald styrelseledamot genast sedan han eller hon har blivit vald skall fatta beslut för bolagets räkning – kan förslaget leda till ett visst besvär för bolagen. En anmälan om förändringen i styrelsens sammansättning måste nämligen göras innan den nya styrelsen är beslutför. I skälen för förslaget (se avsnitt 7.2.2) har vi redogjort för några enkla sätt på vilka bolagen kan försäkra sig om att en anmälan – som exempelvis kan göras med e-post – har mottagits av Bolagsverket.

Kontrollen av aktiebolaget

Vi har föreslagit att de nuvarande bestämmelser om revision och om allmän och särskild granskning överförs till den nya lagen utan några mera betydande ändringar.

Som har anmärkts i avsnitt 8.1 kan förslaget om att de allmänna bestämmelserna om mandattid skall gälla för den nya revisorn, när en revisors uppdrag har upphört i förtid, i enstaka fall ge upphov till något högre kostnader för upphandling av revisorstjänster än vad som hade blivit fallet med en annan saklig lösning. Främst gäller det stora bolag. Vad lagförslaget innehåller i denna del får dock redan anses utgöra gällande rätt och har dessutom goda sakliga skäl för sig. Kostnaderna för

Ökning av aktiekapitalet och upptagande av vissa lån

De förändringar som vi föreslår i reglerna om ökning av aktiekapitalet är främst av systematiskt och terminologiskt slag och ett uttryck för vår strävan att den nya lagen skall vara tydligare och mer användarvänlig än den nuvarande. Reglerna om ökning av aktiekapitalet har i några delar fått en närmast handboksaktig utformning. Tanken är att det skall vara möjligt att direkt ur lagtexten utläsa hur man skall gå till väga för att genomföra exempelvis en nyemission av aktier. Den valda tekniken innebär att regelmassan blir mer omfattande men att det ändå blir enklare för bolagen att tillämpa reglerna.

I sak ligger de föreslagna reglerna mycket nära de tidigare. Några nyheter föreslås dock. Bland dessa kan nämnas förslagen att det skall vara möjligt att ge ut s.k. fristående teckningsoptioner och ta upp s.k. kapitalandelslån. Dessa förändringar bedöms få positiva effekter för bolagens finansieringsmöjligheter.

Värdeöverföringar

Reglerna om värdeöverföring utgör ett centralt block i vårt förslag. Här föreslår vi flera förändringar. Av särskild betydelse är förslaget att det i väsentliga delar skall gälla samma regler för alla beslut eller transaktioner som innebär att värden förs över från bolaget. Vi föreslår bl.a. att det inför beslut om värdeöverföring skall sammanställas vissa upplysningar om bolagets utdelningsförmåga. Detta krav innebär en viss administrativ börda för företagen. Den uppvägs dock av de förenklingar för bolagen som samtidigt föreslås, däribland slopandet av kravet på att viss del av bolagets vinst skall avsättas till reservfonden samt avskaffandet av den s.k. koncernspärren. I det stora flertalet mindre bolag torde dessutom den typ av stämmobeslut som omfattas av reglerna bli mindre vanliga. De nya upplysningskraven torde följaktligen få förhållandevis liten praktisk betydelse för de flesta sådana bolag.

Som framgått ovan har Justitiedepartementet gett en sakkunnig person i uppdrag att analysera vilka konsekvenser de förändringar som kommittén föreslagit i dessa delar kunde väntas få. Den sakkunnige, professorn Lars Vinell, har satt ett frågetecken för ett av förslagen (avskaffandet av styrelsen vetorätt) men har i övrigt bedömt att ett genomförande av förslagen inte ger upphov till några negativa konsekvenser för företagen, långivare eller andra intressenter. Vi gör samma bedömning. Det förslag som Vinell har ifrågasatt finns inte med i vårt förslag.

Övrigt

I ett övergångsskede kan de föreslagna förändringarna innebära visst arbete och vissa kostnader i form av anpassningar av rutiner och utbildningsinsatser.

För Bolagsverket kan vårt förslag innebära att antalet anmälningar om bolagsordningsändringar ökar betydligt under en övergångsperiod. Framtida ärenden om bolagsordningsändringar kan kompliceras något av att bolagen därvid måste rensa bort också bolagsordningsföreskrifter om aktiers nominella belopp. De merkostnader som den nya lagen kan innebära hos verket i form av anpassningar av rutiner och system samt ökad arbetsbörda skall finansieras inom befintliga ramar genom registeravgifter enligt principen om full kostnadstäckning.

Den nya lagen föranleder vissa informationsinsatser från Bolagsverkets sida. Omfattningen av dessa insatser är dock inte sådan att det är aktuellt att för detta ändamål tillskjuta några extra medel till verket.

Den nya lagen medför inte heller i övrigt några kostnadskonsekvenser för det allmänna.